

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3 3433 08159416 4

LENOX LIBRARY

Dupkeinch Collection.
Presented in 1878.

Cop.

B
129

BAE.

1. No suspect,

Prof. L. L. Kirk

W. 1848 N. Y. University

Ernest Kirk

Columbia College

N. Y.

March 1856.

for several excellent remarks on the
in Mason's article on Stilling in
the volume of his history.

George J. S. ...
H·E·R·O·D·O·T·I

HALICARNASSEI

HISTORIARUM

LIBRI IX.

**ADIECTUS EST LIBELLUS
DE VITA HOMER.**

**EDITIO STEREOTYPA
DENO RECOGNITA ET EMENDATA.**

TOMUS I.

LIPSIAE

**SUNTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITZ
1828.**

Verlagpreis 6 Groschen.

*31.10.28
AV*

ARGUMENTA.

LIB. I.

1—5. Quas causas impulerint Graecos ad bella cum barbaris gerenda, secundum Persarum hac de re narrationes. 6—94. CROESI, LYDORUM REGIS, ut qui primus Graecos in Asia sibi tributarios fecerit, REGNUM ET RES GESTAE. 8—12. De Candaule et Gyge narratio. 13—22. Gyges eiusque successores usque ad Croesum. 23. 24. De Arione narratio. 26—28. Croesi imperium. 29—33. Solonis apud Croesum commemoratio. 34—45. Croesi filius in venatu interfectus. 46—56. Croesus explorat oracula. Eiusdem de Graecis sibi adiungendis consilium. Hinc—68. de rebus ortuque Graecorum. 56. 57. Pelasgi. 59. Pisistratus. 65. Lycurgus legislator. 66. Lacedaemoniorum cum Tegenis bellum. 69. Foedus eorum cum Croeso factum. 71. Croesus eum exercitu in Cappadociam proficiscitur. 73. Canassa belli. 74. Scytharum olim irruptio. Thales. 75. Cr. Halyn transit. 76. Proelium inter Croesum et Cyrum (a. Chr. 546.) 77. Croesus Sardem redit. 80. Proelium ad Sardes. 81. Croesus obsessus mittit Lacedaemonem legatos, auxilium arcescitum. 83—91. Sardes captae. 92. Varia de Croeso et de terra Lydia, 94. de Tyrrenis eiusque colonia. 95—216. RES A CYRO GESTAE, rege Persarum; ante quem Assyrii et Medi. 96. Medorum regnum et reges, quorum primus Deioces (700. a. Chr.). 107. Astyages. — 120. De Cyri infantia narratio. Harpagus. 121. Cyrus in Persiam remissus, 125. Harpagus stimulante bellum suscipit contra Astyagem, 128. quem proelio vincit. 131—140. Persarum religio, et mores. 141. Iones et Aeolenses

sibi metuentes a Cyro, legatos Spartam mittunt. 142 — 151. De Ionum rebus. 152. Spartani Ionibus negant auxilium; Cyro, ne damnum iis inferat, denunciant. 153. Cyrus contentum his respondet. Bellum contra Babylonios aliosque populos facturum Ecbatana redit et legatos bellum contra Iones persequi iubet. 157. Pactyas. 162. Phocacenses. 168. Abdera condita. 169. Iones victi. 170. Bias. Thales. 171 — 176. Cares. 177. Cyri adversus Babylonios bellum. Urbis Bab. descriptio. 182. Belus. 184. Semiramis. Nitocris. 188. Labynetus. 191. Cyrus derivato Euphrate urbem capit. 192 — 200. De terra Babyloniorum eorumque moribus. 201 — 204. Cyri bellum contra Massagetam, quorum terra describitur. 205. Tomyris regina Massag. 208. Cyri de Darii somnium. 211. Massagetarum pars dolo caesa. 214. Cyrus proelio victus et occisus. 215 — 216. Massagetarum mores.

LIB. II.

Sequitur libro tertio GAMBYSIS, Cyri successoris, CONTRA AEGYPTIOS EXPEDITIO. Ideo 1 — 182. AEGYPTI DESCRIPTIO et historia. 2. Antiquitas gentis. 4. Aegyptiorum inventa. 6. Amplitudo terrae. 11. Simus Arabicus. 23 — 34. De Nilo fluvio. 35. Mores et religio Aeg. 38. Taurus. 40. Isis, Osiris. 43. Heronides. 46. Pan. 47. Bacchus. 50. Graecorum dei. 53. (Homerus. Hesiodus.) 54. Iupiter Dodonaeus et Ammon. 59. Ceres. 60. Diana. 62. Minerva. 65. Sol. Latona. Mars. 65. Bestiarum cultus. Fides, Crocodili etc. 73. Phoenix. 74. Scorpiones. 77. Aegyptiorum mores. 79. Carmina. Maneros. 80. Salutatio. 81. Vestes. 82. Superstitio. 84. Medici. 86. Condiendi cadavera ratio. 91. Chemmis urbs. 92. Lotus. 93. Pisces. 94. Oleum. 96. Naves. 97. Inundatio. 99. Sequuntur reges. Menes. (2235 — 2173. a. Ch.). 101. Moeris r. (1445 — 1416.) 102 — 110. Sesostrius r., (1416 — 1357.) et res ab eo gestae. 104. De Colchia. 109. Geometriae origo. 111. Phero rex (1357 — 1291.) 112. Proteus r. (1291 — 1237.) ad quem Paris cum Helena delatus. 116. Homerus. 118. Aegyptiorum de Troia narratio. 119. Memphus. 121. Rhampsinitus rex (1237 — 1184.) di-

issimus; de eius divitiarum raptoribus narratio. 123. Aegyptiorum de animae immortalitate opinio. 124. Cheops r. (1182—1132.) Pyramides exstruit. 127. Chephren rex. (1132—1076.) 129. Mycerinus r. (1076—1056.) 136. Asychis r. (1056—1006.) 137. Anysis r. (1006.) Sabaco r. (765—715). 141. Sethon r. (715—671). 142—146. Antiquissima de Aegyptiis. 147. Duodecim reges creati. (a. 671.) 148. Labyrinthus. 149. Lacus Moeridis. 151. Psammetichus rex, eiusque opera. (a. 671—617.) 158. Neco r. (—601). 160. Psammis r. (—595.) 161. Apries r. (—570.) 162. Amasis rex. 164—168. De Aegyptiorum populis eorumque divisione. 169. Minervae templum. 172. Amasidis res gestae. 177. Graecis data Naucratis. 181. Foedus cum Cyrenaeis. 182. Amasis templa Graeciae donat. Cyprum occupat.

LIB. III:

1—3. Causae belli inter Cambysem et Amasiam, regem Aegypti. 4. Phanes trahsfuga Cambysi de itinere, exponit. 5. Describuntur regiones, quibus proficiscendum. 7. Camb. foedus facit cum Arabum rege. 10. Psammenitus patri Amasi succedit et bellum suscipit (a. 525.) 11. Vincuntur Aegyptii. 13. Memphis urbs a Persia capitur. 14. Narratio de rege Psammenito capto, 15. cuius filii praeficiuntur Aegypto a Cambyse. 16. Camb. furor in sacra Aeg. 17. Expeditio eius in Aethiopes decreta. 18—25. Aethiopes. 21. Ichthyophagi. 26. Persae adversus Ammonios missi. 27. Cambyses Apin Aegyptiorum violat. 30. Occidit Smerdim fratrem, 31. et sororem. 33. Eins morbus. 34. Prexaspes. Croesus. 37. Cambyasis insania in religionem Aeg. 39. Narratio de Polycrate Samio, qui 44. Cambysi auxilio mittit Samios sibi suspectos. 46. Deficientes hi ab Lacedaemoniis auxilia impetrant contra Polycratem. 48. Corinthii. 50. De Perandro narratio, eiusque filio, et Corcyraeis. 55. Lacedaemonii Samo abeunt infecta re. 59. Samii exules Cretam secedunt. 60. Memorabilia Sami insulae.

61. Pseudo-Smerdis cum fratre, magi, occupant imperium Persarum. 66. Obit in reditu Cambyses, (a. 523.)

68. Otanes fraudem magorum detegit. 76. Septem coniurati consultant. 74. Prexaspis testimonium. 76. Septem coniurati magos reges trucidant. 79. Magophonia. 80. Colloquium de regno. Democratia. 81. Aristocratia. 82. Monarchia. 83. Otanes liber. 86. Darius equi hinnitu rex. 88. Eius regni ambitus. 98. Indi, eorumque terrae descriptio. 107. Arabia terra. 114. Aethiopia. 115. Extremae Europae terrae. 116. Arimaspi. 117. Aces fluvius. 118. Intaphernes in Darium committit et punitur.

120. Interseritur de Polycrato historia, qui, dolo captus ab Oroete Sardium praefecto, perit. (a. 523.) 126 — 128. Oroetes ipse rebellis Darii iussu interfectus; eius servi Susa deducti; inter quos — 129. Democedeas, Crotoniates, medicus, regem sanat et Atossam. 134. Rediundi in patriam studio instigat Darium per Atossam ad bellum Graeciae inferendum. 135. Mittitur cum speculatoribus in Graeciam. Eorum fatum. 139. Syloson, frater iunior Polycratis, iussu Darii per Otanem Samum restituitur. Macandrius expulsus, ad Cleomenem, regem Spartanorum profugit.

150. Babylonii rebelles obsessi a Dario. 154. Zopyri factum. 158. Babylonis expugnatio. 159. Poena. 160. Zopyrus praefectus Babyloni. Eius posterum.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΗ
Η ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ' ΕΠΙΓΡΑ-
ΦΟΜΕΝΑΙ ΜΟΥΣΑΙ.

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

ΠΡΟΛΟΓΟΥ Ἀλικαρνησέος ἱστορίας ἀπόδοξις
 ἦδε· ὥς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξί-
 τηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωυμαστά, τὰ
 μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάρουσι ἀποδεχθέντα, ἀκλεῖα γέ-
 νηται, τὰ τε ἄλλα, καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλή-
 λουσι.

1. ΠΕΡΣΕΩΝ μὲν τῶν οἱ λόγοι Φοινικᾶς φασὶ
γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους· τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς
Ἐρυθρῆς καλεσμένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε
τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χώρον, τὸν
καὶ τῶν οἰκούντων, αὐτὰρ ναυτιλῆσι μακροῇσι ἐπιθέ-
HEERD. I.

σθαι· ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια τῇ τε ἄλλῃ [χώρῃ] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. — τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασιν τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. — ἀπικόμενους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὐνομα εἶναι, κατὰ τὸ αὐτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσιν, Ἰοῦν τὴν Ἰνύχου. ταύτας στάσας κατὰ πρόμνην τῆς νηὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων, τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τῆς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἄρπασθῆναι· ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νεία, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

2. Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Φοίνικες, καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόντας, ἄρπασαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην. — εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες. — ταῦτα μὲν δὴ ἴσα πρὸς ἴσα σφι γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακροῇ νηϊ ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν ἐνθῆντες, διαπρηξαμένους καὶ ἄλλα τῶν εἵνεκεν ἀπικάτο, ἄρπασαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλεῖα ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυμα αἰτίειν τε δίκας τῆς ἄρπαγῆς καὶ ἀπαιτεῖν τὴν θυγατέ-

ρα· τοὺς δὲ ὑπακρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἑκαῖνοι ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἰδοῦσάν σφι δίκας τῆς ἄρπαγῆς, οὐδὲ ὦν αὐτοὶ ὥσπερ ἐκείνοισι.

3. Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γυνῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμῳ, ἀκροῦστα ταῦτα, ἐθέλῃσαι αἰετῆς τῆς Ἑλλάδος δι' ἄρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐκτιμώμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὔτε γὰρ ἐκείνους δίδοναι. οὕτω δὲ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμπαντας ἀγγέλους ἐπειπὶν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἄρπαγῆς αἰτεῖν. τοὺς δὲ, προῖσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἄρπαγῆν, ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἐπαιτιῶντων βουλοῖατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι.

4. Μέχρι μὲν ὦν τούτου ἄρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτιέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφείας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἄρπαζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθεῖσιν σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρεῖν ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθεῖσιν σωφρόνων· ὅτι γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλεύατο, οὐκ ἂν ἤρπαζοντο. σφείας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας λέγουσι Πέρσαι ἄρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἕλληνας δὲ Δααρδαμονίης εὖνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγαγεῖν, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμῳ δύναμιν καταλεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνη βάρβαρα οὐκ αἰσύνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἡγήνται καχεῖσθαι.

5. Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι ἑούσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰούς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικας· οὐ γὰρ ἀρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγητο τοῖ νευκλήρῳ τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκως ἑούσα, αἰδευμένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθέλοντιν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὥς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὥς οὕτω ἢ ἄλλως πως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἄστυ ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ. τὴν ἀνθρωπότην ὧν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τούτῳ μένουσαν ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

6. ΚΡΟΪΣΟΣ ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω, τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων ἐξίει πρὸς βορρῇν ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνιον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέφατο Ἑλλήνων ἐς φόρον ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέφατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον,

Κροίσου ἔον πρεσβύτερον, οὐ καταστροφή ἐγένετο τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀρπαγῆ.

7. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιήλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδεῶν, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεσμένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκίου τοῦ Ἡρακλείου. Ἀγρῶν μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκίου πρῶτος Ἡρακλειδεῶν βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὑστάτος. οἱ δὲ πρότερον Ἀγρῶνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Ἀνδοῦ τοῦ Ἄττος, ἀπ' οὗ ὁ δῆμος Ἀνδῖος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μήων καλεόμενος. παρὰ τούτων δὲ Ἡρακλειῖται ἐπιτραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ Θεσπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότης καὶ Ἡρακλείου, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεῖς ἀνδρῶν ἕτα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου.

8. Οὗτος δὴ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἐκτοῦ γυναικὸς ἐρασθαῖς δὲ ἐνόμιζε οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασιῶν καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων — ἦν γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπονδαιέστερα τῶν προηγημάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερπαινίων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρὴν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιαῦτα· Γύγη, οὐ γὰρ σε δοκίω παῖσθαι μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικὸς· ἔτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἔοντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν· ποῖα ὅπως ἐκείνην θεῆσαι γυνήν. Ὁ δὲ

μέγα ἀμβώσας εἶπε· Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίει, καλεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θείσασθαι γυνήν; ἅμα δὲ κιδῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἐν τόδῃ ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἐωντοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασδῶν γυναικῶν καλλίστην, καὶ σοο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.

9. Ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα ἀπεμάρχετο, ἀφφωδέων μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτις ἐμὲ, ὥς σοο πειρώμενον λόγον τόνδε, μήτις γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μὴ τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὁφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα, ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὀπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνή ἡ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κῆται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τούτῳ τῶν ἱματίων κατὰ ἐν ἑαστον ἐκδύνουσα θήσει· καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείλῃ ἐπὶ τὴν εὐνήν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μαλέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.

10. Ὁ μὲν δὴ, ὥς οὐκ ἡδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἐτοιμός· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκει ὥρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἶκημα, καὶ μετὰ ταῦτα ἀντίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθεῖτο ὁ Γύγης. ὥς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδύς ἐχώρεε ἔξω. καὶ ἡ γυνή ἐπορᾷ μιν ἑξίοντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα, οὔτε

ἰδοῦσε μαθίαν, ἐν νόφ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανθαύλα·
 παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλ-
 λουσι βαρβάρουσι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύ-
 νη μεγάλην φέρει.

11. Τότε μὲν δὴ οὕτω οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην
 εἶχε· ὥς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγγόνες, τῶν οἰκατέων τοὺς
 μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἔοντας ἑωντῇ, ἐτοίμους ποιησα-
 μένη ἐκάλεε τὸν Γύγχα. ὁ δὲ, οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν
 προηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος· ἐώθας γὰρ
 καὶ πρόσθε, ὅπως ἡ βασιλεια καλέοι, φοιτᾷν. ὥς δὲ ὁ
 Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τὰδε· Νῦν τοι δυοῖν
 ὁδοῖν παρουσέων, Γύγῃ, δίδωμι αἵρεσιν, ὅκοτέρην βού-
 ληαι τραπίσθαι· ἡ γὰρ Κανθαύλα ἀποκτείνας ἐμέ τε
 καὶ τὴν βασιλῆτῃν ἔχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτόν σε αὐτίκα
 οὕτω ἀποθνήσκαιν δεῖ, ὥς ἂν μὴ πάντα παιδόμενος
 Κανθαύλῃ τοῦ λοιποῦ ἰδῆς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' ἥτοι καὶ-
 νόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἡ σὲ
 τὸν ἐμὲ γυμνὴν θηησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομζό-
 μενα. Ὁ δὲ Γύγης τίως μὲν ἀπεθόνημαζε τὰ λεγόμενα·
 μετὰ δὲ ἐκέτευσ μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρῖναι τοιαύ-
 την αἵρεσιν. οὕκων δὴ ἔπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην
 ἀληθείας προκειμένην ἢ τὸν δεσπότηα ἀπολλύναι, ἢ αὐ-
 τὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἵρεται αὐτὸς παρῖναι.
 ἐπειρώτα δὴ λέγων τὰδε· Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπό-
 τεα τὸν ἐμὸν κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τάω
 καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ. Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη·
 Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται, ὅθεν περ καὶ
 ἐαῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνὴν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχειρή-
 σις ἔσται.

12. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γανομένης,

(οὐ γὰρ μπίστο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλῃα) εἶπετο ἐς τὸν Θάλαμον τῇ γυναικὶ καὶ μιν ἐκείνη ἐγχειρίδιον δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπανομένου Κανδαύλῃα, ὑπεισδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναικὰ καὶ τὴν βασιληΐην Γύγης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γανόμενος ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.

13. Ἔσχε δὲ τὴν βασιληΐην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστήριου. ὥς γὰρ δὴ οἱ Ἀνδοὶ δεινὸν ἐποιοῦντο τὸ Κανδαύλῃα πάθος καὶ ἐν ὀπλοῦι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τωτὸ οἱ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Ἀνδοί, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Ἀνδῶν, τόνδε βασιλεύειν, ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδαν τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλε τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὥς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτου ἀπόγονου Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Ἀνδοὶ τε καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιοῦντο, πρὶν δὴ ἐπατελέσθῃ.

14. Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μαρμαῖ-
 δαι, τοὺς Ἡρακλείδαν ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύ-
 σας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα, ἀλλ'
 ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματά ἐστί οἱ πλεῖστα ἐν Δελ-
 φοῖσι· πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου χρυσὸν ἅπλετον ἀνέθηκεν
 ἄλλον τε καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ κρη-
 τήρις οἱ ἀριθμὸν ἑξ χρύσεοι ἀνακείσθαι. ἐστᾶσι δὲ οὗ-
 τοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ σταθμὸν ἔχοντες τριή-
 κοντα τάλαντα· ἀληθεῖ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κοριν-
 θίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς, ἀλλὰ Κυψέλου

τοῦ Ἡπείωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδῖον, Φρυγίης βασιλέα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆϊον θρόνον, ἐς τὸν προκατίζων ἔθικαζε, ὄντα ἀξιοθέητον· καί ται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἐνθάπαρ οἱ τοῦ Γύγως κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλεῖται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσίβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεί τε ἤρξα, ἐς τὰ Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος θυὼν δέοντα τεσσαράκοντα ἔτα, τοῦτον μὲν παρήσομεν, τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες.

15. Ἄρδνος δὲ τοῦ Γύγως μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνίας τε εἶλε ἐς Μίλητόν τε ἐσίβαλε, ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων Κυμμέριοι ἐξ ἡθέων ὑπὸ Σκυθίων τῶν Νομάδων ξανασιάντες ἀπικέαιτο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλεως εἶλον.

16. Ἄρδνος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτα ἐξεδέξατο Σαδυάτης ὁ Ἄρδνος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτα δυνώδεκα, Σαδυάττειω δὲ Ἀλυάτης. οὗτος δὲ Κναζάρη τε τῷ Διήϊονω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι, Κυμμέριους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε, Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσίβαλε. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἡθάλε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μέγας· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ὢν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπνηγιότατα τάδε.

17. Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελάνων γὰρ ἐπολιόρχεσε

τὴν Μιλήτιον τρόπον τοιῶδες· ὅπως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρρίγγων τε καὶ πεκτιδῶν καὶ αὐλοῦ γυναικῆτιος τε καὶ ἀνδρητίου. ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπικοίτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπασα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἐστάμεναι· ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅπως διαφθείρεις, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπεδρὸς μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι τὴν γῆν σπεῖρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλον.

18. Ταῦτα ποιῶν ἐπολέμει ἔττα ἔνδεκα, ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διαφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηῖω χώρῃ τῆς σφετέρης μαχεσαμένων καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἐξ ἔττα τῶν ἔνδεκα Σαδυνάττης ὁ Ἄρδουος ἔτι Λυδῶν ἤρχε ὁ καὶ ἐσβάλλον τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· (Σαδυνάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας·) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἐξ Ἄλυνάττης ὁ Σαδυνάττω ἐπολέμει, ὃς παραδεξάμενος, ὥς καὶ πρότερον μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐνισταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χίοι μόνον. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρουν· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν.

19. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτει, λητίου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηρείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆ-

γρα· ὡς ἄφθνη τάχιστα τὸ λήϊον ἀνέμω βιάμενον, ἄφα-
το νηοῦ Ἀθηναίης ἐπικλήσιν Ἀσσησίης· ἀφθαις δὲ ὁ
νηὸς κατεκαύθη. καὶ τὸ παραντίκτα μὲν λόγος οὐδεὶς
ἔγινετο· μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδεις,
ἐνόησε ὁ Ἀλυσάτης. μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς
νούσου πέμπει ἐς Δελφούς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμ-
βουλευσάντος τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν
θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη
ἀπικομένοισι ἐς Δελφούς οἶκε ἔφη χρήσιν, πρὶν ἢ τὸν
νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρας
τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ.

20. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι·
Μιλήσιοι δὲ τὰδε προστιθεῖσι τούτοις, Περικλῆδρον
τὸν Κυρῆλον, ἰόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυ-
ραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρη-
στήριον τὸ τῷ Ἀλυσάτῃ γνόμενον, πέμψαντα ἄγγελον
κατεπειν, ὅπως ἂν τι προειδὸς πρὸς τὸ παρὲν βουλευ-
ηται. Μιλήσιοι μὲν νῦν οὕτω λέγουσι γενέσθαι.

21. Ἀλυσάτης δὲ, ὡς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα
ἔπεμψε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιή-
σασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοις χρόνον ὅσον
ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομή. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μί-
λητον ἦν· Θρασύβουλος δὲ σαφῶς προπεπυσμένος
πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυσάτης μέλλοι ποιήσιν,
μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σῖτος καὶ ἐων-
τοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν
ἀγορὴν προεῖπε Μιλησίοις, ἔπεᾶν αὐτὸς σημήνη, τότε
πάντες τε πάντας καὶ κόμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους.

22. Ταῦτα δὲ ἐποίησεν τε καὶ προηγόρευεν Θρασύβου-
λος τῶνδε εἴνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδηνός,

ιδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου καχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώ-
πους ἐν εὐπαθείῃσι ἔοντας, ἀγγέλλῃ Ἀλυσάττῃ. τὰ δὲ
καὶ ἐγένετο· ὥς γὰρ δὴ ιδὼν τε ἐκείνα ὁ κήρυξ καὶ εὐ-
πας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολάς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε
εἰς τὰς Σάρδεις, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγέν-
ετο ἢ διαλλαγὴ. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυσάττης σιποδητὴν τε
εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεὼν τειρῦσθαι εἰς
τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ
τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὥς αὐτὸς κατε-
δόκει. μετὰ δὲ ἢ τε διαλλαγὴ σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξεί-
νους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους· καὶ δύο τε ἀντὶ
ἐνὸς νηὸς τῇ Ἀθηναίῃ ὑποδόμησε ὁ Ἀλυσάττης ἐν τῇ
Ἀσσησῶ, αὐτὸς τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη· καὶ τὰ μὲν
κατὰ τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον
Ἀλυσάττῃ ὧδε ἔσχε.

23. Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ
Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ
Περίανδρος Κορίνθου· τῷ δὲ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμο-
λογέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶνμα μέγιστον
παραστῆναι· Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος
ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔοντα κίθαρωδὸν τῶν τότε
ἔόντων οὐδενὸς δεύτερον καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀν-
θρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα
καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ.

24. Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι τὸν πολλὸν τοῦ
χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περίανδρῳ ἐπιθυμῆσαι πλω-
σαι εἰς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρή-
ματα μεγάλα θελῆσαι ὀπίσω εἰς Κορίνθον ἀπικίσθαι.
ὀρμαῖσθαι μὲν νῦν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδα-
μοῖσι μᾶλλον ἢ Κορίνθιοις μισθώσασθαι πλοῖον ἀν-

ὁρῶν Κορινθίῳ· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγῳ ἐπιβουλεύον-
 τας Ἀρίονα ἐβαλόντας ἔχων τὰ χρήματα· τὸν δὲ
 συνέτα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι προΐεντα
 ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. οὕτως δὴ πείθειν αὐτὸν
 τοῦτοισι, ἀλλὰ καλεῖν τοὺς πορϑμέας ἢ αὐτὸν δια-
 χρᾶσθαι μιν, ὥς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν
 ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπαληθέντα δὲ τὸν
 Ἀρίονα ἐς ἁπορίην παραιτήσασθαι, ἐπαυδὴ σφι οὕ-
 τω δοκίῳ, περιδίδεν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ σπάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι αἰῆσαι· αἰίσας δὲ ὑπεδέξατο ἑαυτὸν
 καταργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλ-
 λουεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰοδοῦ, ἀνα-
 χωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσσην νῆα. τὸν δὲ ἐνδύντα
 τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κινδύρην, σπάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεσελθεῖν νόμον τὸν ὀρθιον· ταυ-
 τῶντος δὲ τοῦ νόμου, φῆναι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑαυ-
 τὸν, ὥς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀπο-
 πλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόν-
 τα ἐξερεῖναι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρεῖν
 ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέσθαι
 πᾶν τὸ γεγονός. Περιάνδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα
 μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν
 τῶν πορϑμέων· ὥς δὲ ἄρα παρῆναι αὐτοὺς, κληθέντας
 ἱστορεῖσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαιμένων δὲ
 ἑαίνων ὥς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καὶ μιν εὖ πρήσ-
 σοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα,
 ὥσπερ ἔχων ἐξηγήθησε· καὶ τοὺς ἐπιλαγέντας οὐκ ἔχειν
 εἰ ἀεγχομένους ἀγνέεσθαι. Ταῦτα μὲν νῦν Κορινθιοὶ
 τε καὶ Διόφριοι λέγουσι, καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλ-
 κων οὐ μύγα ἐπὶ Ταίναρ, ἐπὶ δελφίντος ἐπειὶν ἀνθρώπου.

25. Ἀλκμάττης δὲ ὁ Ἀνδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πό-
λεμον διανείκας μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτα ἐπτὰ
καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ, ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύ-
τερος οὗτος τῆς οἰκῆς ταύτης ἐς Δελφούς κρητῆρά τε
ἀργύρεον μέγα καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν,
θῆς ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων,
Γλαύκου τοῦ Χίου πότμα, ὃς μόνος δὴ πάντων ἀν-
θρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξῆυρε.

26. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλκμάττειω ἐξεδέξατο τὴν βα-
σιληίην Κροῖσος ὁ Ἀλκμάττειω, ἐτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε
καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο
Ἑφεσίοις. ἐνθα δὴ οἱ Ἑφεσίοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ
νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μετὰ τῆς τε πα-
λαιᾶς πόλεως, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ ἐπτὰ
στάδιοι. πρῶτοις μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖ-
σος· μετὰ δὲ ἐν μέρει ἐκάστοις Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων,
ἄλλοις ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας
παρσυρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτῶν καὶ
φάῦλα ἐπιφέρων.

27. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστρά-
φατο ἐς φόρον ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας
ποιησάμενος ἐπιχειρεῖν τοῖσι νησιώτησι. ἐόντων δὲ οἱ
πάντων ἐτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγου-
σι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδεις, οἱ δὲ Πιττακὸν
τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροίσου, εἴ τι εἴη νεώτερον
παρὰ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπη-
γίην· Ὡς βασιλεῦ, νησιῶται ἔππον συνωνέονται μωρίην,
ἐς Σάρδεις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῶ στρατεύεσθαι.
Κροῖσον δὲ, ἐπίσαντα λέγειν ἑκάττον ἀληθέα, εἰπεῖν·

Αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσαιαν ἐπὶ νόον νησιώτησι, ἔλ-
 θαν ἐπὶ Ἀνδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι. Τὸν δὲ ὑπολα-
 βάντα φάναι· Ὡ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὐ-
 ξασθαι νησιώτας ὑπενομένους λαβεῖν ἐν ἡπείρῳ, οἰκότητα
 ἀπὸ νησιώτης δὲ τί δοκέεις εὐχεσθαι ἄλλο, ἢ ἐπεὶ
 τα τὰχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέε-
 σθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Ἀνδούς ἐν θαλάσῃ, ἵνα
 ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνται σε,
 τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις; Κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον
 τῇ ἐπιλόγῃ· καὶ οἱ, προσφύεως γὰρ δοῖναι λέγειν, παι-
 θόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης. καὶ οὕτω τοῖσι
 τὰς νήσους οἰκημένοισι ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

28. Χρόνου δὲ ἐπιγιγομένου καὶ κατεστραμμένων
 σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλνος ποταμοῦ οἰκημένων· —
 πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Ἀνκίων τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ'
 ἐκείνῳ εἶχε καταστρεφάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσι δὲ οἷδε
 [Ἀνδοί,] Φρύγες, Μυσοί, Μαριανδυνοί, Χάλυβες, Πα-
 φλαγόνες, Θρήκες, οἱ Θυνοί τε καὶ Βιδυνοί, Κᾶρες,
 Ἴωνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφελοι. —

29. κατεστραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμέ-
 του Κροῖσου Ἀνδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζού-
 σας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφι-
 σταί, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτίγχανον ἔοντες, ὥς ἑκα-
 στος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθη-
 ναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδή-
 μησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα
 δὴ μὴ τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λύσαι τῶν ἔθετο.
 αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἶοι τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι·
 ἐφώλοισι γὰρ μεγάλοισι κατελόντο δέκα ἔτεα χρήσεσθαι
 νόμοισι, τοὺς ἂν σφίσι Σόλων θῇται.

30. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίας ἐκνημή-
 σας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπίκτετο παρὰ Ἀμα-
 σιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος
 δὲ ἐξεινίετο ἐν τοῖσι βασιλῆυσιν ὑπὸ τοῦ Κροίσου
 μετὰ δὲ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, καλὴν σάντος Κροίσου
 τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυ-
 ροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε καὶ ὀλ-
 βια. θηησάμενον δὲ μιν τὰ πάντα καὶ σκαψάμενον, ὥς
 οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ Κροῖσος τάδε· Ἐεῖνε Ἀθη-
 ναῖε, παρ' ἡμῶν γὰρ παρὶ σέο λόγος ἀπύκται πολλὸς
 καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὥς φιλοσοφῶν
 γῆν πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἡμερος
 ἐπαίρεσθαι μοι ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώ-
 τατον; Ὁ μὲν, ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος,
 ταῦτα ἐπαιρώτα· Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπένσας, ἀλλὰ
 τῷ ἔοντι χρησάμενος, λέγει· Ὡ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθη-
 ναῖον. Ἀποθωνμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λαχθὲν εἶρετο
 ἐπιστροφῶς· Κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;
 Ὁ δὲ εἶπε· Τέλλω τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὐ' ἡκούσης,
 παῖδες ἦσαν καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι
 τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμέναντα, τοῦτο δὲ
 τοῦ βίου εὐ' ἦκοντι, ὥς τὰ παρ' ἡμῖν, ταλευτὴ τοῦ βίου
 λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μά-
 χης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας καὶ
 τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ
 μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπαρ ἔπεσε,
 καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.

31. Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σό-
 λων τὸν Κροῖσον, εἶπας πολλά τε καὶ ὀλβια, ἐπαιρώτα,
 τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον ἴδοι, δοκίαν πάγχυ δευταρεῖα

γῶν οἴσσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε· Κλέοβλν τε καὶ Βίτωνν. τούτοισι γὰρ ἰούσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέροι ὁμοίως ἔσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἰούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱόν· οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκαληῶμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνία, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἰλκον τὴν ἄμαξαν· ἐπὶ τῆς ἄμαξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπαγένητο, διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεός, ὥς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆναι. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνίων τὴν ῥώμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἶων τέκνων ἐκύφθησεν. ἡ δὲ μήτηρ, παριχαρῆς ἰούσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, σῆσσε ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχέτο Κλέοβλν τε καὶ Βίτωνν, τοῖσι ἐκείνης τέκνοισι, οἳ μὲν ἐτίμησαν μέγας, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὥς ἔθυσάν τε καὶ εὐαχῆθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ οἱ νεηνία οὐκέτι ἀνίστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφῶν εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὥς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων.

32. Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνευε τούτοις. Κροῖσος δὲ σπαρχθεὶς εἶπε· Ἴδ' ἔειπε Ἀθηναῖς, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέφθιπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτῶν ἀνδρῶν ἀξίους ἡμῶς ἐποίησας; Ὁ δὲ εἶπε· Ἴδ' Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν

ἔον φθονερόν τε καὶ ταραχώδες ἐπειρωτῆς ἀνθρωπηῶν
 πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν
 ἔστι ἰδεῖν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. ἐς
 γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτα οὖρον τῆς ζῆς ἀνθρώπων προτί-
 θημι. οὗτοι ἔοντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρέχονται
 ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμ-
 βολίμου μηνὸς μὴ γενομένου· εἰ δὲ δὴ ἐθέλῃσιν τοῦτε-
 ρον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ
 ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ ὅσον, μῆνες μὲν
 παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριή-
 κοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλια πεν-
 τήκοντα. τούτων τῶν ἀπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ
 ἑβδομήκοντα ἔτα ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ
 ἑξακισχιλείων καὶ δισμυρίων, ἣ ἐτέρῃ αὐτέων τῇ ἐτέρῃ
 ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὁμοῖον προσάγει πρῆγμα. οὐ-
 τω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἔστι ἄνθρωπος συμφορῇ. ἐμοὶ
 δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μὲν μέγα φαίναται καὶ βασιλεὺς εἶναι
 πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκείνο δὲ τὸ εἶρεός με, οὐκ ὡς
 ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύ-
 θωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπὶ
 ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσποι-
 το πάντα καλὰ ἔχοντα τελευτήσαι εὐ τὸν βίον. πολλοὶ
 μὲν γὰρ ὑπέρλοιοι ἀνθρώπων ἀνὸλβιοι εἰσι, πολλοὶ δὲ
 μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος,
 ἀνὸλβιος δὲ, δυσὶσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μούνοισι, οὗτος
 δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνὸλβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν ἐπιθυ-
 μὴν ἐκτελέσαι καὶ αἴτην μεγάλην προσπessούσαν ἐνέικαι
 δυνατώτερος, ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου, αἴτην μὲν καὶ
 ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνέικαι, ταῦτα δὲ
 ἡ εὐτυχία οἱ ἀπερύκει, ἄπηρος δὲ ἐστι, ἄνουσος, ἀπα-

δὴς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής· αἱ δὲ πρὸς τούτοις ἐτι τε-
λευτήσῃ τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐπιπλεονεκτήσας τὸν σὺν ζῆταϊς, ὀλβιος
καλεῖσθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν
μηδὲ καλῶν καὶ ὀλβίων, ἀλλ' εὐτυχῆα. τὰ πάντα μὲν νυν
ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρώπον ἔοντα ἀδύνατον ἐστι, ὥσπερ
χώρῃ οὐδαμῶς καταρκεῖν πάντα ἐκνητῇ παρέχουσα, ἀλλὰ
ἄλλο μὲν ἔχει, ἐτέρου δὲ ἐπιιδέσθαι· ἥ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα
ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν
τέταρτος ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδοῦς ἐστι.
ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλεῖστα ἔχων διαταλήῃ καὶ ἔσται τε-
λευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἡμῶν τὸ οὖνο-
μα τοῦτο, ὡ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σπουδαίαν
δὲ χρῆ παντὸς χρήματος τὴν τελευτήν κῆ ἀπεβήσεται·
πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδείξας ὀλβιον ὁ θεὸς προφύλλους
ἀνέτρεψε.

33. Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οἴκῳ οὕτως ἐχαρίζετο,
οὕτως λόγου μιν ποιήσας οὐδενὸς ἀποπήμεται, κάρ-
τα δόξας ἀμαθὴς εἶναι, ὅς τὰ παρόντα ἀγαθὰ μετὰ
τὴν τελευτήν παντὸς χρήματος ὁρᾷν ἐκέλευε.

34. Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέ-
μεις μεγάλη Κροῖσον, ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐκνητὸν
εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δὲ οἱ
εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθινήν ἔφαινε τῶν
μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ
τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὗταρος μὲν δαΐφθαργο·
ἦν γὰρ δὴ κωφός· ὁ δὲ ἕταρος τῶν ἡλίκων μακρῶς τὰ
πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτρυς. τοῦτον δὲ ὡς
τὸν Ἄτρυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολέσει μιν
αἰχμῇ σιδηρῇ βληθῆναι. ὁ δὲ ἐπεί τε ἐξηγήθη καὶ
ἐκινῶ λόγον ἔδωκε, καταφρόνησας τὸν ὄνειρον, ἄγεται

μὲν τῶ παιδὶ γυναῖκα, ἐωθότα δὲ στρατηγίῃ μιν τῶν Ἀνδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπαμπε, ἀκόν-
τια δὲ καὶ θυράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέων-
ται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας
ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τί οἱ κρεμᾶμενον τῶ
παιδί ἐμπίσῃ.

35. ἔχοντος δὲ οἱ ἐν χειρὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον,
ἀπικνέσται ἐς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ
οὐ καθαρὸς χεῖρας ἔων, Φρυγὴ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ
βασιλεῖος. παραλθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἶκον
κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίον ἐδέετο πυρῆσαι·
Κροῖσος δὲ μιν ἐκάθηρε· ἔστι δὲ παραπλησὶν ἡ κάθα-
ρις τοῖσι Ἀνδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπεὶ τε δὲ τὰ νο-
μιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπινυθάνετο ὁκόθεν τε καὶ
τίς εἴη, λέγων τάδε· Ἰνδρωπε, τίς τε ἔων καὶ κόθεν
τῆς Φρυγίης ἦμων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἄν-
δρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; Ὁ δὲ ἀμείβετο· Ἰν βασι-
λεῦ, Γορδῖεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, οἰνομάζομαι δὲ
Ἀδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμῶντοῦ ἀέκων πάρε-
μι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερημένος
πάντων. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοῖσδε· Ἀνδρῶν τε
φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἔων καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους,
ἐνθα ἀμτηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς μένων ἐν ἡμετέροις.
συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κορυφώτατα φέρων κερδανέεις
πλεῖστον. Ὁ μὲν δὴ διαίταν εἶχε ἐν Κροίσου.

36. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐ-
λύμπῳ σὺν ὅσῳ χρόνῳ γίνεται μέγα· ὀρμεώμενος δὲ οὗτος
ἐκ τοῦ οὗρεος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρε-
σκε, πολλὰ μὲν οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξεληθόντες ποιε-
σκον μὲν οὐδὲν κακόν, ἱπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος

δὲ ἀπεικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι
 ἔλεγον τάδε· Ὡ βασιλεῦ, ὅς σε χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη
 ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὅς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προ-
 θυμεόμενοι ἐλεῖν οὐ δύναμεθα. νῦν ὦν προσδομέμεθα
 σε τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπετέμ-
 ναι ἡμῖν, ὥς ἂν μιν ἐξάλωμεν ἐκ τῆς χώρας. Οἱ μὲν
 δὴ τοῦτοι ἐδέοντο. Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνεί-
 ρου τὰ ἔπειτα ἔλεγέ σφι τάδε· Παιδὸς μὲν παρὶ τοῦ ἐμοῦ
 μή μνησθῆτε· οὐ γὰρ ἂν ἡμῖν συμπετέμναιμι· νεό-
 γαμός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Ἀνδρῶν
 μέντοι λογάδας καὶ τὸ κνηγγέσιον πᾶν συμπετέμνω, καὶ
 διασπείρομαι τοῖσι ἰοῦσι εἶναι ὥς προθυμοτάτοις
 συναξάτεον ἡμῖν τὸ θηρόν ἐκ τῆς χώρας.

37. Ταῦτα ἀμείψατο· ἀποχρεωμένων δὲ τοῦτοις
 τῶν Μυσῶν ἐπιστρέφεται ὁ τοῦ Κροῖσου παῖς, ἀκηκοὺς
 τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένον δὲ τοῦ Κροῖσου τὸν
 γε παῖδά σφι συμπετέμναι, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεητής
 τάδε· Ὡ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρόταρόν ποτε καὶ γεν-
 ναιώτατα ἡμῖν ἦν ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέον-
 τας εὐδοκίμεεν. νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκλητ-
 σας ἔχεις, οὔτε τινα δαίτην μοι παριδὼν οὔτε ἀθυμήν.
 πῶς τε τέτοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγο-
 ρῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολήτη-
 σι δόξω εἶναι; κοῖος δὲ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοῖος
 δὲ ἐπειγὼν δόξει ἀνδρὶ συνοικεῖν; ἐμὲ ὦν σὺν ἡ μέθες ἵ-
 ναι ἐπὶ τὴν θήρη, ἣ λόγῳ ἀνάπαισον ὅπως μοι ἀμεί-
 ψω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιούμενα.

38. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· Ὡ παῖ, οὔτε δαίτην
 οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδὼν τοι ποίω ταῦτα· ἀλλὰ
 μοι ὅπως ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα ἔφη σε ὀλιγο-

χρόνιον ἔσσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρῆς ἀπολέσθαι. πρὸς ὧν τὴν ὄψιν ταύτην τὸν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἰ πως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζῆς διακλέψαι. εἰς γὰρ μοι μούνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἔταρον διαφθαρμένον τὴν ἀκοὴν οὐκ εἶναι μοι λογίζομαι.

39. Ἀμείβεται ὁ νεηνίας τοῖσδε· Σηγγκώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθές σε τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρῆς φάναι ἐμὲ τελευτήσαιν· ὅς δὲ κοῖται μὲν εἰσι χεῖρες, κοῖη δὲ αἰχμὴ σιδηρῆ, ἣν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἴπω τελευτήσαιν με ἢ ἄλλου τευ, ὃ τι τούτω ἔοικε, χρῆν δὴ σε ποιῆσαι τὰ ποιήσεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπαί τε ὧν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἢ μάχη, μέθες με.

40. Ἀμείβεται Κροῖσος· ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νεκρῆς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐρυπνίου· ὡς ὧν νενηκ-
μένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμι τέ σε ἵεναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.

41. Εἰπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἀδρηστον, ἀπικομένω δὲ οἱ λέγει τάδε· Ἀδρη-
στε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάριτι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα, καὶ οἰκίοισι ὑποδοξάμενος ἔχω παρέ-
χων πᾶσαν θαπάνην· νῦν ὧν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ προ-
ποιήσαντος χρηστὰ ἐς σέ, χρηστοῦσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρητίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμασμένου, μή τις κατ' ὁδὸν κλέπτης κακοῦργος ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτω καὶ σέ τοι χρεῶν

ἔστι ἔνθα ἔνθα ἀπολαμβάνεται τοῖσι ἔργοισι· πατριῶ-
 ὢν τε γὰρ τοί ἐστι καὶ προσέτι φώμη ὑπάρχει.

42. Ἀμαίβεται ὁ Ἀδρηστος· Ὡ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν
 ἔγωγε ἂν οὐκ ἦμα ἐς ἀσθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφο-
 ρῇ τοιῇδε περημένον οἰκός ἐστι ἐς ὁμίλικας εὖ πρήσ-
 σοντας ἔναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε ἂν
 ἴσχον ἐμειναιόν. νῦν δέ, ἐπεὶ τε σὺ σπαύδεις καὶ δεῖ τοι
 χαρίζεσθαι, (ὄφαιλα γὰρ σε ἀμαίβεσθαι χρηστοῖσι)
 ποιεῖν εἰμὶ ἐτιόμος ταῦτα, παῖδά τε σὸν, τὸν διακαλεῖ-
 αι φυλάσσειν, ἐπιήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσ-
 δόκα τοι ἀπονοστήσειν.

43. Τοιόντοισι ἐπεὶ τε οὔτος ἀμείψατο Κροῖσον,
 ἦσαν μὲν ταῦτα ἐξηστύμενοι λογάσι τε νεηρήσι καὶ
 πυσί. ἀπαικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὐλύμπιον τὸ ὄρος ἐξήτηον
 τὸ θηρίον· εὐρόντες δὲ καὶ περιστάνας ἀντὶ κύκλω
 ἐσπώντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξείνος, οὔτος δὴ ὁ καθαρθαῖς
 τὸν φόνον, καλεόμενος δὲ Ἀδρηστος, ἀιονιῶν τὸν σὺν
 τοῦ μὲν ἁμαρτιάει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός.
 ὁ μὲν δὴ βληθείς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν
 φήμην. ἔθασ δὲ τις ἀγγαλῶν τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός·
 ἀπαικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδεις τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ
 παιδὸς μόρον ἐσήμνη οἷ.

44. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς σὺντε-
 ταραγμένος, μᾶλλον τι ἐδαιολογέσθαι, ὅτι μιν ἀπέκτανε
 τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ
 δευρὺς ἐκάλεε μὲν Δία καθαύρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ
 τοῦ ξείνου πεπονθὲς εἶη, ἐκάλεε δὲ ἐπίστιόν τε καὶ
 εἰσιρῆιον τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν, τὸν μὲν
 ἐπίστιον καλέων, διότι δὲ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεί-
 νον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάσθαι βόσκων, τὸν δὲ ἐται-

ρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμπας αὐτὸν εὐρήκοι πολαιμώ-
τατον.

45. Παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Ἄνδοι φέροντες τὸν νεκρόν· ὅπισθε δὲ εἵπτο οἱ ὁ φονεὺς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου ἔωντὸν Κροῖσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μὴ καλεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρεην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὸς εἴη, οὐδὲ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας τὸν τε Ἀδρηστον κατοικτεῖρει, καί περ ἔων ἐν κακῷ οἰκῆται τοσούτω, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξαργάσαο, ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλοι προσήμεινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε, ὡς οἶκος ἦν, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα· Ἀδρηστος δὲ ὁ Γορδῖεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεί τε ἡσυχίῃ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἡεῖδες βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ.

46. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ καθῆστο τοῦ παιδὸς ἐστερημένος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγῃ τοῦ Κναξάρῃ ἡγεμονίῃ καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα ἀνξάνόμενα πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπανε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν ἀνξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην ἀντίκα ἀπεπειρώτο τῶν μαντηῶν τῶν τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Αἰβύῃ, διαπέμπας

ἄλλους ἄλλη, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἵεναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας
 τὰς Φωκίαν, τοὺς δὲ ἐς Ἀωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο
 παρὰ τὰ Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς
 Μιλησίδος ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μὲν νῦν τὰ Ἑλληνικὰ
 μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπαυτο μαντευσόμενος Κροῖσος· δι-
 βρῆς δὲ παρὰ Ἀμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους.
 διαίταται δὲ πειρωόμενος τῶν μαντήϊων, ὃ τι φρονόειεν,
 ὥς, εἰ φρονόσια τὴν ἀληθειήν εὐρεθείη, ἐπείρηται
 σφεα δεύτερα πέμπων, εἰ ἐπιχειροῖ ἐπὶ Πέρσας στρα-
 τεύσθαι.

47. Ἐντελλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τὰδε ἀπέπαυτο
 ἐς τὴν διάπυραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης
 ὀρμηθεύσι ἐν Σαρδίῳ, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
 λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρηστη-
 ρίοισι, ἐπειρωτέοντας ὃ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδοῦν
 βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττω· ἅσσα δ' ἂν ἕκαστα
 τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψάμενους ἀναφέρειν
 παρ' ἑαυτὸν. ὃ τι μὲν νῦν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων
 ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι
 ὡς ἐσηλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι
 τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν
 ἑαμέτρῳ τότε λέγει τὰδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου ἑ ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
 καὶ ποσὸν συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
 ὁδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιόρηνιο χελώνης
 ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέσσιν,
 ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

48. Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεοπιστάσης τῆς Πυθίης
 συγγραψάμενοι οἶχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὥς
 δὲ καὶ ἄλλοι οἱ περιπαμφθίντες παρήσαν φέροντες τοὺς

χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσειν ἐπ' ὥρα τῶν συγγραμμιάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίστό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μῦθον εἶναι μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἔξουρῆκας τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπειμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερῶν ἐμνηστῆσατο τοιαῦτα· ἐπινοήσας τὰ ἣν ἀμύχανον ἔξουρεῖν τε καὶ ἐπιφράσσθαι, χαλὼνῃν καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἔψας αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς.

49. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντήϊου ἀπόκρισιν οἷα ἔχω εἶπαι ὃ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱερὸν τὰ νομιζόμενα· οὐ γὰρ ὣν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἀψευδὲς ἐκτεῆσθαι.

50. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήν᾽ αὖτε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιδῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε, ἐπιζῶν τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὃ τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε, ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα ποικῶν ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα τριπάλαιστα, ὕψος δὲ παλαιστιᾶ, ἀριθμὸν δὲ ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τουτέων ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα, τρία ἡμιτάλαντα ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίνθια λευκοῦ χρυσοῦ σταθμὸν διτάλαντα. ἐποίηστο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου ἔλκονσαν στα-

θμόν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐταί τε πατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νῆος, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλυνθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἰδρυτο· καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίῳ θησαυρῷ ἕκων σταθμόν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπειτάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον.

51. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμψε ἐς Δελφούς, καὶ τὰς ἄλλας ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μαγάθει μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον, τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκείτο ἐπὶ δεξιᾷ ἐσιόντι ἐς τὸν νῆον, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ ἀριστερᾷ. μετακινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νῆον πατεκαίοντα, καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαυμωνίων θησαυρῷ, ἕκων σταθμόν ἑνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἑπὶ δυαδέκα μνάς, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνήτου τῆς γυναικὸς, χαλκῶν ἀμοφορίας ἑξακοσίους· ἐπιλέγονται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν θεοφανείσιν. φασὶ δὲ μὲν Δελφοὶ θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι· καὶ ἐγὼ δοκίω· οὐ γὰρ τὸ συντεχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι. καὶ πύθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίῳ θησαυρῷ ἵστασιν, καὶ περιφθάντηρια δύο ἀνέθηκε, χρύσειόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσῷ ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονία, φαιμένῳ εἶναι ἀνάθημα, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ ὄνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστὶ, οὐ μὲντοι τῶν γε περιφθάντηριων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοις ὁ Κροῖσος καὶ χεῖματα ἀργύρεα κυλιωτέρια, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρύσειον τρίτην, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λεγούσι εἶναι.

πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δευρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας.

52. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε· τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν, ὁμοίως καὶ αἰχμὴν σταρεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῇσι λόγχῃσι ἔον ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

53. Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Ἀνδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ ἐπετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπιφρωτῶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθίειτο φίλον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπεμφθῆσαν οἱ Ἀνδοὶ ἀνέθισαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι λέγοντες· Κροῖσος ὁ Ἀνδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τὰδε μαντήια εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ἡμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ἡμέας ἐπιφρωτῶν, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθίειτο σύμμαχον. Οἱ μὲν ταῦτα ἐπιφρωτῶν· τῶν δὲ μαντηῶν ἀμφοτέρων ἐς ταῦτ' αἱ γινώμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μὲν καταλύσαι· τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συναβούλευσόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθίσθαι.

54. Ἐπεὶ τε δὲ ἀνενηχθέντα τὰ θεοπρόσια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι, πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσαι τὴν Κύρου βασιλείην, πέμψας αὐτὶς ἐς Πυθῶν Δελφοὺς δωρεῖται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἀνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον

χρυσού. Ἀδελφοὶ δὲ ὡπλίσαντες τούτων ἔδωκαν Κροίσῳ καὶ Ἀνδοῖσι προμαντιήην καὶ ἀταλαίην καὶ προσδρήην, καὶ ἔξιναι τῇ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Ἀδελφόν ἐς τὸν αἰὲ χρόνον.

55. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Ἀδελφούς ὁ Κροῖσος ἐχρησθηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντιῆιου ἀληθινήην, ἐπαφορέετο αὐτοῦ. ἐπαιρώτα δὲ τὰδε χρησθηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μοναρχία. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τὰδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται,
καὶ τότε, Ἀνδὲ ποδαβρῆ, πολυψήφίδα παρ' Ἑρμον
φεύγειν, μὴδὲ μένειν, μὴδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπαισι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἤσθη, ἐπιπύων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων, οὐδ' ὢν αὐτὸς οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ παύσεσθαι ποτε τῆς ἀρχῆς.

56. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἔοντας προσπτήσαιο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα, ἔοντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ πω ἐξαχώρησε, τὸ δὲ πούληπλάνητον χάριτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἶκε γῆν τὴν Φθιώτιν, ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλλήνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσάν τε καὶ τὸν Οὐλίμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαίῳτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιωτίδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἶκε ἐν Πίνδῳ, Μακεδόνων καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς ἐς τὴν Ἀρυσπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Ἀρυσπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη.

57. Ἦντινα δὲ γλῶσσαν ἴσαν οἱ Πελασγοὶ, οὕτω ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι· εἰ δὲ χρῶν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἰούσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρησιτῶνα πόλιν οἰκόντων, οἱ ὁμοῦροί ποτε ἦσαν τοῖσι νῦν Λωριεῦσι καλεομένοισι — οἴκον δὲ τηρικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· — καὶ τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντι, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἴοντα πόλινματα τὸ οὖνομα μετέβαλε, εἰ τοῦτοις τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὼν Πελασγικὸν ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλλήνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστιωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφρας περιοικούντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακηνοὶ, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι, δηλοῦσί τε, ὅτι τὸν ἡνέικαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαλόντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ.

58. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο, αἰεὶ ποτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὼν ἄσθενές, ἀπὸ μικροῦ τοῦ ἀρχὴν ὀρμεῶμενον αὐξήνεται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συγχῶν. πρὸς δὴ ὧν ἔμοιγε δοκεῖ οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

59. Τούτων δὴ ὧν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Παισιστράτου τοῦ Ἐπικράτους, τοῦτον τὸν χρό-

τον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἴπποκράτῃ γὰρ ὄντι
 ἰδιώτῃ καὶ θεωροῦντι τὰ Ὀλύμπια τέρας ἐγένετο μέγα·
 θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱερά, οἱ λέβητες ἐπαστεῶτες καὶ
 κρατῶν τε ὄντες ἐπιπλοὶ καὶ ὕδατος ἄνθ' πυρὸς ἔβσαν
 καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, παρατυ-
 χῶν καὶ θεοσάμνος τὸ τέρας, συναβούλευε Ἴπποκράτῃ
 πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἶκα,
 εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐπιτάμειν,
 καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπακτασθαι.
 οὕτως, ταῦτα παραινίσαντος Χίλωνος, πείθεσθαι θέ-
 λων τὸν Ἴπποκράτῃ. γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν
 Πεισιστράτην τοῦτον, ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων
 καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προσ-
 τιωτός Μεγακλῆος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πε-
 δίου Αἰπολύργου Ἀριστολαΐδου, καταφρονήσας τὴν τυ-
 ραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας
 καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπεραφίων προστὰς μηχανᾶται τοιαῦτα·
 τραματίσας ἐναντὶν τε καὶ ἡμιόνους ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν
 τὸ ζυγος, ὥς ἐκπαρευγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἳ μιν ἐλεύ-
 ροντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολίσσαι δῆθεν, ἐδέετό γε
 τοῦ δήμου φυλακῆς τινας πρὸς αὐτοῦ πωρῆσαι, πρότε-
 ρον εὐδοκμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρα-
 τηγῇ, Νίσαιάν τε ἑλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα
 ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς ἔδωκε
 οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας, τούτους, οἱ δορυφόροι
 μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δὲ· ξύλων
 γὰρ κορύνας ἔχοντες εἰποντο οἱ ὀπισθεν. συνεπανα-
 στάτες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῃ, ἔσχον τὴν αἰρόπο-
 λιν. ἐνθα δὴ ὁ Πεισιστράτης ἤρχε Ἀθηναίων, οὕτα
 τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας, οὕτε θέσμια μεταλλάξας,

ἐπὶ τε τοῖσι κατεστειώσι ἔνεμε τὴν πόλιν κοσμεῖαν καλῶς τε καὶ εὖ.

60. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ταῦτό φρονήσαντες οἱ τε τοῦ Μεγακλέους στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὕτω κάρτα ἐφρίζωμένην ἔχων ἀπέβαλε. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον αὐτὶς ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν. περιελανόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπακηρυκένετο Πεισιστράτω, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῃ πρῆγμα εὐηθίστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακροῖ, ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνους τὸ Ἑλληνικόν, ἔόν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθὲς ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον, εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανῶνται τοιάδε. Ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιδί ἦν γυνή, τῇ οὖνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηγέων ἀπολαίπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβίβασαντες καὶ προδίδξαντες σχῆμα οἷόν τι ἑμᾶλλε εὐπρεπέστατον φανεῖσθαι ἔχουσα, ἤλαννον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμπαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· Ὡς Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνδρώπων μάλιστα κατάγει ἐς τὴν ἐωντὴς ἀκρόπολιν. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτούντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δῆμους φάτις ἀπύκτο, ὥς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει, καὶ ἐν τῷ ἄστει πει-

δόμῳ τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτῇ τὴν θεὸν προσεύχοντό
τε τὴν ἄνθρωπον καὶ ἔδιδοντο τὸν Παισιστράτου.

61. Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημέ-
νῳ ὁ Παισιστράτος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Με-
γακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγα-
τέρα. οἳα δὲ παῖδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνίων καὶ λε-
γομένων ἐταγίων εἶναι τῶν Ἀλκιμακωνιδέων, οὐ βουλό-
μενός οἱ γινώσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα ἐμί-
σγητό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν τὴν πρῶτην ἔκρυπτα
ταῦτα ἢ γυνή, μετὰ δὲ, εἴτε ἰστορεύσῃ, εἴτε καὶ οὐ,
φράζει τῇ ἐκντῆς μητρὶ, ἢ δὲ τῷ ἀνδρὶ. τὸν δὲ δαιμόν
τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Παισιστράτου. ὀργῇ δὲ, ὡς
εἶχε, καταλλάσσειτο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μα-
θὼν δὲ ὁ Παισιστράτος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἐκντῇ ἀπαλ-
λάσσειτο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν, ἀπακόμενος δὲ ἐς
Ἐρετρίαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι πιασί. Ἰππίαω δὲ γυνώ-
μην περήσαντος, ἀναπαύσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐν-
δεῦτα ἤγειρον δουτῖνας ἐκ τῶν πολλῶν, αἰτιῶς σφε
προεδέατό ποῦ τι. πολλῶν δὲ μεγάλῃ παρασχόντων
χρημάτων, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσει τῶν χρημά-
των. μετὰ δὲ, οὐ πολλὰ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ
πάντα σφι ἐξήρπυτο ἐς τὴν κάτοδον· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι
μεθωτοὶ ἀπῆκοντο ἐκ Πελοποννήσου, καὶ Νάξιος σφι
ὥσπερ ἀπεγμένος ἐθάλοντῆς, τῷ οὐνομα ἦν Λύγδαμης,
προθυμῇν πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα
καὶ ἄνδρας.

62. Ἐξ Ἐρετρίας δὲ ὀρμηθέντες διὰ ἐνδεαμέτου ἔτος
ἀπῆκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἔσχουσι Μα-
ραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ σφι στρατοπεδευομέ-
νοισι οἱ τε ἐκ τοῦ ἄσπερος στασιάζουσι ἀπῆκοντο, ἄλλοι τε

ἐκ τῶν δῆμων προσέφθον, οἷσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότατον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλλέοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄσπεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθεύουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας, καὶ οἱ ἄμφι Πεισίστρατον, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸντο συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱερὸν, καὶ ἀντὶα ἔθεντο τὰ ὄπλα. ἐνθαῦτα θάψῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτης Ἀμφίλκτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὃς οἱ προσιὼν χρεῖ ἐν βραμέτρῳ τότε τάδε λέγων·

Ἐξέπεται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
θύννοι δ' οἰμήσουσι σιληνναίης διὰ νυκτός.

63. Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθαΐζων χρεῖ τάδε· Πεισίστρατος δὲ, συλλαβὴν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθῆν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄσπεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηρικαῦτα, καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μεταξέτεροι αὐτῶν οἱ μὲν πρὸς κύβους, οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἄμφι Πεισίστρατον ἐσπισόντες τοὺς Ἀθηναίους τρέπουνσι. φεύγοντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μῆτε ἀλισθεῖν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι δισκαδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπαμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσεῖν τε καλεῖοντες καὶ ἀπικνεῖν ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἐκαστοῦ.

64. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὲ Πει-

σίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας ἐφύλασσε τὴν τυραν-
 νίδα ἐπικούροισι τε πολλοῖσι καὶ χρημάτων συνόδοισι,
 τῶν μὲν αὐτόθι, τῶν δὲ ἀπὸ Σιτυμόνος ποταμοῦ συν-
 ιόντων, ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ
 μὴ ἀντίαι φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς
 Νάξον (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος καταστρέψατο
 πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμῳ), πρὸς τε ἔτι τούτοις
 τὴν νῆσον Ἀῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ
 ᾧδε· ἐπ' ὅσον ἔποιες τοῦ ἱεροῦ εἶχα, ἐκ τούτου τοῦ χώ-
 ρου παντὸς ἔξορύξας τοὺς νεκροὺς μεταφόρεα ἐς ἄλλον
 χώρον τῆς Ἀῆλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε
 Ἀθηναίῳ· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκα-
 σαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνίδεων ἔφηνον ἐκ τῆς
 οἰκῆς.

65. Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον
 ἰούσιον ἐπονδάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λα-
 κωνομαμόνους ἐκ κακῶν τε μεγάλων παρενγότας καὶ ἔον-
 τας ἤδη τῷ πολέμῳ κατεπαρτέρους Τεγεατίων. ἐπὶ γὰρ
 Δίοντος βασιλεύοντος καὶ Ἑγησιλέος ἐν Σπάρτῃ τοὺς
 ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακωνομαμόνιοι πρὸς Τε-
 γεατίας μόνον προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τού-
 των καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων
 κατὰ τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτοι. μετέ-
 βαλον δὲ ᾧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου τῶν Σπαρτιατίων
 δοσιφρονος ἀνδρὸς βιόοντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον,
 ὡς ἑστῆς ἐς τὸ μέγαρον, εὐθύς ἡ Πυθίη λέγει τάδε·

Ἦεις, ὃ Λυκόργε, ἔμδ' ποτὶ πίονα νῆδον
 Ζητὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δῶματ' ἔχουσι.
 διζῶ, ἥ σε θεὸν μαρτυρόμαι, ἥ ἄνθρωπον·
 ἄλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὃ Λυκόργε.

Οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῶ
τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστρωῖτα κόσμον Σπαρτιήτησι,
ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Ἀνκούργον ἐπιτρο-
πέυσαντα Λακωνίῳ, ἀδελφιδίου μὲν ἐαυτοῦ, βασιλεύ-
οντος δὲ Σπαρτιήτων, ἐκ Κρήτης ἀγαγεῖσθαι ταῦτα. ὡς
γὰρ ἐπιτρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα,
καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ τὰ ἐς πό-
λεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριημάδας καὶ συσσίτια,
πρὸς τε τούτοισι τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Ἀν-
κούργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν.

66. Τῷ δὲ Ἀνκούργῳ ταυτηῆσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι
σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλή-
θει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐ-
θνήθησαν. καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν,
ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσοντες εἶναι ἐξη-
στηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ.
ἣ δὲ Πυθίη σφι χρᾶ τὰδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφόροι ἄνδρες ἔασιν,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δὲ τοι οὔτι μεγαλῶ.
δώσω τοι Τεγίην ποσειροτον δρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδίον σχοῖναι διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπαναχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι,
Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ πέδας φερό-
μενοι ἐπὶ Τυγετίας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλων πί-
συννοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τυγετίας. ἐσω-
θέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐλωγήθησαν, πέ-
δας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοῖναι διαμε-
τρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τυγετίων ἐργάζοντο· αἱ δὲ
πῆδαι αὐταί, ἐν τῇσι ἐδεδίατο, ἐπὶ καὶ ἐς ἀπὸ ἦσαν σῶαι

ἐν Τυγίῃ, παρὰ τὸν νηὸν τῆς Ἀλῆς Ἀθηναίης κρημιά-
μενον.

67. Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχῶς αἰεὶ παυῖς αἰέθλων πρὸς τοὺς Τυγητίας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδῳ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιλείῃ ἐν Λακεδαίμονι ἤδη οἱ Σπαρτιῆται πετυπότεροι τῷ πολέμῳ ἐγγόνοισιν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἔσσοιντο ὑπὸ Τυγητίων, πέμπαντες θεοπρόπους ἐς ἀδελφούς ἐπαιρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατεύπερθε τῷ πολέμῳ Τυγητίων γενόιατο. ἣ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὰ Ὁρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅστιά ἐπαγαγομένους. ὥς δὲ ἀνυρεῖν οἷα οἶοι τε ἐγένεατο τὴν θήκην τοῦ Ὁρέστεω, ἔπαμπον αὐτίς ἐς θεὸν ἐπαιρησόμενους τὸν χῶρον ἐν τῷ πέοιτο ὁ Ὁρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἣ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τυγίη λευρῇ ἐνὶ χώρῳ,
ἐνθ' αἶετοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κείτω.
ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυοῖζος αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος Τυγέης ἐπιτάρξοθός ἔσση.

Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπειχόν τῆς ἐξουρέσιος οὐδὲν ἔλασσαν, πάντα διζήμενοι, ἐς οὗ δὴ Αἰλῆς τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητίων ἀνέυρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσι τῶν ἀστῶν ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ προσβύτατοι πέντε ἕτερος ἐκάστου, τοὺς δὲ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητίων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους μὴ ἑλνύειν ἄλλους ἄλλῃ.

68. Τούτων ὦν τῶν ἀνδρῶν Αἰλῆς ἀνέυρε ἐν Τυγίῃ

καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπαμειβίης πρὸς τοὺς Τηγεῖτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήϊον ἐδηαίτο σίδηρον ἐξαλαυνόμενον, καὶ ἐν θάψματι ἦν, ὁρέων τὸ ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· Ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴπερ εἶδες τὸ περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶμα ποιεῖμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θείων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὁρύσσων ἐπέτυχον σοφῶ ἐπισταπήχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζοντας ἀνθρώπους τῶν νῦν ἀνῶξα αὐτήν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήρεϊ ἴσον ἔοντα τῇ σοφῇ. μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω. Ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τάπερ ὀπώπας· ὁ δὲ, ἐννόσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέεστα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλόμενος· τοῦ χαλκεὺς δύο ὁρέων φύσας τοὺς ἀνέμους εὗρισκε ἔοντας, τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφύραν τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξαλαυνόμενον σίδηρον τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον, κατὰ τοιόνδε τι εἰκάων, ὥς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σιδήρος ἀνεύρηται. συμβαλλόμενος δὲ ταῦτα καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκοντες οἱ αἰτίην ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τηγέην καὶ φράζων τὴν ἐωντοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκεῖα, ἐμυσθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὥς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη· ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας οἶχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅπως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγένοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

69. Ταῦτα δὴ ὢν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμψε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεσφειμένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἀφ' ὧντες ἔλεγον· Ἐπεμψε ἡμῖας Κροῖσος ὁ Ἀνδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· Ὡς Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ Θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθίσθαι, — ἡμῖας γὰρ πυνθάνομαι προσστάναι τῆς Ἑλλάδος — ἡμῖας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θίλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνθι τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυχθέντος· Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀκρηστές καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀφ' ἑαῖ τῶν Ἀνδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· καὶ γὰρ τινες αὐτοὺς εὐαργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον εἶναι γεγονῶαι. πέμπσαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδεις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τούτῳ, τὸ νῦν τῆς Λακεδαιμονίας ἐν Θόρνακι ἱδρυταὶ Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἴδωνας δωτίην.

70. Τούτων τε ὢν εἰσπαιν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφείας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοιμοὶ ἐπαγγελλαντι, τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κητιτῆρα χάλκεον, ζωδίῳν τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος, καὶ μετ' αὐτῷ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κητιτῆρ οὐκ ἀπέπαιτο ἐς Σάρδεις δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδεις ὁ κητιτῆρ ἐγένετο κατὰ τὴν Σαμῆν, πυνθόμενοι Σάμιοι ἀπαλόατο αὐτὸν νηυσὶ μακροῖσι ἐπιτιλώ-

σαντας· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὡς ἔπαι τα ὑπέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἔπυνθάνοντο δὲ Σάρδεις τε καὶ Κροῖσον ἠλωπῆναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθῆναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμνοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθῆσαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νῦν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔσχε.

71. Κροῖσος δὲ ἁμαρτῶν τοῦ χρησιμοῦ ἐποίηστο στρατιήν ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσαιν Κύρον τε καὶ τὴν Περσῶν δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροῖσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδοῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὖνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συναβούλευσε Κροῖσῳ τάδε (οὖνομά οἱ ἦν Σάνδανις)· Ὡ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει, οἱ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι, σιτίονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχέην. πρὸς δὲ οὐκ οἶνω διαχρέωνται, ἀλλὰ ὕδροποτεύουσι, οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δῆ, εἰ νικήσεις, τί σφας ἀπαιρήσεται, τοῖσί γε μή ἐστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι γάρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νῦν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον ποιοῦσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδοὺς. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον· Πέρσῃσι γάρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

72. Οἱ δὲ Καππαδόκαιοι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὄνο-

μαίνονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσης ἀρχῇ, Μήδων πατήμοι, τότε δὲ Κύρου. ὁ γὰρ οὗτος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Αὐδακῆς ὁ Ἄλως ποταμὸς, ὃς φέει ἐξ Ἀρμενίου οὗτος διὰ Κιλικίων, μετὰ δὲ Ματινούς μιν ἐν δεξιῇ ἔχει φέειν, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας, παραρριζόμενος δὲ τούτους καὶ φέειν ἄνω πρὸς βορέην ἄσπιον ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐανύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλως ποταμὸς ἀποτάμνεται σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίας τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον· ἔστι δὲ αὐτῇ οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπείσῃς· μήκος ὁδοῦ εἰς αὐτὴν ἀνδρὶ πάντα ἡμέραι ἀναισιμοῦνται.

73. Ἐστρατιεύστω δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίαν τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἡμέρῃ προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἐαυτοῦ μοῖραν βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πείσυνος εἶναι καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγῃ Κυρου. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρῃ, ἔοντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλεία, Κύρος ὁ Καμβύσῃ παταστρεφάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Βασιλεὺς τῶν νομάδων ἄλλη ἀνδρῶν στασιάσασα ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράνευσε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κναξάρης ὁ Φραόρτῃ τοῦ Δηϊόκῃ, ὃς τοὺς Σκύδας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ ὡς ἰόντας ἰατίας· ὥστε δὲ παρὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτοὺς, παῖδας σφι παρίδωκε τὴν γλῶσσαν τε ἐκμαθεῖν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φειδεόντων τῶν Σκυθῶν ἐπὶ ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ ποτὶ σπηλαιῶν εἰσεῖν σφέας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς πεινῇσι χερσὶ ὁ Κναξάρης (ἦν γὰρ, ὡς διέδεξε, ὀρεγὴν αἶψος) τρηχέως πάντα παρῖσπε ἀεικαίη.

οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρῳ παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφῶν αὐτῶν παπονθότες, ἐβουλεύσαντο τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι, σπενύσαντες δὲ αὐτὸν, ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σπενύζειν, Κναξάρῳ δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆσαν, δόντας δὲ τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλνάττω τὸν Σαδυάττω ἐς Σάρδεις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κναξάρης καὶ οἱ παρόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο, καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλνάττω ἱκέται ἐγένοντο.

74. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλνάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαίτεοντι Κναξάρῳ) πόλεμος τοῖσι Ἀνδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοις ἐγγόνεα ἐπ' ἔιστα πάντα, ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Ἀνδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Ἀνδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποίησαντο. διαφέρουσι δὲ σφι ἐπὶ ἴσῃ τὸν πόλεμον, τῷ ἔκτῳ ἔτι συμβολῆς γενομένης, συνήνεκα ὥστε τῆς μάχης συνθεστώσης τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὐρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Ἀνδοὶ τε καὶ οἱ Μῆδοι, ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γενομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέρω ἐιρήνην ἐωυτοῖς γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἶδε, Σύνεγκες τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος. οὗτοι σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπενύσαντες γενέσθαι ἦσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλνάττω γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστνάγῳ τῷ Κναξάρῳ παιδί· ἄνευ γὰρ ἀναγκαιῆς ἰσχυρῆς συμβάσεως ἰσχυραὶ

οὐκ ἐθέλουσι συμμίξεν. ὄρνια δὲ ποίεσται ταῦτα τὰ
 εἶδνα τάπαρ τε Ἕλληνας, καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπαὲν τοὺς
 βραχίονας ἐπιτάμονται ἐς τὴν ὁμοχροίην, τὸ αἷμα ἀνα-
 λείχουσι ἀλλήλων.

73. Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγα Κῦρος ἐόντα ἐκ-
 τοῦ μητροπάτορα καταστραφεάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν
 ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέα. τὰ Κροῖσος ἐπα-
 μαιφόμενος τῷ Κύρῳ ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπαμπε εἰ
 στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρη-
 σμοῦ κερδήλον, ἐπίσας πρὸς ἐκκεντοῦ τὸν χρησμόν εἶναι,
 ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ
 τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὥς μὲν ἐγὼ
 λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν,
 ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος
 διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅπως οἱ διαβήσε-
 ται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναι καὶ τοῦτον
 τῶν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται παρὸντα τὸν
 Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν
 ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ρέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς
 ρέειν, ποιῆσαι δὲ ὥδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ὑψο-
 ξάμενον διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν, ἄγοντα μηχανεῖα,
 ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νότον λάβοι,
 ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων
 ρεέθρων, καὶ αὐτὸς παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς
 τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπαί τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα
 ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ
 παρὰπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ρεέθρον ἀποξηρανθῆ-
 ναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω
 πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

76. Κροῖσος δὲ, ἐπαί τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ

ἀπείκτο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Περσίην καλεομένην. — ἡ δὲ Περσίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη καμένη. — ἐνθαῦτα ἑστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κήρους. καὶ εἰς μὲν τῶν Περσίων τὴν πόλιν καὶ ἡνδραποδίστατο, εἰς δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας, Συρίους τε οὐδὲν ὄντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε. Κύρος δὲ ἀγείρας τὸν ἐωντοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκόντας πάντας, ἡντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξαλαύνειν ὀρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας ἐπειράτο ὑφ᾽ αὐτὸν Κροίσου ἀπιστᾶναι. Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο, Κύρος δὲ ὡς ἀπείκτο καὶ ἀντεστρατοπεδεύετο Κροίσῳ ἐνθαῦτα ἐν τῇ Περσίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πρὸντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπαλθούσης. καὶ τὲ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρω οὕτω ἡγωνίστατο.

77. Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἐωντοῦ στρατεύμα (τὴν γὰρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἔλασσαν ἢ ὁ Κύρου), τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειράτο ἐπιὼν ὁ Κύρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὅριον (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ πρὸς Λακεδαιμονίους), μεταπαρηγάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποιήτο συμμαχίη, ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος), ἐπαγγέλλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρῆναι ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἐωντοῦ συλλέξας

στρατιὴν, ἀνέστη τὸν χαμῶνα παρὲς ἅμα τῷ ἡρι
στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων
ὡς ἀνέστη ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπειτα κήρυκας κατὰ τὰς
συμμαχίας, προερίοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι
ἐς Σάρδεις· τὸν δὲ παρῶντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν
Πέρσῃσι, ὅς ἦν αὐτοῦ ἑκαυκός, πάντα ἀπαις διασπένδασε,
οὐδαμὰ ἐλπίσας μὴ ποτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω πα-
ραπλησείας Κῦρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδεις.

78. Ταῦτα ἐπιλεγόμενῳ Κροίσῳ τὸ προάσκειον πᾶν
ὅφιν ἐνεπλήσθη· φανόντων δὲ αὐτῶν οἱ ἵπποι με-
πάντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτούντες κατήσθιον.
ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας
εἶναι. ἀντίκα δὲ ἔπαρτε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητῶν
Τελμησσίων. ἀπακομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι καὶ
μαθούσι πρὸς Τελμησσίων τὸ θίλει σημαίνειν τὸ τέρας,
οὐκ ἐβρόντο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὁπίσω
σφίας ἀναπλεῖσαι ἐς τὰς Σάρδεις, ἦλω ὁ Κροῖσος. Τελ-
μησσίης μάντις τὰδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον
προσδάκμιον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον
δὲ τοῦτον καταστρέφουσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντας
ὅφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπὶ-
λῶδα. Τελμησσίης μὲν νυν ταῦτα ὑπερίναντο Κροίσῳ
ἔδη ἡλεκτόι, οὐδὲν καὶ αἰδότες τῶν ἦν παρὰ Σάρδεις τε
καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

79. Κῦρος δὲ, ἀντίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ
τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πιερῇ, μαθὼν ὡς
ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασπένδῃν τὸν στρατὸν, βου-
λευόμενος εὖρισκε πρῆγμα οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο
τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι
τῶν Ἀνδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ

ἐποίησεν κατὰ τάχος· ἑλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην αὐτὸς ἄγγελος Κροΐσῳ ἐληλύθεα. ἐνθαῦτα Κροΐσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκει, ὁμῶς τοὺς Λυδοὺς ἐξήγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπὲ ἱππίων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί.

80. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συναλθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ φιλόν (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ φέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συνέφηνυσσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ οὗρου ἐφοῦ μητρὸς Δινδυμήνης φέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν), ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρβωδήσας τὴν ἵππον, ἐποίησεν Ἀρπάγου ὑποθαμένου ἀνδρὸς Μήδου τοιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἐκντοῦ εἶποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ὥλσας καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἄχθῃ, ἀνδρας ἐπὶ αὐτὰς ἀνέβησεν ἱππᾶδα στολὴν ἐνεσταλμένους· σκευάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προΐναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπρῃσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὥς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε· τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέται, καὶ οὐκ ἀνίχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρῶν οὔτε

τὴν ὁδὸν ὁσφραυνόμενος. αὐτοῦ δὲ ὢν τούτου εἴνασαν ἔσσεσθαι, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ἢ τὸ ἵππικόν, τῷ δὲ τι καὶ ἐπαῖχε ἐλάμψασθαι ὁ Λυδός. ὥς δὲ καὶ συνέθεσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὥς ὁσφραντο τάχιστα τῶν καμῆλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεψον, διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἢ ἑλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐν-θεντὸν δαίλοισιν ἦσαν· ἀλλ' ὥς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἐπὶ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράστιοντο οἱ Λυδοὶ, καταληθέντες δὲ ἐς τὸ ταῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

81. Τοῦτοι μὲν δὲ κατεστήκασι πολιορκίῃ· Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπαυσε ἐκ τοῦ ταίχους ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτιον μῆνα προεφέροντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τούτους δὲ ἐξέπαυσε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθῆσαι, ὥς πολιορκουμένου Κροίσου.

82. Ἐς τε δὲ ὢν τὰς ἄλλας ἔπαυσε συμμαχίας καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι τοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκασι ἕως ἔφασκε πρὸς Ἀργεῖους παρὶ χώρου καλεσμένου Θυρέης· τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας ἐφύσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης ἀποταμιόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μελαιῶν ἢ πρὸς ἐσπέρην Ἀργεῖων, ἡ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρῇ νῆσος καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργεῖων τῇ σφετέρῃ ἀποταμιομένη, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τρημοσίους ἐπαίειν μαχέσασθαι· ὁκότεροι δ' ἂν παριγέ-
κωνται, τοίνυν εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ

στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάτερον ἐς τὴν δευτέρου, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ παρ-
 εόντων τῶν στρατοπέδων ὄρῳσιν οἱ ἑταροὶ ἐσσομένους
 τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοισιν. συνθίμενοι ὦν ταῦτα
 ἀπαλλάσσοντο, λογάδες δὲ ἐκατέρων ὑπολειφθέντες συν-
 ἔβαλον. μαχομένων δὲ σφειν καὶ γινομένων ἰσοκαλῶν,
 ὑπελαίποντο ἔξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργεῖων μὲν
 Ἀλκίνοω τε καὶ Χρόμω, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδῃς.
 ὑπελαίφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐταλθούσης. οἱ μὲν δὴ
 δύο τῶν Ἀργεῶν, ὡς νηπιημότας, ἔθισον ἐς τὸ Ἄργος, ὃ
 δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδῃς, σκυλεύσας τοὺς Ἀρ-
 γεῶν νεκροὺς καὶ προσφορήσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ δευ-
 τοῦ στρατοπέδου, ἐν τῇ τάξει εἶχε δευτέρον. ἡμέρῃ δὲ
 δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμφοτέρω. τέως μὲν
 δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν, ὡς
 ἐκωτῶν πλεῖντες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαί-
 νοντας παρηνγότας, τὸν δὲ σφετέρων παραμείναντα καὶ
 σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς· τέλος δὲ ἐκ τῆς ἔρι-
 δος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέ-
 ρων πολλῶν ἐπὶ τῶν Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν
 ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακυριεύσαντες τὰς περὶ αὐτῶν
 πρότερον ἐπ' ἀνάγκης κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ
 κατάρην μὴ πρότερον θρήψαι κόμην Ἀργεῶν μηδένα,
 μηδὲ τὰς γυναῖκας σφί χερυσοφορήσειν, πρὶν ἢ θυρέας
 ἀνασώσωσιν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἀντιπρὸς τούτων
 ἔθεντο νόμον· οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τού-
 του κομᾶν. τὸν δὲ ἔνα λέγουσι τὸν παρλειφθέντα τῶν
 τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυρόμενον ἀπονοστήσειν ἐς
 Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχίτων διαφθαρμένων, αὐτοῦ μὲν
 ἐν τῇσι θυρέῃσι κατακρήσασθαι δευτέρον.

82. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐνδοσπείων πρηγμάτων, ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθεῖν πολιορκουμένῳ· οἱ δὲ ὁμῶς, ἐπεί τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμήατο βοηθεῖν. καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοι καὶ πῶν ἐουσίων ἐτοίμων ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὥς ἤλικοι τὸ τεῖχος τῶν Ἀνδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθεὶς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν ποιήσάμενοι μεγάλην ἐπέπαινοντο.

84. Σάρδιες δὲ ἤλωσαν ὧδε· ἐπειδὴ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἐγένετο ἡμέρῃ πολιορκουμένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ, διαπέμπας ἱππείας, προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχους δῶρα δῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὥς οὐ προσχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων ἀνὴρ Μάρδος ἐπαιφάτο προσβαίνων, τῷ οὐνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλεως τῇ οὐδαὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινόν, κατὰ τοῦτο μὴ ἄλλῳ ποτέ. ἀπότομός τε γὰρ ἐστὶ ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων μόνῃ οὐ περιήνεκε τὸν λέοντα τόν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτακε, Τελμησσίων δικασάντων, ὥς περιερχέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενεύκας, τῇ ἦν ἑμίμαχος τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλεως, κατηλόγησε τούτου, ὥς ἔον ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τημέλου τετραμμένον τῆς πόλεως. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Ἀνδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλεως καταβάντα ἐπὶ κινέην ἄνωθι κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβόλετο. τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀναβέβηκε καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ

συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδις τε ἡλώπεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

85. Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς, ἄφρωνος δέ. ἐν τῇ ὧν παρελθούσῃ εὖεστοι ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκει ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφει χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Ἀνδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἱὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθειγγομένου. τόδε σοι πολὺ λῶϊον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβη.

ἀλσκομένου δὲ τοῦ τεύχεος ἦν γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νυν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρευούσης συμφορῆς παρημαλήκει, οὐδὲ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφρωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρβηξε φωνήν, εἶπε δέ· Ὡνθρῶπα, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς.

86. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐξώγησαν, ἄρξαντα ἔπειτα τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐαυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συνήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπὶ αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πάθῃσι δεδωμένον καὶ δις ἐπὶ Ἀνδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόφ' ἔχων εἴτε δὴ ἀπορδίνα ταῦτα καταγιγῆναι θεῶν ὅτε δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι

θῆλιν, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεουεβέα,
 τοῖςδε εἶπεν ἀναβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βουλόμενος εἰδέ-
 ναι εἴ τίς μιν δαμιόνων φύσται τοῦ μὴ ζῶντος κατα-
 πανθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποίειν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ
 ἐστεινῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ ὄντι
 τοσοῦτον, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἶη σὺν θεῷ ἐρημέμον,
 τὸ μηδένα εἶναι τῶν ζώοντων ὀλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν
 προστῆναι τοῦτο, ἀνεγκιμάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα
 ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι Σόλωνα. καὶ τὸν
 Κύρον ἀκούσαντα παλεῦσαι τοὺς ἐρημνέας ἐπειρεσθαι
 τὸν Κροῖσον τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο, καὶ τοὺς προσελ-
 θόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν
 ἐρωτώμενον· μετὰ δὲ, ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν· Τὸν ἂν
 ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προσέτιμῃσα μεγάλων χρημάτων ἐς
 λόγους εἰθεῖν. Ὡς δὲ σφι ἄσχημα ἔφραζε, πάλιν ἐπει-
 ρώτεον τὰ λεγόμενα. λυταρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον
 παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων εἶναι
 Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἔωντοῦ ὀλβον
 ἐποφλαυνίσειε οἷα δὴ εἴπας, ὥστε αὐτῷ πάντα ἀποβεβή-
 και τῇπερ ἐκείνος εἴτε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἔωντον λέγων, ἢ
 ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι
 αὐτοῖσι δοκῶντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα
 ἀπηγγέσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμιάνης καλεσθαι τὰ
 παρῆσχατα. καὶ τὸν Κύρον ἀκούσαντα τῶν ἐρημνέων
 τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγρόντα τε καὶ ἐντύσαντα ὅτι καὶ
 αὐτὸς ἄνθρωπος εἶναι ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἔων-
 τοῦ εὐδαμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα περὶ διδοίῃ, πρὸς δὲ
 τούτοις δέοντα τὴν τίσιν, καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν
 εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀσφαλές ἔχον, παλεῦειν σφεντύ-
 ναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν

Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου. καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι εἶτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι.

87. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Ἀνδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μεταγνώσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλόμενον, εἰ τί οἱ καχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἰδωρήθη, παραστήναι καὶ φύσασθαι μιν ἐκ τοῦ παρσόντος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύοντα ἐπικαλίσσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμῆς συνδραμέειν ἑξαπίνης νέφεα, καὶ χεμιῶνά τε καταφράγῃναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρρὴν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κύρον, ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρρῆς εἶρεσθαι τάδε· Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστήναι; Ὁ δὲ εἶπε· Ἴβ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεός, ἐπάρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέσται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσι κου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.

88. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Κύρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισέ τε ἐγγὺς δωνιοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθείῃ εἶχε, ἀπεθνήμαξί τε ὠρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ἔοντες πάντες. ὁ δὲ συνβολὴ ἐχόμενος ἦσυχος ἦν. μετὰ δὲ, ἐπιστραφεὶς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Ἀνδῶν ἄστυ κεραιζόντας, εἶπε· Ἴβ βασιλεῦ, κότερον λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοσῶν τευχάων, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρ-

εἶσι [χρόνῳ] χρή; Κύρος δὲ μὴ θαρσύνοντα ἐκέλευε λέγειν ὃ τι βούλοιστο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· Οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; Ὁ δὲ εἶπε· Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάξει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει. Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· Οὐτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάξει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἐν τούτων μετὰ· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.

89. Κύρῳ δὲ ἐπιμειλὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε, ματαστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους εἶρετο Κροῖσον ὃ τι οἱ ἐνορέῃ ἐν τοῖσι ποισυμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· Ἐπεὶ τέ με θεοὶ δῶκαν δοῦλόν σοι, δικαίῳ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, σημαίνω σοι. Πέρσαι, φύσιν ἔοντες ὕβρισται, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἢ ὥν σὺ τούτους περιώδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας χρήματα μεγάλα, τὰδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέσθαι· ὅς ἂν αὐτῶν πλεῖστα κατάσχῃ, τοῦτον προσδέξασθαι τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὥν ποιήσον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρούμενοι, ὥς σφεα ἀναγκαιῶς ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διὶ. καὶ σύ τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσῃς βίῃ ἀπαιρούμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκῆνοι συγγηγόντες ποιέειν σε δίκαια ἐκόντες προήσουσι.

90. Ταῦτα ἀκούων ὁ Κύρος ὑπερήδετο, ὥς οἱ ἐδόκει εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροις τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελεῖν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τὰδε· Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλεὺς χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπαια ποιέειν, αἰτέα δόσιν, ἦντινα βούλει τοι γενέσθαι παραντικά. Ὁ δὲ εἶπε· Ὡ δέσποτα, δάσας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν μάλιστα, ἐπαίρεσθαι,

πέμπαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἑξαπιάτῃν τοὺς εὖ ποι-
 οῦντας νόμος ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο
 ἐπιηγορεύων παραιτέοιτο. Κροῖσος δὲ οἱ ἐπαλλόγησθαι
 πᾶσαν τὴν ἐκείνου διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς
 ὑποκρίσεις, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὡς ἐπαρ-
 θαῖς τῷ μαντήϊῳ ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ
 ταῦτα, κατέβαινε αὐτὶς παραιτούμενος ἐπειναί οἱ τῷ
 θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γαλάσας εἶπε· Καὶ
 τούτου τεύξαι παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντός
 τοῦ ἂν ἐκάστοτε δέῃ. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος,
 πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφούς, ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς
 πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὲν εἰρωτῶν, εἰ οὐ τι ἐπαι-
 σχύνεται τοῖσι μαντήϊοις ἐπάρας Κροῖσον στρατεύ-
 σθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν,
 ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι, δεικνύντας τὰς
 πέδας· ταῦτά τε ἐπειρωτῶν, καὶ εἰ ἀχαρίστοις νόμος
 εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

91. Ἀπικομένοις δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ
 ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· Τὴν πε-
 πρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῷ.
 Κροῖσος δὲ πέμπτον γονεὶς ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν
 δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικῆϊ ἐπισπόμενος
 ἐφόνευσεν τὸν δεσπότην, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐ-
 δὲν οἱ προσήκουσαν. προθυμομένου δὲ Λοξίῳ, ὅπως
 ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίων
 πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγένετο
 παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταί, ἠνύσατο
 καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρ-
 δίων ἄλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστε-
 ρον τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἄλous τῆς πεπωμένης. δεύτερα

δὲ τούτων καιομένων αὐτῷ ἐπὶ ἤρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαν-
τήιον τὸ γινόμενον οἷα ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται
προηγόρευσε γὰρ οἱ Δοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας,
μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν. τὸν δὲ πρὸς ταῦτα
χρῆν εὖ μάλιστα βουλευέσθαι ἐπιτρέσθαι πέμψαντα,
κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν. οὐ συλλαβὼν
δὲ τὸ φηθέν οὐδ' ἐκασειρόμενος, ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαι-
νέτω. τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε [τὰ εἶπε]
Δοξίης περὶ ἡμῶν, οὐδέ τοῦτο συνίλαβε. ἦν γὰρ δὴ
ὁ Κύρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οἷα ὁμοεθνέων
ἐγγόντες, μητρὸς ἀμακονος, πατρὸς δὲ ὑποδεαστέρου· ἡ
μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγῃ θυγάτηρ τοῦ Μήδων
βασιλέως, ὃ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκείνοισι,
καὶ ἔφευθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνόλ-
κῃ. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Ἀνδοῖσι,
οἱ δὲ ἀνήνευκαν ἐς Σάρδις καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Κροίσῳ.
ὃ δὲ ἀκούσας συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτίαν καὶ
οὐ τοῦ θεοῦ.

92. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης
τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἐστὶ
καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ καὶ οὐ τὰ εἰ-
ρημῆνα μόνον· ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρι-
πους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ,
ἐν δὲ Ἐφέσῃ αἱ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ
πολλαί, ἐν δὲ Προνήϊς τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσῆ
μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὴ ἦν παριόντα, τὰ δ'
ἐξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι
Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα
τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἐς
τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκίᾳ τε

έόντα καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν, τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὃς οὐ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι ἀντιστασιώτης καταστήσασθαι, συσπένδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Ἀνδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττει μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ὠδάλφους οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Κυβίρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεὶ τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἀνδρωπον τὸν ἀντικρήσσοντα ἐπὶ κνώφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας τότε τρώπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἶρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

93. Θώματα δὲ γῇ Ἀνδίῃ ἐς συγγραφήν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλῃ χώρῃ, παρὲς τοῦ ἐκ τοῦ Τρωάου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων· ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττει τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρητὶς μὲν ἐστὶ λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι καὶ οἱ χειρῶνακτες καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὔροι δὲ πάντε ἐόντες ἔτι καὶ ἐς ἐμὴ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω, καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο, καὶ ἐφαίνετο μετρεώμενον τὸ τῶν παιδισκῶν ἔργον ἔον μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Ἀνδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιεῖν· ἐκιδιδάσκει δὲ αὐταὶ ἐκοντάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰςὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλῆθρα, τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλῆθρα τριακαίδεκα· λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Ἀνδοὶ αἰ-

ναυν εἶναι· καλέσται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

94. Ἄνδρες δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς ἣ ὅτι τὰ θήλα τέκνα καταπορνεύουσι· πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ποφάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἄνδρες καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστρώσας ἐκιντῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνὴν ἀποκίλσαι, ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄντρος τοῦ Μάνω βασιλέως σιτοδητὴν ἰσχυρὴν ἂνὰ τὴν Ἀνδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Ἀνδρῶν τάς μὲν διάγειν λιπαρόντας, μετὰ δὲ, ὡς οὐ πάντεςθαι, ἅπανα διζήσθαι, ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἁλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἶδεα πλὴν πεισῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκτιροῦνται Ἄνδρες. ποίειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας, τὴν μὲν ἐτέραν τῶν ἡμερῶν παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέωσι σιτία, τὴν δὲ ἐτέραν σιτίεσθαι πανομένους τῶν παιγνιέων. τοιοῦτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἕτα δυνῶν δέοντα εἰκοσι. ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνέναι τὸ πακόν, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διαλόντα Ἀνδρῶν πάντων κληρεῖναι, τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρας, καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων ἐκιντὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ τὸν ἐκιντοῦ παῖδα, τῷ ὄνομα εἶναι Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἐτέρους ἐξίναί ἐκ τῆς χώρας, καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι

πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθαιμένους τὰ πάντα, ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βλου τε καὶ γῆς ζήτησιν, ἐς ᾧ ἔθνεα πολλὰ παραμαυραμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς, ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλεις καὶ οἰκίσαι τὸ μέχρι τοῦδε. ἀπὲρ δὲ Ἀνδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδός, ὃς σφέας ἀνήγαγε· ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιουμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηνοὺς. Ἀνδοὶ μὲν δὴ ἐπὶ Πέρσῃσι δεδούλωντο.

95. **ΕΠΙΛΑΙΖΗΤΑΙ** δὲ δὴ τὸ ἐνδεῦνται ἡμῖν ὁ λόγος τὸν τε Κῦρον, ὅστις ἔων τὴν Κροίσου ἀρχὴν καταΐλε, καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτερ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. Ὡς ὢν Περσῶν μεταξέταροι λέγουσι οὐ μὴ βουλόμενοι σαμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἔοντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπὶ ἕτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπὸ αὐτῶν Μῆδοι ἡρξάντο ἀπίστασθαι· καὶ πως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην ἡλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίησεν τῶντὸ τοῖσι Μῆδοισι.

96. Ἔόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἥπειρον, ὧδε αὐτίς ἐς τυραννίδας περιῆλθεν. ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μῆδοισι ἐγένετο σοφός, τῷ ὄννομα ἦν Αἰγιόχης, παῖς δ' ἦν Φραόριτω. οὗτος ὁ Αἰγιόχης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίησεν τοιαῦτα. κατοικημένων τῶν Μῆδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἐνωτοῦ ἔων καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἦσκει· καὶ ταῦτα μέντοι ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν ἐποίησεν, ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ

τὸ ἔδικον πολέμιόν ἐστι. οἱ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστὴν μιν ἐκωτῶν αἰρέοντο. ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἐθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιῶν τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτῶν οὕτω, ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊόπης εἶη ἀνὴρ μόνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιτίπτοντες ἀδίκιοισι γνώμῃσι, τότε ἐπὶ τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτησαν παρὰ τὸν Δηϊόπην καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπιτρέποντο.

97. Πλεῖστος δὲ αἰεὶ γινόμενου τοῦ ἐπιφοιτήσαντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἔον, γνοὺς ὁ Δηϊόπης ἐς ἑαυτὸν πᾶν ἀνακαίμενον, οὕτε κατέλειπε εἰς ἡμέτερον ἔνθαπερ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὐτ' ἔφη δικᾶν εἶναι· οὐ γάρ οἱ λωσιταλῆεν, τῶν ἐκωτοῦ ἐξημελιότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εἰούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίας εἰ πολλῶ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συναλέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς ταῦτό καὶ ἐδίδοσαν σφίσι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηρόντων. ὡς δ' ἐγὼ δοκῶ, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόπην φίλοι· Οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἰμεν αἰεὶν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμῶν αὐτῶν βασιλεία· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίας ἀνάστατοι ἐσόμεθα. Ταῦτά κη λέγοντες παίδουσι ἐκωτοὺς βασιλεύεσθαι.

98. Ἀντίκα δὲ προβαλλομένων ὄντινα στήσονται βασιλεία, ὁ Δηϊόπης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ ἀντιθέμενος, ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλεία σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἐκωτῇ ἀξία τῆς βασιλεῖας οἰκοδομῆσαι καὶ κρατύναι αὐτὸν

δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομεῖουσιν τε γὰρ αὐτῶ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτοὺς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῶ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν ἄλλων ἦσσον ἐπιμέλεσθαι. παιδομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων οἰκοδομεῖν τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά ταῦτα, τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἐτέρῳ κύκλῳ ἐνσπεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἐτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μόνουσί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μὲν κού τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχεῖ, κολωνὸς ἐόν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τε ἐπετηδευθή, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἐπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἐνδοτι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστα κἢ τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες, τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι, τετάρτου δὲ κυάνεοι, πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠντισμένοι εἰσὶ φαρμάκιοι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσι ὁ μὲν καταργηρωμένους, ὁ δὲ κατακχευόμενους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

99. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Διϊόκης ἐκιντῶ τε ἐτείχεε καὶ περὶ τὰ ἐκιντοῦ οἰκία, τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκίσιν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων κόσμον τόνδε Διϊόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαι τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός, πρὸς τε τοῦτοισι ἔτι γελᾶν τε καὶ πτύνειν ἀντίον καὶ ἅπασιν τοῦτό

γε εἶναι αἰσχρόν. ταῦτα δὲ παρὶ ἐώντων ἐσέμνυνε τῶνδε εἵπας, ὅπως ἂν μὴ ὀρέοντες οἱ ὁμήλικες ἔοντες σύντροφοί τε ἐκείνων καὶ οἰκίης οὐ φλαυροτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λαιπόμενοι, ληπτοίατο καὶ ἐπιβουλεύουεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέει εἶναι μὴ ὀρέωσι.

100. Ἐπεί τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε ἐώντων τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός· καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες εἰσω παρ' ἐκείνων ἐσεπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένους ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε, τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅπως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἐκίστου ἀδικήματος ἐδικαίεν, καὶ οἱ κατάσκοποι τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἧρης.

101. Αἰγιόχης μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μόνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένηα, Βουσαι, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένηα μὲν δὴ Μήδων ἔστι τοσάδε.

102. Αἰγιόκῳ δὲ παῖς γίνεσθαι Φραόρτης, ὃς τελευτήσαςτος Αἰγιόκῳ, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν· παραδεξάμενος δὲ οὐκ ἀπεχρήτα μόνων ἀρχεῖν τῶν Μήδων, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας πρῶτοισί τε τούτοισι ἐπαθήκατο, καὶ πρῶτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ ἔχων δύο ταῦτα ἔθνη καὶ ἀμρότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπὸ ἄλλου ἐπὶ ἄλλο ἱὸν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ Νίνον εἶχον καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμονωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεωτών, ἄλλως μέντοι ἐώντων εὐ ἦκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμε-

νος ὁ Φραόρτης αὐτός τε διαφθάρη, ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτια, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

103. Φραόρτεω δὲ ταλентήσαντος ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεια τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμῖξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσι ἐστὶ μαχεσάμενος, ὅτε καὶ ἡ ἡμέρῃ ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἄλνος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπὲρ ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νίνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας, ὅγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύω παῖς· οἱ ἐσέβαλον μὲν εἰς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὕτω εἰς τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο.

104. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ εἰς Κόλχους τριήκοντα ἡμερῶν εὐζώνῃ ὁδός, ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι εἰς τὴν Μηδικήν, ἀλλὰ ἐν τῷ διὰ μέσου ξίθος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες, τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἱ γε Σκύθαι ταύτη ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθε ὁδὸν πολλὰ μακροτέραν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Κανκάσιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες

τῇ μάχῃ τῆς ἀρχῆς καταλύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον.

105. Ἐνθεῦται δὲ ἦσαν ἐν Ἀίγυπτον· καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμήτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀνιᾶσας δώροισι τε καὶ λιτῇσι ἀποκρίπαι τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρέοντας ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίας ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν πλεόντων Σκυθῶν παρεξελθόντων ἁσινέων, ὀλίγοι τινες αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανῆς Ἀφροδίτης τὸ ἱερόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱερόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος ἐπίσκη, πάντων ἀρχαιότατον ἱερῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱερόν ἐνθεῦται ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι, καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοινικίς εἰσι οἱ ἰδρυσάμενοι ἐν ταύτης τῆς Συρίας ἐόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθῶν συλῆσασι τὸ ἱερόν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι καὶ τοῖσι τούτων εἰσὶ ἐγγόνιοι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσι τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτό σφεας νοσίειν, καὶ ἑρᾶν παρ' ἐσσητοῖσι τοὺς ἀπικνευμένους ἐς τὴν Σκυθικὴν γῆν ὡς διακίσται, τοὺς καλοῦσι ἐναρίας οἱ Σκύθαι.

106. Ἐπὶ μὲν νυν οὕτω καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλεθρῆς ἀνάστατα ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρον ἔπρησσον παρ' ἐιάστων τὸ ἐκάστοισι ἐπέβαλλον, χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἠρπαζον περιλαβόντες τοῦτο ὃ τι ἔχουσιν ἑαστοι. καὶ τοῦτων μὲν τοὺς πλεῖνας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινέσαντες καὶ καταμαθύσαντες κατεφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνθρώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον, καὶ τὴν τε Νίνον εἰλον, (ὡς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχαιρίους ἐποίησαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μόλης.

μετὰ δὲ ταῦτα Κλυζάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἤρξαν, ταλευτῆ.

107. Ἐκδέχεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κλυζάρω παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἔθιτο Μανδάνην. τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον, ὥστε πλήσαι μὲν τὴν ἐκωτοῦ πόλιν, ἐπικατα-
κλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ὑπερθέμενος δὲ τῶν μίγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν. μετὰ δὲ τὴν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὠραίην Μήδων μὲν τῶν ἐκωτοῦ ἁλίῳν οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικώς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρση διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν ἔοντα ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλὰ ἔναρθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

108. Συναικουόσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῆναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσίων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν, ἀπικο-
μένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὄνειρο-
πόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γό-
νος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὲ ὦν φυλασσόμε-
νος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἀρπαγον, ἄνδρα οἰκῆϊον καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἐκωτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιαῦτα· Ἀρπαγε, πρῆ-
γμα τὸ ἄν τοι προσθῶ, μηδαμὰ παραχρήσῃ, μηδὲ ἐμέ
τε παραβάλλῃ καὶ ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης ἐκωτῷ πε-
ριπέσης. λάβε τὸν Μανδάνῃ ἔτεκα παῖδα, φέρων δὲ ἐς

σπευσθεὺς ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπον ὅτῳ αὐτοὺς
βούλεσαι. Ὁ δὲ ἀμείβεται· Ὡς βασιλεὺς, οὕτως ἄλλοτε καὶ
παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ὄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς
σὴ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἑξαμαρτεῖν. ἀλλ'
εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, καὶ δὴ τό γε ἐμὸν
ἐπιτηδεύεσθαι ἐπιτηδεύεις.

109. Τούτοις ἀμειψόμενος ὁ Ἀρπαγος, ὡς εἰ πα-
ραδόθη τὸ παιδίον νεοσπημῖνον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἥτις
πλεῖστον ἐς τὰ οὐκ αἰετὴν παρελθόντων δὲ ἔφραζε τῇ ἐκκοι-
τῇ τὸν πάντα Ἀστυάγειον φηθέντα λόγον. ἡ δὲ
πρὸς αὐτὸν λέγει· Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;
Ὁ δὲ ἀμείβεται· Οὐ τῇ ἐπιτέλλετο Ἀστυάγῃς, οὐδ' εἰ
παρεφρονήσῃς τε καὶ μανῆται κάκιον ἢ νῦν μανῆται,
οὐδ' εἰ ἔγωγε προσδήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοι-
ούτων ἐπιηρετήσω. πολλῶν δὲ εἴνεκα οὐ φονεύσω μιν,
καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενὴς ἐστὶν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυά-
γῃς μὲν ἐστὶ γέγονεν καὶ ἀπαις ἔρσητος γόνου, εἰ δὲ θα-
λήσῃς τούτου ταλευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην
ἐσαβῆναι ἢ τυραννίς, τῆς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμοῦ,
ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος;
ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλείως εἴνεκα ἐμοὶ δεῖ τοῦτον ταλευτῶν
τὸν παῖδα, δεῖ μάλιστα τῶν τινὰ Ἀστυάγειον αὐτοῦ φονίαν
γενέσθαι καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.

110. Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμψε ἐπὶ
τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγειον τὸν ἡπίστατο νομᾶς τε
ἐπιτηδεωτάτας νόμοντα καὶ οὐρεα θηριωδέστατα, τῷ οὖ-
νομα ἦν Μιτρατάδης. συνοίκους δὲ ἐκκοιτοῦ συνοίκους,
ὄνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν, τῇ συνοίκους, Κινὴ κατὰ τὴν
Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακὴ· τὴν
γὰρ κύνα καλεῖσθαι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπέρβαι εἰσι

τῶν οὐρέων, ἐνθα τὰς νομάς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέῳ τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπαίων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰδησι συνηραφής, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀΐκετο, ἔλεγε ὁ Ἀρπαγος· τάδε· Καλεῖται σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρεῖ. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ περιποιήσῃ, ὁλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαί ἐγώ.

111. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέσται ἐς τὴν ἑπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνή, ἐπίτεξ ἐούσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει, οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέρω ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀφρώδεων, ἡ δὲ γυνή, ὅ τι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἀρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἶα ἐξ αἵλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνή εἶρετο προτέρη, ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἀρπαγος μεταπέμψαιτο. ὁ δὲ εἶπε· Ὡ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλανυμῶ κατείχετο· ἐγὼ δὲ ἐπιλαγείς ἦα ἔσω. ὥς δὲ τάχιστα ἐσθλὸν, ὁρέω παιδίον προκείμενον ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κακοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐυθῆτι ποιικίῃ. Ἀρπαγος δὲ ὥς εἰδὲ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἰχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἐνθα θηριωδέστατον

αἷ τῶν οὐρέων, φῶς Ἀστυάγῃ εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέ-
μενόν μοι, πόλλ' ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι. καὶ
ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκίμων τῶν τινὸς οὐκείων εἶναι·
σὺ γάρ ἄν ποτε κατέδοξα, ἔνθεν γὰρ ἦν. ἐθάμβεον δὲ
ὄρεων χρυσοῦ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ καὶ
πλεονθμὸν κατεστειγῆτα ἐμφανεία ἐν Ἀρπάγου. καὶ πρόβα
τε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θερά-
ποντος, ὃς ἐμὶ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέ-
φος, ὡς ἄρα Μανδάνης τε αἷ καὶ τῆς Ἀστυάγῃ θυ-
γατρὸς καὶ Καμβύσῃ τοῦ Κύρου, καὶ μιν Ἀστυάγῃς
ἐπέλλεται ἀποκατεῖναι. νῦν τε ὅδε ἐστί.

112. Ἄμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκαλήψας
ἀπεδέκοντο. ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς
εἶν, θαυμάσασα καὶ λαβομένη τῶν γυνάτων τοῦ ἀνδρὸς
ἔχηρε μνηστῆρ' ἐκθέσθαι μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷος
εἶναι ἄλλας εὐνὰς ποιεῖν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατα-
σπόρους ἐξ Ἀρπάγου ἐκποσμένους, ἀπολέσθαι τε κάμ-
στα, ἣν μὴ σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν
ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύ-
ναμαι σε παῖθαι μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὥδε ποιήσον, εἰ δὴ
πᾶσα γὰρ ἀνάγκη ὑφ' ἡνίκά ἐκαίμενον· τέτοκα γὰρ καὶ
ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθναῖ· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεες, τὸν
δὲ τῆς Ἀστυάγῃ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμῶν εἶντα
τρέφωμεν. καὶ οὕτω οὕτε σὺ ἀλώσῃαι ἀδικῶν τοὺς δε-
σπότας, οὕτε ἡμῖν κακῶς βαβουλευμένα ἔσται. ὁ τε γὰρ
τεθναῖς βασιλεὺς ταφῆς πυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ
ἀπολέσει τὴν ψυχὴν.

113. Κάρια τε ἔδοξε-τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρόντα
εὖ λέγειν ἡ γυνή, καὶ ἀντίκα ἐποίησε ταῦτα. τὸν μὲν
ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδού τῇ ἐου-

τοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑαυτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε
 ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφαρε τὸν ἑταρον· ποσμήσας δὲ τῷ
 πόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδός, φέρον ἐς τὸ ἐρημότα-
 τον τῶν οὐρέων τιθεῖ. ἕς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκ-
 κειμένῳ ἐγένετο, ἦε ἐς πόλιν ὁ βοσκόλος, τῶν τινα προ-
 βοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπὼν· ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρ-
 πάγου, ἀποδεικνύναι ἔφη ἐποῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν
 νεκρὸν. πέμπας δὲ ὁ Ἀρπάγος τῶν ἑαυτοῦ δορυφόρων
 τοὺς πιστοτάτους, εἶδε τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ
 βοσκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαιπτο· τὸν δὲ
 ὕστερον τούτων Κύρον ὀνομασθέντα παρὰ λαβοῦσα
 ἔταψε ἡ γυνὴ τοῦ βοσκόλου, ὄνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ
 Κύρον θεμένη.

114. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκάτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς
 αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιξε ἐν τῇ κώ-
 μῃ ταύτῃ, ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βοσκολῆαι αὐταί, ἔπαιξε δὲ
 μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν οὐδῇ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἶ-
 λοντο ἑκινῶν βασιλεία εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βοσκόλου
 ἐπικλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτῶν διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας
 οἰκοδομίαιν, τοὺς δὲ δορυφόρους εἶναι, τὸν δὲ κού τινα
 αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλεὺς εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας
 ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἐκαστῷ ἔργον προστάσσω. εἰς
 δὴ τούτων τῶν παιδῶν συμπαίζων, ἰὼν Ἀρτεμβάρου
 παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ
 προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους
 παῖδας διαλαβεῖν· πειθόμενων δὲ τῶν παιδῶν, ὁ Κύρος
 τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περίεσπε μαστιγῶν. ὁ δὲ
 ἐπεί τε μεταίθη τάχιστα, ὡς γὰρ δὴ ἀνάξια ἑαυτοῦ πα-
 θὼν, μᾶλλον τι παρημέκτε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς
 τὸν πατέρα ἀποκτιζέτο τῶν ὑπὸ Κύρου ἥντησε, λέγων

δὲ οὗ Κῦρον (οὗ γάρ καὶ ἦν τοῦτο τοῦτομα), ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγου παιδός. ὁ δὲ Ἀρταμβάργης ἔφη, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγου καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνέρσεια πρήγματα ἔφη παπονδάναι, λέγων· Ὡ βασιλεῦ, ὑπὲρ τοῦ σοῦ δεύλου, βουκόλου δὲ παιδός, ὧδε περιβρίσμεθα, δεικνύς τοῦ παιδὸς τοὺς ἔμους.

113. Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θύλων τιμαρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρταμβάρῳ εἵνεκα, μεταπίμπετε τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεὶ τε δὲ παρῆσαν ἀμφοτέρω, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· Σὺ δὴ, ὡν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρώτον παρ' ἐμοὶ ἀεικίῃ τοιῇδε περισπᾶν; Ὁ δὲ ἀμάρτετο ὧδε· Ὡ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ· οἱ γὰρ με ἐκ τῆς καίμης παῖδες, τῶν καὶ ὧδε ἦν, παίζοντες σφάν αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλεία· ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδείατος. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπείταλλον, οὗτος δὲ ἀνηκούσας τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ἦν δὲ τοῦδε εἵνεκα ἀξιός τευ παποῦ εἰμι, ὧδε τοι πάρεμι.

116. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγου ἔφησεν ἀνάγκαις αὐτοῦ, καὶ οἱ ὃ τε χαρακτηρισ τοῦ προσώπου προσφέρεισθαι ἐδόκεε ἐς ἐαυτὸν, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθεριατέρη εἶναι, ὃ τε χρόνος τῆς ἐκείστιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐπὶ λαγῶς δὲ τούτοις ἐπὶ χρόνον ᾤθογγος ἦν· μόγις δὲ δὴ ποτε ἀνταχθῆς εἶπε, θύλων ἐπιμύγει τὸν Ἀρταμβάργα, ἵνα τὸν βουκόλον μόνον λαβὼν βασανίσῃ· Ἀρταμβάργας, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὺν μηδὲν ἐπιμέμ-

φρασθαι. Τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεια πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θαράποντες, καλέσαντος τοῦ Ἀστυάγεω. ἔπει δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦθος, μουνθθέντα τὰδε αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθην λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδοὺς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν εἶναι παρ' ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη, ἐπιθυμούντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι, ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐστήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ὄντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς διεξῆε τῇ ἀληθείῃ χρωόμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ καλούνων ἔχειν αὐτόν.

117. Ἀστυάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφώνησας λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο, Ἀρπάγεω δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος καλέειν αὐτόν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὥς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· Ἀρπαγε, τίω δὴ μόρω τὸν παῖδα κατεχρήσας, τὸν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς; ὁ δὲ Ἀρπαγος ὥς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ὄντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδεῖα ὁδὸν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται, ἀλλὰ λέγει τὰδε· Ὡ βασιλεῦ, ἔπει τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅπως σοὶ τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σέ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοὶ εἶην ἀντίθεντης. ποιεῶ δὴ ὥδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε παραδίδωμι τὸ παιδίον, φάς σε τε εἶναι τὸν καλέοντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἠψευδόμην· σὺ γὰρ ἐντέλλεο οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τὰδε, ἐντειλάμενος θεῖναι μιν ἐς ἐρήμον οὗρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν, ἄχρι οὗ

παιστέσθαι, ἀπαλήσας παντοῖα τῷδε, ἣν μὴ τάδε ἐπιτε-
 λῆς ποιήσῃ. ἐπεὶ τε δὲ, ποιήσαντος τούτου τὰ καλου-
 μένα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς
 πιστοτάτους καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως
 ἔσχε, ὡς βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου, καὶ τοιοῦ-
 τῷ μέρει ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἀρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰδὼν
 ἔφρασε λόγον.

418. Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνείχε χόλον διὰ
 τὸ γεγονός, πρῶτα μὲν, κατέπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ
 βουκόλου τὸ πρήγμα, πάλιν ἀπηγγέστο τῷ Ἀρπάγῳ· μετὰ
 δὲ, ὡς οἱ ἐπαλλόλογοιτο, κατέβαινε λέγων, ὡς περίεσι τε
 ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονός ἔχει καλῶς. Τῷ τε γὰρ πεποιη-
 μένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως,
 καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἑλαφρῷ ἐποι-
 εῖμην. ὡς ὢν τῆς τύχης εὖ μεταστρώσης, τοῦτο μὲν τὸν
 σκεπτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα,
 τοῦτο δὲ (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν, τοῖσι
 δεῖν τιμὴ αὕτη προσκίεται) κάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.

419. Ἀρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκνήσας
 καὶ μεγάλη ποτησάμενος, ὅτι τε ἡ ἁμαρτίας οἱ ἐς θεόν
 ἐγεγόνεσ καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκά-
 λητο, ἦκε ἐς τὰ οἶκα. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γὰρ
 οἱ παῖς εἰς μόνος ἔτασ τρεῖς καὶ δέκα· κού μάλιστα γε-
 γονῆς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵεναι τε καλεῖται ἐς Ἀστυάγην
 καὶ ποιῆειν ὅ τι ἂν ἐπινοῇ καλεῖται. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς
 ὢν φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης
 δὲ, ὡς οἱ ἀπέπεστο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ
 κατὰ μέλας διαλὼν, τὰ μὲν ὥπτησε, τὰ δὲ ἔψησε τῶν
 κρεῶν, εὐτυχτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοῖμα. ἐπεὶ τε δὲ,
 τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δεῖπνου, παρήσαν οἱ τε ἄλλοι

δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγῃ παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἐκντοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τὰ ἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκατο ἐπὶ κανέῳ κατασκαλισμένα. ὥς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκει ἄλλος ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν, εἰ ἥσθιη τι τῇ θοίῃ· φαμένον δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἥσθῃναι, παρέφερον, τοῖσι προσέειπε, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατασκαλισμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἀρπαγον δὲ ἐκέλευον προσσιάντες ἐποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. παιδόμενος δὲ ὁ Ἀρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρᾳ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη, ἐντός τε ἐκντοῦ γίνεται. εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκει ὅτεν θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἄριστόν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοις δὲ ἀμειψόμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἦν ἐς τὰ οἴκια. ἐνθούτεν δὲ ἔμελλε, ὥς ἐγὼ δοκίω, ἁλίσας θάψαιν τὰ πάντα.

120. Ἀρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. Κύρον δὲ περὶ βουλεύων ἐκάλεσε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἳ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν. ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, τῇ ἔκριναν οἱ τὴν ὄψιν. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέλωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περὶεστι, καὶ μιν ἐπ' ἀγροῦ δαιτυόμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλεῖα. ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλεὺς, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν; Εἶπαν οἱ μάγοι· Εἰ

μὴν παρίσταί τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίας
 τῆς, θάρσει τε τούτου εἶναι καὶ θυμὸν ἔχει ἀγαθόν·
 οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν
 λογίων ἡμῶν εἶνα κοῦφως, καὶ τὰ γε τῶν οὐραίων
 ἔχοντα τάδε ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται. Ἀμείβεται Ἀστυά-
 γης τοῦτο. Καὶ αὐτὸς, ὧ μάγοι, ταύτη πλεῖστος γνώ-
 μῃς εἰμι, βασιλεὺς ὀνομασθέντος τοῦ πατρὸς ἐξήκειν τε
 τὸν οὐραϊον καὶ μοι τὸν παῖδα τούτον εἶναι δεῦν οὐδὲν
 εἶ. ὅμως μὲν γέ τοι συμβουλεύωτά μοι, εὖ περισκαπά-
 νουσι, τὰ μάλιστα ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῃ τε τῇ ἡμῶν καὶ
 ἑμῇ. ἔλπιον πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· Ὡ βασιλεῦ, καὶ
 αὐτοῖσι ἡμῶν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν
 σὴν. πάντας μὲν γὰρ ἀλλετριούται ἐς τὸν παῖδα τούτον
 περιούσια ἔοντα Πέρσῃ, καὶ ἡμῖς ἔοντες Μῆδοι δου-
 λοῦμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων,
 ὄντες ξείνοι· σίω δ' ἐνεσταῶτος βασιλέως, ἔντος πο-
 λείτης, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμᾶς πρὸς σίω μεγά-
 λας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῶν σίω τε καὶ τῆς σῆς
 ἀρχῆς προσοπίον ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐσθώμεν,
 πάν ὦν σοι προσφράζομεν. νῦν δὲ ἀποσιγήσαντος τοῦ
 οὐραίου ἐς φλαῦρον, αὐτοὶ τε θαρσύνονται καὶ σοι ἕτερα
 τοιαῦτα παρακαλυόμεθα. τὸν δὲ παῖδα τούτον ἐξ
 οφθαλμῶν ἀπέπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γυναιμένους.

121. Ἀποῦσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἔχαρη τε καὶ κα-
 λίστας τὸν Κύρον ἐλεγέ οἱ τάδε· Ὡ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δὲ
 ὄφρα οὐραίου οὐ τάλῃν ἠδίκηον, τῇ σκηντοῦ δὲ μόλῃ
 παρίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποῖς δ'
 ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ καὶ πατέρα τε καὶ μητέρα
 εὐρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν
 γυναῖκα αὐτοῦ.

122. Ταῦτα εἰπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κύρον. νοστήσαντα δὲ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινόμενοι, καὶ δεξάμενοι ὡς ἐπύθοντο, μεγάλας ἀσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι ἀντίκα τότε τελευτῆσαι, ἰστορέον τε ὅτῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δὲ σπεύλαγε, φάς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθῆσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γάρ ὡς βοικόλου τοῦ Ἀστυάγεω εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς καίθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθῆσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλαγε ὑπὸ τῆς τοῦ βοικόλου γυναικός, ἥτις τε ταύτην αἰνῶν διὰ παντός, ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῇ τοῖσι Πέρσῃσι παριεῖναι σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκπεμπόμενον Κύρον κών ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη καχώρησε.

123. Κύρῳ δὲ ἀνδρουμένῳ καὶ ἔοντι τῶν ἡλικίων ἀνδρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέειπετο ὁ Ἀρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμῶν· ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἔοντος ἰδιώτῳ οὐκ ἐνῶρα τιμωρήν ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα, Κύρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέρραστο· ἔντος τοῦ Ἀστυάγεω πυροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκίστῃ ὁ Ἀρπαγος τῶν πρώτων Μήδων ἀνέπειθε, ὡς χρὴ Κύρον προσθησαμένους τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατεργασμένου δὲ οἱ τούτου καὶ ἔντος ἐτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διατιωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἀρπαγος δηλώσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσο-

μένων, ὃ δὲ ἐπιτεχνᾷται τοιόνδε. λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν ἀποτίλλας, ὥς δὲ εἶχε, οὕτω ἐπέθηκε βιβλίον, γράφας τὰ οἱ ἔδοκον· ἀπογράφας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δάκτυλα δοῖς αὐτῇ θηροτῇ τῶν οὐκεῖων τῇ πιστοιότατῃ, ἀπίσταντα ἐς τοὺς Πέρσας, ἐνταλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπαπαῖν αὐτοχειρὴ μιν διαλεῖν καὶ μηδὲνα οἱ ταῦτα ποιεῖντι παρῆναι.

124. Ταῦτά τε δὴ ὦν ἐπιτελεῖα ἐγένετο, καὶ ὁ Κύρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισεν. εὐρών δὲ ἐν αὐτῇ τὸ βιβλίον ἐκθεὶν λαβὼν ἐπαλέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε ταῦτα· Ὡ παῖ Καμβύσσε, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐς τοσούτον τύχης ἀπίκεν· σύ νυν Ἀστυάγεα τὸν σεκυτοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ παρίεις. τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθημέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι, ὥς ἐπρήχθη, καὶ οἶα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεω πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σύ νυν, ἦν βούλῃ ἐμοὶ παιθεσθαι, τῆσπερ Ἀστυάγῃς ἄρχει χύφης, ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπαίσας ἀπίστασθαι στρατηλάτες ἐπὶ Μήδους· καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεω ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντὶα σὺ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλῃ, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο Ἀστυάγεα καταϊρέειν παιρήσονται. ὥς ὦν εἰοίμην τοῦ γε ἐνθάδε ἔοντος, ποίῃς ταῦτα, καὶ ποίῃς κατὰ τάχος.

125. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κύρος ἐφρόντιζε ὅτῃ τρόπῳ σοφωτάτῃ Πέρσας ἀναπαίσει ἀπίστασθαι, φροντίζων δὲ εὐφροσύνῃ τε ταῦτα καιριώτατα εἶναι, καὶ ἔπειτα δὴ

ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἄλλην τῶν Περσίων ἐποιήσατο, μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη Ἀστυάγ᾽ αὖ μιν στρατηγὸν Περσίων ἀποδεικνύναι. Νῦν, ἔφη τε λέγων, ὃ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῶν παρῆναι ἕκαστον ἔχοντα δράπανον. Κύρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσίων συχνὰ γένεα, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κύρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπιστασθαι ἀπὸ Μήδων. ἔστι δὲ τὰδε, ἐξ ὧν ἄλλοι πάντες ἀρτίζεται Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τοιούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀγαμεμνίδαι εἰσὶ φηήτη, ἔνθεν οἱ βασιλεῖς οἱ Περσέϊδαι γηγόνασιν. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε, Πανδιαλαῖοι, Ἀφρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτος μὲν πάντας ἀροτῆρες εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάαι, Μάρδοι, Ἀροπικοὶ, Σαγάρτιοι.

128. Ὡς δὲ παρήσαν ἅπαντες ἔχοντας τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κύρος (ἦν γὰρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ὁπαισθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀπτακαίδεκα σταδίων ἢ εἰκοσι πέντῃ) τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιταλεσάντων δὲ τῶν Περσίων τὸν προειρημένον ἀεθλον, δεύτερά σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρῆναι λαλουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βοσκύλια ὁ Κύρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὸντὸ ἔθνε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξόμενος τῶν Περσίων τὸν στρατὸν, πρὸς δὲ οἷον τε καὶ σιτίουσι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λεμιῶνα εὐώχσε. ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἰρετό σφας ὁ Κύρος, νότῃρα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἰρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην

ἡμίσην πάντα σφι παρὰ ἔχων, τὴν δὲ τότε παρευῶσαν πάντα ἀγαθὰ. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγγύωνον τὸν πάντα λόγον, λέγων· Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτως ἡμῖν ἔχει. βουλομένοισι μὲν ἡμεῖο παιδισθαι ἴσθι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπραγέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἡμεῖο παιδισθαι εἰσι ἡμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. τῶν ὦν ἡμεῖο παιδισόμενοι γίνεσθαι ἑλεύθεροι. αὐτοὶς τε γὰρ θαίῃ θάῃ τύχῃ γεροντὶς τάδε ἢ χειρας ἀγασθαι, καὶ ἡμέας ἡγήμην ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους οὕτε τὰ ἄλλα οὕτε τὰ πολέμια. ὥς ὦν ἐχόντων ὧδε, ἐπιστασθαι ἀπὸ Ἀστυάγου τὴν ταχίστην.

127. Πέρσαι μὲν τὴν προστάτην ἐπιλαβόμενοι ἄσπεροι ἑλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δαιμόν ποιούμενοι ἐπὶ Μήδων ἀρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρότερον ἤξει παρ' ἐκείνων ἢ αὐτοὺς Ἀστυάγης βουλήσεται. αἰούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὤπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβὴς ὢν ἀπέδειξε Ἀρπιαγὸν, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἰόργεα. ὥς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμικτον, οἱ μὲν τινας αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλοισιν πρὸς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ὀδυσσάμενοι τε καὶ ἔρποντο.

128. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχυρῶς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη ἀπαλλάξαι τὸν Κῦρον· Ἄλλ' οὐδ' ὥς ὁ Κῦρος γε χαίρησιν. Τσαῦτα εἰπας πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀναυροπόλους, οἱ μὲν ἀνέγνωσαν μεταῖναι τὸν Κῦρον, τούτους

ἀνθροπολίσσας, μετὰ δὲ ὤπλισα τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῇ ἄστει, νέους τε καὶ πρεσβύτεας ἀνδρας. ἔξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἐσώθη, καὶ αὐτὸς τὴν Ἀστυάγης ἐξωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε.

129. Ἔόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῇ Ἀστυάγῃ προστάς ὁ Ἀρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατακερτόμευε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμολγέα ἔπεα, καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν πρὸς τὸ ἐκωτοῦ δεῖπνον, τό μιν ἐκείνος σαρεῖ τοῦ παιδὸς ἐθολίσσε, ὃ τι εἴη ἢ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης. ὃ δὲ μιν προσιδὼν ἀνταίρετο εἰ ἐκωτοῦ ποιῆται τὸ Κύρου ἔργον. Ἀρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἐκωτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῇ λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἔοντα πάντων ἀνθρώπων, σκαιότατον μὲν γε, εἰ παρὲν αὐτῷ βασιλεία γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἐκωτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρῶντα, ἄλλω περιέθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δεῖπνου εἵνεκεν Μήδους καταδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιθεῖναι ἄλλω τέῳ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιοτέρον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγενῆαι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγενῆαι δεσπότας.

130. Ἀστυάγης μὲν νῦν βασιλεύσας ἐπὶ ἔτι πεντα καὶ τρήκοντα οὕτω τῆς βασιληΐης καταπαύσθη, Μῆδοι δὲ ἐπέκνησαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἀνω Ἀλφειοῦ ποταμοῦ Ἀσίης ἐπὶ ἔτι τρήκοντα καὶ ἑκατὸν θυῶν δέοντα, παρὲς ἣ ὅσον οἱ Σκύθαι ἤρχον. ὑστέρον μὲνται χρόνῳ μεταμῆλυσέ τε σφί ταῦτα

ποιήσανσι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀπιστάντες δὲ ὅπως καταστράφησαν μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγῳ οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδικοις ἤρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίας. Ἀστυάγῃ δὲ Κῦρος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ' αὐτοῦ, ἔς ὃ ἐταλεύτησεν. οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τρεφεῖς ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὑστατον τούτων ἔρξαι ἀδανάης καταστρέψατο, ὡς εἰρηται μοι τὸ πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος οὕτω πάσης τῆς Ἀσίας ἤρξατο.

131. ΠΕΡΣΑΣ δὲ οἶδα νόμοισι τοιοῖσδε χρησμένους· ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιουμένους ἰδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρήν ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφύας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς κατάπαρ οἱ Ἕλληνες εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Αἰὲ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότετα τῶν οὐράων ἀναβαίνοντας θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοις μὲν δὴ μόνοις θύουσι ἀρχῆσαν, ἐπιμαμαθήμασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανῇ θύειν, παρὰ τὴν Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέονσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλitta, Ἀράβιοι δὲ Ἄλitta, Πέρσαι δὲ Μίτραν.

132. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσησι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρεώνται, οὐκ ἐὼς αὐλῶ, οὐ στέμμασι, οὐκ οὐλῇσι. τῶν δὲ ὡς ἐκάστη θύειν θίλει, ἔς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλεῖ τὸν θεόν, ἐστασανόμενος τὸν τιάραν μυρσίῃ μάλιστα. ἐκινῶ μὲν δὲ τῷ θύοντι ἰδίῃ μόνῃ οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀφα-

σθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὶ δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρη τὸ ἱρήϊον ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπιάσας ποίησιν ἕως ἀπαλωτάτην, μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθνησιν ὧν πάντα τὰ κρέα. διαθάντος δὲ αὐτοῦ μάγος ἀνὴρ παρθετεῶς ἐπαείδει θεογονίην, οἷον δὴ ἐκείνοι λόγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδίην· ἄνθρωπος γὰρ δὴ μάγου οὗ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρεῖται ὅ τι μιν ὁ λόγος αἰρέσει.

133. Ἡμίονον δὲ ἁπασάντων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἑκάστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλεῖς δοῖται τῶν ἄλλων δικαιεῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππων καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέσθαι ὅλους ὀπιτούς ἐν καμήνοισι, οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέσθαι. σίτοισι δὲ ἄλλοισι χρεῶνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οἶκι ἁέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιττομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέσθαι οὐδὲν λόγου ἄξιον· διὰ δὲ τι παραφέροιο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι. οἷον δὲ κάρτα προσκίεται, καὶ σφι οἶκι ἐμῆσαι ἔξεστι, οἶκῳ οὐρήσθαι ἀντίον ἄλλον. ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται, μεθύσκομενοι δὲ ἐσθίει βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων. τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἔοντας βουλευόμενοι· καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρεῶνται αὐτῷ, ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθύσκομενοι ἐπιδιαγνώσκουσι.

134. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὁμοῖοι οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέονσι τοῖσι στόμασι, ἣν δὲ ἢ οὐταρος ὑποδέστωρος ὀλέγω, τὰς παρειὰς φιλοῦνται· ἣν δὲ πολλῷ ἢ οὐταρος ἀγενέστερος, προσπίπτων προσκυνεῖ τὸν ἕταρον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἐκντῶν οἰκόντας μετὰ γε ἐκντούς, δευτέρω δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι· ἥμισυ δὲ τοὺς ἐκντῶν ἑκαστάτω οἰκιστοὺς ἐν τιμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἐκντούς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκόντας ἀπὸ ἐκντῶν καμίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μῆδων ἀρχόντων καὶ ἤρχε τὰ ἔθνη ἀλλήλων, συνπάστων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκόντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμοῦρων, οἱ δὲ μάλα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεύον.

135. Ἑσπικά δὲ νόμαϊα Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἐκντῶν εἶναι καλλίω φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας· καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πονθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίλογονται. γυμνίουσι δ' ἑκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κενυρίδας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται.

136. Ἀνδραγαθίῃ δ' αὕτη ἀποδέδεται μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὅς ἂν πολλοὺς ἀποδείξῃ καΐδας. τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐπέμπτει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγήσεται ἰσχυρόν

εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μῶνα, ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνίσταται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δαίταν ἔχει. τοῦδε δὲ εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν ἄσπιν τῷ πατρὶ προσβάλῃ.

137. Αἰνέω μὲν νῦν τόνδε τὸν νόμον, αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μῆς αἰτίας εἶνεκα μῆτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μῆτε τῶν ἄλλων Περσῶν μηδένα τῶν ἐκωτοῦ οἰκιστῶν ἐπὶ μῇ αἰτίῃ ἀνήμεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἔοντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἐκωτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα, ἀλλὰ ὅκοντα ἥδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητούμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἥτοι ὑποβολιμαῖα ἔοντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκός εἶναι τὸν γε ἀληθῶς τοκέα ὑπὸ τοῦ ἐκωτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν.

138. Ἄσσα δὲ σφι ποιεῖν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενομισται, δεύτερον δὲ τὸ ὀφάλλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφάλλοντα καὶ τι ψεῦδος λέγειν. ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λείπῃν ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσησι. φασὶ δὲ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν. ξαῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων [πολλοὶ] ἐξαλάνουσι ἐκ τῆς χώρας καὶ τὰς λευκάς παριστράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς πεταμόν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύ-

ουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα παρο-
ρέεσσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμούς· μάλιστα.

139. Καὶ τότε ἄλλο σφι ὧδε συμπτέπταται γίνεσθαι,
τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὐ· τὰ οὐ-
νόματά σφι ἔοντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλο-
πρεπείῃ τελευτῶσι πάντα ἐς τὸντὸ γράμμα, τὸ Δωριέες
μὲν σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ σίγμα. ἐς τοῦτο διζήματος
εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ
μὲν τὰ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

140. Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω παρὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰ-
πεῖν· τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται καὶ οὐ σαφη-
νέας παρὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται
ἄνδρὸς Πέρσῃ ὁ νέκυσ, πρὶν ἂν ὑπὲρ ὄρνιθος ἢ πυλὸς
ἐκπυθῇται. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέ-
οντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ
ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ καχωρί-
δεται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἴ-
γύπτῳ ἱερέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνέουσιν ἔμπυχον μηδὲν
κτείνουσιν, εἰ μὴ ὅσα θύουσιν· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρεῖ
πάντα πλὴν πυλὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνι-
σμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας
τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ
μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομισθῇ,
ἄσπερι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

141. ἸΩΝΕΣ δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Ἄνδοι τάχιστα
κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρ-
δεις παρὰ Κύρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι
καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήμοιοι. ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ
προΐσχοντο, ἔλαξέ σφι λόγον, ἄνδρα φᾶς ἀνλητὴν ἰδόντα
ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλίσαι, δοκίοντά σφας ἐξελεύ-

σεσθαι ἐς γῆν· ὥς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλήθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξαιρῶσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· Πάυσθε μοι ὀρχοόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλόοντος ἠθέλτε ἐμβαίνειν ὀρχοόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἶνεκα ἔλαξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον, αὐτοῦ Κέρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαι σφας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπαίθοντο, τότε δέ, καταργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἐτοιμοὶ παῖθασθαι Κῦρον. ὁ μὲν δὴ ὀρχῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε, Ἴωνες δὲ ὥς ἤμουνσαν τούτων ἀνενηχθέντων ἐς τὰς πόλεις, ταῖχά τε περιβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συναλέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλην Μιλησίων· πρὸς μόνους γὰρ τούτους ὄρκιον Κῦρος ἐποιήσατο ἐπ' οἷσι περ ὁ Λυδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρεῖν.

142. Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῇ καλλίστῃ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλεις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμῖς ἰδμεν· οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρὶα τὸ αὐτὸ ποιεῖ τῇ Ἰωνίῃ οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ ἀνχμώδους. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νονομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσαρας παραγωγίων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέσται πόλις πρὸς μεσαμβρίην, μετὰ δὲ Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοικηνταὶ κατὰ ταῦτά διαλεγόμεναί σφι, αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος, Κολοφών, Λεβεδος, Τίως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλεις τῇσι πρότερον

λεχθῆσθαι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλεις, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰεῖσθαι, Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἡπείρῃ ἴδονται, Ἐρυθραί. Χίοι μὲν νῦν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τὸντὸ διαλέγονται, Σάμοι δὲ ἐπὶ ἑσυντων μῦθοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσαρες γίνονται.

143. Τούτων δὲ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι, τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτησι ἦν δεινὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν καὶ Περσίων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβέται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὕτω καὶ ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθανεὶς δὲ ἰόντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένους, πολλῶ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστον. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νῦν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὖνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι. αἱ δὲ δωῶδεκα πόλεις αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο καὶ ἱὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, τῷ οὖνομα ἔθαιτο Πασιώνιον, ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων (οὐδ' ἐδέχθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν ὅτι μὴ Σμυρναῖοι).

144. κατὰπερ οἱ ἐν τῆς πενταπόλιος νῦν χώρας Δωριεῖς, πρότερον δὲ ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλομένης, φυλάσσονται ὧν μηδαμούς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱὸν, ἀλλὰ καὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήψαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλω-

νος ετίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκίους τοῖσι νικῶσι, καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὢν Ἀλικαρνησσεὺς, τῷ οὐνομα ἦν Ἀγασικλῆς, νικήσας τὸν νόμον κατηλόγησε, φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑαυτοῦ οἶκα προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Αἰνδος καὶ Ἰηλυσός τε καὶ Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοις μὲν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὔτοι ἐπέθηκαν.

145. Δοκίουνσι δέ μοι δυνάδεα πόλεις ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῖνας ἐσθῆξασθαι τοῦδε εἶνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκων, δυνάδεα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας δυνάδεά ἐστι μέρεα, Πελλήνη μὲν γὰρ πρώτη πρὸς Σικωνός, μετὰ δὲ Αἴγαιρα καὶ Αἶγαι, ἐν τῇ Κραδίῃ ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπ' οὗ οὗ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὐνομα ἔσχε, καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίη, ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες, καὶ Αἴγιον καὶ Ῥίπτες καὶ Πατρίες καὶ Φαρίες καὶ Ὠλενος, ἐν τῷ Παῖρος ποταμὸς μέγας ἐστὶ, καὶ Δύμη καὶ Τριταῖες, οἱ μῶνοι τούτων μεσόγαιοι οἰκίουνσι.

146. Ταῦτα δυνάδεα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστὶ καὶ τότε γὰρ Ἴωνων ἦν. τούτων δὴ εἶνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δυνάδεα πόλεις ἐποιήσαντο, ἐπεὶ ὥς γέ τι μᾶλλον οὔτοι Ἴωνες εἰσι τῶν ἄλλων Ἴωνων ἢ κάλλιόν τι γεγονάσι, μωρήν πολλήν λέγειν, τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὲν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἴωνίης μετὰ οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι ἀναμεμίσχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκῆες ἀποδάσμιοι καὶ Μο-

λοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Παλασγοὶ καὶ Δωριεῖς Ἐπιδαύριοι ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ ἀναμείχεται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κρυπταγήϊου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γυναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναικας ἠγάγοντο εἰς τὴν ἐποικίην, ἀλλὰ Καίρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονεάς. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται νόμον θέμεναι σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπέλασαν καὶ παρέδωκαν τῇσι θυγατράσι, μὴ κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωντῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα ὅτι ἐφόνευσαν σφῶν τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτα ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκων. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

147. Βασιλείας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Ἀνκίους ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας, οἱ δὲ Κανίκωνας Πυλμούς ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου, οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστισαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγονάσι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὀρτὴν. ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφονίων· οὗτοι γὰρ μῦθοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σπῆμιν.

148. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἑξαρισημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδῶνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρῃ πρὸς ἑσπυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, εἰς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολλῶν Ἴωνες ἄγεσκον ὀρτὴν τῇ ἔθοντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὗτι μῦθαι αἱ Ἰώνων ὄρται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως

πᾶσαι ἐς τὸντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περσίων τὰ οὐνόματα.

149. Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλεις εἰσι, αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἢ Φρικωνίς καλεομένη, Ἀθήρισαι, Νέον τεῖχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιόδεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρίνεα. αὗται ἑνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφωον παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δωδέκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολεὺς χώραν μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνων Ἰώνων, ὥρεων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως.

150. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολεὺς. Κολοφωνίους ἄνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὀρτὴν ἔξω τεύχεος ποιουμένους Διονύσω, τὰς πύλας ἀποκληῖσαντες ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολείας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφας αἱ ἑνδεκα πόλεις καὶ ἐποίησαντο σφέων αὐτέων πωλήτας.

151. Αὗται μὲν νυν αἱ ἡπαιρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωρίδεται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσai πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσβον νέμονται (τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ὄντας ὁμαίμους), ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκείται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδοίοισι, κατὰπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δαινὸν οὐδὲν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλεσι ἕαδε κοινῇ ἴωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

152. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρῆσσομένα), εἴλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαῖα, τῷ οὐνομα ἦν Πύθερμος. ὃ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περβαλόμενος, ὥς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοισιν Σπαρτιητέων, καὶ καταστάς ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἐωντοῖσι χρήζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὕτως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξε σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπώσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγχιόνους ὁμῶς ἀπέστειλαν πεντηκοντίῳ ἄνδρας, ὥς μὲν ἑμοὶ δοκεῖ, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίας. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδεις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὐνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν, ὥς αὐτῶν οὐ περιοφόμενων.

153. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐταίρεσθαι τοὺς παρῶντας οἱ Ἑλλήνων, τίνας ἰόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσοι πλήθος ταῦτα ἐωντῷ προαγορεύουσι. πυνθανόμενον δὲ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· Οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὁμνύντες ἐξαπατῶσι τοῖσι, ἣν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθρα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οὐκ ἡμέτερα. Ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἑλληνας ἀπέρριψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὧν ἡ τε καὶ πρῆσι χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῆσι οὐδὲν ἐώθασιν χρῆσθαι, οὐδέ σφι ἐστὶ τὸ παράπαν ἀγορή. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδεις Ταβάλῳ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν

ἄλλων Ἀνδῶν Πακτίη, ἀνδρὶ Ἀνδῶ, κομίζων, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλών οἱ ἦν ἐμπόδιος καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπὶ οὓς ἐπιείχε τε στρατηλατεῖν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.

154. Ὡς δὲ ἀπῆλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Ἀνδούς ἀπέστησε ὁ Πακτίης ἀπὸ τε Ταβάλου καὶ Κύρου, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἐωντῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδεις ἐπολιόρκει Τάβαλον ἀπεργγμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει.

155. Πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ πάνσονται Ἀνδοί, ὥς οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω μὴ ἄριστον ἢ ἑξανδραποδίσασθαι σφεας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὥς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παιδῶν αὐτοῦ φέσσαιτο. ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Ἀνδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἔοντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Ἀνδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα, καὶ ἔπειτα θωνμάζω εἴ μοι ἀπεστᾶσι; Ὁ μὲν δὴ τάπερ ἐνόες ἔλεγε, ὁ δ' ἀμαίβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· Ὡ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἴρημας, σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἑξαναστήσης, ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑσπεύων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπραξα, καὶ ἐγὼ [ἐμῇ] κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα

Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδεις, οὗτος δότω τοι δέμην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τὰδε αὐτοῖσι ἐπέταξον, ὥς μήτε ἀποστῶσι μήτε δεινοὶ τοι ἔσσι. Ἄπειπε μὲν σφι πέμπρας ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι, κλισίας δὲ σφείας κισθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ καθόρνους ὑποδέσθαι, πρόειπε δ' αὐτοῖσι κισθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφείας, ὡ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοὶ τοι ἔσονται μὴ ἀποστῶσι.

156. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἰρετώτατα ταῦτα εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφείας, ἐπιστάμενος ὅτι, ἣν μὴ ἀξιοχρεῶν πρόφασιν προτείη, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρῶ-
δίων δὲ μὴ καὶ ὑστερόν ποτε οἱ Λυδοὶ, ἣν τὸ παρὸν ὑπαυδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κύρος δὲ ἡσθίς τῇ ὑποθήκῃ καὶ ὑπαῖς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ παῖδ' εἶναι. καλέσας δὲ Μαζάρσα, ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐντείλατο προσιπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο, καὶ πρὸς ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδεις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶοντα ἀγαγεῖν παρ' ἐκιντόν.

157. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντείλαμενος ἀπῆλυνε ἐς ἡθρα τὰ Περσέων, Πακτύης δὲ πνυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἐκιντόν ἰόντα, δαίσας ὤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδεις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὅσῃν δῆκοτε ἔχων, ὥς οὐκ εὖρος ἔτε ἔοντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδεσι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιταλέειν, ἐκ τούτου δὲ καλευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν διαίταν τῆς ζῆς μετέβαλον. Μαζάρης δὲ

μετὰ τοῦτο ἔπειμτε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκιδιδόναι καλεῖων Πακτύην. οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς περὶ ἐς θεὸν ἀνῶσαι τὸν ἐν Βραγχιδῇσι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἰωνέσι τε πάντες καὶ Αἰολέσι ἐώθεσαν χρεῖσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτός ἐστι τῆς Μιλησῆς ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος.

158. Πέμπαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους εἰρώτευν περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιοῦντες θεοῖσι μέλλουσιν χαριῖσθαι. ἐπειρωτῶσι δὲ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγνώστο ἐκιδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενυχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὀρμέατο ἐκιδιδόναι. ὀρμαζόμενου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδου, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθείας, ἐς ὃ τὸ δευτέρου περὶ Πακτύου ἐπειρησόμενοι ἦσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.

159. Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτιῶν τὰς· Ὡναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἐκείτης Πακτύης ὁ Αὐδός, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δὲ μὲν ἐξαίτεόνται, προσεῖναι καλεῖοντες Κυμαίους. ἡμῶς δὲ δαιμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἐκείτην ἐς τότε οὐ τετολμήκαμεν ἐκιδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σφῶν ἡμῶν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁπότῃρα ποιεῶμεν. Ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε, καλεῖων ἐκιδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοῆς ἐποίησε τὰς· περιὼν τὸν νηὸν κύκλῳ ἐξαίρεσε τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νεοσσευμένα ὀρνίθων γένηα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φω-

τῶν ἐκ τοῦ ἀλύτου γενέσθαι φέρονσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τὰδε· Ἀνοσιώτατε ἀνδράπων, τί τὰδε τολμᾷς ποιεῖν; τοὺς ἱππίας μου ἐκ τοῦ νηοῦ περαῖζεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ὡναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱππέσσι βοηθήεις, Κυμαῖους δὲ καλεύεις τὸν ἱππὴν ἐκιδδόναι; Τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε· Ναὶ καλεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θάσσον ἀπόλησθε, ὥς μὴ τὸ λοιπὸν παρὶ ἱππέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ χρηστήριον.

160. Ταῦτα ὥς ἀπανειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι, οὔτε παρ' ἑαυτοῖσι ἔχοντας πολιορκεῖσθαι, ἐς Μυτιλήνῃ αὐτὸν ἐπιπέμπουσι. οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρους ἀγγαλλίας ἐκιδδόναι τὸν Πακτύνῃ, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δῆ· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεύθη· Κυμαῖοι γὰρ ὥς ἔμαθον ταῦτα πρησόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Αἰόβον ἐπομίζουσι Πακτύνῃ ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱεροῦ Ἀθηναίης πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη. ἐξέδωσαν δὲ οἱ Χίοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνῇ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χώρος τῆς Μυσίας, Αἰόβου ἀντιος. Πακτύνῃ μὲν νῦν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδεῖλαι· ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποίηστο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα.

161. Χίοι μὲν νῦν Πακτύνῃ ἐξέδωσαν, Μαζάρους δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας

τάβαλον, καὶ τοῦτο μὲν Περικλέας ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπεύραμεν λήϊον ποιεύμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσανύτως. μετὰ δὲ ταῦτα ἀντίκα νοῦσῳ τελευτᾷ.

162. Ἀποθανόντος δὲ τούτου Ἀρπαγος πατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίας, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μῆδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἐδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς, ὥς ἀπίκτετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλεις χώμασι· ὅπως γὰρ τειχέρας ποιήσας, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τεῖχεα ἐπόρθεε. πρώτη δὲ Φωκαίη Ἰωνίης ἐπαχάρησε.

163. Οἱ δὲ Φωκαῖες οὗτοι ναυτιλλῆσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναντίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροις. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος, ἐτυράννευσεν δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ τὰ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τοῦτω δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαῖες οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὥς τὰ μὲν πρῶτὰ σφας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἐκκεντοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται, μετὰ δὲ, ὥς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαῖας, ὁ δὲ πενθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὥς αὖξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεῖχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τεύχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοι εἰσι, τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.

164. Τὸ μὲν δὴ τείχος τοῖσι Φωκαεῦσι τρόπον τοιόδῃ ἐξεπονήθη· ὁ δὲ Ἀρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιήν, ἐπολιόρκησε αὐτοὺς, προῖσχύμενος ἔπειτα ὡς οἱ καταχρᾶς εἰ βούλονται Φωκαεῖς προμαχεῶνα ἓνα μούνον τοῦ τείχους ἐρεῖψαι καὶ οἰκῆμα ἐν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαεῖς, περησιμπεύοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφρασαν θέλειν βουλευσασθαι ἡμέραν μίαν καὶ ἔπειτα ὑποκρινέσθαι· ἐν ᾧ δὲ βουλευόντες αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν στρατιήν ἀπὸ τοῦ τείχους. ὁ δ' Ἀρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλουσιν ποιεῖν, ὅμως δὲ σφι παριέναι βουλευσασθαι. ἐν ᾧ ὢν ὁ Ἀρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαεῖς ἐν τούτῳ κατασπᾶσαντες τὰς παντηκοντίρους, ἐσθιέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἑπιπλά πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὃ τι χαλκός ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθιόντες καὶ αὐτοὶ ἐσθιόντες ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι.

165. Οἱ δὲ Φωκαεῖς, ἐπεὶ τε σφι Χίῳ τὰς νήσους Οἰνούσας καλεσμένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλεῖν, δαιμαίνοντες, μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληῖσθῃ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαεῖς ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ εἰκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνιστήσαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλή. Ἀργανθώνιος δὲ τηρῆκαῦτα ἤδη τεταλευτήκει. σταλλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην καταφέροντες τῶν Περσίων τὴν φυλακὴν, ἡ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποίησαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ

ἐαυτῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτησι καὶ μύδρον σιδή-
ρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν, μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην
ἔξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. σταλλομέ-
νων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν
ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλεως καὶ τῶν ἡθῶν
τῆς χώρας, ψευδόρκοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς
τὴν Φωκαίην. οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκοι ἐρύλασσαν, ἀερ-
θάντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον.

166. Ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον
κοινῇ, μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἔτι πάντε, καὶ
ἱρὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς πε-
ριοίκους ἅπαντας· στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῇ
λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἐκά-
ταροι ἐξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαῖες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ
τὰ πλοῖα, ἔοντα ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίταξον ἐς τὸ Σαρ-
δόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμिशγόντων δὲ τῇ ναυ-
μαχίῃ Καδμεῖη τις νίκη τοῖσι Φωκαῖεῦσι ἐγένετο· αἱ
μὲν γὰρ τεσσαερίκοντά σφι νῆες διαφθάρησαν, αἱ δὲ εἴ-
κοσι αἱ περιβοῦσαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ
τοὺς ἐμβόλους· καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην ἀνέ-
λαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν
οὔσῃ οἶαί τε ἐγίνοντο αἱ νέες σφι ἄγειν, καὶ ἔπειτα
ἀπέντες τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς Ῥήγιον.

167. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἱ τε
Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ... ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῶ
πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ
Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χώρον ἐν τῇ οἱ
Φωκαῖες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγένετο διάστροφα καὶ
ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια
καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπαμπον,

βουλόμενοι ἀπέσασθαι τὴν ἁμαρτίαν. ἡ δὲ Πυθίη σφίς ἐκέλευσε ποιεῖν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἐπιταλεύουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσι σφι μεγάλας, καὶ ἀγῶνα γυμνασικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπιστάσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιοῦτον μόρφω διακρήσαντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥίγιον καταφυγόντας ἐνθεῦτα ὀρμεύμενοι, ἐκτίησαντο πόλιν γῆς τῆς Οὐνωτρίης ταύτην ἥτις νῦν Ὑδλη καλεῖται. ἐπισαν δὲ ταύτην πρὸς ἄνδρὸς Ποσειδωνήϊται μαθόντες, ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κίσαι ἥρων ἰόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νῦν πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχα.

168. Παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ Τήϊοι ἐποίησαν· ἐπεὶ τε γὰρ σφῶν εἶλε χώματι τὸ τεῖχος Ἀρπαγος, ἐσβάντας πάντας ἐς τὰ πλοῖα οἰχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηῆϊκῆς, καὶ ἐνθαῦτα ἐπισαν πόλιν Ἀβδήρα, τὴν πρόταρος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κίσας οὐκ ἀπόνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηῆϊκων ἐβαλασθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ Τήϊων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

169. Οὗτοι μὲν νῦν Ἰώνων μῦθοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀναχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλην Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἀρπάγω κατάστροφ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἑωυτοῦ ἑαστος μαχόμενοι, ἐσσωθέντες δὲ καὶ ἀλόντες ἄμεινον κατὰ χώρην ἑαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλησιοὶ δὲ, ὡς καὶ πρόταρόν μοι εἰρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὅμοιον ποιησάμενοι ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὲ τὸ δεύταρον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἡπειρῷ Ἴωνας ἐχαρῶσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες καταφύεσθαι ταῦτα σφίς αὐτοὺς ἔδωσαν Κύρῳ.

170. Κατακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἤσσαν ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάζομαι γνώμην Βιάντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδεξασθαι Ἰωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπίθοντο, παρῆχε ἄν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῶ σιόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων, καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην γενομένους καὶ ἀρχοντας ἄλλων· μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οἴκῃ ἔφη ἐνορᾶν ἑλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βιάντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διαφθαρμένοισι Ἰωσι γενομένη· χρηστή δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην θάλασσαν ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἰόντος Φοίνικος, ὃς ἐκέλευε ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐπιῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τίρ (Τίων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πόλεις οἰκομένης μηδὲν ἤσσαν νομίζεσθαι, κατὰ τερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

171. Ἀρπαγος δὲ, καταστρεφάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατήϊν ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καννίους καὶ Ανκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολίας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἡπείρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ὄντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Δέλαγες εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξεῖσθαι ἀποῆ· οἱ δὲ, ὥπως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἄτε δὲ δὴ Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμωτάτον τῶν ἐθνέων ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακρῶ μάλιστα καὶ σφι τριζὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες

ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνα λάρους ἐπιδέσθαι Κῆρες εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημεῖα ποιεῖσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὕτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄντε ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες, οὔτε γὰρ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρεῖσθαι, ταλαμῶσι σκηνώουσι οὐκ ἐπιζόντες, παρὶ τοῖσι ἀνέχεσι τε καὶ τοῖσι ἀρισταφοῖσι ὥμοισι περιβαλμένοι. μετὰ δὲ τοὺς Κῆρας χρόνῳ ὕστερον πολλὰ Λωρῖες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν ἡρώων, καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπείρου ἀπικοντο. κατὰ μὲν δὲ Κῆρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μόντοι αὐτοὶ γὰρ ἀμολογίουσι τούτοις οἱ Κῆρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ὅσους εἶναι ἀντόχθονας ἡπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷ περ νῦν. ἀποδεικνύσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱερὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοις· ἐαυτοὶ τοῖσι Καροῖ· τῶν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφούς· τούτοις μὲν δὴ μέτεστι, ὅσους δὲ ἔόντες ἄλλου ἔθνους ὁμέγλωσσοι τοῖσι Καροῖ ἐγένοντο, τούτοις δὲ οὐ μέτα.

172. Οἱ δὲ Κανῖοι ἀντόχθονες δοκέειν ἐμοὶ εἶσι, αὐτοὶ μόντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσεχωρήμασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἣ οἱ Κῆρες πρὸς τὸ Καννικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι· νόμοισι δὲ χρεῖνται κχωρισμένοις πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἱλαδὸν συγγίγασθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ. ἰδρυθέντων δὲ σφί ἐφ' ὧν ξενικῶν, μετέπειτα, ὥς σφί ἀπέδοξε, ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῶνον χρᾶσθαι θεοῖσι, ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Κανῖοι ἡβηδόν, τύπτοντες δούρασι τὸν

ἡέρα, μέχρι οὐρανὸν τῶν Καλυπτικῶν ἔποντο, καὶ ἔβρασαν ἐβάλλαν τοὺς ξανκοὺς θεοὺς.

173. Καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοις χρέωνται· οἱ δὲ Λύκιοι ἐν Κρήτῃ τῶρχαῖον γηγόνασι· τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι· διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ παρὶ τῆς βασιλῆης τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπαυράτησε τῇ στάσει Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτὸν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπικόντο τῆς Ἀσίης ἐς γῆν τὴν Μιλήαδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλήας, οἱ δὲ Μιλήαι τότε Σόλωνοι ἐκαλέοντο. τῶς μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τόπαρ τε ἠνέικαντο οὐνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν παρικοίων οἱ Λύκιοι, Τερμύλλαι· ὥς δὲ ἐξ Ἀθηναίων Λύκος ὁ Πανδίωνος, ἐξαλασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέως, ἀπικετο ἐς τοὺς Τερμύλλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἑὸν χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικῶσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἐν δὲ τὸδε ἴδιον νενομικασί καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων παυτοὺς καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων, εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη, καταλέξει παυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμύεται τὰς μητέρας. καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀσπὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γυναιῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν, γυναιῖα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, αἵματα τὰ τέκνα γίνεταί.

174. Οἱ μὲν οὖν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην

τὴν χώραν οἰκίσουσιν. οἰκίσουσιν δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, οἳ τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλεῖται, ἀρχμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίδος εὐρύτης τε πάσης τῆς Κνίδος πλὴν ὀλίγης περιφόρου (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βοῇν ἄνεμον ὁ Καραμακὶς πόλις ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σήμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα), τὸ ὦν δὴ ὀλέγον τοῦτο, ἔον ὅσον τε ἐπὶ πάντα στάδια, ὤφυσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὅσῃ Ἀρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πάσῃ σφί ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον ταυτῇ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὤφυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θειόταρον ἐφαίνοντο τιτρώσκεισθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τὰ τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, θραυομένης τῆς πέτρης, ἔκτελλον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπαρηγομένους τὸ ἀντιθεόν. ἡ δὲ Πυθίη σφί, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρόνῳ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τὰδε·

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε μὴδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ γ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίδος χρησάσης τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπιάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμαχητὶ σφρας αὐτοὺς παρέδωσαν.

175. Ἦσαν δὲ Πηδασεὺς οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ μεσόγαιαν, τοῖσι ὅπως τι μᾶλλον ἀνεπιτήδευον ἔσσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιόικοις, ἡ ἱερὴ τῆς Ἀθηναίης πύγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφί τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν παρὶ Καρίων ἀνδρῶν μόνοι τε ἀντίσχεον χρό-

νον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλεῖστα, ὅρος
τειχίσαντες τῷ οὐνόμῳ ἐστὶ Αἰδῇ.

176. Πηδασίης μὲν νυν χρόνῳ ἔξαιρέθησαν. Ἄν-
μοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδῖον ἤλασε ὁ Ἀρπαγος τὸν
στρατὸν, ὑπεξίοντες καὶ μαχόμενοι ὄλγῳ πρὸς πολλοὺς
ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο, ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατελιθθέντες
ἐς τὸ ἄστυ συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας
καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπει-
τα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι.
ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινοὺς,
ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν
δὲ νῦν Ἀνκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοὶ, πλὴν
ὀγδῶκοντα ἰστίων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδῶκοντα
ἰστίαι αὗται ἔτυχον τηρικαῦτα ἐκδημιόυσαι, καὶ οὕτω
παριεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἀρπα-
γος, παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ
οἱ Καύνιοι τοὺς Ἀνκίους ἐμμήσαντο τὰ πλεῶ.

177. ΤΑ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἀρπαγος ἀνά-
στατα ἐποίησε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν
ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παρῆις. τὰ μὲν νυν
αὐτῶν πλεῶ παρήσομεν· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε
πλεῖστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

178. Κῦρος ἐπεὶ τε τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχέ-
ρια ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυ-
ρίας ἐστὶ μὲν κού καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλὰ,
τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφε
Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆα κατεστήκει,
ἦν ΒΑΒΥΛΩΝ, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις πόλις. κέεται ἐν
πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μίτωπον ἑκαστον εἰκοσι
καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι

τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδαίκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσούτον ἐστὶ τοῦ αἰστος τοῦ Βαβυλωνίου, ἀκρόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμῶς ἰδμεν. τάφρος μὲν πρώτᾳ μὲν βαθύτα καὶ εὐρεία καὶ πλήρ᾽ ὕδατος περιέχει· μετὰ δὲ τείχος πεντήκοντα μὲν πηγῶν βασιλῆων ἔον τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διημοσίων πηγῶν· ὃ δὲ βασιλῆος πῆγης τοῦ μετρίου ἐστὶ πηγῆος μέγαν τρισὶ δακτύλοισι.

179. Αἰεὶ δὴ μὲν πρὸς τούτοις ἐτι φράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἢ γῆ ἀναισμηώδη, καὶ τὸ τείχος ὄντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντας ἅμα τὴν τάφρον ἐπλένθουσαν τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλύσαντες δὲ πλένθους ἱκανὰς ὥπησαν αὐτὰς ἐν καμένιοις· μετὰ δὲ τελευτῇ χρῶμενοι ἀσφάλτῳ θαρμῇ, καὶ διὰ τρήκοντα δόμους πλένθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβαζόντες, ἔδειμαν πρώτᾳ μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τείχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχους παρὰ τὰ ἔσχατα οἰκήματα μονόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρόμπη περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστῆσι πέριξ τοῦ τείχους ἑκατὸν, χάλικαι πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἐστὶ δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλώνος· Ἴς οὖνομα πύτῃ. ἔνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα, ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τὸ ρέθρον. οὗτος ὢν ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτον ἀναδιδόει πολλούς, ἐνθεν ἢ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τείχος ἐκομίσθη.

180. Τεταίχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπον τοιοῦτον· ἐστὶ δὲ δύο φάρσες τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς

ποταμὸς διέρχεται, τῷ ὀνόματι ἐστὶ Εὐφρότης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ὧν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἔχει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἐκάρτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου αἱ ἐπιμακται παρὰ χεῖλος ἐκάρτερον τοῦ ποταμοῦ αἵμασθῇ πλένθων ὀπτέων παρατίθενται. τὸ δὲ αὖτε αὐτὸ, ἔον πλήρες οἰκιῶν τριωρόφων τε καὶ τετραωρόφων, κατατίθεται τὰς ὁδοὺς ἰσθίας, τὰς τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπιμαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὦν ἐκίστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιγῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐτήσαν, ὅσαίπερ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκιναι, φέρονται καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν.

181. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστὶ, ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος [περιθαῖ], οὐ πολλῶ τῶν ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεύχεος, στενωτότερον δέ. ἐν δὲ φάρσι ἐκατέρω τῆς πόλιος τεταίχιστο ἐν μέσῳ ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλῆα περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἔον, δύο σταδίων πάντῃ ἔον τετραγώνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στεφθεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μήκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῇ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρι οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κίλκῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποιήται. μεσοῦντι δὲ κου τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ τε καὶ θῶκοι ἀμπανστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπλεστι μέγας· ἐν δὲ τῇ νηῷ κλῆνη μεγάλη κείται εὐ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρατίθεται χρυσῇ. ἄγαλμα δὲ οἶκε ἐνὶ οὐδὲν αὐτόθι ἐν-

δραμένον, οὐδὲ νύκτα οὐδαίς ἀναλλύεται ἀνθρώπων, ὅτι
μὴ γυνή μούνη τῶν ἀπαιχρίων, τὴν αὖ ὁ θεὸς ἔλθαι ἐκ
πασίαν, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι ἰόντες ἰσθμὸς τούτου τοῦ
θεοῦ.

182. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἄνθρωποι μὲν οὐ πιστὰ λέ-
γοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀμπαύ-
σασθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατὰπερ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ
δὴ ἀπείθι ποιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαίου γυνή,
ἀρφοτέραι δὲ αὐταὶ λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην
φοιτᾶν· καὶ κατὰπερ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρό-
μαντις τοῦ θεοῦ, ἑταῖαν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεὶ ἐστὶ
χρηστήριον αὐτόθι· ἑταῖαν δὲ γένηται, τότε αὖ συγκα-
τακλῆσθαι τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῇ νηῷ.

183. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτος
νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἐν κατήμενον χρύ-
σειον, καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη παραίσταται χρυσοῦ, καὶ τὸ
βαῖθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρυσεὸς ἐστὶ· καὶ ὡς ἔλεγον οἱ
Χαλδαῖοι, τάλαντων ὀπτακοσίων χρυσοῦ παποῖται ταῦ-
τα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρυσεός. ἔστι δὲ καὶ
ἄλλος βωμός μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεια τῶν προβά-
των· ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξοστι θύειν ὅτι
μὴ γαλαθηνᾶ μοῦσα. ἐπὶ δὲ τοῦ μέγανος βωμοῦ καὶ κα-
ταβύζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτος ἐκάστου οἱ
Χαλδαῖοι τότε ἑταῖαν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ.
ἦν δὲ ἐν τῷ ταμένῳ τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀν-
δρῶς δυνάμει πῆχτων, χρυσεός, σιτρεός· ἐγὼ μὲν μὲν
οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω.
τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπερος ἐπιβου-
λεύσας οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν, Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβεν

καὶ τὸν ἱέρα ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινῆσαι τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὲ ἱερόν τοῦτο οὕτω κακόσμηται, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

184. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κού καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἱ τὰ τεῖχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά, ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πάντα πρότερον γενομένη, τῇ οὖνομα ἦν Σαμίραμις, αὕτη μὲν ἀπαδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἔοντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθας ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν παλαγίζεν.

185. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλισσα, τῇ οὖνομα ἦν Νίτωκρις, αὕτη δὲ συντεωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης, τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἔλπιτο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι, τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὀρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἅλλα τε ἀραιρημένα ἄστυα αὐτέῃσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προσφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰδὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἀνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τε ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινὰ κοιμῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέσται ῥέων. τῇ δὲ κόμῃ οὖνομά ἐστι, ἐς τὴν ἀπικνέσται ὁ Εὐφράτης, Ἀρδέρικια. καὶ νῦν οἱ ἂν κομίζονται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τρεῖς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κόμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχουσα παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος ἀξιὸν θάυματος, μέγας καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὤρουσα ἔλυτρον λίμνη, ὀλίγον τι πα-

ρατάνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὲν ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιῶσα εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χεῖμα ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμην παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεὶ τε δὲ οἱ ὄρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρητὺδα κύκλῳ παρὰ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίει δὲ ἀμφοτέρωθεν ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἕλος, ὥς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη παρὰ καμψίας πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἕωςι σκολοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τε τῶν πλόων ἐνδείκνται παρίοδος τῆς λίμνης μακρῆς. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας τῇ αἰτῇ ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμυσγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐμμανθάνουσιν αὐτῆς τὰ πρήγματα.

186. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθους περιεβάλετο, τοιγύνη δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσίων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρᾶτερον βασιλείων, ὅπως τις εἰθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι, χρεὴν πλοῖον διαβαίνειν· καὶ ἦν, ὥς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο. αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προσεΐδε· ἐπεὶ τε γὰρ ὄρυσσε τὸ ἔλντρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλέπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκεις, ὥς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοιμοὶ καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐπitrέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ρεῖθρον πᾶν ἐς τὸ ὄρυσσε χωρίον, ἐν τῷ ἐπιμίπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπαξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ρεῖθρου, τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πνυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας ἀνοικοδόμησε πλύνθοισι ὀπιτήσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῇ ταίχῃ, τοῦτο δὲ κατὰ μέσην κού

μάλιστα τὴν πόλιν τοῖσι Μιθουσι, τοὺς ἄρῳξαστο, οὐκοδόμασε γέφυραν, θέουσα τοὺς Μιθους σιδήρεα τε καὶ μολύβδωφ. ἐπιταύευσκε δὲ ἐπὶ αὐτὴν, ὥπως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπὶ ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοστεύοντας τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. αἷς δὲ τό τε ὄρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐργόντες ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ παρὶ τὴν γέφυραν ἐκκόσμητο, τὸν Εὐφρότην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε, καὶ οὕτω τὸ ὄρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἰδόντες γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιήτησι γέφυρα ἦν κατασκευασμένη.

187. Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινα ἐμηχανήσατο. ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλῶν τοῦ ἄστεος τάφον ἐκντῇ κατασκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλῶν, ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· Τῶν τις ἐμεῦ ὕστερον γινόμενων Βαβυλώνος βασιλέων ἦν σπανίση χρημάτων, ἀνολξας τὸν τάφον λαβέτω ὅκοντα βούλεται χρήματα. μὴ μίντοι γε μὴ σπανίσας γε ἄλλως ἀνολξῃ· οὐ γὰρ ἄμαυνον. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μίχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἢ βασιλεῖῃ. Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἰδόντες εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτησι μηδὲν χρεῖσθαι, καὶ χρημάτων καμμένων καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεσμένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτησι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξαλείνοντι. ἀνολξας δὲ τὸν τάφον εὗρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τάδε· Εἰ μὴ ἀπληροτός τε ἔας χρημάτων καὶ αἰσχροκαρδής, οὐκ

ἂν νεκρῶν θήκας ἀνέλθης. αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεια τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

188. Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἐαυτοῦ τοῦνομα Λαβυνῆτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένος ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μόνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεξημένον πολλὰ κάρτα ἅμαξαι τετράσηκλοι ἡμιόνευαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀγγυρίοισι ἔπονται, ὅπῃ ἂν ἐλαύνῃ ἐλάττωτα.

189. Ἐπεὶ τε δὲ ὁ Κύρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιτροῖσι οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Λαρδανέων, ἐκιδδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τήρων, ὁ δὲ παρὰ Ἰλιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκιδδοῖ, τοῦτον δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κύρος ἔοντα νηυσπιθήριον, ἐνθαυτὰ οἱ εὖν τις ἱρῶν ἔπλων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειράτο, ὁ δὲ μὲν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώμεν φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κύρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηπαίλησε οὕτω δὴ μὲν ἀσθενέα ποιήσαν ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναϊκίᾳ μὲν εὐπατέως, τὸ γόνην οὐ βρεχούσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπαλὴν μετὰ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύσιν διαίρει τὴν στρατιὴν δίχα, διαλὼν δὲ κατέπεινε σχευοσιτενείας ὑποδείξας διώρυχας ὀρθάκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος

τοῦ Γύνδαω τετραμμένας πάντα τρόπον, διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἳ δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦντο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερμὴν πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

190. Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν εἰςατο Κῦρος ἐς τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλανε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐπιστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατελήθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἳ δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προσεάξαντο σιτία δέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα, Κῦρος δὲ ἀπορήσει ἐνείχετο ὅτε χρόνου τε ἐγγυνομένου συχνοῦ, ἀνωτέρω δὲ οὐδὲν τῶν προηγμάτων προκοπτομένων.

191. Ἔτε δὴ ὧν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπαθήματο, εἶτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίησε δὴ τοιάνδε. τάξας τὴν στρατὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὀπισθε αὐτὶς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός, προσέτετε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ρέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας ἀπήλαυσε αὐτὸς σὺν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τάπερ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖα ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίησε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἑλός, τὸ ἀρχαῖον ρέεθρον διαβατὸν εἶναι

ἐπελθόντες, ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ρέεθρον τοῦ Εὐφράτηω, ποταμοῦ ὑπονοστήηκός τοι ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστα κη, κατὰ τοῦτο ἐσθίωσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νῦν προεπύθοντο οἱ Βαβυλώνιοι ἢ ἔμαθον τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιέμενον, οἱ δ' ἂν παρυδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληῖσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἔχούσας καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἵμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφρας ὡς ἐν κύρτη. νῦν δὲ ἔξ ἀπροσδοκίτου σφι παρόστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάρθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος θαλωκότων τοὺς τὸ μέσον οὐκίσοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν θαλωκότας, ἀλλὰ τυχεῖν γάρ σφι εὐόσαν ὀργήν, χορεῖν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάττα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλῶν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραιήθη.

192. Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τις ἐστὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ τῇδε. βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφήν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραιήθηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῇ πᾶσα ὕσης ἄρχει. δυνάμει δὲ μνηστῶν ἰόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν τοὺς τέσσαρας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὑπὸ τῶν μνηστῶν ἢ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίῃ. οὕτω τριτημορίῃ ἢ Ἀσσυρίῃ χώρα τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίης. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήην καλεοῦσι, ἐστὶ ἀπασιων τῶν ἀρχέων πολλὸν τι κρατίστη, ὅκου Τριτανταχμῇ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλείας ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον

ἀργυρίου μὲν προσήκει ἐκάστης ἡμέρης ἀρτιάβη μαστή· ἡ δὲ ἀρτιάβη μέτρον ἔον Περσικόν, χωρεῖ μεδίμνου Ἀττικῆς πλεῖον χολίνε τρισὶ Ἀττικῇσι· ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίη, πάρεξ τῶν πολεμοστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀπακόσιοι, αἱ δὲ βαυνόμεναι ἐξακισχίλια καὶ μύρια· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσύνων τούτων εἰκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσαῦτο δὴ τι πλῆθος ἐκτρέφετο, ὥστε τόσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῆμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἑοῦσαι ἀτελείς, τοῖσι κυνὶ προστεταχάτο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλώνος ὑπῆρχε ἔοντα.

193. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῃ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήϊον καὶ παραγίνεται ὁ σίτος, οὐ κατὰ περ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χαρσί τε καὶ κηλωνῆτοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα, κατὰ περ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέμνεται ἐς διωρύχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηρσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμαρινόν, ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμόν ἐκ τοῦ Εὐφράτῃ, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἴκητο. ἐστὶ δὲ χωρῶν αὕτη ἀπασῶν μακροῦ ἀρίστη τῶν ἡμῶς ἴδμεν Δίημητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε σικεῖν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην· τὸν δὲ τῆς Δίημητρος καρπὸν ὥδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παρὰ πᾶν ἀποδιδοῖ, ἑπταὶν δὲ ἄριστα αὐτῇ ἐκαστῆς ἐνέειν, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει· τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε περῶν καὶ τῶν κριθῶν τὸ πλάτος γίνεται τεσσάρων ὑπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δέν-

δρον μέγαθος γίνεται, ξεπυστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὐ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίσκειται. χρεώνται δὲ οὐδὲν ἑλάττω, ἀλλ' ἐκ τῶν σπασάμενων ποιεῦνται. εἰσὶ δὲ σφι φοινίκας πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδῖον, οἱ πλεῖντες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ ὄλον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς σικέων τρόπον θεραπεύουσι τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδίδουσι τῇσι βαλασηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα παπαίῃη τέ σφι ὁ ψῆν τὴν βάλανον ἐσθύνων καὶ μὴ ἀποφύῃ ὁ καρπὸς τοῦ φοινίκος· ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατέπαρ δὴ οἱ ὄλονθοι.

194. Τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοι ἔστι τῶν ταύτῃ μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσω. τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἔστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἔοντα κυλοταρέα πάντα σκύτινα. ἐπεὶ γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατέπαρθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἱτέης ταμόμενοι ποιήσονται, περιταίνουσι τούτοισι διφθέραις στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους τρόπον, οὔτε πρόμνην ἀποκαίροντες οὔτε πρόρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυλοταρέα ποιήσαντες καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπῷσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικητὸν κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τα δύο πλέκτρων καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἐστεινῶν, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλέκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθεῖται. ποιεῖται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἑλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῃ δὲ πλοῖῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι

μῆξοσι πλεῦντες. ἐπεὶ ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα καὶ διαθέονται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν, τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελάνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶά τί ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ ὑπὸ τάχους τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὶ δὲ τοὺς ὄνους ἐλάνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστι τοιαῦτα.

195. Ἐσθῆτι δὲ τοιγῶδε χρέωνται, κισθῶνι ποδηγεῖν λινῶ· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλον εἰρίνθον κισθῶνα ἐπενδύνει καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτῆσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει καὶ σκήπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἐκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπασσι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ρόδον ἢ κρίνον ἢ αἰστὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκήπτρον. αὕτη μὲν δὴ σφι ἀρίστis περὶ τὸ σῶμά ἐστι.

196. Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὥδε κατεστιάται, ὁ μὲν σοφάτατος ὅδε κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυριοῦν ἔνδοις πυνθάνομαι χρῆσθαι. κατὰ κόμας ἐκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐκάστου ἐποιέετο τάδε. ὥς ἂν αἱ παρθέναι γινώσκοντο γάμων ὥραϊαι, ταύτας ὅπως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας, πέριξ δὲ αὐτάς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν· ἀνιστάς δὲ κατὰ μίαν ἐκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων· μετὰ δὲ, ὅπως αὕτη εὐροῦσα πολλὸν χρυσίον προηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδα-

στάτη. ἐπαιέοντο δὲ ἐπὶ συνοικίῃσι. ὅσοι μὲν δὴ ἔσπον
 εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες
 ἀλλήλους ἐξανέοντο τὰς καλλιστενούσας· ὅσοι δὲ τοῦ
 δήμου ἔσπον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἰδέοντο
 χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθέτους
 ἐλάμβανον. ὥς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κήρυξ πωλῶν τὰς
 εὐειδεστάτας τῶν παρθέτων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστά-
 την ἣ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦν, καὶ ταύτην ἀνεκέρυσσε,
 ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικίειν αὐτῇ, ἐς
 ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέστο· τὸ δὲ ἂν
 χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδῶν παρθέτων, καὶ οὕτω
 αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξαδίδουσιν. ἐ-
 δοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅτε βούλοιο ἕκαστος
 οἷα ἔξῃ, οὐδὲ ἄντι ἐγγυητῶ ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθέ-
 τον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα, ἣ μὴν
 συνοικίσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφε-
 ροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἐπέστο νόμος. ἔξῃ δὲ καὶ
 ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κόμης τὸν βουλούμενον ὠνέσθαι. ὁ μὲν
 γυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ἦν, οὐ μέντοι νῦν γε
 διατέλεσε ὢν, ἄλλο δὲ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέσθαι,
 ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μὴδ' ἐς ἑτέραν πόλιν ἄγωνται·
 ἐπεὶ τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν,
 πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπιανίζων καταπορνεύει τὰ θή-
 λεα τέκνα.

197. Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατε-
 στήσεται. τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορεύουσι· οὐ
 γὰρ δὴ χρέωνται ἱητροῖσι. προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κά-
 μνοντα συμβουλευόνουσι παρὶ τῆς νόσου, εἰ τις καὶ αὐ-
 τὸς τοιοῦτο ἔπαθε, ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμων, ἣ ἄλλον εἶδε
 παθόντα· ταῦτα προσιόντες συμβουλευόνουσι καὶ παραι-

νέουσι, ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παραξάλασθαι τὸν κάμνοντα οὐ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπαιρηται ἥτινα νοῦσον ἔχει.

198. Ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλει, θρήνοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὅσας δ' ἂν μιχθῇ γυναῖκα τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλωνίος, παρὶ θυμίσμα καταγιζόμενον ἴξει, ἐτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ ταυτὸ τοῦτο ποιεῖ. ὀφθροῦ δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμρόταροι· ἄγγελος γὰρ οὐδενὸς ἄπονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

199. Ὁ δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὁδε. δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρὴν ἱζομένην ἐς ἱερὸν Ἀφροδίτης ἀπαξ ἐν τῇ ζῳῇ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξένῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιούμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι οἷα πλοῦτε ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγίων ἐν καμάρῃσι ἑλάσασθαι πρὸς τὸ ἱερὸν ἐστᾶσι, θαραπνῆθ δὲ σφι ὅπισθεν ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῖστες ποιεῦσι ὥδε· ἐν ταμένεᾳ Ἀφροδίτης κατέεται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλὰ γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται· σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον δι' ὧν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξένοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἐνθα ἐπὶ αὐτῇ γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἶκα, ἢ τίς οἱ ξένων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱεροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλitta. Μύλitta δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μεγάλός ἐστι ὅσονων· οὐ γὰρ μὴ ἀπώσεται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστὶ· γίνεται γὰρ ἱερὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ ἀποδεκαμῆ οὐδένα. ἐπὶ αὐτῇ δὲ μιχθῇ, ἀποσκευασμένη

τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οὐρα, καὶ τὸ πρὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψαι. ὅσαι μὲν γὰρ αἰθεὶς τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται, ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτῶν εἰσὶ, χρόνον πολλὸν προσμένουσι, οὐ δύνασθαι τὸν νόμον ἀπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτηα καὶ τετραέτηα μετεξίταται χρόνον μένουσι. ἐνιαχὴ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῃ νόμος.

200. Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστίεσι· εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτεύονται εἰ μὴ ἰχθύς μόνον, τοὺς ἐπὶ τὰ ἄν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τὰδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λήναντες ὑπέρουσι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὅς μὲν ἄν βούληται αὐτῶν, ὅτε μάζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπιήσας.

201. Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τούτῳ τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐκωντῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τούτῳ καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκισμένον δὲ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλλου ἀνατολᾶς, πέτρην τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τούτῳ τὸ ἔθνος εἶναι.

202. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ. νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβου μεγάθεα παραπλησίας σιγνάς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους οἱ σιτεύονται μὲν ῥίζας τὸ θῆρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρπούς δὲ ἀπὸ δανδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὠραίους, καὶ τούτους σιτέσθαι τὴν χειμαρὸν· ἄλλα δὲ σφι ἐξευρηθῆναι δένδρεα καρπούς τοιοῦτους τινὰς φέροντα, τοὺς ἐπὶ τὰ ἄν ἐς τούτῳ συνελθούσιν κατὰ ἱλας καὶ πῦρ ἀναπαύσονται, νύκτι πε-

ριζομένους επιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ επιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀσμῇ, κατὰπερ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ, πλεῖντος δὲ επιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησιν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς αἰοδὴν ἀπικνεύεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι· ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐν Ματιηνῶν, ὅθενπερ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος, στομάσι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἐνὺς ἐς ἑλαί τε καὶ τενάγχα ἐκδιδοῖ, ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμούς σιτομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκίαν δέρμασι. τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἔστι ἐπ' ἐωτῆς, οὐ συμμιλογουσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη καὶ ἡ Ἐρυθρὴ μία τυγχάνει ἑούσα.

203. Ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἐτέρη ἐπ' ἐωτῆς, ἑούσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὐρος δὲ, τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὕτη ἐωτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ζῶν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάλῃ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἐωτῇ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρῆς ζῶντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίλογοντας ὕδαρ ζῶα ἐωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐπιλύεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ, κατὰπερ ἐνυφανθέντα.

ἀρχήν. μῆν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανεία κατὰ πλεον τοῖσι προβάτοισι.

204. Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Κάικασος ἀπέρχεται, τὰ δὲ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδίδεται πληθὺς ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ δὲ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κύρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαίροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν, πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γνομίνη· ὅκη γὰρ ἰθύσσεια στρατεύσθαι Κύρος, ἀμήχανον ἦν ἐπαινο τὸ ἔθνος διαφυγεῖν.

205. Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγέτων βασίλεια· Τόμυρις οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κύρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ, θύλων γυναικα ἦν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις συνίεσσα οὐκ αὐτήν μιν μνῶμενον ἀλλὰ τὴν Μασσαγέτων βασιλῆην, ἀπειλάτο τὴν πρόσσodon. Κύρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλω οὐ προεχώρεα, θάλασσαν ἐπὶ τὸν Ἀράξαν ἐποιέσθη ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατῆην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομήσμενος.

206. ἔχοντι δὲ οἱ τοῦτον τὸν πόνον πέμπασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ βασιλευσὶ τῶν σκευτοῦ, καὶ ἡμᾶς ἀνέχου ὁρέων ἀρχοντας τῶν περ ἀρχομεν. οὐκὼν ἐθελήσεις ὑποθήκησι τρισὶδε χρεῖσθαι,

ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι. σὺ δὲ εἰ μεγά-
λως προθυμῇαι Μασσαγετίων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον
μὲν τὸν ἔχεις ζυγνύς τὸν ποταμόν, ἄφες, σὺ δὲ, ἡμῶν
ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερῶν ὁδόν,
διάβαινα ἐς τὴν ἡμετέραν. εἰ δ' ἡμέας βούλει ἐσδέξα-
σθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέραν, σὺ τωὐτό ποίεε. Ταῦτα
δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους,
συναγαγὰς δὲ τούτους ἐς μέσον σφί προσέτιθεε τὸ πρῆ-
γμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιήῃ. τῶν δὲ κατὰ
τῶντο αἱ γνώμαι συνεξέπιπτον, καλεσόντων ἐσδέξασθαι
Τόμυρην τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν.

207. Παρῶν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύ-
την Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀπεδείκνυτο ἐναντίῃ τῇ προκει-
μένῃ γνώμῃ λέγων τάδε· ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ
πρότερόν τοι, ὅτι ἐπαί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὄρω
σφάλμα ἐόν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν. τὰ
δὲ μοι παθήματα, ἐόντα ἀχάρτα, μαθήματα γέγονε. εἰ
μὲν ἀθάνατος δοκίμεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν,
οὐδὲν ἂν εἴη πρήγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαινεσθαι· εἰ
δὲ ἔγνωκας, ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἰς καὶ ἑτέρων τοιῶνδε
ἄρχεις, ἐκεῖνο πρῶτον μάθε, ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπότητων
ἐστὶ πρήγματων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐξ αἰεὶ τοὺς αὐ-
τοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω παρὶ τοῦ προ-
κειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθαλή-
σομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι
ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνι. ἐσσωθείς μὲν προσαπολλύνεις πᾶ-
σαν τὴν ἀρχήν· δηλα γὰρ δὴ, ὅτι νικῶντες Μασσαγέται
οὐ τὸ ὀπίσω φεύγονται, ἀλλ' ἐπὶ ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι·
νικῶν δὲ οὐ νικῆς τοσοῦτον ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκεί-
νων, νικῶν Μασσαγέτας, ἔποιο φεύγουσι· τῶντο γὰρ

ἀντιδήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιτιούμενους ἔλας
 ἐθ' ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομέριος. χωρὶς τε τοῦ ἀπηρημένου
 αἰσχροῦ καὶ οὐκ ἀνασχετόν, Κύρον γε τὸν Καμβύ-
 σῳ γυναικὶ εἰξάντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. τῶν ὦν μοι
 δοκεῖ διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκείνοι διαξίωσι,
 ἐκθεύτεον δὲ τάδε ποιῶντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγε-
 νέσθαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ
 ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπα-
 θίας· τούτοις ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀπει-
 θέως πολλὰ κατακόφαντας καὶ σκευάσαντας προθελταί
 ἐν τῇ στραταπέδῳ τῇ ἡμετέρῳ δαῖτα, πρὸς δὲ καὶ κρη-
 ρῆρας ἀπειδέως οἶνον ἀκρήτου καὶ σπία παντοῖα· ποιή-
 σαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυ-
 ρότατον, τοὺς λοιποὺς αὐτοὺς ἐξαναχωρεῖν ἐπὶ τὸν πο-
 ταμόν. ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, κείνοι ἰδόμενοι
 ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ
 ἐκθεύτεον λείπεται ἀπὸ δεξις ἔργων μεγάλων.

208. Γινώμαι μὲν αὐταὶ συνέτασαν. Κύρος δὲ
 μετὰ τὴν προτέρην γνώμην, τὴν Κροῖσου δὲ ἐλόμενος,
 προηγόρευε Τομέρι ἐξαναχωρεῖν ὡς αὐτοῦ διαβησομέ-
 νου ἐπὶ ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεα κατὰ ὑπέσχετο
 πρῶτα· Κύρος δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθλὴς τῇ
 ἐαυτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῇ περ τὴν βασιληίην ἐδίδου,
 καὶ πολλὰ ἐνταλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιεῖν,
 ἦν ἡ διάβασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέταις μὴ ὀρθωθῇ, ταῦτα
 ἐνταλάμενος καὶ ἀποσταλλας τούτους ἐς Πέρσας αὐτὸς
 διέβρων τὸν ποταμόν καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.

209. Ἐπεί τε δὲ ἐπερακώθη τὸν Ἀράξωα, νυκτὸς
 ἐπιελθούσης εἶδε ὄψιν, εὐδῶν ἐν τῶν Μασσαγατέων τῇ
 χώρῃ, τοιήρως. εἶδεν δὲ ὁ Κύρος ἐν τῇ ὑπνῷ ὄραν τῶν

Ὑστίασπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστίασπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἰόντι ἀνδρὶ Ἀχαμενίδῃ, ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ὢν τότε ἡλικίην ἐς εἰκοσὶ κοινὴ μάλιστα ἔτα, καὶ οὗτος καταλέλειπτο ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχε καὶ ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ ὧν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κύρος, ἐδίδου λόγον ἐκιντῷ περὶ τῆς ὄψιος. ὥς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστίασπεα καὶ ἀπολαβὼν μῦνον εἶπε· Ὑστιασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλακε. ὥς δὲ ἀτρεκέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θβοὶ κηδέεται, καὶ μοι πάντα προδευκνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὧν ἐν τῇ παροικομένῃ νυκτὶ εὐδῶν εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὐκ ἔστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης οὐδεμία τὸ μὴ καῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύσο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποιεε ὅπως, ἐπεὶ ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσῃς τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον.

210. Κύρος μὲν δοκίων Δαρεῖον οἱ ἐπιβουλεύειν ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε ὥς αὐτὸς μὲν τελευτήσῃν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιλεῖσσι αὐτοῦ περιχωρεῖν ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται οἱ δὴ ὧν ὁ Ὑστίασπης τοῖσδε· Ὡ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γεγωνὺς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὥς τάχιστα· ὅς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶχαι, ἀντὶ δὲ ἀρχεσθαι ὑπὲρ ἄλλων ἀρχεῖν ἀπάντων. εἰ δὲ τίς τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτατα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τοῦτο ὅ τι

σὺ βούλει. Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψόμενος καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξην ἦς ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρου τὸν παῖδα Δαρεῖον.

211. Κύρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν ἐποίησε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσῶν τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπαλάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξην, λειψθέντος δὲ τοῦ ἀχρηστοῦ, ἐπαλθοῦσα τῶν Μασσαγετιῶν τριτημορις τοῦ στρατοῦ τοὺς τε λειψθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόντους ἀλεξομένους καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχαιρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες δαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἶνου εὐδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπαλθόντες πολλοὺς μὲν σφραγίσαντες ἐφόντουςαν, πολλῶ δ' ἔτι πλεῖνας ἐξέλευσαν, καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλεῖς Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετιῶν, τῷ ὀνόματι ἦν Σπαργαπίσης.

212. Ἡ δὲ πνυθομένη τὰ τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κύρου ἔλεγε τάδε· Ἀπληστον αἵματος Κύρε, μηδὲν ἐπαρθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῃ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἶνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλῶειν ὑμῶν ἔπειτα κακὰ, τειοῦντ' αὖτε φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὧν μεν εὖ παραινούσης ὑπόλαβε τὸν λόγον. ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἄσπιδι ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἀζήμιος, Μασσαγετιῶν τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας. εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμενυμί τοι τὸν Μασσαγετιῶν δεσπότην, ἢ μὴν σε ἐγὼ καὶ ἀπληστον ὄντα αἵματος κορέσω.

213. Κύρος μὲν νῦν τῶν ἐπείων οὐδένα τούτων ἀνα-

ναιθάντων φησὶντο λόγον· ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μὲν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε, ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διαργάζεται ἐαυτόν. καὶ δὴ οὔτως μὲν πρόπῃ τοιοῦται τελευτᾷ.

214. Τόμυρις δὲ, ὡς οἱ Κύρος οὐκ ἐσήκονσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἐαυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γινόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξόειν, μετὰ δὲ, ὡς σφι τὰ βέβηα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμησὶ τε καὶ τοῖσι ἐγχειρίδιοις συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ οἱ Μασσαγέται περιγενέατο· ἢ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διαφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κύρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτη. ἀσπὶν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπίνου Τόμυρις ἐδίξητο ἐν τοῖσι τεθνεώσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νεκρὸν, ὡς δὲ εὔρε, ἐπανῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσπὸν· λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· Σὺ μὲν ἐμὲ ζώουσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπαίλεσας, παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλω· σὲ δ' ἐγὼ κατάπαρ ἠπαίλησα, αἵματος χορέυειν τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

215. Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίῃν τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι, ἵππεται δὲ εἰσι καὶ ἀνιπποι (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι) καὶ τοξόται τε καὶ

αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχαι. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται, ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστήρας καὶ μασχαλιστήρας, χρυσῷ ποσμεύονται. ὡς δ' αὖτως τῶν ἱππῶν τὰ μὲν περὶ τὰ στήθια χαλκίους θώρηκας περιβάλλουσι, τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ στόμα καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ χώρῃ, ὃ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος.

216. Νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπὶ κοινὰ χρέωνται. τὸ γὰρ Σπύθας φασὶ Ἕλληνας ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμῆσαι γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρειρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδελῶς. οὗτος δὲ ἡλικίῃς σφι προκίσταται ἄλλος μὲν οὐδεὶς· ἑπταὶν δὲ γέρον γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντες οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ, ἐψηθάντες δὲ τὰ κρέα καταναχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νομόμυσται, τὸν δὲ νοῦσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν πεινύμενοι ὅτι οἶα ἔσπετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζῶουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ ἀφθονοὶ σφι ἐκ τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ παραγίνονται· γαλακτοπόται δὲ εἰσι. θειῶν δὲ μοῦνον ἧλον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θειῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατιόνται.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασιληΐην Καμβύσης, Κύρου ἑὸν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς, τῆς προαποθανούσης Κυ-
ρος αὐτός τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἥρχε, πένθος ποιέσθαι. ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἑὸν παῖς καὶ Κύρον Καμβύσης Ἰωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρῷους ἶοντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἥρχε, καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτες.

2. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἡθάρησα ἰδέναι οἵτινες γενόιατο πρώτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι

Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωυ-
τούς. Ψαμμίτιχος δὲ ὥς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος
πόρον οὐδένα τοῦτου ἀνευρεῖν, οἱ γενοίατο πρῶτοι ἄν-
θρωπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε. παῖδια δύο νεογνὰ ἄν-
θρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ
ποιμένα τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον
αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι, ἐν στήθῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπὶ ἑωυ-
τῶν κίεσθαι αὐτὰ, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας,
πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τὰλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα
δ' ἐποίησε καὶ ἐντελλετο ὁ Ψαμμίτιχος θύλων ἀκοῦσαι
τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσῆμων κνυζημάτων,
ἦντινα φωνὴν ῥήξουσιν πρώτην. τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο·
ὥς γὰρ διέτις χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσ-
σοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παῖδια ἀμφό-
τερα προσπίπτοντα βεκός ἐφώνεον, ὁρέγοντα τὰς χεῖρας.
τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἦσυχος ἦν ὁ ποιμήν· ὥς δὲ
πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ
ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παῖδια
καλεύσαντος ἐς ὅψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς
ὁ Ψαμμίτιχος ἐπυνθάνετο, οἵτινες ἀνθρώπων βεκός τι
καλέουσι, πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας
τὸν ἄφρον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιοῦτοι
στιαθμησάμενοι πηγήματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους
εἶναι ἑωυτῶν.

3. Ὡς δὲ μὲν γενέσθαι τῶν ἱσίων τοῦ Ἡφαίστου ἐν
Μέμφι ἤκουον· Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολ-
λὰ καὶ ὥς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐπαμῶν
τὴν διαίταν οὕτως ἐποίησατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτης
τῆσι γυναιξί· κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφήν τῶν παιδίων το-
σαῦτα ἔλεγον· ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς

λόγους τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίου πόλιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μίεμρι· οἱ γὰρ Ἡλίου πολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι. τὰ μὲν νῦν θεία τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγεῖσθαι, ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτῶν μούνον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον παρὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμανησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμανησθήσομαι.

4. Ὅσα δὲ ἀνθρωπίνια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι, πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δυνάδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὥρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἀστρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσω Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐμβόλιμον ἐπιμαβάνουσι τῶν ὥρέων εἵνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυνάδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς ταὐτὸ περιῶν παραγίνεται. δυνάδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι καὶ Ἕλληνας παρὰ σφείων ἀναλαβεῖν, βοαμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφείας πρώτους καὶ ζῆα ἐν λίθοισι ἐγγλῆναι. καὶ τούτων μὲν νῦν τὰ πλεῖα ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα· βασιλεῦσαι δὲ πρώτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἰγύπτου εἶναι ἔλος καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔναρθε λίμνης τῆς Μοίριος ἰόντων, ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν.

5. Καὶ εὖ μοι ἐδόκειον λέγειν παρὶ τῆς χώρας· δῆλα

γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δέ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτιος, ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ κατ'ὕπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερῶν πλόου, τῆς πέρι ἐκείνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον, ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ τοιῆδε. πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, καταὶς καταπειρητηρίην πηλὸν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυῖσι ἔσθαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσούτῳ δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν.

6. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέρας διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτιον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτῳ κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἀπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπαῖναι εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυῖσι μεμετρήκασιν τὴν χώραν, ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπαῖναι, σταδίοισι, οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι, οἱ δὲ ἀφ' ὅσονος λίην, σχοῖνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγῃς τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἑκαστός, μέτρον ἔὼν Αἰγύπτιον, ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου· στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι τὸ παρὰ θάλασσαν.

7. Ἐνθεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἑλίου πόλιος ἐς τὴν μεσόγαιάν ἐστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπὲρ τε καὶ ἑνδρος καὶ ἰλῆς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἑλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνῶν ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δωδέκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τὴν Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὐροί τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον

πεντακαίδεκα σταδίων· ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνίων
καταδεῖ πεντακαίδεκα σταδίων ὥς μὴ εἶναι πεντακοσίων
καὶ χιλίων, ἡ δὲ ἐς Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῦ
ἐς τὸν ἀριθμόν τοῦτον.

8. Ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἄνω ἰόντι σταινὴ ἐστὶ Αἴ-
γυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατίθεται,
φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρείης τε καὶ νότον, αἰεὶ
ἄνω τείνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεσμένην θάλασσαν, ἐν
τῇ αἱ λιθοτομῆαι ἔκκεισι αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατιμη-
θεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς
τὰ εἰρηται τὸ ὄρος· τῇ δὲ αὐτὸ ἐκιντοῦ ἐστὶ μακρότα-
τον, ὥς ἐγὼ ἐμπυθανόμην, δύο μνηρῶν αὐτὸ εἶναι τῆς
ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς πρὸς ἐσπέραν, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ λιβα-
ντοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νῦν τὸ
ὄρος τοιοῦτο ἐστὶ, τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου
ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει, ἐν τῇ αἱ πυραμίδες ἔκκεισι,
ψάμμη καταλιγμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν
καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρείην φέροντα. τὸ ὦν
δὴ ἀπὸ Ἡλίου πόλιος οὐπέτι πολλὸν χωρίον ὥς εἶναι Αἰ-
γύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερῶν τεσσέρων ἀναπλόου σται-
νὴ ἐστὶ Αἰγυπτίος ἰούσα. τῶν δὲ οὐρέων τῶν εἰρημένων
τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκειόν
μοι εἶναι, τῇ σταινότητάν ἐστι, δημοσίαν οὐ πλείους ἐκ
τοῦ Ἀραβίου οὐρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεῖμενον. τὸ δ'
ἐνθεῦτεν αὐτὶς οὐρεὰ Αἰγυπτίος ἐστὶ.

9. Πέραντα μὲν νῦν ἡ χώρα αὕτη οὕτω· ἀπὸ δὲ
Ἡλίου πόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἑννέα ἡμερῶν,
στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἐξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρα-
κοσίοι, σκολίων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἰόντων. οὗτοι
συντιθέμενοι στάδιοι Αἰγύπτου τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν

ἤδη μοι καὶ πρότερον δαδήλωται ὅτι δεκαοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τριοχίλων, ὅσον δὲ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβῶν ἐστὶ, σημαίνω· σταδιοὶ γὰρ εἴσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ δεκαοχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβῶν ἐς Ἐλεφαντίνην καλουμένην πόλιν σταδιοὶ χίλιοι καὶ ὡσπερὶ οἱ εἴσι.

10. Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἢ πολλῇ, πεντήκοντα οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἰδοὺ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπιπλεος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ἐπὶ Μάμφιν πόλιν καμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνετό μοι εἶναι ποτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ παρὶ Ἴλιον καὶ Τυθρασίην καὶ Ἐφεσὸν τε καὶ Μαιάνδρου πηδῖον, ὥστε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν ἐνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου, ὄντιος πενταστέμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθος πάρι ἄξιος συμβληθῆναι ἐστὶ. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὗ κατὰ τὸν Νεῖλον ὄντες μεγάλα, ἄκινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐράματα καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἥμισυ Ἀχαλφόν, ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἔξω ἐς θάλασσαν τῶν Ἐχινάδων εἴσιν τὰς ἡμίσεις ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

11. Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἰσχύων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλουμένης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στενὸς ὡς ἔρχομαι φράσω· μήκος μὲν πλόου, ἀρξαμένη ἐκ μυχοῦ διεκπλεῖσαι ἐς τὴν εὐφραν θάλασσαν, ἡμῖραι ἀναισιμούνται τεσσαράκοντα εἰσεσίῃ χρωμένη· εὐρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλόου. φηλή δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἰγύπτου δοκίμω γενέσθαι καὶ,

τὸν μὲν, ἐκ τῆς βορρῆς θάλασσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας, τὸν δὲ Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων, ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίας, σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραλόντας τοὺς μυχοὺς, ὀλγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρης. εἰ ὦν ἐθαλήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου χωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαι γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν· κοῦ γὰρ δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι, οὐκ ἂν χωσθεῖη κόλπος καὶ πολλὰς μέζων ἔτι τούτου ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτω ἐργατικοῦ;

12. Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλίᾳ τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι καὶ ἄλμην ἐπανθέουσιν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέσθαι, καὶ ψάμμιον μοῦνον Αἰγύπτου ὅρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς δὲ τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσοῦρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικὲλιν οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται), ἀλλὰ μελάγγλαιόν τε καὶ κατεφῆγγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλὺν τε καὶ πρέχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατετηνευγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέραν, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργυλωδεστέραν τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

13. Ἐλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τιμήριον περὶ τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱεῖς, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλείος, ὅπως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὅκτῳ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκα Αἴγυπτον τὴν ἑνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὐκ ἦν ἔτα εἰνακόσια τεταλευτηκότι, ὅτε τῶν ἱεῶν ταῦτα ἐγὼ

ἔριον. νῦν δὲ, ἣν μὴ ἐπὶ ἑκαταίδεκα ἢ πεντακαίδεκα πύχτας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκίμουσί τι μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔναρθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκόντες τὰ τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἣν οὕτω ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιειδῶς ἐς ὕψος, καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶς ἐς αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νελλοῦ πείσσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπιλοιπον Αἰγύπτιοι, τό κοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔρασαν πείσεσθαι. πυθόμενοι γὰρ ὡς ἕσται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται, κατὰ πτερ ἢ σφετέρῃ, ἔρασαν Ἕλληνας ψευδοθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν. τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν ὥς, εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ἕαν ὁ θεὸς, ἀλλ' ἀνχμῶ διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἕλληνες αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἀποστροφῇ, ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μόνον.

44. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται. φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι ἐθελήσει, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρα ἣ ἔναρθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἔστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκόντες Αἰγυπτίων πανήσουσι, εἰ μήτε γε ἕσται σφι ἡ χώρα, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν; ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὐτε ἀρότρῳ ἀναβήγγυντες αὐλακας ἔχουσι πόνους οὐτε σκάλλοντες οὐτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ἄλλοι ἀνθρώποι περὶ λήϊον πονεύουσι, ἀλλ' ἐπεὶ ἂν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐταλθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας,

ἄρσας δὲ ἀπολήπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τῆν ἑκτοντοῦ ἄρουραν ἐσβάλλει ἐς αὐτήν ὕς, ἐπεὶ δὲ καταπατήσῃ τῇσι ὕσιν τὸ σπέρμα, ἄμνητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει, ἀποδιωθήσας δὲ τῇσι ὕσιν τὸν στίον οὕτω κομίζεται.

15. Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Αἴττα μόνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὲ τεσσαράκοντά εἰσι σχοῖνοι, τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τέλει αὐτὴν μέχρι Κερκαυώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος ἐς τὰ Πηλούσιον ῥέαν καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι, ἀποδεικνύομεν ὅτι τούτω τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἔοῦσαν πρότερον χώραν. ἤδη γάρ σφι τό γε Αἴττα, ὥς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐστὶ κατάφρυκτόν τε καὶ νεωστὶ ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἀναπαφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπαιραν τῶν παιδίων ἵεναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι. ἀλλ' οὕτε Αἰγυπτίους δοκεῖ ἅμα τῷ Αἴττα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλομένῳ γενέσθαι, αἰεὶ τε εἶναι, ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο, προιούσης δὲ τῆς χώρας πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάσαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέστο, τῆς τὸ περίμετρον στάδιοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχilioi.

16. Εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκωμεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθή ἐστὶ ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας

ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι, οἳ φασι τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ σφραγίσθαι προσλογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γέ ἔστι τῆς Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλος γέ ἔστι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης. τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὀξὺ περιφύγγηται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῇ μεταξὺ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γίνομαι ἄν.

17. Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίμεν, ἡμεῖς δὲ ἄλλῃ περὶ τούτων λέγομεν, Αἰγύπτου μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπὲρ Αἰγυπτίων οἰκισμένην, κατὰ πλεονεξίαν Κιλικίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων, οὗρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἕν ὁρθῶς λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὖρους. εἰ δὲ τῇ ὑπὲρ Ἑλλήνων νομομαρτυρίᾳ χρῆσόμεθα, νομοῦμεν Αἰγύπτου πᾶσαν, ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, διχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμίων ἔχεισθαι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων ῥέει μέσσην Αἰγύπτου σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν τὴν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἑὸν ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδοῦς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἥῳ τρέπεται, τὸ καλεῖται Πηλουσίον στόμα, ἡ δὲ ἐτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει. τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰδέα τῶν ὁδῶν τῇ Νεῖλῳ ἔστι ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἔξει, οὔτε ἐλαχίστην μόλην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥκιστα οὐνομασίην· τὸ

καίεται Σεβερνυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διαφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβερνυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τὰδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρνκτά.

18. Μαρτυρεῖ δὲ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστατον παρὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρῆς τε πόλιος καὶ Ἀπιοις οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσσυρα Λιβύῃ, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ παρὶ τὰ ἱερὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἐργασθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἀμμωνα φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκῆειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Αἰλτα καὶ οὐκ ὁμολογεῖν αὐτοῖσι, βούλεσθαι τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφας οὐκ ἔα ποιεῖν ταῦτα, φὰς Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει, καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη.

19. Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὶ ἀνὰ πληθύνῃ, οὐ μόνον τὸ Αἰλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερῶν ἐκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσις πέρι οὕτε τι τῶν ἱερῶν οὕτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθη. πρόθυμος δὲ ἔα τὰδε παρ' αὐτῶν πυνθέσθαι, ὃ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερυνέων ἀρξάμενος ἐπὶ

ἑκατὸν ἡμέρας, παλάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων ὑπὶσω ἀπέρχεται, ἀπολείπων τὸ ῥέθρον, ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διαταλείει ἕως μέχρι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερινῶν. τούτων ὧν περὶ οὐδενὸς οὐδὲν οἶός τ' ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπροσθεν περαινέαι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι ἱστόρεον, καὶ ὃ τι αὐφας ἀποπνεούσας μούνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται.

20. Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες ἐπισήμοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοὺς, τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μούνον. τῶν ἡ ἐτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν ποταμὸν, κολύνοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλὰκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὐκ ὧν ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος ταυτὸ ἐργάζεται. πρὸς δὲ, εἰ ἐτησίαι αἰτίοι ἦσαν, χρὴν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμούς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίησι ἅντιοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσονύτῳ ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες ἀσθενέστερα τὰ ρεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο πάσχουσι, οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος.

21. Ἡ δ' ἐτέρη ἀνεπιστημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς λεληγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θαυμασιωτέρη· ἡ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὀκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὀκεανὸν γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν.

22. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν πολλὸν ἐπικειροστέρα εἶναι, μάλιστα ἔπνευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' ἀντὶ οὐδὲν,

φραμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηρομένης χιόνος, ὃς ῥέει μὲν ἐκ Αἰθιοπίας διὰ μέσων Αἰθιοπῶν, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. καὶ ὥν θῆτα ῥέει ἀν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων περὶ οἷα τε εἶναι, ὥς οὐδὲ οἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν. πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνθρωποι παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρῶν τουτίων θερμοί· δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρα καὶ ἀκρύσταλλος διαταλέει εὐῶσα, ἐπὶ δὲ χιόνι πεσοῦσα πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὑσαι ἐν πάντε ἡμέρησι, ἔστω εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία· τρίτα δὲ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες εἶντες· ἱπταῖοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτους εἶντες οὐκ ἀπολείπονσι, γέραςοι δὲ φαύγουσαι τὸν χαιμῶνα τὸν ἐν τῇ Σινοτιῇ χώρῃ γεγόμενον, φοιτῶσι ἐς χαιμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὅσονων ταύτην τὴν χώραν δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τοιούτων οὐδέν, ὥς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει.

23. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Νεεαντοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνατείνας, οὐκ ἔχει ἐλεγχον· οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Νεεαντὸν εἶναι, Ὀμηρον δὲ ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητῶν δοκεῖν τοῦτομα εὐρόντα ἐς τὴνποίησιν ἐσσεύεσθαι.

24. Εἰ δὲ δεῖ μεμφάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δοκεῖ πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρους. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίας διαξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων ἔρχεται τῆς Αἰθιοπίας τὰ ἄνω. ὥς μὲν τὸν ἐν ἐλαχίστῃ ὀθλαῖσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ὡ ἀγχοτάτῃ ἢ χώρῃς οὗτος ὁ θεὸς καὶ κατ' ἥντινα,

ταύτην οἶκός διψῇν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγγύρια
 ρεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν.

25. Ὡς δὲ ἐν πλήρει λόγῳ δηλώσαι, ὥδε ἔχει· διαξ-
 ιῶν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος τάδε ποιεῖ· ὅτε δια-
 παρτὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε έontos τοῦ ἡέρος τοῦ κα-
 τὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλεινῆς τῆς χώρης έούσης, οὐκ
έονται ἀνέμων ψυχρῶν, διαξιῶν ποιεῖ οἴονταρ καὶ τὸ
 θέρος έωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἔλκει
 γὰρ ἐπὶ έωντι τὸ ὕδωρ, ἐκλύσας δὲ ἀπωθῆναι ἐς τὰ ἄνω
 χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἀνεμοὶ καὶ διασπιδνάντες
 τήπουσι· καὶ εἰσι οἰκίτως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης
 πτέοντες, ὃ τε πότος καὶ ὁ ληρ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάν-
 των ὑετώτατοι. δοκέει δὲ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέ-
 τειον ἐκίστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νεῖλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ
 καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ έωυτόν. πρηῆνομένον δὲ τοῦ χει-
 μῶνος ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω,
 καὶ τὸ ἐνθῆνεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν πο-
 ταμῶν. τίως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου
 πολλοῦ αὐτοῖσι, ὅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ καχα-
 δραμένης, ρέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρος, τῶν τε ὀμ-
 βριων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλλου ἐλκόμενοι,
έσθαι εἰσὶ. ὁ δὲ Νεῖλος ἔων ἔνομβρος, ἐλκόμενος δὲ
 ὑπὸ τοῦ ἡλλου, μῶνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον αἰ-
 κίτως αὐτὸς έωυτόν ρέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ
 θέρος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον
 ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μῶνος πλέσσεται. οὕτω τὸν ἥλιον
 νερόμικτα τούτων αἴτιον εἶναι.

26. Αἴτιος δὲ ωῆτός οὗτος κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν
 καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτη εἶναι, διακαίαν τὴν διέξο-
 δον αὐτῷ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει.

εἰ δὲ ἡ στάσις ἡλλακτο τῶν ὥρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστῆσι, ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἔστηκε, ταύτῃ δὲ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελανθόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης κατὰπερ νῦν τῆς Αἰθίης ἔρχεται, διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης ἔλπομαι ποιέειν ἂν τὸν Ἰστρον τάπερ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον.

27. Τῆς αὔρης δὲ περὶ, ὅτι οὐκ ἀπαρνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὥς κάστα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν, αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.

28. Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὥς ἐστι τε καὶ ὥς ἀρχὴν ἐγένετο· τοῦ δὲ Νεῖλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίαν οὔτε Αἰθύναν οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ὁ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλει ὁ γραμματιστής τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δ' ἐμοίγε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὥδε, εἶναι δύο οὐρεᾶ ἐς ὅξυν τὰς κορυφὰς ἀπηχμένα, μεταξὺ Σνύνης τε πόλιος καί μενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης, οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὐρεσι τῇ μὲν Ἡρῳφι, τῇ δὲ Μῳφι· τὰς ὧν δὴ πηγὰς τοῦ Νεῖλου ἐρύσας ἀβύσσους ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ρέειν· καὶ τὸ μὲν ἡμῖν τρυῖ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ρέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖν ἐπὶ Αἰθιοπίας τε καὶ νότου. ὥς δὲ ἄβυσσοὶ εἰσι αἱ πηγαὶ, ἐς διαπείραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλεῖα ἀπικέσθαι· πολλῶν γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυνέων πλεξάμενον κάλον καταῖναι ταύτῃ καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσ-

σόν. οὕτω μὲν δὴ ^{καταπολεμῶντες} ὁ γραμματιστής, εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε, ὥς ἐμὲ κατανοέειν, δύναι τις αὐτῇ ἐρίσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρρόειν, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὕρεσι, μὴ δύνασθαι κατισμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἵναι.

29. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἰδυνάμην πυνθίσθαι, ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπνυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος ἀντίοπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὧν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν κατάπερ βοῦν πορεύεσθαι· ἦν δὲ ἀπορρύαγῃ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτό ἐστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας πλόος, ὅσκιός δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαλανδρος, ἐστι ὁ Νεῖλος· ὅχοῦνοι δὲ δυνάδεκα εἰσι οὗτοι τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι. καὶ ἔπειτα ἀπῆλθαι ἐς πεδίον· λεῖον, ἐν τῷ νήσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Ταχομῶν οὖνομα αὐτῇ ἐστὶ. οἰκεῖνσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμῖν, τὸ δὲ ἡμῖν Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν περὶ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν διεκπλώσας ἐς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέεθρον ἤξει, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδού. καὶ ἔπειτα ἀποβάς παρὰ τὸν ποτομὸν ὁδοιορίην ποιῆσαι ἡμερέων τεσσαράκοντα· ὅσκιελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὀξείες ἀνέχουσι καὶ χοιράδες πολλαὶ εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν. διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσαράκοντα ἡμέρησι τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυνάδεκα ἡμέρας πλεύσαι, καὶ ἔπειτα ἔξαι ἐς πόλιν μεγάλην τῇ οὖνομά ἐστι Μερόη· λέγεται δὲ αὕτη ἢ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ' ἐν

ταύτῃ Αἴα θεῶν καὶ Διόνυσον μόνον σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμᾶσι, καὶ σφι μαντήιον Διὸς κατίστης. στρατεύονται δ' ἐπὶ πάν σφας ὁ θεὸς οὗτος καλεύη διὰ θεσπισμάτων, καὶ τῇ αὖ καλεύη, ἐκείσε. [142]

30. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῃ ἤκεις ἐς τοὺς αὐτομόλους, ἐν ὧσιν παρ' ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιοπίαν. τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοις οὐνομία ἐστὶ Ἀσμάχ, δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστεῖς χειρὸς παριστάμενοι βασιλεῖ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσαρες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθιοπας τούτους δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμίτου βασιλέος φυλακαὶ κατίστασαν ἐν τῇ Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιοπίαν καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι ἄλλῃ [δὲ] πρὸς Ἀραβίαν καὶ Σύρον, καὶ ἐν Μαρόῃ πρὸς Λιβύης ἄλλῃ. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταῦτα αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμίτου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρεῖς ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῇ λόγῳ χρησάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμίτου ἀποστάντες ἦσαν ἐς Αἰθιοπίαν. Ψαμμίτιχος δὲ πυνθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφας θεοὺς πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. (τῶν δὲ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα αὖ τοῦτο ἦ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθάυτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας) οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίαν ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιοπίαν βασιλεῖ. ὁ δὲ σφας τῷδε ἀντιδωρέσεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιοπίων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόν-

τας τὴν ἐκείνων γῆν οὐκ αἰεὶν. τούτων δὲ ἰσοικισθέντων
 ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἡμερώτεροι γέγονασι Αἰθίοπας, ἥδεα
 παρθόντας Αἰγύπτια.

31. Μέχρι μὲν νυν τεσσάρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ
 γνωσέσθαι ὁ Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος·
 τοσοῦτοι γάρ συμβαλλομένη μῆρας εὐρίσκονται ἀναισι-
 μοίμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης παρενομένης ἐς τοὺς αὐτομό-
 λους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμῶν.
 τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε οὐδαὶς ἔχει σαφέως φράσαι· ἐρήμος
 γὰρ ἐστὶ ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ παύματος.

32. Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φα-
 μένων ὠθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέ-
 σθαι ἐς λόγους Ἐπείρχῃ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ, καὶ πως
 ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην παρὰ τοῦ Νελλου,
 ὡς οὐδαὶς αὐτοῦ οἶδα τὰς πηγάς, καὶ τὸν Ἐπείρχον φύ-
 ναι ὠθεῖν κοτὶ παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἀνδρας. τὸ δὲ
 ἔθνος τοῦτό ἐστι μὲν Αἰθιοπικόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε
 καὶ τὴν πρὸς ἡμῶν χώραν τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν.
 ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας καὶ αἰρωτασμένους εἴ-
 τι ἔχουσι πλέον λέγειν παρὰ τῶν ἐρήμων τῆς Αἰθιοπίας,
 φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν θυναστῶν παῖδας
 ὑβριστάς, τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας πε-
 ρισσά, καὶ δὴ καὶ ἀποπληρῶσαι πάντε δυνάτων ὀφρομένους
 τὰ ἐρῆμα τῆς Αἰθιοπίας, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μα-
 κρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Αἰθιοπίας τὰ μὲν κατὰ τὴν
 βορρῆην θάλασσαν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σο-
 λωντος ἄκρης, ἣ τελευταῖα τὰ τῆς Αἰθιοπίας, παρήκουσι πα-
 ρὰ πᾶσαν Αἴθιοπας καὶ Αἰθιοπίων ἔθνεα πολλὰ, πλὴν ὅσον
 Ἕλληνας καὶ Φοίνικας ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε
 καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων τὰ κατῴ-
 κτου.

περθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατ'ἐπερθε τῆς θηριώδους ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνθρωπος δευνῶς καὶ ἐρῆμος πάντων. ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασι τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἵεναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρῆμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον, διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφανκότα, καὶ σφεας προσελθόντας ἀπτεσθαι τοῦ ἐπτεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ, ἀπτομένοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγριν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν, οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων. ἄγριν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μέγιστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μεγάθος ἴσους, χροῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ρέειν ποταμὸν μέγαν, ρέειν δὲ ἀπὸ ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ προκοδείλους.

33. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου ἑταέρχον λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι ἀπονοστήσαι τε ἔφρασε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον, καὶ ἐς τοὺς οὔτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γοήτας εἶναι πάντας· τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ ἑταέρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρεῖται. ρέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τάμνων Λιβύην· καὶ ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος, τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμάται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς, ἀρξάμενος

ἐν Καλτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, φέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Καλτοὶ εἰσι ἔξω Ἑρακλήϊων στηλῶν, ὁμοῦρέδουσι δὲ Κυνησίῳσι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκίονσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. ταλυντὰ δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν [φείων] τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου [διὰ πάσης Εὐρώπης] τῇ Ἰστρίῃ αἱ Μιλησίῳν οἰκίονσι ἀποικοι.

34. Ὁ μὲν δὲ Ἰστρος, φέει γὰρ δὲ οἰκουμένης, πρὸς πολλῶν γενώσκαται, περὶ δὲ τῶν τοῦ Νελλου πηγῶν οὐδὲς ἔχει λέγειν· ἀοδήτος τε γὰρ ἔστι καὶ ἐρήμος ἡ Λιβύη δὲ ἧς φέει. περὶ δὲ τοῦ φεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξεκίσθαι, εἴρηται· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστα κη ἀντίη κίσται· ἐνθαῦταν δὲ ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πάντα ἡμερῶν ἰδεῖα οὐδὲς εὐζώνῳ ἀνδρὶ· ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἰστροῦ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν ἀπὸν κίσται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοπέω διὰ πάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστροῦ. Νελλου μὲν γὰρ περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

35. ἘΡΧΟΜΑΙ δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον, ὅτι πλεῖστα θωμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα καὶ ἔργα λόγου μῆζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν· τούτων εἴνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἰόντι ἐτεροίῳ καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἄλλοιην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαινον τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἡθεὰ τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι, οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους ἰόντες ὑφαίνουσι. ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθεύοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθῃ οἱ

μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρίη χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὥς τὰ μὲν αἰσχρὰ, ἀπαγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιεῖν χρεῶν, τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης, ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασίων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι, τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσαι ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι.

36. Οἱ ἱριές τῶν θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος, ἅμα κῆδεῖ κεκέρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέσται· Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνείσι τὰς τρέχας αὐξέσθαι τὰς τε θραγὴν κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖαι, τῶς ξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων διαίτα ἀποκρίνεται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἢ διαίτά ἐστι. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθῶν ἄλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιουμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζῴην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῖνται σιτία, τὰς ζαιᾶς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ, καὶ τὴν νόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ἄλλοι μὲν ἔωσι ὥς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον, Αἰγύπτιοι δὲ περικτάμνονται. εἴματα τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἰστίων τοὺς κρέτους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γραμμὰτα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἕλληνας μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ

ποιούντες ταῦτα αὐτοὶ μὲν φασὶ ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν, Ἑλληνας δὲ ἐπὶ ἀριστερά. διαφασίωσι δὲ γράμμασι χρέωνται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἴσα, τὰ δὲ δημοτικὰ καλίσται.

37. Θεοσεβείας δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων νόμοισι τοιοσίδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίπνουσι, διασμέκοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνα φοροῦνσι αἰεὶ νεόαλκτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκεν, προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱεῖς ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τριτῆς ἡμέρης, ἵνα μήτε φθιεὶρ μήτε ἄλλο μυσσάρον μηδὲν ἐγγίγηται σφί. θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φοροῦνσι οἱ ἱεῖς λινέην μούνην καὶ ὑποδήματα βόβλινα. ἄλλην δὲ σφί ἐσθῆτα οὐκ ἔξοστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελείουσι μετὰ, ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πᾶσχευσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα. οὐτα τι γὰρ τῶν οὐκ ἡνίων τριβουσι οὐτα δαπανέωνται. ἀλλὰ καὶ σπία σφί ἐστὶ ἱερὰ πασσόμενα, καὶ κρεῶν βοῶν καὶ χηνέων πληθὺς τι ἐκάστη γίγνεται πολλὸν ἐκάστης ἡμέρης, δίδεται δὲ σφί καὶ οἶνος ἀμπελίνος. ἰχθύων δὲ οὐ σφί ἔξοστι πάσασθαι. κύνεσσιν δὲ οὐτα τι μάλα σπαίρουσι Λιγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὐτα τρώγουσι, οὐτα ἔφοντες πατέονται. οἱ δὲ δὴ ἱεῖς οὐδὲ ἑρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μὲν εἶναι ὄσπριον. ἱερᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ, τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιέρεες. ἐπεὶ δὲ τις ἀποθάνῃ, τοῦτον ὁ παῖς ἀντικατίσται.

38. Τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἑρπας τοῦ Ἐπάφου εἶναι

νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε. τρίχα ἦν καὶ μίαν ἰδῆται ἐπεῶσαν μέλαιναν, οὐ καθαρόν εἶναι νομίζει. διζῆται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ ἰσταγμέ-
τος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἐστειώτος τοῦ κτήνους καὶ
ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξαιρούσας, εἰ καθαρὴ τῶν προ-
καμένων σημητῶν, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορθῶ
δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυ-
κίας. ἦν δὲ τούτων πάντων ἢ καθαρὸς, σημαίνεται
βίβλωι περὶ τὰ κέραια εἰλίσσων, καὶ ἔπειτα γῆν σημαν-
τρίδα ἐπιπλάσας ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτως
ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ θύσαντι θάνατος ἢ ζήμῃ
ἐπικέσται. δοκιμάζεται μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε.

39. Θυσίῃ δὲ σφι ἦδε κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ
σεσημασμένον κτήνος πρὸς τὸν βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι,
πυρρὴν καίουσι, ἔπειτα δὲ ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ
ἱερῆίου ἐπισπείσαντες καὶ ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν σφά-
ζουσι, σφάζαντες δὲ ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν. σῶμα
μὲν δὴ τοῦ κτήνους δαίρουσι, κεφαλῇ δὲ κένη πολλὰ κα-
ταρησάμενοι φέρουσι, τοῖσι μὲν ἂν ἢ ἀγορῇ καὶ Ἑλλήνες
σφι ἔωσι ἐπίδημοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγο-
ρὴν ἀπ' ὧν ἴδοντο, τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἳ
δ' ἐμβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν. καταρέονται δὲ τάδε λέ-
γοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι
ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν
ταύτην τραπέσθαι. κατὰ μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν
θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπίσπαισιν τοῦ οἶνου πάντας
Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώνται ὁμοίως ἐς
πάντα τὰ ἱερά, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου οὐδὲ ἄλλον
οὐδενὸς ἐμπύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς.

40. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱεῶν καὶ ἡ καὺσις ἄλλη

παρὶ ἄλλο ἱρόν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὦν μεγίστην τε
δαίμονα ἡγήνται εἶναι καὶ μεγίστην οἱ ὄψιν ἀνάγουσι,
ταύτην ἔρχομαι ἱεῖων. ἐπεὶ ἀποδοσῶσι τὸν βοῦν, κα-
τεξάμενοι κοιλίην μὲν καινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν ἕλλον, σπλό-
γῃνα δὲ αὐτοῦ λείπουνσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πνεύματι,
σπύλα δὲ ὑποτάμνουσι καὶ τὴν ὄψιν ἄκρην καὶ τοὺς
ὤμους τε καὶ τὸν τραχήλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τὸ
ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς κίμπλασι ἀφ' αὐτῶν καθαροῦν καὶ μέ-
λιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σίκων καὶ ἐβρανωτοῦ καὶ σμύρ-
νης καὶ τῶν ἄλλων θύωμάτων, πλήσαντες δὲ τούτων κα-
ταχέουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύ-
σαντες δὲ θύουσι, καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται
πάντες. ἐπεὶ δὲ ἀποτύφωνται, δαῖτα προτίθενται τὸ
ἐλλοπόντι τῶν ἱρῶν.

41. Τῶς μὲν νυν καθαρὸς βοῦς τοὺς ἔρσηνας καὶ τοὺς μωσχοὺς οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι, τὰς δὲ θηλέας οὐ σφί ἐξέστι θύειν, ἀλλὰ ἱερεῖς εἰσι τῆς Ἰσίου· τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἐὼν γυναικῆιον· βοῦκαρὼν ἐστὶ, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν τὴν Ἰοῦν γράφουσι, καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῶ. τῶν εἵνεκα οὐτ' ἀπὸ Αἰγύπτου οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσεις ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ ^{καὶ} μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται οὐδ' ὀφθαλμοῖσι οὐδὲ λήβητι, οὐδὲ κρέως καθαρὸν βοῦς διατετυμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γένεσται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιδάσι, τοὺς δὲ ἔρσηνας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοις, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα σημηΐου εἵνεκεν· ἐπεὶ δὲ σαπῇ καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέσται ἐς ἑκάστην πόλιν βάρης

ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλουμένης νήσου. ἥ δ' ἔστι μὲν ἐν τοῖς Δελτα, περιμέτρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ ὣν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνευσι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἰ βάρις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὐνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχης, ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱερὸν ἅγιον ἱδρυταί. διὰ ταύτης τῆς πόλεως πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀγορεύσαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χώρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ τοῖσι βουσί καὶ τὰλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτως σφι νομοθετεῖται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

42. Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίος ἱδρυνται ἱερὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες οἶων ἀπεχόμενοι αἰῶας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται πλὴν Ἰσιός τε καὶ Οὐσίριος, τὸν δὲ Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι δὲ τοῦ Μένδητος ἔκτενται ἱερὸν ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίλου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἶων ἀπέχονται, διὰ τὰδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι· Ἡρακλέα θελῆσαι πάντως ἰδεῖσθαι τὸν Δία καὶ τὸν οὐκ ἐθέλιν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, τέλος δὲ, ἐπεὶ τε λυπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι, κριὸν ἐνδείραντα προέχεσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ, καὶ ἐνδύντα τὸ νόκιος οὕτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι. ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τεῖγαλμα τοῦ Διὸς ποιεῦσι Αἰγύπτιοι, ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἰόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοί,

καὶ τὸ ὄνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδέ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κριὸν οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσὶ σφι ἱερὸν διὰ τοῦτο. μὴ δὲ ἡμέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόφοντες καὶ ἀποδείφοντες, κατὰ τὸντὸ ἐνδύνουσι τῷγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλῆος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τίπττονται οἱ παρὰ τὸ ἱερὸν ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱερῇ θήρῃ θάπτουσι αὐτόν.

43. Ἡρακλῆος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτε εἴη τῶν δωδάκων θεῶν. τοῦ ἐτέρου δὲ περὶ Ἡρακλῆος, τὸν Ἕλληες οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοῦτομα τοῦ Ἡρακλῆος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι αἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρίωνος γόνυ τοῦτομα Ἡρακλῆα, πολλὰ μοι καὶ ἄλλα τακμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν· ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλῆος τούτου οἱ γόνιες ἀμφοτέρω ἦσαν Ἀμφιτρίων καὶ Ἀλεμήνη γεγονότες τὸ ἀνέκασθαι ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδῶνος οὔτε Διοσκουρίων τὰ ὀνόματά φασι εἶδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχεται. καὶ μὴν εἰ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ὄνομά τινος δαίμονος, τούτων οὐκ ἦμιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔχειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλήσῃ ἐχρίαντο καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὥς ἔλπομαι τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰφείη. ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ ὀνόματα ἐξπιστίατο Αἰγύπτιοι ἢ τὰς Ἡρακλῆος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλῆς· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἕτερά ἐστι ἐπιτακισχίλια καὶ μύθια ἐς Ἀμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεὶ

τε ἐκ τῶν ὀκτώ θεῶν οἱ θυάδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἓνα νομίζουσι.

44. Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἐπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱερὸν Ἡρακλέος ἁγίον. καὶ ἶδον πλουσίως κατασκευασμένον ἄλλοισι τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στήλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱερῷσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην, ὁκόσος χρόνος εἴη, ἐξ οὗ σφι τὸ ἱερὸν ἰδρυταί. εὐρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους· ἔρασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκζομένη καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ ἰδρυθῆναι, εἶναι δὲ ἔτα ἀπ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τριηκόσια καὶ διαχίλια. ἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἡρακλέος ἐπωνυμίην ἔχοντος θασίου εἶναι. ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὐρον ἱερὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐπιλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφικτύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρακλέα ὄντα. καὶ δοκέουσι δὲ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιεῖν, οἱ διὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτινται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην θύουσι, τῷ δὲ ἐτέρῳ ὡς ἡρώϊ ἐναγίζουσι.

45. Λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκῆπτως οἱ Ἕλληνες· ἐν ᾗ δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθος ἐστι τὸν παρὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι, ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ πομπῆς ἐξήγον ὡς θύσοντες τῷ Διὶ· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν, ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς αἰσὴν τρα-

πόμαρον πάντας σφάας καταφονεύσαι. ἐμοὶ μὲν νυν δο-
κίουνσι ταῦτα λέγοντες τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν
νόμων πάμπαν ἀπειρώς ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ
οὐδὲ πτήνηα ὅσῃ θύειν ἐστὶ χωρὶς ὄτων καὶ ἐρσένων
βοῶν καὶ μούσχω, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν,
κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἓνα ἔόντα τὸν
Ἡρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασι, κῶς φύσιν
ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεύσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων
τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ
τῶν ἡρώων εὐμένεια εἶη. *Κικίλλυ· κικίλλυ· κικίλλυ·*

46. Τὰς δὲ δὴ αἰγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἶνε-
κα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εὐφημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν
ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι, τοὺς δὲ ὀκτὼ
θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δωδέκα θεῶν φασὶ γε-
νέσθαι. γράφουσι τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ
οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα κατὰπερ Ἕλλη-
νες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελίαν, οὗτι τοιοῦτον νο-
μίζοντες εἶναι μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι·
οἷον δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὗ μοι ἡδιόν
ἐστὶ λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἰγας οἱ Μενδή-
σιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων, καὶ τούτων
οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι· ἐκ δὲ τούτων εἰς μά-
λιστα, ὅστις ἐπεὶ ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ
Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέσται δὲ ὁ τε τράγος καὶ
ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ
τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· (γυναικὶ τράγος ἐμίσγητο
ἀσαφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξιν ἀνθρώπων ἀπὸκτετο).

47. Ὑν δὲ Αἰγύπτιοι μαρὸν ἡγνται θηρίον εἶναι·
καὶ τοῦτο μὲν, ἦν τις ψάυσῃ αὐτῶν παριῶν ὕος, αὐτοῖσι

ἱματίοι ἀπὸ ὧν ἔβαινε ἐκαστὸν βὰς ἐπὶ τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ οἱ συμβῶται ἔοντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες ἐς ἱκόν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μῦθοι πάντων, οὐδέ σφι ἐκδίδουσαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκιδιδόαται τε οἱ συμβῶται καὶ ὀγέσθαι ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὥς οὐ δεικαίνουσι Αἰγύπτιοι· Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μόνον αἱ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῃ, τοὺς ὥς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὥς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι ἀπεστυγῆκασιν, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπὲρ Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέσταρός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὥων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὶ αὖ θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλήνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθίς ὁμοῦ κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνους τῇ πιμαλῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη, καὶ ἔπειτα καταγίλας περὶ· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῃ ἐν τῇ ἣν τὰ ἱρά θύσωσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσάτατο. οἱ δὲ πόνητες αὐτῶν ὑπὲρ ἀσθανεῖς βίου σταιτίνους πλάσαντες ὥς καὶ ὀπτήσαντες ταύτας θύουσι.

48. Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρτῆς τῇ δορπῇ χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος διδοῖ ἀποφάγεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συμβοτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι πλην χορῶν κατὰ ταῦτ' ἀσχεδὸν πάντα Ἑλλήσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφέ ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πεηχναῖα ἀγάμματ' ἀνευρόσπιαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κόμης γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλὰ τῶν ἔλασσον ἔον τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἔπονται αἰδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰ-

δοῖον καὶ πᾶσι μῦθον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ
αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος.

49. Ἦδη ὥν δοκεῖ μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθίωνος
τῆς Θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαὴς ἀλλ' ἔμπειρος. Ἐλ-
λῃσι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διο-
νύσου τό τε οὖνομα καὶ τὴν Θυσίην καὶ τὴν πομπὴν
τοῦ φαλλοῦ. ἀτρέκως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λό-
γον ἔφηρε, ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεθόπως
ἐξέφηραν· τὸν δ' ὥν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπό-
μενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγησάμενος, καὶ ἀπὸ τού-
του μαθόντες ποιῶσι τὰ ποιῶσι Ἕλληνες. ἐγὼ μὲν νῦν
φημι Μελάμποδα, γενόμενον ἄνδρα σοφόν, μαντικὴν τε
ἐωσιῶ συστήσαι καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα τε
πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἕλλησι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον,
ἀλλὰ αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπτέειν γε
φάσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιούμενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν
τοῖσι Ἕλλησι· ὁμοτροπία γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ
οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω, ὅπως Αἰγύ-
πτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νό-
μιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκεῖ μάλιστα Μελάμπους τὰ
περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου καὶ τῶν
σὺν αὐτῷ ἐν Φοινίκῃ ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτικὴν
παλαιομένην χώραν.

50. Σχεδὸν δὲ καὶ πάντων τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξ
Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα· διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν
βαρβάρων ἦκε, πυρθανόμενος οὕτω εὐρίσκω ἓν· δοκεῖ
δ' ὥν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ
Προσπεδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὥς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα
εἴρηται, καὶ Ἥρης καὶ Ἰστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων καὶ
Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ ποτε τὰ

ὀνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκαι τὰ ὀνόματα, οὗτοι δὲ μοι δοκίουνσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδάωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύθοντο· οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδάωνος ὄνομα ἔτιγνται εἰ μὴ Λίβυες, καὶ τιμῶσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὧν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι οὐδέν.

51. Ταῦτα μὲν νυν καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι· τοῦ δὲ Ἑρμῆος τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχαι τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες οἷα ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηλικαῦτα ἐς Ἑλλήνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ, ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομοσθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρηϊκῆς ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὠνὴρ οἶδε τὸ λέγω· τὴν γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἶκον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι οἵπερ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρηϊκῆς τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὧν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμῆος Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πελασγῶν ἐποίησαντο. οἱ δὲ Πελασγοὶ ἰρὸν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηϊκῇ μυστηρίοισι δεδῆλωται.

52. Ἔθνον δὲ πάντων πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δ' οὐδ' ὄνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κα. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θίντες τὰ πάντα πρήγματα

καὶ πάσας νομὰς αἰχον. ἔπειτα δὲ, χρόνον πολλοῦ δια-
 ξαλθόντος ἐπύθοντο ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀπηγμένα τὰ οὐ-
 νόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου δὲ ὕστερον
 πολλῶ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο
 παρὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήιον
 τοῦτο νομόσται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστη-
 ρίαν εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μόνον. ἐπεὶ ὦν
 ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλων-
 ται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦγοντα, ἀνέειλε
 τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου
 ἔδυσαν τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρῶμενοι. παρὰ δὲ
 Πελασγῶν Ἑλλήνες ἐξεδέξαντο ὕστερον.

53. Ἐνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, αἵτε δ'
 αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοι τε τινας τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστά-
 το μέχρι οὗ πρῶτον τε καὶ χθρὲς ὥς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίο-
 δον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἡλιμὴν τετρακοσίοισι ἔτασι δοκέω
 μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλείοσι· οὔτοι δὲ
 ὥσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλλήσι καὶ τοῖσι θεοῖσι
 τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες,
 καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ
 λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε
 δοκεῖν, ἐγένοντο. τούτων τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες
 ἰσθῆαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσίοδον τε καὶ
 Ὀμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω.

54. Χρηστηρίων δὲ περὶ τοῦ τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ
 ἐν Αἰθιῇ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ
 ἱερεῖς τοῦ Θηβαίου Διὸς δύο γυναῖκας ἰσθῆαι ἐν Θηβίαν
 ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φουαίων, καὶ τὴν μὲν αὐτῶν πνυθῆσθαι
 ἐς Αἰθίαν πρηθαῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἑλλήνας· ταύτας
 δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσαμένας τὰ μαντήια πρῶ-

τας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένον δὲ μεν ὁπό-
θεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς
ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφείων γενέσθαι τῶν γυναι-
κῶν τουτέων, καὶ ἀνθραεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέ-
σθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπαρ
δὴ ἔλεγον.

55. Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβησι ἱρίων ἤκουον·
τάδε δὲ Ἀθωναίων φασὶ αἱ πρόμαντις, δύο παλαιάδας
μαλαίνας ἐκ Θηβείων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας τὴν
μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφείας ἀπικέσθαι,
ἱζομένην δὲ μιν ἐπὶ ὄρηον ἀνδράσθαι φωνῇ ἀνθρα-
πήτῃ, ὡς χρεὼν εἶη μαντήϊον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι, καὶ
αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλόμενον αὐ-
τοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς Αἰ-
βνας οἰχομένην παλαιάδα λέγουσι Ἀμμομος χρηστήριον
καλεῦσαι τοὺς Αἰβνας ποιέειν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὸς.
Ἀθωναίων δὲ αἱ ἱρήναι, τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὐνομα ἦν
Προμένεια, τῇ δὲ μετὰ αὐτὴν Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ
Νικάνδρῃ, ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγησαν δὲ σφε καὶ οἱ
ἄλλοι Ἀθωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν.

56. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ
ἀληθές οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱράς γυναῖκας καὶ
τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέ-
δοντο, δοκεῖ μοι ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρό-
τερον δὲ Παλασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρη-
θῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι
ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ παφικῇ Διὸς ἱρόν, ὥσπερ ἦν
οἰκὸς ἀμφιπολεύουσιν ἐν Θήβησι ἱρόν Διὸς, ἔνθα ἀπί-
κετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου χρη-
στήριον κατηγήσατο, ἐπεὶ τα συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσ-

σαν. φάναι δέ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπερησθαι ἐπὶ τῶν αὐτῶν Φοινίκων, ἐπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐπερήθη.

57. Παλαιάδες δέ μοι δοκίουνσι κληθῆναι πρὸς Δωδωνάδων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν, ἰδόσκειν δέ σφι ὁμοίως ὄφρ' ἵσι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν παλαιάδα ἀνθρωπητῇ φωνῇ ἀνδράξασθαι λέγουσι, ἐπεὶ τε τὰ συνετὰ σφι ἤνθα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβάρβαρε, ὄφρ' ἵσι τρόπον ἰδόκει σφι φθέγγεσθαι, ἐπεὶ τῷ τρόπῳ ἂν παλαιὰς γε ἀνθρωπητῇ φωνῇ φθέγγαιτο; μάλιστα δὲ λέγοντες εἶναι τὴν παλαιάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίῃ ἡ γυνὴ ἦν.

58. Ἡ δὲ μαντιῆς ἡ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδωνῇ παραπλήσιαι ἀλλήλησι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱεῶν ἡ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπὸ γυναικός. πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσερχομένους πρῶτοι ἀνδρώπων Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ πεποιημένοι, καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνας μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τοῦτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ του χρόνου πεισόμεναι, αἱ δὲ Ἕλληνες καὶ νεωστὶ ἐποικήθησαν.

59. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνὰς, μάλιστα μὲν καὶ προθυμότεστα ἐς Βούρραστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστος Ἴσιος ἱεὸν, ἱδρύεται δὲ ἡ πόλις ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐν μίσῳ τῷ Αἰλτα, Ἴσις δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς Σαῖν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι, τέταρτα δὲ ἐς Ἥλλου πόλιν τῷ Ἥλῳ, πέμπτα δὲ ἐς Βουτιῶν πόλιν τῇ Αἰητοῖ, ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν τῇ Ἀρεῖ.

60. Ἐς μὲν νῦν Βούρραστιν πόλιν ἐπεὶ κομίζονται,

ποιεῦσι τοιάδε. πλεονσί τε γάρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναῖξί, καὶ πολλόν τι πληθὺς ἐκατέρων ἐν ἐκάστη βάρῃ· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα ἔχουσαι κροταλλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα τὸν πλόον, αἱ δὲ λουπταὶ γυναικῆς καὶ ἄνδρες αἰδίδουσι καὶ τὰς χεῖρας κρυτίζουσι. ἑπεὶ δὲ πλείοντες κατὰ τινα πόλιν ἄλλην γέγονται, ἐγχεύσαντες τὴν βάρην τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι ταπαρ εἶρηκα, αἱ δὲ τωθάζουσι βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναικῆς, αἱ δ' ὀρχίζονται, αἱ δ' ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν παραποταμὴν ποιεῦσι. ἑπεὶ δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαυστιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας, καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμονύται πλέων ἐν τῇ ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῇ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοιπῷ. συμφοιτέωσι δὲ, ὃ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι πλὴν παιδίων, καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεῖται.

61. Ἐν δὲ Βουσίρι πόλει ὥς ἀνάγουσι τῇ Ἰσι τὴν ὀρτὴν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται μὲν γάρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλὰ ἀνθρώπων. τὸν δὲ τύπτονται, οὗ μοι ὀσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκίσοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαίρησι, καὶ τούτῳ εἰσι δῆλοι ὅτι εἰσὶ ἑσῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι.

62. Ἐς Σαῖν δὲ πόλιν ἑπεὶ συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι, ἔν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δόματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα αἰλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιτολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καλεῖται παννύχιον, καὶ τῇ ὀρτῇ

οὐνομα κείται λυγροκατῆ. οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ράκτα τῆς θυσίας καίουσιν καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα, καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καλεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅθεν δὲ εἶνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἣ νῦν αὖτις, ἔστι ἱρὸς παρὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.

63. Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελείουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ κατέπερ καὶ τῇ ἄλλῃ ποιέουσιν· ἐντὶ ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων παρὶ τῷ γαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ξύλων κορόνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχλωὰς ἐπιτελείοντες, πλεῖντες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἔτερα ἁλῆες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἰὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ προσκυνοῦσιν τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκῳ ἱρόν. οἱ μὲν δὲ ὀλίγοι οἱ παρὶ τῷ γαλμα λειψυμένοι ἔλκουσι τετράκηνκλον ἄμαξαν ἄγονσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνθὸν ἄγαλμα, οἱ δὲ οὐκ ἔωσι ἐν τοῖσι προπυλαίοις ἐσθεῶτες εἰσέναι. οἱ δὲ εὐχλωμαῖοι τιμωρόντες τῷ θεῷ παίονσι αὐτοὺς ἀλεξόμενοι. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται, κεφαλὰς τε συναράσσονται, καὶ, ὥς ἐγὼ δοκῶ, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τραμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα.

64. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσει φασὶ οἱ ἐπιχώριοι, οἰκέαν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα, καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον ἔλθειν ἑξανδρωμένον ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμῆξαι, καὶ τοὺς προπύλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ὀπωπότης αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παρῆναι ἀλλ' ἀπερέκειν, τὸν δ'

ἔξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προ-
 πόλους τρηχέως περισπεῖν καὶ ἐσθλθεῖν παρὰ τὴν μητέ-
 ρα. ἐπὶ τούτου τῷ Ἀρεῖ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ
 νομομικῆναι φασί. καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναῖξιν ἐν ἱοῖσι
 μηδὲ ἀλούτους ἐπὶ γυναικῶν ἐς ἱρὰ εἶναι οὗτοι εἰσι οἱ
 πρῶτοι θρησπεύσαντες, οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάν-
 τες ἀνθρώποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται
 ἐν ἱοῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλονται ἐσθρ-
 χονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰ τὰ
 ἄλλα κτήνη· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνη ὁρᾶν καὶ ὁρνί-
 θων γένεα ὁρνούμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ
 ἐν τοῖσι ταμείοις· οὗ ὥν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον,
 οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνη ποιεῖν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα
 ἐπιλέγοντες ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἀρεστά.

65. Αἰγύπτιοι δὲ θρησπεύουσι περισσῶς τὰ τε ἄλλα
 περὶ τὰ ἱρὰ καὶ δὴ καὶ τάδε. εὐθὺς δὲ Αἴγυπτος ὁμοι-
 ρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα θηριώδης ἐστὶ· τὰ δὲ ἑόντια σφι
 ἅπαντα ἱρὰ νομόμικται, καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι
 νοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὐ. τῶν δὲ εἴνεκεν ἀναῖται τὰ
 ἱρὰ εἰ λέγοιμι, καταβαλὴν ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρή-
 γματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγγέσθαι· τὰ δὲ καὶ
 εἰρημια αὐτῶν ἐπιπραύσας, ἀναγκαστὴ καταλαμβανόμενος
 εἶπον. νόμος δὲ ἐστὶ περὶ τῶν θηρίων ὥδε ἔχων. μελε-
 δωνοὶ ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων, καὶ ἔρ-
 σεντες καὶ θήλειαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πα-
 τρὸς ἐκδέχεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσι ἕκαστοι
 εὐχὰς τάςδε σφι ἀποταλέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ
 ἂν ἢ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν
 κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς,
 ἵστασι σταθμῷ πρὸς ἀργύρεον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν

ἐκλύσῃ, τοῦτο τῇ μαλεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ, ἣ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἔχθρῳ παρέχει βορῇν τοῖσι θηρίοισι. τροφή μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδίδεσθαι· τὸ δ' ἄν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἐκὼν, θάνατος ἢ ζημίη, ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱερεῖς τάξωνται. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἱερῆα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἐκὼν ἣν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη.

65. Πελλῶν δὲ ἰόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλὰ ἂν ἔτι πλείω ἐγένετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιαύδε. ἑπεὶ τάνωσι αἱ θῆλαι, οὐκέτι φοιτοῦσι παρὰ τοὺς ἔρσηνας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἐρπιάζοντας ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαρξέμενοι τὰ τέκνα πτείνουσι, πτείναντες μέντοι οὐ κατέονται. αἱ δὲ στερομένηται τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐκιδυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσηνας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θάλα πρῆγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διασιάντες φυλακῆς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σφεννῶναι τὸ καιόμενον, οἱ δὲ αἰελουροὶ διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὅτεοις δ' ἂν οὐκίῳσι αἰελουρὸς ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ ἀντομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυφίονται τὰς ὀφρὺς μούνας, παρ' ὅτεοις δ' ἂν νύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν.

67. Ἀπαγίεται δὲ οἱ αἰελουροὶ ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλει· τὰς δὲ κύνες ἐν τῇ ἐκωντῶν ἑκαστοὶ πόλει θά-

πιουσι ἐν ἱρήσι θήκησι. ὥς δ' αὐτως τῇσι καὶ οἱ ἰχθυεῖν θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἰρηκας ἀπάγουσι ἐς Βοντοῦν πόλιν, τὰς δὲ ἱβις ἐς Ἐρμιέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους εἰσάγουσιν ἐπὶ τὴν σπανίαν καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέως ἔοντας ἀλωπέκων μέζονας αὐτοῦ θάπτουσι τῇ αὖ εὐρεθέωσι καίμενοι.

68. Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριώτατους μῆνας τέσσαρας ἐσθίει οὐδέν, ἔον δὲ τετράπουν χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκει μὲν γὰρ ὥα ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρας διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθέρης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεταί· τὰ μὲν γὰρ ὥα κηρύων οὐ πολλὰ μέζονα τίκει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὥου γίνεταί, ἀνδρανόμενος δὲ γίνεταί καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πῆγας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὕος, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔχουσα. οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέσμα λαβιδωτὸν ἀσφρηκτικὸν ἐπὶ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθέρῃ ὁξυδερκέστατον. ἅτα δὴ ὦν ἐν ὕδατι διαίταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἐνδοθεν φορεῖ πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὲ ἄλλα ὄντα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὃ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἅτα ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῆ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτα χάγη (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖται πρὸς τὸν ἑσφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσθύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς

βδελλας· ὁ δὲ ἀφελείμενος ἤδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.

69. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ προκοδοεῖλοι, τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ὅτε πολεμίους παρέμποσι. οἱ δὲ περὶ τὴ Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκόντες καὶ κάρτα ἤγηται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἓνα ἐκότεροι τρέφουσι προκοδοεῖλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροθήρα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὤτα ἐκθέοντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ στίβια ἀπότακτα διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήρησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκόντες καὶ ἐκθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἠγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ προκοδοεῖλοι ἀλλὰ χάμψαι· προκοδοεῖλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινόμενοισι κοροκοδοεῖλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἵμασιῇσι.

70. Ἄγραι δὲ σφῶν πολλαὶ κατεστέασι καὶ παντοῖαι· ἥ δ' ὣν ἔμοιγε δοκεῖ ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἑπεὶ ἄνθρωπος ὕος δαυδάση περὶ ἄγριστρον, μετῆκε ἐς μέσον τὸν ποταμὸν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ποταμοῦ ἔχων δειλφάκα ζῶν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ προκοδοεῖλος ἵσται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι. ἑπεὶ δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πληρὸν κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποῖσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

71. Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμοι νομῇ μὲν τῷ Παπρημέτῃ ἱροὶ εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοις Αἰγυπτίοις οὐκ ἱροὶ.

φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστὶ, δί-
χηλον, ὅπλαϊ βοῦς, σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιό-
δοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον
τε βοῦς ὁ μέγιστος· τὸ δέσμα δ' αὐτοῦ οὕτω δὴ τι παχὺ
ἐστὶ ὥστε αὐτοῦ γενομένου ξυστὰ ποιέσθαι [ἀκόντια] ἐξ
αὐτοῦ.

72. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς
ἱρὰς ἡγῆνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ πάντων ἰχθύων τὸν
καλεῖμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἔγχελυν, ἱρούς
δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς
χηναλώπακας.

73. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ ὄννομα φοῖνιξ.
ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ
καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, δι' ἐτέων, ὥς Ἑλλίου πολῖται
λέγουσι, παντακοσίων· φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ ἐπεὶ οἱ
ἀποθάγῃ ὁ πατήρ. ἐστὶ δὲ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος,
τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν
πιτρώων, τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰσθῆ περιήγησιν
ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος· τοῦτον δὲ λέγουσι μηχαν-
ᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης
ὀρμειώμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἑλλίου κομίζειν τὸν πατέρα
ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλλίου τῷ
ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ῥὸν πλάσ-
σειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειραῶσθαι
αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὶ δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλή-
ναντα τὸ ῥὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνη δὲ
ἄλλη ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὃ τι τοῦ ῥοῦ ἐγκοιλήνας
ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐγκαμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι
ταῦτό βάρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου
ἐς τοῦ Ἑλλίου τὸ ἱρὸν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν ποιεῖν.

74. Εἰσὶ δὲ παρὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφεις, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες, οἱ μεγάλαί ὄντες μικροὶ δύο πύρεα φορέουσι παφυκίτα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς ἀποδατόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς· τεύτον γὰρ σφας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱερούς.

75. Ἔστι δὲ χώρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστα πη κείμενος, καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἤλθον πυνθανόμενος παρὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστιά ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδαέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὔτοι. ἔστι δὲ ὁ χώρος οὗτος, ἐν τῷ αἰ ἀκανθαὶ κατακαχύεται, τοιόσδε τις, ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δὲ ἔστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφεις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτασθαι ἐπὶ Αἰγύπτου, τὰς δ' ἱβὺς τὰς ὄρνιθας ἀπαντίσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας οὐ παρίεναι τοὺς ὄφεις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἱβὺν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τιμηῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογοῦσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ τὰντα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας.

76. Εἶδος δὲ τῆς μὲν ἱβὺς τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλα δὲ φορέει γράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιγρυπον, μέγαθος ὅσον κρεῖ. τῶν μὲν θημελαινῶν τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφεις ἦδε ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διεκαὶ γὰρ θή εἰσι αἱ ἱβὺς), ψιλή τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν, λευκὴ πτεροῖσι πλήν κεφαλῆς καὶ τοῦ ἀνχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερόγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς), σκέλα δὲ καὶ

πρόσωπον ἐμφερές τῇ ἐτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ οἷη περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορεῖ, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστα κῆ ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

77. Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκεῖν, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῶ τῶν ἐγὼ ἐς διάπτειραν ἀπικόμεν. τρόπῳ δὲ ζῆς τοιῶδε διαχρέωνται· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγίειν καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νοῦσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτου μετὰ Αἴθνας ὑγιερέστατοι πάντων ἀνθρώπων τῶν ὠρέων ἐμοὶ δοκεῖν εἶναι, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιῶντες ἄρτους, τοὺς ἐκαῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἶνον δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφέ εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον ἀντήραντες ὠμούς σιτέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχέμενους. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὀρνυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμά σιτέονται προταριχέσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνιθίων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὀκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπτους καὶ ἐφθούς σιτέονται.

78. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν ἐπεὶ ἀπὸ δαίτνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σοφῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμμημένον ἐς τὰ μάλιστα

καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον
ἢ δέπηχυν· δεικνὺς δὲ ἐκάστῳ τῶν συμποτιῶν λέγει·
Ἐς τοῦτον ὁρέων πίνε τε καὶ τέρπευ· ἔσσαι γὰρ ἀπο-
θανῶν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι.

79. Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι ἄλλον οὐδένα
ἐπισκιάωνται· τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ
καὶ αἴσιμα ἐν ἐστὶ, Αἴνος, ὅσπερ ἐν τε Φοινίκη αἰδιμός
ἐστὶ καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνη οὕνομα
ἔχει, συμφέρεται δὲ ὧντὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Αἴνον
ὀνομάζοντες αἰδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀπο-
θωμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ
τὸν Αἴνον ὁκόθεν ἔλαβον. φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦ-
τον αἰδόντες. ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Αἴνος καλούμενος
Ματέρως. ἔρασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασι-
λεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μονογενέα γενέσθαι, ἀπο-
θανόντα δ' αὐτὸν ἄνακρον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων
τιμηθῆναι, καὶ αἰοδῆν τε ταύτην πρώτην καὶ μόνην
σφίσι γενέσθαι.

80. Συμφέρονται δὲ καὶ τότε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλή-
νων μόνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι
πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἰκονσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκ-
τρώπονται καὶ ἐπιούσι· ἐξ ἑδρης ὑπανιστέαται. τότε
μέντοι ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ
τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσπνέ-
ουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα.

81. Ἐνδεδύκασι δὲ κινῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλα
θυσανωτοῦς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ
εἰρνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι
ἐξ γὰρ τὰ ἱρὰ ἐσφίρεται εἰρνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται
σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρρι-

κοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, εἰοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργῶν μὲ-
τέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἶμασι θαφθῆναι. ἔστι
δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

82. Καὶ τὰδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἐστὶ ἐξευρημένα,
μαίς τε καὶ ἡμέρῃ ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἐστὶ, καὶ τῇ ἑκάστος
ἡμέρῃ γενόμενος ὁτέοισι ἐγπαρήσει καὶ ὅπως τελευτήσῃ,
καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν
ποιήσῃ γεγόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύ-
ρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι· γενομένου
γὰρ τέρατος φυλάσσουσι γραφόμενοι τῷποβαῖνον, καὶ
ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ
τὸντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.

83. Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακίεσται. ἀνθρώπων
μὲν οὐδενὶ προσκίεσται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μεταξέ-
ροισι· καὶ γὰρ Ἡρακλῆος μαντήϊον αὐτόθι ἐστὶ καὶ
Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ
Διὸς, καὶ τὸ γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν
μαντήϊων, Ἀθηνοῦ ἐν Βουτοῖ πόλει ἐστὶ. οὐ μέντοι αἱ γε
μαντήϊαι σφι κατὰ τὸντὸ ἐστῆσι, ἀλλὰ διαφοροὶ εἰσι.

84. Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τὰδε σφι δέδασται· μῆς
νούσου ἑκάστος ἱητρός ἐστὶ καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ'
ἱητρῶν ἐστὶ πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἱητροὶ κατε-
στῆσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ
νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νόσων.

85. Θρηῆνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφρων εἰσὶ αἶδε. τοῖσι
ᾧ ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκῆων ἀνθρώπος τοῦ τις καὶ
λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκῶν τούτων
κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσω-
πον, κῆπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦνται τὸν νεκρὸν ἀν-

ταὲ ἀπὸ τὴν πόλιν στρωφόμεναι τύπτονται ἐπεξωσμένοι καὶ φαίνονται τοὺς μαζοὺς, σὺν δὲ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεξωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν ταριχεύουσιν κομίζουσι.

86. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι, ἐπεὶ σφι κομισθῇ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμνημένα, καὶ τὴν μὲν σπονδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὖνομα ἐπὶ τοιοῦτῳ πρῆγματι ὀνομάζειν, τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι ὑποδεστώτερην τε ταύτης καὶ εὐτελεστώτερην, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστώτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἥτινα βούλονται σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν μισθῷ ὁμολογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὥδε τὰ σπονδαιοτάτα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγχεόντες φάρμακα· μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξεῖ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν, ἐκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἶνῳ φοινικίῳ αὐτὴν διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης καὶ κασίης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβατωτοῦ, πλήσαντες συνφάπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῖνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξιστι ταριχεύειν. ἐπεὶ δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατελλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίης τελαμῶσι κατατετρημένοις, ὑποχρίοντες τῷ κόμμῃ,

τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρεώνται Αἰγύπτιοι. ἐν-
 θύτην δὲ παραδεξάμενοι μιν οἱ προσήκοντες ποιεῖνται
 ξύλινον τύπον ἀνθρώπουειδέα, ποιησάμενοι δὲ ἐσαργνῶσι
 τὸν νεκρὸν, καὶ κατακληῖσαντες οὕτω θησαυρίζουσι ἐν
 οἰήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω
 μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς.

87. Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυτε-
 λείην φεύγοντας σκευάζουσι ὥδε. ἐπεὶ τὸν κλυστήρας
 πλήσωνται τοῦ ἀπὸ τοῦ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν
 ᾧ ἐπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὕτε ἀναταμόντες
 αὐτὸν οὕτε ἐξαλόντες τὴν νηδύν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐση-
 θήσαντες καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλῦσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ
 ταριχεύουσι τὰς προκαμμένας ἡμέρας, τῇ δὲ τελευταίῃ
 ἐξεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρὴν τὴν ἐσῆκαν πρότερον.
 ἥ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν ὥστε ἅμα θῶντῇ τὴν νηδύν
 καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας
 τὸ λίτρον κατατῆχει, καὶ δὴ λαίπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα
 μούνον καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὶ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπὸ
 ᾧ ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες.

88. Ἡ δὲ τρίτη ταριχευσις ἐστὶ ἥδε, ἥ τοὺς χρήμασι
 ἀσθενεστέρους σκευάζει· συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοι-
 λίην ταριχεύουσι τὰς ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα
 ἀπὸ ᾧ ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι.

89. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὶ
 τελευτήσωσι, οὐ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ
 ὅσαι ἂν ὥσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες·
 ἀλλ' ἐπεὶ τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παρα-
 διδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι οὕτω
 τοῦδε εἴνεκα, ἵνα μή σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι

γυναῖξί. λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικός, κατεῖται δὲ τὸν ὁμοτέχνον.

90. Ὅς δ' ἂν ἡ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ἐπὶ κροκοδείλου ἀρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φάσθῃται τεθνεὺς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστέλλαντας ὡς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱερῇσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων, ἀλλὰ μιν οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ οἱ τοῦ Νεῖλου, αἵτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

91. Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι· ἔστι δὲ Χέμμης πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστὶ Περσείος τοῦ Δανάης ἱερὸν τετράγωνον, πέριξ δὲ αὐτὸ φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱεροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἔνι καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε Περσείος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφί, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ, σαρδάλιόν τε αὐτοῦ πεφορημένον εὗρίσκεισθαι, ἐὼν τὸ μέγαθος δίπληκτον, τὸ ἐπὶ τὴν φανῇ, εὐθιγνέειν ἅπασαν Αἰγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι, ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικά τῷ Περσεῖ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἀσθλα κτήνη καὶ χλαίνας καὶ δέματα. εὐρομένου δὲ μεν ὃ τι σφί μύνουσι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι καὶ ὃ τι κενωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν

ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφρασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἐκωτῶν πόλις γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Ἀνγκέα ἔοντας Χερμίας ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ δὲ τούτων γεννηλογίοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτλήν τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσονται ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφρασαν ἔλθῃν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐμμεμαθηκότα δὲ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέρμιος οὐνομα, πεπνυμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ καλεύσαντος ἐπιτελεῖν.

92. Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατ' ὑπερθε τῶν ἐλέων οἰκόντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι· οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλασι κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρεώνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναῖκί μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικέει κατὰ περ Ἕλληνες, ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν στείλων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἔπειτα πλῆρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίση, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρήνα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτ' ἔπειτα δρέψωσι, ἀναλίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὼν ἐμφερεῖς, πίσαντες ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὅπτους πυρὶ. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη, καὶ ἐγγλίσσει ἐπιεικέως, ἐὼν στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρήνα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γενόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλκι παρὰ φουομένη ἐκ τῆς ῥίζης γίνεσθαι, κηρίῳ σφηκῶν ὡδὴν ὁμοιότατον· ἐν τούτῳ τρακτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίγνεται συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὐτὰ. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην ἔπειτα ἀνα-

σπάσῃσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτοάμενόντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λαλειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρέγουσι καὶ πωλέουσι. οἱ δὲ ἄν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάτῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζώουσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων, τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, ἀναλίσκουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὐτοὺς ἐόντας σιτέονται.

93. Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται, τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι τοιαῦτα ποιεῦσι. ἐπεὰν σφεας ἐσθὴ οἷστρος κύττασθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώνουσι ἐς τὴν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσαντες ἀποφθαίνοντες τοῦ θοροῦ, αἱ δὲ ἐπόμεναι ἀνακρίπτουσι καὶ ἐξ αὐτοῦ κύττακονται. ἐπεὰν δὲ πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλώνουσι ὀπίσω ἐς ἡθρα τὰ ἐσπυῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γὰρ οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονία· ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν ποιεῦσι οἷον παρ' ἐποίεον οἱ ἔρσαντες· τῶν γὰρ ὥσιν ἀποφθαίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσαντες κατακίνουσι ἐπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες. ἐν δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἄν αὐτῶν ἀλώσι ἐκπλώνοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετραμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλῶν, οἱ δ' ἄν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετράφεται, πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδῃ· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλέουσι ἐς θάλασσαν, καὶ ἀναπλώνοντες ὀπίσω τῆς αὐτῆς ἀντίχονται, ἐγκριμπετόμενοι καὶ ψεύοντες ὥς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἐμάρτιον τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε ποτὰ τῆς γῆς καὶ τὰ

τελματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἀντίκα τε πλέα γίνονται ταῦτα, καὶ παραχορῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλονται πάντα. κότεν δὲ οἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο. τοῦ πρότερον ἔτεος ἑπὶ τὴν ἀπολήπην ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες οἱ ἐντεκόντες ὧς ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἑπὶ τὴν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὧν τούτων παραντίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύς οὕτω ἔχει.

94. Αἰεῖται δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλσα οἰκόντες ἀπὸ τῶν συλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι, ποιεῦσι δὲ ὥδε. παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ συλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλήσι αὐτόματα ἄγρια φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ· τοῦτον ἑπὶ τὴν συλλέξονται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι, οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀποφύεον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἥσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὁδμήν δὲ βαρέαν παρέχειται.

95. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόγους ἔοντας τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκόντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμούνται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἶοί τε εἶσι ὑψοῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλσα οἰκόντες τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχανῆται. πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτεται, τῷ τῆς ἡμέρας μὲν ἰχθύς ὑγρῶναι, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ, περὶ ταύτην ἴστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ

ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐναλιξάμενος εὗδῃ ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι, διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

96. Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα τῆς ἢ μορφῇ μὲν ἐστὶ ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκνον κόμμι ἐστὶ· ἐκ ταύτης ὡν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπλήγεα πλανητῶν συντιθεῖσι, ναυπηγεύμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς παριέρουσι τὰ διπλήγεα ξύλα. ἐπεὶ δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσονται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνηται. ἰστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμόν οὐ δύναται πλέειν, ἣν μὴ λαμπρὸς ἀνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέρχεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε. ἔστι ἐκ μυριάδας πεπονημένη θύρη, κατεφθαρμένη ῥίπτει καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστα καὶ σταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθεν τοῦ πλοίου ἀπὸ ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε. ἡ μὲν δὲ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρεῖ ταχέως, καὶ ἔλκει τὴν βάρην (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις), ὃ δὲ λίθος ὀπισθε ἐπαλκόμενος καὶ ἔων ἐν βυσσῷ κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

97. Ἐπεὶ δὲ ἐπῆλθῃ ὁ Ναῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις μῦνται φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστα καὶ ἐμφερές τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντι νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα

τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μῦσαι ὑπαρέχουσι. πορθμύονται ὦν, ἐπεὶ τὸν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γὰρ Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώονται παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκασῶρον πόλιν· ἐς δὲ Νάυκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων ἤξει κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλουμένην.

98. Τούτων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, εἴησα λογίμη πόλις ἐς ὑποδήματα ἐξαιρετος δίδεται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί· τοῦτο δὲ γίνεται, ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος· ἡ δ' ἑτέρα πόλις δοκέει μοι τὸ οὐνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου τοῦ Ἀχαιοῦ· καλεῖται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχάνδρος, οὐ μὲν-ται γὰρ Αἰγύπτιον τὸ οὐνομα.

99. ΜΕΧΡΙ μὲν τούτου ὅμις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἰγυπτί-ους ἔρχομαι λόγους ἐρέων, κατὰ ἥκονον· προσέσται δὲ αὐτοῖσι τι καὶ τῆς ἐμῆς ὀψιος. Τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱεῖς ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥεῖν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεύσαι τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥεῖν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκῶν οὗτος τοῦ Νείλου, ὃς ἀπαργμένος ῥεῖ, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· αἱ

γὰρ ἐθαλήσει ρήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσοθῆναι ἐστὶ. ὥς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῦ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπαργμμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην ἣτις νῦν Μέμφις καλεῖται (ἐστὶ γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ σταυνῶ τῆς Αἰγύπτου), ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορρην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει), τοῦτο δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἰδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον.

100. Μετὰ δὲ τοῦτον κατέλεγον οἱ ἱερεῖς ἐκ βύβλου ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτησι δὲ γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρή, οἱ δὲ ἄλλοι ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν ἣτις ἐβασίλευσε, τότερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις· τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνη ἀπέδωκεν τὴν βασιλεῖαν, τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γὰρ μιν οἴκημα περιμήρες ὑπόγειον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ἦδες, πολλοὺς ἐστιᾶν, δαιτυμένοισι δὲ ἐπείναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον, πλὴν ὅτι αὐτὴν μιν, ὥς τοῦτο ἐξέργαστο, ὄφθαι ἐς οἴκημα σποδοῦ πλέον, ὅπως ἀτιμώρητος γένηται.

101. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδὲμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ

ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἥ περιόδος ὅσων ἐστὶ σταδίων ὑστερον δηλώσω, πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομήσαι, τῶν τοῦ μεγάρθεος πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

102. Παραμεινόμενος ὦν τούτους τοῦ ἐπὶ τούτοις γενόμενου βασιλέως, τῷ οὐνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι· τὸν ἔλεγον οἱ ἱεῖες πρῶτον μὲν πλοίοις μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφειν, ἐς ὃ πλείοντά μιν πρόσω ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχείων. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱεῶν τὴν φάτιν στρατὸν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτίοις μὲν νυν αὐτῶν αἰκίμοις ἐντύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοις περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοις μὲν στήλας ἐτίσθη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑωυτοῦ οὐνομα καὶ τῆς πατρὸς, καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἑωυτοῦ καταστρέψατό σφας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπτεῖως παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοις δὲ ἐτέγραψε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσι ἀνδρηῖοις τῶν ἐθνέων γενομένοις, καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραψε, δῆλα βουλόμενος ποιεῖν ὡς εἶησαν ἀνάγκαις.

103. Ταῦτα δὲ ποιεῖν διεξῆς τὴν ἡπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρηίκας. ἐς τούτους δὲ μοι δοκεῖ καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ὅ

μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρα φαίνονται σταθῆσαι αἱ στή-
λαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκ ἐστὶ. ἐνθούταν δὲ ἐπι-
στρέψας ὀπίσω ἦτο, καὶ ἐπεὶ το ἐγένετο ἐπὶ Φάσιν ποτα-
μῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθούταν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ
βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἐκικοῦ στρατιῆς
μόριον ὅσονδὲ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οὐκ ἡτορας, εἴτε
τῶν τινὲς στρατιωτῶν, τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες,
περὶ Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν.

104. Φαίνονται μὲν γὰρ ἔοντες οἱ Κόλχοι Αἰγύ-
πτιοι· νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων λέ-
γω. ὥς δὲ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἄμφοτέρους·
καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμμενέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ
Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζω δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύ-
πτιοι τῆς Σέσωστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους.
αὐτὸς δὲ εἶκασα τῆδε, καὶ ὅτι μαλάγχροές εἰσι καὶ οὐ-
λότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ
ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μόντοι
πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες
περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ
Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογεῖνσι παρ'
Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα
καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοις
ἀστυγάτορες ἔοντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθη-
κέναι· οὗτοι γὰρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων
μόντοι, καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοις φαίνονται ποιῶντες κατὰ
ταῦτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω
εἰπεῖν ὁπότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον
γὰρ δὴ τι φαίνεται ἔον. ὥς δ' ἐπιμυσοῦμενοι Αἰγύπτιον
ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεσθαι· Φοινί-
κων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμύσονται, οὐκ ἐστὶ Αἰγυπτίους

μιμούνται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα.

105. Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσὶ. Μνον μοῦνοι οὗτοι τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταῦτά, καὶ ἡ ζῶη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερέης ἐστὶ ἀλλήλοισι. Μνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται, τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέσται Αἰγύπτιον.

106. Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴσα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλευνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὄρθον ἐοῦσας καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἑφεσίδης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἐκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθῶν γράμματα ἰσὰ Αἰγύπτια δέηκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· Ἐγὼ τήνδε τὴν χώραν ὥμοισι τοῖσι ἐμοῖσι ἐκτησάμην. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσὶ μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολαλεμμένοι.

107. Τοῦτον δὲ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρεόντα καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνῶν τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι,

τὸν ἀδελφεὸν ἐλντοῦ τῷ ἐπέτρηνε Σίσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περιηγήσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλην, περιηγήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, ἀντίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δὲ οἱ συμβουλευῖσαι, τῶν παιδῶν ἰόντων ἐξ τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γαφρυῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐσωῆσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σίσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παιδῶν κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί.

108. Νουστήσας δὲ ὁ Σίσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν, τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο τῶν τὰς χώρας καταστρέψατο, τοῦτ' μὲν τὰδε ἐχρήσατο· τοὺς τε οἱ Μῆθους τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερόν, ὄντας μεγάρθῃ περιμήκας, οὔτοι ἦσαν οἱ ἐλκύναντες, καὶ τὰς διώρυγας τὰς νῦν ἑούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὔτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυσσον, ἐποίησαν τε οὐκ ἔχοντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἑοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἁμαξνομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἑοῦσα παιδιάς πᾶσα ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε· αἷται δὲ τούτων αἱ διώρυγες γέγονασι ἑοῦσαι πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἶνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκηγντο τὰς πόλεις ἀλλ' ἀναμίστους, οὔτοι, ὡς τε ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέωντο τοῖσι πόμασι, ἐκ φρεάτων χρωόμενοι. τούτων μὲν δὴ εἶνεκα κατετιμήθη ἡ Αἴγυπτος.

109. Καταγεῖμαι δὲ τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι ἅπασι

τούτον ἔλεγον τὸν βασιλεῖα, κλήρον ἴσον ἐκάστη τετραγώνου διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελεῖν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τις τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ ἔπαμπε τοὺς ἐπισκευομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων. ὁ χῶρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς ταλέοι. δοκεῖ δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὖρεθεῖσα ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δυνάδεκα μέρη τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.

110. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μῦθος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε, μνημόσυνα δὲ ἔλλειπε πρὸ τοῦ Ἡφαίστιου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριήκοντα πηχέων, ἑαυτὸν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ παῖδας ἰόντας τέσσαρας εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσην οὐ περιδεῖς ἰσάντα ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φῶς οὐ οὐ πεποιῆσθαι ἔργα οἷα περ Σωσῶστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σωσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου καὶ δὴ καὶ Σκύθας, Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας εἰεῖν· οὐκ ὦν δίκαιον εἶναι ἰσάναι ἔμπροσθεν τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νῦν λέγουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

111. Σωσῶστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐνδεξασθαι ἔλεγον τὴν βασιληῆν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερών, τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδαμῶν στρατηῆν, συνενεχθῆναι δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα. τοῦ ποταμοῦ καταλθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πῆχας,

ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεισόντος κυ-
ματικῆς ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦ-
τον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον, λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς
μέσας τὰς δύνas τοῦ ποταμοῦ, μετὰ δὲ ἀντίκα καμόντα
αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτι
εἶναι μιν τυφλόν, ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτι ἀπικέσθαι οἱ μαν-
τήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς
ζωῆς καὶ ἀναβλέψει γυναικὸς οὐρῷ νηψάμενος τοὺς
ὀφθαλμοὺς, ἧτις παρὰ τὸν ἑωτῆς ἀνδρὰ μόνον πεφοί-
τηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἰούσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς
ἑωτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι, μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε,
ἐπεξῆς πασῶν πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν
τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἥ τῆς τῷ οὐρῷ νηψά-
μενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἥ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ
βῆλος· ἐς ταύτην συναλίσσαντα ὑποπρῆσαι πάσας σὺν
αὐτῇ τῇ πόλει. τῆς δὲ νηψάμενος τῷ οὐρῷ ἀνέβλεψε,
ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυ-
γων τὴν πόλιν τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱερὰ
πάντα τὰ λόγμια ἀνέθηκε, καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα
ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱερὸν ἀξιοθέητα ἀνέ-
θηκε ἔργα, ὀβελούς δύο λίθινους, ἐξ ἑνὸς ἑόντα ἑκάτερον
λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχεῶν ἑκατὸν, εὖρος δὲ ὀκτὼ
πηχεῶν.

112. Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλῆην ἔλεγον
ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν
ὄνομα Πρωτεύα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφε
κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστιοῦ
πρὸς νότον ἄνεμον καίμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος
τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὁ
συνάκτας Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει

τοῦ Πρωτεῖος ἱρὸν, τὸ καλεῖται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὺς ὥς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτεῖ, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνύμιόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς Ξείνης ἐπικαλεῖται.

113. Ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱεῖς ἱστοροῦντι τὰ περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε· Ἀλεξάνδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μὲν, ὥς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος· ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνέει τὰ πνεύματα) ἀπικνέσται ἐς Αἴγυπτον καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεῖμενον στόμα τοῦ Νείλου καὶ ἐς Ταριχίας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡϊόνος, τὸ καὶ νῦν ἐστὶ, Ἡρακλέος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγὼν οἰκίτης ὅτεω ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρά, ἑωυτὸν διδούς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. ὁ νόμος οὗτος διατελεῖ ἐὼν ὁμοῖος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς. τοῦ ὧν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστεύεται θεράποντες πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἰκέται δὲ ἰζόμενοι τοῦ θεοῦ κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτὸν, πάντα λόγον ἐξηγούμενοι, ὥς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην. κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρὸς τε τοὺς ἱεῖας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὐνόμα ἦν Θῶνις.

114. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μίμριον παρὰ Πρωτεῖα ἀγγελίην λέγουσαν ταῦδε· Ἦκει Ξείνος, γένος μὲν Τεῦκρος, ἔρχον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ξεργασμένος· Ξείνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἑξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν ταύτην ἀπε-

νεχθεῖς· κότερα δῆτα τοῦτον ἔωμεν ἄσινεα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; Ἀντιπέμπτει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεύς λέγοντα τάδε· Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτὲ ἐστὶ ἀνόσια ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε παρ' ἐμέ, ἵνα εἰδῶ ὅ τι ποτὲ καὶ λέξει.

115. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλεξανδρον καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει, μετὰ δὲ αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε εἰς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἑκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων, εἰρώτα τὸν Ἀλεξανδρον ὁ Πρωτεύς τίς εἴη καὶ ὁπόθεν πλέοι. ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πάτρης εἶπε τοῦνομα, καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγγέσατο ὁπόθεν πλέοι. μετὰ δὲ ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτόν ὁπόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην, ἤλεγχον οἱ γενομένοι ἑκέται, ἐξηγούμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι Ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνων, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον εἰς χώραν τὴν ἐμήν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλλήνος ἐπισάμην, ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχῶν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλ' ἀναπτερώσας αὐτὴν οἷχεαι ἔχων ἐκαλέψας. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μοῦνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οὐκὰ τοῦ ξείνου κεραιῶσας ἦρκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἡγῆμαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὐ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλλήνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἑκείνος ἀπαγαγέσθαι ἐθῆλῃ· αὐτόν δὲ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω

ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετασφύζεσθαι, εἰ δὲ μή, αἶτε πολέμους περιμένεσθαι.

116. Ἐλένης μὲν ταύτην ἄπιξεν παρὰ Πρωτέα ἑλεγον οἱ ἱεῖες γενέσθαι· δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυνθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιήν εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, [ἐς ὃ] μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὥς καὶ τοῦτον ἐπίστατο τὸν λόγον. δῆλον δὲ, κατὰ παραποίησιν ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑαυτὸν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὥς ἀπηγγελχθῆ ἄγων Ἐλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὥς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμένῃται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπειτα οὕτως·

Ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμπούκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλῶς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδόν, ἣν Ἐλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.

ἐπιμένῃται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ ἐν τοισίδε τοῖσι ἔπεισι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἑσθλὰ, τὰ οἱ Πολυδάμνα πόρειν, Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίῃ, τῇ πλεῖστα φέρει ζεῖδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἑσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

καὶ τὰδε ἔτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλαος λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῖρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔριξα τεληέσσας ἐκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεισι δηλοῖ ὅτι ἥριστατο τὴν ἐς Αἰγυπτὸν Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμοιῶς γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοινίκας, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι.

117. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπειτα καὶ τόδε τὸ χωρίον οὕτως ἦμιστα ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὅμηρον τὰ Κύπρια ἔπειά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κν-

πριοισι εἴρηται ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπέμειτο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, εὐαεῖ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσση λειψ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάττετο ἄγων αὐτῇ. Ὅμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεια χαιρέτω.

418. Εἰρομένου δὲ μιν τοὺς ἱεῖας, εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ παρὰ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὐ, ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορήσιν φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλαω. Ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἄρπαγὴν ἐς τὴν Τυρκίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλὴν βοηθεῦσαν Μενέλαω, ἐκβάσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους, σὺν δὲ σφι ἵεναι καὶ αὐτὸν Μενέλαον· τοὺς δ' ἔπει τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτεῖν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἶχτο κλέφας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτεῖν· τοὺς δὲ Τυκρούς τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὁμνύστας καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν τῶν Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγαλᾶσθαι δοκίοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρῳον, ἐς ὃ ἔξεῖλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπενθάροντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλαον ἀποστέλλουσιν παρὰ Πρωτιά.

419. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλαος ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἰπας τὴν ἀληθινήν τῶν πρηγμάτων, καὶ ξενίας ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθρία κακῶν ἀπύλαβε, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα

πάντα. τυχὼν μέντοι τούτων ἐγένετο Μανέλαος ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὠρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἀπλοῖαι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων ἔντομά σφεα ἐποίησε· μετὰ δὲ ὡς ἐπαΐστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος οἶχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίησι ἔρασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἐωντοῖσι γινόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

120. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱερεῖς ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι ἦτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι οἱ προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικίῃ. εἰ δὲ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ἐκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρὴ τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν, τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκῃς Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρθένων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιλῆτῃ ἐς Ἀλέξανδρον περὶ τῆς, ὥστε γέροντος Πριάμου ἴσχυος ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρῆγματα εἶναι, ἀλλὰ ἔγωγε, καὶ

προσβύταρος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἐὼν, ἔμαλλε αὐτὴν Πριάμῳ ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσ-
ῆκε ἀδικεῖν τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπαι, καὶ ταῦτα μεγάλων
κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ καὶ
τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί· ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην
ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθινήν ἐπίστευον
οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαι-
μονίου παρασκευάζοντος ὥπως παρωλεθρήῃ ἀπολόμενοι
καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὥς τῶν
μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ
τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἶρηται.

121. Πρωτίος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληῆν Ῥαμ-
φίνιτον ἔλεγον, ὃς μνημόσυνα ἄλλετο τὰ προπύλαια
τὰ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ
τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἑστίας τὸ μέ-
γαθος πάντες καὶ εἴκοσι πηχέων, τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν
πρὸς βορέαυ ἐστειῶτα καλέουσι θίερος, τὸν δὲ πρὸς νότον
χεμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θίερος, τοῦτον μὲν προσ-
πύουσι τε καὶ εὖ ποιεῖν, τὸν δὲ χεμῶνα καλούμενον
τὰ ἑπταλὼν τούτων ἔρδουσι. 1. Πλούτον δὲ τούτῳ τῷ
βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστε-
ρον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι
οὐδ' ἔγγυς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλεῇ τὰ
χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέσθαι οἶκημα λίθων,
τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίας ἔχειν. τὸν
δὲ ἐργαζόμενον ἐπιβουλεύοντα τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν
λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἐξαιρετον εἶναι ἐκ τοῦ
τοίχου φηιδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἑνός. ὥς δὲ
ἐπιτελέσθῃ τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ
χρήματα ἐν αὐτῷ, χρόνον δὲ περμύοντος, τὸν οἰκοδόμον

περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἔοντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο), τούτοισι δὲ ἀπηγγέσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων, ὅπως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομῶν τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δ' αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξάφρσιν τοῦ λίθου δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτᾶναι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχειν· ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνυρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενεέσθαι. 2. Ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνολέξαντα τὸ οἶκημα, θυνμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῶ τὰ ἀγγήια, οὐκ ἔχειν δὲ ὄντινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάντρων ἔοντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλημένου. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρίς ἀνολέξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνίεναι καραῖζοντας), ποιῆσαι μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγήια ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στήσαι. τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνου ἐλθόντων καὶ ἐνδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰδέως τῇ πάγῃ ἐνέχειν. ὡς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἷῳ κακῷ ἦν, ἰδέως καλεῖν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ καλεῖν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποτάμειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθῆις καὶ γνωρισθῆις, ὃς εἴη, προσαπολέσῃ καὶ ἐκείνον. τῷ δὲ δοῖναι εὖ λέγειν καὶ ποιῆσαι μιν πεισθέντα ταῦτα, καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. 3. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπλήχθαι

ὄφρα τα τὸ σῶμα τοῦ φαρὸς ἐν τῇ πᾶγῃ ἄνθῃ τῆς κεφαλῆς ἐόν, τὸ δὲ οἴχημα εἰσινὸς καὶ οὕτε ἐσοδὸν οὕτε ἐκδοσιν οὐδεμίαν ἔχον. ἀπορροήσαντον δὲ μιν τὰδε ποιῆσαι· τοῦ φαρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ ταύχους κατακρεμάσαι, φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα ἐντείλασθαι σφι, τὸν ἄν ἰδῶνται ἀποκλιθέσθαι ἢ κατοικισάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἐκκλίσιν. ἀνακρεμασμένου δὲ τοῦ νέκυνος τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιημένην προστάσσειν αὐτῇ, ὅτῳ τρόπῳ δύναται, μηχανᾶσθαι ὅπως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας πομπῇ· εἰ δὲ τούτων ἀμολήσῃ, διαπειλέειν αὐτήν, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μνησέαι αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. 4. Ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιέοντος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτήν λόγων οὐκ ἔπαιθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιαῦτα μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσπινους πλήσαντα οἶνον ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἔπαιτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσπιν ὄνο ἢ τρεῖς ποδῶνας αὐτὸν λύειν ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρχετο ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλη βοῶντα, ὡς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὀνοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται. τοὺς δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολλὴν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγηγία ἔχοντας, καὶ τὸν ἐπιτεχνούμενον οἶνον συνηκομίζαν ἐν κέρδει ποιημένους· τὸν δὲ διαλοιδορέσθαι πᾶσι ὀργὴν προσποιούμενον, παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων χρόνῳ πρῆνυσθαι προσποιέσθαι καὶ ὑπέσθαι τῆς ὀργῆς· τέλος δὲ ἀφελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ κατασκευάζειν. ὡς δὲ λόγους τα πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σπῆναι μιν καὶ ἐς γέλωτα προσαγαγέσθαι, ἐπιθεῖναι

αὐτοῖσι τῶν ἀσκῶν ἓνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον κατακλιθέντας πίνειν διανοέσθαι, καὶ ἐκείνον παραλαμβάνειν καὶ καλεῖν μετ' ἐκείνων μέλναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναι τε δὴ καὶ καταμεῖναι. ὥς δέ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδούναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν· δαψιλῇ δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἔνθαπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ, ὥς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τό τε σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ καταλῦσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηΐδας, ἐπιθέντα δὲ τὸν νέον ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπαλύνειν ἐπ' οἶκον, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα. 5. Τὸν δὲ βασιλεῖα, ὥς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέος ἐκκεκλημένος, δεινὰ ποιεῖν· πάντως δὲ βουλόμενον εὔρεσθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέεσθαι, καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ὅς δ' ἂν ἀπηγήσεται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὥς δὲ τὴν παῖδα ποιεῖν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἰσεκαταῦτα ἐπρήσσετο, βουληθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι, ποιεῖν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὧμῳ τὴν χεῖρα ἵεναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ, ἐσπλύνοντα δὲ ὥς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα, καὶ εὐρωπώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπηγήσασθαι ὥς ἀνοσιώτατον μὲν εἶη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος

ἀποτάμει τὴν κεφαλὴν, σοφώτατον δὲ ὅτι τοὺς φυλάκους καταμαθύσας καταλύσας τοῦ ἀδελφοῦ κρεμάμενον τὸν νάσον. τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἄπτεσθαι αὐτοῦ. τὸν δὲ φῶρα ἐν τῇ σιότῃ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα· τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχων, νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἷχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα. 6. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλεῖα ἀνεγείχθαι, ἐπιειλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τᾶνθρώπου· τέλος δὲ διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι ᾠδῆάν τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὅψιν τὴν ἐκαστοῦ. τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, Ῥαμφινίτου δὲ μεγάλως θαυμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσει, ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνων δὲ Αἰγυπτίων.

122. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλεῖα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰῖθην νομίζουσι εἶναι, κακεῖθι συγκυβεῖν τῇ Δήμητρει, καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτὴν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ μὲν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμφινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα εἶναι καὶ ἐς ἐμὴ ἐπιτελέοντας αὐτούς· οὐ μέντοι εἴτε δι' ἄλλο τι εἴτε διὰ ταῦτα ὁρτίζουσι ἔγω λέγω. φῶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱερεῖς κατ' ὧν ἔδησαν ἐνὸς αὐτῶν μέτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγαγόντες δὲ μὲν ἔχοντα τὸ φῶρος ἐς ὁδὸν φέρουσιν ἐς ἱερὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱερεῖα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λόκων ἄγα-

σθαι ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος ἀπέχον τῆς πόλιος ἑκοσι σταδίους, καὶ αὐτὺς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον.

123. Τοῖσι μὲν νυν ἐπὶ Αἰγυπτίων λεγόμενοισι χάσθω ὅτι τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἐκάστων ἀποῆ γράφω. ἀρχηγεῖν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιος λέγουσι Δήμητρα καὶ Διώνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπειὴν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτὺς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν, τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι, ἐν τρισχιλλοῖσι ἔτεσι· τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἕλληνας ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἐκιντῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

124. Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέως εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον καὶ εὐθηνίαν Αἰγυπτίον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαντά σφας Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι· κατακλιθεῖσάντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱερὰ πρῶτα μὲν σφας θυσίαν ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι ἐκιντῶ καλεῖσθαι πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ τούτων ἔλαεν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι ἔταξε ἐκδέχεσθαι καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλεῖμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλαεν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λαῷ δέκα μὲν ἔτα τῆς

ὁδοῦ κατ' ἣν αἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν, ἔργον ἐόν οὐ πολλῷ τέφ' ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὥς ἐμοὶ δοκίειν (τῆς γὰρ μήκος μὲν εἰσι πάντα στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἐκντῆς, ὅπῃ ὀργυαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων), ταύτης τε δὴ τὰ δέκα ἔττα γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου ἐπ' οὗ ἐστῆσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποίητο θύρας ἐκντῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ Νελλου ἐσαγαγόν. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἰκοσι ἔττα ποιωνμένη, τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἑαστον ὅπῃ πλέθρα ἐούσης τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα · οὐδεὶς τῶν λίθων τρήματα ποδῶν ἔλασσων.

123. Ἐποικήθη δὲ ὥδε αὐτῇ ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μεταξέταροι κρύσσαι, οἱ δὲ βαθμίδας ὀνομάζουσι · τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπαί τε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοίτους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι, χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν αἰροντες · ὅπως δὲ ἀνλοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτόν, εἰς ἐτέραν μηχανὴν ἐλθέτω ἐσταῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοῖχου, ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἔλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς · ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν, εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν ἐούσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μεταφόρον ἐπὶ στοῖχον ἑαστον, ὅπως τὸν λίθον ἐξέλκωιν · λέλχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρω, κατὰπαρ λέγεται. ἔξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποίησαν, ταλενταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι ὅσα ἔς τε συρ-

μαίην καὶ κρόμυνα καὶ σκόροδα ἀναισιμαίῃθι τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ μεμνησθαι, τὰ ὁ ἐρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔρη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἕς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότῃ χρόνον μὲν οἰκοδόμουν τὰ ἔργα τὸν εἰρημέμον, ἄλλον δὲ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἄγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον.

126. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δόμενον τὴν θυγατέρα τὴν ἐωντοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκοσονδὴ τι· οὐ γάρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημήϊον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἐκάστου δέεσθαι ὅπως ἂν αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοις δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος, τῆς ἔστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

127. Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτη· τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐδέξασθαι τὴν βασιληῆην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χερφρῆνα· καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἐτέρῳ τὰ τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἕς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἔμετρήσαμεν· οὔτε γὰρ ὑπερσι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἐτέρην ρέονσα· δι' οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον πα-

ριζόει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι καῖσθαι Χέοπα. ὑποδαίμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τσσεράκοντα πόδας ὑποβάς τῆς ἐτέρης, τῶντὸ μέγαθος ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἐστῆσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χερρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτα.

128. Ταῦτα ἕξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληῖσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

129. Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκαερίνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα, τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν, τὸν δὲ τὰ τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετρομένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνθῆναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας, δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοσύνης κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον ἀπάντων, ὅσοι ἤδη βασιλεῖς ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τὰ τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμεμένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἡπίῳ τῷ Μυκαερίνῳ κατὰ τοὺς πολίτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον καπῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὸ μούτον οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ παριπεπτῶκεσ πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιῆσασθαι βοῦν ξυλίνην κολλήν, καὶ ἔπειτα καταχρυσῶσαντά μιν ταύτην ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα.

130. Αὕτη ὣν ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή, ἐν Σαῖ μὲν πόλει ἐοῦσα, καμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιλῆσιν ἐν οἰκίῳ ἡσχημένη. θυμὸν δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, νύκτα δὲ ἐκάστην πάνυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῃ οἰκίῳ εἰκόνες τῶν παλλακείων τῶν Μυκαρῖνου ἐστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαῖ πόλει ἱερεῖς· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλιναι καλοσσῶν, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστα κη, γυμναὶ ἐργασμέναι· αἵτινες μὲντοι εἰσὶ, οὐκ ἔχω εἰπεῖν πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα.

131. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύτης καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον, ὡς Μυκαρῖνος ἠφάσθη τῆς ἐωυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀκούσῃ· μετὰ δὲ λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγετο ὑπὸ ἄλλου, ὃ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῇ ταύτῃ, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταψε τὰς χεῖρας, καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἶναι πεπονθυίας, τάπερ αἱ ζῶαὶ ἔπαθον. ταῦτα δὲ λέγουσι φληνρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τὰ τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρόμεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ.

132. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακίρνηται φοινικῶν εἴματι, τὸν ἀνχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχῇ κάρτα χρυσῷ· μεταξὺ δὲ τῶν κερῶν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμμημένος ἔπασσι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀφθῆ ἀλλ' ἐν γούνασι καμένη, μέγαθος δὲ ὅσηπερ μεγάλη βοῦς ζώῃ. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἔπειτ' ἀνέπνυνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπὲρ ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρῆγματι.

τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεσθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνήσκουσιν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μὲν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

133. Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος δευτέρα τοῦτῃ τῇ βασιλεῖ τὰδε γενέσθαι· ἔλθεῖν οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς μέλλοι ἐξ ἔτεα μῶνον βίους τῇ ἐβδόμῃ τελευτήσῃ· τὸν δὲ δευτὸν ποιησάμενον πέμψαι ἐς τὸ μαντήϊον τῇ θεῇ ὀνειδισμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατήρ καὶ πάτερως ἀποκληΐσαντες τὰ ἱερά καὶ θεῶν οὐ μακρημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθελοντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσταθῆς ἔων μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσῃ. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῇ δευτέρα ἔλθεῖν λέγοντα τοῦτων εἵνεκα καὶ συσταχύνειν αὐτῇ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαι μὲν τὸ χρεὼν ἦν ποιεῖν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον πακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα παντήκοντά τε καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἑκαίνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, καὶ οὐδ' οὐ. ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνον, ὡς κατακακριμένων ἤδη οἱ τούτων, λήγνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅπως γένοιτο νύξ, ἀνάφρατα αὐτὰ πίνειν τε καὶ εὐπαθεῖν, οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνίστα, ἐς τε τὰ ἔλα καὶ τὰ ἄλσα πλανώμενον, καὶ ἵνα πνυθάνοιτο εἶναι ἐνηθητήρια ἐπιτηδεύατα. ταῦτα δὲ ἐμχανᾶτο, θύλων τὸ μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδείξει, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα ἀντὶ ἐξ ἐτίων γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιούμεναι.

134. Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπαλείπτετο πολλὸν ἐλάσσῃ τοῦ πατρὸς, αἵκοσι ποδῶν καταδέουσιν πῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων, ἐούσης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἡμῖον Αἰθιοπικοῦ. τὴν δὲ μεταξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδάπιος ἐταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀφθῶς

λέγοντες· οὐδὲ ὧν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὔτοι ἦτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἀναισίωνται· πρὸς δὲ ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων Ῥοδῶπις, γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηάκης, δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἦμιστα· ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ Θεοπροπίου ὃς βούλοτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμων ἀνέλατο· οὕτω καὶ Αἰσώπος Ἰάδμονος ἐγένετο.

135. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντός μιν· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφoῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὲ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μεγάλη ἐπτήσατο χρήματα ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιος, ὅτῳ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μέγαλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήϊον ἐωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, πόλημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱερῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἐωυτῆς. τῆς ὧν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βου-

πόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρηε ἡ θαλάττῃ οἱ, ἀπέπεμπε εἰς Αἰαφούς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννεύονται ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίτοι ἀνέθισαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλοῦσι δὲ κως ἐν τῇ Ναντιράτῃ ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἐταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτῃ, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο, ὥς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδάπιος τοῦνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης, τῇ οὐνομα ἦν Ἀρχιδίκη, αἰόδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἥσσον δὲ τῆς ἐτέρας περὶ λασχῆρευτος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδάπιν ἀπερόστησε εἰς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλὰ κατεκροτόμησέ μιν. Ῥοδάπιος μὲν νῦν πέρι πέπαιμαι.

136. Μετὰ δὲ Μυκαρῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα ἔλεγον οἱ ἱεῖς Ἀσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἔοντα πολλῶς τε κάλλιστα καὶ πολλῶς μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν οὐκοδομημάτων μυρίην, ἐκείνα δὲ καὶ μακρῶς μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἔλεγον, ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέον οὕτω λαμβάνειν τὸ χρεὸς· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρεὸς καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης, τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπαῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρεὸς, μήτ' αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρὶ ὅπως μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενί, μήτ' ἄλλον μηδένα τῶν ἐκείνου ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἐκείνου βασιλείας γενομένους Αἰγύπτου, μετρησύν-

νον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα, ἐν τῇ
γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκακολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι·
Μή με κατονοθεῖης πρὸς τὰς λιθίνας πυραμί-
δας· προίχω γὰρ αὐτέων τοσοῦτον ὅσον ὁ Ζεὺς
τῶν ἄλλων θεῶν· κοντῷ γὰρ ὑποτύπτοντες ἐς
λίμνην, ὃ τι πρόσσχοιτο τοῦ πηλοῦ τῷ κοντῷ,
τοῦτο συλλέγοντες πλίνθους εἵρυσαν καὶ με-
τρόφῃ τοιοῦτῃ ἐξεποίησαν. Τοῦτον μὲν τοσαῦτα
ἀποδέξασθαι.

137. Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ
Ἀνυσίου πόλιος, τῷ ὄνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου
βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπὶ Αἴγυπτον χωρὶ πολλῇ Αἰθίο-
πας τε καὶ Σαβαίων τὸν Αἰθίοπων βασιλεῖα. τὸν μὲν
δὴ τυφλὸν τοῦτον οἶχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλλα, τὸν δὲ
Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπὶ ἔτα πεντήμοντα, ἐν
τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅπως τῶν τις Αἰγυ-
πτίων ἁμάρτοι τι, κτείνει μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν, τὸν
δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστω δικάζειν, ἐπι-
τάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τῇ ἐκνυτῶν πόλιν, ὅθεν ἐκ-
στος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλεις ἐγέ-
νοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ
τῶν τὰς διώρυχας ὀρυζάντων ἐπὶ Σωσώστριος βασιλεὺς,
δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο.
ὑψηλείων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πο-
λίαν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μάλιστα ἢ ἐν Βουβάστι πόλιν ἐξε-
χώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπηγητότα-
τον· μὲζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδαπανώτερά ἐστι ἱρά,
ἡδονὴ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τοῦτου μᾶλλον. ἢ δὲ Βούβαστις
κατ' Ἑλλάδα γλῶσσάν ἐστι Ἀρταμς.

138. Τὸ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὥδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου

τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νελλου διαίρυχες ἐσέχουσι οὐ συμμίσχουσιν ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱεροῦ ἐκατέρη ἐσέχει, ἥ μὲν τῇ περιφύουσα, ἥ δὲ τῇ, εὖρος ἰούσα ἐκατέρη ἐκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατὰ-σκιος. τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυίων ἐστὶ, τύποισι δὲ δεκαπλήγεσι ἐσκευάσθαι ἀξίοισι λόγου. ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλει τὸ ἱερόν κατορθῆται πάντοθεν περιμόντι· αἶτε γὰρ τῆς πόλεως μὲν ἐκασχασμένης ὕψους, τοῦ δ' ἱεροῦ οὐ κεκνημένου, ὡς ἀρχῇθεν ἐποιήθη, ἴσαστίον ἐστι. περιθεῖν δ' αὐτὸ αἵμασι τὴν ἐγγεγλυμμένην τύποισι· ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δένδρεων μεγίστων πεφυτευμένον παρὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μήκος τοῦ ἱεροῦ πάντῃ σταδίου ἐστὶ. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστα, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ, εὖρος δὲ ὡς τεσσέρας πλεθρῶν· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρεανομήρεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμῆα ἱερόν. τὸ μὲν δὴ ἱερόν τοῦτο οὕτω ἔχει.

139. Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι, ὅπῃ ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἶχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκει οἱ ἄνδρα ἐπιστάνατα συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμίειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὅπῃ ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασιν οἱ δοκῶσι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεσύναι, ἵνα ἀσπερήσας παρὶ τὰ ἱερά κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ἔπειτα ποιήσας ταῦτα, ἀλλὰ γὰρ οἱ ἐξηληλυθέναι τὸν χρόνον ὁκόσον κεχρησθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσας. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπῇ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, ἀνέλεως ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πενήκοντα. ὡς

ὣν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκισ καὶ αὐτὸν ἢ ὅψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπιτάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακώς.

140. Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, αὐτίς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πενήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας σποδῶ τε καὶ γῇ οἶκας· ὅπως γάρ οἱ φοιτᾶν σίτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὥς ἐκάστοισι προσιστάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς δωρεὴν κελύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν, ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἐπιτακίσια οὐκ οἶοι τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβὼ, μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

141. Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν ἱεῖα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὐνομα εἶναι Σεθῶν· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων ὥς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν, ἀλλὰ τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτούς, καὶ σφας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλείων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστην δυῶδεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθεῖν. τὸν δὲ ἱεῖα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθεῖν· ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπαλθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι ἐπιστάντα τὸν θεὸν Θαρσύνειν ὥς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωρούς. τούτοις δὲ μιν πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοις, παραλαβόντα Αἰγυπτίων

τοὺς βουλομένους οἱ ἔπεισθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ (ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἑσβολαί). ἔπεισθαι δὲ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρῶναπτας καὶ ἄγοραίους ἀνθρώπους. ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοις αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νεκτὸς μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγῆιν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα, ὥστε τῇ ὕστεραίῃ φευγόντων σφῶν γυμνῶν ὅπλων πεσέειν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· Ἐς ἐμέ τις ὀρέων εὐσεβῆς ἔστω.

142. ἘΣ ΜΕΝ τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοι τε καὶ οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τρηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιερεῖς καὶ βασιλεῖς ἑκατέρους τοσοῦτους γενομένους. καίτοι τρηκόςαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δύναται μύρια ἔττα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔττα ἔστι. μῆς δὲ καὶ τεσσαράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τρηκοσίῃσι, ἔστι τεσσαράκοντα καὶ τρηκόςαι καὶ χίλια ἔττα. οὕτω ἐν μυρίοις τε ἔττι καὶ χίλιοις καὶ πρὸς τρηκοσίοις τε καὶ τεσσαράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοις ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἕξ ἡθῶν τὸν ἥμιον ἀνατεῖλαι· ἐνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δις ἐπαντεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀπατεῖλαι, ἐνθαῦτα δις καταδύναι· καὶ οὐδέν τῶν

κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἐτεροισθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νομούς οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους.

143. Πρῶτερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γεννηολογήσαντι ἑαυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἐκκαιδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱεῖς τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἔμοι οὐ γεννηολογήσαντι ἑμαυτὸν· ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω ἔον μέγα ξηρίθμυον δεκανύντας κολοσσούς ξυλκούς τοσοῦτους ὅσους παρ εἶπον· ἀρχαρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτίθι ἵσταται ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ζῆς εἰκόνα ἑαυτοῦ· ἀριθμέσας ὧν καὶ δεκανύντες οἱ ἱεῖς ἔμοι ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑαυτῶν ἕκαστον ἔοντα, ἐκ τοῦ ἀγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διαξιόντες διὰ πασέων, ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ γεννηολογήσαντι ἑαυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἐκκαιδέκατον θεὸν ἀντεγεννηολόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῇσι, οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἀνθρώπων· ἀντεγεννηολόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πύρωμιν ἐκ πυρώμιος γεγονέναι, ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσαράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς, πύρωμιν ἐκ πυρώμιος γεγόμενον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. πύρωμις δὲ ἐστὶ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κᾶγαθός.

144. Ἦδη ὧν τῶν αἱ εἰκόνας ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφας πάστας ἔοντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκόντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ τούτων αἰεὶ ἓνα τὸν κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ἰβρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνας ὀνομάζουσι· τοῦτον καταπαύ-

σαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὅσιρις δέ ἐστι Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν.

145. Ἐν Ἑλλήσι μὲν νῦν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν, παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν, Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων τῶν δώδεκα λεγομένων εἶναι, Διόνυσος δὲ τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν βασιλεία, δεδήλωται μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλεονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων, καὶ τούτῳ πεντακχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλεία. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰαὶ τε λογίζόμενοι καὶ αἰαὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Καδμῶν λεγομένη γενέσθαι κατὰ ἐξηκόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμὲ, Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἔτεα, Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆς λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἑλάσσω ἔτεα ἐστὶ τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια μάλιστα ἐς ἐμὲ.

146. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσι τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἡ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεται. εἰ μὲν γὰρ φανεροὶ τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατὰπερ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀμφιτρίωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἂν τις καὶ τούτους ἄλλους γενομένους ἀνδρας ἔχειν τὰ ἐκείνων εὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· τῶν δὲ Διονυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνεφράψατο Ζεὺς καὶ ἦνυκα ἐς Νῦσαν τὴν

ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ· καὶ Πανός γε περὶ οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅπῃ ἐτράπετο γινόμενος. δῆλα ὦν μοι γέγονε ὅτι ὕστατον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

147. Ταῦτα μὲν νῦν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι. ὅσα δὲ οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογίοντες τοῖσι ἄλλοις κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἦδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὀψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱεῖα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα (οὐδένα γὰρ χρόνον οἰοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διατεῖσθαι), ἐστήσαντο θυώδεα βασιλέας, θυώδεα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον νόμοις τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταίρεσιν ἀλλήλους μήτε πλεόν τι διζήσθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναι τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἴνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐπέχρητό σφι κατ' ἀρχὰς ἀντίκα ἐνισταμένοις ἐς τὰς τυραννίδας, τὸν χαλεκὴν φιᾶλη σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου· ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱεῖα συνελθόντο.

148. Καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι ποιῆναι, δόξαν δὲ σφι ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς Ἰμνης τῆς Μοίριος κατὰ προποδείων καλεομένην πόλιν μάλιστα καὶ κείμενον· τὸν ἐγὼ ἦδη ἶδον λόγου μείζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τελέα τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, εἰάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου. καίτοι ἀξιόλογός γε

καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζοντες καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ θυώδεα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατὰστεγοι, ἀντίπτυλοι ἀλλήλησι, ἕξ μὲν πρὸς βορέην, ἕξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι, συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνθεσι διπλᾷ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἐκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὀρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν, τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστυῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἠθέλον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχῆν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱερῶν προκοδεῖων. οὕτω τῶν μὲν κάτω περὶ οἰκημάτων ἀποῆ παραλαβόντες λέγομεν, τὰ δὲ ἄνω μέζονα ἀνδρωπηῶν ἔργων αὐτοὶ ὀρέομεν. αἱ τε γὰρ ἐξοδοὶ διὰ τῶν στεγῶν καὶ οἱ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλῶν ἑόντες ποιικιλώτατοι θῶμα μνρίον παρέχοντο ἕξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στεγὰς τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη κατὰπαρ οἱ τοῖχοι, οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἐκάστη περίστυλος λίθου λευκοῦ ἄρμωσμένου τὰ μάλιστα. τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσαρακοντόρογχιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται.

149. Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἑόντος τοιονόντου,

Θῶνμα ἔτι μέζον παρέχεται ἢ Μοίριος καλομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται· τῆς τὸ περιμετρον τῆς περιόδου εἰς στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχολίων ἐξήκοντα ἑόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν· κέσται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορρῆν τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωντῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι παντήκοντα ὀργυιάς ἑκατέρῃ, καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τόσούτο, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεσι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰς ἑκατὸν ὀργυιών, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαί δίκαιαι εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον, ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρομένης καὶ τετραπλήχους, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαιστων ἑόντων, τοῦ δὲ πήχους ἑξαπαλαιστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐθυγενὲς μὲν οὐκ ἔστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστι ταυτῇ), ἐκ τοῦ Νεῖλον δὲ κατὰ διώρυγα ἐσθῆται, καὶ ἕξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἕξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτῆς. καὶ ἐπεὶ μὲν ἐκρῆν ἔξω, ἡ δὲ τότε τοὺς ἕξ μῆνας ἐς τὸ βασιλῆϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὶ δὲ ῥοίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας.

150. Ἐλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὥς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐς Λιβύην ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὤρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἑόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἀγχιστα οἰκόντας τῆς λίμνης ὅκου εἶη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεὶς. οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθῃ,

καὶ εὐπειτέως ἐπειθον· ἦδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλιν γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σάρ-
 δαταπάλλον τοῦ Νίνου βασιλέως χρήματα ἔοντα μεγάλα
 καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαλοῖσι ἐπενόησαν
 κλέπτες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξά-
 μενοι οἱ κλέπτες ὑπὸ γῆν σταθμούμενοι ἐς τὰ βασιλῆϊα
 οἰκία ὄρυσσον, τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ
 ὀρύγματος, ὅπως γένοιτο πῦξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν,
 παραφύεοντα τὴν Νίνον, ἐξεφόρεον, ἐς ὃ κατεργάσαντο
 ὃ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τό τῆς ἐν
 Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ
 μετ' ἡμέραν ποιεύμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς
 Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὃ δὲ ὑπολαμβάνων
 ἔμελλε διαχεῖν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται
 ὀρυχθῆναι.

151. Τῶν δὲ δυνάδεα βασιλέων δικαιοσύνη χρεωμέ-
 νων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἱεραιστοῦ,
 τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μελλόντων καταστρίψαι ὁ ἀρχιεὺς
 ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσίας, τῇσι περ ἐώθεσαν σπένδειν.
 ἁμαρτιῶν τοῦ ἀριθμοῦ, ἔνδεκα δυνάδεα ἑοῦσι. ἐνθαῦτα
 ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἕστεως αὐτῶν Ψαμμίτι-
 χος, περιελόμενος τὴν κυνὴν ἑοῦσαν χαλκὴν ὑπέσχε-
 τε καὶ ἔσπενδε. κυνίας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν
 τε βασιλεῖς καὶ εὐνύχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος
 μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόμῳ χρεώμενος ὑπέσχε τὴν κυ-
 νήν· οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμι-
 τίχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέχρητό σφι, τὸν χαλκὴν
 σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ τοῦτον βασιλεῖα ἔσσεσθαι μόνον
 Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ πτεῖναι μὲν οὐκ
 ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνευρισκὸν βασανίζοντες ἐξ

οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα, ἐς δὲ τὰ ἔλα ἐδοξέσφι διώξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δύναμιος, ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμωόμενον μὴ ἐπιμίλογεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ.

152. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακὼν, ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκίων ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθῃ ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὔτοι οἱ ἐκ νομοῦ Σαῖτῳ εἰσι. μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἔνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλα. ἐπιστάμενος ὢν ὡς περιυβρισμένος εἶη πρὸς αὐτῶν, ἐπεὶ οὐκ εἴσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Αἰγύπτου, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἔστι μαντήϊον ἀμυνδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκίων ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστή μεγάλη ὑπεκένυτο χαλκίους οἱ ἄνδρες ἦξαν ἐπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνὰς τε καὶ Κῆρας ἄνδρας, κατὰ λήθην ἐπιλώσαντας ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον, ἐβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμίτιχῳ, ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπλισθέντας, ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπικύμενοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεύουσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιταλούμενον φίλα τε τοῖσι Ἰωσι καὶ Καρσὶ ποιεῖται, καὶ σφεας μεγάλα ὑπισχνείμενος πείθει μετ' ἐκείνου γενέσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμιν τοῖσι μετ' ἐκείνου βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταφέρει τοὺς βασιλείας.

153. Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος

ἐποίησε τῷ Ἡφαιστῷ προπύλαια ἐν Μέμφι τὰ πρὸς νότον ἀνεμὸν τετραμμένα, αὐλὴν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεταις ἐπὶ αὐτῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησας, ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε παρίστυλον ἔουσιν καὶ τύπων πλήν· ἀντὶ δὲ κόνων ὑπεστάσι κολοσσοὶ δυωδεκαπῆχες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν ὅτι Ἐπεσφος.

154. Τοῖσι δὲ Ἰᾶσι καὶ τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκαταρχασαμένοισι αὐτῶ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νελλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δὴ σφί τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε· καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκιδίδασκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων ἐμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γέγονασιν. οἱ δὲ Ἰωνεῖς τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἰκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· αἰοὶ δὲ οὗτοι οἱ χεῖροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον ἔναρθε Βουβράστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεσμένῳ στόματι τοῦ Νελλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκους ἐς Μέμφιν, φυλακὴν δυντοῦ ποιεῖμενος πρὸς Αἰγυπτίων· τούτων δὲ οἰκησάντων ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμογόμενοι τούτοις τὰ παρὰ Αἰγύπτου γινόμενα ἀπὸ Ψαμμίτιχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικήσθυσαν. ἔξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοις δὴ οἱ τὸ ὅλκοι τῶν νῦν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νῦν οὕτω ἔσχε τὴν Αἰγύπτου.

155. Τοῦ δὲ χρηστήριου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι· τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἐστὶ μὲν Αἰητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σαβαννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Ναίλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὐνομα δὲ τῇ πόλει ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτὼ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασται μοι. ἱρὸν δὲ ἐστὶ ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Αἰητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιῶν. τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν θῶμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Αἰητοῦς νηὸς ἐξ ἐνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος, καὶ τοῖχος ἑκάστος· τούτοισι ἴσος· τεσσαράκοντα πηχέων τούτων ἑκάστων ἔστι· τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέσται λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν.

156. Οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐστὶ θωυμασιότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμις καλουμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατῇ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ ὑπὲρ Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσιν οὔτε κινηθεῖσαν ἶδον, τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθῶς ἐστὶ πλωτή. ἐν δὲ ὧν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύονται, ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συγχοὶ καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ ἄφθορα πολλὰ. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτήν, ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εἴσῃ πρότερον πλωτῇ Αἰητῷ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων,

οἰκίονσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλει, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη διέσωσε, κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένη νήσῳ, ὅτε τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, θέλων ἔσθραιν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἄρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Αἰγυπτίῳ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὡρος, Αἰμῆτηρ δὲ Ἴσις, Ἄρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητῶν τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Αἰμῆτηρος. τὴν δὲ νῆσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

157. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα Ἄζωτον τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκει, ἐς ὃ ἐξεῖλε· αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἀπασάντων πολλῶν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκουμένη ἀντέσχε τῶν ἡμῶς ἱσταν.

158. Ψαμμίτιχου δὲ Νεκῶς παῖς ἐγένετο καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρυγι ἐπιτελείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσαρες, εὐρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἤκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νέλλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, ἤκται δὲ κατ' ὑπερθε ὄλγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὠρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα, ἔχεται δὲ κατ' ὑπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν ταῖνον

ὄρος, ἐν τῇ αἰ λειστοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὧν δὴ οὖρος τοῦ-
του παρὰ τὴν ὑπερήν ἦται ἡ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μα-
κρὴ πρὸς τὴν ἡῶ, καὶ ἔπειτα τρεῖς ἐς διασφάγας, φέ-
ρουσα ἀπὸ τοῦ οὖρος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον
ἀναμον ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν
ἐστὶ καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης ὑπερ-
βῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην κα-
λεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρος τοῦ οὐρίζοντος Αἴ-
γυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσι στάδιοι χίλιοι
ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον, ἡ
δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρῃ, ὅσῃ σχολωτέρῃ ἐστὶ. τὴν
ἐπὶ Νεκῷ βασιλεὺς ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο
δυώδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νῦν μεταξὺ ὀρύσσων
ἐπαύσατο μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῇ
βαρβάρῃ αὐτὸν προεργάζεσθαι· βαρβάρους δὲ πάντας
οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους.

159. Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς ἐτρά-
πετο πρὸς στρατηίας, καὶ τριήρεις αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηῇ
θαλάσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῇ Ἀραβίῃ κόλπῳ ἐπὶ
τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ
ταύτησί τε ἐχράτο ἐν τῷ θέοντι, καὶ Συρίοισι περὶ ὁ
Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῃ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μά-
χην Κάδντιν πόλιν τῆς Συρίας ἐούσαν μεγάλην εἶλε. ἐν
τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα καταργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ
Ἀπόλλωνι πέμπας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ
δὲ ἑκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῇ παιδί
Ψάμμῃ παραδούς τὴν ἀρχήν.

160. Ἐπὶ τούτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰ-
γύπτου ἀπικοντο Ἠλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δι-
καιότατα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἄγωνα

πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκίοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπέξου-
ρεῖν. ὥς δὲ ἀπικνόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἠλεῖοι ἔλα-
γον τῶν εἰσεκα ἀπικνόντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος
συγκάλεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτά-
τους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπυνθάνοντο τῶν
Ἠλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατῆκε σφέας ποιεῖν παρὶ
τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα ἔφρασαν ἦκειν
ἐπιμαθησάμενοι, εἴ τι ἔχοιαν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιο-
ταρον ἐπεξουρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι ἐπαρώτων τοὺς
Ἠλείους, εἴ σφι οἱ πολῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφρασαν
καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ
ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφρασαν σφεας
οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτημέναι· οὐδε-
μίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅπως οὐ τῷ ἀστῇ ἀγωνιζομένῳ
προσθήσονται, ἀδικούντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βού-
λονται δικαίως τιθέναι καὶ τούτου εἴνεκα ἀπικνῶντο ἐς
Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῇσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τι-
θέναι, Ἠλείων δὲ μηδεὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν
Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπαθήκαντο.

161. Ψάμμος δὲ ἐξ ἔσθα μόνον βασιλεύσαντος Αἰ-
γύπτου καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην καὶ μεταντικὰ
ταλευτήσαντος ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμος, ὃς μετὰ
Ψαμμίτην τὸν ἐώντοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαίμονε-
στατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπὶ ἔσθα πέντε καὶ εἴκοσι
ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπὶ τῷ Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναν-
μάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδωκε κακῶς γενέσθαι, ἐγί-
νετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λι-
βυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι·
ἀποπείψας γὰρ στρατεύμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους

μεγαλωστί προσέπταισε, Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφομένοι ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκίοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίας αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ· ταῦτα δὲ θειὰ ποιούμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθαλῆς.

162. Πυθόμενος δὲ ὁ Ἀπρίης ταῦτα πέμπτῃ ἐπ' αὐτοὺς Ἀμασιν καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δὲ ἐπαί τε ἀπικόμενος καταλάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιεῖν λέγοντος αὐτοῦ τῶν τις Αἰγυπτίων ὀπισθεστάς παριέθηκέ οἱ κνήνῃν, καὶ περιτιθείς ἔφη ἐπὶ βασιλῆϊ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὕτως ἀκούσιον ἐγένετο τὸ ποιούμενον, ὥς διεδέκυνε· ἐπαί τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπασταῖτες, παρσκευάζετο ὥς ἔλῳν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ἔπαμπε ἐπ' Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑαυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑαυτόν. ὥς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις τὸν Ἀμασιν ἐκάλεσε, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματαῖσε, καὶ τοῦτό μιν ἐκίλευσε Ἀπρίην ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιῶν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένου ἵναί τι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὥς ταῦτα πάλοι παρσκευάζεται ποιεῖν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμνησθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξιον. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἐκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἄγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρσκευαζόμενον ὀρέοντα σπουδῇ ἀπείχει, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι τὰ πρησόμενα. ὥς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ

ἄγοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα περιταμαῖν προστάξαι αὐτοῦ τὰ τε ὤτα καὶ τὴν ῥίνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνουν, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑσπέρῳ οὕτω αἰσχυρῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἐτέρους καὶ ἐδίδωσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι.

163. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἑσπέρῳ Κᾶράς τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους, ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλήϊα ἐν Σαΐ πόλει, μεγάλα ἔόντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἳ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν, καὶ οἳ περὶ τὸν Ἀμασιν ἐπὶ τοὺς ἑαίρους. ἐν τε δὴ Μαμέμφι πόλει ἐγένοντο ἀμφοτέρω, καὶ πειρῆσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

164. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἐπὶ τὰ γένηα, καὶ τούτων οἱ μὲν ἱερεῖς, οἳ δὲ μάχιμοι κεκλήσονται, οἳ δὲ βουκόλοι, οἳ δὲ συβῶται, οἳ δὲ κάπηλοι, οἳ δὲ ἐρμηνέες, οἳ δὲ κυβερνήται. γένηα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτα ἐστὶ, οὐνόματα δὲ σφί περ ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἳ δὲ μάχιμοι αὐτῶν καλέονται μὲν Καλασιεῖς τε καὶ Ἐρμोटύβιες, ἐκ νομῶν δὲ τῶνδ' εἰσι· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διακρίνεται.

165. Ἐρμोटυβίαν μὲν οἶδε εἰσὶ νομοὶ, Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χερμῆτης, Παπρημέτης, νῆσος ἡ Προσωπίτις καλεομένη, Ναθῶ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἐρμोटύβιες εἰσι, γινόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλάστοις γενόλατο, ἑκακίδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βανανσίης οὐδεὶς δεδάρα οὐδέν, ἀλλ' ἀνέωνται ἐς τὸ μάχιμον.

166. Καλασιεῶν δὲ οἶδε ἄλλοι νομοὶ εἰσι, Θηβαῖος,

Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβερνήτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιδίτης, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μυκεφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκεῖ, ἀπὸ τῶν Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστον ἐγνώματο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοις ἐξέσσι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκίουσι μούνα, παῖς παρὰ πατρός ἐνδεκόμενος.

167. Εἰ μὲν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι, ὅρῳ καὶ Θρήϊας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μαρθάνοντας καὶ τοὺς ἐγγόνους τούτων, τοὺς δ' ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξίων γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀντιμένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνους.

168. Γέρρα δὲ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μόνον Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρώων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυνάδεα ἐκάστῃ ἀταλίας. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηγέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πόσις, ὃ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασιν ἦν ἐξαραιρημένα, τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο καὶ οὐδαμὰ ὦντο· Καλασιρίων χίλιοι καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι ἐδορυφόρον ἀναυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοις δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδδοτο ἐπ' ἡμίρῃ ἐκάστη, ὅπτιοῦ σίτου σταθμὸς πέντε μνᾶι ἐκάστῃ, κρεῖων βοέων δύο μνᾶι, οἴνου τέσσαρες ἀρυστήρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφοροῦσι ἐδίδδοτο.

169. Ἐπαί τε δὲ συνιόντες ὁ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἀμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μώμεφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῶν ἐλάσσονες ἔοντες κατὰ τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίω δὲ λέγεται εἶναι ἡδε ἡ διάνοια, μηδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιλείης· οὕτω ἀσφαλῶς ἐκιντῶ ἰδρύσθαι ἐδόκει. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη, καὶ ζωγρηθεὺς ἀπήχθη ἐς Σαῖν πόλιν, ἐς τὰ ἐκκτου οἴκτα πρότερον ἔοντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἦδη βασιλεῖα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιλεῖοσι, καὶ μιν Ἀμασις εὖ περιεῖπε· τέλος δὲ μεμφομένων Αἰγυπτίων ὥς οὐ ποιοῖ δίκαια, τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἐκιντῶ ἔχθιστον, οὕτω δὲ παραδιδού τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρώεσι ταφῇσι· αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀρισταγῆς χειρός. ἔθαψαν δὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλεῖας ἔσω ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἐκαστέρω μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίω καὶ τῶν τούτου προπατόρων, ἐστὶ μῆντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ σὺλῃ τοῦ ἱεροῦ, πασιὰς λιθίνῃ μεγάλῃ καὶ ἡσκημένη στύλοισι τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμμημένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ πασιάδι διξὰ θυρώματα ἔστηκε, ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θύκη ἐστὶ.

170. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὅσιον ποιῆμαι ἐπὶ τοιούτῳ περήματι ἐξαγορεύειν τοῖνονμα ἐν Σαῖ, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου. καὶ ἐν τῷ ταμένει ὀβαλοὶ ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι, λίμνη τέ ἐστὶ ἐχομένη λιθίνῃ

κρηπίδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη εὖ κίκλω, καὶ μέγας, ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ὅση περ ἢ ἐν Δήλῳ ἢ τροχοειδὴς καλεομένη.

171. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκῃλα τῶν παθόντων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν τούτων εἰδοῦσι μοι ἐπὶ πλέον ὥς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει, εὖστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος ταλῆτης πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες Θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης εἰδοῦσι μοι πέρι εὖστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν ταλῆτην ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγίτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ ἐξανιστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων ἐξαπώλετο ἡ τελετὴ, οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρχαῖδες διέσωζον αὐτὴν μῦνοι.

172. Ἀπρίω δὲ ὥδε καταραινόμενον ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτω ἐὼν, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλις, οὗνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδαμῇ μοίρῃ μεγάλη ἦγον, αἵ τε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφῇ αὐτοῦς ὁ Ἄμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνη προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρύσεος, ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε ἐναπνιζέτο. τοῦτον κατ' ὧν κόψας ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο, καὶ ἴδρυσεν τῆς πόλιος ὅκου ἦν ἐπιτηδεύατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτῶντες πρὸς τῷ ἄγαλμα ἐσέβοντο μέγας. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεῦμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηεν φᾶς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τῷ ἄγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰ-

γυπτίους ἐναμαῖν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονήζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβασθαι. ἤδη ὡν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτήρῳ παρηγγέλαι· εἰ γὰρ πρόταρον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεὺς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθεύσθαι ἐκείνου. τοιοῦτω μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

173. Ἐχρᾶτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὀρθριον μέχρι οὗτου πληθύνους ἀγορῆς προθύμως ἐπρήσσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπειτα τε καὶ κατέσκαπτε τοὺς συμπτώτας καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιῶμων. ἀχθασθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτησεν αὐτὸν τοιάδε λέγοντες· Ὡ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωντοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωντόν· σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θαυέοντα δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα, καὶ οὕτω Αἰγύπτιοι τ' ἂν ἐπιστάτο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἀρχονται, καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἦκονες· νῦν δὲ ποιῶς οὐδαμῶς βασιλικά. Ὁ δ' ἀμείβετο τοιαῖδε αὐτούς· Τὰ τόξα οἱ κατεγμένοι, ἐπεὶ μὲν δέονται χρᾶσθαι, ἐνταύθασι, ἐπεὶ δὲ χρήσονται, ἐκλύνουσι· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκτραγῆ ἂν, ὥστε ἐς τὸ δέειν οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἀνθρώπων κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπονδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἐκείνόν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοιματός ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος μέρος ἐκατέρῃ νέμω. Ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο.

174. Λέγεται δὲ ὁ Ἀμασις, καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦεν καὶ φιλοσκευίων καὶ οὐδαμῶς κατεσπον-

δασμένος ἀνὴρ· ὅπως δὲ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ
 εὐπαθέοντα τὰ ἐπιτήδεια, κλέπτασκε ἂν περιώων. οἱ δ'
 ἂν μιν φάμενοι ἔχων τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον
 ἄγροικον ἐπὶ μαντήϊον ὅκου ἐκάστοισι εἶη. πολλὰ μὲν δὴ
 καὶ ἄλλοισι ἐπὶ τῶν μαντήϊων, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφεύ-
 γασκε. ἐπεὶ τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τοιαῦτα· ὅσοι
 μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων
 μὲν τῶν ἱρῶν οὕτε ἐπεμέλειτο οὕτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου
 οὐδέν, οὐδὲ φοιτῶν ἐθύε ὥς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψευ-
 δέα τε μαντήϊα κερταμένοισι· ὅσοι δὲ μιν κατέδησαν
 φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὥς ἀληθῶς θεῶν ἐόντων καὶ
 ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλειτο.

175. Καὶ τοῦτο μὲν ἐν Σαῖ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια
 θωυμάσι· οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος
 τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγέθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων
 ἐστὶ καὶ ὁκίων τέων· τοῦτο δὲ κολοσσούς μεγάλους καὶ
 ἀνδρόσφυγγας περιμήκας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς
 ἐπισκευὴν ὑπερφυείας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ
 τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μίμριν ἐουσέων λιθοτο-
 μέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθους ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος
 πλόον καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαῖος. τὸ δὲ
 οὐκ ἦκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἐστὶ τόδε·
 οἴκημα μονολίθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, καὶ
 τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἕτεα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσε-
 τετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυ-
 βερνήται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἕξωθεν
 ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχες, εὖρος δὲ τεσσαρεσκαίδεκα
 ὕψος δὲ ὀκτώ· ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἕξωθεν τῆς στέγης
 τῆς μονολίθου ἐστὶ, ἀτὰρ ἕσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδε-
 κα πήχων καὶ πνυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δεκάδεκα πήχων,

τὸ δὲ ὕψος πάντα πηγέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱεροῦ κείται παρὰ τὴν ἑσοδον. ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱερόν φασι τῶνδ' εἶναι οὐκ ἐσελεύσασαι· τὸν ἀρχιτέκτοντα αὐτῆς ἐλκομένης τῆς στέγης ἀναστάναι, οἷά τε χρόνου ἐγγεγονότος πολλοῦ καὶ ἀχθόμενον τῷ ἔργῳ, τὸν δὲ Ἀμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρῳ ἐλκύσαι. ἤδη δέ τινας λέγουσι ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελεύσθῃαι.

176. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱεροῖσι ὁ Ἀμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοις ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μίμφι τὸν ὑπτιον κείμενον κολοσσὸν τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε, τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομηκοντὶ εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἐστᾶσι Αἰθιοπικοῦ ἰόντες Μίθου δύο κολοσσοί, εἵκοσι πυδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἐκθεν τοῦ μεγάρου. ἔστι δὲ Μίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαΐ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μίμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μίμφι ἱερόν Ἀμασίς ἐστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἔον μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

177. Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλεὺς λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποις, καὶ πόλιν ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὴν ἀπᾶσας τότε διωμυρίας τὰς οἰκομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἀμασίς ἐστι ὁ καταστήσας, ἀποδεικνύναι ἕτερος ἐκάστον τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιῶντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαινοντα δικαίην ζῆν, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ

Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθηκε· τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἔντι ἀμύμων νόμῳ.

178. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἀμασις ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μεταξέτερος ἀπεδέξατο, καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκῆσαι, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι ἔδωκε χώρους ἐνδρῦσασθαι βωμούς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μὲν νῦν μέγιστον αὐτῶν τέμενος καὶ οὐνομαστότατον ἔον καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλεις εἰσι αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τῶς καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί, Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησσός καὶ Φάσηλις, Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μοῖνη. τούτων μὲν ἔστι τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστατάς τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλεις εἰσι αἱ παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιοῦνται, οὐδὲν σφι μετὸν μεταποιοῦνται. χωρὶς δὲ Αἰγυγῆται ἐπ' ἐωντῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο Σάμιοι Ἡρῆς καὶ Μιλήσιοι Ἀπόλλωνος.

179. Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μοῖνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νελλοῦ ἀπῆκοιτο, χρῆν ὁμόσαι μὴ μὲν ἐκόντα ἔλθαι, ἀπομόσαντα δὲ τῇ νηὶ αὐτῇ πλεῖν ἐς τὸ Κατωβιόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶα τε εἴη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλεῖν, τὰ φορτία ἔδες περιάγειν ἐν βάραις περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπῆκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο.

180. Ἀμφικτυόνων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῦσι νῦν ἔοντα νηὸν τριημισίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι (ὃ γὰρ πρότερον ἦν αὐτόθι αὐτομάτως κατακίη), τοὺς Δελφούς δὲ ἐτίβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος

παρασχεῖν· πλατύνοντο δὲ οἱ Ἀελοφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἰδοπίναντον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνέεικοντο· Ἀμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπηρῆς τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκίοντες Ἕλληνας εἰκοσι μυρίας.

181. Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλόνητά τε καὶ συμμάχην συνεθήκατο. ἔδωκαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, αἳ ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικός, εἴτε καὶ ἄλλως φιλόνητος Κυρηναίων εἴνεκα. γαμίει δ' ὧν, οἱ μὲν λέγουσι Βάτταν, οἱ δ' Ἀρκεσίλω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὐνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπαί τε συγαλάνοιτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγένετο· τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπαί τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλομένην· Ὡ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλάναι κάκιστα γυναικῶν πασῶν. Ἢ δὲ Λαδίκη, ἐπαί τε οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγένετο πρηνέστερος ὁ Ἀμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπὲρ ἐκείνην τὴν νύκτα μυχθῇ ὁ Ἀμασις (τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος), ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψαι ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἀντίκα οἱ ἐμυχθῇ ὁ Ἀμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦταν ἤδη, ἐκόπε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσητο, καὶ κάρτα μιν ἔσπερξε μετὰ τοῦτο. ἣ δὲ Λαδίκη ἰστέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἐπὶ καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἰδρυμένον τοῦ Κυρηναίων ἀστέος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπευράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐνύθειο αὐτῆς ἦτις εἶη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

182. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἀμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπέχρυσεν Ἀθη-

ναίης καὶ εἰκόνα ἐωντοῦ γραφῇ εἰκασμένην, τοῦτο δὲ τῇ
ἐν Αἰνδῷ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα καὶ θώ-
ρηκα λίθον ἀξιοθέητον, τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἑρῇ εἰ-
κόνας ἐωντοῦ διφρασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηῷ τῇ μεγάλῃ
ιδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς
μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἐωντοῦ τε καὶ
Πολυκράτους τοῦ Αἰάκως, ἐς δὲ Αἰνδὸν ξεινίης μὲν οὐ-
δαμιῆς εἵνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Αἰνδῷ τὸ τῆς Ἀθη-
ναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ιδρύσασθαι
προσσχούσας, ὅτι ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας.
ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἀμασις, εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος
ἀπ' ἀνθρώπων καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΤΡΙΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΘΑΛΕΙΑ.

ΕΠΙ τούτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου
ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἥρχε, καὶ Ἑλλήνων
Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας Καμ-
βύσης εἰς Αἴγυπτον κήρυκα αἴτας Ἀμασιν θυγατέρα,
αἴτας δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμε-
νος Ἀμασιν ἔρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν
Αἰγύπτῳ ἡγετῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέ-
κνων ἔδοτον ἐποίησε εἰς Πέρσας, ὅτε Κύρος πέμψας
παρὰ Ἀμασιν αἴτας ἡγετῶν ὀφθαλμῶν, ὃς εἴη ἄριστος
τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπιος
ἐνῆγε τῇ συμβουλῇ, καλεύων αἰτεῖν τὸν Καμβύσεα
Ἀμασιν θυγατέρα, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιώτο ἢ μὴ δοὺς Καμ-
βύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἀμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων

ἀχθόμενος καὶ ἀφρωδέων οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρ-
νήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν
ἔμελλε Καμβύσης ἔξαιν ἀλλ' ὡς παλλακὴν. ταῦτα δὴ ἐκ-
λογιζόμενος ἐποίησε τάδε. ἦν Ἀπρίω τοῦ προτέρου βα-
σιλέως θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδὴς μούνη τοῦ
οἴκου λελειμμένη, οὖνομα δὲ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ
τὴν παῖδα ὁ Ἀμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ
ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑκτοντοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ
χρόνον ὡς μιν ἠσπάζετο πατρόθεν οὖνομάζων, λέγει
πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος ὑπὸ
Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ σοι πόσῃ ἀσκήσας ἀπέ-
παμψε, ὡς ἑκτοντοῦ θυγατέρα διδοὺς ἰούσαν τῇ ἀληθείῃ
Ἀπρίω, τὸν ἐκείνος ἰόντα ἑκτοντοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυ-
πτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὐ-
τῇ ἡ αἰτὴ ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσῃα τὸν Κύρου με-
γάλως θυμωθέντα ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νῦν λέγουσι
Πέρσαι.

2. Αἰγύπτιοι δὲ οὐκ ἴσθονται Καμβύσῃα, φάμενοί μιν
ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίω θυγατρὸς γενέσθαι· Κύρον
γὰρ εἶναι τὸν πέμπαντα παρὰ Ἀμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέ-
ρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσῃα. λέγοντες δὲ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς
λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς (εἰ γάρ τινες καὶ
ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστάται καὶ Αἰγύ-
πτιοι), ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασι-
λεῦσαι γνησίῳ παρσόντος, αὐτίς δὲ ὅτι Κασσανδάνης
τῆς Φαρνάσπῃ θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς
Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ παρα-
τρέπουσι τὸν λόγον προσποιούμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ
συγγενὲς εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὥδε ἔχει.

3. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός,

ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδρόῃ παρεστειῶτα τέσσα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῶ ἔχρᾱτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθωμάζονσα, ἣ δὲ Κασσανδράη ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ εἶπε τάδε· Τοιῶνδε μέντοι ἡμεῖς παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κύρος ὥ ἀτιμῇ ἔχει, τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπέκτητον ἐν τιμῇ τίθεται. Τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτῇτι αἰπεῖν ταῦτα, τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσηα· Τοιγάρ τοι ὦ μήτηρ, ἐταῖρ ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω. Ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔισα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θώμῃ γινέσθαι· τὸν δὲ διαμνημεύοντα οὕτω δὴ, ἐταῖρ τε ἀνδρώθῃ καὶ ἔσχε τὴν βασιλείην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἰγύπτου στρατιάν.

4. Συνήκαμε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γινέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμασίου ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλικαρνησσεύς, οὖνομα δὲ οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολεμικὰ ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης, μακρόμενός κού τι Ἀμάσι ἐκδιδρῆσκει πλοῖον ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ὄντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροις λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἰγύπτου ἀπρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἀμασις σπουδὴν ποιούμενος εἰεῖν, μεταδιώκει δὲ τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστέλλας τρεῖς κατ' αὐτὸν, ὃς αἰρεῖται μιν ἐν Ἀσίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ὠνήγαγε ἐς Αἰγύπτου· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης· καταπεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσειτο ἐς Πέρσας. ὠρημμένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅπως τὴν ἀνδρὸν διασπαρῇ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τἄλλα τὰ Ἀμάσιος

πρήγματα, ἐξηγέσται δὲ καὶ τὴν Ἑλασιν, ὧδε παραινέων, πέμπαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν.

5. Μοῖνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιος γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεσμένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος ἰούσης πόλιος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, Σαρδίων οὐ πολλῶ ἑλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου, ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος ἡμνης, παρ' ἣν δὴ τό Κάσιον ὄρος τέλει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος ἡμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὖρος καὶ τῆς Σερβωνίδος ἡμνης, ἐόν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἀνδρόν ἐστι δεινῶς.

6. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννεώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ πρὸς ἐκ Φοινίκης κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἶνου δις τοῦ ἔτους ἑκάστου, καὶ ἐν κεράμιον οἰνηρόν ἀριθμῶ κείμενον οὐκ ἐστὶ ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἰδεσθαι. κοῦ δῆτα, εἴποι τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμοῦνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δῆμαρχον ἑκάστον ἐκ τῆς ἐαυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν, τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἀνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτῶν κέραμος καὶ ἑξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.

7. Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα

σάξαντες ὕδατι, ἐπεί τε τάχιιστα παρέλαβον Αἴγυπτον. τότε δὲ οὐκ ἔοντας καὶ ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλκακηρησίου ξείνου, πέμπας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.

8. Σίβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῶδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστειὼς λίθῳ ὀξεῖ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιουμένων τὰς πίστις, καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑατέρου προκύνει ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ καμμένους λίθους ἐπὶ τὰ, τοῦτο δὲ ποιῶν ἐπικαλεῖ τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοις παρεγγυᾷ τὸν ξείνον ἢ καὶ τὸν ἀστὸν, ἣν πρὸς ἀστὸν ποιήται· οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβασθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μῦθον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῖνται εἶναι, καὶ τῶν τριῶν τὴν κορυὴν κείρεσθαι φασί, κατὰπαρ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κακάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχια, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀμιλάτ.

9. Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοις τοῖσι παρὰ Καμβύσῃ ἀπιγμένοις ἐποίησατο ὁ Ἀράβιος, ἐμχανᾷ τοιῶδε· ἀσκούς καμήλων πλήσας ὕδατος ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζώας τῶν καμήλων πάσας, τοῦτο δὲ ποιήσας ἤλασε ἐς τὴν ἀνδρον καὶ ὑπέμεινε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσῃ στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἥσσον πιθανόν, ἐπεὶ γὰρ δὴ λέγεται, φηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ ὀνόματι

Κόρυς, ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ ὢν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλεῖα τῶν Ἀραβίων, φασάμενον τῶν ὠμοβοσίων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἄνδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ, ἐν δὲ τῇ ἀνδρῷ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σῶζωσι. ὁδὸς δ' ἔστι δυνάδεα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνδρον. ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία.

10. Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύση. Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπὶ Αἴγυπτον, ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπέθανε, ἐν τοῖσι οὐδὲν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνπεῖχθη. ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχενθῆς ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱερῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμητίου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου φάσκει Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδὰμὰ ὕσθεῖσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὥς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕπαι τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακιάδι.

11. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε διεξέλασαντες τὴν ἄνδρον ἔζοντο πύλας τῶν Αἰγυπτίων ὥς συμβαλόντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπικούροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἰόντες ἄνδρες Ἕλληνες τε καὶ Κᾶρες, μαμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπὶ Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλαλεμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὅψιν

τοῦ πατρὸς κρητῆρα ἐν μίᾳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, μετὰ δὲ ἀγωνίζοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παιδῶν ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξιόντες τῶν παιδῶν οἶδόν τε καὶ ὕδωρ ἐσφόρεον ἐς αὐτὸν, ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντας οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθει πολλῶν ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

12. Θῶμα δὲ μέγα ἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὁσίων περιωχημένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Παρσίων ἕκαστο τὰ ὁστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐσφραθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων), αἱ μὲν τῶν Παρσίων κεφαλαίῃσι ἀσθενέας οὕτω ὥστε, εἰ θάλλεις ψήφῃ μούνη βαλεῖν, διατετρανέις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγῃς ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξαις. αἴτιον δὲ τούτων τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμὲ γ' ἐνπεσέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν ἀντίκα ἀπὸ παιδῶν ἀρξάμενοι ξυρεῖνται τὰς κεφαλὰς καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὁστέον. τὸντὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἐστὶ· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοις μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς· τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκητροφέουσι ἐξ ἡγῆς πῖλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νῦν τοιαῦτα ἔοντα ἶδον. ἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοις ἐν Παπρήμῃ τῶν ἅμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείῳ διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Αἰθῖος.

13. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατεληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν,

ἔπειτα ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ ἐπεί τε τὴν νέα ἴδον ἐσελθούσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἅλεις ἐκ τοῦ τείχους τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρουεργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τείχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τεῦτο πολιορκούμενοι χρόνῳ παρέστησαν, οἱ δὲ προσεχέες Αἴβυες δέισαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον γυγονότα, παρέδοσαν σφεας αὐτοὺς ἀμαχητὶ καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπειμπον· ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δέισαντες ὁμοίως καὶ οἱ Αἴβυες, ἔταρα τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἰδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθείς, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἦν ὀλίγα (ἔπειμπαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι), ταύτας δρασσόμενος αὐτοχαιρὴ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

14. Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τείχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειράτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ποιῶν τοιαῦτα· σταλάς αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλὴν ἐξέπειμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπειμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθέονας ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένους τῇ τοῦ βασιλέως. ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρήϊσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνελθόντες τε καὶ ἀνέλαιον ὀρέοντες τὰ τέκνα κακασκώμενα, ὃ δὲ Ψαμμήνιτος προῖδὼν καὶ μαθὼν ἔκψε ἐς τὴν γῆν. παρελθουσίων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δευτέρᾳ οἱ τὸν

παῖδα ἔπειπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχίλων τὴν αὐ-
τὴν ἡλικίην ἔχόντων, τοὺς δὲ ἀνχένας κάλῳ δεδεμένους
καὶ τὰ στόματα ἐγκατακλωμένους. ἄγοντο δὲ ποιὴν
ἴσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν
τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδέκασαν οἱ βασιλῆιοι δικασταί,
ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀν-
ταπολλυνθῆναι. ὁ δὲ ἰδὼν παραξίοντας καὶ μαθὼν τὸν
παῖδα ἡγεόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων
τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ θανά ποιούν-
των, τῷ αὐτῷ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόν-
των δὲ καὶ τούτων, συνήρκει ὥστε τῶν συμποτέων οἱ
ἄνδρες ἀπηλικώτερον, ἐκτεπτακότα ἐκ τῶν ἰόντων ἔχον-
τά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχός, καὶ προσαίτεοντα τὴν
στρατιήν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ
τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ
Ψαμμήνιτος ὡς ἶδεν, ἀνακλάνσας μέγα καὶ καλίσας οὐ-
νόματι τὸν ἐταῖρον ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν. ἦσαν δ' ἄρα
αὐτοῦ φύλακοι, οἱ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ'
ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θεωμάσας δὲ ὁ
Καμβύσης τὰ ποιούμενα, πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν
λέγων τάδε· Λεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρω-
τῆ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὀρέων κεκακωμένην καὶ
τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα οὔτε ἀνέβρωσας οὔτε
ἀπέκλινσας, τὸν δὲ πτωχὸν οὐδὲν σοι προσήμοντα, ὡς
ἄλλων πυνθάνεται, ἐτίμησας; Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώ-
τα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· Ὡ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οὐκ ἔγωγε
ἦν μέγῳ κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίνειν, τὸ δὲ τοῦ ἐταῖρου πέν-
θος ἄξιον ἦν δακρύων, ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων
ἐκτεσῶν ἐς πτωχὴν ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ. Καὶ
ταῦτα ὡς ἀπεραιχθέντα ὑπὸ τούτου εὖ δοκίειν οἱ εἰρη-

σθαι. ὥς δὲ λέγεται ὑπὲρ Αἰγυπτίων, δακρύνει μὲν Κροΐ-
σον (ἐστεινύχας γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπὶ
Αἰγύπτου), δακρύνει δὲ Περσίων τοὺς παρεόντας· αὐ-
τῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οὐκ ἔστιν τινα, καὶ ἀντίκα καλεῖ-
σιν τὸν τέ οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σῶζειν καὶ αὐ-
τὸν ἐκ τοῦ προασταίου ἀναστήσαντας ἄγων παρ' ἐκιντόν.

15. Τὸν μὲν δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκ ἐτι
περισόντα ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα, αὐτὸν δὲ Ψαμμή-
νιον ἀναστήσαντες ἤγον παρὰ Καμβύσα· ἐνθα τοῦ
λοιποῦ διαίτατο ἔχων οὐδὲν βλαιο. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη
μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἰγύπτου ὥστε ἐπι-
τροπεύειν αὐτῆς, ἐπεὶ τιμῶν ἐώθασιν Πέρσαι τῶν βασι-
λέων τοὺς παῖδας· τῶν, εἰ καὶ σφεων ἀποστήσωσι, ὅμως
τοῖσι γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι
μέν νυν καὶ ἄλλοισι ἔστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὐ-
τω νενομίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε τῷ Αἰβνός
Ἰνάρῳ παιδί Θαννύρῳ, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατήρ εἶχε
ἀρχήν, καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρῳ· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέ-
λαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρ-
ταίου οὐδαμοὶ καὶ Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. τῶν
δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιος ἔλαβε τὸν μισθόν·
ἀπιστίας γὰρ Αἰγυπτίους ἦλω, ἐπεὶ τε δὲ ἐπαύστως ἐγένετο
ὑπὸ Καμβύσῳ, αἶμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχρῆμα.
οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησα.

16. Καμβύσης δὲ ἐκ Μέρμιος ἀπῆκετο εἰς Σάϊν πό-
λιν, βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησα. ἐπεὶ τε γὰρ
ἐσθλῶς ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, ἀντίκα ἐκίλετο ἐκ τῆς
ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω, ὥς δὲ ταῦτά οἱ
ἐπιτελεία ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκίλετο καὶ τὰς τρίχας ἀπο-
τίλλειν καὶ κεντοῦν τε καὶ τὰλλα πάντα λυμάνεσθαι.

Ἀρμανίους τοῦ πατρὸς ἀποκρίναντα, ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίο-
πας κατόπτας πρῶτον, ὁφρομένους τε τὴν ἐν τοῦτοις
τοῖσι Αἰθίοσι λεγομένην εἶναι ἡλλου τράπεζαν, εἰ ἔστι
ἀληθῶς, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοπομένους, δῶρα
δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῇ βασιλεῖ αὐτῶν.

18. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλλου τοιήδε τις λέγεται εἶ-
ναι. λευκὴν ἔστι ἐν τῇ προαστείῳ ἐπιπλεος κρεῶν ἐφθῶν
πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτη-
δεύοντας τιθῆναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τάλει ἐκάστους δόντας
τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίτυσθαι προσιόντα τὸν
βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν
αὐτὴν ἀναδίδοναι ἐκάστοτε. ἡ μὲν δὲ τράπεζα τοῦ ἡλλου
καλεσμένη λέγεται εἶναι τοιήδε.

19. Καμβύση δὲ ὡς ἔδοξε πάμπαν τοὺς κατασκό-
πους, ἀντίκτα μετεπέμπετο ἐξ Ἑλεφαντίνης πόλιος τῶν
Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπιστάμενους τὴν Αἰθιοπίδα
γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκίλεσε
ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοί-
νικες δὲ οὐκ ἔρασαν ποιήσων ταῦτα· ὀρμίοισι τε γὰρ
μεγάλοισι ἐνδεέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποίειν ὅσια ἐπὶ τοὺς
παῖδας τοὺς ἐκοντῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ
βουλομένων οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχη-
δόνιοι μὲν νῦν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων·
Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοινίξ,
ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδάικεσαν Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ
Φοινίκων ἡρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντας δὲ καὶ Κύ-
πριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἐστρατεύοντο ἐπὶ Ἀθηνῶν.

20. Ἐπεὶ τε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἑλεφαντίνης
ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔταμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίο-
πας ἐντειλόμενος τὰ τε λέγειν χρή, καὶ δῶρα φέροντας

πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρατιὸν περιουχέντων καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικῆον οἴνου κύβην. οἱ δὲ Αἰθίοπας οὐκ ἔτι, ἐς τοὺς ἀπέπαμτα ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάστων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασι περὶ εὐσεμνέουσιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιλῆην τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρείνῃσι μέγιστός τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἔχῃ τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν.

21. Ἐς τούτους δὲ ὦν τοὺς ἀνδρας ὡς ἀπείκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῇ βασιλεῖ αὐτῶν ἔλεγον τῷδε· Βασιλεὺς ὁ Περσῶν Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμῶς τε ἀπέπαμτα ἐς λόγους τοι εἰλθεῖν παύειν, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτοῖς μάλιστα ἡδεται χρᾶντος. Ὁ δὲ Αἰθίοψ, μαθὼν ὅτι κατόπται ἡκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιαῦτα· Οὐτα ὁ Περσῶν βασιλεὺς δῶρα ὑμῶς ἔταμνε φέροντας, ἀρετιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι, οὐτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθῆα (ἦκατε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς), οὐτα ἐκείνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐτ' ἂν ἐπεθύμησε χάρις ἄλλης ἢ τῆς ἐαυτοῦ, οὐτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίσταται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τῷδε ἔπεια λέγετε, βασιλεὺς ὁ Αἰθίοπων συμβουλεύει τῇ Περσῶν βασιλεῖ, ἑστῶν οὕτω οὐκ ἐπείκεις ἔλασσι τὰ τόξα Πέρσαι ἔοντα μεγάθυά τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον στρατεύσονται· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εὐδέναι χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιόπων παισὶ γὰρ ἄλλην προσεπείσονται τῇ ἐαυτῶν.

22. Ταῦτα δὲ εἰπας καὶ ἀναὶς τὸ τόξον παρίδμενος

τοῖσι ἦκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ πορφύρεον εἰρώτα ὃ τι εἶη καὶ ὅπως πεποιημένον. εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθειάν περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολαροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἶματα. δεύτερα δὲ τὸν χρύσειον εἰρώτα στρεπτόν τὸν περιανχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτῶν, γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναι σφρα πίδαας εἶπε ὡς παρ' ἐαυτοῖσι εἰσι βωμαλεώτεραι τούτων πέδαι. τρίτον δὲ εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλέκμιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπύκνιτο καὶ ἐπύθτετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι ἐπαίρετο, ὃ τι τε σιτέται ὁ βασιλεὺς καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζῶει. οἱ δὲ σπείσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα δ' ἔτεα ζῆς πληρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη οὐδὲν θωμιάζειν, εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι. οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφίας, εἰ μὴ τῷ πόματι τῷδε ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον· τοῦτο γὰρ ἐωντοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι.

23. Ἀντιβομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς ζῆς καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέσθαι, ὑπερβάλλειν δὲ τινας καὶ ταῦτα, σίτησιν δὲ εἶναι κρεῖα ἐφ' ἃ καὶ πόμα γάλα. θῶνμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνῃ σφι ἠγήσασθαι ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἶη· ὅθιν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥσπερ ὕδωρ. ἀσθενεῖς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω θῆ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷον τε

εἶναι ἐπὶ αὐτοῦ ἐπιπλέων, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύ-
λων ἐστὶ εὐαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσ-
σόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφί ἐστι ἀληθῶς οἷόν τι λέ-
γεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτω τὰ πάντα χρεώμενοι,
μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν
σφῆας ἐς δεσμωντήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν
πέδησι χρυσέησι δεδίοσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι
Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιστάτην καὶ τιμωτάτην.
Θησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωντήριον, ἐθήσαντο καὶ τὴν
τοῦ ἡλίου λεγομένην τράπεζαν.

24. Μετὰ δὲ ταύτην ταλυνταίας ἐθήσαντο τὰς
θῆκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὕλου τρόπερ
τοιῶδε. ἑπείαν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατάπαρ
Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυμνώσαντες ἅπαντα αὐτὸν
γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιῶντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν,
ἑπείτα δὲ οἱ περυστᾶσι στήλην ἐξ ὕλου πεποιημένην
πολὴν· ἣ δὲ σφί πολλή καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ
δὲ τῇ στήλῃ ἐπεὶ διαφαίνεται ὁ νέκρς, οὔτε ὁδμήν οὐ-
δεμίαν ἄχαρην παρεχόμενος οὔτε ἄλλο ἀεκιές οὐδέν· καὶ
ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ τῷ νέκρϊ. ἐνικνυτὸν μὲν
δὲ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσ-
ήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσ-
άγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκομίσαντες ἰστιάσι παρὶ τὴν
πόλιν.

25. Θησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι ἀπαλ-
λάσσοντο ὀπίσω. ἀπαγγελλάντων δὲ ταῦτα τούτων, αὐ-
τίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος ἰστρατεύετο ἐπὶ
τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παρ-
αγγέλλας οὔτε λόγον ἐκντῶ δούς, ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα τῆς
γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἐμμανὴς τε εἶναι καὶ οὐ

φρενῆρης, ὥς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο, ἔλ-
 λήνων μὲν τοὺς παρόντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομί-
 νειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος. ἐπεὶ τε δὲ
 στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ
 ὡς πάντε μισιὰδας, καὶ τούτοισι μὲν ἐντελλετο Ἀμμω-
 νίους ἐξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς
 ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ὄγων στρατὸν ἦγε ἐπὶ
 τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τό πέμπτον μέρος δια-
 ληλυθέναι τὴν στρατὴν, αὐτίκα πάντας αὐτοὺς τὰ εἶχον
 σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπας, μετὰ δὲ τὰ σιτία καὶ τὰ
 ὑποζύγια ἐπέλιπε κατασθιόμενα. εἰ μὲν γὰρ μαθὼν
 ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχας καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν
 στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῇθεν γενομένη ἐμαρτιάδι ἢ ἄν ἀνὴρ
 σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦγε αἰεὶ ἐς τὸ
 πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς
 λαμβάνειν, ποιησάμενοι διεζῶον, ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμ-
 μον ἀπῆκοντο, δεικὸν ἔργον αὐτῶν τινας ἐργάσαντο· ἐκ
 δεκάδος γὰρ ἑκα σφείων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφα-
 γον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δέσας τὴν ἀλ-
 ληλοφαγίην, ἀπέστειλε τὸν ἐπὶ Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπο-
 ρεύετο, καὶ ἀπικνέσται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ
 στρατοῦ. ἐκ Θηβῶν δὲ καταβάς ἐς Μέμφιν τοὺς Ἕλλη-
 νας ἀπέστειλε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπὶ Αἰθίοπας στόλος οὕτω
 ἐπύρηνε.

26. Οἱ δ' αὐτῶν ἐπὶ Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες
 στρατεύεσθαι, ἐπεὶ τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβῶν ἐπο-
 ρεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροὶ εἰσι ἐς
 Ὀασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχρινῆς
 φυλῆς λεγόμενοι εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν
 ἀπὸ Θηβῶν διὰ ψάμμον, οἰνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος

κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χώρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτα δέ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμωνίοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ τάδε ἐπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἵκται διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφρας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξὺ κόνι μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἰρεομένοισι ἀντίοισι ἐπιπνεῦσαι τότον μέγαν τε καὶ ἐξάλσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου καταχῶσαι σφρας καὶ τρόπον τοιοῦτον ἀφανισθῆναι. Ἀμμωνίοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

27. Ἀπυγμένον δὲ Καμβύσῳ ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπας, τὸν Ἕλληρες Ἐπιαφον καλέονσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου ἀντίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἴματα τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλλῇσι. ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιῶντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφείας καταδόξας, ἐωυτοῦ κακῶς προξέαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιεῖν, ἐπάλαιε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον μὲν, ἰόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίησαν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρεῖη τῆς στρατιῆς πληθὸς τι ἀποβαλὼν. οἱ δὲ ἔφραζον, ὥς σφι θεὸς εἴη φανείς διὰ χρόνου πολλοῦ ἐωθῶς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὶ ἄν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι καχαρημότες ὀρτάζουσιν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔρη ψεύδεσθαι σφρας καὶ ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἔζημιον.

28. Ἀποκτείνας δὲ τούτους δεύταρα τοὺς ἱρέας ἐπάλαιε ἐς ὄψιν, λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ

λήττειν ἔρη αὐτὸν εἰ θεός τις χειροθήτης ἀπειγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἶπας ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱεῖας. οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες· ὁ δὲ Ἄπιν οὗτος ὁ Ἐπαφος γίνεται μόςχος ἐκ βοῦς ἥτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχαι, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκειν τὸν Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόςχος οὗτος ὁ Ἄπιν καλούμενος σημήϊα τοιαῦτα ἐὼν μέλας, ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰστὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσει κύνθαρον.

29. Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱεῖες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παῖσι τὸν μηρόν· γαλάσσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἱεῖας· Ὡς κακαὶ κεφαλαὶ, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ ἐπαῖοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσασθε. Ταῦτα εἶπας ἐντείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουνσι τοὺς μὲν ἱεῖας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα πτείνειν. ὀρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ δὲ ἱεῖες ἐδικαιεῦντο, ὁ δὲ Ἄπιν πεπληγμένος τὴν μηρόν ἔφθινε ἐν τῷ ἱερῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν τελευτήσαντι ἐκ τοῦ τρώματος ἔθασαν οἱ ἱεῖες λάθρη Καμβύσει.

30. Καμβύσης δὲ, ὥς λέγουσι Αἰγύπτιοι, ἀντίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφὸν Σμέρδιν ἰόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπαμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἔξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον

μοῦτος Περσίων ὅσον τα ἐπὶ δύο δακτύλους ἄρυσσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἦναι· οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσίων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένον ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὑπνῷ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον εἰθόντα ἐκ Περσίων ἀγγέλλειν ὥς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλεῦσι ἱζόμενος Σμέρδις τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψεύσσει. πρὸς ὦν ταῦτα δάσας περὶ ἑαυτοῦ, μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πηξιάσπεα ἐς Πέρσας, ὅς οἱ ἦν Περσίων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιον· οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

31. Πρῶτον δὴ λέγουσι Καμβύση τῶν πακῶν ἄρξαι τοῦτο. δεύτερον δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοικέει καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῇ. ἔγρηψε δὲ αὐτὴν ὥδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικεῖν Πέρσαι. ἠράσθη μὲν τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσεν, εἶρετο καλέσας τοὺς βασιλεῖς δικαστὰς εἰ τις ἔστι κελύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικεῖν. οἱ δὲ βασιλεῖς δικασταὶ κερκισμένοι ἄνδρες γίνονται Περσίων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι ἢ σφί παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγῇται τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακίσται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεως, ὑπεκρίνοντο ἀντιῶ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς καλέσει ἀδελφεῇ συνοικεῖν ἀδελφεόν, ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσίων ἐξεῖναι ποιεῖν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὕτε τὸν νόμον

ἔλυσαν δαίσαντες Καμβύσα, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες, παρεξῆυρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θάλλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγρηψε τὴν ἐρωμένην, μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δὴτα τὴν νεωτέραν ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον πτείνει.

32. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς, ὥσπερ περὶ Σμέρδιος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι πυνός, θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην· νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀποφύξασα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ, δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσα ἠδεσθαι θεωρούμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύειν. Καμβύσα δὲ μαθόντα τοῦτο ἐπιτρέσθαι διότι δακρύοι, τὴν δὲ εἰπεῖν ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφῷ τιμωρήσοντα δακρύσεια, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθούσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσῃ· Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ περιεπιτεμένῃ λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτίλαι καὶ ἐπαστρέσθαι τὸν ἄνδρα, κότερον περιτετιμμένη ἢ δασεῖα ἢ θρίδαξ ἰοῦσα εἴη καλλίων, καὶ τὸν φάνα δασεῖαν, τὴν δ' εἰπεῖν· Ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμμήσαο, τὸν Κύρον οἶκον ἀποψιλώσας. Τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηδήσαι αὐτῇ· ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ μὴ ἐκτρέψασαν ἀποθανεῖν.

33. Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκητῆρας ὁ Καμβύσης ἐξομάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γὰρ τινα ἐν

γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἰρὴν ὀνομάζουσι τινες. οὐ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν.

34. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσαις ἐξαμένη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πηξάσπεα, τὸν ἐπίμα τε μάλιστα, καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεα οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οὐνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμαρτὴ· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· Πηξάσπεες, κοῖόν μὲν πάντα νομίζουσι Πέρσαις εἶναι ἄνδρα τίνας τε λόγους παρὲς ἡμᾶς ποιεῦνται; Τὸν δὲ εἰπεῖν· Ὡς δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλας ἐπαινῶμαι, τῇ δὲ φιλονικίᾳ σέ φασι πλεόνας προσκείσθαι. Τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα παρὲς Περσίων, τὸν δὲ θυμωθέντα τοιῶδε ἀμαίβεσθαι· Νῦν ἄρα μὲν φασὶ Πέρσαις οὕτως προσηκόμενον παραφρονεῖν καὶ οὕτως εἶναι νοήμονα· οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθείας. Πρότερον γὰρ δὴ ἄρα Περσίων οἱ συνέδρεον ἐόντων καὶ Κροίσου, εἶρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελῆσαι Κῦρον· οἱ δὲ ἀμαίβοντο ὥς εἰη ἀμείνων τοῦ πατρός· τὰ τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆσθαι Αἰγυπτίον τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαις μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγον, Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οἷσι ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσέα τάδε· Ἐμοὶ μὲν νῦν, ὃ παῖ Κίρου, οὐ δοκέεις ὁμοίος εἶναι τῷ πατρί· οὐ γὰρ κω τοί ἴσθι υἱὸς οἷόν σε ἐκείνος καταλείπετο. Ἦσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης καὶ ἐπαίνεσε τὴν Κροίσου κρίσιν.

35. Τούτων δὴ ὢν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πηξάσπεα· Σὺ νῦν μάθε αὐτὸς, εἰ λέγουσι Πέρσαις

ἀληθία, εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἐστρωτός ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δ' ἁμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθία καὶ με μὴ σωφρονεῖν. Ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον βαλέειν τὸν παῖδα, πασσόντος δὲ τοῦ παιδὸς ἀνασχίζειν αὐτὸν καλεύειν καὶ σκέπασθαι τὸ βλήμα· ὥς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὗρεθῆναι ἐνέοντα τὸν οἷστον, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γαλάσαντα καὶ परिχαρέα γινόμενον· Πηρξάσπες, ὥς μὲν ἐγὼ τε οὐ μαίνομαι, Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δῆλά τοι γέγονε· νῦν δέ μοι εἰπέ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα; Πηρξάσπες δὲ ὁρέοντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα καὶ περὶ ἐαυτοῦ δαιμονιοντα, εἰπεῖν· Δίεσποτα, οὐδ' ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκίω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλέειν. Τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο, ἐτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοῖα τοῖσι πρώτοισι θυώδενα ἐπ' οὐδεμῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεω ἐλὼν ζῶντας ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε.

36. Ταῦτα δὲ μὲν ποιῶντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Ἀνδρὸς νουθετησάι τοισὶδε τοῖσι ἔπαισι· Ὡ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάβαντα σεωντόν· ἀγαθόν τι πρόνοον εἶναι, σοφὸν δὲ ἢ προμηθίῃ· σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωντοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεω ἐλὼν, κτείνεις δὲ παῖδας· ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήης, ὅρα ὅπως μὴ σε ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατήρ ὁ σὸς Κύρος ἐπέπεμπε πολλὰ καλεύων σε νουθετεῖν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὕρισκω ἀγαθόν. Ὁ μὲν δὲ εὐνοίαν φαίνων συναβούλωνέ οἱ ταῦτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς

συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπε-
τρέπενυσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συναβούλευσας, κα-
λέων αὐτὸν Ἀράξῃ ποταμὸν διαβάντα ἔναι ἐπὶ Μασ-
σαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέραν,
καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτὸν ὤλεσας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κα-
κῶς προστάς, ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον παιθόμενόν σοι.
ἀλλ' οὔτι χαίρων, ἐπαί τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός
τεν ἰδοόμην ἐπιλαβέσθαι. Ταῦτα δὲ εἰπας ἐλάμβανε
τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν. Κροῖσος δὲ ἀναδραμεῖν
ἔβη ἔξω· ὃ δὲ ἐπαί τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐντείλατο
τοῖσι θεράπονσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν. οἱ δὲ θερά-
ποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ κατακρύπτουσι
τὸν Κροῖσον, ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ ὥστε, εἰ μὲν μεταμελήσει
τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπύκνῃσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφύ-
ναντες αὐτὸν δῶρα λάμβανται ζωάγια Κροῖσου· ἣν δὲ
μὴ μεταμελήται μηδὲ ποθῇ μιν, τότε κατακρῆσθαι
ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ με-
τῶπα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες
τοῦτο ἐπιγγέλλοντο αὐτῷ ὡς περιβή. Καμβύσης δὲ
Κροῖσῳ μὲν συνήδασθαι ἔφη περιόντι, ἐκείνους μέντοι
τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξασθαι ἀλλ' ἀποκτε-
νεῖν· καὶ ἐποίησε ταῦτα.

37. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς
ἐχθρούς ἐξεμάνετο, μένων ἐν Μίμφι καὶ Θήμας τε
παλαιὰς ἀνολίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐς δὲ
δὴ καὶ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν ἦλθε καὶ πολλὰ τῷγάμα-
τι κατεγάλασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τῷγάμα τοῖσι
Φοινικίοισι Παταϊκοῖσι ἐμφορέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες
ἐν τῇσι πλώρησι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὃς δὲ τού-
τους μὴ ὄπωπε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανίω· πυγμαίου ἀνδρός

μίμησις ἐστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱερόν, ἐς τὸ οὐ θαμνιόν ἐστι εἶναι ἄλλον γὰρ ἢ τὸν ἱερά· ταῦτα δὲ τὰ γάλματα καὶ ἐνέπρησε πολλὰ κατασκήψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὁμοῖα τοῦ Ἥφαίστου· τοῦτου δὲ σφρας παῖδας λέγουσι εἶναι.

38. Πανταχῇ ὣν μοι δηλὰ ἐστὶ ὅτι ἐμάνη μεγάλας ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίεσι ἐτεγέρησε καταγαλᾶν. εἰ γάρ τις προδαίη πᾶσι ἀνδρείοισι ἐπέλασθαι καλέων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασπαράμμενοι ἂν ἐλόιατο ἕκαστοι τοὺς ἐσωτῶν· οὕτω νομίζουσι πολὺ τι καλλίστους τοὺς ἐσωτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὕκων οἰός ἐστι ἄλλον γὰρ δὴ ἢ μακρόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίμασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες οἱ ἄνθρωποι, πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι ταμμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῇδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἐσωτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρέοντας εἶρετο, ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλόατο τοὺς πατέρας ἀποδνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατασθίουσι, εἶρετο, παρέοντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἐρμηνίος μανθάνοντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξάται ἂν ταλευτέοντας τοὺς πατέρας καταπαλεῖν περὶ· οἱ δὲ ἀμβέσαντες μέγα εὐφημίειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενομίσται, καὶ ὁρθῶς μοι δοκεῖ Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

39. ΚΑΜΒΥΣΕΩ δὲ ἐπ' Ἀθηναίῳ στρατηγεύοντι, ἐποιήσαντο καὶ Ἀσκαδαμόνιοι στρατῆθην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτα τὸν Αἰάκους, ὃς ἔσχε Σάμον Ἀπαι-

στίας· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφοῖσι Πανταγνώτῃ καὶ Συλοσσῶντι ἔταμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποπεινάσας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσσῶντα ἐξαλάσας ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον· ἔσχων δὲ ἐσθλὴν Ἀμάσι τῇ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήματο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ ἀντίκα τοῦ Πολυκράτους τὰ πρῆγματα αὐξήτο καὶ ἦν βεβαιώμενα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἅλλην Ἑλλάδα· ὅπου γὰρ ἐθύσεις στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχέρας εὐτυχίης· ἔπειτο δὲ πεντηκοντέρους τε ἐκατὸν καὶ χίλους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδέν· τῇ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε, ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβεῖν. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρήσας, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου ἄστυα· ἐν δὲ δὴ καὶ Δεσφίους, παυστρατιῇ βοηθόντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οἱ τὴν τάφρον παρὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδομένοι ὤρουσαν.

40. Καὶ πᾶς τὸν Ἀμασιν εὐτυχίῳ μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής. πολλοὶ δὲ ἔτι πλεονός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπίσταται ἐς Σάμον· Ἀμασις Πολυκράτῃ ὤδα λέγει. ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξείνον ἐν πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σοὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀφίσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὥς ἔστι φθονερόν· καὶ πᾶς βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἄν κήδωμαι, τὸ μὲν τι εὐτυχίῳ τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσσαν, ἢ εὐτυχίῳ τὰ πάντα. εὐδύνῃ γὰρ καὶ λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐταλάνησε πρόφθιζος, εὐτυχίῳ τὰ πάντα. σὺ δὲ νῦν ἐμοὶ παυόμενος ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας

τοιάδε· φροντίσας τὸ ἄν εὖρης εἶν τοι πλείστον ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅπως μηκέτι ἦξει ἐς ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τῶπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι ταῖσι πύθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκαμμένων αἰέο.

41. Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης καὶ νόψ λαβὼν ὡς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἀμασις, ἐδίξητο ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθιῇ ἀπολομένῳ τῶν πενηλίων, διζήμενος δ' εὖρισκε τόδε. ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρου χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου. ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκει ἀποβαλεῖν, ἐποίησε τοιάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν, μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαιος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περναλόμενος τὴν σφρηγιῖδα πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλῶν ῥίπτει ἐς τὸ πέλαιος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἐπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἴκια συμφορῇ ἐχρήτα.

42. Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων τάδε οἱ συνήναικα γενέσθαι· ἀνὴρ αἰεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἤξιον μιν Πολυκράτει δῶρον δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη εἰθέλειν εἰθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε διδούς τὸν ἰχθύν· Ὡ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γὰρ ἐὼν ἀποχειροβίωτος, ἀλλὰ μοι ἐδόκει σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. Ὁ δὲ ἡσθίς τοῖσι ἔπαισι ἀμαίβεται τοῖσδε· Κάρις τε εὖ ἐποίησας, καὶ χάρις διπλὴ τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν. Ὁ μὲν δὴ αἰεὺς μέγα ποιεύμενος ταῦτα, ἦς ἐς τὰ οἴκια· τὸν δὲ

ἔχθῶν τάμνοντες οἱ θαράποντες εὐρίσκουσι ἐν τῇ νηδύνι αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτους σφρηγίδα. ὥς δὲ εἰδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον καχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτη, διδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτω τρόπῳ εὐρέθη. τὸν δὲ ὥς ἐσηλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκει, γράψας δὲ ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε.

43. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἀμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτους ἦκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἀνθρώπων ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρῆγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὅς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξινίην. τοῦ δὲ εἰσεκα ταῦτα ἐποίησε, ἵνα μὴ, συντυχίης θεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτη καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσει τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξένου ἀνδρός.

44. Ἐπὶ τούτῳ δὴ ὢν τὸν Πολυκράτη εὐτυχεόντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύση τὸν Κόρου, συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅπως ἂν καὶ παρ' ἐαυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, θεόμενος Πολυκράτους στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἐαυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ, ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευσεν μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμψε τεσσεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν.

45. Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ἐπὶ Πολυκράτους οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπεὶ

τε ἐγένοντο ἐν Καρπιάῳ πλείοντες, δοῦναί σφι λόγον, καὶ σφι ἀδείν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλεῖν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέονσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικῆσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πελομαχῆσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώθησαν, καὶ οὕτως δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαιμόνα. εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτα, λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδδε σφας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτα παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοισι οὐδὲ λόγος αἰρεῖται, τῷ ἐπίκουρῷ τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οὐκῆτοι ἦσαν πλήθει πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων ἔοντων ὀλίγων ἐσώθῃναι. τῶν δὲ ὑπ' αὐτῷ ἔοντων πολιτείων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νηωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἐτοίμους, ἦν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νηωσοικοῖσι.

46. Ἐταί τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτους ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ οἷα κάρτα θεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιληθῆναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνίεναι. μετὰ δὲ ταῦτα δευτέρᾳ καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφειῶν δέσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θύλακῳ περιεργάσθαι· βοηθεῖν δ' ὡς ἔδοξε αὐτοῖσι.

47. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἰσχυρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐπίκοντες, ὅτι σφι πρότερος αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοή-

Θησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὥς δὲ Λαπαδαμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι θεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὥς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς τὸν ἥγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔταμνε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήϊσαντο τῷ προτέρῳ ἔτι ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ὄντα μὲν λίθων καὶ ξύλων ἐνφρασμένων συγχῶν, πεπονημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἰρηνα θωημάσαι ἄξιον, ἀρπαδόνη ἐκίστη τοῦ θώρηκος παρῆναι· εὐῖσα γὰρ λεπτή ἐχει ἀρπαδόνας ἐν ἐκωτῇ τριηποσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φανεράς· τοιοῦτος ἑτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Αἰνῶν ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.

48. Συνεπαλάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γενέσθαι καὶ Κορινθιοὶ προθύμως· ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γυνὴ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηποσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων Περσέας ὁ Κυρῆλου ἐς Σάρδεις ἀπέταμνε παρὰ Ἀλκίπτεα ἐκ' ἐπομῇ· προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυνθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱεῖν ἄψασθαι Ἀρτίμυδος, μετὰ δὲ οὐ περιορέοντες ἀπέλειπον τοὺς ἐκείτας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὅστις, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρώνται κατὰ ταῦτά· νεκτὲς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἐκείτην οἱ παῖδες, ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡμιθίων, ἰστάντες δὲ τοὺς χοροὺς τραγῶν σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες

ἔχουσιν τροφήν· ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορινθιοὶ τῶν παίδων οἱ φύλακοι οἴχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κερκυραν οἱ Σάμιοι.

49. Εἰ μὲν νυν Περσῶν τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας. νῦν δὲ αἰεὶ ἐπεί τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἵόντες ἑαυτοῖσι. τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκουν τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορινθιοὶ ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ' ἑκτομῇ Περσῶν τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας τιμωρέμενος· πρότεροι γάρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες.

50. Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μελισσαν Περσῶν ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίᾳ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελισσῆς δύο παῖδες, ἡλικίην ὃ μὲν ἑπτακαίδεκα, ὃ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἑὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος παρ' ἑαυτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὡς εἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἵοντος τῆς ἑαυτοῦ παιδός· ἐπεί τε δὲ σφας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπτων αὐτούς· Ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμῶν τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; Τοῦτο τὸ ἔπος ὃ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο· ὃ δὲ νεώτερος, τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον αἶτε φονεὰ τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὕτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὕτε προσδιλέγετο ἱστορεόντι τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δὲ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περσῶν ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων.

51. Ἐξελάσας δὲ τοῦτον ἱστόρεα τὸν πρεσβύτερον

τά σφι ὁ μητροπάτωρ διαλέχθη. ὁ δὲ οἱ ἀπηγγέτο ὥς σφας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπαος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστελλων εἶπε, ἄτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περιάνδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔρη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλπίζασι τε ἱστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο. Περιάνδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, τῇ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαίταν ἐποιέστω, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγγόρευε μὴ μιν δέεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ ὅπως ἀπαλυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίαν, ἀπαλύνει' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, ἀπειλόντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπαλυνόμενος δ' ἂν ἦεν ἐπ' ἑτέραν τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ ἄτε Περιάνδρου ἰόντα παῖδα, καίπερ δευμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο.

52. Τέλος δὲ ὁ Περιάνδρος κήρυγμα ἐποίησατο, ὃς ἂν ἡ οἰκίοισι ὑποδεξῆται μιν ἡ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὁσηνδὴ εἴπας. πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα οὔτε τις οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ οὐδὲ αὐτὸς εὐεῖνος ἐδικαίειν πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερῶν ἐν τῇσι στοιῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περιάνδρος ἀλουσίησί τε καὶ ἀσιτίησι συμπεπτωκότα οἴπτερε· ὑπὲς δὲ τῆς ὀργῆς ἦεν ἄσπον καὶ ἔλεγε· Ἴδὲ παῖ, πότῃρα τούτων αἰρετώτερά ἐστι· ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἔχων ἔχω, ταῦτα ἰόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὃς ἔνν ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς ἀλήτην βίον εἶλεν, ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρωόμενος ἐς τὸν σε ἥμιστά θύρην. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐ-

τοῖσι ἐγγόνεσσι, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοὶ τε αὕτη γέγονε, καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῖν μέτοχος εἰμι, ὅσῳ αὐτὸς σφε ἐξαργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκταίρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθνημῶσθαι, ἅπιθι ἐς τὰ οἴκια. Περικλῆς μὲν τούτοισι αὐτὸν καταλάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμαίβεται τὸν πατέρα, ἔφη δὲ μιν ἱερὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἑωντῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περικλῆς ὥς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνέκμητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται σταίλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περικλῆς ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὥς τῶν παρόντων οἱ πρηγμάτων ἔοντα αἰτιώτατον· καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἶλε δὲ αὐτὸν Προκλέα καὶ ἐξώγησε.

53. Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος ὁ τε Περικλῆς παρηβήκαε καὶ συνεγινώσκετο ἑωντῷ οὐκέτι εἶναι δυνατός τὰ πρήγματα ἐπορεῖν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπακάλεε τὸν Ἀνκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἔνθαυρα, ἀλλὰ οἱ καταφαίνεται εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Ἀνκόφρων οὐδὲ ἀποκρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περικλῆς δὲ περιεχόμενος τοῦ νηπίου δευτέρα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφεήν, ἑωντοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν παίδεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· Ω παῖ, βούλαιο τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον ἢ αὐτός σφε ἀπαλθὼν ἔχειν; ἅπιθι ἐς τὰ οἴκια, παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη κτήμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰδῷ. πολλοὶ τῶν

δικαίων τὰ ἐπαικέστερα προτιθέασι, πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῶα διζήμενοι τὰ πατρῶα ἀπέβαλον. τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι· ὁ δὲ γέρον τὴν ἤδη καὶ παρηγηκέως· μὴ δῶς τὰ σθεναροῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι. Ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἦξαι ἐς Κόρινθον, ἔστ' ἂν πανθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα, τὸ τρίτον ὁ Περίανδρος κήρυκα πέμπει βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦρκειν, ἐκείνους δὲ ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστάλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφί περὶ Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηρίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

54. Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἐπολιόρχεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσην ἐστρωτός πύργου κατὰ τὸ προάστιον τῆς πόλεως ὑπερέβησαν, μετὰ δὲ αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτους χειρὶ πολλῇ ἀπηλάσθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὗρου ἐπεόντα ἐπεξήλθον οἱ τε ἐπικούροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συγχοί, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον.

55. Εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακεδαιμονίαν ὁμοῖοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέτην Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἰρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοις, καὶ ἀποκληῖσθάντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει.

τῇ Σαμίων· τρίτῃ δὲ ἀπ' Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίῳ τοῦ Ἀρχίῳ αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμου γὰρ τούτου ἦν), ὃς ξείνων πάντων μάλιστα εἶμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοῦνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησεν. τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναι οἱ τὸν πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων.

55. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον. ὥς δὲ ὁ ματαιότατος λόγος ὤρηται, λέγεται Πολυκράτεια ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου, καταχρυσώσαντα δοῦναι σφι· τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατηγὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεὺς ἐποίησαντο.

57. Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεια στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τούτου τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον αἷτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακίσταται ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωπάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῃ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποισῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον παραμένειν· ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γίνηται

λεύκοφρύς τ' ἀγορή, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς
φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πρυτανεῖον
Παρίω λίθῳ ἡσκημένα.

58. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἶοι τε ἦσαν γινῶναι,
οὔτε τότε εὐθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεὶ τε
γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσέσχον οἱ Σάμιοι,
ἐπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν.
τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μυληλιφεῖς· καὶ ἦν
τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξα-
σθαι τὸν ξύλινον λόχον καλεῖν οὐσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν.
ὑπακόμμενοι δ' ὧν οἱ ἄγγελοι ἰδόντο τῶν Σιφνίων δέκα
τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσιν τῶν
Σιφνίων αὐτοῖσι, οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρ-
θον. πυθόμενοι δ' ἰδυῖς ἤκον οἱ Σίφνιοι βοηθόντες,
καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώθησαν, καὶ αὐτῶν πολλοὶ
ὑπεκλήισθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐ-
τοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν.

59. Παρὰ δὲ Ἐρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων
παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν
Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυθωνίην τὴν ἐν
Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυν-
θίους ἐξαλοῦντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ
εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔττα πέντε, ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυθω-
νίῃ ἑόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, καὶ τὸν τῆς Δι-
ατύης νηόν. ἕκταρ δὲ ἔτι Αἰγινῆται αὐτοὺς νουμαχίῃ
νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν. καὶ τῶν νηῶν
καπρίους ἔχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέ-
θεσαν ἐς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ
ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται· πρότερος

γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν μεγάλην κατὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

60. Ἐμήπωνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἔστι μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξαργασμένα, οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυῖας, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μήκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοι εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἑκτάτερον πόδες. διὰ παντός δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίσπηχυ βάθος ὀρύσσεται, τρίτον δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήρων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος, τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυσιτρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἔστι, δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χώμα ἐν θαλάσῃ, βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυῖων· μήκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων, πρῶτος ἐγένετο Ροῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἴνεκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήπωνα.

61. Καμβύση δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι ἐπανιστήσεται ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφοὶ, τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπετε τῶν οἰκίων μελεδανὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὢν οἱ ἐπανεστῇ, μαθὼν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὥς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ ὥς ὀλγοί·ησαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιόντα μιν εἰδείσαν. πρὸς ταῦτα βουλευσας τάδε ἐπαχέλησε τοῖσι βασιλεῦσι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἰπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδε τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης ἔοντα ἐόντοῦ ἀδελφεόν

ἀπέπεινε. ἦν τε δὴ ὁμοῖος αἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ ὄνομα τῶντ' εἶχε Σμέρδιν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζαίδης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διάταξι καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερίοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστίαι εἶη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύστω.

62. Οἱ τε δὴ ὡν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, εὗρισκε γὰρ Καμβύστα καὶ τὸν στρατὸν ἰόντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοισι, προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐνσταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐπίσας μιν λέγειν ἀληθεῖα αὐτὸς τε προδεδύσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πάμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτανέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα), βλέπας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· Πρηξάσπεε, οὕτω μοι διαπρήξαις τό τοι προσέθηκα πρήγμα; Ὁ δὲ εἶπε· Ὡς δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθεῖα, ὥπως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπαπέστηκε, οὐδὲ ὅπως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ μικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σὺ με ἐκέλευες εἶθ' ἀπ' αὐτοῦ χειρὶ τῇσι ἑμῶντοῦ. εἰ μὲν νυν οἱ τεθνεώτες ἀνστήσασιν, προσδέξαις τοι καὶ Ἀστυάργα τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μή τι τοι ἐκ γὰρ ἐκείνου νεώτερον κακὸν ἀναβλαστήσει. νῦν ὡν μοι δοκεῖ μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα ἐξατάξιν εἰρωτεύοντας, παρ' ὅτεν ἦκων προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλεὺς ἰκούειν.

63. Ταῦτα εἰπавτος Πρηξάσπεος (ἦρεσε γὰρ Καμβύση) ἀντίκα μεταδιδωκτος γενόμενος ὁ κήρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δὲ μιν εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· Ὡς θάρσσε,

φῆς γὰρ ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἶπας τὴν ἀληθειάν· ἀπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τοι Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὅπην ἐνετάλλετο ταῦτα, ἢ τῶν τις ἐκείνου ὑπηρεσίων; Ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν τὸν Κύρου, ἐξ οὗτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὅπως ὅπως· ὁ δὲ μοι μάγος τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οὐκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετάλλετο, φᾶς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμᾶς. Ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψυσμένος, Καμβύσης δὲ εἶπε· Πρήξασπες, σὺ μὲν, οἶα ἀνὴρ ἀγαθός, ποιήσας τὸ καλυπτόμενον αἰτίην ἐπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανασταῶς ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος; Ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονός τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ μάγοι εἰσὶ τοι οἱ ἐπανασταῶτες, τὸν τε ἔλπιες μελεδωνόν τῶν οὐκίων, Πατιζέιθης καὶ ὁ τούτου ἀδελφεός Σμέρδις.

64. Ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὐνομα ἔτιμπε ἢ ἀληθειῇ τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαι τινὰ οἱ ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον ψεύσει τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπελωλεκώς εἶη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλειε Σμέρδιν. ἀποκλαύσας δὲ καὶ περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ, ἀναθρόσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καὶ οἱ ἀναθρόσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφους ὁ μύκης ἀποπίπτει· γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παλεῖ τὸν μηρόν· τραυματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεόν Ἄπιν ἐπληξε, ὡς οἱ καιρὴν ἔδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὁ τε τῇ πόλει οὐνομα εἶη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ

ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοις τελευτήσῃ τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοις ἐδόκει τελευτήσῃ γηραιός, ἐν τοῖσι οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα· τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοις ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειθεόμενος ἐτύθετο τῆς πόλιος τὸ οὐνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε, συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον εἶπε· Ἐνθαῦτα Καμβύσσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν.

65. Τότε μὲν τοσαῦτα, ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μεταπεμψάμενος Περσῶν τῶν παρόντων τοὺς λογμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· Ὡ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἐκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμῆας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἔων ἐν Αἰγύπτῳ εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν· ἐδοκον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ψεύσεις τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαιρεθῶ τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ὠθροικῆι φύσει οὐκ ἔνῃν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσούτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μή ποτὲ τίς μοι Σμέρδιος ὑπαραιρημένου ἄλλος ἐπανασταίῃ ἀνθρώπων. παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσσεσθαι ἁμαρτῶν ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν δεόν γέγονα, καὶ τῆς βασιλῆϊς οὐδὲν ἥσσον ἐστέρημαι· Σμέρδης γὰρ δὴ ἦν ὁ μάγος τόν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὄψει ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργαστοί μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἔοντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μάγοι κρατίουσι

τῶν βασιλῆων, τὸν τε ἑλπιον ἐπίτροπον τῶν οἰκῶν καὶ ὁ ἐκαίτου ἀδελφεὸς Σμέρδης. τὸν μὲν νυν μάλιστα χρῆν, ἐμὲ αἰσχροῦ πρὸς τῶν μάγων πεποιθότος, τιμωρεῖν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῃ τεταλυντῆς ὑπὸ τῶν δαυ- τοῦ οὐπηϊωτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὧ Πέρσαι, γίνεται μοι ἀναγκαιότατον ἐν- τέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τὰδε ἐπισκῆπτω θεοὺς τοὺς βασιλῆϊους ἐπι- καλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παροῦσι, μὴ παριδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτῖς ἐς Μήδους περιελθοῦσαν, ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κησάμενοι, δόλῳ ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμῶν, εἴτε καὶ σθένει τῶν κα- ταργασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ καρτερόν ἀνασώσασθαι· καὶ ταῦτα μὲν ποιεῖσι ὑμῖν γῆ τε καρπῶν ἐκέρφοι καὶ γυναῖκές τε καὶ ποῖμαι τίτοποι, εἰνῶσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον εὐεudέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ τὴν ἀρχὴν μηδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία τούτοισι ἀρέο- μαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ πρὸς εἰ τούτοισι τὸ τέλος Περ- σῶν ἐκείσθαι ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ ἐπιγέγονε. Ἄμα τε εἰπας ταῦτα ὁ Καμβύσης ἀπέκλειε πᾶσαν τὴν ἐκαστοῦ πρῆξιν.

66. Πέρσαι δ' ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀσπαλύνσαντα, πάντες τὰ τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηράκον- το, καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνη διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὥς ἐσφακέμισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάντη, ἀπήνευε Καμβύσης τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἐπὶ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε, ἀπαιδα δὲ τὸ παρά- παν ἰόντα ἔρσητος καὶ θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παροῦσι ἀπιστὴ πολλὴ ὑπεκίχτο, τοὺς μάγους ἔχων καὶ πρήγματα, ἀλλ' ἡμισυτάτα ἐπὶ διαβολῇ εἰπῶν Καμ-

βύσσει τὰ εἴπε παρὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἀπολεμῶθῃ πᾶν τὸ Περσικόν.

67. Οὗτοι μὲν νυν ἠπιστάτο Σμέρδην τὸν Κύρου βασιλέα ἐνσταῖτα· — δευρὺς γὰρ καὶ ὁ Πηξάσπης ἔφαρτος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδην· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς Καμβύσῳ τεταλευντήριός τις φάναι τὸν Κύρου εἶναι ἀπολεμῶναι αὐτοχειρῇ· — ὁ δὲ δὴ μάγος τελευτήσαντος Καμβύσου ἀδελφῷ ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὀμωσέμενου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆρας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοπτούς Καμβύσῃ ἐς τὰ ὁπῶ ἔτρε τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπεδίδετο ἐς τοὺς ὑπηρέτους πάντας εὐεργασίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχων πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπύμφας γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἡρώ, προσέειπε ἀταλάνην εἶναι στρατιῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτρε τρία. προσέειπε μὲν δὴ ταῦτα ἀντίπα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν.

68. Ὁ γδοῦ δὲ μὲν ἐγένετο κατὰ δὴλος τρόπος τοιῷδε. Ὀτιάνης ἦν Φαρνάσπῳ μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος τῷ πρώτῳ Περσέων. οὗτος ὁ Ὀτιάνης πρῶτος ἐπόπτευσεν τὸν μάγον ὡς οἶκε εἶη ὁ Κύρου Σμέρδης, ἀλλ' ὅσπερ ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οἶκε ἔσφορτα ἐν τῆς ἀποπόλει καὶ ὅτι οἶκε ἐκάλεσε ἐς ὅψιν ἐκοντῶ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ἐποπτεύσας δὲ μιν ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὖνομα ἦν Φαυδύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσου γυναιξί. πέμπων δὲ ὧν ὁ Ὀτιάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα, ἐπυνθάνετο παρ' ὅτῳ ἀνθρώπῳ κοιμῆτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετὰ ἄλλου τινος. ἡ δὲ οἱ ἀντίπαμπε φαμένη οὐ γνώσκει· οὔτε γὰρ

τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδεσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις αἶψά ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμψε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθου ὅτεσσι τούτῳ συνοικέει αὐτὴ τε ἐκείνη καὶ σὺ· πάντως γὰρ δὴ κου τὸν γε ἐκωτῆς ἀδελφεὸν γινώσκεις. Ἀντιπέμπτει πρὸς ταῦτα ἡ Θυγάτηρ· Οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ἰδεσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὗτος ὦνθρωπος, ὅστις κοτὲ ἐστί, παρέλαβε τὴν βασιλιήτην, διέσπειρες ἡμέας ἄλλην ἄλλην τάξας.

69. Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον καταφαινετο τὸ πρῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπτει παρ' αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· Ὡς θυγάτηρ, δεῖ σε γεγονυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἄν' ὁ πατὴρ ὑποδύνειν κελύῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστί ὁ Κύρου Σμέρδης, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὔτοι μιν σοὶ τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὧν ποιήσον τάδε· ἐπεὶ σοὶ συνθόδη καὶ μάθης αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν, ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. Ἀντιπέμπτει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαιμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἦν ποιῇ ταῦτα· ἦν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὥς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσῃ ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργασσθαι τοῦ δὲ μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσσω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ' αἰτλή δὴ τιμὴ οὐ σμικρῇ. ἡ ὧν δὴ Φαιδύμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνης θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε

αὐτῆς μέρος γίνεται τῆς ἀπείκειας παρὰ τὸν μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτοῦσι τοῖσι Πέρσησι), ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν ἠὺδε, ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ μάγου ἤφασκε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπατῶς οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγγόνεα, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

70. Ὁ δὲ Ὀτιάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρήν, Περσέων τε πρώτους ἑόντας καὶ ἐωντῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγγέσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτενον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνευέλκοντο δὲ τοῦ Ὀτιάνω τοὺς λόγους ἐδέξαντο. καὶ ἔδοξε σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον τῷ πιστεῖναι μάλιστα. Ὀτιάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρήης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα. γηγονότων δὲ τούτων ἐξ παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστιάσπερος ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατήρ ὑπαρχος. ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπείκετο, τοῖσι ἐξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι.

71. Συνελθόντες δὲ οὗτοι ἑόντες ἐπὶ ἐδίδοσαν σφισι λόγους καὶ πίστις. ἐπεὶ τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπείκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκουν μὲν αὐτὸς μόνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ Κύρου τεταλεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἶνεκεν ἥκω σπουδῇ ὡς συστήσων ἐπὶ τῷ μάγῳ θάνατον. ἐπεὶ τε δὲ συνήνεκε ὥστε καὶ ὑμεῖς εἰδέναι καὶ μὴ μόνον ἐμὲ, ποιεῖν ἀντίκα μοι δοκεῖ καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτιάνης· Ὡ παῖ Ὑστιάσπερος, εἰς τε πατρός ἀγαθοῦ καὶ ἐφαίνεσθαι ἔοικας σεωπτόν ἑόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν

ἦσσω· τὴν μέντοι ἐπιχειρήσιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχουσα
 εὐβούλως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωφρονέστατον αὐτὴν λάμβανει·
 δεῖ γὰρ πλεῖνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρεῖν. Λέγει
 πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· Ἄνδρες οἱ παρόντες, τρόπον τῷ
 εἰρημένῳ ἐξ Ὀτάνῃς εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπο-
 λέσεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γὰρ τις πρὸς τὸν μάγον, ἰδίῃ
 περιβαλλόμενος δυντῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νῦν ὠφείλτε
 ἐπ' ἡμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιῆσαι ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ
 ἡμῖν ἀναφέρειν εἰς πλεῖνας ἐδόκεα καὶ ἡμοὶ ὑπερέθεσθε,
 ἢ ποιῶμεν σήμερον, ἢ ἴσται ἡμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἢ νῦν
 ἡμέρῃ, ὥς οὐκ ἄλλος φθὰς ἡμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ
 σφεα αὐτὸς ἐγὼ καταρέω πρὸς τὸν μάγον.

72. Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερ-
 χόμενον Δαρεῖον· Ἐπεὶ τε ἡμέας συνταχόντων ἀναγκά-
 ζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἔξω, ἴθι· ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεπ
 τρόπον πάριμεν εἰς τὰ βασιλῆα καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐ-
 τοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διωστρώσας οἰδὰς κού καὶ αὐτὸς,
 εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· ἃς τέπ τρόπῳ παρήσομεν;
 Ἀμφιβεται Δαρεῖος τοῖσδε· Ὀτάνῃ, ἢ πολλὰ ἔστι τὰ λό-
 γῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ
 λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γί-
 νεται. ἡμεῖς δὲ ἴσται φυλακὰς τὰς καταστρώσας ἐόντας
 οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ ἡμέων ἐόντων
 τοιῶνδε οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κού καπαυθεό-
 μνος ἡμέας, τὰ δὲ κού καὶ θαυμαίων· τοῦτο δὲ ἔχω
 αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε
 ἦκειν ἐκ Περσέων καὶ βούλεσθαι τι ἔπος παρὰ τοῦ πα-
 τρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ. ἔνθα γὰρ τι δεῖ ψεύδος λέγε-
 σθαι, λέγεσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἱ τε ψευ-
 δόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ διαχρεώμενοι· οἱ μὲν γε πρὸς

δονται τότε ἐπεὶν τι μᾶλλον τοῖσι ψεύδεσι παίσαντας
 κερδήσεσθαι, οἱ δ' ἀληθίζονται, ἵνα τι τῇ ἀληθείᾳ ἐπι-
 σπάσωνται κέρδος καὶ τι μᾶλλον σφισι ἐπιτράπηται.
 οὕτω οὐ ταῦτα ἀσχεύοντες τῷ τοῦ παρεχόμεθα. εἰ δὲ
 μηδὲν κερδήσεσθαι μᾶλλον, ὁμοίως ἂν ὁ τα ἀληθίζο-
 manos ψευδῆς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθής. ὅς ἂν μὲν
 περ τῶν πελουμένων ἐκὼν παρή, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρό-
 νον ἔσται· ὅς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειράται, διαδαμνέσθαι
 ἐνθάυτα ἂν πολέμιος, καὶ ἔπειτα εὐσάμενοι ἔσω ἔργον
 ἐχόμεθα.

73. Αἶψα Γωβρύης μετὰ ταῦτα· Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν
 τότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ εἴ γε
 μὴ οἶοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβεῖν, ἀποθανέων; ὅτε
 γε ἀρχόμεθα μὲν ἰόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρός
 μάγου, καὶ τούτου ὧτα οὐκ ἔχοντος. ὅσαι τε ἡμεῖς
 Καμβύση νοσούντι παρεγένοντο, πάντως που μέμνησθε
 τὰ ἐπέστηκε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειραμέ-
 νοις ἀνακταῦσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεικόμεθα,
 ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἔδοκίμεν εἰπεῖν Καμβύσῃ. νῦν ὦν
 ὑθάραι ψῆφον παίδεσθαι Δαρείῳ καὶ μὴ διαλύεσθαι
 ἐκ τοῦ συλλόγου ἀλλ' [ἢ] ἰόντας ἐπὶ τὸν μάγον ἰδέσθαι.
 Ταῦτα εἶπε Γωβρύης, καὶ πάντες ταῦτα αἶσαν.

74. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλευόντο, ἐγένετο κατὰ
 συντυχίην τάδε. τοῖσι μάγοις ἔδοξε βουλευομένοις
 Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπιπόνθας πρὸς
 Καμβύσῃ ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολώ-
 ληκε, καὶ διότι μούνος ἡρώτατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου
 θάνατον ἀντοχειρή μιν ἀπολίσσας, πρὸς δ' ἔτι ἰόντα ἐν
 αἴνῃ· μεγίστη τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ
 μιν εἰσάσαντες φίλον προσπατέοντο πῶς τε λα-

βόντας καὶ ὀρκίοισι, ἣ μὲν ἔξιν παρ' ἑαυτῶ μηδ' ἐξοίσειεν
 μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφίων ἀπάντην ἐς Πέρσας
 γεγονυῖαν, ὑπισχνούμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν.
 ὑποδαχομένου δὲ τοῦ Πηξιάσπew ποιήσεν ταῦτα, ὥς
 ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοῖ μὲν
 φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέσειεν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον
 τεῖχος, καὶνον δ' ἐκέλευον ἀναβάττα ἐπὶ πύργον ἀγορεύ-
 σαι ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐ-
 δενὸς ἄλλον. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο ὡς πιστοτάτου
 δῆθ' ἐντός αὐτοῦ ἐν Πέρσησι, καὶ πολλάκις ἀποδ-
 ξαμένου γνώμην ὡς περιεῖη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἐξαφ-
 νησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ.

75. Φαμένου δὲ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ
 Πηξιάσπew, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ μάγοι ἀναβίβα-
 σαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον. ὁ δὲ
 τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν
 ἐπαλήθετο, ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαμένεος ἐγενεηλόγησε
 τὴν πατριὴν τοῦ Κύρου, μετὰ δὲ ὡς ἐς τοῦτον κατέβη,
 τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας πεποιήκοι,
 διεξιθῶν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθειάν, φάμενος
 πρότερον μὲν κρύπτειν (οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν
 τὰ γενόμενα), ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν κατα-
 λαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν
 ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσew ἀναγκαζόμενος ἀποκτείναι,
 τοὺς μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσησι δὲ πολλὰ ἐπαρη-
 σάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίητο ὁπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς
 μίγους τισαίητο, ἀπῆκε ἑαυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι
 ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πηξιάσπew μὲν νῦν ὢν τὸν
 πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος οὕτω ἐτελεύτησε.

76. Οἱ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν Περσῶν ὡς ἐβουλεύσαντο

αὐτίκα ἐπιχειρεῖν τοῖσι μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἥσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πηγεάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέση στείχοντες ἐγίνοντο καὶ τὰ περὶ Πηγεάσπεα γεγονότα ἐκινθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν αὐτοῖς σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἄμφι τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἄμφι τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἵεναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιεῖν μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι. ὠθιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγη δύο αἰγυπῶν ζεύγη διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον γνώμην, καὶ ἔπειτα ἥσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα τεταρσηκότες τοῖσι ὄρησι.

77. Ἐπιστάσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγένετο ὅλον τε Δαρεῖον ἢ γνώμην ἔφερε· καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ οὐδέν τοιοῦτον ὑποκτείνοντας ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θαίῃ πομπῇ χρωμένους, οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς. ἐπεὶ τε δὲ καὶ παρήλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνάκυσαν τοῖσι τὰς ἀγγέλλας ἐσφέρονσι εὐνούχοις, οἳ σφας ἰστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκουον· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους τοῖσι πυλουργοῖσι ἀπέλεον ὅτι σφας παρήκαν, ἔχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ διακαλευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἔχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἥσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἄνδρῶνα.

78. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέρωι τηρικαῦτα ἔόντες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πηγεάσπεος γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντας. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους

βόντες καὶ ὀρκίοισι, ἣ μὲν ἔξιν παρ' ἐκιντῶ μηδ' ἐξόλουν
 μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφίων ἀπάντην ἐς Πέρσας
 γηγονυῖαν, ὑπισχνύμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν
 ὑποδοσκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεω ποιήσιν ταῦτα, ὥς
 ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν
 φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέσειν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον
 ταῖχος, καῖνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύ-
 σαι ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐ-
 δενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐντελλόντο ὥς πιστοτάτον
 δῆθεν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδε-
 ξαμένου γνώμην ὥς περιεῖη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἔξα-
 νησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ.

75. Φαμένου δὲ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιεῖν τοῦ
 Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ μάγοι ἀναβίβα-
 σαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον. ὁ δὲ
 τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν
 ἐπαλήθετο, ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαμένεος ἐγεννηλόγησε
 τὴν πατριὴν τοῦ Κύρου, μετὰ δὲ ὥς ἐς τοῦτον κατέβη,
 τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας πεποιήκοι,
 διεξελθὼν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθειάν, φάμενος
 πρότερον μὲν κρύπτειν (οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν
 τὰ γινόμενα), ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν κατα-
 λαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν
 ὥς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσῳ ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνεω,
 τοὺς μάγοις δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρη-
 σάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίητο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοῖς
 μάγοις τισαίητο, ἀπῆκε ἐκιντὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι
 ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν ὢν τὸν
 πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος οὕτω ἐτελεύτησε.

76. Οἱ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν Περσῶν ὥς ἐβουλεύσαντο

αὐτίκα ἐπιχειρεῖν τοῖσι μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἥσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πηγεάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μίση σταίχοντες ἐγένοντο καὶ τὰ περὶ Πηγεάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν αὐτῖς σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἄμφι τὸν Ὀτιάνην πάγχυ κελύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἄμφι τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἰέναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιεῖν μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι. ὠθιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἱρήκων ἐπὶ ζεύγεα δύο αἰγυπιδῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ ἰλλοντα καὶ ἄμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐπὶ τὴν τε Δαρείου πάντες αἴνεον γνώμην, καὶ ἔπειτα ἥσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα τεθαρσηκότες τοῖσι ὄφρσι.

77. Ἐπιστάσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγένετο ὁδόν τε Δαρείῳ ἢ γνώμῃ ἔφερε· καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσῶν πρώτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρέσαν θείῃ πομπῇ χρωμένους, οὐδ' ἐπαιρώτα οὐδεῖς. ἐπεί τε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυσσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἳ σφας ἰστόρεον ὃ τι θέλοντες ἦκουσαν· καὶ ἅμα ἰστορέοντες τούτους τοῖσι πυλουργοῖσι ἀπέειπον ὅτι σφας παρήκαν, ἔχον τε βουλομένους τοὺς ἐπὶ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ διακαλευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἔχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἥσαν δρόμῳ ἐς τὸν ὠδρεῶνα.

78. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέρωι τῆρικαῦτα ἔόντες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πηγεάσπεος γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντας. ἐπεί ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθρονημένους

τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφοτέρω, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλήτην ἐπάγοντο. ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα καταλόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐπάπτετο. ἐνθαῦτα δὴ συνήμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, ὄντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκαμμένων, ἦν χρησιὰ οὐδέν· ὁ δ' ἑταρος τῇ αἰχμῇ ἡμύνητο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίτην παλαί εἰς τὸν μηρόν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνηα εἰς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἑσπερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανε γα. τῶν μὲν δὴ μάγων οὐταρος τραυματίζει τούτους, ὁ δὲ ἑτερος, ἐπεί τε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρησιὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐστέων εἰς τὸν ἀνδρῶνα, εἰς τοῦτον καταφεύγει, θύλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας. καὶ οἱ συνωσιπτιοῦσι τῶν ἐπὶ δύο, Δαρεῖος τε καὶ Γωβρύης. συμπλαπέντος δὲ Γωβρύω τῷ μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεστωῶς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότει, προμηθεύμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην. ὄρεαν δὲ μιν ἀργὸν ἐπεστωῶτα ὁ Γωβρύης εἶρετο ὅ τι οὐ χρᾶται τῇ χειρί· ὁ δὲ εἶπε· Προμηθεύμενος σέο μὴ πλήξω. Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· Ἦθαι καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος. Δαρεῖος δὲ παιθόμενος ὥσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔνυχέ πως τοῦ μάγον.

79. Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τραυματίας θανόντων αὐτοῦ λείπουνσι καὶ ἀδυνασίης εἶνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς παροπλίου, οἱ δὲ πάντες αὐτῶν ἔχοντες τῶν μάγων τὰς κεφαλὰς ἔθρον ἔξω, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐτακαλέοντο, ἐξηγημένοι τε τὸ πρῆγμα καὶ θεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ

Πέρσαι μαθόντες τό γε γεγονός ἐκ τῶν ἐπὶ καὶ τῶν μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν, σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγγυρίδια ἔκτεινον ὅπου τινὰ μάγον εὗρισκαν· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων, καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσίων μαγοφόνια· ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

80. Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐπὶ πέντε ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλευόντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων, καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἀπιστοι μὲν ἐπίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν. Ὅτι· τῆς μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε· Ἐμοὶ δοκεῖ ἓνα μὲν ἡμῶν μούναρχον μόνον μικρὴν γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν. εἰδότε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσῳ ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐξῆλθε, μισοσχήματι δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος· πῶς δ' ἂν εἴη χρήμα κατηρτημένον μοναρχίῃ, τῇ ἔξεστι ἀνενδύναρ ποιεῖν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἀριστον ἀνδρῶν πάντων σιάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῶν ἐωθότιων νοσημάτων στήσαι. ἐγγίνεσθαι μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῇθεν ἐμφύεται ἀνδράσι. δύο δ' ἔχον ταῦτα ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένος ἔρδει πολλά καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνος. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἀφθονον εἶδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ. τὸ δ' ὑπεραντίον τοῦτον ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀριστοῖσι περιουσί τε καὶ ζῶουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίοισι τῶν ἀσπῶν, διαβολὰς δὲ ἀριστος ἐνδείκασθαι·

ἀναρμοστότατον δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μισθῶς
 θωυμάζης, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται, ἦν τε
 θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ
 μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαίά τε κινεῖ πάτρια καὶ
 βιάται γυναῖκας κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον
 πρῶτα μὲν οὐνομα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην,
 δεύτερα δὲ τούτων τῶν ὁ μούναρχος ποιεῖ οὐδέν·
 πάλω μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει,
 βουλευμάτα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι
 ὧν γνώμην μετέντας ἡμέας μουναρχίην τὸ πλῆθος ἀε-
 ξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνὶ τὰ πάντα. Ὀτάνης μὲν δὴ
 ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε.

81. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτρέπειν,
 λέγων τάδε· Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε τυραννίδα παύσιν,
 λελέχθω καὶ μοι ταῦτα, τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἀνωγα φέρειν
 τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκα. ὁμίλου γὰρ
 ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον οὐδὲ ὑβριστότερον.
 καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς δῆμον ἀπο-
 λάστου ὕβριν πεσείειν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχέτιον. ὁ μὲν
 γὰρ εἴ τι ποιεῖ, γινώσκων ποιεῖ, τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκων
 ἐνὶ· κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι, ὅς οὔτ' ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε
 καλὸν οὐδὲν οὐδ' οἰκῆτιον, ὥθις τε ἐμπροσθὲν τὰ πρῆ-
 γματα ἄνευ νόου, χερμαῖρ' ὧ ποταμῷ ἔκελος; δῆμῳ μὲν
 νυν, οἱ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων, ἡμεῖς
 δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμίλην, τούτοισι
 περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ
 ἐνεσόμεθα, ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἶκός ἄριστα βουλευμάτα
 γίνεσθαι. Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην ἐσέφερε.

82. Τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπαδείκνυτο γνώμην, λέγων·
 Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς τὸ πλῆθος ἔχοντα,

δοκίμῃ ὀρθῶς λέξαι, τὰ δ' ἐς ὀλιγαρχίην οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ὄντων, δήμου τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μοναρχου, πολλῶ τούτο προέχων λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανεῖται· γνώμη γὰρ τοιαύτην χραισμένοιο ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμαμῆτως τοῦ πλήθους, σιγῇ τὸ ἂν βουλευόμενα ἐπὶ δυσμενείας ἀνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκένουσι ἐς τὸ κοινὸν ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ φιλεῖ ἐγγίνεσθαι· αὐτοὺς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμῃσι τε νικᾶν, ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται, ἐξ ὧν σιᾶστας ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν σιασίων φόρος· ἐκ δὲ τοῦ φόρου ἀπέβη ἐς μοναρχίην, καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἔπει τούτο ἀρίστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ ἔχθρα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλαὶ δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντας τὰ κοινὰ συγκύνεοντες ποιεῦσι· τούτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ. ἐκ δὲ αὐτῶν θωμμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου, θωυμαζόμενος δὲ ἂν ὧν ἐφάρτη μοναρχος εἶναι· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μοναρχίη κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἔπει πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθην ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο καὶ τοῦ δόντος; κόθρα παρὰ δήμου ἢ ὀλιγαρχίης ἢ μοναρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἀνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν, χωρὶς τε τούτου πατρίους νόμους μὴ λύνειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.

83. Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκείμενοι, οἱ δὲ τέσσαρες τῶν ἐπὶ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτην. ὡς δὲ ἐσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάτης Πέρσης ἰσονομίην σπαύ-

δων ποιῆσαι, ἔλαξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· Ἄνδρες στασιώται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμῶν βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρω γε λαχόντα, ἢ ἐπιτραπέζων τῶ Περσίων πλήθει τὸν ἂν ἐκείνο ἐληται, ἢ ἄλλῃ τιῇ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νῦν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιάμαι· οὐτε γὰρ ἄρχαι οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμῶν ἄρξομαι, οὐτε αὐτὸς ἐγὼ οὐτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι. Τούτου εἰπαντος ταῦτα ὡς συνεχώρεον οἱ ἕξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου καθῆστο, καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελεῖ μόνῃ ἐλευθέρῃ ἐοῦσα Περσίων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὕτῃ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων.

84. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἐπὶ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα ὀστήσονται· καὶ σφι ἔδοξε Ὀτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνου αἰεὶ γινόμενοισι, ἣν ἐς ἄλλον τινα τῶν ἐπὶ ἐλθῇ ἢ βασιληῇ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθιῆτά τε Μηδικῶν ἔσθου ἐκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμωτάτῃ. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλεύσαντό αἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ σπένεσθαι αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παρίεναι ἐς τὰ βασιλῆα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπὶ ἄνθ' ἐσαγγελίος, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὐδων μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς, γαμῖεν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῶ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. παρὶ δὲ τῆς βασιληῆς ἐβουλεύσαντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἕκτος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθίγῃται ἐν τῇ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχεν τὴν βασιληῆην.

85. Δαρεῖος δὲ ἦν ἐκπαιδόμενος ἀνὴρ σοφός, τῶ οὐ

νομα ἦν Οἰβάργης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεί τε διαλύθησαν, ἔλαξε Δαρεῖος τὰςδε· Οἰβάρης, ἡμῖν δίδονται παρὰ τῆς βασιλεῖας ποιεῖν κατὰ τὰςδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθιγγῆται ὅμα τῷ ἡλλῷ ἀνιόντι ἀπὸ τῶν ἐπαιναβερημάτων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιλεῖαν. νῦν ὅν εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὥς ἂν ἡμεῖς σχώμεν τοῦτο τὸ γέρας καὶ μὴ ἄλλος τις. Ἀμείβεται Οἰβάργης τοῖσδε· Εἰ μὲν δὴ, ὡς δέσποτα, ἐν τούτῳ τοῖ ἐστὶ ἡ βασιλεία εἶναι ἡ μὴ, θάρσσε τούτον εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν, ὥς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα. Λέγει Δαρεῖος· Εἰ τούτων τι τοιοῦτον ἔχεις σοφισμα, ὥρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι, ὥς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστί. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάργης ποιεῖ τοιόνδε· ὥς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστειργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστιον κατέδησε καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον, καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀρχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχρίμπων τῇ θηλέῃ, τέλος δὲ ἐπῆρε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον.

86. Ἀμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ οἱ εἴξ, κατὰ συνθήκην, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαννόντων δὲ κατὰ τὸ προάστιον, ὥς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγένοντο ἵνα τῆς παροικομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεια ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ὅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι ἀστραπή ἐξ αἰθρίας καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐταλέωσέ μιν, ὥσπερ ἐκ συνθέτου τινος γενόμενα· οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεμύνηον τὸν Δαρεῖον.

87. Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάργα ταῦτα μηχανήσασθαι, οἱ δὲ τοιαῦτα (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται

τῶν Περσέων), ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπι-
 ψάσας τῇ χειρὶ ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι·
 ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπλεσθαι μέλλειν τοὺς ἵπ-
 πους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα πρὸς
 τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖμαι, τὸν δὲ
 αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

88. Δαρεῖος τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδε-
 κτο, καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀρα-
 βίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστατον αὐτῷ
 Καμβύσῳ. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δου-
 λουσὴν Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρίντες Καμ-
 βύσῳ ἐπὶ Αἴγυπτον· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν
 ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρῶ-
 τούς ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγα-
 τῆρας Ἀιοσσάν τε καὶ Ἀρτυσιώνην, τὴν μὲν Αἰοσσαν
 προσνυμφήσασαν Καμβύσῳ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτῷ
 τῷ μάγῳ, τὴν δὲ Ἀρτυσιώνην παρθένον. ἐτέρην δὲ
 Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὖνομα ἦν
 Πάρμης· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Οὔτανω θυγατέρα, ἣ τὸν
 μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμειός τε πάντα οἱ ἐπι-
 πλέατο. πρῶτον μὲν νῦν τύπον ποιησάμενος λίθινον
 ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνῆν, ἀνὴρ ἵππεύς, ἐπέγραψε δὲ
 γράμματα λέγοντα τάδε· Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος σὺν τε
 τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ (τὸ οὖνομα λέγων) καὶ Οἰβάρεος
 τοῦ ἵπποκόμου ἐκτίσματο τὴν Περσέων βασιλιάν.

89. Ποίησας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι ἀρχὰς κατεστή-
 σατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέονσι σατραπείας· καταστή-
 σας δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ ἀρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο
 φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε καὶ πρὸς τοῖσι
 ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προσταύσαν, καὶ ὑπερβαλὼν

τούς προσεχίας, τὰ ἑκαστέρῳ ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσδοτον τὴν ἐπέτειον κατὰ τὰς διεῖλα. τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἰρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν, τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοϊδᾶς ἐβδομήκοντα μνίας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἀρχontos καὶ αὐτὶς Καμβύσῳ ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον· διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα λέγουσι Πέρσαι, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος, Καμβύσης δὲ δεσπότης, Κύρος δὲ πατήρ, ὁ μὲν ὅτι ἐκαπῆλευ πάντα τὰ πρήγματα, ὁ δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος, ὁ δὲ ὅτι ἥπιός τε καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο.

90. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Αἰολέων καὶ Καρῶν καὶ Λυκίων καὶ Μιυέων καὶ Παμφύλων (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος) προσήτε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκει· ἀπὸ δὲ Μυσῶν καὶ Ἀνδῶν καὶ Λασιονίων καὶ Καβαλλίων καὶ Ὑγενέων πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύτερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιᾷ ἐσπλέοντι καὶ Φρυγῶν καὶ Θρηήκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Παφλαγόνων καὶ Μαριανδυνῶν καὶ Συρίων ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων δὲ τεσσαράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρεῖω ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος.

91. Ἀπὸ δὲ Ποσειδηΐου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ

Ἀμυριάρεω οἴκισι ἐπ' οὐροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μόρις τῆς Ἀραβίων (ταῦτα γὰρ ἦν ἀταλία), παντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ καὶ Αἰβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ τὸν Αἰγυπτίον νομὸν αὗται ἐκποσμέατο) ἑπτακόσια προσήϊς τάλαντα, πᾶρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιματρομένου σίτου προσήϊς ἑπτακόσια τάλαντα· σίτου γὰρ δυοκαίδεκα μυριάδας Περσίων τε τοῖσι ἐν τῷ Δευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρούουσι καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούρουσι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σαταγύδαι δὲ καὶ Γανδάριοι καὶ Λαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύνται ἐς τὸντὸ τεταγμένοι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ καὶ τῆς ἄλλης Κισσίας χώρας τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος.

92. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίας χιλιά οἱ προσήϊς τάλαντα ἀργυρίου καὶ παῖδες ἑκτομίας πεντακόσιοι· νομὸς ἑννάτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατιάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρικανίων καὶ Ὀρθοκορυβαντίων παντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσοὶ καὶ Παντίμαθοι τε καὶ Δαρεῖται ἐς τὸντὸ συμφέροντες διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνουσι· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δωδέκατος οὗτος.

93. Ἀπὸ Παπτοῦκῆς δὲ καὶ Ἀρμανίων καὶ τῶν προσ-
 εχίων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου τετρακόσια τά-
 λαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Σαγα-
 ρίων καὶ Σαραγγίων καὶ Θαρακαίων καὶ Οὐτίαν καὶ
 Μίκων καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οὐκ ὄντων τῶν ἐν τῇ
 Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπιάστους καλεσμέ-
 νους κατοικῶν βασιλεὺς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια
 τάλαντα ἐγένετο φόρος· νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗ-
 τος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πενήτηντα καὶ διηκόσια
 ἀγίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος.
 Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμοι καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἀρειοὶ
 τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος.

94. Παρσιάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης
 τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέ-
 κατος οὗτος. Ματιηνοῖσι καὶ Σάσπειρσι καὶ Ἀλαρο-
 δίοισι διηκόσια ἐπιτίταντο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ
 δέκατος οὗτος. Μόσχοις δὲ καὶ Τιβαρηνοῖσι καὶ Μά-
 κραισι καὶ Μουσσυνοίκιοις καὶ Μαρσὶ τριηκόσια τάλαντα
 προσέφητο· νομὸς ἑννέτος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ
 πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν
 ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλ-
 λους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγματος· νομὸς
 αἰκοστός οὗτος.

95. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον τὸ Βαβυλωνίον πρὸς τὸ
 Εὐβοϊκὸν συμβαλλόμενον τάλαντον γίνεταί τεσσαράκον-
 τα καὶ παντακόσια καὶ ἑκατομύχλια τάλαντα, τὸ δὲ χρυ-
 σίον τρισκαίδεκάστασιον λογιζόμενον, τὸ ψήγμα ἐνρί-
 σκεται ἐὼν Εὐβοϊκῶν τάλαντων ὀγδώκοντα καὶ ἑκατοσίων
 καὶ περικισχίλων. τούτων ὧν πάντων συντιθεμένων τὸ
 πλεῖθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συναλέγεται ἐς τὸν ἐπίτερον φύ-

ρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακίσσια καὶ ἑξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἑλασσον ἄνωγες οὐ λέγω.

96. Οὗτος Δαρείῳ προσήϊε φόρος ἀπὸ τε τῆς Ἀσίης καὶ τῆς Αἰθίης ὀλυγαχόθεν. προΐοντος μέντοι τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλλίης οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πύθους κερμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος παραιρᾷ τὸν κέραμον· ἐπειὰν δὲ δεθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσον ἂν ἐκάστοτε δέηται.

97. Αὗται μὲν νῦν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις, ἣ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτλέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον, Αἰθίοπας οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλάυνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας καταστρέψατο· οἱ περὶ τὴ Νύσσην τὴν ἱρὴν κατοικηται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτιάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοὶ, οἰκήματα δὲ ἐκτενται κατάγαια. οὗτοι συναμφοτέροι δια τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἡμεῶν, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου καὶ διηροσίας φάλαγγας ἐβένου καὶ πέντα παῖδας Αἰθίοπας καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεήν, καὶ οἱ προσεχές μέχρι τοῦ Κανκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὔρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται, τὰ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τοῦ Κανκάσιος Περσίων οὐδὲν ἔτι φροντίζει· οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς διὰ πεντητηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγί-

νον λαβαίνοντο ἅνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμζον.

98. Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἴνδοι, ἀπ' οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπον τοιῷδε πτέωκται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀπὸσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτραπὴς τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῶ καὶ ἡλίου ἀνατολᾶς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἴνδοι· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἐρημὴ ἐστὶ διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνη αἱ Ἰνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνά σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ οἱ δὲ οὐ, οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλθοι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμούς, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιεῖται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμείσονται καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τροπὸν καταπλέξαντες ὥς θώρημα ἐνδυνέουσι.

99. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκόντες τούτων νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσται ὠμῶν· καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοσίδα λέγονται χρᾶσθαι· ὅς ἂν κάμη τῶν ἁσίων, ἣν τε γυνὴ ἣν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηρόμενον τῇ νοῦσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθεῖρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαφνός ἐστι μὴ μὲν νοσίειν· οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευχεόνται. ἣν δὲ γυνὴ κάμη, ὥσανύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναικες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευχεόνται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον πλείοντα πάντα κτείνουσι.

100. Ἐτάρων δέ ἐστι Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος τρόπος. οὔτε πτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτεῖσθαι, ποιηφαγέουσι δέ, καὶ ἀντοῖσί ἐστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυμ, ἀντόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον, τὸ συλλέγοντας αὐτῇ κάλυμ ἔφρουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἑλθὼν ἐς τὴν ἐρήμον πέσται· φρονεῖν δὲ οὐδαὶς οὐτ' ἀποθανόντος οὔτε κάμνοντος.

101. Μῆξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἑμφανής ἐστι κατὰπερ τῶν προβάτων, καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίσνται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ κατὰπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐστὶ λευκῇ, ἀλλὰ μέλαινα κατὰπερ τὸ χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίσνται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἐκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι καὶ πρὸς νότον ἀνέμον, καὶ Δαρείου βασιλέος οὐδαμὰ ὑπήκουσαν.

102. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῃ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυῆκῃ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμον κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτριῶσι παραπλησίην ἔχουσι διαίταν· οὔτοι καὶ μαχημῆταί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ ἐπὶ τὸν χρυσὸν σταλλόμενοι εἰσὶ οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστὶ ἐρημὴ διὰ τὴν ψάμμον. ἐν δὲ ὧν τῇ ἐρημῇ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθια ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, ἐνθαῦταν φηρενθόντες. οὔτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιούμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατὰπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ τὰ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη

ἐστὶ χρυσῖταις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρημίαν οἱ Ἴνδοι, ζευζάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σφιγηφόρον μὲν ἐκατέρωθεν ἔρσενα παρὶ λαίαν, θήλειαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὡς ἀπὸ τέκνων ὡς νεωπάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ· αἱ γὰρ σφι καμήλοι ἵππων οὐκ ἦσσαντες ἐς ταχυτήτα εἰσι, χωρὶς δὲ ἄχθιστα δυνατώταται πολλὸν φέρειν.

103. Τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἢ κάμηλος, ἐπισταμένοις τοῖσι Ἑλλήσι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστάσθαι αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοις σκέλεσι ἔχει τέσσαρας μηρούς καὶ γούνατα τέσσαρα, τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα.

104. Οἱ δὲ δὴ Ἴνδοι τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτη χρεώμενοι εὐαίνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν λαλογισμένους ὡς [αὐ] καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἄρπαγῃ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανίς γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δὲ ἐστὶ ὁ ἥλιος τούτοις τοῖσι ἀνθρώποις τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰ μέρος τοῖσι ἄλλοις μεσαμβρίης, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρι οὗ ἀγορῆς διαλύσιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καὶ πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ' ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῦς ἐστὶ βρέχασθαι τηρικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καὶ τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἴνδους. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίης γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰ μέρος τοῖσι ἄλλοις ὁ ἐωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπὸ τῶν ἑτὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμήσι ἐὼν καὶ τὸ κάρτα ψύχει.

105. Ἐπειὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἴνδοι ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχί-

στην ἐλαύνουσι ὀπίσω· ἀντίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὁδοῖ, ὥς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἴνδους τῆς ὁδοῦ ἐν ᾗ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφρων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἔρσαντας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἥσσονας θίειν τῶν θηλέων καὶ παραλύεσθαι) ἐπαλκομένους [οὐκ] ὁμοῦ ἀμφοτέρους, τὰς δὲ θηλέας ἀναμμινησκομένας τῶν ἑλπιον τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλεῶν τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἴνδοι κτῶνται, ὥς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

106. Αἱ δ' ἐσχάτιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατὰπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλὸν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ ἐσχάτη τῶν οἰκομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγω πρότερον εἴρηκα· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν τὰ ἔμμηνα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῷ μῆζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοις ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων (οὗτοι δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλεσμένων ἵππων), τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὃ μὲν ὀρυσσόμενος, ὃ δὲ καταφροσόμενος ὑπὸ ποταμῶν, ὃ δὲ ὥσπερ ἐσήμενα ἄρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὰν εἴρια καλλονῇ τε προσφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν ὀίων· καὶ ἐσθλῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δένδρεων χρίωνται.

107. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκομένων χωρέων ἐστὶ, ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μόνῃ χωρέων πασέων φυόμενος καὶ σμύρνη καὶ κασίη καὶ κιννάμωμον καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα πλὴν τῆς σμύρνης δυσπατέως κτῶνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γὰρ λι-

βανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμῶντες, τὴν ἐς Ἑλ-
ληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμῶντες λαμβάνουσι·
τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιος ὑπόπι-
τροι, μικροὶ τὰ μεγάλα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι
πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον, οὔτοι οἵπερ ἐπὶ
Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνον-
ται ἀπὸ τῶν δενδρέων ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ.

108. Λέγουσι δὲ καὶ τότε Ἀράβιοι, ὥς πᾶσα ἂν γῆ
ἐμπύλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐ-
τοὺς οἷόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἡπιστάμην γίνεσθαι. καὶ κως
τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκος ἐστὶ, ἐοῦσα σοφῇ,
ὅσα μὲν [γὰρ] ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδώδια, ταῦτα μὲν
πάντα πολύγωνα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλήρη κατεσθιό-
μενα, ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνηρὰ, ὀλγόγωνα. τοῦτο μὲν,
ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος
καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυύσκειται
μοῦνον πάντων θηρίων, καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν
τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσ-
σεται, τὸ δὲ ἀναιρέσται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι· ἢ δὲ
δὴ λείψανον ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον ἀπαξ ἐν τῷ
βίῳ τέκεται ἐν· τέκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς
μήτρας. τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστὶ· ἐπεὶ ὁ σκύμνος
ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυ-
χας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους ἀμύσσει τὰς μή-
τρας. αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐπικινεῖται κα-
ταγνάφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν
λείπεται αὐτῶν ὕγιες οὐδὲ ἐν.

109. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἐχίδναι τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίῳσι
ὑπόπιτροι ὄφιος εἰ ἐγίνοντο ὥς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει,
οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ' ἐπεὶ ἂν θορνύων-

ται κατὰ ζεύγεα καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ὁ ἕρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιεμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν ἢ θήλαα ἀπτεται τῆς θειρῆς, καὶ ἐμφῦσα οὐκ ἀνίει πρὶν ἅν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἕρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἡ δὲ θήλαα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἕρσιν· τῷ γονεὶ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἔοντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μητέρα, διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς οὕτω τὴν ἑκδυσιν ποιεῖται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις ἔοντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες τίκτουσι τε ὦα, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρήμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δὴ τὸν ἑχιδναὶ κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ, οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

110. Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω πτῶνται Ἀράβιοι, τὴν δὲ κασίην ὥδε. ἐπεὶ ἀν καταδήσονται βύρσησι καὶ θέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθύῃ, περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ σὺλλέζεται κου θηρία πετρωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσεκέλα μάλιστα, καὶ τέτριγε δεινόν, καὶ ἐς ἀλκήν ἄλκιμα· τὰ δὴ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω δρέπτειν τὴν κασίην.

111. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεταί καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσα ἐστὶ, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι ἐν τοισίδε χωρίοις φασὶ τίνας αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια, τὰ ἡμῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν· φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσίδας προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὖρασι, ἐνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς εἶναι.

πρὸς ὧν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε, βοῶν τε καὶ ὄρων τῶν ἀπογνωμένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλας διαταμόντας ὡς μέγιστα κομίζεω ἐς ταῦτα τὰ χωρία, καὶ σφρα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσιέων ἀπαλλάσσασθαι ἐκὼς αὐτῶν· τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετόμενας τὰ μέλας τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέων ἐπὶ τὰς νεοσιάς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἴσχειν καταβήγγυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐκείντας συλλέγειν οὕτω τὸ κεννάμωμον, συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων ἀπικνεύεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας.

112. Τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον, εἰς τούτου θανατασιώτερον γίνεται. ἐν γὰρ δυσοδρομιάτῳ γινόμενον εὐκαθέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τραγῶν ἐν τοῖσι πύγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον οἶον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστὶ, θυμῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

113. Τοσαῦτα μὲν θυνμάτων πέρι εἰρησθῶ, ἀπόζει δὲ τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θροπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα οἷων σφί ἐστι θύναματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἐτέρωθι ἐστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς μακράς, τριῶν πήχεων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἰς τις ἐπεὶ σφι ἐπέλπει, ἔλασα ἂν ἔχουσιν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· σὺν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλοργίζειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιῶντες ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἐκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἷων τὰς οὐράς πλατείας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν πλατός.

114. Ἀποκλιναμένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς δύοντα ἥλιον ἢ Αἰθιοπία χώρα ἐσχάτη τῶν οὐκαιομένων· αὕτη δὲ χηρὸν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλα-

φίας καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια καὶ ἔβενον καὶ ἄνδρας
μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

115. Αὗται μὲν νυν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαὶ εἰσι καὶ
ἐν τῇ Λιβύῃ· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσ-
πέρην ἐσχατιῶν ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ
ἔγωγε ἐνδέχομαι Ἡριδανόν τινα καλέσθαι πρὸς βαρβά-
ρων ποταμὸν ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορρῇν
ἄνεμον, ἀπὸ οὗ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾷ λόγος ἐστὶ, οὔτε
νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὃ κασσίτερος
ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ ὃ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ
τὸ οὐνομα ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιή-
τεω δὲ τινος ποιηθὲν· τοῦτο δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω γενο-
μένου οὐ δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν ὅπως θάλασ-
σά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὃ τε
κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ καὶ τὸ ἤλεκτρον.

116. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλὰ τι πλεῖ-
στος χρυσὸς φαίνεται εἶν· ὅπως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω
οὔδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται δὲ ὑπὲρ τῶν γρυπῶν
ἀρπάζειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μονοφθάλμους· παίδο-
μαι δὲ οὔδὲ τοῦτο, ὅπως μονόφθαλμοι ἄνδρες φύονται,
φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώ-
ποισι. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἴκασι περικληθῆναι τὴν ἄλ-
λην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα
ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐτά.

117. Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικληθὲν
οὐρεὶ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὐρεὸς εἰσι πάντα·
τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὐροισι εἶν
τῶν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑγκανίων καὶ Πάρθων
καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων, ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι
τὸ κράτος, ἔστι τοῦ βασιλέως. ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικληθῆναι

τος οὗτος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, ὄνομα δὲ οἱ ἐστὶ
 Ἄτης· οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεντα διαλαλαμμένος πεντα-
 χοῦ τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος
 ἀγόμενος ἐκείστης ἐκείστοισι, ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ
 εἰσὶ, πεπνύονθαι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων
 ἐνδεύμας ὁ βασιλεὺς πύλας ἐπὶ ἐκείστῃ διασφάγι ἔστησεν,
 ἀποκλειψάμενον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου τὸ πεδίον τὸ
 ἐπὶ τῶν οὐρέων πύλας γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ
 ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὧν οἵπερ
 ἔμπροσθεν ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες ἀν-
 τὴ χρᾶσθαι συμφορῇ μεγάλη διαχρέωνται. τὸν μὲν γὰρ
 χερμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώ-
 ποισι, τοῦ δὲ θέρους σπαίροντες μαλίνην καὶ σήσαμον
 χρηΐσκοντο τῷ ὕδατι. ἐπεὶ ὧν μηδὲν σφι παραδίδωται
 τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυ-
 ναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶντο
 ὠρνόμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοις αὐτῶν μάλιστα
 ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας.
 ἐπεὶ δὲ διάκορος ἢ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ,
 αὐταὶ μὲν αἱ πύλαι ἀποκλειθόνται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται
 ἀνοίγειν ἄλλοις τοῖσι δεομένοις μάλιστα τῶν λοιπῶν.
 ὥς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσόμενος
 ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

118. Τῶν δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν,
 ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε ἀπο-
 θασθεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἥθελεν ἐς τὰ βα-
 σιλεῖα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ
 καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπανασταῖσι τῷ μάγῳ ἔσο-
 δον εἶναι παρὰ βασιλεῖα ἄνευ ἀγγέλου, ἢν μὴ γυναῖκα
 τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεὺς. οὕκων δὴ Ἰνταφέρνης

ἐδικαίεν οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἐπὶ τὰ ἐσιέναι ἤθελε. ὁ δὲ πολυφρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ παρώτρυνον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναῖκί μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης δοκίμων σφέας ψεύδεα λέγειν ποιεῖν τοιαῦτα· σπασάμενος τὸν ἀπανάστα ἀποτάμνεν αὐτῶν τὰ τε ῥέγα καὶ τὰς θύνας, καὶ ἀνέλας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς ἀνέχοντας σφείων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε.

119. Οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεσπύουσι ἑαυτούς, καὶ τὴν αἰτίην αἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ ἀφ' ὧσδ' ἔσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἐξ πεπονηκότες ἔσσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ἀσπεραιότατον γνώμης, εἰ συνίσταται οἱσὶ τῷ πεπονημένῳ. ἑπεί τε δὲ ἐξέμαθε, ὡς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἴη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνηα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκῆτους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενῶν μὴ ἀπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὴν δὲ σφείας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνηος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύνας τοῦ βασιλέως κλαίεσκε ὅν καὶ ὀδυρόμετο· ποιῶσα δὲ αἰδὲ τῷσιν τούτῳ τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οὐκ ἐπιφραῖ μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκῆταιν φύσασθαι, τὸν βούλει ἐκ πάντων. Ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνατο τάδε· Εἰ μὲν δὴ μοι διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς τὴν ψυχὴν, αἰδέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. Πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θαυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· ὦ γύναι, εἰρωτῶ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην, τὸν ἄνδρά τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιπεῖσα, τὸν ἀδελφεὸν εἶλεν περιεῖναι τοι, ὅς καὶ ἄλλοτριώτατος τοι τῶν παιδῶν καὶ ἦσσαν πεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι. Ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· ὦ βασιλεῦ, ὡμὴ μὲν μοι ἂν αἰ-

λος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέχνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλωμι· πατρός δὲ καὶ μητρός οὐκ ἔτι μου ζώντων ἀδελφὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. Ταύτη τῇ γράμῃ χρησμένη ἐλάβε ταῦτα· εὐ τε δὴ ἰδοῦσα τῷ Δαρείῳ εἰπὲν ἡ γυνή, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παρατίετο καὶ τῶν παιδῶν τὸν πρεσβύτατον, ἥσθαίς αὐτῇ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἐπὶ αἷς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολάλῃ.

120. Κατὰ δὲ πον μάλιστα τὴν Καμβύσῳ νοῦσον ἐγένετο τάδε. ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀροίτης ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπαθύμῃσθε πηγήματος οὐκ ὀλίγον· οὔτε γὰρ τι παθεὶν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτους τοῦ Σαμίου οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπαθύμῃσθε λαβὼν αὐτὸν ἀπολάσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖντες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρῶν κατήμενον τὸν τε Ὀροίτην καὶ ἄλλον Πέρσῃν, τῷ ὄνομα εἶναι Μιτροβάτῃα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τοῦτους ἐκ λόγων ἐς νεκρὰ συμπεσέειν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτῃα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα· Σὺ γὰρ ἐν ἀνδράν λόγῳ, ὃς βασιλεὶ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σὺ νομῷ προσκαμμένην οὐ προσεπτήσαο, ὥδε δὴ τι ἐοῦσαν εὐπατὴρα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντακαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει; Οἱ μὲν δὴ μὲν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα καὶ ἀλγῆσαντα τῷ ὄνειδαί, ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἰπαντα ταῦτα εἰσασθαι, ὥς Πολυκράτῃα πάντως ἀπολάσαι, δι' ὅτινα κακῶς ἤμουντο.

121. Οἱ δὲ εὐάσσοις λέγουσι, πέμψαι Ὀροίτῃα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτεν δὴ χρήματος δεησόμενον (οὐ γὰρ εἰν δὴ τοῦτό γε λέγεται)· καὶ τὸν Πολυκράτῃα τυχεῖν κατα-

καίμενον ἐν ἀνδρεῶν, παρῆναι δὲ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον· καὶ κως εἴτ' ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίῃ τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τὸν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεια (τυχῶν γὰρ ἐπιστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι.

122. Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται διφάσαισι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτους γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτίρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ ὢν Ὀροίτης ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένῃ ἔπαμπε Μύρσον τὸν Γύγω, ἄνδρα Αὐδὸν, ἐς Σάμω ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτους τὸν νόον. Πολυκράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμῖς ἰδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατεῖν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσίου, καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἤρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπότης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξαιν· μαθὼν ὢν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὀροίτης πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· Ὀροίτης Πολυκράτει ὥδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὥδε ποιήσας ὀφθώσεις μὲν σκωτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμὲ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνίως. σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἴνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δὲ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἑὼν, τῷ ἐγὼ ἀποδείξω.

123. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης ἤσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἡμίσετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατονοόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστέων, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτους ἔοντα ἀξιοθέτητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἰεραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἔοντα προσδόκιμον ἐποίησε τοιάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας μύθων πλήν κάρτα βραχείας τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλα, ἐκπολῆς τῶν μύθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταθήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμιας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεσάμενος ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτῃ.

124. Ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαντικῶν ἀπαγορευόντων, πολλὰ δὲ τῶν φίλων ἐστελλετο αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν ἐνυπνίου τοιγύνη· ἐδόκει οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἔοντα λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὅψιν παντοίῃ ἐγένετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτητα παρὰ τὸν Ὀροίτην, καὶ δὴ καὶ ἴοντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ἠπαλλήσε, ἦν σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλὸν μὲν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελεῖα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλεῶν χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι.

125. Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας ἔτιλε παρὰ τὸν Ὀροίτην, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκίδεα τὸν Καλλιφώντος Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἡγερόν τε ἔοντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκίοντα ἀριστὰ τῶν κατ' ἐκυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ

οἱ Συρηκουσίων γινόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξίός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπὴν συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, καλέωντας σφας ἐκὼν χάριν εἰδέναι ἔοντας ἐλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπέτιλες πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅπως νοί, ἐχρίστο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἱμάδα. Πολυκράτης μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

126. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτα Πολυκράτης τίσις μετήλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον καὶ τῶν μόγων τὴν βασιλῆην μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας ὑπὸ Μήδων ἀπαραίρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔπεισε Μιτροβάτω τὸν ἐκ Δασιουλαίου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτη ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτροβάτω τὸν παῖδα Κρανάστην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα, καὶ τινα ἀγχαρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ ἀγγαλλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀποκτείνας δὲ μιν ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ.

127. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχήν, ἐπαθύμισε τὸν Ὀροίτα τίσασθαι πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτροβάτω καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰδίας στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν ἅτε οἱ οἱ-

δεύσαντες ἐπὶ τῶν πρηγμάτων καὶ γενοσὶ ἔχων τὴν ἀρχήν, καὶ τὸν Ὀροῖτα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πενθανόμενος ἔχειν, τὸν χίλιοι μὲν Περσίαν ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὴν τὸν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. πρὸς ταῦτα δὴ ὡς ὁ Δαρεῖος τὰδε ἐμηχανήσατο. συγκαλίσας Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους ἐλεγέ σφι τὰδε· ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι τοῦτο ἡμῶν ὑποστάς ἐπιτάλῃται σοφὴ καὶ μὴ βίη τε καὶ ὁμῆλη; ἔνθα γὰρ σοφῆς δέει, βίης ἔργον οὐδέν. ἡμῶν δὲ ὧν τίς μοι Ὀροῖτα ἢ ζῶντα ἀγάγει ἢ ἀποπέμπει; ὃς ὠφελῆσε μὲν καὶ Πέρσας οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλην ἔοργε. τοῦτο μὲν δύο ἡμῶν ἥϊστωσε, Μιτροβάταά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνακαλίοντας αὐτὸν καὶ παμπομένους ὑπ' ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ὠπασχεῖτον φαίνων. πρὶν τι ὧν μῆζον ἐξαργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν καταλαμπτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτω.

128. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπείστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιεῖν ταῦτα. ἐρρίζοντας δὲ Δαρεῖος καταλάμβανε κελεύων πάλλῃσθαι· παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντις. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος ποιεῖ τοιαῦτα· βιβλία γραψάμενος πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων σφρηγῆδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου, μετὰ δὲ ἥια ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδεις. ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροῖτα ἐς ὅπην ἑλθὼν τῶν βιβλίων ἐν ἑκάστῳ παραιορέμενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλεῖ ἐπιλέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιλεῖς οἱ πάντες ὑπαρχοὶ ἔχουσι. ἀποπειρεώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, αἱ ἐνδεξαίετο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροῖτα. ὁρῶν δὲ σφας τὰ τε βιβλία σεβομένους μεγάλως καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἐκ μεζάνως, διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν

ἔπεα τάδε· ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορεῖν Ὀροίτεια. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκαν οἱ τὰς αἰχμὰς. ἰδὼν δὲ τοῦτό σφας ὁ Βαγαῖος πειδομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσέσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνεσθαι Ὀροίτεια. Οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας κτείνουσι παραντίκᾳ μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεια τὸν Πέρσῃ Πολυκράτους τοῦ Σαμίου τίσις μετῆλθον.

129. Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεια χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνευκε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλείᾳ Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπ' ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑαυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκούντας εἶναι πρώτους τὴν ἱππικὴν, τούτοις ἐχρήτο. οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα κακὸν μῆζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίησι εἶχετο, τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκῆδους τὴν τέχνην ἀγγέλλει τῷ Δαρεῖῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑαυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεια ἀνδραπόδοις ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον πίδαας τε ἔλκοντα καὶ ῥάκεσι ἐσθιμένον.

130. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταται· ὁ δ' οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδῶν μὴ ὥσπερ ἐκφάνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεισταρ-

μένος. κατεφάνη τε τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστήμενος, καὶ τοὺς ἀγαθόντας αὐτὸν ἐκίλευσε μάστιγας τε καὶ κώτρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνθ' αὐτὰ δὴ ἐκφαίνει, φῶς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἱερῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην. μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρπε, Ἑλληνικοῖσι ἱήμασι χραιώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων ὑπνου τέ μιν λαγχάσαι ἐποίησε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγίαια μιν ἔόντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίστον ἔσσεσθαι. δωρεῖται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδίων χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δὲ μιν ἐπειροεῖ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγίαια ἐποίησε. ἤσθαι δὲ τῷ ἑταῖ ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑαυτοῦ γυναῖκας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὥς βασιλεῖ οὗτος εἴη ὅς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν θήρη ἐδωρεῖτο τὸν Δημοκίθεα, οὕτω δὴ τι δαψιλῇ δωρεῇ ὥς τοὺς ἀποπίνοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οὐκίτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀναλέγετο, καὶ οἱ χρήμα πολλόν τι χρυσοῦ συναλέχθη.

131. Ὁ δὲ Δημοκίθης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπὸ γένος Πολυκράτει ὁμίλησε· πατρὶ συναλχeto ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῇ. τοῦτον ἑταῖ τε οὐκ ἰδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχeto ἐς Αἰγίαν. καταστάς δὲ ἐς ταύτην τῷ πρώτῳ ἑταῖ ὑπερεβάλετο τοὺς ἄλλους ἱερούς, ἀσπενὴς περ ἑὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλῆια· καὶ μιν δευτέρῳ ἑταῖ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεύονται, τρίτῳ δὲ ἑταῖ Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων, τετάρτῳ δὲ ἑταῖ Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ

ἥμισυ Κροτωνήται ἡγεροὶ εὐδοκίμησαν· ἐγένετο γάρ ὃν τοῦτο, ὅτι πρῶτοι μὲν Κροτωνήται ἡγεροὶ ἐλίγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἥμιονον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι.

132. Τότε δὲ ὁ Δημοκίδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξησάμενος Δαρεῖον οἰκόν τε μέγιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγγόντες, πλὴν τε ἑνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιῖναι πάντα τὰλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡγερούς, οἱ βασιλεῖα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκευασιῶσθαι διότι ὑπὸ Ἑλλήνος ἡγεροῦ ἐσώσθησαν, τούτους βασιλεῖα παραιτησάμενος ἐφύσατο, τοῦτο δὲ μάντιν Ἥλειον Πολυκρατῆ ἐπιστόμενον καὶ ἀπημαλημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοις ἐφύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

133. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα τὰδε ἄλλα συνέβαινε γένεσθαι· Αἰόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, Δαρεῖον δὲ γυναῖκα ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῶμα, μετὰ δὲ ἐπαγγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσων μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῇ ἦν, μεταπέμματα τὸν Δημοκίδεα καὶ οἱ ἐπέδεξε. ὁ δὲ φᾶς ὑγίαι ποιήσας, ἔξορκισεν μιν ἢ μὲν οἱ ἀντυπουργήσας ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα αἰσχύνῃ ἐστὶ φέροντα.

134. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰάμενος ὑγίαι ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκίδεος ἡ Αἰόσση προσέφερε ἐν τῇ πόλει Δαρεὶ λόγον τοιόνδε· Ὡς βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κἄττησαι, οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι. οἷός δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ γόνι καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην

φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐμιάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφοτέρω δέ τοι φέροι ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστεύωται ἄνδρα εἶναι τὸν προστεῶτα, καὶ ἵνα τρέβωνται πολέμῳ μηδὲ σχολὴν ἄγοντες ἐπιβουλεύωσί τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῇ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύ-
νονται. Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδασχῆς εἴλεγε, ὃ δ' ἀμεί-
βεται τοῖσδε· Ὡ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐμυνοῶ ποιήσεις, εἴρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεύξας γέφυ-
ραν ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς τὴν εἰσίην ἡπαιρον ἐπὶ Σπύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελευτούμενα. Λέγει Ἀιοσσα τάδε· Ὅρα νυν, ἐπὶ Σπύ-
θας μὲν τὴν πρώτην εἶναι ἕασον· οὗτοι γὰρ, ἐπεὶ σὺ βούλῃ, ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύ-
εσθαι. ἐπιθυμῶ γὰρ, λόγῳ πυνθανομένη, Λακωνίας τε μοι γενέσθαι θαλαπλάνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχως δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὃς σὺ τὸν πόδα ἐξήσατο. Ἀμείβεται Δαρεῖος· Ὡ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκίμει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶ-
τα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκίμει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτοὺς, οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν ἐξαγ-
γελεύουσι ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξαπιστάμενος ἐπ' αὐτοὺς τρέφομαι.

135. Ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντακκίδεκα ἐντελέσθό σφι ἐπομένους

Δημοκίδει διαξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος,
 ὅπως τε μὴ διμυρῇσεται σφας ὁ Δημοκίδης, ἀλλὰ μιν
 πάντως ὀπίσω ἀπάξουσιν. ἐντειλάμενος δὲ τούτοις
 ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκίδεα ἐδέετο αὐτοῦ,
 ὅπως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα
 τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἦξει· δῶρα δὲ μιν τῷ πατρὶ καὶ
 τοῖσι ἀδελφοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λα-
 βόντα ἄγειν, φᾶς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν·
 πρὸς δὲ ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλί-
 σας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεῖσεσθαι. Δα-
 ρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' οὐδενὸς δολεροῦ ρόου
 ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα· Δημοκίδης δὲ, δεισας μὴ εὐ ἐκ-
 πειρωῖτο Δαρεῖος, οὗτι ἐπιδραμῶν πάντα τὰ διδόμεναι
 ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐωντοῦ κατὰ χώραν ἔφη καταλεί-
 ψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι, τὴν μέντοι ὀλκάδα,
 τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελ-
 φοῖσι, δέκασθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα
 ὁ Δαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

136. Καταβάντες δ' οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης
 ἐς Σιδῶνα πόλιν αὐτίκα μὲν τριήρας δύο ἐπλήρωσαν,
 ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν·
 παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, προσ-
 ισχυοντες δὲ αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθρύντο καὶ ἀπε-
 γράφοντο, ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαστότατα
 θησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλῆς ἐς Τάραντα. ἐνθαῦ-
 τα δὲ ἐκ ὤρηστώνης τῆς Δημοκίδεος Ἀριστοφιλίδης τῶν
 Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια παρέλυνε
 τῶν Μιδικίων νηῶν, τοῦτο δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε
 ὡς κατασκόπους δῆθεν ἔοντας· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα
 ἔπασχον, ὁ Δημοκίδης ἐς τὴν Κρόιωνα ἀπικνέεται.

ἀπειγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκε σφι.

137. Πλέοντες δὲ ἐνθεῦταν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δὲ μιν ἀγοράζοντα ἄπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητῶν οἱ μὲν καταφύωδιοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἐτοιμοὶ ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας προῖσχομένους ἔπαα τάδε· Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλεὺς δρηπέτην γενόμενον ἔξαιρέσθαι· καὶ κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρεῖω ἐκχρήσει περὶνβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίσσεται περησόμεθα; Ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιῆτας οὐκ ὦν ἐπειθον, ἀλλ' ἔξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα, καὶ τὸν γανλὸν τὸν ἅμα ἤγοντο ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετελλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομένοισι, καλεύων εἰπεῖν σφέας Δαρεῖω, ὅτι ἄρμοσται τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκῆδης γυναῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὔνομα πολλὸν παρὰ βασιλεῖ· κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκῆδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἔων καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος.

138. Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπαγίην· καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος, ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς, φησὶ—

μενος ἀπήγαγε παρὰ βασιλείᾳ Δαρείων. ὃ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτειμός ἦν διδόναι τούτῳ ὃ τι βούλοιο αὐτός. Γίλλος δὲ αἰφίσται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γανέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατὰ χοντας γίνεσθαι, δοκίαν ἀπὸ τούτων ἰόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεσ· πέμπας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατὰγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα· παιθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη. οὕτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατὰσκοποι ἐγένοντο.

139. Μετὰ δὲ ταῦτα Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἰρεῖται, πολλῶν πασίων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήδε τιὰ αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἶκος, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτης τε ἐὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυφρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι. ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω καὶ λόγου οὐδενὸς καὶ μεγάλου, ἐπαθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὤνεστο· ὃ δὲ Συλοσῶν ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιδυμείοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· Ἐγὼ ταύτην πωλεῶ μὲν οὐδενὸς χρή-

ματος, δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι. Πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα.

140. Ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἡπίστατό οἱ τοῦτο ἀποκωλύειναι δι' εὐνηθίην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἐπὶ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ Δαρεῖος τὴν βασιληῆν ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληῆ παριαληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δευθέντι τὸ εἶμα. ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἵετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίων καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλὺρὸς τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· Καὶ τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, τῷ ἐγὼ προαιδεῖμαι νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δ' ἢ τις ἡ οὐδαίς καὶ παρ' ἡμᾶς αὐτῶν, ἔχω δὲ χρέος εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἑλλήνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγεις ἔσω, ἵνα εἰδῶ τί θέλων λέγει ταῦτα. Παρῆγε ὁ πυλὺρὸς τὸν Συλοσῶντα, στάντα δὲ ἐς μέσον αἰρώτευσιν οἱ ἐρμηνεῖς, τίς τε εἶη καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος. εἶπε ὢν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γεγόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἶη κείνος ὁ δοῦς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· Ὡς γενναῖότατε ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἰ ὅς ἐμοὶ οὐδαμίαν ἔχοντί καὶ δύναμιν ἔδωκας; εἰ καὶ σμικρὰ, ἀλλ' ὢν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως, ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι. ἀντ' ὢν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἅπλετον δίδωμι, ὡς μὴ κοτὲ τοι μεταμелλήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστίασπεος εὖ ποιήσαντι. Λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· Ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασώσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτους ἀποδαγύγος

ὑπὸ Ὀροίτῳ ἔχει δοῦλος ἡμέτερος, ταύτην μοι δὸς ἄνθ' τε φόνον καὶ ἑξανδραποδίσιος.

141. Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος ἀπέστειλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ τὰ γενόμενον, ἐντελλάμενος, ὅσων ἐδεδήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποιεῖν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης ἔστειλε τὴν στρατιήν.

142. Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαιὴν παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν· τῷ δικαισιότῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐξαγγέληται ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίησε τοιάδε· πρῶτα μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο, καὶ τέμενος παρὶ αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστείῳ ἐστί· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν ἔλαβε τάδε· Ἐμοί, ὡς ἴστε καὶ ἡμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμῶν ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλαις ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κτὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γὰρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιεῖ. Πολυκράτης μὲν νῦν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ, ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχήν τιθεῖς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμεινυῶ γενέσθαι, ἐκ μὲν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι, ἱρωσύνην δὲ πρὸς τούτοις αἰρεῖσθαι αὐτῷ τέ μοι καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοις τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου, τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρύσασθαι καὶ τὴν Ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθηναι. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις ἐπαγγέλλετο· τῶν δὲ τις ἐξαναστὰς εἶπε· Ἄλλ' οὐδ' ἄξιός ἐστι σύ γε ἡμῶν ἄρχειν, γεγονώς

τε καὶ οἱ ἐὼν ὀλεθροὶ· ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως λόγον δώ-
σεις τῶν μεταχειρίσας χρημάτων.

143. Ταῦτα εἶπε ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ
ὄννομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν, ὥς
εἰ μετήσει τὴν ἀρχήν, ἄλλος τις ἀντ' αὐτοῦ τύραννος
καταστήσεται, οὐδ' ἔτι ἐν νόῳ εἶχε μετεῖναι αὐτήν, ἀλλ'
ὥς ἀπεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα
ἐκαστον ὥς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβε
σφαιρας καὶ κατέδρασε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο, Μαιάνδριον
δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦστος. ἐλπίζων δὲ μὴ ἀπο-
θανέσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ ὄννομα ἦν Λυκάριος, ἵνα
ἐπιστενότερος κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πράγματα, κα-
τακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας· οὐ γὰρ δὴ, ὥς οἴκασι,
ἐβουλεύατο εἶναι ἐλευθεροί.

144. Ἐπειδὴ ὧν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι
κατάγοντες Συλοσῶντα, οὗτοι τίς σφι χεῖρας ἀνταίρεται,
ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἐτοιμοὶ οἱ τοῦ Μαιανδρίου
στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νή-
σου. κατανέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις Ὀτιάνω καὶ σπεισα-
μένου, τῶν Περσίων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι
κατεναντίον τῆς ἀκροπόλεως ἐκτείλατο.

145. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπο-
μαργότερος, τῷ ὄννομα ἦν Χαρίλεως. οὗτος ὁ τι δὴ
ἐξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδίδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας
τε τὰ πρησσόμενα καὶ διακύβας διὰ τῆς γοργύρης, ὥς
εἶδε τοὺς Πέρσας εὐρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη
λίγων Μαιανδρίῳ θίλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας
δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ'
ἐωπτόν. ὥς δὲ ἄχθη τάχιστα, λουδορέων τε καὶ καμίζων
μὴ ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι λίγων τοιάδε·

Ἐμὲ μὲν, ὃ κάκιστε ἀνδρῶν, ἔοντα πρῶτον τοῦ ἀδελφεοῦ καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας χοργήρης ἤξιωσας· ὁρῶν δὲ τοὺς Πέρσας ἐβαλλοντάς τι σε καὶ ὄνομον ποιεῦντας οὐ τολμᾶς τίσασθαι, οὕτω δὴ τι ἔοντας εὐπατεῖας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφας καταφώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους, καὶ σφας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξεως· αὐτόν δέ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἐτοιμός εἰμι.

146. Ταῦτα ἔλαξε ὁ Χαρίλεις· Μαιάνδριος δὲ ἐπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὥς δόξαι τὴν δαυτοῦ δύναμιν παρῆσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι, εἰδὼς τε δαυτῷ ἀσφαλέα ἐκδύναι ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἐπεὶ αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ οἱ κρυπτὴ διώρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπέμψαι ἐκ τῆς Σάμου, τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὀπίσας ὁ Χαρίλεις καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας ἔθηκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας, οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκούντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπικούροι τῶν Περσῶν τοὺς διαφοροφευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίησαν· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπαβοήθει, πιστεύμενοι δὲ οἱ ἐπικούροι ὀπίσω κατεβλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

147. Ὅτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα

Πέρσας παπονθότας, ἐντολὰς τε τὰς Δαρῆος ἀποστεί-
λων ἐντέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀν-
δραποδίσσθαι ἀπαθῆα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον
Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολῶν μαρσημένος ἐπε-
λανθάνετο, ὃ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα τὸν ἄν-
λάρβωσι, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα
τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ
ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱερῷ
καὶ ἔξω ἱεροῦ.

148. Μαιάνδριος δ' ἀποδράς ἐκ τῆς Σάμου ἐπιπλεῖ
ἐς Αἰακιδάιμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτήν, καὶ ἀντα-
κάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίησε τοιάδε· ὅπως ποτή-
ρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια προθαίτο, οἱ μὲν θαράσσοντες
αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτὰ· ὃ δ' ἄν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ
Κλομένει τῷ Ἀναξανδρίδῳ ἐν λόγοισι ἔων, βασιλεύοντι
Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅπως δὲ ἴδοιτο Κλο-
μένης τὰ ποτήρια, ἀπεθύνμαζέ τε καὶ ἐξεπλήρσαστο· ὃ
δὲ ἄν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεισθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιο.
τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιανδρίου, ὃ Κλομέ-
νης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα
οὐκ ἐδίκαιεν, μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν
εὐφρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι
ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι
ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον
τινὰ Σπαρτητέων κακὸν γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες
ἐξακήρυξαν Μαιάνδριον.

149. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι παρ-
έδοσαν Συλοσῶντι, ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μὲν-
τοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτήν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης

ἔκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου, ἣ μιν κατέλαβε νοσήσαι τὰ αἰδοῖα.

150. Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι· ἐν ὧν γὰρ ὁ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαίρετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἐκικοῦ οἰκίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαίρετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτάς, ἵνα μὴ ὑφῶν τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι.

151. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν ἐκικοῦ δύναμιν ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς, ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκῃς φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο καὶ κατέσκηπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ, καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· Τί κάτησθαι ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθαι; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας, ἐπεὶ ἡμίονοι τέκωσι. Τοῦτο εἶπε τῶν Βαβυλωνίων, οὐδαμὰ ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκῇν.

152. Ἐπὶ δὲ μηνῶν καὶ ἐκικοῦ διαληλυθότος ἤδη ὁ Δαρεῖος τε ἡσυχάλῃ καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ εἶναι εἶπεν τοὺς Βαβυλωνίους. καὶ τοὶ πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεν ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐδύνατο εἶπεν σφέας, ἄλλοισι τε σοφίσμασι πενηρσάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἶλε σφέας, καὶ τούτῳ

ἐπαιρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεις οἷός τε ἦν ἐλεῖν.

153. Ἐνθαῦτα εἰκοσιτῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου τούτου, ὃς τῶν ἐπὶ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον καταλόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμίονων μίαι ἔτεκε. ὥς δέ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζωπύρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπέλπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονός· ἐβουλεύετο. καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου φήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπείαν περ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τέχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἀλώσιμος εἶναι ἡ Βαβυλών· σὺν γὰρ θεῷ ἐκείνῳ τε εἰπεῖν καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον.

154. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρεῖω ἀπεπνυθιάνετο εἰ περὶ πολλοῦ κέρτα ποιεῖται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν. πυνθόμενος δέ ὥς πολλοῦ τιμῶτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅπως αὐτὸς τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κέρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσησι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται· ἄλλῳ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατόν εἶναι μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσῃς ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμῶν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ρῖνα καὶ τὰ ὦτα καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας καὶ μαστιγώσας ἦλθε παρὰ Δαρεῖον.

155. Δαρεῖος δέ κέρτα βαρέως ἦναικε ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον, ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἶρετό μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος καὶ ὃ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· Οὐκ ἔστι οὗτος ὠνήρ

ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὥδε διαθεῖ-
 ναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὃ βασιλεῦ, τάδε ἐργασται, ἀλλ'
 αὐτὸς ἐγὼ ἐμικνόντων, δεινόν τι ποιούμενος Ἀσσυρίους
 Πέρσῃσι καταγαλᾶν. Ὁ δ' ἀμείβετο· Ὡς σχετιώτατα
 ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὐνομα τὸ κάλλιστον ἔδευ,
 φᾶς διὰ τοὺς πολιορκουμένους σεωντὸν ἀνημέστως δια-
 θεῖναι· τί δ', ὃ μάταις, λελωρημένου σεῦ θᾶσσον οἱ
 πολέμοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρε-
 νῶν σεωντὸν διαφθείρας; Ὁ δὲ εἶπε· Εἰ μὲν τοι ὑπερε-
 τίθεα τὰ ἐμᾶλλον ποιήσεις, οὐκ ἂν με περιεῖδες· νῦν δ'
 ἐπ' ἐμικνότητι βαλόμενος ἔπηξα. ἤδη ὧν ἦν μὴ τῶν σῶν
 δεήσει, αἰρόμεν Βαβυλῶνα. ἐγὼ μὲν γάρ, ὥς ἔχω, αὐ-
 τομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὥς ὑπὸ
 σεῦ τάδε πέπονθα· καὶ δοκέω, πείσας σφείας ταῦτα
 ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέ-
 ρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην
 ἡμέρην τῆς σεωντοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρη
 ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμράμιος
 καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτὰς ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς
 ἑβδόμην ἄλλους μοι τάξον δισχιλλούς κατὰ τὰς Νινίων
 καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης διαλειπὼν εἴκοσι
 ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἡγαιῶν κατὰ τὰς
 Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλλούς. ἐχόντων
 δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμνησούντων μήτε οὔτοι,
 πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἔαν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἴ-
 κοστὴν ἡμέρην ἰδέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν καλέσεις
 πέριξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον
 κατὰ τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας·
 ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμὲ μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου τά
 τε ἄλλα ἐπιτράψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν

πυλέων τὰς βαλανάγρας· τὸ δ' ἐν-θεῦνται ἐμοὶ τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν.

136. Ταῦτα ἐνταλλάμενος ἦτο ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστραφόμενος ὡς δὴ ἀληθῶς αὐτόμολος. ὁρῶντες δὲ ἀπὸ τῶν πόργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλέγον τι παρακλίναντες τὴν ἐτέρην πύλην εἰρώτεον, τίς τε εἶη καὶ ὅτεν δοόμενος ἦμοι. ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὡς εἶη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολοῖ ἐς ἐκείνους. ἦγον δὴ μιν οἱ πυλωροὶ, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ κατοικιτίζετο, φὰς ὑπὸ Δαρείῳ πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθεα ὑπ' ἐκείνου, παθεῖν δὲ ταῦτα, διότι συμβουλευσαὶ οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιήν, ἐπαί τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσιος. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρεῖω δὲ καὶ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμὲ γε ὥδε λωβησάμενος καταπροῖξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διαξόδους τῶν βουλευμάτων. Τριαῦτα ἔλαβε.

137. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρῶντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥιγὸς τε καὶ ὤτων ἐστερημένον μάστιξι τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐκτίσαντες λέγειν μιν ἀληθεῖα καὶ σφι ἦκειν σύμμαχον, ἐπιτραπέσθαι ἐτοιμοὶ ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς. ὁ δὲ ἐπαί τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίησε τάπερ τῷ Δαρεῖω συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιήν τῶν Βαβυλωνίων καὶ κυλωσάμενος τοὺς χιλλοὺς, τοὺς πρώτους ἐνταλλάτο Δαρεῖω τάξει, τοὺς τοὺς κατεφόνευσεν. μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπασσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρεῖς ὄντας πᾶν δὴ ἐτοιμοὶ ἦσαν ὑπηρατεῖν. ὁ δὲ διαλι-

πάν ἡμέρας τὰς συγκαμμένας, αὐτὶς ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ καταφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτικῶν τοὺς διςχιλλούς. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στομάσι αἰνέοντες. ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκαμμένας ἡμέρας ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον, καὶ πικλωσάμενος καταφόνευσε τοὺς τετρακισχιλλούς. ὥς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδωκετο.

158. Προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ συγκαμμένα ποιουμένου πέραξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δύλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀνυβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἡμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλονσαν, ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεσμένας πύλας ἀναπτετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν, οὗτοι ἔφηνον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν· οἱ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἐκκτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι. Βαβυλὼν μὲν ἐν οὕτω τὸ δεῦτερον αἰρέθη.

159. Δαρεῖος δὲ ἐπὶ τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφῶν τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλλούς ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίγηται, τὰδε Δαρεῖος προῖδων ἐποίησε (τὰς γὰρ ἐκωτῶν, ὥς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνευξαν οἱ Βαβυλώνιοι, τοῦ σίτου προορέωντες)· ἐπέταξε

ταῖσι περιόικοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοισι ἐπιτάσσων, ὥστε πέντε μυριάδων τὰ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε. ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

160. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γαυνομένων οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μόνος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσε καὶ ἐκιντὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὥς βοῦλοίτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθία τῆς αἰκίης μᾶλλον, ἢ Βαβυλώνας οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγεγασθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μεγάλας· καὶ γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδον ταῦτα τὰ Πέρσῃσι ἐστι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγαβύζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

**HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARUM
LIBRI IX.**

**ADIECTUS EST LIBELLUS
DE VITA HOMERI.**

**EDITIO STEREOTYPA
DENUO RECOGNITA ET EMENDATA.**

TOMUS II.

**LIPSIAE
SUNTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1828.**

Kabengpreis 6 Groschen.

A ✓

Digitized by Google

ARGUMENTA.

LIB. IV.

1—144. **D**ARIUS ADVERSUS SCYTHAS EXPEDITIO, ad ulciscendam eorum in Asia dominationem suscepta. Nimirum Scythae ab a. 624—596. Asiam tenuerant. 2—4. Redeunt in terram suam. 5. Eorum reges antiquissimi. 9. Hercules in Scythia, cuius filius Scythes ex Echidna. 11. Aliae narrationes Graecorum; 13. Aristaeae, 14. huiusque carmina Arimaspeae. 16—31. Terrae Scythiae descriptio, adfiniumque terrarum. 32. Hyperborei. 33. Hyperoche et Laodice. 35. Olen Lycius. 36. Geographia terrarum a mari rubro ad Pontum Euxinum. 41. Lybia. 44. India. 45. De Europa. 46. Gentes ad Pontum. — Anacharsis. 48.—58. Flumina Scythiae. 59. Martis cultus. 64. Instituta bellica apud Scythas; sacra; civilia. 76. De Anacharsi. 78. Scyles rex. 81. Scytharum multitudo, Memorabilia.

83. Darius movet Susis. 85. Pons ad Bosphorum. 86. Ponti mensura. 87. Mandrocles architectus. Copiae Darii. 89. Iones ad Istrum. Darius per Thraciam. 93. Getas subigit. 94. Zamolxis. 97. Darius Istrum transit. 98. Iones pontem custodiunt. 99. Scythiae situs. 102. Scythae finitimos populos sibi adiungunt. Qui describuntur. 110. Amazones. 118. Scytharum legatio ad reges finitimos, eorumque responsa. 120—123. Scytharum ratio belli gerendi. 124. Darius eos persequitur. 126. Poscit praejium. 128. Scytharum ad Iones ad pontem legatio. 131. Scythae Dario quae dona miscrint. 134. Acies Scytharum; lepus; 135. Darius ad Istrum redit. 136. Quem persequuntur Scythae. 137. Miltiades. 139. Iones partem pontis solvunt. Scythae accedunt, redeuntque, Darium quaesitum. 141. Darius venit ad pontem, vocatoque per Aegyptium vocalissimum Histiaeus, ponteque inuncto, transit; dein 143. apud Sestum in Asiam revertitur, Megabazo ad exercitum in Europa relicto. 144. Byzantium urbs, a Chr. 672. condita.

145—205. **EXPEDITIO PERSARVM IN LIBYAM**, eodem tempore suscepta. 145—147. Narratio de Minyis Argonautarum posteris, Lemno eiectis et a Lacedaemoniis receptis; 148. de Thera eiusque colonia, in insulam Callistam deducta, Theram postea dictam. Eo et Minyae deducti. 150. E quibus ortus Battus. 150—159. De Batto narratio, conditore coloniae in Libya. 160. Batti successores. 165. Unius eorum mater Phere-tima, filio in bello civili interfecto, Aegyptum confugit, 166. ad Aryanden, praetorem Persicum, 167. qui Phere-timae copias dat ad bellum Libyae faciendum. 168—199. Li-byae descriptio. 200. Persae, Barce urbe capta, redeunt.

LIB. V.

1—3. Persarum sub Megabazo exercitus, post bel-lum contra Scythas gestum a Dario in Europa relictus, Thraces subigit. 3—10. Thraciae populi. 11. Histiaeus, Mileto praefectus, in bello Scythico de Dario meritus, Myrcinum, Thraciae urbem, dono accipit, quam condit et munit. 12—16. Megabazus, a Dario iussus Paeonios in Asiam deducere, eos subigit. 17—21. Eius in Mace-doniam legatio. 22. Macedonum reges Graeca esse origi-ne. 23. Megabazo suadente Darius Histiaeum invitum Myrcino ad se evocat, eumque Susa secum ducit, 25. Artapherne Sardibus relicto, et Otane ad exercitum, 26. qui Byzantium aliasque urbes occupat.

28. Sequitur **BELLVM IONICVM**. 30. Nobiles Naxii, a suis civibus expulsi, Miletum fugiunt ad Arista-goram, Histiaei propinquum, petitem auxilium. 31. Is Artapherni suadet, eos ut reducat. 32. Copiae parantur, duce Megabate. 33. Huius cum Aristagora rixae. 34. Na-xii obsidentur. Persae discedunt infecta re. 35. Arista-goras, opibus exhaustus, simul et nuntio clam monitus ab Histiaeo, deficit a Persis. 37. Liberam constituit Ioniam. 38. Dein Spartam it, auxilium petitem. 39—48. Cleo-menes, Spartanorum rex. 42. Eius frater Dorieus. 49—54. Cleomenes negat auxilium. 55. Aristagoras Athe-nas pergit. Hinc **DE ATHENIENSIVM STATV NAR-RATIO**. Harmodius et Aristogiton, Gephyrenses, Pisi-stratidarum interfectores. 57—61. Gephyrensium origo-

62. Alcmaeonidae oraculum corrumpunt. 63—65. Spartani, oraculo moniti, copiis Athenas missis, urbem a Pisiistratidarum imperio liberant. 66. Clisthenes et Isagoras, Athenienses, acmuli inter se. 67. (De Clisthene Sicyonio.) 70. Isagoras Cleomenem auxilio arcessit contra cives; 72. qui infecta re Spartam redit. 73. Athenienses legatos mittunt Sardes ad Artaphernem, auxilium rogatum. 74. Cleomenes cum Peloponnesiis denuo Atticam invadit, iunctis sibi Boeotiis et Chalcidensibus. 75. Corinthiis autem a Spartanis deficientibus, ipsi quoque redeunt. 77. Athenienses Boeotiis et Chalcidensibus bellum faciunt. 81. Thebani sibi Aeginetas iungunt. 82—88. Inimicitiae inter Aeginetas et Athenienses. 91. Spartani cum aliis civitatibus consultant de Hippia reducendo. Frustra. 92. Sosicles de rebus Corinthiis. 94. Hippias Sigeum reversus de Atheniensibus agit cum Artapherne. Quare ad hunc Athenienses legatos mittunt. Artaphernes hortatur, Hippiam recipiant. Unde apertam Athenienses contra Persas decernunt sibi inimicitiam esse suscipiendam.

97. Eo ipso tempore Aristagoras Milesius Athenas venit. Quo commoti Athenienses Ionibus XX naves auxilio mittunt, duce Melanthio. 99. Eretrienses auxiliantur Milesiis. 100. Iones Sardes incendunt. 102. Ad Ephesum vincuntur. 103. Athenienses redeunt. 104. Ionibus Cyprii se iungunt. 105. Darii ira in Athenienses. 106. Eius cum Histiaeis colloquium, huiusque promissa. 107—116. Cyprii Ionesque subacti. 117. Cares desciscunt, 120. quibus Milesii auxiliantur. Caeduntur. 121. Persae a Caribus proelio victi. 123. Artaphernes ad Ioniam recipiendam Sardibus proficiscitur. 124—126. Aristagoras in Thraciam abit, ubi occidit ad Myrcinum.

LIB. VI.

1—33. Continuatio narrationis de bello Ionico. 1—4. Histiaeus, a Dario in Ioniam missus, ad Ionum partes transit. 5. Navibus a Mitylenensibus acceptis, Byzantium navigat. 6. Persae ad Miletum. 7—11. Milesii classem parant. 12. Anarchia inter eos. 14. Iones proelio vincuntur. 18. Miletus expugnata. 21—25. De Sybaritis; Samiis. 26. Histiaeus Chium Lesbumque occupat. 28.

Funditur ab Harpago, captusque interficitur. 31. Persae insulas subigunt, 33. et Hellespontum. 34—40. Militiades, Chersoneso praefectus, 41. inde Athenas redit.

PRIMUM PERSARVM CVM ATHENIENSIBVS BELLVM. 43. Mardonius Hellespontum trausit. 44. Navium Persarum ad montem Atho calamitas. 45. Pedester exercitus, a Brygis, Thraciae populo, malo affectus, eos subigit. Deiu et classis et exercitus in Asiam redit. 46. Thasii. — Sequenti anno Mardonius legatos ad Graeciae civitates mittit, terram et aquam postulatum. 49. Obsequuntur et alii, et *Aeginetae*. Quos ideo incusant Athenienses apud Spartanos. 50. Cleomenes, Spartanorum rex, Aeginam proficiscitur; cui Aeginetae, consilio Demarati, alterius apud Spartanos regis, obnituntur. 52—60. De Spartanorum regibus. 61—69. Cleomenis cum Demarato inimicitiae. Demaratus, ob genus incertum abdicare se regno coactus, ad Persas se confert. 73. Cleomenes et Leutychides, qui Demarato successus, Aeginetas adigunt, ut obsides exhibeant; quos Leutychides tradit Atheniensibus. 75. Cleomenis exitus. 76—84. Eius quondam contra Argivos expeditio. 85. Aeginetae obsides reposcunt. 86. Quos repetere conatus Leutychides ab Atheniensibus quum nihil profecisset, Aeginetae principes Atheniensium in navi Delum profecturos intercipiunt. 88. Inde bellum ortum Aegineticum.

94. Darius, Mardonio revocato, Datin Artaphernemque minorem copiis praeficit, et contra Athenienses et Eretrienses proficisci iubet. 95. Ii, congregato in Ciliciam exercitu, in Ioniam navigant. 96. Naxum occupant. 97. Delo abstinere. 101. Euboeam appellant. Eretriam capiunt. 102. Marathonem accedunt, Hippiam ducente, propter planitiei opportunitatem. 105. Athenienses Spartanos auxilio vocant. 108. Plataeenses adsunt. 109. Miltiadis consilium. 110—115. PYGNA AD MARATHONEM. 118. Datis in Asiam redit. 120. Spartani sero veniunt. 121.—131. De Alcmaeonidis enarratio. 133. Miltiadis in Parum insulam expeditio, morbus, reditus, condemnatio. 137—140. Idem qua ratione antea Lemnum cepcrit.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλωνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι, καὶ χρημάτων μεγάλων συνιδόντων, ἐπεθύμησι δὲ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκείνοι πρότεροι ἐξβαλόντες ἐς τὴν Μηδικήν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους, ἐπῆρξαν ἀδριαίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Σκύθαι ἔτια δυὼν δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ, πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἦρχον τῆς Ἀσίης. — τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὁκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτια, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην, ἐξεδέχτο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὖρον

γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιήν οὐκ ὀλίγην· αἱ γὰρ τῶν Σκυθίων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.

2. Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ γάλακτος εἵνεκα τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὶ φουσητῆρας λάβωσι ὀστεῖνους, αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐςθίνετες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα, φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ ἄλλων φουσεόντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιεῖν· τὰς φλέβας τε πλεμπλασθαι φουσεωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖθαρ κατίεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγηῖα κοῖλα, καὶ περιστίζαντες κατὰ τὰ ἀγγηῖα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες, ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον. τὸ δ' ὑπιστάμενον ἥσσον τοῦ ἑτέρου τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἄρδοιαι εἶσι, ἀλλὰ νομάδες.

3. Ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐτράφη νεότης· οἱ ἐπεὶ τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων. καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατεινούσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιώτιν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μέγιστη· μετὰ δὲ παιρθεμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθῃσι ἀντικατιζόμενοι ἰμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλεον ἔχειν τῶν Σκυθίων τῇ μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε·

„Οἷα ποιεῦμεν; ἄνδρες Σκύθαι; δούλοισι τοῖσα
 „ἡμετέροισι μαχόμενοι, ἐλάσσονες κτεινόμενοι γι-
 „νόμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τελευ-
 „πὸν ἄρξομεν. νῦν ὥν μοι δοκεῖ αἰχμαῖς μὲν καὶ
 „τόξῃ μετεῖναι· λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τῆς
 „μάστιγας ἵνασι ἄσπον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ἄρξον
 „ἡμέας ὄπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνδομίζον ὁμοῖοί τε καὶ
 „ἐξ ὁμοίων ἡμῶν εἶναι· ἐπειὶ δὲ ἰδωνται μάστιγας
 „ἀντὶ ὀπλων ἔχοντας, μαθόντες, ὥς εἰσι ἡμέτεροι
 „δοῦλοι, καὶ συγγινόντες τοῦτο, οὐκ ὑπομένουσιν.“

4. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐποίησαν ἐπι-
 τελία· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε
 ἐπελάθοντο καὶ ἔρπυγον. οὕτως οἱ Σκύθαι τῆς τε
 Ἀσίης ἤρξαν, καὶ ἐξαλαθίντες αὐτῆς ὑπὸ Μήδων,
 κατήλθον τρόπῳ τειοῦτῳ εἰς τὴν σφετέρην. τῶνδε
 εἵνεκα δ' Ἀραρεῖος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε
 ἀπ' αὐτοὺς σιράτευμα.

5. Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων
 ἔθνων εἶναι τὸ σφετέρον· τοῦτο δὲ γενέσθαι ὥδε
 ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐούσῃ ἐρή-
 μῳ, τῷ οὐνόμα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου
 τούτου τοὺς τοκίως λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν εὐ πι-
 σταῖά λέγοντες, λέγουσι δ' ὧν, Ἀτα τε καὶ Βερυσάθ-
 νεος τοῦ ποταμοῦ θυματέρου. γένος μὲν τοσούτου
 δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον· τούτου δὲ γενέ-
 σθαι παῖδας τρεῖς, Αἰπιδόξαιν, καὶ Ἀρπιδόξαιν, καὶ
 νεώτατον Κολάξαιν. ἐπὶ τούτων ἀρχόντων, ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρον τε
 καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, παρίειν εἰς τὴν

Α ?

Digitized by Google

Σκυθικήν καὶ τῶν ἰδόντων πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἄσπον ἵσταναι, βουλόμενοι αὐτὰ λαβεῖν τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τοῦτου, προσμέναι τὸν δεύτερον καὶ τὴν αὐτὴν ταῦτα ποιεῖν. τοὺς μὲν δὴ καίόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι· τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπαλθόντι κατασβῆναι, καὶ μὴν ἔχεινον νομίσαι ἐς ἑωυτοῦ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφικοὺς πρὸς ταῦτα συγγνώναι, τὴν βασιληΐην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ.

6. Ἀπὸ μὲν δὴ Λειποξείος γεγονέναι ταύτους τῶν Σκυθῶν, οἱ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξείος, οἱ Κατιάροι τε καὶ Τράσπιδες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτίων, τοῦ βασιλῆος, οἱ καλέονται Παφαλάται· αὐμπασι δὲ εἶναι οὖνομα Σκολότους, τοῦ βασιλῆος ἐπωνυμίην· Σκύθας δὲ Ἑλλήνες οὐνόμασαν.

7. Γεγονέναι μὲν νῦν σφας ὥδε λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἔτι δὲ σφι, ἐπεὶ τι γένηται, τὰ σύμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρίου διαβάσειν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέον, ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουνσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μαλλιστα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασόμενοι μετέχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὅς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀργῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθῶν οὐ διςμαντίζειν· δίδουσθαι δὲ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἔπαιρ ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιέλθῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρας ἐκείνης μεγάλης, τριφασίας τῆς βασιλείας τοῖσι πᾶσι τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κο-

λάξαι· καὶ τουτέων μίην μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῇν λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρας οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὀρῶν, οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν καχυμένων· πτερῶν γάρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληῖοντα τὴν ὄψιν.

8. Σκύθαι μὲν ὥςδε ὑπὲρ σφίων τε αὐτέων καὶ τῆς χώρας τῆς κατύπερθε λέγουσι. Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκούντες ὥςδε· Ἡρακλῆα, εὐαύνοντα τὰς Γηρυόνας βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἣντινα νῦν Σκυθίαν νέμονται. Γηρυόνας δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδεῖροις τοῖσι ἔξω Ἡρακληῶν στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι, ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνύσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλῆα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίαν χώραν καλειομένην καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμὸν· ἐπειρουσάμενον δὲ τὴν λιοντὴν κατυπηῦσαι· τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀφανισθῆναι θεῖη τύχη.

9. Ὡς ὅ· ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλῆα, διῆσθαι· πάντα δὲ τὰ τῆς χώρας ἐπιελθόντα τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἰλλίην καλειομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄνθρω μιζοπάρεδον τινά· Ἐχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικός· τὰ δὲ ἔτερεθαι ὄφις. ἰδόντα δὲ καὶ

θωυμάσαντα ἐπείρεσθαι μιν, εἴ κού ἴδοι ἵππους
 πλανωμένας· τὴν δὲ θάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ
 ἀποδώσειν ἐκείνῳ, πρὶν ἢ οἱ μισθῆναι· τὸν δὲ Ἡρα-
 κλέα μισθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. κέλην τε δὴ
 ὑπερβυλίεσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομέ-
 νην ὥς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡράκλει· καὶ
 τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος
 δὲ ἀποδιδούσαν αὐτὴν εἰπεῖν, „Ἴππους μὲν δὴ ταύ-
 „τας ἀπικομένας ἐνθάδε ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶσιρα
 „τε σὺ παρῆσχες· ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω
 „τούτους, ἐπειὰν γένωνται τρόφους, ὃ, τι χρὴ ποιέ-
 „ειν, ἐξηγέο σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίξω, χώρης γὰρ
 „τῆςδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ, εἴτε ἀποπέμπω παρὰ
 „σέ.“ Τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτῆν· τὸν δὲ λέ-
 „γουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, „Ἐπειὰν ἀνδρωθέντας
 „ἴδῃαι τοὺς παῖδας, τὰδε ποιεύσα οὐκ ἂν ἁμαρτά-
 „νοις· τὸν μὲν ἂν δρᾷς αὐτέων τύδε τὸ τόξον, ὧδε
 „διατεινόμενον καὶ τῷ ζωστῆρι τῷδε κατὰ τὰδε ζων-
 „νύμενον, τοῦτον μὲν τῆςδε τῆς χώρης οἰκῆτορα
 „ποιεῦ· ὅς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλο-
 „μαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ ταῦτα
 „ποιεῦσα, αὐτὴ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα
 „ποιήσεις.“

10. Τὸν μὲν δὴ, εἰρύσαντα τῶν τάξων τὸ ἔτε-
 ρον, (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα,) καὶ τὸν
 ζωστῆρα πρὸςδεξάντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ
 τὸν ζωστῆρα, ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιά-
 λην χρυσέην· διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι· τὴν δ',
 ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο

μὲν σφι οὐνόματα θάσθαι· τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτίων, τῷ δ' ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεώτατ' τοῦτο δέ, τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτήν, ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μὲν τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἶους τε γυνομένους ἐξικίσθαι πρὸς τὸν προειμένον αἰθλον, οἵχισθαι ἐκ τῆς χώρας, ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γυναιμένης· τὸν δὲ νεώτατον αὐτίων Σκύθην ἐπιτελίσαντα, καταμῆναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἐπὶ μὲν Σκύθει τοῦ Ἡρακλῆος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλῆας γυνομένους Σκυθίων ἀπὸ δὲ τῆς φιλίας εἶτι καὶ ἐς τόδε φιλίας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας· τὸ δὴ μόνον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκίοντες λέγουσι.

11. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς πρόκειμαι. Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκόντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πισθάνοντες ὑπὸ Μασσαγετίων, οἵχισθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξην ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τοπαλειὸν εἶναι Κιμμερίων· τοὺς δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθίων, βουλεύεσθαι, ὥς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κηχωρισμένους, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρους, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλῆων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην, ὥς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἶη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλῆων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιοῦσι. οὕκων δὲ ἐθέλειν παῖδε-

σθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλῆας. τοὺς μὲν δὲ ἀπαλλάσσεσθαι βουλευέσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δοῦναι ἐν τῇ ἐκυτῶν πείσσει ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ· λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασιν, καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν. ὥς δὲ δοῦναι σφι ταῦτα, διαστάντας καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν, ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἐκυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην· καὶ σφίων ἐτι δηλὸς ὅτι ὁ τάφος· θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρας ποιέσθαι. Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώραν.

12. Καὶ νῦν ἐστὶ μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμερία τείχεια, ἔστι δὲ Πορθμῆια Κιμμερία· ἔστι δὲ καὶ χώρα οὖνομα Κιμμερία· ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμερίου καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμεριοὶ φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν Περσὶν πτίσαντες, ἐν αἷν νῦν Σινώπη πόλιν Ἑλλᾶς οἰκίσται. φανεροὶ δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διεξάντες αὐτοὺς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Ἀθηδιαὴν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμεριοὶ αἰεὶ τὴν παρὰ Θάλασσαν ἔρευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες, ἐδίωκον ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀθηδιαὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυγὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

13. Ἐφ' ἧς δὲ Ἀριστέης ὁ Καύστροβίου, ἀνὴρ

Προκοπήσιος, πείων ἔπει, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδό-
νας, φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἰσσηδόνων δ' ὑπερ-
οικέειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μονοφθαλμούς· ὑπὲρ
δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρύπας· τούτων
δὲ τοὺς Ἐπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν.
τούτους ὧν πάντας πλὴν Ἐπερβορέων, ἀρξάντων
Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι·
καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας
Ἰσσηδόνας· ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων Σκύθας· Κυμμα-
ρίους δὲ οἰκίσοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ, ὑπὸ Σκυ-
θῶν πιεζομένους, ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω δὲ
οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης
Σκύθησι.

14. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα εἶπας,
εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Περσ-
πονήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι,
ἰόντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελ-
θόντα ἐς κναφήϊον ἐν Περσπονήσῳ, ἀποθανεῖν καὶ
τὸν κναφεία κατακληῖσαντα τὸ ἐργαστήριον, σῆχε-
σθαι ἀγγαλίοντα τοῖσι προσήκονσι τῷ νεκρῷ. ἐκτε-
δασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν, ὡς τε-
θνήκως εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι
ἀπικνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνόν, ἤκοντα ἐξ Ἀρτακίης
πόλιος, φάντα συντυχεῖν τὴν οἶον ἐπὶ Κυζίκῳ,
καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντετα-
μένως ἀμφισβητεῖν τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ
ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι, ἔχοντας τὰ πρόσφορα,
ὡς ἀναιρησομένους. ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήμα-
τος, οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀρι-

στάην. μετὰ δὲ ἐβδόμῳ ἔταϊ φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλεῖται· ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τοδεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλεις αὐταὶ λέγουσι.

15. Τὰδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέω ἔτεσι τεσσαράκοντα καὶ τριηκασίοισι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὗρισκον. Μεταποντῖνοί φασι αὐτὸν Ἀριστήν φανέντα σφι ἐς τὴν χώραν, κελεῦσαι βωμόν Ἀπόλλωνι ἰδρῦσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰσθάναι· φάναι γάρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτῶν μούνοισι δι' ἁπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτὸς οἱ ἐπεσθαι δὲ νῦν ἑὼν Ἀριστέης· τότε δὲ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν εἶπαντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι· σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτῆν, ὃ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθισθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελέα· καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἁγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος· περὶ δὲ αὐτῶν δάφναι ἰσθῶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἰδρυταί. Ἀριστέω μὲν νῦν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

16. ΤΗΣ ΔΕ ΓΗΣ, τῆς περὶ οὗδε δὲ λόγος ὠρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρακίς, ὃ, τι τὸ κα-

ἐνπερθεῖ ἐστὶν οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαι-
μένου δύναιτο πνθίσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης,
τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεῦμεν,
οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσηθόνων, ἐν αὐτοῖσι τοῖσι
ἔπειτα ποιῶν, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατ' ὑπερ-
θε ἔλεγε ἀκοῇ, φᾶς Ἰσηθόνας εἶναι τοὺς ταῦτα
λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μα-
κρότατον ὁλοὶ τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν
εἰρήσεται.

17. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενείτων ἔμπορον, τοῦτο
γὰρ τῶν παραθαλασσιῶν μεσαίταιόν ἐστι πάσης
τῆς Σκυθίας, ὑπὲρ τούτου πρῶτος Καλλιπίδαι νέ-
μονται, ἰόντες Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων
ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλαζῶνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ
οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτα Σκύθησι
ἐπασκίουσι· σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι, καὶ σιτέονται,
καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα καὶ φακούς καὶ πέγχνους
ὑπὲρ δὲ Ἀλαζώνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἱ
οὐκ ἐπὶ αἰτήσῃ σπείρουσι τὸν σῖτον, ἀλλ' ἐπὶ πρή-
σει. τουντίων δὲ κατ' ὑπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευ-
ρῶν δὲ τὸ πρὸς βορρῇν ἄνεμον ἔρημος ἀνθρώπων,
ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ἰπάνιν πο-
ταμόν ἐστι ἔθνη πρὸς ἐσπέρας τοῦ Βορυσθένης.

18. Ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένα, ἀπὸ θα-
λάσσης πρῶτον μὲν ἡ Γλαῖη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω
οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί· τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκόν-
τες ἐπὶ τῷ Ἰπάνι ποταμῷ καλέονται Βορυσθενείτας,
σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωρ-
οὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἑω ἐπὶ τρεῖς

ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμόν, τῷ ὀνόματι κεῖται Παντικάπη· τὸ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον πλέουσ ἀνὰ τὸν Βορυσθένηα ἡμερέων ἑνδεκα, ἥδη δὲ κατ' ὑπερθε τούτων ἔρημός ἐστι ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκοῦσι, ἔθνος ἐόν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατ' ὑπερθε ἔρημος ἥδη ἁληθείως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν.

19. Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἕω γεωργῶν τούτων Σκυθίων, διαβάτη τὸν Παντικάπην ποταμόν, Νομάδες ἥδη Σκύθαι κέκονται, οὔτε τι σπαίροντες οὐδὲν, οὔτε ἀρούντες· ψιλή δὲ δεινδρείων πᾶσα αὕτη γῆ πλήν τῆς Γλαΐης. οἱ δὲ Νομάδες οὔτοι τὸ πρὸς τὴν ἕω ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέκονται χώραν κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμόν Γέφρον.

20. Πέρην δὲ τοῦ Γέφρου ταῦτα δὴ τὰ καλεῦμενα Βασιληΐα ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἀριστοὶ τε καὶ πλείστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δοῦλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὔτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἕς τὴν Ταυρικὴν· τὸ δὲ πρὸς ἡῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, τὸ καλεῖται Κρημνός· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμόν Τάναϊν. τὰ δὲ κατ' ὑπερθε πρὸς βορρῇν ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθῶν οἰκοῦσι Μεγάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μεγάγχλαινων δὲ τὸ κατ' ὑπερθε λίμναι καὶ ἔρημός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

21. Τάναϊν δὲ ποταμόν διαβάσει, οὐκέτι Σκυ-

δική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυρομα-
τέων ἐστὶ, οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτι-
δος λίμνης νέμονται τὸ πρὸς βορρην ἄνεμον, ἡμε-
ρέων πεντεκαίδεκα δδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ
ἀγρίαν καὶ ἡμέρων δενδρέων ὑπεροικέουσι δὲ του-
τίων δευτέρην λαξίν ἔχοντας Βουδίνοι, γῆν νεμόμα-
νοι πᾶσαν θασέην ὕλην παντοίην.

22. Βουδίνων δὲ κατ' ἐπερθε πρὸς βορρην ἐστὶ
πρώτη μὲν ἔρημος ἐπ' ἡμερέων ἑπτα δδόν· μετὰ
δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίναντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην
ἄνεμον νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ
ἴδιον ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχείες δὲ τούτοις
ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ, τοῖσι οὖ-
νομα κῆται Ἰύρκαι· καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες
τρόφῃ τοιῶδε· λοχᾷ ἐπὶ δένδρεον ἀναβύς· τὰ δὲ
ἐστὶ πυκνά ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν· ἵππος δὲ ἐκά-
στη, δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κείσθαι ταπεινότη-
τος εἶναι· ἐτοῖμός ἐστι καὶ κύων· ἐπειὰν δὲ ἀπίδῃ
τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας, ἐπιβὰς ἐπὶ
τὸν ἵππον, διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τού-
των τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τετραμμένοι οἰκίσουσι Σκύθαι
ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιλείων Σκυθίων ἀποστάντες,
καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τούτον τὸν χώρον.

23. Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθίων
χώρας ἐστὶ ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ
καὶ βαθυγῆς· τὸ δ' ἀπὸ τούτου λιθώδης ἔστι
καὶ τραχὴ. διεξιθόντι δὲ καὶ τῆς τραχείας χώρον
πολλόν, οἰκέουσι ὑπάρξαν οὐρέων ὑψηλῶν ἀνθρώ-
ποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐν γενεῇ γινώ-

μενοι, καὶ ἔρσινες καὶ θήλεια ὁμοίως, καὶ σιμοί, καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἰέντες, ἐσθίητι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δένδρεων. Ἰοντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δένδρῳ, ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκὴν μάλιστα κη· καρπὸν δὲ φορεῖ κυάμω ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὶ γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν· οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντι ἐστὶ ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχυτήτος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλὰ ἐστὶ· οὐ γάρ τι σπονδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ. ὑπὸ δένδρῳ δὲ ἕκαστος κατοικηται, τὸν μὲν χιμῶνα, ἐπεὶ τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλη στεγνῇ λευκῇ, τὸ δὲ θέρους ἄνευ πύλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱεροὶ γάρ λεγόνται εἶναι. οὐδὲ τι ἀρήϊον ὄπλων ἱκτέεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιουκίονσι οὗτοι εἰσι θί τὰς διαφορὰς διαιρέοντες. τοῦτο δὲ, ὅς ἄν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται· οὖνομα δὲ σφί ἐστὶ Ἀργυππαῖοι.

24. Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τουτίων πολλὴ περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθίαν τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτούς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθίσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένης τε ἑμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ἰοντικῶν ἑμπορίων. Σκυθίαν δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτούς, δι' ἐπὶ ἐρημνίων καὶ δι' ἐπὶ γλωσσέων διαπρήσσονται.

25. Μέχρι μὲν δὴ τουτέων γινώσκεται· τὸ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδείς αἰτρεκώς οἶδε φράσαι· οὐρα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβρατα, καὶ οὐδαίς σφρα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγονσι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἰκείν τὰ οὐρα αἰγίποδας ἀνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους, οἳ τὴν ἐξάμηνον παθειῦδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέχομαι τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μόντοι κατύπερθε πρὸς βορῇν ἄνεμον οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν, οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, ἐ μὴ ὅσα αὐτίων τευτίων λεγόντων.

26. Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται· χρῶσθαι ἐπειὴν ἀνδρὶ ἀποθύνοι πατήρ, οἱ προσήκοντές πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες, καὶ καταταμόντες τὰ κρία, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρία, θαῖτα προτίθενται· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι· καὶ ἔπειτα αἷτε ἀγάλματι χρίωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελείοντες. παῖς δὲ πατρὶ ταῦτο ποιεῖ, κατὰπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γινέσιω. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατίες δὲ δημοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι· γινώσκονται μὲν θῆ καὶ οὗτοι.

27. Τὸ δὲ ἀπὸ τουτίων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες· μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι· παρὰ δὲ τουτίων Σκυθαὶ παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθίων

ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νομοίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἄριμα γὰρ ἐν ἡαλίῳ σι Σκύθαι, σποῦ δὲ τὸν ὀφθαλμόν.

28. Δυσχεύμερος δὲ αὕτη ἡ καταλαχθεῖσα πῦσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστι, ἐνθα τοὺς μὲν ὁπῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχίας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πηγνυται καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος καὶ ἐπὶ τοῦ κρυσταλλοῦ οἱ ἐντὸς τὰφρου Σκύθαι κατοικημένοι στρατιεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπειλύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδοίς. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατελεῖ χειμῶν ἑὼν τοὺς δ' ἐπιλοιπούς τέσσαρας ψύχρα αὐτόθι ἐστὶ. κηχῶρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινόμενοισι χειμῶσι· ἐν τῇ τὴν μὲν ὥραιήν οὐκ ὕει λόγου ἄξιον οὐδέν· τὸ δὲ θέρος, ὕων οὐκ ἀνίει· βροштаί τε ἡμέας τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρος δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροσση γένηται, ὥς τέρας θωυμάζεται· ὥς δὲ, ἦν σεισμὸς γένηται ἦν τε θέρος ἦν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, τέρας νομίζεται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται τὴν ἀρχὴν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἑσπεύουσιν ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχοντα.

29. Δυκέει δὲ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ πᾶν διὰ ταῦτα οὐ φύνει κέρεα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δὲ μοι τῇ γνώμῃ Ὀμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐῃ ἔχον ὥδε,

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄντι ἄντα παρὰοι ἐλθέουσιν

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγί-
νεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ
οὐ φύει κέρεα τὰ κτήνια ἀρχὴν, ἢ φύοντα φύει
μόγισ.

30. Ἐνθαῦτα μὲν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται
ταῦτα· θωυμάζω δὲ, (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λό-
γος ἐξ ἀρχῆς ἐδίδξατο,) ὅτι ἐν τῇ Ἑλλείῃ πάση χώρῃ
οὐ δυνάσται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώ-
ρου ἔντος, οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός.
φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἑλλεῖοι ἐκ κατάρας τευ οὐ γίνεσθαι
οφί ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὶ ἀν προσέῃ ἡ ὄρη κυττασθαι
τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐ-
τὰς· καὶ ἔπειτ' αὖ σφί ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσοι τοὺς
ὄρους, ἐς οὓς ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα
δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι.

31. Περὶ δὲ τῶν πτερόων, τῶν Σκύθαι λέγουσι
ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἥέρα, καὶ τουτέων εἶναι οὐκ
οἶά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου, οὔτε
διεξέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων τὴν γνώμην· τὰ
κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι
δὲ τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος, ἅςπερ καὶ εἶδος· ἡ δὲ
ὦν ὅστις ἀγχοῦσιν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε
τὸ λέγω· δοκεῖ γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χει-
μῶνα τοῦτον ἔδντα τοιοῦτον ἀνοίκεται τὰ πρὸς βο-
ρῇν ἔστι τῆς ἡπείρου ταύτης· τὰ ὦν πτερά, εἰκάζον-
τας τὴν χιόνα, τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιολίκους
δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα,
εἴρηται.

32. Ὑπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὐτί τι
ΠΕΡΟΥ. Τ. II.

B

Σκύνθαι λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκῇ-
μένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὥς δ' ἐγὼ δοκῶ, οὐδ'
οὔτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύνθαι, ὥς
περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν
ἔστι περὶ Ὑπερβορείων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὅμηρος
ἐν Ἐπιγάνοισι, εἰ δὴ τῷ ἑόντι γὰρ Ὅμηρος ταῦτα τὰ
ἔπειτα ἐποίησε.

33. Πολλὰ δὴ πλείστα περὶ αὐτίων Ἀῆλιοι λέ-
γουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλᾷ πυρῶν,
ἐξ Ὑπερβορείων φερόμενα, ἀπικνέσθαι ἐς Σκύνθας·
ἀπὸ δὲ Σκυνθίων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιο-
χώρους ἐκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρης
ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμ-
βρίην προπεμπόμενα πρῶτους Λαδωναίους Ἑλλή-
νων δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τουτίων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν
Μηλιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν· πύ-
λιν δ' ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ
ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι
τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνον· Τηνίους δὲ ἐς Ἀῆλον.
ἀπικνέσθαι μὲν νῦν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λεγουσι ἐς
Ἀῆλον. πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορείους πέμπει φε-
ρούσας τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Ἀῆλιοι
εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀ-
σφαλὴς εἵνεκεν πέμπει τοὺς Ὑπερβορείους τῶν ἀστῶν
ἄνδρας πάντας, πομποὺς τούτους, οἳ νῦν Περφερεῖς
καλεῖνται, τιμὰς μεγάλας ἐν Ἀῆλῳ ἔχοντας. ἐπεὶ δὲ
τοῖσι Ὑπερβορείοισι τοὺς ἀποπαμφθίντας ὁπίσω οὐκ
ἀπονοστήειν, δεινὰ ποινυμένους, εἰ σφῆας αἰεὶ κα-
ταλάμπεται ἀποστέλλοντας μὴ ἐποδέκεσθαι, οὕτω

δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὖρους τὰ ἱρά ἐνδιδεμένα ἐν πυρῶν καλᾶμη, τοὺς πλησιοχώρους ἐπισκῆπτειν, κελύοντας προπέμπειν σφεία ἀπ' ἰωνυῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέσθαι λέγουσι ἐς Ἀήλον. Οἶδα δὲ αὐτοὺς τούτοις τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιούμενον προσφερέας· τὰς Θορήσας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιλεῖῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλᾶμης θυοῦσας τὰ ἱρά. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οἶδα ταύτας ποιούσας.

34. Τῇσι δὲ παρθένοις ταύτησι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Ἀήλῳ κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Ἀηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμον πλόκαμον ἀποταμνόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκιδόντι ἁριστερῆς χειρός· ἐκινέφυκε δὲ οἱ ἑλαίῃ·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Ἀηλίων, περὶ χλόην τινα εἰλίξαντες τῶν τριχῶν, τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Ἀήλου οἰκητόρων.

35. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠλιν ἐοῦσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας, ἀπικνέσθαι ἐς Ἀήλον, ἔτι πρότερον Ὑπερβόχης τε καὶ Αἰοδίκης. ταύτας μὲν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ἑκνυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικνέσθαι· τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠλιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικνέσθαι λέγουσι· καὶ σφι τιμὰς ἄλλας διδόνσθαι πρὸς σφίων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν σφι

Ἰλλήν ἀνὴρ Λυκίος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόν-
τας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ἰπλὴν τε καὶ
Ἄργην, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὴ ὁ
Ἰλλήν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποί-
ησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν, τοὺς ἀειδομένους ἐν Ἀήλῳ)
καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ βωμῷ τὴν σπο-
δὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ἰπλίδος τε καὶ Ἀργῆς
ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων
ἐστὶ ὀπισθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἧν τετραμμένη,
ἀγχοτάτω τοῦ Κήϊων ἱστιητορίου.

36. Καὶ ταῦτα μὲν Ἑπερβορέων πέρι εἰρησθῶ.
τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι
Ἑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὥς τὸν διστὸς περιέφερε
κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενον. εἰ δὲ εἰς
τινες Ἑπερβόρειοι ἄνθρωποι, εἰςὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλ-
λοι. γελῶ δὲ δρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολ-
λοὺς ἦδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον·
οἱ Ὀκεανὸν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ, τὴν τε γῆν
ἐοῦσαν κυκλοτερεῖα ὥς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην
τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην. ἐν ὀλίγοις γὰρ ἐγὼ δη-
λώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ ὅση τις ἐστὶ
εἰς γραφὴν ἐκάστη.

37. ΠΕΡΣΑΙ οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νο-
τίην θάλασσαν τὴν Ἐρυθρὴν καλειομένην· τουτέων
δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέῳ ἀνέμου Μῆδοι· Μήδων
δὲ Σάσπειρες· Σασπειρῶν δὲ Κόλχοι, κατήκοντες
ἐπὶ τὴν βορητὴν θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς
ἐκδιδοί. ταῦτα τέσσαρα ἔθνη οἰκεῖ ἐκ θαλάσσης
εἰς θάλασσαν.

38. Ἐνθεῦται δὲ τὸ πρὸς ἐσπέρης ἄκται διαφασισαὶ ἀπ' ἀντίης κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἄκτις ἡ ἐτέρη τὰ πρὸς βορρῇν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρὰ τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου, ἡ αὐτὴ αὕτη ἄκτις ἀπὸ τοῦ Μαριάνδικου κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἄκτῃ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μὲν συν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτίων.

39. Ἡ δὲ δὴ ἐτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ἡ τε Περσικὴ, καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη, καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Λαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χῶρος πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆςδε τῆς θαλάσσης ἡ ἄκτις αὕτη παρὰ τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεα ἐστὶ τρία μούνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι.

40. Τὰ δὲ κατ' ὑπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἥῳ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορρᾷ δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ δ' Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκείται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἔρη-

μος ἦδη τὸ πρὸς τὴν ἕω, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι, οἶον δὴ τί ἐστι. τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί.

41. Ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἦδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν κων Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινὴ ἐστί· ἀπὸ γὰρ τῆςδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυμίων· αὗται δ' ἂν εἰν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ σταινοῦ τούτου κάρτα πλατεία τυγχάνει ἐοῦσα ἀκτῇ, ἣτις Λιβύη κέκληται.

42. Θωνυμάξω ὢν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λιβύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ συμκρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκει μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρως παρήκει ἡ Εὐρώπη· εὐρεος δὲ περὶ οὐδὲ συμβάλεειν ἄξιόν φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δημοῖ ἐωυτὴν ἐοῦσα περιέχοντος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νικῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλῆος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδεξάντος· ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου ἔχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλεῖων σιηλίων ἐκπλεῖν ἕως ἐς τὴν βορητὴν θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέσθαι. ὀρμηθέντες ὢν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅπως δὲ γένοιτο φθινόπωρον, προσχόντες ἂν σπεύρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλείοντες γενοίαιτο, καὶ μίνεσκον τὸν ἀμητόν· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον, ἔπλεον ὥς τε, δύο ἑτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτει πάμπαντες Ἡρακλεΐας στήλας, ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον.

καὶ ἔλεγον ἑμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλω δὲ δὴ ἔαφ', ὥς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ, οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τοπρῶτον.

43. Μετὰ δὲ Καρχηδόνιοι εἰσι οἱ λέγοντες ἐπὶ Σατάσπης γὰρ ὁ Τιάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παμφθαίς· ἀλλὰ δείσας τὸ, τι μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ὠπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετάλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γάρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου παρθένον ἐβίησατο· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιῆσθαι ὑπὸ Ξέρξῃ βασιλῆος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπειος, ἰούσα Δαρβαίου ἀδελφεῇ, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μίζω ζῆμιν ἐπιθήσειν ἥπερ ἐκᾶνον. Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ ἂν ἀπέκηται, περιπλέων αὐτήν, ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξῃ ἐπὶ τούτοις, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον, καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων ἔπλει παρὰ Ἑρακλῆϊας στήλας· διακплώσας δὲ, καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης, τῷ οὐνομα Ζολόεις ἐστὶ, ἔπλει πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μῆσι, ἐπεὶ τι τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω, ἀπέπλει ἐς Αἴγυπτον. ἐν δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλῆα Ξέρξῃα, ἔλεγε φᾶς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικῇ διαχρεωμένους οἷ, ὅπως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηϊ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὖρεα, λείποντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδίειν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβιατα δὲ μούνα ἐξ αὐτίαν

λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντε-
λῶς αἴτιον τόδε ἔλεγε· τὸ πλοῖον τοπρόσω οὐ δυνα-
τὸν ἔτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχασθαι. Ξέρξης δὲ οὐ
οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθεία, οὐκ ἐπιτελείσαντά τε
τὸν προκείμενον ἀεθλον, ἀντισκολόπισε, τὴν ἀρχαί-
ην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐ-
νοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμιον, ἐπεὶ τε ἐπύθετο τέχιστα
τὸν δεσπότηα τεταλευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγά-
λα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ
οὐνομα, ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

44. Τῆς δὲ Ἀσίας τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξεν-
ρέθη· ὃς βουλούμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδει-
λους δευτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται,
τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι, τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδι-
δοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε, τοῖσι ἐπίστατε τὴν
ἀληθειῆν ἐρεῖν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυ-
ανθεά. οἱ δὲ, ὀρηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος
καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς
ἧν τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς ἐς θάλασσαν· διὰ θα-
λάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλείοντες, τριηκοσίων μηνὶ
ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, ὅθεν δ' Αἰγυπτίων
βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέ-
στειλε περιπλῶσαι Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περι-
πλώσαντας Ἰνδοὺς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος, καὶ
τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχεῖτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίας,
πλήν τὰ πρὸς ἡλίου ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνέυρηται
ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ.

45. Ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ ἐστὶ
γνωσκόμενη, οὔτε τίς πρὸς ἡλίου ἀνατέλλοντα, οὔτε

τὰ πρὸς βορρῇν, εἰ περιόρύτος ἐστι· μήκει δὲ γινώσκειται παρ' ἀμφοτέρων παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλίσθαι, ἐπ' ὅτεν μὴ εὐσση γῇ οὐνόματα τριφάσια κέσται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλος τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φῶσις ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν, τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἦδη γὰρ Αἰβύη μὲν ἐπὶ Αἰβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοῦτονομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μετалаμβάνονται τοῦ οὐνόματος Ἀνδοί, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίᾳ, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκλησθαι τὴν Ἀσίην· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκλησθαι Ἀσιαῖδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὕτε εἰ περιόρύτος ἐστὶ γινώσκειται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὕτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὕτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θάμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥς περ αἱ ἑτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται εὐσση, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην, ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλεῖται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Ἀνκίην. ταῦτα μὲν νῦν ἐπὶ τοσούτον εἰρήσθω τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρησόμεθα.

46. Ὁ ΔΕ ΠΟΝΤΟΣ ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἱστορατέμετο Δαοεῖος, χωρίων πασέων παρέχεται ἕξ

τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθίστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλίσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γίνεῖ ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων πρηγματίων σοφώτατα πάντα ἐξεύρηται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥςτε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπιλθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστια μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ὄντες πάντες ἕωςι ἱπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνίων, οἰκήματά τε σφι ἢ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;

47. Ἐξεύρηται δὲ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης, καὶ τῶν ποταμῶν ὄντων σφι συμμάχων· ἢ τε γὰρ γῆ ἐούσα πεδίας αὕτη ποιῶδης τε καὶ εὐδρός ἐστι, ποταμοὶ τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῶ τῶν ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοὶ τὲ εἰσι αὐτέων, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω. Ἰστρος μὲν πεντάστομος· μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ἰπανίς, καὶ Βορυσθόνης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ἰπάκυρις, καὶ Γέρφος, καὶ Τάναϊς· ῥέουσι γὰρ οἶδα κατὰ τάδε.

48. ἸΣΤΡΟΣ μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἔωντῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος· πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρας τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιοῦνδε μέγιστος γέγονε,

ποτάμῳ καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵ-
 δε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες, διὰ μὲν γὰρ τῆς Σκυθι-
 κῆς χώρας πάντα μόνοι ρέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πό-
 ρατα καλίουσα, Ἕλληνες δὲ Πυρετὸν καὶ ἄλλος Τια-
 ραντός, καὶ Ἀραρός τε καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός.
 ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας καὶ πρὸς
 ἡμῶν ρέων, ἀνακοινοῦται τῷ Ἰστροῦ τὸ ὕδωρ. ὁ δὲ δεύ-
 τερος λεχθεὶς, Τιαραντός, πρὸς ἐσπέρης τε αἰῶλον
 καὶ ἐλάσων. ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ
 ὁ Ὀρδησσός, διὰ μέσου τούτων ἰόντες, ἐσβάλλουσι
 ἐς τὸν Ἰστρον. οὗτοι μὲν αὐθιγενεῖς ποταμοὶ Σκυ-
 θικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν. ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μά-
 ρις ποταμός ρέων συμμίσγεται τῷ Ἰστροῦ.

49. Ἐκ δὲ τοῦ Αἰμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλ-
 λοι μεγάλοι ρέοντες πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐσβάλλουσι
 ἐς αὐτόν, Ἀτλας, καὶ Αὐρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηῆ-
 κης καὶ Θρηϊκῶν τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἀθρως,
 καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἰστρον·
 ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὐρεος Ῥοδόπης Κίος ποταμός
 μίσην σχίζων τὸν Αἶμον, ἐσδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐκ Ἰλλυ-
 ρῶν δὲ ρέων πρὸς βορῇν ἄνεμον Ἀγγρος ποταμός,
 ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικόν καὶ ἐς ποταμὸν
 Βρόγγον· ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον οὕτω ἀμφο-
 τέρους ἰόντας μεγάλους ὁ Ἰστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς
 κατύπερθε χώρας Ὀμβρῆων Κάρις ποταμός, καὶ
 ἄλλος Ἀλπις ποταμός, πρὸς βορῇν ρέοντες ἄνεμον,
 καὶ οὗτοι ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν. ρεῖ γὰρ δὴ διὰ πά-
 σης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος, ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν,
 οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίαν δυσμέων μετὰ Κύνητας οἱ

κίουσιν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίας ἐσβάλλει.

50. Τουτέων ὧν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἰστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμός οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσθιδοῦσα ἐς πληθὺς οἱ συμβάλλεται. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἰστρος κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκίει· τοῦ μὲν χειμῶνός ἐστι, ὅσος πέρ ἐστι· ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἐωυτοῦ φύσιος γίνεται. ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νικετῶ δὲ πάντα χραῖται. τοῦ δὲ θέρος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφής, τηκομένη πάντοθεν ἐσθιθεὶ ἐς τὸν Ἰστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσθιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύει, καὶ ὄμβροι πολλοὶ τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος· ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἐωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμεισγόμενα τῷ Ἰστρῷ πολληπλήσιά ἐστι τοῦ θέρος ἢ περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα, ἀντιστήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἰόντα.

51. Εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθησι ἐστι ὁ Ἰστρος· μετὰ δὲ τοῦτον ΤΤΡΗΣ· ὃς ἀπὸ βορρῆς μὲν ἀνέμου ὀρμαῖται, ἀρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκεται Ἕλληνες, οἱ Τυρῖται καλέονται.

52. Τρίτος δὲ ἸΠΠΑΝΙΣ ποταμὸς δρμῦται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλεῖται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ἰππάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων δ' Ἰππανίς ποταμὸς ῥέει. ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερίων πλὸν βραχὺς καὶ γλυκὺς ἐστὶ· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερίων πλὸν, πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδότ' γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρὴ, ἥ μεγάλῃ σμικρὴ ἐοῦσα κινῶν τὸν Ἰππανί, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλλοιοσι μέγαν. ἐστὶ δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐροισι χώρης τῆς τε Ἀροτήρων Σκυθίων καὶ Ἀλαζώνων· οὐνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῇ χώρῃ, Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ ὁδοὶ συνάγουσι δὲ τὰ τέμματα ὅ, τε Τύρης καὶ δ' Ἰππανίς κατὰ Ἀλαζώνας. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύτων τὸ μέσον.

53. Τέταρτος δὲ ΒΟΡΥΣΘΕΝΗΣ ποταμὸς, ὃς ἐστὶ μέγιστός τε μετὰ Ἰστρον τουπέων καὶ πολυαρπείστατος, κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μούνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλην Ἰνδίου τοῦ Αἰγυπτίου· τοῦτο γὰρ οὐκ οἶά τί ἐστι συμβαλεῖν ἄλλον ποταμὸν τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρπείστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδιστατάς πτήναισι παρέχεται, ἔχθρας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους πίνεσθαι τε ἡδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται· πόη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρα, βαθυτά-

τη· ἅλεις τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πηγ-
γνυνται ἅπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκονθα, τὰ
ἀντακαίλους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλ-
λά τε πολλὰ θωνυμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέφυον
χώρου, ἐς τὸν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων πλὺτος ἐστὶ,
γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατῷ-
περθε δι' ὧν ῥεῖ ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι·
φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυ-
θίων τὴν χώραν· οὔτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν
ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλὺτον νόμονται. μούνου δὲ τοῦ-
του τοῦ ποταμοῦ καὶ Νελλοῦ οὐκ ἔχω φράσαι τὰς
πηγὰς· δοκίω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε
δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ
συμμίσχεται ὁ Ἰπτανίς ἐς τὸ αὐτὸ ἕλος ἐκδιδοῦς. τὸ
δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τουτέων ἰὸν ἔμβολον τῆς
χώρας Ἰππόλειω ἄκρη καλεῖται· ἐν δὲ αὐτῇ ἱερὸν Ἀθή-
μητρος ἐνίδρυται· πέτρην δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τῷ Ἰπά-
νι Βορυσθενεῖται κατοίκηνται, ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ
τουτέων τῶν ποταμῶν.

54. Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος,
ἐὼ οὖνομα ΠΑΝΤΙΚΑΠΗΣ· ῥεῖ μὲν γὰρ καὶ οὗ-
τος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ-
του τε καὶ τοῦ Βορυσθέντος νόμονται οἱ γεωργοὶ
Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ἰλλίην παραμειψάμενος
δὲ ταύτην τῷ Βορυσθενεῖ συμμίσχεται.

55. Ἐκτος δὲ ΤΠΑΚΤΙΣ ποταμὸς; ὅς δρ-
μᾶται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων
Σκυθίων ῥέων, ἐκδιδοῖ κατὰ Καρινίτην πόλιν. ἐς

δειξήν ἀπείργων τὴν τε Ἰλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλήϊον
καλεόμενον Δρῆμον.

56. Ἐβδος δὲ ΓΕΡΡΟΣ ποταμὸς ἀπέσχι-
σται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθίνιος, κατὰ τοῦτο τῆς χώ-
ρης, ἐς ὃ γινώσκειται ὁ Βορυσθίνης· ἀπέσχισται μὲν
νῦν ἐκ τούτου τοῦ χώρου· οὐνομα δὲ ἔχει τόπιρ ὁ
χώρος αὐτός, Γέφρος· ῥέων δ' ἐς θάλασσαν οὐράζει
τὴν τε τῶν Νομάδων χώραν καὶ τὴν τῶν βασιληῶν
Σκυθίων· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὴν Ἰπταυριν.

57. Ὀγδοος δὲ δὴ ΤΑΝΑΙΣ ποταμὸς, ὃς ῥέει
πάντασθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεύμενος, ἐκδιδοὶ
δὲ ἐς μέγαν ἔτι λίμνην καλομένην Μαιήτιν, ἣ οὐρά-
ζει Σχύθας τε τοὺς βασιλεῖς καὶ Σαυρομάτας. ἐς
δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει, τῷ οὐ-
νομά ἐστι ΤΡΙΙΣ.

58. Τοῖσι μὲν δὴ οὐνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὐ-
αω δὴ τι οἱ Σχύθαι ἐσπευάδαται. τοῖσι δὲ κτήνησι
ἣ ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ ἐστι ἐπιχολωτάτη
παισίων ποιῶν τῶν ἡμῖς ἴδμεν ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖ-
σι κτήνησι ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει.

59. Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὐπορά ἐστι.
τὰ δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τὰδε σφι διακίεσται. Θε-
οὺς μὲν μόνους τοὺςδε ἱλάσκονται, Ἰστίην μὲν μά-
λιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντας τὴν Γῆν
τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλω-
νά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα, καὶ
Ἄρεα. τούτους μὲν πάντας οἱ Σχύθαι νενομίασιν·
οἱ δὲ βασιλεῖς Σχύθαι καὶ τῷ Ποσειδῶνι θύουσι.
οὐνομάζεται δὲ Σκυθιστὶ Ἰστίη μὲν Ταβιτί· Ζεὺς

δὲ ὀρθότατα κατὰ γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλέσεται Παιπαῖος· Ἰγὴ δὲ Ἀπία Ἀπόλλων δὲ Οἰχόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀρτίμπασα· Ποσειδεὼν δὲ Θαιμιασάδας· ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιεῖν πλὴν Ἀρηϊ· τοῦτω δὲ νομίζουσι.

60. Θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκεν περὶ πάντα τὰ ἱερὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὥδε· τὸ μὲν ἱεῖον αὐτὸ ἐμπροσθίον τούτοις ἐμπροσθίους πόδας ἔσται· ὁ δὲ θύων, ὅπισθεν τοῦ κτήνους ἑστώς, σπάσας τὴν ἄρχην τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν· πλῆκτοντος δὲ τοῦ ἱεῖου, ἐπικαλεῖ τὸν θεόν, τῷ αὖθις· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὧν ἔβαλε τὸν ἀνχέναν σφυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιώγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν.

61. Τῆς δὲ γῆς τῆς Σπυθιτικῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης, ὥδε σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὶ ἀποδείρωσι τὰ ἱεῖα, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύχῃσι ἔχοντες, ἐς λίβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρας προσεικίλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῶ μέζοντας· ἐς τοὺς ἐσβάλλοντες ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱεῖων· ἦν δὲ μὴ σφι παρῇ λίβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱεῖων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα, καὶ παραμεινάντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἰθεται κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρίουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐφιλομένα τῶν ὀστέων· καὶ οὔτω βοῦς τε ἐωυτὸν ἐξέπει, καὶ τὰλλα ἱεῖα ἐωυτὸ ἐπαστον· ἐπεὶ δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ

τῶν σιλάγγων ἀπαρξάμενος, φέπει εἰς τὸ ἔμπροσθεν.
θύουσι δὲ καὶ τὰλλα πρόβατα, καὶ ἵππους μάλιστα.

62. Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι, καὶ ταῦτα τῶν κτηνῶν· τῷ δὲ δὴ Ἄρῃ ὡδε. κατὰ νομοὺς ἐκάστοισι τῶν ἀρχῶν ἐξίδρυται σφί· Ἄρης ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεύαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίου τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἑλассον· ἄνω δὲ τούτου τετράγωνον ἄπεδον πα-
ποιήται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν ἐπιβατόν. ἕτερος δὲ ἐκάστου ἀμύ-
ξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμῶνων. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρυται ἄρ-
χαῖος ἐκάστοισι· καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρης τὸ ἄγαλ-
μα. τοῦτω δὲ τῷ ἀκινάκει θυσίας ἐπετελοῦς προς-
άγουσι προβάτων καὶ ἵππων· καὶ δὴ καὶ τοῖςδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ, ὃ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπεὶ γὰρ οἶνον ἐπισπι-
σωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώ-
πους εἰς ἄγγος· καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων, καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκειος. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ πα-
ρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τὰδε. τῶν ἀποσφαγέντων ἀν-
δρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ὑποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ εἰς τὸν ἥερα ἰεῖσι· καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσονται· χεὶρ δὲ, τῇ ἂν πίση, κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

63. Θυσίαι μὲν νυν αὐταὶ σφι κατεστέασαι. ὑσὶ δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν τοπαράπαν ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι.

64. Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακίε-
ται. ἐπεὶ τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἄνθρωπος Σκύ-
θης, τοῦ αἵματος ἐμπνέει ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν
τῇ μάχῃ, τουτέων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασι-
λῆϊ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς ληΐης μετα-
λαμβάνει, τὴν ἂν λάβωσι μὴ ἐνείκας δὲ, οὐ. ἀπο-
δεῖρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ
περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς, ἐπισείει
μετὰ δὲ, σαρκίσας βοδὸς πλευρῇ, δέψει τῇσι χερσὶ
ὀργήσας δὲ αὐτὸ, ὥστε χειρόμακτρον ἔκτῃται· ἐκ δὲ
τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου, τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τοῦ-
του ἐξάπτει καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν πλεῖστα θέρ-
ματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἄνθρωπος ἄριστος οὗτος κέκρι-
ται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ
χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρφόραπτοντες κατὰ περ
βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας
νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύ-
πτρας τῶν φαρετρίων ποιεῦνται· δῆγμα δὲ ἀνθρώ-
που, καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν, ἣν ἄρα σχεδὸν δερμά-
των πάντων λαμπρότατον λευκότητι· πολλοὶ δὲ
καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδείραντες, καὶ διατείναντες ἐπὶ
ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὲ οὐ-
τω σφι γινώμονται.

65. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὗτι πάντων, ἀλλὰ
τῶν ἐχθρίστων, ποιεῦσι ταῦδε. ἀποπρίσας ἕκαστος
τῶν τὸ ἐνεργεῖν τῶν ὀφρύων, ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν

μὲν ἢ πάντας, ὁ δ' ἔσωθεν ὠμοβοόην μούνην περιτεί-
νας οὕτω χρᾶται· ἦν δὲ ἢ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμο-
βοόην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ περιχρυσώσας οὕτω
χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰ-
κητῶν, ἦν σφι διάφοροι γένωνται, καὶ ἦν ἐπικρα-
τήση αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ. ξείνων δὲ οἱ ἐλθόν-
των, τῶν ἂν λόγον ποιεῖται, τὰς κεφαλὰς ταύτας
παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει, ὥς οἱ ἰόντες οἰκήσιοι πόλε-
μον προσεθήκαντο, καὶ σφῶν αὐτὸς ἐπεκράτησε,
ταύτην ἀνδραγαδίην λέγοντες.

66. Ἀπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκάστου ὁ νομάρχης
ἐκαστος ἐν τῷ ἔσωτοῦ νομῷ κίρνα κρητῆρα οἴνου,
ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθίων ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέ-
μιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμέ-
νον ἢ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ'
ἠτιμωμένοι ἀποκατέσται· ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγι-
στον τοῦτο· ὅσοι δὲ αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄν-
δρας ἀναιρηκότας ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας
ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.

67. Μάντιες δὲ Σκυθίων εἰσὶ πολλοί, οἱ μαν-
τεύονται ῥάβδοις ἱτείνῃσι πολλῇσι ὥδε· ἐπεὶ φά-
κλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θίντες χαμαὶ,
διεξιέλουσιν αὐτούς. καὶ ἐπὶ μίαν ἐκάστην ῥάβδον
τιθέντες θεσπίζουσι· ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συν-
ελέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν
συντιθεῖσι. αὕτη μὲν σφί ἡ μαντικὴ πατρώϊη ἐστὶ·
οἱ δὲ Ἑνάρεις, οἱ ἀνδρόγυνοι, τὴν Ἀφροδίτην σφί
λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὢν φλοιῷ μαν-
τεύονται· ἐπεὶ τὴν φιλύρην τρέχα σχίσῃ, διαπλέ-

κων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι δαυτοῦ καὶ διαλύων χρᾶ.

68. Ἐπειὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθίων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκίμοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὥς τοσπύπαν μάλιστα τάδε, ὥς τὰς βασιληΐας ἰστίας ἐπιόρκηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἄν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιληΐας ἰστίας νόμος Σκύθησι ταμάλιστα ἐστι ὁμνῦναι τότε, ἐπειὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνῦναι. αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος, τὸν ἄν δὴ φῶσι ἐπιόρκῃσαι· ἀπιγμένοι δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὥς ἐπιόρκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τῆς βασιληΐας ἰστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἄλγέει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἄρνέεται, οὐ φρίμενος ἐπιόρκῃσαι, καὶ δεινολογέται ἀρνηομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ἐπιόρκῃσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλιστα ἄλλοι· ἦν ὧν ἂν πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοις τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.

69. Ἀπολλῦσι δὴτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε. ἐπειὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσωσι καὶ ὑποξεύξωσι βοῦς ἐμπεδήσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσσω δῆσαντες, καὶ στομῶσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τι φρύγανα· ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιῖσι φοβήσαν-

τες τοὺς βούς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περιεκαυμένοι ἀποφύγουσι, ἐπειὰν αὐτῶν ὁ θυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ πῶ ἐξημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλια οὐκ ἄδικεῖ.

70. Ὅρκια δὲ ποιεῦνται. Σκύθαι ὥδε πρὸς τοὺς ἂν ποιεῖνται. ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσχουσι τῶν τὰ ὄρκια ταμνομένων, τύψαντες ὅπως ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκῃ, καὶ διστοὺς, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον· ἐπειὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ, καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιεῦμενοι, καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

71. Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλῶν ἐν Γεόρφοις εἰσὶ. ἐς ὃ δὲ Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτὸς, ἐνθαῦτα, ἐπειὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετραγώνον· ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου, καὶ θυμῆματος, καὶ σελίνου σπέρματος, καὶ ἀνήσου, συνεφραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δὲ ἂν παραδέξονται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, πόμῃσι τάπερ οἱ βασιλῆῃσι. Σκίθαι τοῦ ὧτός ἀποτάμνονται, τρέχας περικείμεναι. βραχίονας πε-

ριτάμνονται, μέτωπον καὶ ὀὶνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χειρὸς οἰστοὺς διαβυνέονται. ἐν-
 θεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασι-
 λέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δὲ σφι ἔπονται,
 ἐς τοὺς πρύτερον ἦλθον. ἐπεὶ δὲ πάντας περιέλ-
 θωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γεῖρφοις ἔσχατα κα-
 τοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν
 τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτα, ἐπεὶ δὲ θέωσι τὸν νέκυν ἐν
 τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς
 ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι, καὶ
 ἔπειτα ῥίψι καταστεγάζουσι· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυ-
 χωρίῃ τῆς θήκης τῶν παλλακῶν τε μίην ἀποπνί-
 ξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον,
 καὶ ἵπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον,
 καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχάς, καὶ
 φιάλας χρυσέας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέ-
 ωνται· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα
 μέγα ἁμιλλώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὥς μέγι-
 στον ποιῆσαι.

72. Ἐνιαντοῦ δὲ περιφερομένου, αὐτὶς ποιεῦσαι
 τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς
 ἐπιτηδεωτάτους· οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενεῖς· οὗτοι
 γὰρ δὴ εἰσι θεραπεύοντες, τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς
 κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θεράποντες·
 τουτέων ὦν τῶν διηκύνων ἐπεὶ ἀποπνίξωσι πεντή-
 κοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλίστους πεντήκοντα,
 ἐξελόντες αὐτέων τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες, ἐμ-
 πιπλᾷσι ἀχύρῳ καὶ συρράπτουσι· ἀψῖδος δὲ ἡμι-
 συ ἐπὶ ξύλα δύο στήσαντες ὕπτιον, καὶ τό ξίφος

ἤμισυ τῆς ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δὺο, καταπήξαντες τρό-
 πῳ τοιοῦτῳ πολλὰ ταῦτα· ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ
 τὰ μήκεια ξύλα παχία διαλάσαντες μέχρι τῶν τραχή-
 λων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ
 αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέχουσι τοὺς ἄμους τῶν
 ἵππων, αἱ δὲ ὀπισθεν παρὰ τοὺς μηροὺς τὰς γα-
 στήρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλα δὲ ἀμφοτέρω κατα-
 κρέμονται μετέωρα· χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια ἐμβα-
 λόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθεν
 αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐκ παυσάλων δέουσι. τῶν δὲ
 δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν παντήκοντα
 ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀνα-
 βιβάζοντες· ἐπειὶ νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ὄψαν-
 θαν ξύλον ὀρθὸν διαλάσῃσι μέχρι τοῦ τραχήλου,
 κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου, τὸ ἐς τὸρ-
 μον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵπ-
 που. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοι-
 ούτους, ἀπαλαύνουσι.

73. Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι· τοὺς
 δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπειὶ ἀποθάνωσι, περιάγουσι
 οἱ ἀγχοτάται προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμά-
 ξησι κειμένους· τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὖω-
 χεῖ τοὺς ἐπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ ἀπάντων παρα-
 πλησίως παρατίθῃσι, ὅσα τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ
 τεσσαράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα
 θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι, καθαίρον-
 ται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκ-
 πλυνάμενοι, ποιῶσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπειὶ
 ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα

πίλους εἰρινέους περιτάνουσι· συμφρούξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανείας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην καμμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τοῦ καὶ τῶν πύλων.

74. Ἔσται δὲ σφι κάγκαβις φουμένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάλους τῷ λίνῳ ἐμφεφεσταίτη· ταύτη δὲ πολλὰ ὑπερφέρει ἢ κάγκαβις. αὐτὴ καὶ αὐτομάτῃ καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρηῖνες μὲν καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λιπέοισι ὁμοιότατα· οὐδ' ἂν, ὅστις μὴ κάριον τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη, λίνου ἢ καρνάβιος ἐστὶν ὅς δὲ μὴ εἶδὲ καὶ τὴν καρνάβιδα, λίνον δοκῆσαι εἶναι τὸ εἶμα.

75. Ταύτης ὣν οἱ Σκύθαι τῆς καρνάβιος τὸ σπέρμα ἐπιτὰν λάβουσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανείας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμίζεται ἐπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἕλληνας οὐδὲ μὴ ἂν μιν πυρὴν ἀποκρατήσκει. οἱ δὲ Σκύθαι ἀγόμενοι τῇ πυρὴν ὠρύονται· τοῦτό σφι ἄντι λουτροῦ ἐστὶ· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ σπέρμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ἔδωρ παραχέουσιν κατασέχουσι παρὲς λίθον τρηχύν τῆς κυπαρίσσης, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλων καὶ ἔπειτα τὸ κατασχερόμενον τοῦτο, παχὺ δόν, καταπλάσονται πᾶν τὸ σπέρμα καὶ τὸ πρόσωπον καὶ αἶμα μὲν ἐνὸδὴ σφίσι ἀπὸ τούτου ἔρχει, αἶμα δὲ ἐπιπλείουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τῇ καταπλάσσει γίνονται καθαρά καὶ λαμπρά.

76. Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς
 χρᾶσθαι φεύγουσι, μήτε γὰρ ὢν ἄλλων, Ἑλληνι-
 κοῖσι δὲ καὶ ἥμισυ, ὥς διδάξαν Ἀναχάρσι τε καὶ
 δεύτερα αὐτοῖς Σκυλῇ. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις,
 ἐπεὶ τε γῆν πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ'
 αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἥδεα τὰ Σκυ-
 θῶν, πλείων δὲ δι' Ἑλλησπόντου προσέλαχε ἐς Κύ-
 ζιον, καὶ, εἶρε γὰρ τῇ μητρὶ τῶν θῶν ἀνάγον-
 τας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν μεγαλοπρεπείᾳ κάττα,
 εἶδετο τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἦν σῶς καὶ ὑγιὲς
 ἀπονοστήσῃ ἐς ἰωντοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτα κατὰ
 τὰ ὦρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιῦντας, καὶ παννυχίδα
 στήσιν. ὥς δὲ ἀπώκετο ἐς τὴν Σκυθίαν, κατα-
 δὺς ἐς τὴν καλισμένην Ἰλιάην· ἥ δ' ἔστι μὲν παρὰ
 τὸν Ἀχιλλῆϊον Ἀρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἰούσα δεν-
 δρέων παντοίων πλήη· ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνά-
 χαρσις, τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπατάλεε τῇ θεῷ, τύμπα-
 νόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν
 τις Σκυθῶν, καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιῦντα,
 ἐσήμνηε πρὸ βασιλεῖ Σαυλλῇ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπι-
 πόμενος, ὥς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιῦντα ταῦτα,
 τοξεύσας αὐτὸν ἀπάεινε. καὶ νῦν ἦν τις εἰρηται
 περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκῦθαι γινώσκουσιν,
 διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ξει-
 νικοῖσι ἔθου διαχρήσατο. ὥς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τί-
 μναι τοῦ Ἀριπιδέος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδαν-
 θύρσου τοῦ Σκυθῶν βασιλέος πατρὸν, παῖδα δὲ
 εἶναι Γινούρου τοῦ Ἀνκου τοῦ Σπαργαπιδέος. εἰ
 ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἔστω ὑπὸ τοῦ

ἀδελφεοῦ ἀποθανόν· Ἰδιάνθυρος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν.

77. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὥς ὑπὸ τῶν Σκυθίων βασιλεῖος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαιητῆς γένοιτο· ὅπσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην πλήν Λακεδαιμονίων· τοῦτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δεῖσθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων. ὁ δ' ὢν ἀνὴρ, ὥς περ πρότερον εἰρήθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ ἐπηρεᾶ διὰ ξεινικά τε νόμια καὶ Ἑλληνικὰς δμύλλας.

78. Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτισι ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀριαπείδης ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείδῃ γὰρ τῷ Σκυθίων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παιδῶν Σκύλης· ἐξ Ἰστρινῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεσθαι καὶ οὐδαμῶς ἐγχευρήης· τὸν ἢ μήτηρ αὐτῇ γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα εἰδίδαξε. μετὰ δὲ χρόνῳ ὕστερον Ἀριαπείδης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπείδος τοῦ Ἀγαθύρσου βασιλεῖος Σκύλης δὲ τὴν τε βασιληϊκὴν παρέλαβε καὶ τὴν γυναικα τοῦ πατρὸς, τῇ οὖνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἢ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ ἧς ἦν Ὀρικὸς Ἀριαπείδῃ παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθίων ὁ Σκύλης, διαίτη μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραυμένος ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαιδευτο. ἐπολεεῖ τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τῶν Σκυθίων ἐς τὸ Βορυσθινεΐτεων

ἄστυ, (οἱ δὲ Βορυσθάνειται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐ-
τοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ
Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε ἐν τῷ προα-
στείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς
πύλας ἐγκληίσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυ-
θικὴν, λάβεισκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων δ' ἂν
ταύτην ἡγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων, οὔτε
ἄλλου οὐδενός· τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μὴ τίς μιν
Σκυθίων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν· καὶ τῶν
λα ἐχρᾶτο διαίτη Ἑλληνικῇ, καὶ θείοισι ἱρὰ ἐποίεε
κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψει μῆ-
να ἢ πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο, ἐνδὺς τὴν Σκυ-
θικὴν στολὴν. ταῦτα ποίεσκε πολλάκις· καὶ οἰ-
αία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθάνει, καὶ γυναῖκα ἔγχευε
ἐς αὐτὰ ἐπιχωρήν.

79. Ἐπεὶ τε δὲ ἔδει οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένε-
το ἀπὸ προφάσιος τοιῆςδε. ἐπεθύμησε Διονύσῳ
Βακχεῖω τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγε-
σθαι τὴν τελετὴν, ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ
ἐν Βορυσθάνει τῇ πόλει οἰκίης μεγάλης καὶ πο-
λυτελέος περιβολῇ, (τῆς καὶ ὀλίγω τι πρότερον του-
τέων μνήμην εἶχον,) τὴν τε πέριξ λευκοῦ λίθου σφίγ-
γος τε καὶ γρύπες ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνό-
σηψε βίλος· καὶ ἡ μὲν κατεκᾶν πᾶσα. Σκύλης δὲ
οὐδὲν τούτου εἶνεκα ἤσπον ἐπέτελεσε τὴν τελετὴν.
Σκέθαι δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἕλλησι ὀνειδίζουσι·
οὐ γὰρ φασὶ εἶδος εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον,
ὅστις μαίνεσθαι ἐνάγει ἀνθρώπους. ἐπεὶ τε δὲ ἐτε-
λείσθη τῷ Βακχεῖω ὁ Σκύλης, διεπερίσσευσε τῶν τις

Βορυσθινεΐταιων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων, „Ἡμῖν
 „γὰρ καταγελῶτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βαρχειόμεν, καὶ
 „ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ
 „τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βαρχεύει, καὶ
 „ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστεῖτε, ἔπα-
 „σθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω.“ Εἶποντο τῶν Σκυ-
 θίων οἱ προστεῶντες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βο-
 ρυσθινεΐτης, λάθρῃ ἐπὶ πύργον κατεῖσε. ἐπεὶ τε δὲ
 παρῆε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἰδὼν μιν βαρ-
 χεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποι-
 ῆσαντο· ἐξελθόντες δὲ ἐσήμενον πάσῃ τῇ στρα-
 τιῇ τὰ ἴδοιεν.

80. Ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλθον οἱ Σκύλης
 ἐς ἡθια τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι
 τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς
 Τήρειω θυγατρὸς, ἐπανιστάτο τῷ Σκύλῃ. ὁ δὲ,
 μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ, καὶ τὴν αἰτίην, δι'
 ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. πυθό-
 μενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ
 τὴν Θρηίκην· ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστρῷ ἐγένετο, ἦν-
 τισσάν μιν οἱ Θρηῖκες. μελλόντων δὲ αὐτῶν συνά-
 ψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην, λέ-
 γων τοιαύδε, „Τί δαί ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι;
 „εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δὲ μεν ἀδελ-
 „φεὸν. οὐ τέ μοι ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοι τὸν
 „σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κεν-
 „δυεύσης, μήτ' ἐγώ.“ Ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλ-
 κης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ
 ἀδελφεὸς Σιτάλκειο πεφευγώς. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης

καταινείει ταῦτα ἐκδιδούς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρῳα Σιτάλκῃ, ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλῃν. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο· Σκύλειω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν. οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμῳα Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξενικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

81. Πλήθος δὲ τὸ Σκυθίων οὐκ οἶδς τε ἔγενόμην ἀτρεκέως πυθίσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφας, καὶ ὀλίγους, ὥς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένης τε ποταμοῦ καὶ Ἰπάνιος χῶρος· οὕνομα δὲ οἱ ἔστι Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ἰπανιν ἄποτον ποιεῖ. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάθει καὶ ἑξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος, τὸν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὅς δὲ μὴ εἶδὲ κω τοῦτον, ὥδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐπετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθησι χαλκήϊον· πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊον ἔστι δακτύλων ἑξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἄρδιων γενέσθαι. βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλεῖα, τῷ οὕνομα εἶναι Ἀριαντάν, τοῦτον βουλόμενον εἰδέναι τὸ πλήθος τῶν Σκυθίων, κелеύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιον ἑκαστον μίην ἀπὸ τοῦ οἴστοῦ κομίσαι· ὅς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπειλεῖ· κομισθῆναι τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἄρδιων.

καὶ οἱ δόξαι ἐξ αὐτῶν μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων δὴ μιν τὸ χαλκῆϊον ποῶσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἑξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθους τοῦ Σκυθίων ἤκουον.

82. Θωυμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους καὶ ἀριθμὸν πλείστους. ὃ δὲ ἀποθωυμάσαι ἄξιον καὶ πάριξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλους τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρήσεται· ἔχνος· Ἡρακλῆος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνέον, τὸ οἶκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος διπληχῦ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμὸν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχαῖς ἥϊα λέξων λόγον.

83. ΠΑΡΑΣΚΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥ Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζεύγνυσθαι τὸν Θρηίκιον Βόσπορον Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεις, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατηῆν ἐπὶ Σκύθας ποιεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθίων τὴν ἀπορίην. ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπειθε συμβουλευὼν οἱ χρηστὰ, ὃ μὲν ἐπαυτο· ὃ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυε τὸν στρατὸν ἐκ Σούων.

84. Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἰόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων, ἵνα αὐτῷ καταλειφθῇ. ὃ δὲ οἱ ἔφη, ὥς φίλῳ ἰόντι καὶ μετρίων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὃ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἑλπίων τοὺς υἱίας στρατηῆς ἀπολελῦσθαι· ὃ

δὲ ἐκίλευσε τοὺς ἐπισταῖτας ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτη ἔλλποντο.

85. Λαρεῖος δὲ ἐπαί τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔξενκτο ἡ γέφυρα, ἐνθαῦταν ἐσβὰς ἐς νῆα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανίας καλχυμένας, τὰς πρότερον πλωγκτὰς Ἕλληνες φασὶ εἶναι. ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱερῷ ἐθήητο τὸν Πόντον, ἔδντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θουμασιώτατος. τοῦ τὸ μὲν μῆκος εἰσι στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτοῦς ὠκυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγους τὸ στόμα ἔστι εὖρος τέσσαρες στάδιοι· μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὃ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξενκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔστι· τίνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντις, ἰοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἔδντα στενότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγους, τὸ δὴ Αἰγαῖον καλεῖται.

86. Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε. νηὺς ἐπίπαν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὀργυίας ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας. ἥδη ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος, (τοῦτο γὰρ ἔστι τοῦ Πόντου μακρότατον,) ἡμερίων ἐννέα πλόος ἔστι καὶ νυκτῶν ὀκτὼ αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν

ὄργυιων γίνονται· ἐπὶ δὲ τῶν ὄργυιων τουτίων
 στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσι. ἐς δὲ
 Θερμικύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐν τῇ Σιν-
 δικῇ, (κατὰ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον,)
 τριῶν τε ἡμερῶν καὶ δύο νυκτῶν πλὺς· αὗται δὲ
 τρεῖς καὶ τριήκοντα μυριάδες ὄργυιων γίνονται,
 στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τριςχίλιοι. ὁ μὲν νυν
 Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορος τε καὶ Ἑλλήσποντος οὗ-
 τω τέ μοι μεμετρήσεται καὶ κατὰ τὰ εἰρημμένα πεφύ-
 κασι. παρέχεται δὲ καὶ ἄλμην ὁ Πόντος οὗτος,
 ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑαυτὸν, οὐ πολλῷ τῷ ἐλάσσῳ ἑαυ-
 τοῦ· ἡ Μαιῆτις τε καλεῖται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

87. Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθῆσεν τὸν Πόντον,
 ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἔγ-
 νετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν
 Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευ-
 κοῦ, ἐνταμὼν γεῶμματα, ἐς μὲν τὴν Ἀσσύριαν, ἐς
 δὲ τὴν Ἑλληνικάν, ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε. ἦγε
 δὲ πάντα, τῶν ἤρχε· τουτίων μυριάδες ἐξημυδμήθη-
 σαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἐβδομήκοντα σὺν ἱππεῦ-
 σι· νῆες δὲ ἑξακόσαι συνελέχθησαν. τῇσι μὲν νυν
 στήλησι ταύτησι Βυζάντιοι, κομισαντες ἐς τὴν πό-
 λιν, ὕστερον τουτίων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς
 Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ
 κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαν-
 τίῳ, γραμμῶν Ἀσσυρίων πλὺς. τοῦ δὲ Βοσπό-
 ρου ὁ χώρος, τὸν ἔθεντο βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμπο-
 δοκίει συμβαλλομένῳ, μίσην ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ
 τοῦ ἐπὶ στόματι ἱερῶ.

88. Δαρείος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἔδωκε ῥήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχήν, ζῶα γραψύμενος πᾶσαν τὴν ζαῦξιν τοῦ Βόσπορου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἱεραιον, ἐπιγράψας τὰδε,

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεινοῦσας ἀνέθηκε

Μανδροκλέης Ἡσῇ μνημόσυνον σχεδίσας,

Αὐτῷ μὲν στήφανον περιθείς, Σαμίῳσι δὲ πῦδος,

Δαρείου βασιλῆος ἐκτελέσας κατὰ τοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεβξάντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο.

89. Δαρεῖος δὲ, δώρησάμενος Μανδροκλέα, διαβαίνει ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἰωσι παραγγέλλας πλεῖν ἐς τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ· ἐπειὰν δὲ ἀπώκωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν. τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἰωνεῖς τε καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικῶς στρατός, τὰς Κυανέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἰστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνα τὸν ποταμόν θυῶν ἡμερέων πλὸν ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου, ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδαύσατο ἡμέρας τρεῖς.

90. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιόικων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τὰ τε ἄλλα ἐς ἄκρῳ φερον-

τα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἱπποῖσι ψάρον ἀπείσασθαι. εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τασσόμεναι, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτῶν εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περὶνθου, καὶ ἐξ Ἀπολλωνείης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἐκαστήρη. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τίταρος οὗτος ἐς τὸν Κοντιάδεσσαν ποταμόν· ὁ δὲ Κοντιάδεσδος ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἑβρον· ὁ δὲ ἐς Θάλασσαν τὴν παρ' Ἀἰνῇ πόλιν.

91. Ἐπὶ τοῦτον ὢν τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὥς ἐστρατοπεδεύσατο, ἦσθεις τῷ ποταμῷ στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα τάδε, **ΤΕΑΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙ ΤΑΛΩΡ' ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ· ΚΑΙ ἘΠ' ΑΥΤΑΣ ἈΠΙΚΕΤΟ, ἙΛΑΤΝΩΝ ἘΠΙ ΣΚΤΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ, ἈΝΗΡ ἈΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ἈΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ΤΥΣΤΑΣ ΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ἩΠΕΙΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.** ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

92. Δαρεῖος δὲ ἐνθαῦτην ὁρμηθεὶς ἀπίαστο ἐς ἄλλον ποταμόν, τῷ οὐνόμα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς δὴ διὰ Ὀδρυσέων ῥεῖ. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε ἀποδείξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἵνα παραξιώντα τιθῆναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον. ὥς δὲ ταῦ-

τα ἡ στρατιὴ ἐπιτάλασε, ἐνθαῦτα πολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπήλαυνε τὴν στρατιήν.

93. Πρὸν δὲ ἀπαύσθαι ἐπὶ τὸν Ἰάτρον, πρῶτους αἰεῖν Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. αἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησοὶν ἔχοντες Θρηῖαιες, καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μισσαμβρότης πόλιος αἰκημένοι, καλεῦμενοι δὲ Σκυρμιῖδαι, καὶ Νυσαῖοι, ἀμαχητὶ σφάας αὐτοὺς παράδωσαν Ἀαρὶς· οἱ δὲ Γέται, πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπέμενοι, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηῖαιων εἶντες ἀνδραϊότατοι καὶ δικαιοτάτοι.

94. Ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν ἱερόπον οὔτε ἀποθνήσκουσιν δυντοὺς νομίζουσι, εἶναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζαίμοξιν δαίμονα. οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελῆξιν. δὲ ἀπικτατηρίδος δὲ τὸν πάλῃ λαχόντα αἰεὶ σφραῖν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζαίμοξιν, ἐνταλλόμενοι τῶν ἂν ἐκείνῳτε δέωνται. πέμπουσι δὲ καὶ οἱ. οἱ μὲν αὐτῶν ταχθάντες ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζαίμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀναικνήσαντες αὐτὸν μετέωρον, φητεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνη ἀναπαρεῖς, τοιοῦδε ἵλαος ὁ θεὸς δοκίει εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνη, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοι μὲν ἄνδρα κακὸν εἶναι. αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὔτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖαιες καὶ πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον.

95. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήεπον-
 τον οἰκούντων Ἑλλήνων καὶ Πόντων, τὸν Ζάλμοξιν
 τοῦτον, ἔόντα ἄνθρωπον, δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ· δου-
 λεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτα δὲ
 αὐτόν, γενόμενον ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι
 συχνά· κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑαυτοῦ· οἷς
 δὲ κακοβίων τε ἔόντων τῶν Θρηήκων καὶ ὑπαφρονε-
 στέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον, ἐπιστάμενον δαιτῶν
 τε Ἰάδα καὶ ἥδια βαθυτέρα ἢ κατὰ Θρηήκας, οἷα
 Ἕλλησὶ τε ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενε-
 στάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἄν-
 δρωνα, ἐς τὸν πανδακύνοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶ-
 τους καὶ εὐωχίοντα ἀναδιδάσκαι, ὥς οὔτε αὐτός,
 οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ, οὔτε οἱ ἐκ τουτίων αἰεὶ γι-
 νόμενοι ἀποθάνονταί, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦ-
 τον, ἵνα αἰεὶ περιόντες ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ. ἐν
 ᾧ δὲ ἐποίησε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν
 τούτῳ κατὰ γαίον οἶκημα ἐποίησεν. ὥς δὲ οἱ παντε-
 λῶς εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηήκων ἠφανίσθη·
 καταβὰς δὲ καί τῳ ἐς τὸ κατὰ γαίον οἶκημα, διαιτᾶτο
 ἐπ' ἑταίρια τρία· οἱ δὲ μὲν ἐπόθεν τε καὶ ἐπένθεν ὥς
 τεθνεῶτα· τατάρτῳ δὲ ἑταῖρῃ τοῖσι Θρηήκῃ· καὶ
 οὕτω πικρὰν σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦ-
 τὰ φασὶ μὲν ποιῆσαι.

96. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαί-
 ου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε ὦν πιστεύω τε-
 λῆν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν
 τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις
 Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἔστι δαίμων τις Γέτρησι

οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοι-
οὔτῳ χρεώμενοι, ὥς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἴ-
ποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

97. Δαρεῖος δὲ, ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πιζὸς αὐ-
τῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων
πάντων, Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδὴν
λύσαντας, ἔπεισθαι κατ' ἡπειρον ἑωυτῶ, καὶ τὸν ἐκ
τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰόνων λύειν
καὶ ποιεῖν τὰ κελευόμενα, Κῶης δ' Ἐρξάνδρου, στρα-
τηγὸς ἑὼν Μιτυληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πνυθό-
μενος πρότερον, εἰ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέξε-
σθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι, „ὦ
„βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μάλλεις στρατεύεσθαι, τῆς
„οὔτε ἀρηρομένον φανήσεται οὐδὲν, οὔτε πύλις οἰ-
„κεομένη· σύ νυν γεφύρην ταύτην ἔα κατὰ χώρην
„ἑστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους, οἵπερ μιν
„ἔξευξαν. καὶ ἦν τε κατὰ νόον προήξωμεν εὐρόντες
„Σκυθας, ἔσται ἄποδος ἡμῖν· ἦν τε καὶ μὴ σφεις
„εὐρεῖν δυσεώμεθα, ἢ γε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ
„γὰρ ἔδεισά κω, μὴ ἐσσωθῶμεν ὑπὸ Σκυθῶν μά-
„χη, ἀλλὰ μάλλον, μὴ οὐ δυνάμενοι σφεις εὐρεῖν
„πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ τάδε λέγειν φαιή τις ἂν
„με ἐμεωντοῦ εἵνεκεν, ὥς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην
„μὲν, τὴν εὐρισκὸν ἀρίστην σοι, βασιλεῦ, ἐς μέσον
„φέρω· αὐτὸς μέντοι ἔψομαί τοι, καὶ οὐκ ἂν λει-
„φθείην.“ Κάρτά τε ἦσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος, καὶ
μιν ἡμέλφατο τοῖςδε, „ἔειπε Λέσβιε, σῶθέντος ἐμεῦ
„ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν, ἐπιφάνηθι μοι πάντως,

„ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρηστοῖσι ἔργοισι
„ἁμείψωμαι.“

98. Ταῦτα δὲ εἶπας καὶ ἀπάσας ἄμματα ἐξή-
κοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἴωνων τυ-
ράννους, ἔλεγε τάδε, „Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον
„γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν μεταλῶθαι μοι.
„ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τὸνδε ποίετε τάδε· ἐπεὶ ἂν
„με ἴδῃτε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκυθίας, ἀπὸ
„τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε ἄμμα ἐν ἐκά-
„στης ἡμέρας· ἣν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρίω,
„ἀλλὰ διέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων, ἀπο-
„πλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου,
„ἐπεὶ τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶ-
„σαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχό-
„μενοι. ταῦτα δὲ ποιῦντες ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε.“
Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἐπείλετο.

99. ΤΗΣ ΔΕ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκή τὸ ἐς
θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς
ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἰστρος ἐκ-
δίδοι ἐς αὐτήν, πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμ-
μένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστροῦ ἔρχομαι σημανέων, τὸ πρὸς
θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτρησιν
ἀπὸ Ἰστροῦ. αὕτη ἡδὴ ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς
μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πό-
λιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης,
τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρονσαν, ἐοῦ-
σαν ὄρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον,
νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι Χερσονήσου τῆς
εὐχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς

ἀπὸ τῆς ἀνέμου κατῆται. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὐρῶν ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἡῶ, κατὰ μέρος τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταυροὶ νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὥς αἱ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι· νημοίετο τὸν γουρὸν τὸν Σαυμακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πάντοτε πρὸς ἀκρὴν ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θεσμίου μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ, ὥς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μαγάλιοις συμβαλέειν. τοιαῦτον ἡ Ταυρικὴ ἐστὶ. ὅς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπλήσια, ἐχὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὥς αἱ αἱς Ἰηπερῆς ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰηπυγες, ἀρξάμενοι ἐν Βροντασίῳ λίμνῃ, ἀποταμοίετο μέχρι Τέρεντος καὶ νημοίετο τὴν ἀκρὴν. δύο δὲ λόγων ταῦτα, πολλὰ λόγῳ παραμένει, τοῖσι ἄλλοις δοῖται ἢ Τυρρικῇ.

100. Τὰ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατ'ἐπερθε πρὸς Τυύραν καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοῆς νέμονται, τοῦ το Βορποδρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ὑπερῆς, καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Ταυῶδος ποταμοῦ, ὃς διδιδού ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὢν ἀπὸ μὲν Ἰστρου τὰ κατ'ἐπερθε ἐς τὴν μεσόγειον φέροντα ἀποκλιθεῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτῃ Ἀγαθύρων· μετὰ δὲ Νευρῶν· ἔπειτα δὲ Ἀνδροφάγων· τελευταῖον δὲ Μολαγχαλῶν.

101. Ἔστι ὢν τῆς Σκυθικῆς, ὥς εἰρήνης τετραγώνου, τῶν δύο μερῶν κτηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἔσον, τὰ τε ἐς τὴν μεσόγειον φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορποδί.

νεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθένης τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιήτιν ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαίαν ἐς τοὺς Μαλαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθίων οἰκημένους εἰκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδός ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διημέσια σταδία συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων, καὶ τὰ ὀρθία τὰ ἐς τὴν μεσόγαίαν φέροντα ἑτέρων τοσοῦτων σταδίων. ἡ μὲν νῦν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

102. Οἱ Δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον, ὥς οὐκ οἶοί τε εἶσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰδυμαχίῃ διασασθαι μόνον, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶνδε καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο, ὥς στρατοῦ ἐπιλαύνοντος μεγάλου. ἔσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μαλαγχλαίων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματίων.

103. Τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοῖσιδε χρεώνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῃ τοὺς τε ναυηγούς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπον τοιῷδε· καταρξάμενοι ῥοπάλῃ παλουσι τὴν κεφαλὴν. οἱ μὲν δὲ λέγουσι, ὥς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ διωθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυνται τὸ ἱόν,) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρήπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποιεῦσι

τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν ἀποφέρειται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἰστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκῆς ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκῆς πάσης ὑπεραιωρέσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ ληΐης τε καὶ πολέμου.

104. Ἀγάθυρσοι δὲ ἄβροτάτοι ἄνδρες εἰσὶ καὶ χρυσοφόροι ταμάλιστα· ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιῶνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκῆῃσι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ, μήτ' ἐχθρῇ χρεώνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμια ὁρήϊξι προσπεχωρήκασι.

105. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρεώνται Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ μῆν πρότερόν σφας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων. ὀφίας γὰρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρα ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθ' ἐν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπασον· ἐς ὃ πιεζόμενοι οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἐωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθίων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημάτων, ὥς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὐτίς ὀπίσω ἐς τωὐτὸ κατίσταται. ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἥσσον, καὶ ὁμνύουσι δὲ λέγοντες.

106. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἥθηα, οὔτε θίκην νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δὲ εἰσι· ἐσθῆτα δὲ φο-

ρέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην· γλῶσσαν δὲ ἰδίην ἔχουσι. ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μοῦνοι τούτων.

107. Μελαγχλαῖνοι δὲ εἴματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐκαστυμίας ἔχουσι νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται.

108. Βουδίνοι δὲ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται Ξυλίνη· οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν Ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱρά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρά, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασι τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι Ξυλῖνοισι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τῶρχαῖον Ἑλλήνες· ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἑξαναστάντες οἰκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται.

109. Ἄλλ' οὐδὲ διαίτα ἢ αὐτὴ ἐστὶ Γελωνοῖσι καὶ Βουδίνοισι· οἱ μὲν γὰρ Βουδίνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τὲ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτη· Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργάται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοιοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδίνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὁρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσα ἐστὶ δασέη ἰθρσι παντοίησι· ἐν δὲ τῇ ἰθρὶ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἔλος, καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τε

τραγυνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέσματα περὶ τὰς σισύρας παραρρόαπται· καὶ οἱ ὄρχις αὐτοῖσι εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἔκκεσιν.

110. Σαυροματίων δὲ περὶ ὧδε λέγεται. ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχίσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλεοῦσι Σκύθαι Οἰόρπατα· θύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· οἶδρ γάρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὴρ κτείνειν) τότε λόγος τοὺς Ἕλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμῶνδοντι μάχῃ ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἡδυνάτεω ζωορῆσαι· τὰς δὲ, ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκουσιν αὐτὰς, οὐδὲ πηδαλλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἰστιόισι, οὐδὲ εἰρσιῇ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ πῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς Μμυνης τῆς Μανήτιδος ἐπὶ Κρημνοῦς. οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσὶ τῆς γῆς τῶν Σκυθίων τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες ὥδοι· πόρειον ἐς τὴν οἰκισμένην. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ, τοῦτο θήρπασαν· καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι ἐληίζοντο τὰ τῶν Σκυθίων.

111. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνήν, οὔτε ἐοθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώματι ἔσαν, δοθῆν ἔλθοιεν. ἐδόκειον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τῆς αὐτῆς ἡλικίης ἔχοντας· μάχην τε θῆ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης τινὰς τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι· καὶ οὕτω ἔγνωσαν εἰσὺς γυναῖκας. βουλευόμενοισι ὥν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ

ἔτι αὐτάς, ἰωντῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐκ αὐτάς, πληθὺς αἰκάσαντας, ὅσαι περ ἐκῆναι ἔσαν· τοὺς δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκαιῶν, καὶ ποιεῖν, τάπερ ἂν καὶ ἐκῆναι ποιεῖσι· ἦν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δὲ· ἐπεὶ δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βονλόμενοι ἐξ αὐτῶν παῖδας ἐγγενήσεσθαι.

112. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιᾷ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥς περ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὄπλα, καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζῶν ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντες τε καὶ ληϊζόμενοι.

113. Ἐποίησαν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγένοντο σποράδες κατὰ μῆν τε καὶ ὄμο, πρόσω δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἐς εὐμαρίην ἀποσιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίησαν τὸ αὐτό· καὶ τις μουνωθεισῶν αὐτῶν τινὲ ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεῖδε χυήσασθαι· καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν, σηαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴ ἐτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλιξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὖτε δευτέ-

ρην αὐτὴν ὑπομένουσαν· οἱ δὲ λοιποὶ νεηρίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων.

114. Μετὰ δὲ, συμμιζαντες τὰ στρατιόπεδα, ὤκθον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τοπρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνάτο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνους τὰδε οἱ ἄνδρες, „Ἡμῖν „εἰς μὲν τοκέες, εἰς δὲ κτήσεις. νῦν ὦν μηκέτι „πλεῦνα χρόνον ζῶην τοιήνδε ἔχωμεν ἀλλ’ ἀπελθόν- „τες εἰς τὸ πλῆθος, διαιτῶμεθα. γυναῖκας δὲ ἔχομεν „ὑμᾶς καὶ οὐδαμίας ἄλλας.“ Αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλε- „ξαν τὰδε, „Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ „τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμια „ἡμῖν τε καὶ κείνησί ἐστι. ἡμεῖς μὲν τοξέεσθαι τε „καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναι- „κῆϊα οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμετέραι γυναῖκες τού- „των μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῖσι, ἔρ- „γα δὲ γυναικῆϊα ἐργάζονται, μένουσαι ἐν τῇσι ἀ- „μάρτησι, οὔτ’ ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε ἄλλῃ οὐδα- „μῇ· οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνησι συμφέρεσθαι „ἀλλ’ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμᾶς καὶ δοκέειν „εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας, ἀπο- „λάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόν- „τες οἰκέωμεν ἐπ’ ἡμέων αὐτέων.“

115. Ἐπελθόντες καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηρί- „σκοι. ἐπεὶ τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπι- „βάλλον ἦλθον ὁπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνους, ἔλεξαν αἱ

γυναῖκας πρὸς αὐτοὺς ταῦδε, „Ἡμεῖς ἔχει φόβος τι καὶ δέος, ὅπως χρηὸ οἰκέειν ἐν ταῷδε τῷ χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμεῖς ἀποστερησάσας πατέρων, ταῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπεὶ ἴτε ἀξιοῦτε ἡμεῖς γυναῖκας ἔχειν, τὰδε ποιεῖτε ἅμα ἡμῖν· φέρετε, ἐξαναστύμεν ἐκ τῆς γῆς τῆςδε, καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκώμεν.“

116. Ἐπαίθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὥδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνέσχοντα, τριῶν μὲν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαήτιδος, πρὸς βορρῇν ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν τῷ νῦν κατοικηنتαι, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματίων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι.

117. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρησιτῶς ἐξεμάθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδε σφίς διακίεσται· οὐ γαμέσται παρθένους οὐδεμὴν, πρὶν ἢ τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαί, πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.

118. Ἐπὶ τούτων ὢν τῶν καταλιχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλεῖας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθίων οἱ ὕγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες, ὥς δ' ἠλέφσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κα

πέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βορ-
 πόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον· διαβὰς δὲ
 καὶ καταστραψάμενος Θρηϊκας, γεφυροῖ ποταμὸν
 Ἰστριον, βουλόμενος καὶ τὰδε πάντα ὑπ' ἐωυτῷ ποιή-
 σασθαι. „Τμῖς ὢν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κα-
 „τήμενοι, περιῶδῃτε ἡμίας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τωὺ-
 „τὸ νομίσαντες, ἀντιᾶζωμεν τὸν ἐπιδόντα. οὐκὼν ποι-
 „ήσῃτε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν
 „χώρην, ἢ μένοντες, ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ πά-
 „θωμεν, μὴ βουλομένων ὑμῶν τιμωρεῖν; ὑμῖν δὲ
 „οὐδέν ἐπὶ τούτῳ ἔσται εὐλαφρότερον. ἦκει γὰρ ὁ
 „Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμίας ἢ οὐ καὶ ἐπ' ὑ-
 „μίας· οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμίας καταστραψαμένῳ,
 „ὑμῶν ἀπέχασθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρ-
 „τύριον ἰέρομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμίας μούνοους ἑστρατη-
 „λάτῃς ὁ Πέρσης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης
 „βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχό-
 „μενον, οὕτω ἵσται ἐπὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἂν ἐδήλου
 „πᾶσι ὥς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλ-
 „λους. νῦν δὲ ἐπαί τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἡπει-
 „ρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδῶν γινομένους ἡμαρῶνται πάν-
 „τας· τοὺς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἐωυτῷ Θρηϊκας,
 „καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἰόντας πλησιοχώρους Γέτας.“

119. Ταῦτα Σκυθίων ἐπαγγελλομένων, ἐβου-
 λύνοντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἡκοντες. καὶ
 σφῶν ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι· ὁ μὲν Γελωνός, καὶ ὁ
 Βουδίνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, κατὰ τωὺτὸ γινόμε-
 νοι, ὑπαδέκοντο Σκύθῃσι τιμωρήσιν· ὁ δὲ Ἀγάθυρ-
 σος, καὶ Πενυρός, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Με-

λαγχλαίωνων καὶ Ταύρων, τὰδε Σκύθησι ὑπεκρίναντο, „Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες „Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι „τῶν νῦν δέεσθε, λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθά, „καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες, τὸντὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσο- „μεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν, „ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν „ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεὶ σφας αὐτὸς „θεὸς ἐγείρει, τὴν δμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσι. ἡμεῖς „οὔτε τι τότε ἡδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐ- „δέν, οὔτε νῦν πρότεροι πωρησόμεθα ἀδικέειν. ἦν „μένται ἐπὶ τὴν καὶ τὴν ἡμετέραν, ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ „ἡμεῖς οὐ πεισόμεθα. μέχρῃ δὲ τοῦτο ἴδωμεν, με- „νέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι. ἦκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ „ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς αὐ- „κίης γενομένουσ·

120. Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίην ποιέ- εσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτι δὴ σφι οὗτοί γε σύμμα- χοι οὐ προσεγίνοντο. ὑπεξιώντας δὲ, καὶ ὑπεξελαύ- νοντες, τὰ φρέατα, τὰ παρεξίλειν αὐτοῖ, καὶ τὰς κρή- νας συγχοῦν, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, δι- χοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίην τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἦν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαῖητιν λίμνην ὑποφεύγοντας· ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσῃ, ἐπιδόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μὴ ἦν μοίρη τῆς βασιληΐης, τεταιγμένη ταύτην τὴν

ἔδδον, ἥπερ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιλείων, τὴν τε μεγάλην, τῆς ἤρχε Ἰδάνθυρσος, καὶ τὴν τρίτην, τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς ταῦτό, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουθόνων πρόσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Πέρσων, ὑπεξάγειν, ὑπιδόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βιβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφίας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοιτας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρεῖν, ἣν δὴ βουλευομένοισι δοαίη.

121. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι, ὑπηντίαζον τὴν Σαρδίου στρατιήν, προδρόμους ἀποστέλλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας, ἐν τῇσι σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ πρόβατα πάντα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορδὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἀμάξεσι προέπιμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς θορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προσκομίζετο.

122. Τῶν δὲ Σκυθίων οἱ πρόδρομοι ὥς εἶρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὐρόντες, ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας, ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐν τῇς γῆς φυόμενα λαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὥς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθίων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν αἰὴν τῶν μοιρέων ἰθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡᾶ τε καὶ τοῦ Ταναΐδος. διαβάντων δὲ τούτων τῶν

Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον, ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξιθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων.

123. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυροματίδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώραν ἐξεβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότες τῶν Βουδίνων, καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον· ἐς ὃ διεξιθόντες ταύτην, ἐς τὴν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας, ἐοῦσα πληθὸς ἐπτα ἡμερῶν ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσαρες μεγάλοι ρέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην καλεομένην Μαιήτιν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τὰδε, Λύκος, Ὅαρος, Τάναϊς, Σὺργις.

124. Ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἔρημον, παυσάμενος τοῦ δρόμου, ἴδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὅκτι τὰ τείχεα ἐτείχευε μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μάλιστα κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια οἶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε, ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τοπαράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντο σφί, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετή-

καὶ αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦτο πρὸς ἱσπέρην· δοκέων
τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι, καὶ πρὸς
ἱσπέρην σφίς φεύγειν.

125. Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὥς
ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπῆλθο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι
μοίρῃσι τῶν Σκυθίων· ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέ-
ροστας ἡμέρης ὁδοῖ. καὶ, οὐ γὰρ ἄν τις ἐπιὼν ὁ
Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευ-
γον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην,
πρώτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίων τὴν γῆν. ὥς δὲ
ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ
Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων
τοὺς χώρους. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον
ἐπὶ τὴν Νευρίδα. ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων,
ἦσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρ-
σους. Ἀγαθύρσοι δὲ δρέοντες καὶ τοὺς δμοῦρους
φεύγοντας ὑπὸ Σκυθίων, καὶ τεταραγμένους, πρὶν
ἢ σφίς θμβάλλειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα,
ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων
οὕρων· προλέγοντες ὥς, εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες,
σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγαθύρσοι μὲν προ-
εἰπότες ταῦτα, ἐβόηθιον ἐπὶ τοὺς οὐρούς, ἐν νύκτι
ἔχοντες ἐρύκειν τοὺς ἐπιόντας. Μελαγχλαιοὶ δὲ
καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περ-
σέων ἅμα Σκύθῃσι, οὕτω πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο,
ἐπιλαθόμενοι τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς
βορέω ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι, οἱ δὲ Σκύθαι
ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι, ἀπείπαντας, ἀπὸ

κνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χάρις ἐς τὴν σφα-
τήρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι.

126. Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, καὶ οὐκ
ἐπαύετο, πέμπας Δαρεῖος ἱππία παρὰ τὸν Σκυθίων
βασιλῆα Ἰδάνθυρσον, ἔλεγε τάδε, „Δαιμόνι ἀν-
„δρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἔτιρα
„ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκίμεις εἶναι σιω-
„τῶ, τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἐντιωθῆναι, σὺ δὲ σιάς
„τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχισθαι· εἰ δὲ συγ-
„γνώσκειαι εἶναι ἥσσαν, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος
„τοῦ δρόμου, δεσπότη τῶ σὺ δῶρα φέρων γῆν τε
„καὶ ὕδωρ, ἐλθέ ἐς λόγους.“

127. Πρὸς ταῦτα δὲ Σκυθίων βασιλεὺς Ἰδάν-
θυρσος ἔλεγε τάδε· „Οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσαι,
„ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δέσας ἔφυγον, οὔτε
„πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νωτέρον
„εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιεῖν.
„ὅτι δὲ οὐκ ἀντίπα μάχομαι τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο
„σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστα, οὔτε γῆ πεφυτευμένη
„ἐστὶ, τῶν πέρι δέσαντες μὴ ἀλήθῃ ἢ καρῇ, ταχύτε-
„ρον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ θέοι
„πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνεύσθαι, τυγχά-
„νουςι ἡμῖν ἰόντες τάφοι πατρώοι, φέρετε, τούτους
„ἀναυρόντες, συγγείνῃ πειρᾶσθε αὐτούς· καὶ γνώσε-
„σθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων,
„εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα. πρότερον δὲ, ἢν μὴ ἡ-
„μίας λόγος αἰφῇ, οὐ συμμίσκοιμι τοι. ἀμφὶ μὲν
„μάχῃ τσαῦτα εἰρήσθω. δεσπότης δὲ ἐμούς, Δία
„τε ἐγὼ νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἰστίην τῇ

„Σκυθίων βασιλείαν, μόνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ
 „μὲν δάφνων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμπω τοιαῦ-
 „τα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν ἀντὶ δὲ τοῦ, ὅτι δεσπύ-
 „της ἔφησας εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω.“ [τοῦτό ἐστι
 ἢ ἀπὸ Σκυθίων φῆσις.] Ὁ μὲν δὲ κήρυξ οἰχώκει
 ὑγγελέων ταῦτα Δαρεῖω.

128. Οἱ δὲ Σκυθίων βασιλῆες, ἀκούσαντες τῆς
 δουλοσύνης τὸ οὖνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν
 δὴ μετὰ Σκυροματιῶν μοίρην ταχθεῖσαν, τῆς ἤρχε
 Σάπασις, πέμπουσι, Ἰῶσι κελεύοντες ἐς λόγους
 ἀπικέσθαι, τοῦτοισι οἱ τὸν Ἰστρον ἔξευγμένον ἐφρου-
 ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπυλαιομένοισι ἔδοξε πλανᾶν
 μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἑκάστοτε ἀναιρεομένοι-
 σι ἐπιτίθεσθαι. τρωῶντες ἄν οἷτα ἀναιρεομένους
 τοὺς Δαρεῖον, ἐποίησιν τὰ βεβουλεμένα. ἡ μὲν δὲ
 ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπσκε ἡ τῶν Σκυθίων· οἱ
 δὲ τῶν Περσέων ἵππῳται φεύγοντες ἐς ἐπίπτον ἐς τὸν
 πεζόν· ὁ δὲ πεζὸς ἄν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσα-
 ράξαντες τὴν ἵππον, ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεό-
 μενοι. ἐποιεύντο δὲ καὶ ταῖς νύκτας παραπλησίως
 προσβολὰς οἱ Σκύθαι.

129. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσησι τε ἦν σύμμαχον καὶ
 τοῖσι Σκύθησι ἀντίχρον, ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρεῖου
 στρατοπέδῳ, θωῦμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ
 φωνή, καὶ τῶν ἡμιόνων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον
 οὔτε ἡμίονον γῇ ἢ Σκυθικῇ φέρει, ὥς καὶ πρότερόν
 μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ
 τοπαράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχαι.
 ὑβρίζοντες ὡς οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυ-

θείων. πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅπως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι, καὶ ἐν θωύματι ἔσκον, ὁρθὰ ἰστιάγτες τὰ ὦτα· αἵτε οὐτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης, οὐτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρὸν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

130. Οἱ δὲ Σκύθαι ὅπως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιν τε ἐπὶ πλεῶν χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ, καὶ παραμένοντες ἀνιήατο, τῶν πάντων ἐπιδεέες ἰόντες, ἐπορεύοντο τοιαύδε· ὅπως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλυνον ἐς ἄλλον χώρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβισκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες, ἐπήροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ.

131. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεΐδς τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθίων βασιλεῖς μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα, δῶρα Δαρεΐῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν, καὶ βάτραχον, καὶ οἰστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπιστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλύσασθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἴσι, γινῶναι τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο.

132. Δαρεῖου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἑωυτῷ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῇδε, ὥς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεταί, καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος· βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ οἰστοὺς,

ὡς τὴν ἐωνυῶν ἀλκὴν παραδιδούσι. αὐτὴ μὲν Δαρείῳ ἢ γνώμῃ ἀπεδέδεκτο. συνεστήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἢ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ ἐνός, τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντας τὰ δῶρα λέγειν, „Ἦν μὴ ὄφριδες γενόμενοι ἀναπτήσθῃς ἐς τὸν οὐρανόν, ὡ Πέρσαι, ἢ μῦες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω, ὑπὸ τῶνδε, τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι.“

133. Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἰκάζον. Ἡ δὲ Σκυθέων μὴ μοίρῃ ἢ ταχθεῖσα πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρεῖν, τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἰστρον Ἰώσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπείκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, ἔλεγε τὰδε, „Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν ἤκομιν φέροντες, ἥνπερ γε ἐθάλητε ἐσποῦν. πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντεῖλασθαι ὑμῖν, ἐξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν, αὐτοῦ μὴ παραγνομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέραν. νῦν ὦν ὑμεῖς τὰδε, ποιῶντες, ἐκτός μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας, ἐκτός δὲ πρὸς ἡμῶν τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες, τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε.“ Οὕτοι μὲν νῦν, ὑποδεξαμένων Ἰώων ποιήσιν ταῦτα, ὀπίσω τὴν ταχίστην ἐπείγοντο.

134. Πέρσῃσι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεῖω, ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζοὶ καὶ ἵπποισι, ὡς συμβαλόντες· τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διῆξ· τῶν δὲ, ὡς ἕκαστοι ὤρεον τὸν λαγόν, ἐδίωκον. ταραχθέν-

των δὲ τῶν Σκυθίων, καὶ βοῇ χρησμένων, εἶρετο ὁ
 Δαρεῖος τῶν ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος
 δὲ σφίρας τὰν λαγὼν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τοὺς-
 περ ἐώθειε καὶ τὰ ἄλλα λέγειν, „Οὗτοι ἄνδρες ἡ-
 „μῶν πολλὸν καταφρονέουσι· καὶ μοι νῦν φαίνονται
 „Γωβρύης εἶπαι περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς.
 „ὥς ὢν οὕτως ἦδη δοκίοντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν,
 „βουλής ἀγαθῆς δεῖ, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ κομιδὴ ἡμῶν
 „ἔσται ὀπίσω.“ Πρὸς ταῦτα Γωβρύης εἶπε, „ὦ
 „βασίλευ, ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ ἡπιστάμεην τοῦ-
 „των τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην· ἐλθὼν δὲ, μᾶλλον
 „ἐξέμαθον, ὅρῳσιν αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῶν. νῦν
 „οἶμαι μοι δοκεῖ, ἐπὶ τὰ τέχιστα νῦν ἐπέλθῃ, θεκνύ-
 „σαντες τὰ πυρὰ, ὥς καὶ ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιεῖν,
 „τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀσθιναστάτους ἐς τὰς τα-
 „λαιπωρίας ἐξαπατήσαντας, καὶ τοὺς ὄνους πάντας
 „καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεισθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν
 „Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύποντας τὴν γέφυραν, ἢ
 „καὶ τὴν Ἰωσι δόξαι, τὸ ἡμῶς οἶόν τε ἔσται ἐξαργυ-
 „ρῶσθαι.“ Γωβρύης μὲν ταῦτα συναβούλευσε.

135. Μετὰ δὲ, νῦν τε ἐγένετο, καὶ Δαρεῖος
 ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν
 ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἢ ἐλάχιστους ἀπολλυμένων λόγος,
 καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῦ
 ταύτῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους
 καὶ τοὺς ἀσθιναίους τῆς στρατιῆς, πάντας ἄνους· ἵνα οἱ
 μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἀπὸ θρασυκαὶ ἀσθενείας
 μὴ εἴναεν καταλίποντο, προφάσιος δὲ τῆςδε δηλαδῆ,
 ὥς αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καὶ θαρρῶ τοῦ στρατοῦ ἐπιθῇ

σεσθαι μάλλοι τοῖσι Σκυθήσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ἔσολατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος, καὶ πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπέετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄντοι ἐρημωθέντες τοῦ δμίλου, εὐτὼ μὲν δὴ μᾶλλον πολλὰ ἴεσαν τῆς φωνῆς ἀκούσαντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄντων, πᾶγχυ κατὰ χώραν ἤλπιζον τοὺς Πέρσας εἶναι.

136. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες οἱ ὑπολειπθέντες, ὡς προοιδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖρας τε προετίνοντο τοῖσι Σκυθήσι, καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συστραφέντες, αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθῶν καὶ ἡ μὲν, Σαυρομάται καὶ Βουδίνοι καὶ Γελανοὶ, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἐνὶ τοῦ Ἴστρον. αἱ δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἔδντες πεζοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένον, ὥς τε οὐ τετρημένων τῶν ἰδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ, ἱππότης, καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένου, ἀμαρτίνοντας ἀλλήλων, ἐφθῆσαν πολλὰ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπινόμενοι. μεθόντες δὲ τοὺς Πέρσας εὐκτα ἀπινόμενους, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἔδντας τῆσι νηυσὶ, „Ἄνδρες Ἴωνες, αἱ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ „διοίχονται, καὶ οὐ ποίεστε δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ’ ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμύνετε, νῦν „λύσαντες τὸν πόρον, τὴν ταχίστην ἄπιτε χαίροντες „ἀλείφθαι, θεοῖσι τε καὶ Σκυθήσι εὐδότες χάριν. „τὸν δὲ πρότερον ἔδντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω, ὥς τε ἐπὶ μηδαμοῦς ἔτι ἀνθρώπου αὐτὸν στρατεύσασθαι.

137. Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδῳ μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατηγόντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιῶν τῶν ἐν Ἑλληςπόντῳ, ἦν γνώμη, πείθεσθαι Σπύθῃσι, καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην. Ἰστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτη, λέγοντος ὡς νῦν μὲν διὰ Λαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος· τῆς Λαρείου δὲ δυνάμιος κατακρατείας, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσσεσθαι ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην τῶν πολλῶν δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀπρὸς πυνυμένου, αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδῳ αἰρέμενοι.

138. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διαφέροντές τε τὴν ψήφον, καὶ ἔόντες λόγου πρὸς βασιλῆος, Ἑλληςποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνης τε Ἀβυδηνός, καὶ Ἰπποκλος Λαμνακηνός, καὶ Ἡρόφαντος Παριηνός, καὶ Μητροδώρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλληςπόντου· ἀπ' Ἰωνίης δὲ, Σιράτις τε Χίος, καὶ Διάκης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκαεύς, καὶ Ἰστιαῖος Μιλησιος· τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδῳ. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μόνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος.

139. Οὗτοι ὧν ἐπεί τε τὴν Ἰστιαίου αἵρεόντο γνώμην, ἔδοξ' σφί πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπια προσδεῖναι· τῆς μὲν γαυρύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σπύθας ἰόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξον μα ἐξικνέται·

ἵνα καὶ ποιεῖν τι δοκέωσι, ποιῶντες μηδὲν· καὶ οἱ
 Σκύθαι μὴ πειρώατο βιώμενοι, καὶ βουλόμενοι
 διαβῆναι τὸν Ἰσθρὸν κατὰ τὴν γέφυραν εἰπὶν τι
 λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὥς
 πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθαι· ἐστὶ ἐν ἡδονῇ, ταῦτα
 μὲν προσέθηκάν τῃ γνώμῃ· μετὰ δὲ, ἐπὶ πάντων
 ὑπεκρίνατο Ἰστιάδης, τὰδε λέγων, „Ἄνδρες Σκύθαι,
 „χρηστὰ ἤκετε φέροντες, καὶ ἐς καιρὸν ἐπέλγεσθαι
 „καὶ τὰ τε ἀπ' ὑμῶν ὑμῖν χρησιῶς ὁδοῦται, καὶ τὰ
 „ἀπ' ἡμῶν ἐς ὑμῶν ἐπιτηδεύς ὑπηρετᾷται. ὥς
 „γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον, καὶ προθυμίην
 „πᾶσαν ἔχομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ
 „ἡμεῖς τὰδε λύομεν, ὑμῶν καιρὸς ἐστὶ δίδεσθαι ἐκεί-
 „νους· εὐρόντας δὲ, ὑπὲρ τε ἡμῶν καὶ ὑμῶν αὐ-
 „τίων τίσασθαι οὕτως ὥς ἐκείνοισι πρέπει.“

140. Σκύθαι μὲν τοδεύτερον Ἴωσι πιστεύσαν-
 τες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν
 Περσέων, καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξό-
 δου. αἵτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο,
 τὰς νομάς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες, καὶ
 τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν,
 παρῆχι ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπιτίως ἐξευρέειν
 τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τὰ σφι ἐδόκει ἀριστα βεβου-
 λεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νῦν
 τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ
 ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξίοντες, ἐδίξοντο τοὺς ἀντιπολε-
 μίους, δοκῶντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπό-
 δρῃσιν ποιεῖσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον
 ἰσχυρὸν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοιτες ἦν

σαν· καὶ οὕτω μόγεις εὖρον τὸν πόρον. εἶα δὲ φυ-
κτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γειφύρης ἐν-
τυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀφρώδιην ἀπίκατο, μὴ σφας οἱ
Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες.

141. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φαι-
νίων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα κα-
τασπάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλος τοῦ Ἰστροῦ, ἐκέλευε Δα-
ρεῖος καλεῖν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίησε
ταῦτα· Ἰστιαῖος δὲ, ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελύσμα-
τι, τὰς τε νέας ἀπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν
στρατιήν, καὶ τὴν γέφυραν ἔβριξε.

142. Πέρσαι μὲν ὥν οὕτω ἐκφεύγουσι. Σκύν-
θαι δὲ διζήμενοι, καὶ τοδεύτερον ἡμαρτον τῶν Περ-
σῶν· καὶ τοῦτο μὲν, ὥς ἰόντας Ἴωνας ἑλευθέρους,
κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἁ-
πάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ, ὥς δούλων Ἰώνων τὸν
λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶ-
ναι, καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύν-
θῃσι ἐς Ἴωνας ἀπέφθιπται.

143. Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηάκης πορευόμενος,
ἀπίκατο ἐς Σηστόν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐ-
τός μὲν διέβη τῇσι νησὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ
στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγαβάζην, ἄνδρα Πέρ-
σην· τῷ Δαρεῖός κοτε ἰδὼκε γέρας, τοιόνδε αἶπας ἐν
Πέρσῃσι ἔπος· ἄρμημένον Δαρείου φοιὰς τρέγων,
ὥς ἀνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν φοιῶν, αἶρατο
αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὃ, τι βούλοιτ' ἂν οἱ
τοσοῦτον πλῆθος γενέσθαι, ὅσοι ἐν τῇ φοιῇ κόκκοι.
Δαρεῖος δὲ ἄλπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσοῦτους ἀρε-

Θμόν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλαψε στρατηγόν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἰωυτοῦ ὅπτις μυριάδας.

144. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἶπας τότε ἔπος, ἐλέπετο ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων· γινόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπύθετο ἐπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Χαλκηθονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ, ἔφη Χαλκηθονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ὄντας τυφλοὺς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παριόντος κτίζειν χώραν, τὸν αἰσχίονα ἐλάσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος μὲν δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἐπρησσε.

145. ΤΟΝ ΑΤΤΟΝ δὲ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγῆσομαι, προδιηγησάμενος πρότερον τὰδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατίων παίδων παῖδες, ἐξελαθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρωνὸς ληϊσμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων δὲ ἐξελαθέντες ἐκ Αἰήμου, οἴχοντο πλείοντες ἐς Λακεδαιμόνα· ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ, πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πεισόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσὶ· οἱ δὲ τῷ ἄγγέλῳ εἰρωτεύοντι ἔλεγον, ὥς εἴησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους ἐς Αἴημον, φυτεύσαι σφεας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς

τῶν Μινυίων, πέμπαντες τοδεύτερον εἰρώτεον, - τὶ θέλοντες ἥκοιεν τε ἐς τὴν χώραν καὶ πῦρ αἰθοίεν. οἱ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες, ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιοτάτον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέισθαι τε οἰκίειν ἅμα τοῦτοισι, μοῖραν τε τιμέων μετέχοντες, καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔαδε δέκασθαι τοὺς Μινύας ἐπὶ οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγάσφας ὥστε ποιεῖν ταῦτα, τῶν Τυνδαριδῶν ἡ ναυτιλὴ ἐν τῇ Ἀργοί. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδωσαν, καὶ ἐς φυλαῖς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγχεσαν, τὰς δὲ ἐκ Δήμου ἤγοντο, ἐξίδουσιν ἄλλοισι.

146. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξιθéntος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιλεῖης μεταίτεοντες, καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι. συλλαβόντες δὲ σφας κατέβαλον ἐς ἐρκτὴν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἄν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι, νυκτός μετ' ἡμέραν δὲ οὐδένα. ἐπεὶ ὦν ἐμελλόν σφας καταχρήσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυίων, ἐοῦσαι ἄσται τε, καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιατικῶν θυγατέρες, ἐκελθεῖν τε ἐς τὴν ἐρκτὴν, καὶ ἐς λόγους εἰθεῖν ἐκάστη τῷ ἐκυτῆς ἀνδρὶ. οἱ δὲ σφας παρήκαν, οὐδένα ὅλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἕσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιαῦτα πᾶσαν τὴν εἰχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι, αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι, ἐνδύντες τὴν γυναικῆν ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξῆϊσαν ἕξω ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ, ἵκοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋγετον

147. Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας δ' Αὐ-
 τεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερασάνδρου, τοῦ
 Πολυνεΐεος, ἔστειλλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαιμόνος.
 ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἑὸν Καδμεῖος, τῆς μη-
 τρός αὐδελφείδος τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ, Εὐρυσθέ-
 νει καὶ Προκλεῖ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων
 νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ
 βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων, καὶ πα-
 ραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποι-
 εῦμενος ἔρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεὶ τε ἐγεύσατο ἀρ-
 χῆς, οὐκ ἔφη μινεῖν ἐν τῇ Λακεδαιμονί, ἀλλ' ἀπο-
 πλεύσασθαι ἐς τοὺς συγγενεάς. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν
 Θήρῃ καλεομένη νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ
 αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλῃω,
 ἀνδρός Φοίνικος. Κάδμος γάρ ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώ-
 πην διζήμενος, προσέειχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομέ-
 νην προσχόντι δὲ, εἴτε δὴ οἱ ἡ χώρα ἦρσε, εἴτε καὶ
 ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει γὰρ ἐν τῇ
 νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, καὶ δὴ καὶ
 τῶν ἑωνυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον· οὗτοι ἐνέμοντο
 τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θή-
 ραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαιμόνος, ὁκτὼ ἀνδρῶν.

148. Ἐπὶ τούτους δὴ ὢν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων
 ἀπὸ τῶν φυλίων, ἔστειλλε, συνοικήσων τούτοισι, καὶ
 οὐδαμῶς ἐξελὼν αὐτοὺς, ἀλλὰ κάρτα οἰκητεύμενος.
 ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτιᾶς
 ἔζοντο ἐς τὸ Τηϋγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευ-
 ομένων σφείας ἀπολλύναι, παραιτέται ὁ Θήρας, ὅπως
 μήτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκατό σφρας ἐξεί-

εἶν ἐκ τῆς χώρας. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρῃ ἀπογόνους ἐπλώσι· οὔτι πάντας ἄγων τοὺς Μικύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτραπόnton ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωντας· τοὺς δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρας, σφέας αὐτοὺς ἐς ἑξ μοίρας διεΐλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιν τὰςδε ἐν αὐτοῖσι, Ἀέπρεον, Μάμιστον, Φριξάς, Πύργον, Ἐπιον, Νουδιον· τουτίων δὲ τὰς πλεῖνας ἐκ' ἐμῆο Ἠλείοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέου Θήρα ἡ ἐπωνυμία ἐγένετο.

149. Ὁ δὲ παῖς, οὗ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσασθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὅν ἐν λίκονας ἐπὶ τοῦ ἔπος τοῦτου οὔνομα τῷ νεκρίῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο· καὶ κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπακρότησε. Οἰολύκου δὲ γίγνεται Αἰγύς· ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι, οὗ γὰρ ὑπάρχουσιν αἱ τέκνα, ἰδρύναντο ἐκ θεοπροπίου Ἐριννύων τῶν Λαίου τε καὶ Οἰδιπόδου ἱόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τωὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

150. Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτά λεγούσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μόνον Θηραῖοι ὥδε γενέσθαι λέγουσι. Γρίνος δὲ Αἰσανίου ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος, καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατέμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιτείων, καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυ-

μνήστου, εἰς γένος Εὐφημίδης τῶν Μινυίων. χρεω-
μένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Θηραίων παρὶ ἄλ-
λων, ἡρῆ ἡ Πυθίη „κίττειν ἐν Λιβύῃ πόλιν.“ ὁ δὲ
ἄμειβετο λέγων, „Ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρᾶςβύταρός τε
„ἤδη εἰμι, καὶ βαρὺς αἰέρεσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε
„τῶν νεωτέρων κέλευε ποιεῖν ἀδελ.“ ἄμα τι ἔλεγε
ταῦτα, καὶ ἰδοίκεν εἰς τὸν Βάτχον. τότε μὲν τοσαῦ-
τα. μετὰ δὲ ἀπαλθόντες, ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστη-
ρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου· γῆς αἶη, οὔτε τολ-
μῶντες εἰς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην.

151. Ἐπεὶ δὲ ἐτίμων μετὰ ταῦτα οὐκ ὕε τὴν
Θήρην ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νή-
σῳ, πλὴν ἐνός, ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θη-
ραίοισι προέφειρε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην.
ἐπαί τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπονσι ἐς
Κρήτην ἀγγέλους, διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ με-
τοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ
αὐτὴν οὔτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύ-
τῃ συμμίσγουσι ἄνδρὶ πορφυρεῖ, τῷ οὖνομα ἦν
Κορῳβίος· ὃς ἔφη ὑπὲρ ἀνέμων ἀπεινεχθεὶς ἀπικέ-
σθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατείαν νῆσον. μι-
σθῶ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην. ἐκ δὲ Θή-
ρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, ταπρῶτα οὐ πολλοί·
κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορῳβίου ἐς τὴν νῆσον ταύ-
την δὴ τὴν Πλατείαν, τὸν μὲν Κορῳβίον λείπουνσι,
σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν· αὐτοὶ δὲ ἔπλεον
τὴν ταχίστην ἀπαγγέλοντες Θηραίοισι παρὶ τῆς
νῆσου.

152. Ἀποδημόντων δὲ τούτων πλείω χρόνον

τοῦ συγκαίμεν, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα· μετὰ δὲ, νηὺς Σαμὴ, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλεύουσα ἐπ' Αἰγύπτου, ἀπηγαίχθη ἐς τὴν Πλατιάν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορώβιον τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· οὗτοι δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλυχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτη ἀνέμῳ καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλείας στήλας διεκπερήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησοδόν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι· τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὔτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἀτρεκέλην ἴδμεν, ἐκ φορτίων ἐτέρωθυσαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμωντος, Αἰγινήτην· τοῦτω γὰρ οὐκ οἶά τι ἔστι ἐρίσαι ἄλλον· οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπιπερδῶν ἐξελόντες ἕξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήϊον, κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· περίεξ δὲ αὐτοῦ, γρυπῶν κεφαλαί οἱ πρόδροσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκοὺς κολοσσούς ἐπταπῆχτας, τοῖσι γούνασι ἐρηρισμένους· Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν·

153. Οἱ δὲ Θηραῖοι, ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπηγυλον· ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη· Θηραίοισι δὲ ἰαδοὶ ἀδελφεὸν τε· ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλιν λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἐπὶ ἐόντων, ἄνδρας εἶναι δὲ σφῶν καὶ βασιλεία καὶ ἡγεμό·

να Βάττιον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρου
ἐς τὴν Πλατείαν.

154. Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοι-
πα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναί-
οισι. Κυρηναῖοι γάρ τὰ περὶ Βάττιον οὐδαμῶς ὁμο-
λογίουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ὅτι τῆς Κρή-
της Ἀξός πόλις ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτίαρχος βασιλεὺς ὃς
ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ
ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἣ δὲ ἐπεσελεύσασα ἐδι-
καίετο εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυνὴ τῇ Φρονίμῃ, παρ-
χουσά τε κακὰ, καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ
τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα οἱ, πείθει τὸν ἄνδρα
ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυ-
ναικός, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ.
ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ
Ἀξῷ· τοῦτον δ' Ἐτίαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξένια, ἐξορ-
κοῖ, ἥ μὲν οἱ δεικονήσῃν ὅ, τι ἂν δεηθῇ. ἐπεὶ τε δὲ
ἐξόρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδόει τὴν ἑαυτοῦ θυγα-
τέρα· καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόν-
τα. ὁ δὲ Θεμίσων, περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄρ-
κου, καὶ διαλυσάμενος τὴν ξενίην, ἐποίησε τοιαύδε·
παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε. ὥς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ
πελάγῃ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτιάρχου,
σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε ἐς τὸ πέλαγος·
ἀνασπᾶσας δὲ ἀπίνετο ἐς τὴν Θήρην.

155. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν
Πολύμηστος, ἦν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλ-
λακνέστο· χρόνου δὲ περιῶντος ἄεγνεντό οἱ πᾶσι
ἰσχυρόφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὖνομα ἐτίθη Βάττος.

ὥς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι· ὧς μέντοι ἔγωγε
δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετωνομάσθη, ἐπεὶ τε ἐς
Λιβύην ἀπίκετο, ἀπὸ τε τοῦ χρησθηρίου τοῦ γινο-
μένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε,
τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα
Βάττον καλέουσι. καὶ τούτου εἴνεκα δοκέω θεισπύ-
ζουσαν τὴν Πυθίην, καλίσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσει,
εἰδυῖαν ὥς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπεὶ τε γὰρ
ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς περὶ τῆς φωνῆς
ἐπειρωτέοντι δὲ οἱ χρᾶ ἢ Πυθίῃ τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἔταξέ σε Φοῖβος Ἀσώλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

[ὡς περ εἰ εἶποι Ἑλλάδι γλώσσει χρωμένη, „ὦ βα-
„σιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες.“] Ὁ δ' ἀμαίβετο τοῖςδε,
„ὦ νᾶξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ
„τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς, καλεῖων
„Λιβύην ἀποικίζειν· τίφ' δυνάμει; κοίῃ χειρὶ;“
Ταῦτα λέγων, οὐκ ἐπειθε ἄλλὰ οἱ χρᾶν· ὥς δὲ κα-
τὰ ταῦτα ἐθέσπιξέ οἱ, ἢ καὶ πρότερον, οἶχετο μετα-
ξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην.

156. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοι-
σι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως ἄγνοεῦντες δὲ
τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἐπεμπον ἐς Δελφούς περὶ
τῶν παριόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφί' ἔχρησε,
„συγκτίζουσι Βάττι Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον
„πρήξειν.“ ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ
Θηραῖοι δύο πεντηκοντάροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν
Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ,τι ποιήσωσι ἄλλο, ὅπ-
σω ἀπαλλύσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ δὲ Θηραῖοι πο

ταγομένους ἔβαλλον, καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχαιν,
ἀλλ' ὀπίσω πλῶειν ἐκέλευον. οἱ δὲ, ἀναγκαζόμενοι, ὀπί-
σω ἀπέπλων καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην,
τῇ οὐνομα, ὥς καὶ πρότερον ἐρρόθηθ, ἐστὶ Πλάτεια.
λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλει.

157. Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γὰρ σφί
χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες, οἱ
λοιποὶ πάντες ἀπέπλειον ἐς Λεβρούς· ἀπικόμενοι δὲ
ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκίειν τε τὴν
Λιβύην, καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ
δὲ Πυθίη σφί πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε,

Αἰ τὸ ἔμευ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,

Μὴ ἔλθων ἔλθόντιος, ἔγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἄμφι τὸν Βάττον, ἀπέπλω-
ον ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπείει ὁ θεὸς τῆς ἀποι-
κίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμε-
νοι δὲ ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον,
ἔκτισαν πύλιν τῆς Λιβύης χώρον ἀντίον τῆς νήσου,
τῷ οὐνομα ἦν Ἄλφεις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπὶ
ἀμφοτέρω συγκληΐουσι, καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θύετρω
παραρρέει.

158. Τοῦτον οἶκον τὸν χώρον ἔξ ἔτεα· ἐβδόμῳ
δὲ σφεας ἔτι παραιτησάμενοι οἱ Λίβυες, ὥς ἐς ἀμεί-
νονα χώρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δὲ
σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέ-
ρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ
Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὄρεν τῆς
ἡμέρης, νυκτὸς παρεξήγον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τοῦτῳ
οὐνομα Ἰρασα. ἀγαγόντες δὲ σφεας ἐπὶ κρήνην λε-

γομένην εἶναι Ἀπόλλωνος, εἶπαν, „Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδειον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γάρ οὐρανὸς τέτρηται.“

159. Ἐπὶ μὲν νυν Βάττιώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλω ἄρξαντος ἑκατάδεκα ἔτεα, οἰκον οἱ Κυρηναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι, ὅσοι ἄρχῃν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττιω τοῦ Εὐδυλμόνος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὤρμησε χρῆσασα ἡ Πυθίη πλέειν, συνοικήσοντας Κυρηναίοις Λιβύην. ἐπεκαλέοντο γάρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῶ· ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα,

“Ὅς δὲ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἦλθῃ

Ἐὼς ἀναδαιομένης, μετὰ οἷ ποικί φαρμὴ μελήσειν.
συλλαχθέντος δὲ δόλλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην, παριταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περὶοικοὶ Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνόμα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι, καὶ περιϋβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ. ὁ δὲ, συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλόν, ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατεύσαντες ἐς Ἰρασά χωρον, καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοις, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. αἶτε γάρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρῆμα, διεφθάρησαν οὕτω, ὥστε ὀλίγοι τι νῆς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτά ἐπιμαρμόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ’ αὐτοῦ.

160. Τούτον δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκεσίλειος, ὃς βασιλεύσας, πρῶτα τοῖσι ἰωντοῦ ἀδελφοῖσι ἰσχυράσας, ἐς ὃ μιν οὔτοι ἀπολιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης· καὶ ἐκ ἰωντῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην, ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντας δ' ἅμα αὐτήν, ἀπιστῶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλειος ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἰσχυραίνεται· οἱ δὲ Λίβυες δεισάντες αὐτόν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἥolους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλειος εἶπετο φεύγουσι· ἐς ὃ ἐν Λεύκωνι τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδικῶν, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιδικῶσθαι οἱ συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθάυτα πείων. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο, Ἀρκεσίλειον μὲν κἀμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Δίαρχος ἀποπνίγει. Δίαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλειω ἰδὼν κτείνει, τῇ οὖνομα ἦν Ἐρυξώ.

161. Διδέξατο δὲ τὴν βασιλεῖαν τοῦ Ἀρκεσίλειω ἡ παῖς Βάττις, χολός τε ἔων καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησόμενους ὅτινα τρόπον κατασησάμενοι, κάλλιστα ἂν οἰκίσουν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκάλει ἐν Μαντινέῃ τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγίσθαι. αἴτιον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινῆες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀσίων δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Δημόναξ. οὗτος ὦν ὠνήρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ μεθ' αὐτὸν ἑκαστα, τοῦτο μὲν, τριφύλους

ἐποίησέ σφας, τῆδε διαθείς. Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιόρων μίαν μοίρην ἐπέλθοι· ἄλλην δέ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δέ, νησιωπέων πάντων τοῦτο δέ, τῷ βασιλεῖ Βάττω τιμμένα ἐξελών, καὶ ἱρασύνας, τὰ ἄλλα πάντα, τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

162. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττω οὕτω διέτελλε ἔόντα· ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρεσίλλου πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν ἐγένετο. Ἀρεσίλλου γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χυλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημόναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεύτω στασιάζων ἐσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἣ δὲ μήτηρ οὐ ἐς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλεμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτει Εὐέλθων, ὃς τὰ ἐν Δελφοῖσι θυμητήριον ἔδν ἀξιοθέητον ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κείται. ἀπικαμένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη, ἐδέετο στρατιῆς, ἣ κατὰ ἐκ σφίας ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δὲ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν οἱ ἐδίδου· ἣ δὲ, λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκείνο, τὸ δοῦναί οἱ δεομένην στρατιάν· τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖον οἱ ἐπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλικίτην· προσῆν δὲ καὶ εἶριον· εἰπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τωὐτὸ ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη, τοιοῦτοι γυναικας δωρεῖσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιή.

163. Ὁ δὲ Ἀρεσίλλου τοῦτον τὸν χρόνον ἔδν

ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀνάδα-
σμι. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς
Δελφούς Ἀρκεσίλειος, χρησόμενος τῇ χρηστηρίᾳ περὶ
κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρεῖα τᾶδε, „Ἐπὶ μὲν τέσσα-
„ρας Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλειος τέσσερας, ὅκτω ἄν-
„δρῶν γενεάς, διδοῖ ὑμῖν Δοξίης βασιλεύειν Κυρή-
„νης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραι-
„νέει· σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι, κατελθὼν ἐς τὴν σε-
„ωυτοῦ. ἦν δὲ τὴν κάμινον εὖρης πλὴν ἀμφορέων,
„μὴ ἔξοπτῆσης τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ’ ἀπόπερπε καὶ
„οὖρον· εἰ δὲ ἔξοπτῆσης τὴν κάμινον, μὴ ἐξέλθῃς ἐς
„τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέται καὶ αὐτός,
καὶ ταύρος δὲ καλλισταύων.“

164. Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλειῳ χρεῖα. ὁ δὲ, πα-
ραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου, κατήλθε ἐς τὴν Κυ-
ρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν περηγμάτων, τοῦ ματ-
τηίου οὐκ ἐμμένητο, ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας
αἷτες τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τοπαράπαν
ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλύουσοντο, τοὺς δὲ τινὰς χειρωσά-
μενος ὁ Ἀρκεσίλειος ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ δια-
φθορῇ· τούτους μὲν νῦν Κυλίδιοι ἀπεισιχθέντας
πρὸς τὴν σφετέρην, ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέ-
στειλαν. ἑτέρους δὲ τινὰς τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον
μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικόν, ὕλην
περινήσας ὁ Ἀρκεσίλειος ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ’
ἔξαργισμένοισι τὸ μαντήσιον εἶδον τοῦτο, ὅτι μὲν ἡ
Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας
ἔξοπτῆσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλις,
δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον, καὶ ὀκίων

ἑμφιλόφοντον τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενεὰ ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλῆος, τῷ οὐνομα ἦν Ἀλαζία· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοι τε ἄνδρες, καὶ τῶν ἐν Κυρήνης φυγάνων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ, καὶ τὸν πατρίδην αὐτοῦ Ἀλαζία. Ἀρκεσίλειος μὲν νυν εἶτε ἐκὼν εἶτε ἄκων ἁμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ, ἐξέπλησε μόλην τὴν ἑωυτοῦ.

165. Ἡ δὲ μήτηρ Φερεσίμη, τίως μὲν δ' Ἀρκεσίλειος ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾷτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ παῖδον, ἣ δὲ, εἶχε αὐτῇ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τᾶλλα νεμομένη, καὶ ἐκ βουλῇ παρίζουσα. ἀπὲί τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντᾳ οἱ τὸν παῖδα, πρὸς γούσσα οἰκῶντες ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐν τοῦ Ἀρκεσίλειου εὐεργεσίαις ἐς Καμβύση τὸν Κύρου πεποιημένοι· οὗτος γὰρ ἦν δ' Ἀρκεσίλειος, ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ φύρον ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερεσίμη, Ἀρμένιδος ἱερέως ἔβητο, τιμωρήσασα ἑωυτῇ κελάνουσα· προῖσχομένη πρόφασιν, ὡς διὰ τὸν μηδισμόν δ' καὶς οἱ τέθνηκε.

166. Ὁ δὲ Ἀρμένιδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσῃ κατεστεινός· ὃς ὑστέρῃ χρόνῳ τούτων παριστόμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πτωχόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρείον ἐπιθυμῶντα μνημόσυνον ἑωυτῷ λιπέσθαι, τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῃ μὴ βασιλεῖ καταγασμένον, ἐμμέστω τοῦτον ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρῶτατον ἀπαψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκώψατο· Ἀρμένιδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου, ἀργύρεον τὸ αὐτὸ τοῦτο

ἐποίησ'· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρναδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεΐδς μιν ταῦτα ποιῶν-
τα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπαυένας, ὥς οἱ ἐπανιστάτο,
ἀπέκτεινε.

167. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρνανδὴς κατοικίαν
Φερεσίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου
ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατη-
γὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἀμασιν ἀπέδειξε, ἄνδρα Μα-
ρσάφιον· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἰόντα Πασαργά-
δην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστείλαι τὴν στρατιήν, ὁ
Ἀρνανδὴς πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθά-
ντιστο τίς εἴη ὁ Ἀρμασίλων ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρ-
καῖοι αὐτοὶ ὑποδεκνέατο πάντες· πολλὰ τε γὰρ καὶ
κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ
Ἀρνανδὴς, οὕτως δὴ τὴν στρατιήν ἀπέστειλε ἅμα τῇ
Φερεσίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου
ἐγένετο· ἀπαπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὥς ἐμοὶ δοκίμιν,
ἐπὶ Αἰβύων καταστρεφῇ. Αἰβύων γὰρ θῆ ἐθνεα
πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα,
βασιλεὺς ἦν ὑπῆρκα, τὰ δὲ πλεον ἐφφρόντιζε Δαρείου
οὐδέν.

168. ΟΙΚΕΟΥΣΙ δὲ κατὰ τὰδε ΑἰΒΥΕΞ, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι· πρῶτοι Ἀδυσρμαχίδααι. Αἰ-
βύων κατοικησονται, οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλεον Αἰγυ-
πτιόεσι χρεώνται, ἐσθλῆτα δὲ φορέουσι οἷον περ οἱ
ἄλλοι Αἰβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψάλλον περὶ
ἐκπατέρη τῶν κημήσιον φορέουσι χάλκεον· τὴν κεφα-
λαίαν δὲ πομῶσαι, τοὺς φθείρας ἐπὶ αὐτῇ λάβειν τοὺς
ἐκαστῆς ἐκάστη ἀντιτάμναι, καὶ οὕτως ῥίπτειν. οὗτοι

δὲ μόνον Αἰβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασι-
λεῖ μόνον αἱ παρθένους μελλούσας συνοικίειν ἐπι-
δεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἀριστὴ γένηται, ὑπὸ
τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκονσι δὲ οὗτοι οἱ
Ἀδυρμαχίδαι ἀπὸ Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ οὖ-
νομα Πλυνός ἐστι.

169. Τούτων δὲ ἔχονται Γιλίγαμμαι, νε-
μόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώραν, μέχρι Ἀφροδισιά-
δος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἡ τε Πλα-
τεία νήσος ἐπικίεσται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν
τῇ ἡπαίρω Μενελαῖος-λιμὴν ἐστι· καὶ Ἄξιρις, τὴν οἱ
Κυρηναῖοι οἰκον· καὶ τὸ Σίλφιον ἀρχεται ἀπὸ
τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατείας νήσου μέχρι τοῦ
στόματος τῆς Σύρτιος τὸ Σίλφιον. νόμοισι δὲ χρῆ-
νται οὗτοι παραπλησίοις τοῖσι ἐτέροις.

170. Γιλίγαμμίων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης
Ἀσβύσται· οὗτοί τοι ὑπὲρ Κυρήνης οἰκίουνσι. ἐπὶ
θάλασσαν δὲ οὐ κατήκονσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ
θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ
οὐκ ἦμιστα ἀλλὰ μάλατα Αἰβύων εἰς νόμους δὲ
τοὺς πλεῦνας μιμίεσθαι ἐπιτεθεύουσι τοὺς Κυ-
ρηναίους.

171. Ἀσβυστίων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης
Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρης οἰκίουνσι, κατή-
κοντες ἐπὶ θάλασσαν καὶ Εὐεσπερίδας. Αὐσχισίων
δὲ κατὰ μέρος τῆς χώρας οἰκίουνσι Κάβαλις, ὀλί-
γον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχει-
ραι πόλιν τῆς Βαρναίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖς
χρῶνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης.

172. *Αὐσχισίων δὲ τουτέων τὸ πρὸς ἐσπίερης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἰὸν πολλόν· οἱ τὸ θέρους καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αὐγίλα χῶρον ὀπωριεύοντες τοὺς φοινίκας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφεῖς πεφύκασι, πάντες ἰόντες καρποφόροι· τοὺς δὲ ἀτελείβους ἐπεὶ ἀνθηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον, καταλείουσι, καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες, πίνουσι· γυναικας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν φαστος, [ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μῆζιν ποιεῦνται·] τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται, ἐπεὶ σκίπωνα προστήσωνται, μέλονται· πρῶτον δὲ γαμίζοντες Νασαμῶνος ἄνδρος, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἑκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον, τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου· Ὀρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρῶνται τοιγῶδε· ὁμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἀπιτόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματά· καὶ κατευξάμενοι, ἐπιπαταχοιμέωνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τοῦτο χρῶνται· πίστισι δὲ τοιησίδε χρῶνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει· ἦν δὲ μὴ ἔχῃσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες λειχουσι.*

173. *Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Φύλλοι· οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιγῶδε· ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλντρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηκε· ἡ δὲ χώρα σφι πᾶσα ἐντὸς ἑοῦσα τῆς Σύρτιος ἦν ἄνυδρος· οἱ*

δὲ βουλευσάμενοι κοινῇ λόγῳ, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν τόπον· (λόγῳ δὲ ταῦτα τὰ λέγονσι Λίβυες.) καὶ ἐπὶ τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας δὲ νότος κατέχευσε σφραγ. ἑξαπαλομένων δὲ τουτέων, ἔχουσι τὴν χώραν οἱ Νασαμῶνες.

174. Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἀνέμον, ἐν τῇ θηριώδει οἰκίονσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἀνθρώπον φεύγουσι, καὶ παντός δμιλήν· καὶ οὔτε ὄπλον ἐντέταται ἀγρήιον οὐδὲν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιτρέσται.

175. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκίονσι Νασαμῶνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι, οἳ λόφους κείρονται· τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὖξασθαι, τὰ δὲ ἐνθεν καὶ ἐνθεν κείροντες ἐν χοῦ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαλὼν δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυφ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδησέ ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοι εἰσι.

176. Μακίων δὲ τουτέων ἐχόμενοι Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δεσμάτων πολλὰ ἐκάστη φορεῖ κατὰ τοιόνδε τι, ὥς λέγεται· κατ' ἀνδρα ἑκαστον μυχθόντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι, ὥς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα.

177. Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πότον τοῦτων τῶν Γινδάνων νίμοντας Λωτοφάγοι· οἳ τὸν

καρπὸν μόνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγαςθος ὅσον τε τῆς σχινοῦ γλυκύτης· δὲ τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος. ποιῶνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Ἀωτοφάγοι καὶ οἶνον.

178. Ἀωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, αἰῶρ ἥσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ ὄννομα Τρίτων ἐστὶ· ἐκδοδοὶ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι, τῇ ὄννομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Ἀκακδαίμονιοι φασὶ λόγιοι εἶναι κτίσαι.

179. Ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος Ἰήσονα, ἐπεὶ τὸ οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλῷ ἢ Ἀργῷ, ἐς θέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλάειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι· καὶ μιν ὥς πλείοντα γενέσθαι κατὰ Μαλίην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορρῇν, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχυσιν γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀπορίοντι τὴν ἔξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἔωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δεξιῖν, καὶ ἀπήμονας ἀποσταλείν. πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διάκπλοον τῶν βραχίων δειπνῆναι τὸν Τρίτωνα σφι, καὶ τὸν τρίποδα θείναι ἐν τῷ ἔωυτοῦ ἱρῷ· ἐπιθεσπίαντα τε τῷ τρίποδι, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσοσι σημῆναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὶ τὸν τρίποδα νομίσηται τῶν ἐκτόνων τις τῶν

ἐν τῇ Ἀργοῦ συμπεπόντων, τότε ἑκατὼν πόλιας οἰ-
κῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας, πᾶ-
σαν εἶναι ἀνάγκη. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχω-
ρίους τῶν Λιβύων, κρῦψαι τὸν τρίποδα.

180. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλίων Αὐ-
σεῖς· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες περὶ τὴν Τριτω-
νίδα λίμνην οἰκοῦσι· τὸ μέσον δὲ σφι οὐφίξει ὁ
Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι
τῆς κεφαλῆς· οἱ δὲ Αὐσεῖς τὰ ἔμπροσθεν. ὅρτῃ δὲ
ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθέναι αὐτῶν δίχα διαστᾶ-
σαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισι τε καὶ ξύλοισι,
τῇ αὐθιγενῇ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν,
τὴν Ἀθηναίην καλέομεν. τὰς δὲ ἀποδηγησάσας
παρθένους ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους κα-
λεοῦσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τὰδε ποι-
εῖσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεῦνσαν ἐκάστοτε
κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλλη-
νικῇ, καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν
λίμνην κύκλῳ. ὅτεοισι δὲ τοπάλαι ἐκόσμεον τὰς παρ-
θένους, πρὶν ἢ σφι Ἑλλήνας παροικισθῆναι, οὐκ
ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὅτι Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κο-
σμέσθαι αὐτὰς. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπί-
δα καὶ τὸ κρένος φημὶ ἀπῆχθαι ἐς τοὺς Ἑλλήνας.
τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Προειδέωνος εἶναι θυγατέρα
καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι
τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἑωυ-
τοῦ μιν πειθήσασθαι, θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγου-
σι. μῆτιν δὲ ἐπὶ κοινὸν τῶν γυναικῶν ποιοῦνται,
οὔτε συνρικέοντες, πτηνηδὸν τε μισγόμενοι. ἐπὶ τὰ

δι' ὧν αὖτις τὸ παιδίον αἰρὸν γένηται, συμφοριτεύουσι
 ἐς τὸντὸ οἱ ἄνδρες τρίτων μηνός, καὶ τῷ ἄνδρϊ τῶν
 ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

181. Οὗτοι μὲν αἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομά-
 δων Λιβύων εἰσίν. ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν
 ἡ Θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς Θηριώδεος
 ὄρεσιν ψάμμη κατέκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβίων
 τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλείας στήλας. ἐν δὲ τῇ
 ὄρεσιν αὐτῇ μάλιστα διὰ δόξα ἡμερῶν ὁδοῦ ἄλδος
 ἐστὶ τρύφεια κατὰ χνῶδρους μεγάλους ἐν πελοποννησίῳ,
 καὶ ἐν πελοποννησίῳ ἐκαστον τῷ πελοποννησίῳ ἀναποντίζει
 ἐκ μίσου ἄλδος ὅπως ψυχρὴ καὶ γλυκὴ. περὶ δὲ
 αὐτὸ ἄνθρωποι εἰκόουσιν ἔσθαι πρὸς τῆς ἐρήμου,
 καὶ ὑπὲρ τῆς Θηριώδεος, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβίων
 διὰ δόξα ἡμερῶν ὁδοῦ Ἀμφύονιοι, ἔχοντες τὸ
 ἴσον ἀπὸ τοῦ Θηβαίου Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβη-
 σιν, ὅς καὶ πρότερον εἴρηται μοι, ἡσυχασμὸν τοῦ
 Διὸς τῷγαλμᾷ ἐστὶ. συνεχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὅπως
 κρηναῖον ἴδον τὸ τῶν μὲν ὄρεσιν γίνεται χλιαρὸν,
 ὁμοφῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεταμβεῖν τὸ
 ἐστὶ, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρὸν· τῇ αὐτῇ δὲ
 ὄρεσιν τοὺς κήρυγας ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέ-
 ρης ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, ἐς δὲ ὅθεναι τε δὲ ἡλίου, καὶ
 τὸ ὅπως γίνεται χλιαρὸν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἴδον ἐς τὸ
 θερμὸν ἐς μίσας ῥύπτας παύσθαι· τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέ-
 ρᾳ ἀμβολαῖον· παρέρχονται τε μίσαι ῥύπτες, καὶ ψύ-
 χεται μέχρι ἐς ἡμέραν. ἐπὶ αὐτῇ δὲ αὐτῇ ἡ κριση κα-
 λίστα ἡλίου.

182. Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὁφρύης τῆς ψάμμου δὲ ἀλλείων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἄλός ἐστι ὁμοίος τῷ Ἀμμωνίῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τοῦτω οὖνομα Αὐγίλα ἐστὶ. ἰς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες ὁπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.

183. Ἀπὸ δὲ Αὐγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἄλλων ὁδοῦ, ἔταρος ἄλός κωνός, καὶ ὕδωρ. καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατὰ περ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέροις· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ, τοῖσι οὖνομα Γαράμαντις ἐστὶ ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέστες, οὕτω σπεύρουσι. συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λατοφάγους ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς ακοὺς ὁδός ἐστι· ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὁπισθονόμοι βόες γίνονται. ὁπισθονόμοι δὲ διὰ τῆς εἰσὶ· τὰ κέρειά ἐστιν περὶ τὰ ἐμπροσθεν. διὰ τοῦτο ῥίπῃ ἀναχωρόντες, νόμονται ἐς γὰρ τὸ ἐμπροσθεν οὐκ οἶοί τε εἶσι, προσεβαλλόντων ἐς τὴν ἣν τῶν κερῶν. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς ἀχύτητα τε καὶ τρίψιν. οἱ Γαράμαντις δὲ νοτοὶ τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι· οἱ δὲ τερνέουσι. οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πάδας τάχιστα ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ, τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφεις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρπετῶν· γλώσσαν δὲ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ παρομαθὴν νηομίκῃ, ἀλλὰ τετρίγῃσι, κατὰ περ αἱ νηοτερίδες.

184. Ἀπὸ δὲ Γαλαμάωντων δι' ἁλλείων δέκα ἡμε-
 ρίων ὁδοῦ ἄλλος ἄλός τε κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ
 ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι-
 Ἀτάραντες· οἱ ἄνωνμοί εἰσι μῦνοι ἄνθρώπων
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἁλῆσι μὲν γάρ σφί ἐστι Ἀτάραντες
 οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστω αὐτέων οὖνομα οὐδὲν κεί-
 ται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ
 πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχροὶ λοιδοροῦνται, ὅτι
 σφίας καίων ἐπιτρέβει, αὐτοὺς τε τοὺς ἄνθρώπους,
 καὶ τὴν χώραν αὐτέων· μετὰ δὲ, δι' ἁλλείων δέκα
 ἡμερίων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνός ἄλός, καὶ ὕδωρ, καὶ
 ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς
 τούτου οὖρος, τῷ οὖνομά ἐστι Ἀτλας· ἔστι δὲ στεί-
 ρον καὶ κυκλωτερές πάντη· ὑψηλὸν δὲ οὕτω, δὴ τὸ
 λέγεται, ὥς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέ-
 σθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νύφεια, οὔτε
 θέρους οὔτε χειμῶνος· τοῦτο κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέ-
 γουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι· ἐπὶ τούτου τοῦ οὖρος οἱ
 ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γάρ
 δὴ Ἀτλαντες· λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν
 σιτέσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὀρεῖν.

185. Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων ἔχω
 τὰ οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρῦῃ κατοικημένων κατα-
 λέξαι· τὸ δ' ἀπὸ τούτων οὐκέτι· διήκει δ' ὢν ἡ
 ὀφρῦῃ μέχρι Ἡρακληϊῶν στηλέων, καὶ τὸ ἔξω του-
 τέων· ἔστι δὲ ἁλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα
 ἡμερίων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκόντες· τὰ δὲ οἰ-
 κία τούτοις πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων οἰκοδομέ-
 αται· ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἀνερμυρὰ ἐστι·

οὐ γὰρ ἂν ἡδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἰόντες ἄλλοι, εἰ ἔε. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὁρᾷσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρῦθς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαλιαν τῆς Αἰβύης, ἔρημος καὶ ἀνυθρος καὶ ἄθρηος καὶ ἀνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα· καὶ ἱμαδὸς ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

186. Οὕτω μὲν μίχρη τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Αἰβυεῖς· καὶ θηλέων τε βοῶν οὗτοι γασόμενοι, θιότιπερ οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ἔς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες διακαιοῦσι πατέσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσιν, ἀλλὰ καὶ νηστειὰς αὐτῇ καὶ ὀρεγὰς ἐπιτελέουσιν· αἱ δὲ τῶν Βαρυαίων γυναῖκες οὐδὲ ὧν πρὸς τῇσι βοῦσι γέγονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει.

187. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκ αἶ νομάδες εἰσὶ Αἰβυεῖς, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χραιόμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδιά ποιεῦντες, οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασιν ποιεῖν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Αἰβύων νομάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι, ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνὰ τοιαῦτα τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὶ ἐτετραίετα γένηται, οἷσπερ προβάτων καίουσιν τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτέων, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισιν τοῦδε εἶνεκα, ὥς μὴ σφας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταυφάν φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτό σφας λέγουσιν εἶναι ὑγιηροτάτους. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Αἰβυεῖς ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ

ἔγω ἄτρεκέως εἶπαι, ἔγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ. ἦν δὲ καλοῦσι τὰ παιδιά σπασμὸς ἐπιγένηται, δαεύρηται σφι ἄκος· τράγου γὰρ οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφιας. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰβυες.

188. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἶδα· ἐπειὰν τοῦ ἑτοῦς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, φριπτεύουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοις μὲν νυν πάντες Αἰβυες θύουσι· αἰτάρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες, τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ Ποσειδῶνι.

189. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Αἰβυσσίων ἐποίησαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἦ ὅτι σκυτίνη ἢ ἐσθῆς τῶν Αἰβυσσίων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῆσι οὐκ ὅφεις εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔσταιται. καὶ δὴ καὶ τοῦ νομα κατηγορεῖ, ὅτι ἐκ Αἰβύης ἦκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων· αἰγίας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Αἰβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθεδάων· ἐκ δὲ τῶν αἰγίων τουτίων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκίει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐν ἱοῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάστα γὰρ ταύτη χρέωνται αἱ Αἰβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς. καὶ τίσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Αἰβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασιν.

190. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατὰπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπειὰν

ἀπὴν τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσθουσι, μηδὲ ὑπτιως ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπληκτα ἐξ ἀνδερῶν ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοις οὗτοι χρέωνται.

191. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Ἀυσίων ἔχονται ἀροτήρις ἤδη Λίβυες, καὶ οὐκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὐνομα κέεται Μάξιες· οἱ τὰ ἐπιδεξιὰ τῶν κεφαλίων κομόωσι, τὰ δ' ἐπαριστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα μίλιω χρίονται. φασὶ δὲ οἷτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἐσπέρην πολλῶν θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμονται, ἔστι ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρην, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὄρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφεις οἱ ὑπερμεγάλεις, καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ὄρκοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὥς δὴ λέγονται γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία κατὰψευστα.

192. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τουτίων οὐδέν. ἀλλ' ἄλλα τοιάδε, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλεις, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες, ἀλλ' ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι· καὶ ὄρνεις, τῶν τὰ κέρα τοῖσι Φοίνιξι οἱ πῆχες ποιῶνται· μέγα-

Θος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βουνὸν ἐστὶ καὶ βασ-
 σάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ πρῖοι ἄγριοι,
 καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρυνες,
 καὶ προκόδειλοι ὅσον τε τριπύχες χειρσαῖοι, τῆσι
 σαύρησι ἐμφορέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ
 ὄφεις μικροὶ, κίρας ἕν ἑκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε
 θὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἅπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν
 ἐλάφου τε καὶ ὑδὸς ἄγριον· ἔλαφος δὲ καὶ ἰς ἄγριος
 ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεια τριζῶ
 αὐτόθι ἐστὶ· οἱ μὲν δίποδες καλέονται· οἱ δὲ τε-
 τράποδες τὸ δὲ οὖνομα τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκόν, δύ-
 νηται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί· οἱ δὲ ἔχ-
 ντες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῇ σιλήῃ γινόμεναι, τῆσι
 Ταρτησσίοις ὁμοιάται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία
 ἢ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμῖς ἱστοροῦν-
 τες ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγινόμεθα ἐξικέσθαι.

193. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται,
 τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιοχεῦσαι τὰ ἄρματα ἐς τὸν
 πόλεμον.

194. Τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι
 μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῶ δ'
 ὅτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἀνδρας ποιεῖν. μι-
 τοῦνται δ' ὧν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι·
 οἱ δὲ σφι ἄφθογοι ὅσοι ἐν τοῖσι οὖρεσι γίνονται.

195. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι
 κέεσθαι νῆσον, τῇ οὖνομα εἶναι Κύραυνιν· μῆκος
 μὲν διηκοσίων σταδίων, πλάτος δὲ στενὴν, δια-
 βατόν ἐκ τῆς ἡπείρου· ἐλαιῶν τε μεστήν καὶ ἀμπέ-
 λων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἰ παρθένου

τῶν ἐπιχωρίων, πτεροῖσι ὀφειλῶσαν περὶ μέντοι πλο-
σιν, ἐκ τῆς ἑλνὸς ψῆγμα ἀναφέρονσι χρυσόν. ταῦτα
εἰ μὴν ἴσται ἀληθείας, οὐκ οἶδαι, τὰ δὲ λέγεται γρά-
φει. αἷν δ' ἂν πᾶν, ὅπου καὶ ἐν Ζανύνθῳ ἐκ λί-
μνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ
ᾤριον· εἰσὶ μὲν καὶ πλεῖντες αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δ'
ᾧς μεγίστη αὐτῶν, ἐβδομήμεντα ποδῶν πέντη, βέ-
θος δὲ, θισόργυρος ἔστι· ἐς ταύτην κοτιὸν κατεῖται.
ἐπ' αὐτῇ μυρεσίην προσθήσαντες, καὶ ἵπαιτα ἀναφέ-
ρουνσι τῇ μυρεσίῃ πίσσαν, ὅδμην μὲν ἔχουσιν ἀσφάλ-
του, τὰ δ' ἄλλα, τῆς Πισριᾶς πίσσης ἀμείνω ἐγ-
χεύουσι δὲ ἐς λάκκον ἐρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης.
ἐπειὴν δὲ αἰθροίσωσι σπυγνῇ, οὕτως ἐς τοὺς ἀμφορέας
ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὃ, τι δ' ἂν ἐκείνη ἐς
τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἔδν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θα-
λάσσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὥς τέσσαρες στάδιαι ἀπὸ τῆς λί-
μνης. οὕτως ᾧς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λι-
βύῃ κειμένης εἰκότα ἐστὶ ἀληθινή.

196. Λέγουσι δὲ καὶ τὰδε Καρχηδόνιοι, εἶναι
τῆς Λιβύης κῶφον τι καὶ ἀνδράπων ἐξ Ἡρακλήϊων
στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπειὴν ἀπέκωνται
καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θάπτεται αὐτὰ ἐπὶ τῇ παρὰ
τὴν κυματογῆν, ἐκβαίντες ἐς τὰ πλοῖα, τῶφιν κα-
πνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους, ἰδομένους τὸν καπνόν,
εἶναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἵπαιτα ἀπὸ τῶν φορ-
τίων χρυσὸν τιθέναι; καὶ ἄναρχοις πρὸς αὐτὰ
τῶν φορτίων τοὺς δὲ Καρχηδόνιους ἐπὶ πάντας σέ-
πτεσθαι· καὶ ἦν μὲν φαίνεται σφι ἄξιός δ' χρυσὸς
τῶν φορτίων, ἀπελόμενοι ἀπαλλύσσονται ἦν δὲ μὴ

εἴη ἄξιός, ἐςβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέσταν· οἱ δὲ
 προσελθόντες, ἄλλον πρὸς ἅν' ἔθηκαν χρυσόν, ἐς οὗ
 ἂν πείθωσι. ὠδικίαν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ ἀθ-
 τοὺς τοῦ χρυσοῦ ἀπαιτῶσι, πρὶν ἂν σφί ἀπιστωθῇ
 τῇ ἄλῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείτους τῶν φορτίων
 ἀπαιτῶσι πρότερον, ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

197. Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων
 ὀνομάσαι· καὶ τουτέων οἱ πολλοὶ βασιλῆος τοῦ Νεή-
 θων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τόσον
 δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα
 ἔθνη νέμεται αὐτήν, καὶ οὐ πλέω τουτέων, ὅσον
 ἡμεῖς ἴδμεν καὶ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα τῶν ἐθνέ-
 ων, τὰ δὲ δύο, οὐ. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθιοπες, αὐ-
 τόχθονες· οἱ μὲν, τὰ πρὸς βορέῳ, οἱ δὲ, τὰ πρὸς
 νότου τῆς Λιβύης οἰκίοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἑλ-
 ληνες, ἐπήλυδες.

198. Δοκέει δὲ μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναι τις ἡ Λι-
 βύη σπουδαία, ὥστε ἡ Ἀσίη ἢ Εὐρώπη παραβλη-
 θῆναι, πλὴν Κίτυπος μόνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὐ-
 νομα ἢ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀρί-
 στη γυνὴ Διμητρος παρὰ τὸν ἐκφέρειν· οὐδὲ οἷα οὐ-
 δέν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελέγγαιός τε γὰρ ἔστι, καὶ
 ἔκλυτος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχοῦ φρονιμύουσα οὐ-
 δέν, οὔτε ὄμβρον πλὴν πινοῦσα, διεδήληται· ὥσαι
 γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ
 παρὰ ταῦτά μέτρα τῇ Βαβυλωνίων γῆ κατίσταται.
 ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερῆται νέμονται· ἐπ' ἐκα-
 τοστά γὰρ, ἐπεὶ αὐτὴ ἐωνιῆς ἀριστα ἐνέλη, ἐκ-
 οῖοι· ἡ δὲ ἐν τῇ Κίτυπι ἐπὶ τρηχέσια.

199. ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρα, ἐοῦσα ὑψηλοτάτῃ ταύτης τῆς Αἰβύης, τὴν οἱ Νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑαυτῇ, ἀξίας θωύματος. πρῶτα μὲν γάρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾷ ἀμᾶσθαι τε καὶ τρυγᾶσθαι· τουτίων τε δὴ συγκομισμένων, τὰ ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾷ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνούς καλέουσι συγκομίσαι τε οὗτος ὁ μέσος καρπός, καὶ ὁ ἐν τῇ κατὰπεριτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὀργᾷ. ὥς τε ἐκπέποται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπός, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαράγινεται. οὕτω ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὁπώρα ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

200. Οἱ δὲ Φερεσίμης τιμωροὶ Πέρσαι, ἐπαίτα ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυσάνδεω, ἀπὸ κατὰ ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκειον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλλεω τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέχοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὲ ἐπολιόρκειον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντες τε ὀρύγματα ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιούμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκὸς ἀνέυρε ἐπιχάλας ἀσπίδι, ὡς ἐπιφρασθεὶς περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τεύχεος, προσέλαχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὲ ἄλλα ἔσκε κοφά, πρὸς ᾧ προσέλαχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντας δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς

γεωρucheόντας. τοῦτε μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι.

201. Χρόνων δὲ δὴ πολλῶν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων, Ἀμασις, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιαύδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὥς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἵρετοί εἶεν, δόλῳ δὲ αἵρετοί, ποιεῖν τοιαύδε· νυκτὸς τάφρην ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρῃσε, ποιεῖν τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσοπιδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προσεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς δὲ σφίεαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια· ἔς τ' αὖν ἡ γῇ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελείειν φάναι ἄξιον βασιλεῖ, καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους. μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοις, αὐτοὶ τε ἐξῆϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν πολεμίων ἔων παρῆναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνोलῆξαντες. οἱ δὲ Πέρσαι καταρῥήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν, ἔθειον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρῃξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδοποιεῖν, ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοις χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον, ὅσον αὖν ἡ γῇ μένῃ κατὰ τὰ τότε εἶχε καταρῥήξαι δὲ, οὐκέτι ἔμενε τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην.

202. Τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἢ Φερετίμη, ἐπεὶ τὲ οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθη

σαν, ἀντισκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος· τῶν δὲ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα, παρῆστίξε καὶ τούτοισι τὸ τείχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρχαίων λήϊην ἐκέλευσε θάσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτίων ἔσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόβου οὐ μετατίτοι· τούτοις δὲ τὴν πόλιν ἐπέτραπε ἡ Φερεσίμη.

203. Τοὺς ὧν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρχαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι ἀπῆσαν ὀπίσω καὶ ἐπεί τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπίστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρεῖν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς ὃ διεξιθούσι, καὶ ἰζομένοις ἐπὶ Διὸς Ἀνκαίου ὄχθον, μετεμέλυσέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρῶντο τοδεύτερον παρῆναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώφεον. τοῖσι δὲ Πέρσησι, αὐθενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπισε· ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἐξήκοντα στάδια, ἔζοντο. ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρνανδεῶ ἄγγελος, ἀποκαλίων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐπὶ δόδιά σφι δοῦναι, ἔτυχον· λαβόντες δὲ ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τοσενθεῦτεν αὐτοὺς Αἰθῖνες, τῆς τε ἐσθῆτος εἷνκα καὶ τῆς σκευῆς, τοὺς ὑπολειπομένους αὐτίων καὶ ἐπαλκομένους ἐφόρνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέστω.

204. Οὗτος ὁ Περσίων στρατὸς τῆς Λιβύης ἔκα-

στάτω ἐς Εὐσεπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρχαίων, τούτους δὲ ἐν τῆς Αἰγύπτου ἀνασπαστοὺς ἐποίησαν παρὰ βασιλῆα· βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὖνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκυμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

205. Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. ὥς γάρ θη τάχιστα ἐν τῆς Αἰβύης τισαμένη τοὺς Βαρχαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλίων ἐξέλειπε. ὥς ἄρα ἀνθρώποις αἰὲν λήν ἰσχυρὰ τιμωρεῖται πρὸς θεῶν ἐπίφθοροι γίνονται. ἡ μὲν δὲ Φερετίμης τῆς Βάκτιος τοιαύτη τε καὶ ποσαύτη τιμωρὴ ἐγένετο ἐς Βαρχαίους.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΛΑΙΚΑΡΝΗΣΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΠΕΜΠΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

ΟΙ ΔΕ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσῶν καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῶν δὲ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλήσποντιῶν, οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιδῶν τρηχέως. οἱ γὰρ ὧν ἀπὸ Στρυμόνος Παῖονες, χρήσαντος τοῦ Θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφεας οἱ Περινθιοί, ὄνομαστὲ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρεῖν, ἦν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρεῖν· ἐποίουν οἱ Παῖονες ταῦτα. ἀντικατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μονομαχίῃ τριφασίῃ ἐκ προκλήσιδός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἄνδρὶ καὶ ἵππον ἵπῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνῇ. νικῶντων δὲ τὰ

δύο τῶν Περινηθίων, ὥς ἐπαιώνιζον πεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἶπὼν κεν παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, „Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιταλόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον.“ οὕτω τοῖσι Περινηθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειροῦσι οἱ Παίονες, καὶ πολλὸν τε ἐκράτησαν, καὶ ἐλιπόν σφωον ὀλίγους.

2. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γενομένων τῶν Περινηθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθει. ὥς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρσις, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμεροῦμενος βασιλεῖ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεισθαι.

3. ΘΡΗΙΚΩΝ δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μεταί γε Ἰνδοῦς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἀρχοῖτο, ἢ φρονεῖοι κατὰ τωὐτό, ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μήποτε ἐγγίγνται· εἰσὶ δὲ κατὰ τοῦτο ἀσθενεῖς. οὐδέματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρεώνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρησιωναίων οἰκεδόντων.

4. Τουτίων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατιζόντες ποιεῦσι, εἴρηται μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταῦτα τοῖσι ἄλλοις· Θρηῖξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποι-

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΔΔΙΚΑΡΝΗΣΣΗΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΠΕΜΠΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

ΟΙ ΔΕ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσῶν καταλειφθέν-
τες ὑπὸ Δαρείου, τῶν δὲ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους
μὲν Περινθίους Ἑλληςποντίων, οὐ βουλομένους
ὑπηκόους εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, περιεφθέν-
τας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιδῶν τρηχέως. οἱ γὰρ
ὧν ἀπὸ Στρυμόνος Παῖονες, χρήσαντος τοῦ Θεοῦ
στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικα-
τιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφεας οἱ Περὶνθιοι, ὄνο-
μαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρεῖν, ἦν δὲ μὴ ἐπι-
βώσωνται, μὴ ἐπιχειρεῖν· ἐποίευσεν οἱ Παῖονες ταῦ-
τα. ἀντικατιζόμενων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προ-
αστείῳ, ἐνθαῦτα μονομαχίῃ τριφασίῃ ἐκ προκλή-
σιδός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἄνδρὶ καὶ ἵππον
ἵππῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνὶ. νικῶντων δὲ τὰ

δύο τῶν Περινηθίων, ὥς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπὼν κού παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, „Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον.“ οὕτω τοῖσι Περινηθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειροῦσι οἱ Παίονες, καὶ πολλὸν τε ἐκράτησαν, καὶ ἑλκὸν σφῶν ὀλίγους.

2. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὥδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γενομένων τῶν Περινηθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθει. ὥς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρσις, ἤλαντο τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλεῖ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεισθαι.

3. ΘΡΗΙΚΩΝ δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἰνδοῦς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονεῖοι κατὰ τωῦτό, ἀμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μήποτε ἐγγίγνεται· εἰσὶ δὲ κατὰ τοῦτο ἀσθενεῖς. οὐδέματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπληροῖσι πάντες χρεώνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετίων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρησιωναίων οἰκόντων.

4. Τουτίων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατιζόντες ποιῶσι, εἴρηται μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταῦτα τοῖσι ἄλλοις· Θρηῖξ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποι-

εὔσαι τοιαύδε· τὸν μὲν γινόμενον περιζόμενοι οἱ πρὸς, ἤκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγιόμενοι τὰ ἀνθρωπεία πάντα πάθεται· τὸν δ' ἀπογινόμενον παίζοντες τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων παύων ἔσπαλλαχθεῖς, ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ.

5. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρησιτωναίων ποιεῖσι τοιαύδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλὰς ἐπειὶ ὅτι τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιέστο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἢ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊοτάτου ἑωυτῆς· σφαχθεῖσα δὲ, συνθέπτεται τῷ ἀνδρὶ· αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· θυμὸς γὰρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.

6. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἐστὶ οὕτως· ὁ νόμος παλεῦσι τὰ τέκνα ἐκ' ἐξαγωγῇ· καὶ δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῶσι οἷα αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι· τὰς δὲ γυναῖκας ἰαχυρῶς φυλάσσουσι καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστιγχεῖν, εὐγενὲς κέκριται· τὸ δ' ἄστικτον, ἀγενές. ἀργὸν εἶναι, κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτιμώτατον. τὸ ξῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος, κάλλιστον. οὗτοι μὲν σφραγίσαντες οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσὶ.

7. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνας τοὺςδε, Ἄρτα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρταμιν· οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτέων, παρὲς τῶν ἄλλων παλησιάν, σέβονται Ἐρμῆν μέ-

λιστα· θινῶν καὶ ὁμνῶνσι μῦνον τοῦτον, καὶ λέγουσι γυγόνειναι ἀπὸ Ἑρμῶ ἑαυτούς.

8. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσὶ αἶδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρὸν καὶ παντοῖα σφάξαντες ἰσθήια, εὐωχεύονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες· χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσαι παντοῖον· ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἀσθλα τίθεται κατὰ λόγον μουννομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηήκων εἰσὶ αἶδε.

9. Τὸ δὲ πρὸς βορέῳ ἔτι τῆς χώρας ταύτης, οὐδαὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκέες οἵτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκόντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἰστροῦ ἰσθήμος χώρα φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μῦνους δὲ δύναμαι πυνθέσθαι οἰκόντας πέρην τοῦ Ἰστροῦ ἀνθρώπους, τοῖσι οὖνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πάντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικροὺς δὲ καὶ σιμονὺς καὶ ἀδυνατούς ἀνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἄρματα· εἶναι ὀξύτατους· ἄρματηλατεῖν δὲ πρὸς ταῦτα πρὸς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τουτέων τοὺς οὗρους ἀγχοῦ Ἑνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι· ὅπως δὲ οὗτοι Μήδων ἀποικοὶ γιγόνασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. [σιγύννας δ' ὦν καλίουσι Αἰγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλῆς οἰκοντες τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα.]

10. Ὡς δὲ Θρηήκιες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσαι τὰ πέρην τοῦ Ἰστροῦ εἰσὶ· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ

εἶναι διελθῆν τοπροσωτέρω. ἔμοι μὲν νυν, ταῦτα λέγοντες, δοκεῖσι λέγειν οὐκ εἰκότα· τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρσιν δοκίητα δοκεῖ εἶναι διὰ τὰ ψῦχα. ταῦτα μὲν νυν τῆς χάρις ταύτης πέρι λέγεται. τὰ παραθαλάσσια δ' ἦν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων πατήρ ποα ἔποιε.

11. ΔΑΡΕΙΟΣ δὲ ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλ-
λῆσποντον ἀπῆκετο εἰς Σάρδεις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰ-
στιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραι-
νέσιος τοῦ Μιτυληναίου Κῶεω· μεταπεμψάμενος δὲ
σφίας εἰς Σάρδεις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὲ
Ἰστιάιος, αἵτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος
μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήϊζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν
Ἡδωνίδα, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος
μὲν δὲ ταύτην αἰρέσται. ὁ δὲ Κῶης, οἷά τε οὐ τυ-
ραννος, δημότης τε ἦν, αἰτέει Μιτυλήνης τυραννεύ-
σαι. τελευθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὗτοι μὲν κατὰ
τὰ εἴλοντο ἐτρέποντο.

12. Δαρεῖον δὲ συνήνεκε, πῆγμα τοιόνδε ἰδόν-
τα, ἐπιθυμῆσαι ἐντελλασθαι Μεγαβάζω, Παιό-
νας ἰδόντα ἀνωσπᾶστους ποιῆσαι ἐν τῆς Εὐρώπης
εἰς τὴν Ἀσίην. ἦν Πίγρης καὶ Μαντίης, ἄνδρες Παι-
ονες· οἱ ἐπεὶ τε Δαρεῖος διέβη εἰς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ
ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν, ἀπικνέονται εἰς Σάρ-
δεις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα.
φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον εἰς τὸ προά-
στιον τὸ τῶν Αὐδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαν-

τες τὴν ἀδελφεὴν ὥς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδαρ ἔπεμπον, ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λίνον. ὥς δὲ παρῆλθε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ Λαρεΐῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ *Ιλερσικὰ* ἦν οὔτε *Λύδια* τὰ ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικός, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς *Ἀσίας* οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δ' ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινας πέμπει, κελύων φυλάξαι ὅ, τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὀπισθεν εἶποντο. ἡ δὲ ἐπεὶ τε ἀπείκετο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσα τὸν ἵππον· ἄρσασα δὲ καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρῆλθε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπέλκουσα ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν ἵππον, καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον.

13. *Θαυμάζων* δὲ ὁ *Λαρεΐος* τὰ τε ἔκρινε ἐκ τῶν κατασκόπων, καὶ τὰ αὐτὸς ἄρα, ἄγχι αὐτὴν ἐκέλευε ἰωυτῷ ἐς ὄψιν. ὥς δὲ ἄχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, οὐκὰ πρόσω σκοπιῇν ἔχοντες τουτέων. εἰρωτέωντος δὲ τοῦ *Λαρεΐου*, ὁποδαπῇ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι *Παίονες*, καὶ ἐκείνην εἶναι σφείων ἀδελφεὴν. ὁ δ' ἀμείβετο, τίνες δὲ οἱ *Παίονες* ἀνθρώποι εἰσι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί κῆνοι ἐθελόντες ἔλθοιεν ἐς *Σάρδις*, οἱ δὲ οἱ ἔφραζον, ὥς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτοῦς· εἴη δὲ ἡ *Παιονίη* ἐπὶ τῷ *Στρυμῶνι* ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ *Στρυμῶν* οὐ πρόσω τοῦ *Ἑλλησπόντου*· εἴησαν δὲ *Ταυαρῶν* τῶν ἐκ *Τροίης* ἄποικοι. οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον. ὁ δὲ εἰρώτα, εἰ καὶ πᾶσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες. οἱ δὲ

καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν αὐτοῦ γὰρ ὢν τούτου εἴνεκα καὶ ἐποιέετο.

14. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγαβάζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγὸν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθίων Παίονας, καὶ παρ' ἐωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθετε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· περαιωθεὶς δὲ, διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ, ἐπιλεξάμενος καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην.

15. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παίονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφίας ἵεναι, ἀλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης, δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἐτοιμοὶ τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπίοντα ἐρύκειν· οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλλισθαι τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράποντας· λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας, ἐσπύπτονται ἐς τὰς πόλεις αὐτέων, ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες, εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παίονες ὥς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλεις, αὐτίκα διασκεδασθέντες, κατ' ἐωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδουσιν σφίας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαίωνες τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης ἐξ ἡθίων ἐξαναστάντες, ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

16. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος, καὶ Ἀόβηρας, καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Ὀδομάντους, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην

τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβιά-
ζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημέ-
νους ἐξαιρέειν ὧδε· ἱερία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευ-
γμένα ἐν μέσῃ ἔστηκε τῇ λίμνῃ, ἔξοδον ἐκ τῆς ἡπεί-
ρου στενὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ· τοὺς δὲ σταυροὺς
τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἱερίοις τὸ μὲν κού ἀρχαῖον
ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται· μετὰ δὲ, νόμος
χρεώμενοι ἰστιάσι τοιῶδε· κομίζοντες ἐξ οὗρου, τῷ
οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἐκάστην ὁ γα-
μέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίσταν· ἄγεται δὲ ἕκαστος
συχναὺς γυναῖκας· οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον κρα-
τίων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἱερῶν καλύβης τε, ἐν ᾗ διαι-
τῶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱερῶν κάτω
φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παῖδια δέσνυ-
σι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνον-
τες. τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοις παρέ-
χουσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πληθὺς ἐστὶ τοσοῦτον,
ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κα-
ταίει σχοίνῳ σφυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην, καὶ οὐ
πολλόν τινα χρόνον ἐπισχών, ἀνασπᾷ πλήρεια ἰχθύ-
ων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλεῖουσι
πάπρικας τε καὶ τίλωνα.

17. Πασιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἦγοντο ἐς
τὴν Ἀσίην. Μεγάβιας δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίον-
ας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἐπὶ τῷ
Πέρσας, οἳ μετ' αὐτὸν κείνον ἔσαν δοκιμώτατοι ἐν
τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ' Ἀμύν-
την, αἰτήσαντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ.
ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς

τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς Ἀμύνης τὸ μάταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τουτέων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοίτα· μετὰ δὲ τὸ μάταλλον, Δύσωρον καλεόμενον οὗρος ὑπερβαίντω εἶναι ἐν Μακεδονίῃ.

18. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθίντες οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην ὥς ἀπίκοντο, αἴτιον, ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν Ἀμύντιω, Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου, καὶ σφραγὶς ἐπὶ ξινίῃ παλίστῃ παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπές, ἐδίδετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε, „ἔϊνι „Μακεδῶν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπειὰν „δείπνον προτιθώμεθα μίγα, τότε καὶ τὰς παλλὰς „κὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρὰ „δφους· σὺ νυν, ἐπεὶ περ προθύμως μὲν ἐδίξαο, με „γάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε βασιλεῖ Δαρείῳ γῆν τε „καὶ ὕδωρ, ἔπειθ νόμος τῷ ἡματιέρῃ.“ εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης, „ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γὰρ ἐστὶ „οὗν οὗτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναικῶν „ἐπεί τε δὲ ἡμῖς ἐόντες δεσπόται προσχρηίζετε του „τίων, παρίσται ὑμῖν καὶ ταῦτα.“ εἶπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμψατο τὰς γυναῖκας. αἱ δ' ἐπεὶ τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπειθὲς ἀντίαι ἔζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι τὸ ποιηθῆν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρείσσον γὰρ εἶναι ἀρχῆθαι μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παρῆζομένας, ἀντίαι ἔχουσιν, ἀλγυθόνας σφι ὀφθαλ-

μῶν. ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρ-
 ζειν· παιθομενέων δὲ τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρ-
 σαι μαστῶν τε ἄπτοντο, οἷα πλεύνας οἰνωμένοι, καὶ
 κού τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο.

19. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα δρῶν, ἀτρεμάς τι-
 χε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπερδευμαίνων τοὺς Πέρ-
 σας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντῃ, παρεῶν τε καὶ δρῶν
 ταῦτα, αἷτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδα-
 μῶς ἔτι κατέχειν οἶός τ' ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρον,
 εἶπε πρὸς Ἀμύντῃ ταῦτε, „Σὺ μὲν, ὦ πάτερ, εἶπε
 „τῇ ἡλικίῃ, ἀπιὼν τε ἀναπαύο, μηδὲ λιπάρῃ τῇ
 „πόσει· ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε, πάντα τὰ
 „ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι.“ πρὸς ταῦτα συν-
 ιαὺς ὁ Ἀμύντης, ὅτι νεώτερον πρῆγμα πηξέειν μά-
 λει Ἀλέξανδρος, λέγει, „Ω παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνα-
 „καιομένου συνήμι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ
 „ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ χρητίζω
 „μηδὲν νεοχμῶσαι κατ' ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ
 „ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχευ δρῶν τὰ ποιούμενα·
 „ἀμφὶ δὲ ἀπόδοι τῇ ἐμῇ πείσομαι τοι.“

20. Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρητίζας τουτέων οἰχάνετο,
 λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας, „Γυναικῶν
 „τουτέων, ὦ ξείνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπειθή, καὶ
 „εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι, καὶ δοκῶσιν ὦν αὐ-
 „τέων· τούτου μὲν πέρι αὐτοὶ ἀποσημανέεσθε· νῦν δὲ,
 „σχεδὸν γάρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη προσέρχεται ὑμῖν,
 „καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας δρῶν μέθης, γυναικας
 „ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, ὥφετε λούσασθαι· λου-
 „σαμένας δὲ, ὀπίσω προσδέεσθαι.“ εἶπας ταῦτα,

συνέπαινοι· γὰρ ἔσαν οἱ Πέρσαι, γυναῖκας μὲν ἐξελ-
 θούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικῆτιν· αὐτὸς δὲ ὁ
 Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας λειο-
 γενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευάσας, καὶ
 ἔγχειρίδια δοὺς, παρῆγε ἔσω· παράγων δὲ τούτους,
 ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε, „ὦ Πέρσαι, οἴκατε παν-
 „θαισὴ τελέῃ εἰσιτῆσθαι· τὰ τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἶχο-
 „μεν, καὶ πρὸς, τὰ οἶά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν,
 „πάντα ὑμῖν πάρεστι, καὶ δὴ καὶ τόδε τὸ πάντων
 „μέγιστον, τὰς τε ἐσωτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελ-
 „φείας ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν· ὥς παντελῶς μάθῃτε
 „τιμωμένοι πρὸς ἡμῶν τῶν πέρ ἐστε ἄξιοι, πρὸς δὲ,
 „καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγεῖλητε, ὥς ἀνὴρ
 „Ἕλλην Μακεδόνων ὑπαρχος ἐν ὑμέας ἐδέξατο καὶ
 „τραπέζῃ καὶ κοίτῃ.“ ταῦτα εἰπας Ἀλέξανδρος, πα-
 ρίξει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἄνδρα Μακεδόνα, ὥς γυναῖκα τῷ
 λόγῳ· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ σφειων οἱ Πέρσαι ψαύειν ἐπι-
 ρῶντο, διαργάζοντο αὐτοὺς.

21. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μὲν διεφθάρη-
 σαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θειραπητὴ αὐτῶν· εἶπετο γὰρ
 δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ θειράποντες, καὶ ἡ πᾶσα
 πολλὴ παρασκευή· πάντα δὲ ταῦτα ἅμα πᾶσι κεί-
 νοις ἠφάνιστο. μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστα-
 ρον, ἡ ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τουτῶν μεγάλῃ ἐκ τῶν
 Περσῶν ἐγένετο· καὶ σφειας Ἀλέξανδρος κατέλαβε
 σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ καὶ τὴν ἐσωτοῦ ἀδελ-
 φεὴν, τῇ οὐνομα ἦν Γυγαίῃ· δοὺς δὲ ταῦτα κατέ-
 λαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάδῃ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν
 διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μὲν

νυν τῶν Παρσίων τουτέων θάνατος οὕτω καταλαμ-
φθεῖς ἐσιγήθη.

22. Ἕλληνας δὲ τούτους εἶναι ἀπὸ Περδικιω-
γεγονότας, κατάπερ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω
τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπισθε
λόγοισι ἀποδείξω, ὥς εἰσι Ἕλληνες· πρὸς δὲ, καὶ οἱ
τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω
ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλέξανδρον γὰρ ἀεθλαῦειν ἐλομέ-
νους, καὶ καριαβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθεν-
σόμενοι Ἑλλήνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι, οὐ βαρβα-
ρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων.
Ἀλέξανδρος δὲ ἐπιειδῆ ἀπέδεξε, ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρί-
θη τε εἶναι Ἕλληνα, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον, συν-
εξέπιπτε τῷ πρώτῳ. ταῦτα μὲν νυν οὕτω κη ἐγένετο.

23. ΜΕΓΑΒΑΖΟΣ δὲ ἄγων τοὺς Παίονας
ἀπείκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθ'εῦτεν δὲ διαπε-
ραιωθεὶς, ἀπείκετο εἰς Σάρδεις. αἶτε δὲ τειχίσαντος ἡδη
Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας
ἔτυχε μισθὸν θαρσύνῃ φυλακῆς τῆς σχεδίστης· ἐόντος δὲ
τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ οὐ-
νομά ἐστι Μύρκινος· μαθὼν δὲ ὁ Μεγάβαζος τὸ
ποιεῦμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε τάχιστα εἰς τὰς
Σάρδεις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρεῖος ταῦτα,
„ὦ βασιλεῦ, κοῖδ'ον τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἑλ-
„λήνι, δεινῷ τε καὶ σοφῷ, θοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν
„Θρηάκῃ; ἵνα ἔδῃ τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ
„πολλοὶ κωπίες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα· ὁμιλὸς τε πολ-
λὸς μὲν Ἕλληνα περιτοκίει, πολλὸς δὲ βαρβαρος· ο
προστάτῳ ἐπιλαβόμενοι, ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἄν κεί-

ἡνος ἐξηγήσεται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. σὺ νῦν τοῦτον
 „τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιῶντα, ἵνα μὴ οἰκηῖται
 „πολέμῳ συνάχῃ· τρόπῳ δὲ ἡπίῳ μεταπεμψάμενος,
 „παῦσον· ἐπεὶ δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιῶν, ὅπως
 „μηκέτι κείνος ἐς Ἑλληνας ἀπίζεται.“

24. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος, εὐπειρώς ἔπει-
 θε Δαρεῖον, ὥς εὖ προσέων τὸ μᾶλλον γίνεσθαι.
 μετὰ δὲ, ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκε-
 νον, ἔλεγε τάδε, „Ἰστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε
 „λέγει, Ἐγὼ φροντίζων εὐρίσκω ἐμοὶ τε καὶ τοῖς
 „ἔμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σέῳ ἄνδρα εὐνοῦστε-
 „ρον· τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μα-
 „θῶν. νῦν ὦν, ἐπινοῶ γὰρ πρήγματα μεγάλα κα-
 „τεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ
 „ὑπερθίωμαι.“ τοῦτοισι τοῖσι ἔπεισι πιστεύσας ὁ Ἰστι-
 αῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιούμενος βασιλῆος σύμβουλος
 γενέσθαι, ἀπύκτετο ἐς τὰς Σάρδεις. ἀπικομένη δὲ οἱ
 ἔλεγε Δαρεῖος τάδε, „Ἰστιαῖε, ἐγὼ σε μεταπεμψάμεν
 „τῶνδε εἵνεκα· ἐπεί τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυ-
 „θίων, καὶ σὺ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδὲν καὶ ἄλλο
 „χρῆμα οὕτω ἐν βραχεὶ ἐπεζήτησα, ὥς σὲ ἰδέσθαι τε
 „καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκὼς ὅτι κτηνώ-
 „των πάντων ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος, συνετός
 „τε καὶ εὖνοος· τὰ τοι ἐγὼ καὶ ἀμφοτέρω συνειδὼς
 „ἔχω μαρτυρεῖν ἐς πρήγματα τὰ ἐμὰ. νῦν ὦν, εὖ
 „γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι ἐγὼ προτείνω-
 „μαι· Μίλητον μὲν ἴα, καὶ τὴν νεώταστον ἐν Θρηήκῃ
 „πόλιν, σὺ δὲ μοι ἐπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε τάπερ ἂν
 „ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος.“

25. Ταῦτα Λαρσίος εἶπας, καὶ παταστήσας Ἀγ-
καφόντα, ἀδελφεὸν ἰωντοῦ δημοκράτην, ὑπαρχον
εἶναι Σαρδίων, ἀπῆλυνε εἰς Σοῦσα, ὅμα ἀγόμενος
Ἰστιάϊον Ὅταναι δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν
παρυθαλασσίων ἀνδρῶν τοῦ τὸν πατέρα Σισάμην
βασιλεὺς Καμβύσης, γενόμενον τῶν βασιλεῶν δι-
καστίαν, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον εἰδίκασι, σφα-
ξας, ἐπέδειξε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα σκαδέας δὲ
αὐτοῦ τὸ δέρμα, ἡμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε, καὶ ἐνέ-
κισε τὸν θρόνον· ἐς τὸν ἔχον εἰδίκαζ· ἐνταῦνας δὲ
ὁ Καμβύσης, ἀπέδειξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σι-
σάμευ, τὸν ἀποκατάνας ἀπέδειξε, τὸν παῖδα τοῦ
Σισάμευ, ἐντελέμενός οἱ μανησέσθαι, ἐν τῇ κατί-
ζον θρόνῳ διδάξαι.

26. Οὗτος ὢν ὁ Ὅτανης, ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς
τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διαδόχος γενόμενος Μεγα-
βάζῳ τῆς στρατηγίας, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ Καρ-
χηδόνους· εἶλε δὲ Ἀντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῆ·
εἶλε δὲ Λαμπώνιον· λαβάν δὲ παρὰ Λεσβίων νείας,
εἶλε Ἀῆμνόν τε καὶ Ἰμβρον, ἀμφοτέρους ἔτι τότε ὑπὸ
Πελασγῶν οἰκιομένας.

27. Οἱ μὲν δὲ Ἀῆμνιοι καὶ ἐμαχέσσαντο εὖ, καὶ
ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ πε-
ραιοῦσι αὐτίων οἱ Πέρσαι ὑπαρχον ἰπιστάσι Ἀνκά-
ρητον, τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου
ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Ἀνκάρητος ἄρχων ἐν Ἀῆμνι,
τελευτῇ. αἰτίῃ δὲ τοῦτοι ἦδε πάντας ἡνδραποδί-
ζαιτο καὶ κατιστρέφετο· τοὺς μὲν, λευκοστράτης ἐπὶ

Σκυθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ, σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν τὸν ἀπὸ Σκυθῶν ἐπίσω ἀποκομιζόμενον. οὗτος μὲν νυν τσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας· μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεως κακῶν ἦν.

28. ΚΑΙ ΗΡΧΕΤΟ τοδεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γάρ, ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε· τοῦτο δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἐαυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα· κατὲνπερθε δὲ τουτίων, ἐπὶ δύο γενεαίς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσει, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν· τούτους γάρ καταρτιστήρας πάντων τῶν Ἑλλήνων εἶλοντο οἱ Μιλήσιοι.

29. Κατήλλαξαν δὲ σφείας ὥδε οἱ Πάριοι. ὥς ἀπίκοντο αὐτίων ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, (ὥρεον γάρ δὴ σφείας δεινῶς οἰκοφθορημένους,) ἔφασαν αὐτίων βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώραν. ποιῶντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πῦσαν τὴν Μιλησίην, ὅπως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ ἄγρον εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγραφέατο τοῦνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἄγρου. διεξελάσαντες δὲ πῦσαν τὴν χώραν, καὶ σπανίους εὐρόντες τούτους, ὥς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἀλίην ποιησάμενοι, ἀπιδέξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν, τῶν εὐρον τοὺς ἄγρους εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γάρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δὴ σφείας ἐπιμελήσεσθαι, ὥσπερ τῶν σφετέρων· τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στασιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν.

30. Τότε δὲ ἐκ τούτων τῶν πολλῶν ὧδε ἤρχετο
 παρὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες
 τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου φυγόντες δὲ ἀπίκοντο
 ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος
 εἶναι Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρειο, γαμβρός τε εἶναι
 καὶ ἀνεψιὸς Ἰστιαίου τοῦ Λυσαγόρειο, τὸν δὲ Λα-
 ρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος τύραννος
 ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον εἶναι
 ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν εἶναι
 τῷ Ἰστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν
 Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρειο, εἰ πως αὐτοῖσι
 παύσχοι δύναμιν τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυ-
 τῶν. ὁ δὲ, ἐπιλεξάμενος, ὥς ἦν δι' ἑωυτοῦ κατέλ-
 θωσι ἐς τὴν πόλιν, ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ
 ποιούμενος τὴν ξενίην τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι λό-
 γον προσέφερε, „Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι
 „δύναμιν τοσαύτην παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεχόν-
 „των τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Νάξων· πυνθάνομαι
 „γὰρ ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα Νάξιοις εἶναι, καὶ
 „πλοῖα μακρὰ πολλὰ· μηχανήσομαι δὲ, πᾶσαν
 „σπουδὴν ποιούμενος ἐπινοῶν δὲ τῇδε. Ἀρταφέρ-
 „νης μοι τυγχάνει εἶναι φίλος· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης Τυτῶ-
 „σπειω μὲν ἐστὶ παῖς, Λαφείου δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελ-
 „φός· τῶν δ' ἐπιθαλασσιῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει
 „πάντων, ἔχων στρατιὴν τε πολλὴν καὶ πολλὰς νῆας
 „τοῦτον ὧν δοκίω τὸν ἄνδρα ποιήσῃν τῶν ἂν χρητ-
 „ζώμεν.“ ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι, προσέθεσαν
 τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ἢ δύναιτο ἄριστα, καὶ
 ὑπὸσχέσθαι δῶρα ἐκάλπουν, καὶ δαπάνην τῇ στρα-

τιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσονται· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσωσι τοὺς Ναξίους καὶ ἂν αὐτοὶ καλέωσι· ὥς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τούτων τῶν Κυκλάδων οὐδεμίῃ καὶ ἦν ὑπὸ Λαλαίῳ.

31. Ἀπικόμανος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδεις, λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, ὥς Νάξος εἴη νήσος μεγάλη· μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δ' ἐνὶ πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. „Σὺ ὢν ἐπὶ ταύτην τὴν χώραν „στρατηλάτης, παιδάων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ „αὐτῆς. καὶ τοὶ ταῦτα ποιήσαντι, τοῦτο μὲν ἔστω „ἔτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα παρὲς τῶν ἀναι- „σιμωμάτων τῇ στρατιῇ· ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια „ἡμέας τοὺς ἀγροντας παρέχων· τοῦτο δὲ νήσους πρὸς- „κτῆσαι βασιλεῖ, αὐτὴν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύ- „της ἡρτημένους, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας „τὰς Κυκλάδας καλεσμένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμώμε- „νος, εὐπαιτίως ἐπιδήσειαι Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ „τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρῳ, καὶ πόρτα „εὐπισταὶ χειρωθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νῆες ταύ- „τας πάσας χωρῶσασθαι.“ ὁ δὲ ἀμαίβετο αὐτὸν τοῖςδε, „Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλῆος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμαίων „ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινεῖς πάντα, πλην τῶν „νείων τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νείων δηκόμεναί „τοὶ ἔτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι· διὰ δὲ τούτοις καὶ „αὐτὸν βασιλεῖα συνέπαινον γίνεσθαι.“

32. Ὁ μὲν δὲ Ἀρισταγόρης ὥς ταῦτα ἤκουσε, παρακαρὴς ἔων, ἀπήϊε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης,

αἷς οἱ πέμποντι ἐς Σούσα, καὶ ὑπερθάντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρου λεγόμενα, συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτεα ὄμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· στρατηγὸν δὲ ταυτέων ἀπέδειξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Πανσανίης δὲ Κλειομβρότειο Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθὴς γὰρ ὁ λόγος, ὑστέρῃ χρόνῳ ταυτέων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπιστεῖλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρου.

33. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μελίτου τὸν τε Ἀρισταγόρου καὶ τὴν Ἰάδα στρατιήν καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε πρόφασιν ἐπὶ Ἑλλησπόντον· ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νῆας ἐς Καύκασα, ὥς ἐνθεῦτεν βορρῇ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλλοι, καὶ οὐ γὰρ ἔδειε τοῦτω τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηνέχθη γενέσθαι. περιῶντος Μεγαβάτειο τὰς ἐπὶ τῶν νηῶν φυλακὰς, ἐπὶ νηὶ Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσω· ὁ δὲ, δειρόν τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νηὸς, τῷ οὐνομα ἦν Σχύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμῆς διελόντας τῆς νηὸς πατὰ τοῦτο, ἔσω μὲν κεφαλὴν ποιέοντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σχύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ, ὅτι τὸν ξεινὸν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δῆσας λυμαίνοιτο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρσῃν τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδεί-

το, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε. πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν
ἐποίησατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀριστα-
γόρῃ. ὁ δὲ εἶπε, „Ξοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγ-
„μασι τί ἐστι; οὐ σὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμὸν
„πιέθεσθαι, καὶ πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολ-
„λὰ πρήσσεις;“ ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ, θυ-
μωθεὶς τούτοισι, ὥς νύξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νά-
ξον πλοίῳ ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα
τὰ παρεόντα σφί περ ἡγήματα.

34. Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέ-
κοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι.
ἐπεὶ μέντοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐξετείχαντο τὰ
ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ, ὥς
πολιορκησόμενοι, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ, καὶ τὸ τεῖ-
χος ἐκύβαντο. καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὥς πα-
ρεσομένου σφί περ πολέμου. οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ
τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμέ-
νους προσεφύροντο, καὶ ἐπολιορκεον μῆνας τέσσερας.
ὥς δὲ τὰ τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦ-
τα καταδεδαπάνητό σφί, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ
προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλευνόντος τε ἐδέετο ἢ πο-
λιορκίῃ, ἐνθαῦτα τεῖχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων
οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἡπειρον, κα-
κῶς πρήσσοντες.

35. Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ
Ἀρταφέρνηϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπλεξε μιν ἡ δα-
τιάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀφ' ὧν δέε τε, τοῦ
στρατοῦ πρήξαντος κακῶς, καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλη-
μένος· ἐδόκει τε τὴν βασιληίην τῆς Μιλήτου ἀπαι-

ρήσασθαι. ἄρρωθίων δὲ τούτων ἕκαστα, ἐβουλεύετο ἀπόστασιν· συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἑστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῆχθαι ἐκ Σουσίων παρ' Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρην ἀπὸ βασιλῆος· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημήναι ἀπεσθῆναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλῶς σημήναι, ὥστε φυλασσόμενών τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ, τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρῆσας τὴν κεφαλὴν, ἔστιξεν, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὥς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδέν· ἑπεὶ δὲ ἀπῆκται ἐς Μίλητον, κτελεῖν Ἀρισταγόρην ξυρῆσαντά μιν τὰς τρίχας, κατειδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν· τὰ δὲ στίγματα ἐσήμανε, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν· ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίησε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμᾶ ἐς αὐτὴν ἤξειν ἔτι ἐλογίζετο.

36. Ἰστιαῖος μὲν νυν ταῦτα διανοούμενος, ἐπεὶ πέμπε τὸν ἄγγελον. Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα· ἐβουλεύετο ὥς μετὰ τῶν στασιωτῶν, ἐκφήνας τὴν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τωὐτό ἐξεφέροντο, κτελεύοντες ἀπίστασθαι· Ἐκαταῖος δ' ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλεὺς τῶν Περσέων ἀναιρεῖσθαι, καταλέγων τὰ τε ἔθνη πάντα τῶν ἡρχε Δαρείος, καὶ τὴν δόναμιν αὐτοῦ· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ

ἐπιθεῖν, δεύτεραι συναβούλευσι ποιεῖν, ὅπως ναυικρώ-
 τεις τῆς θαλάσσης ἴσονται. ἄλλως μὲν νυν αὐδαμῶς
 ἔφη λίγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο· ἐπίστασθαι γάρ
 τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων εἶδεναι ὡς θανάσι· εἰ δὲ
 τὰ χρήματα πωταγεθῇ τὰ δὲ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν
 Βραγχιδναί, τὰ Κραῖσος δ' Ἀσδορ ἀνέστηκε, πολλὰς
 εἴχει ἐλπίδας ἐπιμνησθῆσαι τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτως
 αὐτοὺς τε ἔειπεν χρήμασι χρᾶσθαι, καὶ ταῖς πωλοσί-
 ονς οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα με-
 γάλα, ὡς δεδῆλωται μοι ἐν τῇ πρώτῃ τῶν λόγων.
 αὕτη μὲν δὲ οὕτως ἐνίκη ἡ γνώμη· ἐδόκει δὲ ὅμως ἐπι-
 στασθαι· ἵνα τε αὐτῶν πλώσονται εἰς Ἀφυάντια εἰς
 τὸ στρατάπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπαιχθόν, εἰς
 ἐκθαῦτα, συλλαμβάνειν πικροῦσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νε-
 ῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς.

37. Ἀποπεμφθέντες δὲ Ἰηταγόρου παρ' αὐτὸ
 τοῦτο, καὶ συλλαβόντες δόλην Ὀλλασπον Ἰβανώλους
 Μυλασσία, καὶ Ἰτυσίαν Τύμνους Τερμερόα, καὶ
 Κένην Ἐρξάνδρου, τῷ Λαφίῳ Μιτιλήνην ἐδωρή-
 σατο, καὶ Ἀριαταγόρην Ἡρακλείδην Κυμαῖον, καὶ
 ἄλλους αὐγχοὺς οὗτοι δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέως δ' Ἀρατα-
 γόρου ἀπιστήκει, πᾶν ἐπὶ Λαφίῳ μακροτέρως καὶ
 πρώτα μὲν λόγῳ μετὰ τὴν τυραννίδα, ἰσονομίαν
 ἐποίησεν τῇ Μιλήτῃ, ὡς ἂν ἐκόντες αὐτῇ. οἱ Ἀμιώτας
 συναπιστάτατο· μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίᾳ τοῦ-
 τὸ τοῦτο ἐποίησεν, τοὺς μὲν ἐξαλείψων τῶν τυράννων,
 τοὺς δ' ἔλαβε τυράννοισι ἀπὸ τῶν πᾶν τῶν συμπελο-
 σασίων ἐπὶ Νάξῳ, ταύτους δὲ φίλα βουλόμενος

ποιέσθαι τῇσι πόλεσι, ἐξιδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πό-
λιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος.

38. Κόην μὲν νυν Μιτυληναῖοι, ἐπαί τε τάχι-
στα παρῆλαβον, ἔξαγωγόντας κατέλειπον Κυρναῖον
δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκον ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ
πλεῖντες ἀπέλειπον. τυράννων μὲν νυν κατὰπαντα ἐγένε-
το ἀνά τὰς πόλεις. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος
ὥς τοὺς τυράννους κατέπαυσεν, στρατηγὸς ἐν ἐκεί-
στῃ τῶν πόλεων καλεσθεὶς ἐκάστην καταστῆσαι, δεύ-
τερον αὐτὸς ἐς Λακεδαιμόνιον προήρσι ἐπιδότωλος ἐγί-
νετο· εἶς γὰρ δὴ συμμηχίης τινὸς ἐδ' μεγάλῃς ἐξου-
σιάζειναι.

39. ΤΗΣ ΔΕ ΣΠΑΡΤΗΣ Ἀναξανδρίδης μὲν
δ' Ἀλόντος οὐδέποτε παρῆεν ἐβουλόμην, ἀλλὰ ἐπετελευ-
τήσας. Κλειομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδης εἶχε τὴν βασι-
λειάν, οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν, ἀλλὰ κατὰ γέ-
νος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῖς ἑα-
τοῦ θυγατέρα, καὶ δοῦσης ταύτης οἱ παταθιυρήης,
παῖδες οὐκ ἐγένοντο. τοῦτου δὲ νεώτερος ὄντος, οἱ
ἔφοροι εἶπαν, ἀπικαλεσάμενοι αὐτόν, „Ἐῖ τοι σέ γε
„στενωπὸν μὴ προσφῆς, ἀλλ' ἥρην τοῦτό ἐστιν οὐ πα-
„ρεπτόν, γένος τὸ Εὐρυποθίνιος γινώσθαι ἐβέτηλον.
„σέ νυν τὴν μὲν ἔχης γυναῖκα, ἐπαί τε τοι οὐ τίεται,
„ἔμεο, ἑλλάν δὲ γῆμον· καὶ ποίων ταῦτα, Σπαρτιή-
„της ἀδύσεις.“ ὁ δ' ἀμείβετο φῶς τοιῶν οὐδέτε-
ρα ποιήσαν· ἐκείνους τε οὐ παῖδες συμβουλεύουσιν,
παρακαλόντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, δοῦσαν ἀναμάρτη-
τον δευτέρῃ, ταύτην ἀπάντα, ἄλλην ἐξαγαγεσθαι· οὐδέ
σφι καίεσθαι.

40. Πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε, „Ἐπεὶ „τοίνυν περιεχόμενόν σε δρίομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, „σὺ δὲ ταῦτα ποιεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τοῦτοισι, ἵνα „μὴ τι ἄλλοιον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλευσών- „ται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεύμεθά σευ „τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέ- „χεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖ- „κα τεκνοποιόν.“ ταῦτά κη λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης· μετὰ δὲ γυναῖκας ἔχων δύο, διξάς ἱστίας οἶκεε, ποιῶν οὐδαμᾶ Σπαρτιητικά.

41. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ ἐξύστε- ρον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεια τοῦ- τον. καὶ αὕτη τε ἑφεδρον βασιλείᾳ Σπαρτιῆτῃσι ἀπέ- φαινε· καὶ ἡ προτέρη γυνή, τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρη- σαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθεῖ λόγῳ, οἱ τῆς ἐπελ- θούσης γυναικὸς οἰκῆοι πυθόμενοι ὥχλεον, φάμε- νοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως, βουλομένην ὑποβαλέ- σθαι. οὐκ ἀνὰ δὲ ποιούντων αὐτέων, τοῦ χρόνου συν- τάμνοντος, ὑπ’ ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιϋζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὥς ἔτεκε Λω- ρία, ἰδέως ἔσχε Λεωνίδην· καὶ μετὰ τοῦτον, ἰδέως ἔσχε Κλεόμβροτον· αἱ δὲ καὶ διδύμους λένουσι Κλε- όμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομέ- νεια τεκοῦσα καὶ τοδεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτε- κτε τοδεύτερον.

42. Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οἰ-

φρενῆρης, ἀκρομανῆς τε· ὁ δὲ Λωριεύς ἦν τῶν ἡλί-
κων πάντων πρῶτος· εὖ τε ἐπίστατο κατ' ἀνδραγα-
θίην αὐτὸς σχήσων τὴν βασιληίην. ὥστε ὦν οὕτω
φρονίων, ἐπειδὴ ὁ, τὴν Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ
οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ, ἐστήσαντο
βασιλῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Λωριεύς δει-
νὸν τε ποιεύμενος, καὶ οὐκ ἄξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος
βασιλεύεσθαι, αἰτήσας ληθὸν Σπαρτιήτας, ἄγς ἐς
ἀποικίην· οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμε-
νος, ἐς ἥντινα γῆν κτίσων ῥοι, οὔτε ποιήσας οὐδὲν
τῶν νομιζομένων. οἷα δὲ βαρέως φέρον, ἀπίει ἐς τὴν
Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγόντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖ-
οι· ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα, οἶκισε χῶρον κάλλι-
στον τῶν Λιβύων παρὰ πυταμόν. ἐξελαθεὶς δὲ ἐν-
θεῦτεν τρίτῳ ἐτιῖ ὑπὸ Μακίων τε καὶ Λιβύων καὶ
Καρχηδονίων, ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον.

43. Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος,
συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαῖου χρησμῶν, Ἑρακλῆτῃν
τὴν ἐν Σικελίᾳ κτίζειν, φᾶς τὴν Ἑρυνκος χώραν πᾶ-
σαν εἶναι Ἑρακλῆιδέων, αὐτοῦ Ἑρακλέος κτησαμέ-
νου. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς Δελφοὺς οἶχετο χρη-
σόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἰρέει ἐπ' ἣν στέλλεται
χώραν ἢ δὲ Πυθίᾳ οἱ χρᾶ αἰρήσειν. παραλαβὼν δὲ
ὁ Λωριεύς τὸν στόλον, τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκο-
μίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην.

44. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὥς λέγουσι Συβα-
ρῖται, σφέας τε αὐτοὺς καὶ Τῆλυν τὸν ἐωυτῶν βασι-
λῆα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ
Κροτωνιῆτας περιδιείας γενομένους, δεηθῆναι Λω-

ρίος σφι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρα-
τεύεσθαι τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Λωρῖα, καὶ συνελὼν
τὴν Σύβαριν. ταῦτα μὲν νυν Σύβαριται λέγουσι ποι-
ῆσαι Λωρῖα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Κροτωνιῆται δὲ
οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσπιλαβίσθαι τοῦ πρὸς
Σύβαριτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδῶν
μάντιν Ἠλεῖον μῦνον· καὶ τοῦτον ἰρόμεν τοιῷδε πα-
ρὰ Τήλυνος τοῦ Σύβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπι-
κίσθαι παρὰ σφίας, ἐπεὶ τὰ οἱ τὰ ἱερά οὐ προσχώρει
χρηστά θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὡς οὗτοι
λέγουσι.

45. Μαρτύρια δὲ τούτων ἐκότεροι ἀποδεικνύ-
ουσι τάδε. Σύβαριται μὲν τέμενος τε καὶ νηὸν ἔόν-
τα παρὰ τὸν ξηρὸν Κραῦθιν, τὸν ἰδρύσασθαι συνε-
λόντα τὴν πόλιν Λωρῖα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπαιτύμῳ
Κραδίῃ· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Λωρῖός τὸν θάνατον μαρ-
τύριον μέγιστον ποιῶνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμνητευ-
μένα ποιέων διεφθάρη· εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μη-
δὲν, ἐπ' ὃ δὲ ἐστάλη ἐποίησε, εἴλε ἂν τὴν Ἐρυκίην
χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτὸς τε καὶ ἡ
στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδει-
κνύσι Καλλίην μὲν τῷ Ἠλεῖῳ ἑκαίρετα ἐν γῇ τῇ Κρο-
τωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὴ ἔτι ἐνέμοντο
οἱ Καλλίῳ ἀπόγονοι· Λωρῖοι δὲ καὶ τοῖσι Λωρῖός
ἀπογόνοισι οὐδέν· καίτοι ἔς συνεπιλάβετό γε τοῦ
Σύβαριτικοῦ πολέμου Λωρῖος, δοθῆναι ἂν οἱ πολ-
λαπλήσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν ἐκότεροι αὐτῶν
μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι, ἐκότεροι οἱ
τε πείθεται αὐτῶν, τοῦτοιςι προσχώρειν.

46. Συνέπλεον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι ὀνυχιόται Σπαρτιητίων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβότης καὶ Κελίης καὶ Εὐρυλίων· οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσσωθέντες ὑπὸ τοῦ Φοινίκων καὶ Ἑγεσταίων· μόνος δὲ γε Εὐρυλίων τῶν συγκατιστῶν περιεγένετο τοῦτου τοῦ πύθτος. συλλαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους, ἔσχε Μινώην τῇ Σελινουσίῳ ἀποικίῃ· καὶ συναλευθέρου Σελινουσίου τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρου. μετὰ δὲ, ὥς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδα ἐπαχειρήσατο Σελινούντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπὶ ὀλίγον· οἱ γὰρ μιν Σελιναῖοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν.

47. Συνέσπετο δὲ Δωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτανίδεω, Κροτωνιήτης ἀνὴρ· ὃς ἀρμόσαμένος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευθεὶς δὲ τοῦ γάμου, οἶχεται πλεον ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὀρεμώμενος συνέσπετο οἰκήτῃ τε τριήρεϊ καὶ οἰκήτῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, εἰν τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἐαυτόν. διὰ δὲ τὸ ἐαυτοῦ κάλλος ἐνέικατα παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώον ἰδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσσονται.

48. Δωριεὺς μὲν νυν τρόπῳ τοιαύτῃ ἐτελεύτησεν· αἱ δὲ ἡνίαχτο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλειμένειος, καὶ πατέμενος ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε ἂν Λακεδαιμόνος· οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρε ὁ Κλειμένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἄκαιε, θυγατέρα μούνην λαπών, τῇ οὖνομε ἦν Γοργώ.

49. *ΛΗΙΚΝΕΕΤΑΙ* δ' ὢν δ' Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλειομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν· τῷ δὴ ἐς λόγους ἦιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἀπάσης περίοδος ἐνετέμνητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τῷδε, „Κλειόμενες, „σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωρυμάσης τῆς ἐνθαῦτα „ἀπίξιος· τὰ κατήκοντα γὰρ ἐστὶ τοιαῦτα, Ἰώνων „παίδας δούλους εἶναι ἀντ' ἐλευθέρων, ὄνειδος καὶ „ἄλλος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοι- „πτῶν ὑμῖν, ὅσῳ προεσιέατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὢν „πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ρύσασθε Ἰωνας ἐκ τῆς „δουλοσύνης, ἄνδρας ὀμαζμονας· εὐπετέως δὲ ὑμῖν „ταῦτα χωρέειν οἶδ' ἐστὶ. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι „ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ „μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι· ἥ τε μάχη αὐτέων „ἐστὶ τοιήδε, τῷδε καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας „δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυρβασίας „ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναι εἰσι. „ἐστὶ δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἡπειρον ἐκείνην νεμο- „μένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ „χρυσοῦ ἄρξαμένοισι, ἄργυρος, καὶ χαλκός, καὶ „ἐσθῆς ποικίλη, καὶ ὑποζυγιά τε καὶ ἀνδράποδα· „τὰ θυμῷ βουλόμενοι, αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκη- „ται δὲ ἁλλήλων ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων „μὲν τῶνδε οἶδε Ἄνδοι, οὐκόντες τε χῶρην ἀγαθήν „καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες.“ δεκνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τὴν τῆς γῆς περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῇ

πίνακι ἐντετρημένῃν. „Λυδῶν δέ,“ ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, „οἷδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἡδὺ, „πολυπροβατώτατοι τε ἔδοντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα „καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δέ ἔχονται Καπ- „παδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν· τοῦτοισι „δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν „τὴνδε, ἐν ᾗ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται· οἱ πενταπό- „σια τάλαντα βασιλεὺς τὸν ἐπὶ τεισιον φόρον ἐπιτελεύ- „σι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἷδε, καὶ „οὔτοι ἔδοντες πολυπρόβατοι· Ἀρμενίων δὲ Ματιη- „νοὶ, χώραν τὴνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ „ἦδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοά- „σπεα κείμενά ἐστι τὰ Σόυσα ταῦτα, ἔνθα βασι- „λεὺς τε μέγας δίαίταν ποιεῖται, καὶ τῶν χρημάτων „οἱ Θησαυροὶ ἐνθαυτὰ εἰσι· ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν „πόλιν, θαρσέοντες ἦδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρί- „ξετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρας ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ „οὕτω χρηστῆς, καὶ οὕρων σμικρῶν, χρυσῶν ἐστι „ὀμίας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τοὺς Μισηγηνοὺς „ἔδοντας ἰσοπαλεῖας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργεῖους· „ποῖος οὐτε χρυσοῦ ἔχόμενόν ἐστι οὐδὲν, οὐτε ἄργυ- „ρου, τῶν πέρι καὶ τινα ἐνάγει προθυμίη μαχόμε- „νον ἀποθνήσκουσιν· παρέχον δὲ τῆς Ἀσίας πάσης ἄρ- „χειν εὐπετέως, ἄλλό τι αἰρήσεσθε;“ Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε. Μισηγηνὸς δὲ ἀμείβετο τοῦτο, „Ἔξαιρε Μιλήσιοι, ἀναβάλλομαι τοι ἐγὼ τρίτην ἡμέ- „ραν ἀποκρινέσθαι.“

50. Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπεὶ τε δὲ ἡ σὺν ἡμέρῃ ἐγένετο τῆς ἀπακρίσιος, καὶ ἦλθον ἐς

τὸ συγκαίμενον· ἔπειτα δὲ Κλειομένης τὸν Ἀρισταγόρην, ὁμοσίαν ἡμερίων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλῆα· ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τὰλλα ἰὼν σοφὸς καὶ διαβέβηκεν ἐκείνον εὖ, ἐν τούτῳ ἰσφάλη· χρεὼν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἰὼν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει δ' ὦν, τριῶν μηνῶν φάς εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, τὸν δὲ Ἀρισταγόρης ἄρματι λέγειν παρὰ τῆς ὁδοῦ, εἶπε, „ὦ ξεῖνε Μελήσιε, „ἐπαλλάσσειε ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα „γὰρ λόγον εὐπειτέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθάρυνε Σπάρτας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν.“ ὁ μὲν δὲ Κλειομένης ταῦτα εἶπας, ἦκε ἐς τὰ οἰκία.

51. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱεστηρίην, ἦκε ἐς τοῦ Κλειομένιος· ἐξελθὼν δὲ εἶπε, ἄγε ἱσταύωιν, ἱσκαποῦσαι ἐκέλευε τὸν Κλειομένεια, ἀποπάρψαντα τὸ παιδίον· παροστήκει γὰρ δὴ τῷ Κλειομένει ἡ θυγάτηρ, τῇ οὖνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ καὶ μοῖνον τέκνον ἐτύγγανε ἰὼν ἐκείνῳ ὁτιώ τῇ ἐννείᾳ ἡλικίᾳ. Κλειομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μὴδ' ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἶτακα. ἐνθαῦτα δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δόνα ταλάντιον ὑπασχεόμενος, ἦν οἱ ἀπεταίεσθαι τῶν εἰδέτο. ἀναπύωντος δὲ τοῦ Κλειομένιος, προέβηκε τοῖσι χρήμασι ὑπερβεβέλων ὁ Ἀρισταγόρης· ἐς ὃ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπαδέεσθαι, καὶ τὸ παιδίον ἠὲ δόξατο, „Πάτερ, διεφθερέσει „σε ὁ ξεῖνος, ἦν μὴ ἀποστάς ἔης.“ ὁ τε δὲ Κλειομένης ἠεθὺς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει, ἦκε ἐς ἔτερον οἴκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἐπαλλάσσειτο τοπα-

ράπαν ἐν τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλῆον
ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βουσιλῆα.

52. ἔχει γὰρ ἄμφω τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε. στα-
θμοὶ τε πανταχῇ εἰς βουσιλήϊοι, καὶ καταλύσεις
ἀλλισται· διὰ οἰκισμένης τε ἡ ὁδὸς ἔπασσα καὶ
ἀσφαλὲς. διὰ μὲν γὰρ Ἀνδρίας καὶ Φρυγίας σταθμοὶ
τείνοντες εἰκοσὶ εἴσι, παρασάγγαι δὲ τέσσαρες καὶ
ἐννεήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέχεται δ' ἐν τῆς Φρυ-
γίας ὁ Ἄλυσ ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπαισι, τὰς
διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διαπαρῶν τὸν
ποταμόν· καὶ φυλακτῆριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι
δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ ταύτῃ πορευομένων μέ-
χρι οὗρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυὼν δέοντες εἰσι
τρίηκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσαρες καὶ ἑκατόν· ἐπὶ
δὲ τοῖσι τούτων οὗροισι διξίς τε πύλας διεξελᾶς, καὶ
διξὴ φυλακτῆρια παραμείψαι. ταῦτα δὲ διεξελά-
σας, καὶ διὰ τῆς Κιλικίας ὁδὸν πορευομένων, τρεῖς
εἰς σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμι-
συ. οὗρος δὲ Κιλικίας καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ πο-
ταμὸς νηυσὶ περητὸς, τῷ οὐνομα Εὐφράτης. ἐν δὲ
τῇ Ἀρμενίᾳ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγέων πεντεκαί-
δεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πενήκοντα καὶ ἥμισυ·
καὶ φυλακτῆριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νηυσὶ
περητοὶ τέσσαρες διὰ ταύτης ρέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγ-
κη διαπορθμεύσαι ἔστι· πρῶτος μὲν, Τίγρις· μετὰ
δὲ, δευτέρως τε καὶ τρίτος αὐτὸς οὐνομαζόμενος, οὗν
αὐτὸς ἔων ποταμὸς, οὗτος ἐν τῇ αὐτῇ ρέων· ὁ μὲν
γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ρέει·
ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ Μάτιων· ὁ δὲ τέταρτος τῶν πο-

ταμῶν οὐνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβέ ποτε ἐς διώρυχας ἐξήκοντα καὶ τριηκουσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλονται ἐς τὴν Ματινην γῆν, σταθμοὶ εἰσι τέσσαρες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώραν μεταβαλόντι, ἔνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἡμισὺ εἰσι ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἔδοντα καὶ τοῦτον νηυσὶ πηρητόν· ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατὸν καταγωγὰς μὲν νυν σταθμῶν τοσαῦται εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαλόντι.

53. Εἰ δὲ ὁρθῶς μεμύρηται ἡ δόδος ἡ βασιλεῖη τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριῆκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδια ἔστι ἐς τὰ βασιλῆα τὰ Μεμνόνια καλούμενα, πεντακόσια καὶ τριςχίλια καὶ μύρια, παρασαγγίων ἔδοντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη διεξιούσι, ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἅπαρτι ἑννεήκοντα.

54. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ, εἰπαντι πρὸς Κλεομένεια τὸν Λακιδαιμόνιον, εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄποδον τὴν παρὰ βασιλῆα, ὁρθῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τουτέων εἴη δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις δόδον δεῖ προσλογίσασθαι ταύτη· καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σοῖαν, τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστὺ καλεῖται, τεσσαράκοντα καὶ τετρακισχίλους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις εἰσὶ τεσσαρά-

κοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι· καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρησι μῆκνεται ἡ τρίμηνος δδός.

55. Ἀπελυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης, ἦτε ἐς τὰς Ἀθήνας, γενομένης ὥδε τυράννων ἐλευθέρως.

ΕΠΕΙ Ἰππάρχον τὸν Πισιστράτου, Ἰππῆω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεὸν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθει ἐναργεστάτην, κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἔόντες τὰ ἀνέκυθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσαρα οὐδὲν ἥσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ προτοῦ.

56. Ἡ μὲν νυν ὄψις τοῦ Ἰππάρχου ἐνυπνίου ἦν ἡδε. ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκει ὁ Ἰππάρχος ἀνδρὰ οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐεΐδεια αἰνίσσεσθαι τὰδε τὰ ἔπεα,

Τλῆθι λίων ἄτλητα παδὼν τετεληότι θυμῷ.

Οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δὲ, ὥς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερός ἦν ὑπερτιθέμενος ὄνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπήν, ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

57. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἔσαν οἱ φονεῖς οἱ Ἰππάρχου, ὥς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν· ὥς δὲ ἐγὼ ἀναπνυθανόμενος εὐρίσκω, ἔσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομένην· οὗτοι δὲ τῆς χώρας ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοίρην. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἔξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δεῦτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἔξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ' Ἀθη-

νέων. Ἀθηναῖοι δὲ σφίτας ἐπὶ ῥήτοισι ἐδέξαντο σφίων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

58. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Καδμῷ ἀνι-
κόμενοι, τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἀλλὰ τε πολλὰ, ἀ-
κήσαντες ταύτην τὴν χώραν, ἐστήγαγον διδασκαλία
ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα
πρὶν Ἕλλησι, ὥς ἐμοὶ δοκίμειν· πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ
ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαί-
νοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν
γραμμάτων. περιόικεον δὲ σφίτας τὰ πολλὰ τῶν
χῶρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἕλλήνων Ἴωνες· οἱ παρ-
λαβόντες διδαχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα,
μεταῤῥυθμίσαντές σφιν ὀλίγα, ἐχρέωντο· χρεώμε-
νοι δὲ, ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐκ-
γαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικῆϊ κα-
κλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ
τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι ποτὲ ἐν σπᾶνι βίβλων
ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγέρῃσι τε καὶ οἰέρῃσι· ἔτι δὲ
καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας
διφθέρας γράφουσιν.

59. Ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμῆϊα γράμματα ἐν
τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇ-
σι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσιν τις ἐγκεικολαμμένα, τὰ
πολλὰ ὁμοῖα ἔόντα τοῖσι Ἴωνικοῖσι. ὁ μὲν δὲ εἰς
τῶν τρίποδων ἐπίγραμμα ἔχει,

Ἀμφιτέων μ' ἀνέθηκεν, ἰδὼν ἀπὸ Τηλεβοάν.
ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκου τοῦ
Πολυδώρου τοῦ Καδμου.

60. Ἔταρος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει,

Σκαῖος πυγμαχίαν με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι.

Νικῆσαι ἀνέσθῃ, τειν περικαλλὲς ὕμνημα.

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἰπποκόωντος· εἰ δὲ οὐτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναστὰς, καὶ μὴ ἄλλος ταυτὸ οὖνομα ἔχων τῷ Ἰπποκόωντος· ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαῖον.

61. Τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ,

Λαοδάμας τρώει· αὐτὸν εὐσπότην Ἀπόλλων.

Μουνταχίαν ἀνέσθῃ, τειν περικαλλὲς ὕμνημα.

ἐπὶ τούτῳ δὲ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτιοκίδος μουναρχίοντες ἐξωνιστίσται· Καδμαῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἑγχέλας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ὑστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρεῖν ἐς Ἀθήνας· καὶ σφι ἰδὲ ἐστὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα, τῶν οὐδὲν μετὰ τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἀλλὰ τε περαιομένα τῶν ἄλλων ἱερῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς Διμήτρος ἱερὸν τε καὶ ὄργιον.

62. Ἡ μὲν δὲ ὄψις τοῦ Ἰππάρχου θυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθιν ἐγαγένεσαν, τῶν ἔσαν οἱ Ἰππάρχου φονεῖς, ἀπήγεται μοι· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτοις εἶναι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχαῖς ἥϊα λέξων λόγον, ὥς τυράντων ἐλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἰππίου τυραννεύοντος καὶ ἱππικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἰππάρχου θάνατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπαιτέ σφι ἔμα τοῖσι ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι περαιομένοις κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρει πάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλας, πειρώμενοι κατείναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Αἰφύδριον τὸ ὑπὲρ Πάργης

τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πῶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατιδίῃσι μηχανώμενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα, τότε δὲ οὐκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι. οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἤκοντες, καὶ ἐόντες ἄνδρες δοκιμοὶ ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τὰ τε ἄλλα, καὶ συγκεκλιμένοι σφι πωρίνου λίθου ποιεῖν τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξέποιήσαν.

63. Ὡς ὧν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅπως ἔλθοιαν Σπαρτιητέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προσφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Ἀακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τωαῦτ' πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν αὐτῶν ἄνδρα δοκιμον, σὺν στρατῷ, ἐξελῶντα Πεισιστρατιδᾶς ἐξ Ἀθηνῶν, ὅμως καὶ ξεινίους σφι ἐόντας ταμάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι· ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον, τὴν στρατιὴν ἀπέβησε· οἱ δὲ Πεισιστρατιδᾶς προσπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπικαλέοντο ἐκ Θισσαλῆς ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θισσαλὸς δὲ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρησόμενοι, χιλίην τε ἵππον, καὶ τὸν βασιλῆα τὸν σφέτερον Κινίην, ἄνδρα Κονιαῖον· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμαχοὺς οἱ Πεισιστρατιδαί, ἐμηχανέατο τοιαῦδε· κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδῖον, καὶ ἱππᾶσιμον ποι-

ἤσαντες ταῦτον τὸν χρόνον, ἐπέστην αὖ στρατηγὸς τὴν ἵπκον· ἐμπροσθε δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμέλειον· τοὺς δὲ παρὶγενόμενους αὐτῶν ἐς τὴς νύκτας κατέβησαν. ὁ μὲν δὲ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαιμόνων οὕτως ἐπῆλλατο· καὶ Ἀγχιμελείου τισὶ ταπραὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλκιπύῃαι, ὡχρὺ τοῦ Ἐρακλίου τοῦ ἐν Κυνεσάρῃαι.

64. Μὲτα δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ στόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδιδόντες βασιλῆα Κλεομένην τὸν Ἀναξανδρίδην, οὗτοι κατὰ Θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ καὶ ἤπειρον. τοῖσι δὲ ἐββαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν ἣ τῶν Θεσσαλῶν ἵπκος πρώτη προσήμει, καὶ οὐ μετὰ πολλὸν ἔτρεπτο· καὶ σφῶν ἔπισσον ὑπὲρ πεσσεύοντα ἄνδρας· οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο, ὡς εἶχον, ἰσθμὸς δὲ Θεσσαλίας. Κλεομένης δὲ ἐπιπλέωνας ἐς τὸ ἔσση, ἔμεν Ἀθηναίων τοῖσι βουλευμένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐπολιόρχαι τοὺς τυράντους, ἀπεργμίστους ἐν τῷ Πελοποννησίῳ τειχεῖ.

65. Καὶ οὐδὲν τι πάντως εἴν ἐξέλειον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὐδὲ γὰρ ἐπιδόρην ἡμετέρας ποιήσασθαι· οἱ τε Πεισιστρατίδαι αἰτοῖσι καὶ ποταῖσι οὐ παρεσκευάσθη· πολιορκήσαντες τε αὖν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Ζῆαρχην. οὖν δὲ συνουχίῃ τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγίνετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὖτις σύμμαχος· ὑποκυδόμενοι γὰρ ἔσω τῆς χώρας οἱ πολλοὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἦλθον. τοῦτο δὲ ἐς ἐγένετο, πάντα αὐτῶν τὰ κρήματα συνα-

τετάραντα· παρίστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέττοισι, ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πάντι ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ, ἐξέχωρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἑτεῖα ἑξ τε καὶ τριήκοντα, ἴοντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοι τε καὶ Ἰηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γηγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον· οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἴοντες, ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλεῖς. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τωὐτὸ οὖνομα ἀπεινημόνευσεν Ἰπποκράτης τῷ παιδὶ θύσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν. ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιώχρῳ ἀπηγήσιας, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρίου, καὶ Ἀρισταγόρου τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρηῖσθαι σφίσιν βοηθείην, ταῦτα πρῶτα φράσω.

66. Ἀθῆναι, ἰδοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγένοντο μείζονες· ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅς περ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπείναι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, βικλῆς μὲν εἶναι δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσαι δὲ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι δὲ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος· ἐσσωόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται· μετὰ δὲ, τετραφύλους ἴοντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐπρήρσε, τῶν Ἰωνος παιδῶν, Γελόντος καὶ Αἰγυκῶρος καὶ Ἀργυάδεω καὶ Ὀπλήτος, ἀπαλλύξας τὰς ἐπωνυμίας,

ἀπικρατίαν δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίαις ἐξευρών, πά-
ρεξ Αἰάντος· τοῦτον δὲ, ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμ-
μαχον, ξεινον ἰόντα προσέθετο.

67. Ταῦτα δὲ, δοκίμων ἔμολ', ἐμμέετο ὁ Κλει-
σθένης οὕτως τὸν ἑαυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένην
τὸν Σικυνῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι
πολεμήσας, τοῦτο μὲν, φαιφιδεὺς ἔπαυσε ἐν Σι-
κυνῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπείων εἴνεκα, ὅτι
Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα ὑπνίσταται·
τοῦτο δὲ, ἡρῶον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ
τῶν Σικυνῶνων Ἀδρήστον τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπε-
θύμῃσι ὁ Κλεισθένης, ἰόντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ
τῆς χώρας. ἔλθων δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐξεσητηριάζετο,
εἰ ἐκβαλοῖ τὸν Ἀδρήστον· ἣ δὲ γὰρ Πυθίῃ χρᾶ οἱ
φῶσα, Ἀδρήστον μὲν εἶναι Σικυνῶνων βασιλῆα,
ἐκείνον δὲ λευστήρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ
παρεδίδου, ἀπαλθὼν ὀπίσσω, ἐφρόντιζε μηχανήν, τῇ
αὐτὸς ὁ Ἀδρήστος ἀπαλλάξεται. ὥς δὲ οἱ ἐξευρῆσθαι
ἔδωκε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη θίλειν
ἐπαγαγείσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστυνοῦ· οἱ δὲ Θη-
βαῖοι ἔδωσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν
Μελάνιππον, τίμενος οἱ ἀπιδέξε ἐν αὐτῷ τῷ περ-
τεινῇ, καὶ μὴ ἰδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ.
ἀπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης, καὶ
γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι, ὥς ἐχθιστον ἰόντα
Ἀδρήστῳ· ὅς τὸν τε ἀδελφεὸν οἱ Μημιστία ἀπακί-
νυε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδεία. ἐπεί τε δὲ οἱ τὸ τό-
μιος ἀπιδέξε, θυσίας τε καὶ δοτὰς Ἀδρήστου ἀπο-
λόμενος, ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυνῶνιοι

ἰάθεσαν μεγαλοσιελέα πάντα τιμῶν τὸν Ἀδρηστος. ἡ γὰρ χώρα ἦν αὐτῇ Πολύβου· ὁ δὲ Ἀδρηστος ἦν Πολύβου θυγατρίδιος· ἄπαις δὲ Πολύβος τελευτῶν δοῶν Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τὰ τε δὲ ἄλλα τὰ Σιπυώνιοι εἰπὼν τὸν Ἀδρηστον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ πείθεσθαι αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἀγόμενον· τὸν μὲν δίδόνυσεν οὐ τιμῶντας, τὸν δὲ Ἀδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλαν θυσίην τῷ Μελανίπῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρηστον οἱ παλαιότατα.

68. Φυλῆς δὲ τὰς Λαυρῖων, ἵνα δὲ μὴ αἱ αὐταὶ ἔσσι τοῖαι Σικυννῖοι καὶ τοῖαι Ἀργαῖοι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἔνθα καὶ πλαῖψαν κατεγύλασε τῶν Σικυννίων· ἐπὶ γὰρ ὅς τε [καὶ γάρου] καὶ ὄρου τὰς ἐκωνυμίας μετατιθεῖς, αὐτὰ αὖ τελευταῖα ἀπόθηκα, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς· ταύτην δὲ τὸ οὐνομα ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἔθετα. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλου ἐκαλέοντο· ἑτεροὶ δὲ, Ὑῖται· ἄλλοι δὲ, Ὀνιάται· ἑτεροὶ δὲ, Κοιφεῖται. τεύχεσσι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλῶν ἐκρέοντο οἱ Σικυννῖοι, καὶ ἐπὶ Κλεισθένης ἀρχοντας, καὶ ἐποίησε εὐθυμῶτος, ἵνα ἐκ' ὅσων εἴησαν· μακάριστα μάλιστα ἀδγον σπρίσι θύοντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλῖας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανῆτας· εὐτάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεοντο, ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς Διγυαλῆος τὴν ἐκωνυμίην ποιεῖσθαι καλεῖσθαι Διγυαλῖας.

69. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Σικυννῖος Κλεισθένης ἀποποίηκε. ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, εἰς τὸν Σικυννίου τοῦτον θυγατρίδιος, καὶ τὸ οὐνομα

ἐπὶ τούτῳ ἔχων, δοκεῖν ἐμοί, καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἰωνας, ἵνα μὴ σφισι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἰῶσι, τὸν δμῶνυμον Κλεισθένεια ἀμμήσαστο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον, πρότερον ἀπασμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μοίρην προσεθήκατο, τὰς φυλαὶς μετωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλεῖνας ἐξ ἑλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσάρων ἀποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δῆμους κατένευε ἐς τὰς φυλάς· ἦν τε, τὸν δῆμον προσδίδμενος, πολλὰ κατέπαρθε τῶν ἀντιστασιωτῶν.

70. Ἐν τῇ μίρᾳ δὲ ἰσχυρόμενος δ' Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾷται τὰτα. ἐπικαλέσται Κλεισθένεια τὸν Λακιδαιμόνιον, γενόμενον ἑαυτῷ ξῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδίων πολιιορκίης. τὸν δὲ Κλεισθένεια εἶχε αἰτή φεικῆν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρειω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὲ πρῶτα πέμπων δ' Κλεισθένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλλε Κλεισθένεια, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγίας ἐπiléγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρειω. οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαίωνίδαι καὶ οἱ συστιασιῶται αὐτίων εἶχον αἰτίαν τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετέχευε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ.

71. Οἱ δ' ἐναγίας Ἀθηναίων αὐτὸ ἀνομάσθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονόμος. οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἐταιρηθῆναι τῶν ἡλικιωτῶν, καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δύναμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἐκείνης ἔειτο πρὸς τῷγαλμα. τούτους ἀπιστίασι μὲν οἱ κρυπταῖς τῶν Ναυαρχῶν, οἵτις ἐνιμον τότε τὰς

Ἀθίνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς, αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

72. Κλειομένης δὲ ὥς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθέ-
ρια καὶ τοὺς ἐναγείς, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπε-
ῆχε· μετὰ δὲ, οὐδὲν ἦσσαν παρῆν ἐς τὰς Ἀθίνας
ὁ Κλειομένης, οὐ σὺν· μεγάλη χειρὶ· ἀπικόμενος δὲ
ᾠγηλατίζει ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέ-
θετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεῦτερα τὴν
βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο· τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι
Ἰσαγόρῳ στασιώτραι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντι-
σταθείσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πει-
θεσθαι, ὃ, τε Κλειομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στα-
σιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθη-
ναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρ-
κειον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι
ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας, ὅσοι ἔσαν αὐτῶν Λακεδαι-
μόνιοι. ἐπτελείετο δὲ τῷ Κλειομένει ἡ φήμη· ὥς
γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν κα-
τασχῆσειν, ἥτις ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὥς προσε-
φών· ἡ δὲ ἱερὴ ἐξαναστῆσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ
τὰς θύρας αὐτὸν ἀμείψαι, εἶπε, „ὦ ξεῖνε Λακεδαι-
μόνιε, πάλιν χώρει, μηδ' ἔσθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ
„θριμτὸν Δωριῆα παριέναι ἐνθαῦτα.“ ὁ δὲ εἶπε,
„ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι, ἀλλ' Ἀχαιός.“ ὁ
μὲν δὴ τῇ κληιδόμῃ οὐδὲν χρεώμενος, ἐπεχείρησέ τε,
καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων
τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανά-
τῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι, καὶ Τιμησίθεον τὸν Διελφόν, τοῦ

ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχομεν ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μὲν νυν δεδωμένοι ἐπιδεύτησαν.

73. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεομένηα καὶ τὰ ἐπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένηος μεταπεμφάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους εἰς Σάρδεις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἠπιστάτο γὰρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένηα ἐπέπολεμῶσθαι, ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων εἰς τὰς Σάρδεις, καὶ λεγόντων τὰ ἐνισταμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Τυρράσπερος, Σαρδίων ὑπαρχος, ἐπειρώτα, τίνες ἰόντες ἄνθρωποι, καὶ πῇ γῆς οἰκούμενοι, διοίκατο Περσῶν σύμμαχοι γενέσθαι· πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀπεκαρύνφου σφι ταῦτα· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Λαρεῖω Ἀθηναῖοι χῆν τε καὶ ὕδωρ, ὃ δὲ συμμαχίην σφι συντίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἀγγελοὶ ἐπὶ σφίων αὐτῶν βαλόμενοι, διδόναι ἔπρασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες εἰς τὴν ἰσχυρὰν, αἰτίας μεγάλας ἔχον.

74. Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιὑβρίσθαι ἔπειτα καὶ ἔργοισι ὑπὲρ Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὗ φράζων εἰς τὸ συλλέγειν, τίσασθαι τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον καταστήσαι· συνελθὼν γὰρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλεως. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐξεβале εἰς τὴν Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰκόνῃ αἰείουσαι, καὶ Ῥαῖας, δῆμους τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Ἀττικῆς· Χαλκιδεῖς τε ἐπὶ τὰ ἔτερα ἐλθόντες, ἐπιδόντες χώρους τῆς

Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίτις ἀμφιβολίῃ ἔχοντες, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐξοστειρόν τιμωρομένην ποιήσεσθαι, Πειλοποννησίωσι δὲ δοῦσι ἐν Ἐλευσίνι ἀντὶα ἔδαντο τὰ θηλα.

75. Μελλόντων δὲ συνάφειν τὰ στρατιωτικά ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτοι σφὶ αὐτοῖσι δόντες λόγον, ὡς οὐκ ἔμελλεν τὰ θάλασσα, μεταβῆλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάδηντος δ' Ἀρίστωνος, ἦν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτηγέων, καὶ συνελογαγών τε τὴν στρατιὴν ἐν Λακεδαιμόνεσσι, καὶ οὐκ ἦν δαίμωνος ἐν τῇ πρόσθεν χρόνῳ Κλειομένη. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς δεχομένης ἐπέθη νόμος ἐν Σπαρτῇ, μὴ ἔλθαι ἐπιστάτας ἀμφότερους τοὺς βασιλεῖς, ἐξουσίας τῆς στρατιῆς· τῶς γὰρ ἀμφότεροι εἶποντο· παραλυόμενον δὲ τουτέων τοῦ ἐλέου, καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδῶν τὸν ἕτερον· πρῶτον γὰρ θῆ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι, ἐπὶ κλητοῖ σφὶ ἰόντας, εἶποντο. τότε δὲ ἐν τῇ Ἐλευσίνι δρώοντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλεῖς τῶν Λακεδαιμόνων οὕτως ἀπολογίσαντες, καὶ Κορίνθίους ἀπολόμενους τῆς τάξης, οἶχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι.

76. Τῆσρατον δὲ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Λακιδῆς, ὡς τε ἐπὶ πόλεμῳ ἐμβαλόντες, καὶ ὡς ἐκ' ἀγαθῆ τοῦ πλείους τῶν Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ Μέγαρον πατοίμυσαν· οὗτος δ' στόλος ἐπὶ Κρόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων δοθὲς ἂν καλεῖται· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτι ἐπὶ Πισισυραγίδων Ἰλλίων ὑπηγεμένους, ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο.

πίταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἑλευσίνα Κλεομένης ἄγων
Πελοποννησίου ἐξέβαλε· οὕτω τέταρτον τότε Δω-
ρυεὺς ἐξέβαλον ἐς Ἀθήνας.

77. Διαλυθέντος δὲ τοῦ στόλου τούτου ἀκλιῶς,
ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι, πρῶτα
στρατηγὴν ποιῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ
τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθίουσι ἐπὶ τὸν Εὐριπον. Ἀθη-
ναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς Βοιωτοὺς, ἔδοξε πρότερον
τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν. συμ-
βάλλουσι τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ
πολλῶ ἐκράτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες,
ἐπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύ-
της ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν,
συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι· νικήσαντες δὲ
καὶ τοὺτους, τετρακισχίλιους κληρούχους ἐπὶ τῶν
ἵπποβοτείων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ' ἵπποβόται ἐκα-
λέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ του-
τίων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι
εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δῆσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυ-
σάν σφας διμνέως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας
αὐτέων, ἐν τῇσι ἰδαδίατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρό-
πολιν· αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν περιεοῦσαι, κρεμά-
μεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ
Μήδου, ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην
τετραμμένου· καὶ τῶν λύτρων τὴν δεικάτην ἀνέθη-
καν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκειον· τὸ δὲ ἀριστε-
ρῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτα ἐμόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ
ἐν τῇ ἀκροπόλει· ἐπιγέγραπται δὲ οἱ τὰδε,

Ἔθνεα Βουσιῶν καὶ Χαλκιδέων θαμβήσαντες
 Παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμῳ,
 Δισμῶ ἐν ἀχλυσέντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν.
 Τῶν ἵππους δακτύλῳ Παλλίδι τῆςδ' ἔθηκεν.

78. Ἀθηναῖοι μὲν νυν ἠϋξήντο· δημοῖ δὲ οὗ κατ' ἐν μοῦνον, ἀλλὰ πανταχῇ, ἡ ἰσηγορίη ὥς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύμενοι μὲν, οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων, μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο· δημοῖ ὧν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν, ἐθελόκακεον, ὥς δεσπότη ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἐωυτῷ προθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔπρασσον.

79. Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Μυθίη ἀπὸ σφῶν μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκοντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων δὲ ὧν τῶν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἄλιν ποιησάμενοι· ὥς ἐπυθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τουτέων, „Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμῶν οἰκέουσι Ταναγραῖοι τε καὶ Κορωναῖοι „καὶ θεσπίες, καὶ οὗτοι γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δαὶ „τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἢ „τὸ χρηστήριον.“

80. Τοιαῦτα δὲ ἐπιλεγόμενων, εἶπε δὴ κατεμαθὼν τις, „Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν

ἡμῖν τὸ μαντήιον. Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τούτων ἀδελφεῶν, εὐσείων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητῶν γενέσθαι.“ καὶ, οὐ γὰρ τις γνώμη ταύτης ἀμείνων ἐδόκει φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθίην, ὥς ὄντων ἀγχιστέων· οἱ δὲ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Διακίδας συμπέμπειν ἔφασαν.

81. Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Διακιδέων, καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὐτὶς οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Διακίδας σφι ἀπεδίδραν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ, εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀπήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίας πολλοὺς δήμους· ποιῶντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθηναίους ἐσυνέοντο.

82. Ἡ δὲ ἔχθρη ἢ προσφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐγένετο ἔξ ἀρχῆς τοιγύδε. Ἐπιδαυριοῖσι ἢ γῇ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐχρεώοντο ἐν Δελφοῖσι· ἢ δὲ Πυθίῃ σφίας ἐκίλευε Δαμῖνός τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἰδρύσασθαι· καὶ σφι ἰδρυσάμενοι ἀμείνον συνομίσασθαι. ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ, κότερα χαλκοῦ ποιῶνται τὰ ἀγάλματα, ἢ

λλθον· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ἔυ-
 λον ἡμέρης ἐλαίης. ἰδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθη-
 ναίων ἐλαίην σφι δοῦναι τομέσθαι, ἱεροτάτας δὴ καί-
 νας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐλαίῃ ἔσαν
 ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, ἣ Ἀθη-
 νησι. οἱ δὲ ἐπὶ τοῖςδε δώσειν ἔφασσαν, ἐπ' ᾧ ἀπέ-
 ξουσι ἔτος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πολιάδι ἱερά,
 καὶ τῷ Ἐρεχθίδι· καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ
 Ἐπιδαύριοι, τῶν τε ἰδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα
 ἐκ τῶν ἐλαίων τουτέων ποιησάμενοι, ἰδρύσαντο·
 καὶ ἡ τε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπιτίλειον τὰ
 συνέθεντο.

83. Τούτον δ' ἔτι τὸν χρόνον, καὶ προτοῦ, Ἀι-
 γινῆται Ἐπιδαυρίων ἤπουον, τὰ τε ἄλλα, καὶ δό-
 κας, διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον, ἰθίδοσάν τε καὶ
 ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Ἀγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ
 τοῦδε, νῆδός τε πηξάμενοι, καὶ ἀγνωμοσύνη χρησα-
 μένοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. αἵ τε δὲ
 ἰόντες διάφοροι, δηλόντο αὐτοὺς, ὥς τε δὴ θαλασ-
 σοκράτορες ἰόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα
 τῆς τε Δαμῆς καὶ τῆς Αὐξήσις ὑπαιφρόνται αὐ-
 τῶν· καὶ σφρα ἐκόμισάν τε καὶ ἰδρύσαντο τῆς σφε-
 τέρης χώρας ἐς τὴν μεσόγαίαν, τῇ Οἴῃ μὲν ἔστι οὔ-
 νομα, στάδια δὲ μάλιστα κη ἀπὸ τῆς πόλιος ὥς ἐ-
 κοσι ἀπέχει. ἰδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
 θυσιῇσι τὰ σφρα καὶ χοροῖσι γυναικῆτοισι κερτόμοισι
 ἰλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἡσάτερη τῶν
 δαιμόνων δάκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ
 ἀνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἔσω

δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἰτοιαῦνται ἱερογύαι· εἰσὶ
δὲ σφε καὶ ἡρέητοι ἱερογύαι.

84. Αἰκισθάντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ
Ἐπιδαυριοὶ τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὰ συνέθεντο, οὐκ ἔτι
ἐπιτίλειον. πύμψαντας δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖ-
σι Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπίφαινον λόγῳ, ὥς οὐκ
ἀδικοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρέον ἔχον τὰ ἀγάλματα
ἐν τῇ χρείῃ, ἐπιτίλειον καὶ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστο-
ρήσθαι αὐτοῖν, αὐτοὶ δίκαιον εἶναι ἀποφίεσθαι, ἀλ-
λὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ ἀγωνήσας πρῆσσεσθαι ἐπι-
λεονον. πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι, ὡς ἄγων πύμψαν-
τας, ἀπαιτοῦν τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ ἀγωνήσας ἔφα-
σαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδέν πρῆγμα.

85. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λόγουσι, μετὰ τὴν ἀδικί-
αν ἀποσταλῆναι τριηρεῖ μὴ τῶν ἀστέων τούτους,
οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ πολεοῦ, καὶ ἀπικνέμενοι
ἐς Αἰγίναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ἐν-
λεον ὄντα, ἐπειρῶντο ἐν τῶν βούθρων ἐκνασπῆν,
ἵνα σφέα ἀνακομίσωσιν. οὐ δυναμένους δὲ τοῦτε
τῇ τρόπῃ αὐτῶν πρᾶτθαι, περιβαλόντας σχοινία
ἔλασιν τὰ ἀγάλματα· καὶ σφι ἔλκουσι, βροντῇν τε,
καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σισυμὸν ἐπιγελάσθαι· τοὺς δὲ
τριηρέας τοὺς ἔλκοντες ὑπὸ τοιῶν ἄλλοφρονῆσαι·
παθόντας δὲ τοῦτο, πτείνειν ἀλλήλους ὅτι πολεμί-
ους· ὡς ὅ ἐν πάντων ἕνα λειφθέντα, ἀνακομισθῆναι
αὐτῶν ἐς Φάληρον.

86. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω λόγουσι γενέσθαι.
ἀγωνήσας δὲ, οὐ νῦν μὴ ἀπικνέσθαι Ἀθηναίους·
αἴαν μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγη ἀλῆνας μοῆς, καὶ εἰ σφι

μη εὖτυχον εἶναι νῆες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπαιδείας·
 ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλῖειν σφι ἐπὶ τὴν χώραν·
 αὐτοὶ δὲ σφι εἶδαι, καὶ οὐ διαναυμαχῆσαι. οὐκ
 ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρακίως, οὔτε εἰ ἔσσο-
 ντες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ, κατὰ τοῦ-
 το εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ
 ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ σφι οὐδεὶς
 ἐς μάχην κακίστατο, ἀποβάλλοντας ἀπὸ τῶν νηῶν, τρα-
 πῆσαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους δὲ ἀνα-
 σπᾶσαι ἐκ τῶν βάρβάρων αὐτὰ, οὕτω δὴ περιβαλομέ-
 νους σχοινία, ἔλκειν, ἐς τὸ ἐλάματα τὰ ἀγάλματα
 ἀμφοτέρωθεν τωὐτό ποιῆσαι· ἄμοι μὲν οὐ πιστὰ λέγον-
 τες, ἄλλω δὲ τισι· ἐς γούνατα γὰρ σφι αὐτὰ πισῖεν,
 καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διαπλῖειν οὕτω ἔχοντα.
 Ἀθηναίους μὲν δὲ ταῦτα ποιεῖν· σφίας δὲ Αἰγυπ-
 ται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους, ὥς μίλ-
 λουν ἐπὶ σφίας στρατεύεσθαι, ἐτοίμους Ἀργείους
 ποιεῖσθαι. τοὺς τε δὲ Ἀθηναίους ἀποβαθάναι ἐς τὴν
 Αἰγυπτιαν, καὶ παρῆναι βοηθούσας σφι τοὺς Ἀρ-
 γείους· καὶ λαθεῖν τε ἔξ Ἐκιδάουρου διαβάντας ἐς
 τὴν νῆσον, καὶ οὐ προσκηκόσι τοῖσι Ἀθηναίοις
 ἀπειπεῖν ὑποταγομένους τὸ ἀπὸ τῶν νηῶν· ἄμα
 τε ἐν τούτῳ τὴν βροντὴν τε γενέσθαι καὶ τὸν και-
 ρὸν αὐτοῖσι.

87. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγυ-
 πτηίων τάδε. ὁμολογῆται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων, ἵνα
 μόνον τὸν ἀποσωθάντα αὐτίων ἐς τὴν Ἀττικὴν γε-
 νέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐτίων τὸ Ἀ-
 τικὸν στρατόπεδον διαφθεράντων, τὸν ἔσσι τοῦτον

περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἔνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῃ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐκ' Αἰγινῶν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεῖτόν τι ποιησαμένας καῖνον μῦνον ἐξ ἀπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἀνδρωπον τοῦτον λαβούσας, καὶ κενταύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτῶν ἐκδοσὴν αὐτέων, ὅση εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνὴρ· καὶ τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρήναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθους δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλοι μὲν δὴ οὐκ ἔχουσιν ὅτερ ζημιώσουσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ προτοῦ αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παρὰ πηλαιοιτάτην· μετέβαλον ὡν ἐς τὸν λίγρον κινῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρεώνται.

88. Ἔστι δὲ, ἀληθεῖ λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ ἴσως αὕτη ἡ ἐσθῆς τοπαλαιὸν, ἀλλὰ Κάειρα· ἐπεὶ ἢ γε Ἑλληνικὴ ἐσθῆς πᾶσα ἡ ἀρχαῖη τῶν γυναικῶν ἡ αὕτη ἦν, τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτησι, καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρὰ σφὶ ἐκατέρωσι, τὰς περόνας ἡμιόλιος ποιεῖσθαι τοῦ τότε κατεστειώτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτῶν περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας· Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωρίων νόμον τοιοῦτον αὐτόθι εἶναι πίναιν. Ἀργείων μὲν οὖν καὶ Αἰγινήτων αἱ

γυναῖκες ἐκ τε τῶσου κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων παρό-
ρας ἔτι καὶ ἐς ἡμὶ ἐφόρειον μέζοντας ἢ πρωτοῦ.

89. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναί-
οισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἰρησθεῖν ἐγένετο τότε
δὴ Θηβαίων ἐπικαλεσμένων, προεῖναι τῶν πρὸς
τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀνομιμωσθέντων αἱ Αἰγι-
νήται ἀβοήθιον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινήται τε δὲ
ἐδῆεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια· καὶ Ἀθη-
ναίοισι ὁρμησμένοισι ἐπ' Αἰγίνης στρατεύεσθαι, ἥλ-
θε μαντήιον ἐκ Δελφῶν, ἐπισχόντας ὑπὸ τοῦ Αἰ-
γινήτων ἀδίκιον πρήκοντα ἔτα, τῷ ἐνὶ καὶ τρηνο-
στῷ, Δίακῳ τίματος ἀποδέξαντας, ἀρχασθαι τοῦ
πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφί περ ἡγήσαντο καὶ βού-
λονται· ἦν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύονται, πολλὰ μὲν
σφας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πάσχειν, πολλὰ
δὲ καὶ ποιῆσαι· τέλος μὲντοι καταστρέφουσθαι. ταῦ-
τα ὡς ἀπενειχθέντα ἀκούσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν
Δίακῳ τίματος ἀπέδξαν τοῦτο, τὸ οὖν καὶ τῆς ἑγο-
ρῆς ἰδρυταί· πρήκοντα δὲ ἔτα οὐκ ἐπιάχοντα, ἀκού-
σαντες, ὅπως χρῶν εἴη ἐπικχεῖν παρρησίας πρὸς
Αἰγινήτων ἀνάρσια.

90. Ἐς τιμωρίαν δὲ παρασκευαζόμενοι αὐτοῖ-
σι ἐκ Λακεδαιμονίων προῆγμα ἐγχεόμενον ἐμπεδύον
ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐκ
τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν ἐς τὴν Πυθίαν μετῴκησαντες,
καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐκλίσσας τε καὶ τοὺς Πυσι-
στρατίδας, συμφορὴν ἐπαμύντο διπλῆν, ὅτι τε ὦν
δρας ἐλόντες σφί ἐόντας ἐξελήλαίσεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων,
καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσαντες χάρις οὐδεμίᾳ ἀφαινοῦτο πρὸς

τῶν Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐτήγαν σφραγίσαι τοὺς χρησμοὶ, λέγοντες πολλὰ τε καὶ ἀνάραια ἔσσεσθαι αὐτοῖς ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ᾠδαί-
ες, τότε δὲ, Κλεισμένης κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἀρ-
μαθόν. ἐκινήσατο δὲ ὁ Κλεισμένης ἐν τῇς Ἀθηναίων
ἐκροτάλειαις τοὺς χρησμούς, τοὺς ἑστηκυῖα πρότερον
μὲν οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξαλευνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν
τῷ ἱερῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεισμένης ἀνέλαβε.

91. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς
χρησμούς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρεον αὐξομένους,
καὶ οὐδαμῶς ἐτοιμούς, ἰόντας παιδευομένους, νόφ-
λαβόντες, ὡς ἐλεύθερον μὲν εἶναι τὸ γένος τὸ Ἀττι-
κόν, ἰσθόφροπον τῷ ἑαυτῶν ἂν γίνοιτο, κατεχόμενα
δὲ ὑπὸ τοῦ τυραννίδι, ἀσθενὲς καὶ παιδευομένη
ἐτοίμων· μαθόντες δὲ ταυτίαν ἔπασθα, μεταπέμψαν-
το Ἰππίην τὸν Πεισιστρατίτου ἀπὸ Σιγείου ταύτην Ἑλ-
λησπόντιν, [ἐς ὃ καταφειγόμενοι οἱ Πεισιστρατίδαι.]
ἐπεὶ τε δὲ σφί Ἰππίης καλεόμενος ἦεν, μεταπαρρη-
μένοι καὶ τῶν ἄλλων συμβούλων ἀγγέλους, ἐλαγόν
σφί Σπαρτιῇται τάδε, „Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγενεῖ-
„σκομεν αὐτοῖς ἡμῶν οὐ ποθέσθαι ἀρετῶς· ἀπαρδύ-
„ντες γὰρ κινδύλοισι μαχηταῖσι, ἄνδρας ἑλόντες ἐν-
„τας ἡμῶν ταμίαις, καὶ ἀντιδικαμένους ὑπαχει-
„ρίας παρῶμεν ταῖς Ἀθήναις, σούτους ἐν τῇς πατρι-
„δος ἐβλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποθέσαντες ταῦτα, δι-
„μοι ἀχρεῖστον παρεδώκαμεν τὴν τάλιν· ὥς ἀπεί. τε
„δι' ἡμῶς ἐλευθερωθεὶς ἐνέκωψε, ἡμῶς μὲν· καὶ
„πρὸς βασιλῆα ἡμῶν περιῶβρίσας ἐβέβαλε, δόξαν δὲ
„φύσας αὐξάνεται· ὧς τε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα· καὶ

„οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδεῖς, τάχα
 „ὅς τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτιῶν. ἐπεὶ τε δὲ
 „ἐκείνη ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν περὶ ἡμᾶς
 „σφαιρᾶς ἅμα ὑμῖν ἀκρόαμενοι τίσασθαι· αὐτοῦ γὰρ
 „δὴ τοῦδε εἶνεκεν τόνδε τε τὸν Ἰππύην μεταπεμψά-
 „μεθα καὶ ὑμῶς ἀπὸ τῶν πολλῶν, ἵνα κοινῇ τε λό-
 „γῳ καὶ κοινῇ σιγῇ ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθή-
 „νας, ἀποδώμεν τὰ καὶ ἀπελόμεθα.“

92. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ
 πλῆθος οὐκ ἐνεδέχετο τοὺς λόγους. οἱ μὲν νυν ἄλλοι
 ἤσυχίην ἤγον· Κορίνθιος δὲ Σωσικλῆς ἔλεξε τάδε.

1. „Ἡ δὲ ὃ, τε οὐρανὸς ἔσται ἐνεργεῖ τῆς γῆς
 „καὶ ἡ γῆ μετῴκρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄν-
 „θρωποι νομὸν ἐν θαλάσῃ ἔξουσιν, καὶ οἱ ἰχθύες
 „τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γὰρ ὑμεῖς, ὦ Λακεδαι-
 „μόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς
 „πόλεις κατέγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώ-
 „τερον οὐδὲν ἐστὶ κατ' ἀνθρώπους, οὔτε μισαιφρονώ-
 „τερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γὰρ δοκίμει ὑμῖν εἶναι χρη-
 „στόν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρώτοι
 „τύραννον καταστησέμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι,
 „οὔτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι διξήσθε κατιστάναι· νῦν
 „δὲ, αὐτοὶ ἄπαιροι ἐόντες τυράννων, καὶ φυλάσσον-
 „τες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι,
 „παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους· εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμ-
 „παιοι ἔατε, κατὰπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ
 „γνώμης ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἥπερ νῦν.

2. „Κορίνθίοισι γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις
 „τοιήδε. ἦν ὀλιγαρχία, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεῖ-

„μενοι ἐνεμον τὴν πόλιν· εἰδίδασαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ
 „ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τουτίων τῶν ἀνδρῶν,
 „γίνεται θυγάτηρ χολή· οὐνομα δὲ οἱ ἦν Λαβδα.
 „ταύτην, Βακχιαδίων γαίρ οὐδείς ἤθελε γῆμαι, ἵαχε
 „Ἡτιών ὁ Ἐχεκράτεος· δῆμον μὲν ἐκ Πέτρης ἔων,
 „ἅτάρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης. ἐπ
 „δὲ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς, οὐδ' ἐξ ἄλλης, παῖδας
 „ἐγένοντο. ἑσταίη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἱσιόν-
 „τα δὲ αὐτὸν ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε
 „τοῖσι ἔπεισι,

„Ἡτιών, οὗτις σε τίει πολύτιτον λόντα.

„Λαβδα κτε, τίξει δ' ὀλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται

„Ἀνδράσι μουνάροισι, δικαίῳσι δὲ Κόρινθον.

„ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡτιώνι, ἐξαγγέλλεται κατ
 „τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμε-
 „νον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τα
 „ἐς τωὐτό καὶ τὸ τοῦ Ἡτιώνος, καὶ λέγον ὧδε,

„Λεῖτεος ἐν πέτρῃσι κτε· τίξει δὲ λόντα

„Καρτερόν, ἀμνηστὴν πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατι λίσσι.

„Ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε, Κόρινθιοι, οἱ περὶ καλὴν

„Πειρήνην οἰκίτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

3. „Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον
 „γενόμενον ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τὸ Ἡτιώνι γε-
 „νόμενον ὥς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συν-
 „ῆκαν, ἐόν συνφθόν τῷ Ἡτιώνος. συνάντες δὲ καὶ
 „τοῦτο, εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα
 „Ἡτιώνι γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι. ὥς δὲ ἔτεκε
 „ἡ γυνὴ τέχιστα, πέμπουσι σφίσι αὐτίων δέκα ἐς
 „τὸν δῆμον, ἐν τῇ κατοίκητῳ δ' Ἡτιών, ἀποπτανα-

„τας τὸ παῖδιον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πίττην,
 „καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τὴν Ἡερίωνος, αἰ-
 „τεον τὸ παῖδιον· ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν
 „εἵνεκα ἐπεῖνοι ἀπικολάτο, καὶ δοκέουσα σφας φη-
 „λοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκα αἰτεῖται, φέρουσα
 „ἐν χειρὶ αὐτῶν ἐνέ τοῖσι δὲ ἄρα ἀβεβούλυντο
 „κατ' ἑδδόν, τὸν πρῶτον αὐτῶν λαβόντα τὸ παῖδιον
 „προσουθίσαι. ἐπεὶ τε ὧν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα,
 „τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θύει τύχῃ προσγέλασε
 „τὸ παῖδιον· καὶ τὸν, φρασθέντα τοῦτο, οἰκτὴς τις
 „ἔαχε ἀποκτείναι· κατοικτείρας δὲ παραβιδοῖ τῇ
 „δευτέρῃ· ὃ δὲ τῇ τρίτῃ. οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάν-
 „των τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου
 „διεργάσασθαι. ἀποδόντες ὧν ὁπίσω τῇ τεκνύσῃ τὸ
 „παῖδιον, καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἐστεῶτες ἐπὶ τῶν θυ-
 „ρέων, ἀλλήλων ἄπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μύλε-
 „σια τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ
 „τὰ δεδογμένα· ἐς ὃ δὴ σφι χρόνου ἐγγυνομένου,
 „ἔδοξε αὐτὶς παρελθόντας πάντας τοῦ φόβου μι-
 „τίσχειν.

4. „Ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἡερίωνος γόνου Κορίνθου
 „κακὰ ἀναβλαστῆν. ἡ Λάβδα γάρ πάντα ταῦτα ἤ-
 „κουε ἐστεῶσα πρὸς αὐτῆσι τῆσι θύρῃσι· δείσασα
 „δὲ, μὴ σφι μεταδῶξῃ, καὶ τοδιύτερον λαβόντας τὸ
 „παῖδιον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ
 „ἄφραστοτάτων ὅτι φαίνεται εἶναι, ἐς κοψίλην, ἐπι-
 „σταμένη ὥς, εἰ ὑπεστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικολά-
 „το, πάντα ἐρευνήσῃ μύλλοισιν· τὰ δὲ καὶ ἐγένετο.
 „ἔλθοῦσι δὲ καὶ διζήμενοι αὐτοῖσι, ὥς οὐκ ἐφαί-

„νετο, ἰδὼκει ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς
 „ἀποπέμψαντας, ὥς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκεῖνοι ἐν-
 „τείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπειθόντες, ἔλεγον ταῦτα.

5. „Ἡτίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο.
 „καὶ οἱ διαφινόμενοι τοῦτον τὸν κίνδυνον, ἀπὸ τῆς
 „κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὖνομα ἐπέθη. ἀν-
 „δρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἄμ-
 „φιδῆξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος χε-
 „νόμενος, ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ
 „χρησμός οὕτως ἦν·

„Ὀλβιος οὗτος ἀνὴρ, ὃς ἰμὸν δόμον δεκταβαίεται,

„Κύψελος Ἡτιόδης, βασιλεὺς κλεινοῖα Κορίνθου,

„Αὐτὸς, καὶ παῖδες, παίδων γὰρ μὲν οὐκ εἴμι παῖδες.

„τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ
 „Κύψελος, τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς
 „μὲν Κορινθίῳ ἐδάξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπε-
 „στέρησε, πολλῷ δ' ἔτι πλείεστας τῆς ψυχῆς.

6. „Ἀρξάντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα,
 „καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυ-
 „ραννίδος ὁ παῖς Περιάνδρος γίνεται. ὁ τούτῳ Πε-
 „ρίανδρος καὶ ἀρχαῖς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρὸς·
 „ἐπαί τε δὲ ὁμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μι-
 „λήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαι-
 „φρονώτερος. πάντας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κή-
 „ρυκα, ἐπυνθάνετο, ὅντινα ἂν τρόπον ἀσφαλείστα-
 „τον καταστησάμενος τῶν πραγμάτων, κάλλιστα τὴν
 „πόλιν ἐπιτροπεύει. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα
 „παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ αὐτεος ἐσβίης
 „δὲ ὃς ἄρουραν ἐσπαρμένην, αἶμα τε διεξῆκε τὸ λή-

„Ἴον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα πα-
 „τὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπειν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ, ὁ-
 „πως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχῶν ὑπερέχοντα· πολοῦν
 „δὲ, ἔρρωπτε· ἐς ὃ τοῦ ληΐον τὸ κάλλιστόν τε καὶ βα-
 „θύτατον διέφθαιρε τρόπον τοιοῦτον· διεξελθὼν δὲ
 „τὸ χωρίον, καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδέν, ἀποπέμπει
 „τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν
 „Κορίνθον, ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑπο-
 „θήκην ὁ Περίανδρος. ὁ δὲ οὐδέν οἱ ἔφη Θρα-
 „σύβουλον ὑποθέσθαι· θωυμάζειν τε αὐτοῦ, παρ'
 „οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὥς παραπλήγῃ τε καὶ
 „τῶν ἐωυτοῦ σινάμορον· ἐπηγεώμενος τὰ περ πρὸς
 „Θρασυβούλου ὁπώπει.

7. „Περίανδρος δὲ, συνιὲς τὸ ποιηθῆν, καὶ νόον
 „ἔσχων, ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρ-
 „όχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κα-
 „κότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα γὰρ Κύψε-
 „λος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός
 „σφρα ἀπετέλεε. μίῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσσε πάσας τὰς
 „Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἐωυτοῦ γυναῖκα Μέ-
 „λισσαν. πέμπαντι γὰρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχρ-
 „ροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ αὐτὸ νεκρομαντήϊον
 „παρακαταθήκης περὶ ξεινικῆς, οὔτε σημανέειν ἔφη
 „ἢ Μέλισσα ἐπιφανείσα, οὔτε κατερέειν, ἐν τῷ κεί-
 „νῳ χώρῳ ἢ παρακαταθήκῃ· φησὺν τε γὰρ, καὶ εἴ-
 „ναι γυμνή· τῶν γὰρ οἱ συγκατέθεψε εἰμάτων ὄφρ-
 „λος εἶναι οὐδέν, οὐ κατακαυθέντων· μαρτύριον δὲ
 „οἱ εἶναι, ὥς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρῷ
 „τὸν ἱππὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. ταῦτα

„δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ πιστὸν γάρ
 „οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἰούσῃ Μελίσσῃ ἐμί-
 „γη, ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιή-
 „σατο, ἐς τὸ Ἑραῖον ἐξίεναι πάσας τὰς Κορινθίων
 „γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ ὡς ἐς ὀρθὴν ἦσαν κόσμῳ τῷ
 „καλλίστῳ χρεώμεναι· ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφό-
 „ρους, ἀπιδυσέ σφας πάσας ὁμοίως, τὰς τ' ἐλευ-
 „θέραις καὶ τὰς ἀμφιπόλους· συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυ-
 „γμα, Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. ταῦτα δὲ οἱ
 „ποίησαντι, καὶ τοδεύτερον πέμψαντι, ἔφρασε τὸ
 „εἰδῶλον τὸ Μελίσσης, ἐς τὸν κατέθηκε χώρον τοῦ
 „Ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιοῦτο μὲν ἐστὶ ὑμῖν
 „ἡ τυραννὶς, ᾧ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων.
 „ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θωῦμα μέ-
 „γα εἶχε, ὅτε ὑμέας εἶδομεν μεταπεμπομένους Ἰπ-
 „πίην· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωυμάζομεν λέγοντας
 „ταῦτα· ἐπιμαρτυρόμεθ' αὖτε ἐπικαλούμενοι ὑμῖν θε-
 „οὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς
 „τὰς πόλεις. οὐκῶν ἦν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήση-
 „σθε παρὰ τὸ δίκαιον κατὰγοντες Ἰππίην, ἵστε
 „ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας.“

93. Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων
 ἔλεξε τάδε. Ἰππίης δὲ αὐτὴν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς
 ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ, ἡ μὲν Κορινθίους μάλι-
 στα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφί
 ἤκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων.
 Ἰππίης μὲν τούτοις ἀμείψατο, οἳ αὖτε τοὺς χρη-
 σμούς ἀτρεκέιστα ἀνδρῶν ἐξέπιστάμενος. οἱ δὲ λοι-
 ποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ σφίρας

αὐτοὺς ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλῆος ἤκουσαν εἰπαντος, ἔλευ-
 θάρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἶρετο τοῦ
 Κορινθίου τὴν γνώμην· Λακεδαιμονίοισι τε ἐπε-
 μαρτυρέοντο, μὴ ποιεῖν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν
 Ἑλλάδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύσθη.

94. Ἰππὶν δὲ ἐνθῦτεν ἀπειλανομένη, ἰδίδου
 μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμοῦντα, ἰδίδουσαν δὲ
 Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τουτέων μὲν οὐδέτερον αἶρε-
 το, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἰς Πεισιστρά-
 τος αἰχμὴ παρὰ Μιτυληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ,
 κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἰωνοῦ νόθον
 Ἡγησιστράτον, γεγονότα ἐξ Ἀργεῖης γυναῖκος· ὃς
 οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τάπερ ἔλαβε παρὰ Πεισιστράτου.
 ἐπολέμουν γάρ, ἔκ τε Ἀχιλλεῖου πόλιος ὀρμεῖσμενοι
 καὶ Σιγείου, χρόνον ἐπὶ συχνὸν Μιτυληναῖοί τε καὶ
 Ἀθηναῖοι. οἱ μὲν, ἀπαιτέοντες τὴν χώραν, Ἀθηναῖοι
 δὲ, οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ
 οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεδὸν τῆς Ἰλιάδος χώρας, ἣ
 οὐ καὶ σφὶ καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συν-
 ἐπρήξαντο Μενέλαω τὰς Ἑλένης ἀρπαγὰς.

95. Πολεμούντων δὲ σφειων, παντοῖα καὶ ἄλλα
 ἐγίνετο ἐν τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποι-
 ητῆς, συμβολῆς γενομένης, καὶ νικούντων Ἀθηναίων,
 αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ ὄπλα ἔχουσι
 Ἀθηναῖοι, καὶ σφρα ἀνικράμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον
 τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας,
 ἐπιτιθεῖ ἐς Μιτυλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἰωνοῦ
 πάθος Μελανίπῳ ἀνδρὶ ἐτάρῳ. Μιτυληναίους δὲ
 καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου

τοῦτω γὰρ διαιτητῇ ἐπιτρέποντο· κατήλλαξε δὲ ᾧδε νέμεσθαι ἐκατέρους τῇ ἐχούσῃ. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι.

96. Ἰππίας δὲ ἐπεὶ τὰ ἀπίκτο ἐν τῆς Λακεδαιμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρήμα ἐκίνε, διαβάλλων τοὺς τε Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, καὶ ποιῶν ἄγαντα, ὅπως αἱ Ἀθῆναι γινώσκτο ὑπ' ἐωυτῷ τε καὶ Δουρίῳ. Ἰππίας τε δὴ ταῦτα ἐπρησσε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδεις ἀγγέλους, οὐκ ἐόντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγᾶσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφας, εἰ βουλοίετο σοφοὶ εἶναι, καταδέχεσθαι ὅπισθε Ἰππίην. οὕκων δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφαρομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοις δὲ σφι, ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολέμιους εἶναι.

97. ΝΟΜΙΖΟΤΣΙ δὴ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοις ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένηος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξαλαθείς ἐν τῆς Σπάρτης, ἀπίκτο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπῶν ἐδυνατάτα μέγιστα. ἐπιθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταῦτα ἔλαγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὥς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπειάς τε χειρωθῆναι εἴησαν· ταῦτά τε δὴ ἔλαγε, καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὥς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰς ἀποικοί, καὶ οἰκός σφας εἴη ρύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ὑπείσχετο, οἷα κάρτα δέόμενος, ἐς ὃ ἀνέκισσέ σφας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετίστε-

ρον διαβάλλειν ἢ ἓνα, εἰ Κλισομίνεα μὲν τὸν Λακκοδαιμόνιον μόνον οὐκ οἶός τε ἐγένετο διαβαλεῖν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες, ἐψηφίσαντο εἰκοσι νῆας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστών, ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον. αὗται δὲ αἱ νῆες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἕλλησι τε καὶ βαρβάροισι.

98. Ἀρισταγόρης δὲ προπλῶσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα, ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμὴ ὠφελήτῃ ἔσεσθαι, οὐδ' ὧν οὐδὲ τοῦτου εἵνεκα ἐποίησε, ἀλλ' ὅπως βασιλῆα Δαρεῖον λυπήσειε, ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκόντας δὲ τῆς Φρυγίης χθρὸν τε καὶ κόμην ἐπ' ἐστυῶν. ὃς ἐπεὶ τὸ ἀπίκτετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τὰδε, „Ἄνδρες Παῖονες, ἔπεμψε με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, „σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἥνπερ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν „αὐτῶν. μίχρι μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦτου, ἡμῖν ἤδη μελήσει.“ ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παῖονες, κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδας τε καὶ γυναῖκας, ἀπιδίδρασκον ἐπὶ θάλασσαν. οἱ δὲ τινες αὐτῶν καὶ κατέμειναν ἀρρώδησαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οἱ Παῖονες ἀπικέετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἀηλύθιαι Περσέων

ἵππος πολλή, διώκουσα τοὺς Παίονας ὥς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅπως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παῖονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέχοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χίοί σφας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν δὲ πεῖρῃ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

99. Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἶτε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἑρετριέων πέντε τριήρεας, οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδίδοντες· οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἑρετριεῦσι τὸν πρὸς Καλκιδέας πόλεμον συνδένεικαν, ὅτε περ καὶ Καλκιδεῦσι ἀντὶα Ἑρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθειον· οὗτοι ὦν ἐπεὶ τὲ σφι ἀπικέατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατητὴν δ' Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδεις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἑωυτοῦ τε Ἀδελφεὸν Χαροπίον καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἑρμόφαντον.

100. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καῦσιριον, ἐνθεῦτεν ἐπεὶ τε ὑπερβάντες τὸν Τρωῶλον ἀπίκοντο, αἰρέουσι Σάρδεις. οὐδενός σφι ἀντιπρόθεντος· αἰρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλεως τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρρῶετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην.

101. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφέας τῆς

πόλιν ἔσχε τόδε. ἔσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλεῦνες, καλὰ μιναι· οὗσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἔσαν, καλὰ μιν εἶχον τὰς ὀρόφας. τουτέων δὴ μίην τῶν τις στρατιωτέων ὥς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὼν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ ἄστυ ἅπαν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος, οἱ Λυδοὶ τε καὶ οἱ Πέρσων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλει, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέφρον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὃς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τρωῶλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἑρμόν ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὃ δὲ ἐς Θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἱ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὀρέοντες τοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δὲ σὺν πλῆθει πολλῷ προσφερομένους, ἐξαναχώρησαν δεισαντες πρὸς τὸ οὖρος τὸ Τρωῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νῆας.

102. Καὶ Σάρδεις μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱδὼν ἐπιχωρίας θεοῦ Κυβήβης τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι, ὕστερον ἀντενεπρίμψαν τὰ ἐν Ἑλλήσει ἱρά. τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι Λυδοῖσι. καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἔοντας τοὺς Ἴωνας εὐρίσκουσι· ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον, αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῃ. καὶ ἀντιτάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες

δὲ πολλὸν ἐσώθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φοινοῦσι, ἄλλους τε ὀνομαστοὺς, ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἑρετριῶν, σιφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιοχότα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδει τοῦ Κηϊῶν πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλεις.

103. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο· μετὰ δέ, Ἀθηναῖοι μὲν τοπαράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλειόμενον σφίεας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρου, οὐκ ἔφασαν τιμωρήσιν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεπονημένα ἐς Δαρεῖον) οὐδὲν δὴ ἤσσαν τὸν πρὸς τὸν βασιλῆα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ὑπάσας τὰς ταύτη ὑπ' ἐωντοῖσι ἐποίησαντο· ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν, ὥς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγίνετο.

104. Κυπριοὶ δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσεγίνοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων· ἀπίστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὥδε ὑπὸ Μήδων. ἦν Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χόρσιος δὲ τοῦ Σαρῶμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς· οὗτος ὦν ἦρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορεῖτο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος· τότε δ' ὥς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπειτάναι, πάγχυ ἐπικαίμενος ἐνῆγε. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαυτὰ μιν

φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων δ' Ὀνήσιλος, ἅμα τοῖσι ἐωνυτοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκλήϊσε τῶν πυλίων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος, ἔφειγε ἐς Μήδους. Ὀνήσιλος δὲ ἤρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναρίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε. Ἀμαθουσίου δὲ, οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκει προσκατήμενος.

105. Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκει Ἀμαθούντα. βασιλεῖ δὲ Δαρείῳ ὥς ἐξαγγέλθη Σάρδις ἀλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥς τε ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὥς ἐλύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα, ὥς οἳτοί γε οὐ καταπροῖξονται ἀποστάντες, εἶρεσθαι, οὔτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι· μετὰ δὲ, πνυθόμενον, αἰτήσαι τὸ τόξον λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἰστὸν, ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι· καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βαλόντα, εἰπεῖν, „ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι.“ ἔκπαντα δὲ ταῦτα, προστάξαι ἐνὶ τῶν θεραπεόντων, δαίπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν, „Δίεσποτα, μίμνεο τῶν Ἀθηναίων.“

106. Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε, καλίσας ἐς ὕψιν Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν δὲ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν, „Πυνθάνομαι, Ἰστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν σόν, καὶ σὺ Μίλητιον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἢς ἐμὲ πεποιημένοι πρήγματα· ἄνδρες γάρ μοι ἐκ τῆς ἐτέρης ἡπείρου ἐπαγαγὼν, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσουσας ἐμοὶ δάκην τῶν ἐποίησαν,

„τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκρίνοισι ἐπισθαι, Σαρ-
 „δέων με ἀπιστήρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται
 „ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευ-
 „μάτων τοιούτων τι ἐπρήχθη; ὅρα, μὴ ἐξ ὑστέρης
 „σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῆς.“ εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἰστιά-
 „ος. „Βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγγξαις ἔπος, ἐμὲ βουλευσας
 „πρήγμα, ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἔμελλε
 „λυπηρὸν ἀνασχῆσαι; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος ποιόι-
 „μι ταῦτα; ταῦ δὲ ἐνδεῆς ἐὼν; τῷ πάρα μὲν πάντα
 „ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπα-
 „κούειν ἄξιόν ἐστι. ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτον, ὅλον σὺ
 „εἴρηκας, πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ'
 „ἔωυτοῦ βαλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε
 „οὐδὲ ἐνδέχομαι τὸν λόγον, ὅπως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ
 „ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγμα-
 „τα τὰ σά· εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιήσῃς, καὶ σὺ τὸ
 „ἔόν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθι, ὅλον πρήγμα ἐργά-
 „σαο ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἰω-
 „νες γάρ οἵκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφί γενομένου,
 „ποιῆσαι τῶν πάλαι ἡμερον εἶχον· ἐμὸς δ' ἂν ἐόν-
 „τος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμίῃ πόλιν ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὥς
 „τάχος με ἄπες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κτεῖναι
 „τε πάντα καταγίσσω ἐς τωὐτό, καὶ τὸν Μιλήσιον
 „ἐπίτροπον, τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον, ἐγ-
 „χειρίθαιτον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν
 „ποιήσας, θεοὺς ἐπόμενυμι τοὺς βασιλεῖτας, μὴ μὲν
 „πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κισθῶνα καταβήσο-
 „μαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νῆσον τὴν με-
 „γίστην θαλαμοφόρον ποιήσω.“

107. Ἰστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα, δαΐβαλε Δαρεῖος δὲ ἐπιείθετο, καὶ μὲν ἀπεί, ἀντελλόμενος, ἐπειὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέει ποιήσῃ, παραγίνεσθαι οἱ ὁπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

108. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα ἀνῆίε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας, Ἰστιαῖω ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰστιαῖος μεμτιμένος ὑπὸ Δαρείου, ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγένετο ταῦδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίῳ Ἀμαθουσίου ἐξαγγέλλεται, νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσῃ, προςδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλούμενός σφας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἦσαν πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης, ἦσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν ἄκρην, αἱ καλεῦνται Κληῖδες τῆς Κύπρου.

109. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλαβαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλίσαντες τῶν Ἰόνων τοὺς στρατηγούς, „Ἄνδρες Ἴωνες, αἴψως ὑμῶν διδομεν ἡμῖς οἱ Κύπριοι, ἐκότεροις βούλεσθε προσφέρεισθαι, ἢ Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ, βούλεσθε ταχύνετε Περσίων διαπαιρῶσθαι, αἴψῃ, ἢν εἴη ὑμῖν, ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν, τάσσεσθαι, πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νεὰς ἐμβαλόντες εἰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνισμένους· εἰ δὲ Φοίνιξων

„μᾶλλον βούλεσθε διαπειροῦσθαι, ποιεῖν χρῆν ἐστὶ
 „ὑμῶν, ὁπότῃρα ἂν δὴ τουτέων ἔλθοι, ὅπως τὸ
 „καὶ ὑμῶν ἴσται ἢ τε Ἰωνὴ καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρ-
 „σθι.“ εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα, „Ἡμῶν ἀπέπεμ-
 „ψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάζοντας τὴν θάλασ-
 „σαν, ἀλλ' οὐκ ἴνα Κυπρίοιαι τὰς νέας παραδόντες,
 „αὐτοὶ Πέρσῃσι περὶ προσφερόμεθα. ἡμεῖς μὲν νυν
 „ἐπ' οὐ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρη-
 „στοί. ὑμῶν δὲ χρῆν ἐστὶ ἀναμνησθέντας, οἷα
 „ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι
 „ἄνδρας ἀγαθοὺς.“ Ἴωνες μὲν τούτοις ἀμείψαντο.

110. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σα-
 λαμινίων τῶν Περσίων, διέτασσον οἱ βασιλεῖς τῶν
 Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλ-
 λους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες Σαλαμινίων δὲ
 καὶ Σολίων ἀπολίσσαντες τὸ ἄριστον, ἀντίτασσον
 Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσίων
 ἐθελοντὴς ἀντιτάσσετο Ὀνήσιλος.

111. Ἥλαντα δὲ ἵππον δ' Ἀρτύβιος δεδιδαγμέ-
 τον πρὸς δπλίτην ἴσταςθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὅτι
 ταῦτα δ' Ὀνήσιλος, (ἦν γὰρ οἱ ὑπασπιστὴς γένος
 μὲν Κέρ, τὰ δὲ πολεμῆα κάρτα δόκιμος, καὶ ἄλ-
 λως λήματος πλῆθος,) εἶπε πρὸς τοῦτον, „Πυνθάρο-
 „μαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἰστάμενον ὀρθόν, καὶ
 „πρὸς καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ὅτι πρὸς-
 „ταχθῇ. σὺ ὅτι βουλευσάμενος, ἀντίκα εἰπὲ, ὁπό-
 „τερον βούλει φυλάξας πληῆσαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε
 „αὐτὸν Ἀρτύβιον.“ εἶπε πρὸς ταῦτα δ' ὁπῶν αὐ-
 τοῦ, „ὦ βασιλεῦ, ἐτοῖμος μὲν ἐγὼ εἰμι ποιεῖν καὶ

„ἀμφοτέρω, καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων, καὶ πάντως τὸ
 „ἂν ἐπιτάσσης σύ· ὅς μιν τοὶ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι
 „τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστατον, φράσω. βα-
 „σιλῆα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεῖων εἶναι φημι βασιλεῖ
 „τι καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι ἦν τε γὰρ κατελῆς
 „ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίγεται· καὶ δεύτερα,
 „ἦν σὲ ἐκείνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπ' αἰσχροῦ καὶ
 „ἀποθανεῖν ἡμῖσε συμφορὴ· ἡμῖας δὲ τοὺς ὑπη-
 „ρέτας ἐτίθεισιν τε ὑπερέτῃσι προσφέρεσθαι, καὶ πρὸς
 „ἵππον· τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῆς· ἐγὼ
 „γὰρ δὴ τοι ὑποδάμαμαι, μὴ μιν ἀνδρὺς εἶ γε μηδ-
 „νός στήσεσθαι ἐναντίον·“

112. Τὴντα εἶπε, καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ
 στρατόπεδα, περὶ καὶ νηυσί. νηυσὶ μὲν νυν' Ἴωνες
 ἄκροὶ γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν, ὑπερεβαλόντες
 τοὺς Φοίνικας καὶ τουτέων Σάμιοι ἡρίστευσαν.
 περὶ δὲ, ὡς συνῆλθον τὰ στρατόπεδα, συμπιέσονται
 ἐράχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους
 τὰδε ἐγίνετο. ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ
 Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὁ Ὀνήσιλος,
 κατὰ τὰ συνεθήματα, τῷ ὑπασπιστῇ, παῖδι προσφε-
 ρόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵπ-
 που τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦ-
 τα ὁ ὀπίσσω δρεπάνῳ πλήξας, ἀπαράσσει τοῦ ἵππου
 τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν
 Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτην.

113. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Σιτηήνων,
 τύφαντος ἰὼν Κουρίον, προδοῖ ἔχων δύναμιν ἄν-
 δρῶν περὶ ὧν τὰν οὐ μικρὴν. οἱ δὲ Κουρίεις οὐ-

τοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἄρματα τῷτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίηον. γινομένων δὲ τούτων, κατυπέρτεροι ἔσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων, τειραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπαιον πολλοὶ, καὶ δὴ καὶ Ὀνησίλος τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἐπρήξει, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος, ὁ Φιλοκύνπρου Φιλοκύνπρου δὲ τούτου, τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπαισι αἰνέσει τυράννων μάλιστα.

114. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφείας ἐπολιόρκησι, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθούντα· καὶ μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλῶν. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ οὔσης ἤδη κολλῆς, ἐσμός μελισσῶν ἐσθὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησαν. τούτου δὲ γινομένου τοιοῦτοι, (ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι,) ἐμαντιύθη σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὥς ἡρώϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίηον ταῦτα καὶ ἰὸ μέχρις ἐμεῦ.

115. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπὶ τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλεις τῶν Κυπρίων πολιορκουμένας πρὸς ἄλλας πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτης δὲ Γόργῳ τῷ πρεσβυτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα, ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολλῶν ἀντίσχε χροδόν

ἐπὶ πλεῖστον πολιορκουμένη Σόλοι, τὴν, περὶ ὑπο-
ρύσσοντες τὸ τεῖχος, πέμπτω μηνὶ εἶλον οἱ Πέρσαι.

116. Κύπριοι μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενό-
μενοι, αὐτὶς ἐκ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης
δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Ὑμίης τε καὶ Ὀτά-
νης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχοντες καὶ οὗτοι
Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρδισι
στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαράξαντίς σφας ἐς
τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὥς ἐπεκράτησαν, τοσνδεῦτον ἐπι-
διελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον.

117. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν
Ἑλλησπόντῳ πόλεις, εἶλε μὲν Λάρδανον, εἶλε δὲ Ἀβν-
δὸν τε καὶ Περκώτην, καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν
ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἶρεε. ἀπὸ δὲ Παι-
σοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν, ἦλθε ἀγγελίη,
τοὺς Κῆρας τῷντὸ Ἴωσι φρονήσαντας, ἀπειστάναι
ἀπὸ Περσέων. ἀποστρίψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόν-
του, ἦλανε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην.

118. Καὶ κως ταῦτα τοῖσι Κασοὶ ἐξαγγέλθη
πρότερον, πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πνυθό-
μενοι δὲ οἱ Κῆρες, συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Στή-
λας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύην· ὃς ῥέων ἐκ
τῆς Ἰδριάδος χώρας ἐς τὸν Μαλιάνδρον ἐκδιδοί. συλ-
λεχθέντων δὲ τῶν Κερῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βου-
λαὶ ἅλλαι τε πολλαί, καὶ ἀρίστη γὰρ δοκίονσα εἶναι
ἔμοι Πιξοδάρου τοῦ Μανσώλου, ἀνδρὸς Κινθύνος,
ὃς τοῦ Κιλικίων βασιλῆος Συναγνίστιος εἶχε θυγατέρα.
τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ ἔφερε, διαβάντας τὸν
Μαλιάνδρον τοὺς Κῆρας, καὶ πατὴρ πάτον ἔχοντα;

τὸν ποταμὸν, οὕτω συμβάλλειν· ἵνα μὴ ἔχοντας ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοῦ τε μέναι ἀναγκαζόμενοι, γενοίαιτο ἔτι ἀμεινονες τῆς φύσεως. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκαι ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νότου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον ἢ σφίσι· δηλαδὴ ἦν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται, καὶ ἐσσωθήσονται τῇ συμβολῇ, ὥς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες.

119. Μετὰ δὲ, παριόντων καὶ διαβάστων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσῷ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν· τέλος δὲ ἐσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς διεχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατελιθήσαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς Στρατίου ἱερὸν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστιων· μῦνοι δὲ τῶν ἡμῶν ἴδμεν, Κᾶρες εἰσι οἱ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατελιθέντες δὲ ὧν οὗτοι ἐνθαῦτα, ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίας, δρότερα ἢ παραδόντες σφίας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τοπαράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον προήξουσι.

120. Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθίοντες, Μιλήσιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτέων. ἐνθαῦτα δὲ, τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετήκαν, οἱ δὲ αὐτίς πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρέοντο. καὶ ἐπιούσι τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχεσάμενοι, ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἐσώθησαν· πεσόντων δὲ πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν.

121. Μετὰ δὲ, τοῦτο τὸ τῷμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνιμαχίσαντο οἱ Κᾶρες. πυθόμενοι γάρ, ὡς στρατεύεσθαι ὀρμέεται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις σφῶν, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδὸν· ἐς τὴν ἐμπροσθέντες οἱ Πέρσαι νυκτός, διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγῳ. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσιεύς. οὗτοι μὲν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.

122. Ῥμῆς δὲ, καὶ αὐτός ἐὼν τῶν ἐπιδωξάντων τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευομένους Ἴωναν, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα, εἰλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὡς ἐπύθαστο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλειοιπῆναι Δαυρίσην, καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίας, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν· καὶ εἰλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἰλε δὲ Γέργιθας, τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτὸς τε Ῥμῆς αἰρέων ταῦτα τὰ ἔθνη, νόυσσι τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε.

123. Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγός, ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχίαν Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενῶς αἰρέουσι· Αἰολέων δὲ Κύμην.

124. Ἀλισκομενέων δὲ τῶν πολλῶν, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄσπερος, ὃς ταράξας τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα, ὀρησμὸν ἐβούλετο, αἰρέων ταῦτα·

πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀδύνατα φαίνεται βασιλῆα Λαρτίον ὑπερβαλίσθαι· πρὸς ταῦτα δὴ ὢν συγκαλίσας τοὺς συστασιώτας, ἐβουλεύετο, λέγων, ὥς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι, ἣν ἄρα ἐξωθίωται ἐκ τῆς Μιλήτου· εἴτε δὴ ὢν ἐς Σαρδὸν ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀπαικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἡδωνῶν, τὴν Ἰστιαῖος ἐτίχει παρὰ Λαρτίου θωρακὴν λαβὼν. ταῦτα ἐπειρώτα δ' Ἀρισταγόρης.

125. Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ Ἠγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιού, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέρην στέλλειν ἔφαρε ἡ γνώμη, ἐν Αἰφῷ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἣν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης δορυμέμενον, κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος συνεβούλευε.

126. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπτει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστών δοκίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον, ἔπλει ἐς τὴν Θρηάκην, καὶ ἔσχε τὴν χώραν, ἐπ' ἣν ἰσταίη. ἐκ δὲ ταύτης δορυμέμενος, ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηάκων, αὐτὸς τε δ' Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηάκων ὑποσπένδων ἰξέναι.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΕΚΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΕΡΑΤΩ.

ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τελευτῇ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμιτμένος ὑπὸ Δαρείου, παρῆν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούων, εἶρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, κατὰ κοῖον τι δοκεῖο Ἰωνας ἀπασιᾶσαι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθούμαξέ τι τὸ γεγονός, ὥς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρίων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν αἰρεσίην τῆς ἀποστάσιος, „Οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρφαψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ „Ἀρισταγόρης.“

2. Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε. Ἰστιαῖος δὲ, δείσας ὥς συνιέντα Ἀρταφίρνεα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπιλθοῦσαν νύκτα ἀπῆδρε

ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Δαρεῖον ἐξηπατήσας ὥς Σαρδῶν ᾗσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ εἰς Χίον, ἐδέσθη ὑπὸ Χίων, καταγνώσθεις πρὸς αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα εἰς ἑαυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες μὲν τοι οἱ Χίοι τὸν πάντα λόγον, ὥς πολέμος εἴη βασιλεῖ, ἔλυσαν αὐτόν.

3. Ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων δ' Ἰστιαῖος, κατότι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ὑπὸ βασιλῆος, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἶη Ἰωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὃ δὲ ἔλεγεν, ὥς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἔξαναστήσας, ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἰωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίῃ, καὶ τουτέων εἵνεκα ἐπιστείλειε. οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλῆος βουλευσαμένου, ἐδειμῶ του τοῦς Ἰωνας.

4. Μετὰ δὲ, ὃ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμιππου, ἀνδρὸς Ἀταρνέτιω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἔδουσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία, ὥς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὃ δὲ Ἑρμιππος, πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνη. ὃ δὲ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, ἐπέλεγε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσι περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαῖω ἑαυτῷ δοῦναι. τουτέων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέστειλε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὃ Ἀρταφέρνης.

5. Παρὶ Σάρδεις μὲν δὴ ἐγένετο ταραχὴ Ἰστιάων δὲ, ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος, Χίος κατήγαγον εἰς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρσταγόρῳ, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἔσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώραν, οἷά τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίη ἐπειράτο κατεῖναι ὁ Ἰστιαῖος εἰς τὴν Μίλητον, τιρώμεναι τὸν μηρόν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπεσπός τῆς ἐσωτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω εἰς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, οὐ γὰρ ἐπιθε τοὺς Χίους, ὥς τε ἐσωτῇ δοῦναι νέας, διέβη εἰς Μιτυλήνην, καὶ ἐπεισε Λαοβλόους δοῦναι οἱ νέας. οἱ δὲ, πληρώσαντες ὅκτὼ τριήρεις, ἔπλεον ἅμα Ἰστιαῖοι εἰς Βυζάντιον ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἧ ὅσοι αὐτῶν Ἰστιαῖοι ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείσεσθαι.

6. Ἰστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐποιοῦν ταῦτα. ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ παῖδος ἦν στρατὸς προσδόκιμος· συστραφεῖντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἐν ποιήσαντες στρατόπεδον, ἤλαννον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πόλιστα παρὶ ἐλάσσορος ποιησάμενοι. τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἔσαν προθυμότατοι· συστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κατιστραμμένοι, καὶ Κίλικες τε καὶ Αἰγύπτιοι.

7. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευον. Ἴωνες δὲ, πύνθανόμενοι ταῦτα, ἐπιμπον προβούλους σφέων αὐτῶν εἰς Πανιά-

νιον. ἀπικομένοις δὲ τούτοις ἐς τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ βουλευομένοις, ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν ἀντίξουν Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τεύχεα φύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν, ὑπολοιπούμενους μηδεμίαν τῶν νειῶν· πληρώσαντας δὲ, συλλεγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προσημαχήσαντας Μίλητον· ἣ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίῳ κειμένη.

8. Μετὰ δὲ ταῦτα, παπληρωμένησι τῇσι νηυσὶ παρήσαν οἱ Ἴωνες· σὺν δὲ σφι καὶ Αἰολίῳ οἱ Λέσβον νέμονται· ἐτάσσοντο δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ἑω εἶχον πέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νίας παρεχόμενοι ὀγδώκοντα· εἶχοντο δὲ τουτέων Πριηνεῖς δυνάδεκα νηυσὶ, καὶ Μυούσιοι τρισὶ νηυσὶ· Μυουσίῳ δὲ Τῆϊοι εἶχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσὶ· Τηίων δὲ εἶχοντο Χίοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς δὲ τούτοις Ἐρυθραῖοι τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαεῖς· Ἐρυθραῖοι μὲν, ὅκτω νίας παρεχόμενοι, Φωκαεῖς δὲ, τρεῖς· Φωκαίων δὲ εἶχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα· ταλυνταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες τὸ πρὸς ἑσπέρην πέρας Σάμιοι, ἐξήκοντα νηυσὶ· πασίῳ δὲ τουτέων δὲ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πενήκοντα καὶ τριηκόσια τριήρεις. αὗται μὲν Ἰόνων ἦσαν.

9. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νειῶν ἦσαν ἑξακόσιοι. ὧς δὲ καὶ αὗται ἀπῆλκτο πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ δὲ πεζὸς σφι ἅπας παρήν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νειῶν, καταφρόνησαν, μὴ οὐ δυνατοὶ γίνονται ὑπερβαλίσθαι, καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἶοι τε

ἔωσι θῆλειν, μὴ οὐκ ἰδόντες ναυκράτορες, πρὸς τὸ Δαρείου κινδυνεύουσι κακὸν τι λαβεῖν. ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἴωνων τοὺς τυράννους, οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρῳ μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχῶν, ἔφευγον εἰς Μήδους, ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τοντέων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες, ἔλεγόν σφι τάδε, „Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμῶν εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλῆος ὄλκον· τοὺς γὰρ ἑαυτοῦ ἕκαστος ὑμῶν πολιήτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προῖσχύμενοι δὲ ἐπαγγέλλασθε τάδε, ὥς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν διατήν ἀπόστασιν, οὐδέ σφ' οὔτε τὰ ἑρὰ οὔτε τὰ ἰδία ἐμπειρήσεται, οὐδὲ βιωτότερον ἔξουσιν οὐδέν, ἢ πρότερον εἶχον· εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφ' ἔφατα ἐπηρεάζοντες, τάπερ σφέας κατέειπε, ὥς ἰσσωθέντες, τῇ μάχῃ ἐξανδραποδισϋνται, καὶ ὥς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, ἵας δὲ παρθένους ἀνασπάστους εἰς Βάκτρα, καὶ ὥς τὴν χώραν ἄλλοις παραδώσομεν.“

10. Οἱ μὲν δὲ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἴωνων οἱ τυράννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες, εἰς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε διαχρώντο, καὶ οὐ προέβλεπον τὴν προδοσίην· ἑαυτοῖσι τε ἕκαστοι ἰδόκειον μόνοις ταῦτα τοὺς Περσας ἐξαγγέλλεσθαι, ταῦτα μὲν νυν ἰθὺς ἀπικομένων εἰς τὴν Μίλητον τῶν Περσῶν ἐγίνετο.

11. Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλληχθέντων ἐς τὴν Ἀθήνην, ἐγίνοντο ἄγοραί· καὶ δὴ κού σφι καὶ ἄλλοι ἡγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε, „Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται „ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέ- „ροισι ἢ δοῦλοισι, καὶ τούτοις ὥς θρηπείτησιν νῦν „ὦν ὑμεῖς, ἦν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκε- „σθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἷός „τε δὲ ἔσεσθε, ὑπερβαλόμενοι τοὺς ἐναντίους, εἶναι „ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσε- „σθε, οὐδεμίαν ὑμέων ἔχω ἐλπίδα, μὴ οὐ δώσειν „ὑμῶς δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ’ ἐμοὶ „τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμῶς αὐτοὺς ἐπιτρέψατε „καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θιῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέσπομαι „ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίλογοντας „πολλὸν ἐλασσώσεσθαι.“

12. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουνσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ, ἀνάγων ἐκάστο- τε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅπως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο, διέκπλεον ποιεῦμενος τῇσι νηυσὶ δι’ ἀλληλέων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ’ ἀγκυράων, παρεῖχε τε τοῖσι Ἴωσι πό- νον δι’ ἡμέρας. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπεί- θοντό τε καὶ ἐπολευν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύ- τησι οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθίες ἰόντες πόνων τοιοῦ- των, τετραυμένοι τε ταλαιπωρήσῃ τε καὶ ἡέλει, ἔλε- ξαν πρὸς ἑαυτοὺς τάδε, „Τίνα δαιμόνων παραβάν- „τες, τάδε ἀναπύμπλαμεν, οἷτινες παραφρονήσαν- „τες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐν τοῦ τόου, ἀνδρὶ Φωκαεῖ

„ἀλαζδόνι, παρεχομένῳ νῆας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες
 „ἡμῖας αὐτοὺς ἔχομεν; ὁ δὲ, παραλαβὼν ἡμῖας, λυ-
 „μαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν
 „ἡμῶν ἐς νοῦσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι
 „τῷ τὸ τοῦτο πείσεσθαι· πρό τε τούτων τῶν κακῶν
 „ἡμῖν γε κρείσσον καὶ ὀτιῶν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ
 „τὴν μέλλουσαν δουλητὴν ὑπομεῖναι, ἣτις ἔσται,
 „μᾶλλον ἢ τῇ παρούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ
 „λοιποῦ μὴ παιδῶμεθα αὐτοῦ.“ ταῦτα ἔλεξαν καὶ
 μετα ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ’
 οἷα στρατιῇ, σκηναῖς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ, ἐπι-
 ητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλσκον ἐς τὰς
 νῆας, οὐδ’ ἀναπαιρῶσθαι.

13. Μαθόντες δὲ ταῦτα γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώ-
 νων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ’
 Αἰάκειος τοῦ Συλοσῶντος, κίνους τοὺς πρότερος
 ἔπεμπε λόγους Αἰάκης, κελυθόντων τῶν Περσίων,
 θεόμενός σφεν ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην· οἱ
 Σάμιοι ὦν, ὁρέωντες ἅμα μὲν εἶδον αἰαξίην πολ-
 λὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδίδοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ
 κατεφαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλῆος πη-
 γματα ὑπερβαλέσθαι· εὖ τε ἐπιστάμενοι, ὥς εἰ καὶ
 τὸ παρεὶν ναυτικὸν ὑπερβαλοῖατο τοῦ Δαρείου, ἄλ-
 λό σφι παρέσται πενταπλήσιον· προφάσιος ὦν ἐπι-
 λαβόμενοι, ἐπὶ τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἰωνας ἀρνε-
 μένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδει ἐποιεῦντο περιποι-
 ῆσαι τὰ τε ἑατὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἰδία. ὁ δὲ Αἰά-
 κης, παρ’ οὗτιν τοὺς λόγους ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν
 Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκειος· τῦραννος δὲ ἐὼν Σάμου,

ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρου ἀπειστέρητο τὴν ἀρχήν, κατάπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

14. Τότε ὡν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἰωνεῖς ἀνταγήγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγένοντο, καὶ συνίμισγον ἀλλήλοισι, τοσούτους οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράφαι, οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ κατατιτῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεια, αἰετάρμενοι τὰ ἱστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἐνδεκα νεῶν. τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐνανυμάχον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα, ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοιαι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας, τωὺτό ἐποίησαν τοῖσι Σαμίοισι· ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῖνες τῶν Ἰώνων ἐποίησαν τὰ αὐτὰ ταῦτα.

15. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθησαν τρηχύτατα Χιοί, ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκαπέοντες. παρείχοντο μὲν γὰρ, ὥς περ καὶ πρότερον ἐβρόθήθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἐκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσαράκοντα τῶν αἰσίων λογάδας ἐπιβατεύοντας· δρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίουν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι, ἀλλὰ μετ' ὅλων συμμάχων μεμουνωμένοι, διεκπλῶντες ἐνανυμάχον, ἐς ᾗ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνάς, ἐπέ-

βαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χίοι μὲν δὴ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἰωνιῶν.

16. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ ὥς ἐδιώκοντο, καταφυγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ περὶ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐξέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην νομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυκτὸς τε ἀπικέατο ἐς αὐτήν, καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι Θεσμοφορίων, ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφεσίοι, οὔτε προακηκοότες, ὥς εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώραν ἐμβεβληκότα, πάγχυ σφείας καταδύξαντες εἶναι κλῶπας, καὶ εἶναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημῇ, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησι.

17. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπεὶ τι ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἐλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδώς, ὥς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ· ὁ δὲ ἰθάως, ὥς εἶχε, ἔπλωε ἐς Φοινίκην γαῦλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὀρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, ληϊστὴς κατεστήκει Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

18. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τι τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τεῖχη, καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰετοῦσι καὶ ἄρκυς, ἐν τῷ ἔκτῳ ἔτει ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρου

καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος ἢ χρηστήριον τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ.

19. Χρῶμενοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως τῆς σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπίκουρον χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μὲν νυν ἐς αὐτοὺς Ἀργεῖους ἔχον, ἐπεὶ κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεῖναι ἔχρησε, ἔχει ὧδε,

Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανα ἔργων,

Πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γαστήρ·

Σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας τίψουσι κομήταις·

Νηοῦ δ' ἱμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἄνδραπόδων λόγῳ ἐγένοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, θνητός τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἐτέρωθε τοῦ λόγου ἐποιησάμην.

20. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἦγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν Ἀμπῇ πόλει, παρ' ἣν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων, ἐς Θάλασσαν ἔξει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδοσαν Κασὶ Πηδάσεῦσι ἐκτῆσθαι.

21. Πάθουσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέου. II.

N

Digitized by Google

σίῳν οὐκ ἀπέδωκαν τὴν ὁμοίην Συβαρῆται, οἱ Ἀἰῶν
 τε καὶ Σιλῶρον οἴκον, τῆς πόλεως ἀπεστερημένοι·
 Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κραταίηντων, Μιλῆ-
 ραιοὶ πάντες ἤβηρόν ἀπεκείρατο κατὰ κεφαλὰς, καὶ
 πένθος μέγα προσθήσαντα· πόλις γὰρ αὕτως βέλτε-
 στα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλοισι ἐκινώθησαν· οὐ-
 δὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι· Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ θῆ-
 λον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλῆτου ἀλώσει,
 τῇ τε ἄλλῃ πολλῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Θουρί-
 χου δρᾶμα Μιλῆτου ἄλωσιν, καὶ διδάσκοντι, ἐς δά-
 κρυά τε, ἔπειτα τὸ θάνατον, κατέλκυσσάν μιν, ἐξ ἀνα-
 μνήσαντα οἰκίῃσι παρὰ, χιλήρῃσι δραχμήν· καὶ ἐπέτα-
 ξαν μηκέτι μηδένα χρῆσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

22. Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο· Σα-
 μίων δὲ τοῖσι τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐν
 τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθέν οὐδαμῶς ἤρε-
 σκε· ἐδόκει δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευ-
 ομένοισι, πρὶν ἢ σφι ἐς τὴν χεῖρην ἀπικέσθαι τὸν
 τύραννον Αἰάκει, ἐς ἀποικίην ἐκπλεῖν, μηδὲ μένον-
 τας Μήδοισι τε καὶ Αἰάκει δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι
 γὰρ οἱ ἐπὶ Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμ-
 ποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἡγγάλους, ἐπικαλέοντο τοὺς
 Ἰωνας ἐς Καλὴν Ἀσπὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν
 κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ Ἀσπὴ αὐτημαλομένη ἐστὶ
 μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρρανήν· τετραμμένη τῆς
 Σικελίης· τούτων δὲ ἐπικαλειόμενων, οἱ Σάμιοι μὲν-
 νοὶ Ἰώνων ἐστάλησαν, ἀνὸς δὲ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπε-
 φυγότες. Ἐν ᾧ τοιόνδε δὴ τι συνήνεκε γένεσθαι.

23. Σάμιοι γὰρ πορεύμενοι ἐς Σικελίαν, ἐγὼ

νοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιξυφύριοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτίων, τῷ οὐνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέτατο πόλιν τῶν Σαυαλῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἐργίου τύραννος Ἀναξίλλεως, τότε ἔων διαφόρος τοῖσι Ζαγκλαίοις, συμμίκας τοῖσι Σαυαίοις, ἀναπαύδει, ὡς χρῆν ἐβη, Καλὴν μὲν Ἀκτὴν, ἐπ' ἣν ἔπλειον, ἔβην χαίρειν, ἰὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρημον ἀνδρῶν. περὶ-θεμένων δὲ τῶν Σαυαίων, καὶ σθέντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι, ὡς ἐπύθοντο ἔχουμένην τὴν πόλιν ἰωστών, ἐβροθήθουν αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλείοντο Ἰπποκράτεια τὸν Γάλλης τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφίς οὗτος σύμμαχος. ἐπεὶ τε αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἰπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθείων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων, ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἰπποκράτης παθῆσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθούγεντα, ἐς Ἴνυον πόλιν ἀπέπαμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησάμενος τῷσι Σαυαίοις, καὶ ὄρκους δοὺς καὶ δεξάμενος, προέδωκε. μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημίνος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαυαίων, πάντων τῶν ἐπὶ πλῆλιν καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει· τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἰπποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δῆσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτίων τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαυαίοις κατασφάξαι. οὗ μόντοι οἱ γὰρ Σαυαῖοι ἐποίησαν ταῦτα.

24. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύου ἐκδιδορήσκει ἐς Ἰμέρην· ἐκ δὲ ταύτης

παῖν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἐωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλῆα, ἐς Σικελίην ἀπῆκετο· καὶ αὐτίς ἐκ τῆς Σικελίης ὁπίσω παρὰ βασιλῆα, ἐς ὃ γῆραϊ μέγα ὄλβιος ἔων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι.

25. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἀπυνητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβαλέατο. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην Φοβνικες, κελυσσάντων Περσέων, κατήγον ἐς Σάμον Αἰάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον· καὶ Σαμίους μούνοισι τῶν ἀποσιάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱερά ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἀλούσης, αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθέλοντι τῶν πολέων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκη προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο.

26. Ἰστιαῖοι δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἴωνων ὀλιγάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μιλήτον γέγονενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρῆγματα ἐπιτρέπει Βισαίτῃ Ἀπολλοφάντης παιδὶ Ἀβυδωνῶ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λευβίους, ἐς Χίον ἔπλεε· καὶ Χίον φρουρῇ οὐ προσειμένη μιν συνέβαλε ἐν Κόλλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρας. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συκροῦς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ πεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὃ Ἰστιαῖος ἔχων

τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων
ὀρμώμενος.

27. Φιλέει δὲ καὶ πρὸς προσημαίνειν, εὐτ' ἂν μέλλῃ
μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοι-
σι πρὸ τοῦτων σημήϊα μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μὲν
σφι πέμψασι ἐς Δελφούς χορὸν νεηνίων ἑκατὸν, δύο
μοῦνοι τουτέων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ
ἐννεήκοντα αὐτέων λοιμός ὑπολαβὼν ἀπὴνεικε· τοῦ-
το δὲ ἐν τῇ πόλει τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον
πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι
ἐνέπεισε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἰκοσι παίδων
εἰς μῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὁ θεὸς
προέδεξε. μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα
ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπε-
γένετο Ἰστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν
Χίων, καταστροφὴν εὐπετίως αὐτέων ἐποίησατο.

28. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ
Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνοὺς· περικα-
τημένῳ δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὥς οἱ Φοίνικες
ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην.
πυθόμενος δὲ ταῦτα, Θάσον μὲν ἀπόρρητον λείπει,
αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἡπείλετο ἄγων πᾶσαν τὴν
στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρα-
τιῆς, πέρην διαβαίνει, ἐκ τοῦ Ἀταρνίος ὡς ἀμήσων
τὸν σῖτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν, καὶ τὸν ἐκ Καΐκου
πεδίου, τὸν τῶν Μυσῶν, ἐν δὲ τοῦτοιαι τοῖσι χωρίοι-
σι ἐτύγχανε ἔων Ἀρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατη-
γὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβάντι συμβα-

λὼν, αὐτόν τε Ἰστιαῖον ζωγρῆν ἔλαβε, καὶ τὸν σφρα-
γιστὸν αὐτοῦ τὸν πλείω διέφθικε.

29. Ἐξωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε. ὥς ἐμάχον-
το οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλῇνῃ τῆς
Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν ἀντίστασαν χρόνον ἐπὶ
πολλόν, ὃ δὲ ἵππος ὕστερον δρμηθεῖσα ἐπιπίπτει
τοῖσι Ἕλλησι· τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγί-
νετο, καὶ τετραμμένον τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος
ἐλπίζων οὐκ ἀπολίεσθαι ὑπὸ βασιλῆος διὰ τὴν πα-
ρευοῦσαν ἁμαρτίαν, φιλοψυχίην τοιήνδε τινα ἀναι-
ρίσται. ὥς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρ-
σεως, καὶ ὥς καταιρεθόμενος, ὑπ' αὐτοῦ ἐμελλε συγ-
κεντηθῆσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεῖς, καταμη-
νύει ἑαυτὸν, ὥς εἴη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος.

30. Εἰ μὲν νυν, ὥς ἐξωγρήθη, ἀνάχθη ἀγέ-
μενος παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον, ὁ δ' οὐτ' ἂν ἔπαθε
κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοί, ἔπῃκε τ' ἂν αὐτῷ τὴν
αἰτίαν· νῦν δέ μιν, αὐτίκων τε τουτέων εἶναι, καὶ
ἵνα μὴ διαφυγῶν αὐτὶς μέγας παρὰ βασιλεῖ γένηται,
Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ ὁ λαβίων
Ἀρπαγος, ὥς ἀπῆκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν
αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀγεαυύρωσαν, τὴν δὲ
κεφαλὴν ταριχεύσαντες, ἀνήναικαν παρὰ βασιλῆα
Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυνθόμενος ταῦτα
καὶ ἀπαίτησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, οἳ
μιν οὐ ζῶντας ἀνήγαγον ἐς ὅμιν τὴν ἑαυτοῦ, τὴν
κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντας τε καὶ περιστεί-
λαντας εἰς ἀντιέλλατο θάψαι, ὥς ἀνδρὸς μεγάλως

δουτῆς τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτας. τὰ μὲν παρὰ Ἰστιάῳν οὕτω ἔοχε.

31. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσῶν, χαμῶ-
 ρίας περὶ Μίλητον, τῷ δουτέρῳ ἔτι ὥς ἀνέπλευσε,
 αἰρέει εὐπετίαις τὰς νῆσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῃ πε-
 μνίας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τύνιδον. ὅκας δὲ λά-
 βει περὶ τῶν νήσων, ὥς ἐκείστην αἰερόντες οἱ βάρ-
 βαροι ἐσαγήμενον τοὺς ἀνθρώπους· σαγηνεύουσι
 δὲ τόνδε τὸν ἀρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀνέμοντας τῆς χει-
 ρός, ἐκ θαλάσσης τῆς βορρῆς ἐπὶ τὴν νοτίην διέ-
 κρουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πώσης τῆς νῆσου διέκχονται
 ἀποκρούοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἴρεον δὲ καὶ τὰς
 ἐν τῇ ἡπείρῃ πόλεις τὰς Ἰωνίας κατὰ τὰ αὐτὰ· πλὴν
 οὐκ ἐσαγήμενον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἶα τ' ἔσθ.

32. Ἐνθαῦτα Περσῶν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀπαύ-
 σαντο τὰς ἀπειλὰς, τὰς ἐπηπάλησαν ταῖσι Ἰωσι στρα-
 τοπαδουμένοιαι ἀντίτα σφίσι. ὥς γὰρ δὴ ἀπακράτη-
 σον τῶν πολλῶν, παῖδας τε τοὺς αὐτελευτάτους ἐκλεγέ-
 μενοι ἔεισαν, καὶ ἔποιον ἀντὶ τοῦ εἶναι ἐνδοχίαις
 εὐνοήτους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστενέουσας ἀνα-
 σταστὺς παρὰ βασιλῆα· ταῦτά τε δὴ ἔποιον, καὶ
 πᾶς πόλις ἀνεπόμερασαν αὐτοῖς ταῖσι ἱερῶσι. οὕτω
 δὲ τοτρίτον Ἰωνες κατεδουλώθησαν· πρῶτον μὲν
 ὑπὸ Αὐδῶν, οἷς δὲ ἐπαῖξες τότε ὑπὸ Περσῶν.

33. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς
 στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστοτάτῃς ἀνέλεοντι τοῦ Ἑλληςπόν-
 του αἴρεσι πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιᾷ αὐτοῖσι τοῖσι
 Πέρσῃσι ὑποχείριαι ἦν γερμέναι κατ' ἡπαιρον. εἰσι
 δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλληςπόντου· Χερσόνη-

σός τε, ἐν τῇ πόλει συχνὰ ἔνευσι, καὶ Πέρηνθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηϊκῆς, καὶ Σηλυβρίῃ τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἔσω ἐς τὸν Εὐξεινον πόντον· καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκισαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας, τράπονται ἐπὶ τε Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμω-τες, ἐπλωον αὐτὶς ἐς τὴν Χερσονήσον, ἐξαιρήσαν-τες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολλῶν, ὅσας πρότερον προ-σχόντες οὐ κατέσυραν, ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἐπλω-σαν ἀρχὴν· αὐτοὶ γάρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλεῖ, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάδου δμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῃ ὑπάρχῃ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίας πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

34. ΕΤΤΡΑΝΝΕΤΕ δὲ αὐτῶν μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στρησαγόρεω, κησαμένον τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου, τρόπῃ τοιῷδε. εἶχον Δόλογχοι Θρηϊκῆς τὴν Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογχοι πιασθέντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφούς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνείλε οἰμιστὴν ἐπάγασθαι ἐπὶ τὴν χώραν τοῦτον, ὅς ἂν σφείας ἀπιδότας ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλίσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογχοι τὴν ἱρὴν ὁδόν, διὰ Φωκίων τε καὶ Βοιωτῶν ἦισαν· καὶ σφείας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτρέπονται ἐπ' Ἀθηναίων.

35. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνησι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισιστράτος, ἅτῳ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ὧν οἰκῆς τεθρονηποιοῦντο· τὰ μὲν ἀνέκαθεν, ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγένης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα, Ἀθηναῖος, Φιλαίου, τοῦ Αἰαντος παιδὸς, γενομένου πρώτου τῆς οἰκῆς ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροις τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρῶν τοὺς Δολόγκους παριόντας, ἐσθῆτα οὐκ ἐγχαυρίην ἔχοντας καὶ αἰχμὰς, προσεβώσατο· καὶ σφι προσελθούσι ἐπηγγέλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δὲ διεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν οἱ τὸ μαντήριον· ἐκφῆναντες δὲ, ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πεῖθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ βουλόμενον ἐκπυδῶν εἶναι· αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιοίη τάπερ αὐτοῦ οἱ Δόλογοι προσεδέοντο.

36. Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀνηρηκώς πρότερον τουτέων τεθρίππων, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίους πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγοις, καὶ ἔσχε τὴν χώραν. καὶ μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπειταίχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐν Καρδίας πόλιος ἐς Πλακτὴν, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφραε οἱ Ἀψινθιοὶ δηλίσσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. εἰσὶ δὲ οὗτοι στάδιοι ἑξ ἑκατομμύριον τοῦ ἰσθμοῦ.

ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τεύτου ἡ Χερσονήσος εἴσω πάντας
ἔστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίαν τὸ μήκος.

37. Ἀποτυχήσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου
ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους ἐρόφῃ τοιαῦτα
ῥαδιμαίνων, τῶν λοιπῶν πρῶτοις ἐπολίμησε Λαμψα-
κηνοῖσι. καὶ μὴν οἱ Λαμψακηνοὶ λαχέσαντας αἰρέου-
σι Ἰωγφίη. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροῖσος τῷ Αὐδῶ ἐν
ῥαυίῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα,
πύμπῳν προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι
Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφίας πίτνος τρόπον ἀπαι-
λεῖ ἐκτρίψων. πλατωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν
τοῖσι λόγοισι, τί θάλει τὸ ἔπος εἶναι, τὸ σφί ἀπαι-
λεσεν ὁ Κροῖσος, πίτμος τρόπον ἐκτρίψων, μόγις
ποτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων, εἶπε τὸ ἰδόν, ὅτι
πίτμος μούνη δεινδρίων πάντων ἀποκοπῆσα βλαστὸν
οὐδένα μετεῖ, ἀλλὰ πανάλαθρος ἐξαπόλλυται. δι-
σαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆ-
σαν Μιλτιάδεα.

38. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ
δὲ, τελευταῖ ἄπαις, τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα
παρθοῦς Στρησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφῶν πατρὸς
ἑμορετρίου. καὶ οἱ τελευταῖσαντι Χερσονηαῖται θύ-
ουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππιῶν τε καὶ
γυμνικὸν ἐπιστῶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγ-
γίνεσθαι ἀγωνίζεσθαι. παλάμου δὲ ἰόντος πρὸς Λαμ-
ψακηνοὺς, καὶ Στρησαγόρεα κατάλαβε ἀπεθανεῖν
ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πέλασθαι ἐν τῷ πρῶ-
τατηῇ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολέ-
μου δὲ καὶ ὑποθερμετέρου τῷ ἔργῳ.

39. Τυλεντήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρειω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεια τὸν Κίμωνος, Στησαγόρειω δὲ τοῦ τυλεντήσαντος ἀδελφεὸν, καταλαμφόμενον τὰ πρήγματα, ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσαι τριήρει οἱ Πεισιστρατίδαι· οἱ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃς ἐποίησαν εὖ, ὥς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον· τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημαίω, ὥς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον, εἶχε κατ' οἴκου, τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρειον θηλαδὴ ἐπιτιμίων. οἱ δὲ Χερσονησίται πυνθανόμενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ πασίων τῶν πολίων οἱ θανασιέοντες πάντοθεν· κοιμῆ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὥς συλλυπηθησόμενοι, ἐδέσθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκειν ἐπικούρους, καὶ γαμίζει Ὀλόρου τοῦ Θερμίων βασιλῆος θυγατέρα Ἠγραιπύλην.

40. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθει ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελαμβάνει δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν καταχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτι τουντίων Σκύθας ἐκρεῖν. Σκύθαι γάρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλῆος Δαρείου, συνειστέραφθαι καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιδόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης, ἔφυγεν ἀπὸ Χερσονήσου· ἐς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ μιν οἱ Δόλογνοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτι πρότερον ἐγόνους τῶν τότε μιν καταχόντων.

41. Τότε δὲ πυνθανόμενος εἶπαι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πληρώσας χρημάτων τριήρειας πέντε τῶν

παρεόντων, ἀπέπλει ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλις, ἔπλει διὰ τοῦ Μέλαντος κόλπου· παραμείβετό τε τὴν Χερσόνησον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὲ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσαρσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες· τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητιόχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρήϊκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἄμα τῇ νηϊ εἶλον οἱ Φοίνικες. καὶ μιν πυθόμενοι, ὥς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλῆα, δοκόντες χάριτα μεγάλην καταθήσεισθαι· ὅτι δὲ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδείξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κεινὸν τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προεδέοντο, λύσαντας τὴν σχεδίην, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἰωνυῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες Μητιόχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητιόχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτήσιν ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας κκοσμέσθαι.

42. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέσται ἐς τὰς Ἀθήνας.

ΚΑΙ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Παρσίων οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτιῶν ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τὰδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τοῦτου τοῦ ἔτους. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμψόμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πόλεων, συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἡνάγκασε ποιέσθαι, Ἴωνας δωσίδιμοι εἶεν, καὶ μὴ ἀλλήλους φέροσθαι τε καὶ

ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφίων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλίουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας, φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἳ κατὰ χώραν διατελείουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ, ὥς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον· καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν.

43. Ἄμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλῆος, Μαρδόνιος δὲ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτεω πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν· ἡλικίην τε νέος ἔων, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλῆος Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον δὲ Μαρδόνιος, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς, ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὥς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπώκετο δὲ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθ' αὖτα μέγιστον θωῦμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοις τῶν Ἑλλήνων, Περσείων τοῖσι ἐπὶ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι, ὥς χρείων εἴη δημοκρατίεσθαι Πέρσας τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας δὲ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἡμείλετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. ὥς δὲ συνελέχθη μὲν χρῆμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπερεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας.

44. Αὗται μὲν ὦν σφε' πρόσχημα ἔσαν τοῦ σκόλου· ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες ὅσας αὖν πλείστας δύναντο καταστρέφειν τῶν Ἑλληνίδων πολλῶν, τοῦτο μὲν δὴ, τῇσι νηυσὶ θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους κατεστρέφοντο· τοῦτο δὲ, τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐν τῷ Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφε' ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πύργον, ὑπὸ τὴν ἡπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀδωνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὀρμηθέντες, τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπασσὼν δὲ σφε' περιπλέονσι βορῆς ἄνεμος, μέγας τε καὶ ἄπυρος, κάρτα τραχέως περιέσπετο πλήθει πολλῆς τῶν νεῶν ἐμβαλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τρημοσύας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθερεῖσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων· ὥστε γὰρ θηρωθεαυτάτης εἰσῆς τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρραυσόμενοι· οἱ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἐπιστάτω, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο· οἱ δὲ ἔφυγον· ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησεν.

45. Μακεδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοποδιστομένῳ ἐν Μακεδονίᾳ νυκτὸς Βρύγοι Θρηίκας ἐπαχέρισαν· καὶ σφῶν πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μακεδόνιον δὲ αὐτὸν τραυματίζουσι. οὐ μὲντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλосτήνην δύναντον πρὸς Περσῶν· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανόστη δι' αὐτῶν χωρῶν τούτων Μακεδόνιος, πρὶν ἢ σφῶας ὑποχερίους ἐποιήσεται. τούτους μὲντοι κατωστρεφόμενος ἀπῆγε τὴν στρα-

τινὴν ὀπίσω, αἷτε τῷ πατρὶ τὴν προςπιταύας πρὸς τοὺς
Βρύγους, καὶ τῷ ναυτιῶν μεγάλως περὶ τὸν Ἄθων.
οὗτος μὲν νυν δ' στόλος αἰσχροῦς ἀγωνισάμενος, ἀπαλ-
λάχθη εἰς τὴν Ἀσίην.

46. Δευτέρῳ δὲ ἔτι ναυτίων ὁ Δαρειὸς πρῶτα
μὲν Θασίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν αὐτυγετόνων,
ὡς ἀπόστασιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον, ἐκέλευέ
σφειας τὸ τεῖχος περιαιρείειν, καὶ τὰς νέας εἰς Ἀβδη-
ρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θαῖοι, οἷα ὑπὸ Ἰστυαίου το
τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐου-
σίων μεγαλίων, ἐχρίωντο τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε ναυ-
πηγεύμεναι μακρὰς, καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περι-
βαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσδοός σφι ἐγένετο ἕν τε τῆς
ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μεταλλῶν. ἐν μὲν γὰρ τῶν ἐν
Σκαπτῆς Ἰλῆς τῶν χρυσίων μεταλλῶν τοσπίπαν ὀγδώ-
ποντα τάλαντα προσήϊε· ἐν δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ
ἐλάσσει μὲν τοντίων, συχνὴ δὲ οὕτω, ὥστε τοσπίπαν
Θασίοισι, εὐοῦσι καρπῶν ἀτελείσι, προσήϊε ἀπὸ τε τῆς
ἡπείρου καὶ τῶν μεταλλῶν ἔτεος ἐκείστου δημόσιαι
τάλαντα· οὗτοι δὲ τὸ πλεῖστον προσήλθε, τριηκόσιαι.

47. Ἐξόν δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα.
καὶ μακρῷ ἦν αὐτίων θυμωσιώτατα, τὰ οἱ Φοί-
νικες ἀνέυρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον
ταύτην, ἥτις νῦν ἐκ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνι-
κος τὸ οὖνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φωνικιὰ
ταῦτά ἐστι τῆς Θάσου μεταξὺ Ἀνδρῶν τε χώραν
καλισμένην καὶ Κοινύρων, ἀντίον δὲ Σαμοθράκης,
ὅθρα μέγα ἀνιστραμμένον ἐν τῇ ἕρτῃ. τοῦτο μὲν
νῦν ἐστὶ τοιοῦτο.

48. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἀβδηρα. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων, ὃ, τι ἐν νόφ' ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἑωυτῷ, ἢ παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας, ἄλλους ἄλλῃ τάξας, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν, δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιεῖσθαι.

49. Οὗτοί τε δὴ παρισκευάζοντο ταῦτα, καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξε πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδωσαν τὰ προῖσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπικέατο αἰτήσοντες. οἳ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρεῖ, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα, ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκίατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντιας τοὺς Αἰγινῆτας δεδωκέναι, ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται. καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο· φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγορεῖον τῶν Αἰγινητέων, τὰ πεποιήκοιεν, προδόντες τὴν Ἑλλάδα.

50. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίαν Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδew, βασιλεὺς ἑὼν Σπαρτητέων, διέβη ἐς Αἶγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὥς δὲ ἔπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίναντο ἀντίξουοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κρόϊος ὁ Πολυκρίτου μύλιστα· ὃς οὖν

ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξιον χαίροντα Αἰγινητῶν· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητῶν τοῦ κοινοῦ ποιεῖν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγκασθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἄν μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν· ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρχίου. Κλειμένης δὲ ἀπαλαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, αἶρετο τὸν Κριόν, ὃ, τι οἱ εἶη τὸ οὐνομα· ὃ δὲ τὸ ἐόν ἔφρασε οἷ. ὃ δὲ Κλειμένης πρὸς αὐτὸν ἔφη, „Ἦδη νῦν κατα-
„χάλλου, ὦ Κρίε, τὰ πάρεα, ὥς συνοισόμενος με-
„γάλα κακῶ.“

51. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπο-
μένων Δημάρχτος ὁ Ἀρίστινος, διέβαλε τὸν Κλει-
μένην, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητῶν, οἰκίης
δὲ τῆς ὑποδοιστέφης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδει-
στέφης, (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γέγονασι) κατὰ πρὸς-
βυγαίην δὲ κως τετίμηται μᾶλλον ἢ Εὐρυνοθένης.

52. ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ γὰρ, δμολογέοντες
οὐδανὴ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστοδήμον, πόν
Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ἰλλου, βασιλεύ-
οντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώραν, τὴν νῦν
ἐκτέσται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας· μετὰ
δὲ χρόνον οὐ πολλόν Ἀριστοδήμου τεκεῖν τὴν γυναῖ-
κα, τῇ οὐνομα εἶναι Ἀργεῖην· θυγατέρα δὲ αὐτῆς
λέγουσι εἶναι Ἀντισίωτος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερ-
σάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδω-
μαρ ἐπιδύοντα δὲ τὸν Ἀριστοδήμον τὰ τέκνα, νόθος·
τελευτῶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἔοντας βου-
λεῖσθαι κατὰ νόμον βασιλεῖα τῶν παίδων τὸν πρὸς-
βύταρον ποιήσασθαι· οὕκων δὲ σφέας ἔχειν, δικάζε-

ρον ἔλονται, ὥς τε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἰδόντων· οὐ
 θυμαμένους δὲ γινῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπεκρωτᾷν
 τὴν τοκαῦσαν. τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγιγνώ-
 σκειν, εἰδὼσαν μὲν καὶ πῶς κάττω λέγειν ταῦτα, βου-
 λομένην δέ, αἷ πως ἀμφοτέρω γινώσκτο βασιλῆος.
 τοῦτο δὲ δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορίεν· ἀπορίοντας
 δὲ πῶς αὖ ἐς Λακωνοὺς ἐπεκρωσμένους, ὃ, τα χρησόν-
 ται περὶ πρήγματος. τὴν δὲ Ηυδίην πλεῖστον σφείας
 ἀμφοτέρω τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλῆας, τιμῇν
 δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Ηυδίην τεῦ
 καὶ σφρα ἀνέλεον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορίου-
 αι οὐδέν ἦσαν, ὅπως ἐξέμωσι αὐτῶν τὸν πρεσβύ-
 τερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μιτισσηίων, περὶ οὗνομα εἰ-
 πακί· Μανίασιν· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Μανίην
 τέλει τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάσσει τὴν γενναί-
 νην, ἀπώτερον τῶν παιδίων πρότερον λούσει καὶ σιτί-
 ζει καὶ ἦν μὲν κατὰ ταῦτα φαίνεται αἰὲν παιεῦσα,
 ταῦς δὲ πᾶσι ἔχειν, ὅσον τε καὶ δέζονται καὶ θάλοισι.
 ἔχοντες ἦν δὲ πλεονῶντος καὶ ἐκείνη, ἐν πολλὰ πειν-
 σος, δὴ καὶ σφρα ἔσσεσθαι, ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλεον οὐδέν
 οἶδε· ἐπὶ ἄλλῃσι αἱ σφρας τραπέσθαι οὐδόν. ἐνθαῦτα
 δὴ τοὺς Ἀλαργεῖδας κατὰ τὰς τοῦ Μιτισσηίου ὑπο-
 θέσεις φυλάσσοντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου
 παιδίων, λαβεῖν κατὰ ταῦτα τιμᾶσαι τὸν πρότερον
 καὶ αἰτῶσαι καὶ λουτρεῖσι, οὕτως εἰδὼσαν, τῶν εἴνεκα
 ἐφυλάσσειτο. λαβόντες δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον
 πρὸς τῆς γενναίας, ὥς ἰδὼν πρότερον, τρέφειν ἐν
 τῷ δήμῳ· καὶ οἱ οὗνομα τοῦτον Ηυδοδότου,
 περὶ δὲ νεωτέρῃ Ηεροκλέα τοῦτους ἀνδραγάτας, αἰ-

τούς τε ἀδελφεοὺς ἰόντας, λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως διατελεῖν.

53. Λακεδαιμόνιοι μὲν ταῦτα λέγουσι μούνα Ἑλλήνων· ταῦτε δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω. τούτους γάρ δὴ τοὺς Λακωνίων βασιλῆας, μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀποτόντος καταλεγόμενους ὀρθῶς ὑπὲρ Ἑλλήνων, καὶ ἀποδαινυμένους, ὥς εἰσι Ἕλληες· ἤδη γὰρ τηρῶντα αὐτὰς Ἕλληνας οὗτοι ἐτάλεον. Ἐπεὶ δὲ, μέχρι Περσέος, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἐπιστὶ ἐπωνυμίῃ Περσῆι οὐδεμίῃ πατρὸς θνητοῦ, ὡς περ Ἡρακλεῖ Ἀμφιτρυῶν. ἤδη ὦν ὀρθῶς λόγῳ χρῶμεν, μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἰρεάται μοι· ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀφροδίτης καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτίων, φαινοίετο ἂν ἰόντες οἱ τῶν Λακωνίων ἡγεμόνες Αἰγυπτίους ἰθαγενεῖς. ταῦτα μὲν νυν κατὰ τὰ Ἕλληες λέγουσι γεγεννηλόγηται.

54. Ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς δὲ Περσεύς, ἰὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀφροδίτης γε πατέρας ὁμολογούντας κατ' οἰκηθότητα. Περσῆι οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατὰ περ Ἕλληες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

55. Καὶ ταῦτα μὲν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω· ὅτι δὲ ἰόντες Αἰγυπτίους, καὶ ὁ, τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Λακωνίων βασιλείας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτίων εἴρηται, ἐάσωμεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελέβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι.

56. Γέγραπται δὲ ἤδη ταῦτα τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρ

τεῖται δεδῶκασιν ἱρωσύνας δύο, Λιδὸς τε Λακεδαιμό-
νος, καὶ Λιδὸς οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν
ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χώραν· τούτου δὲ μηδένα εἶναι
Σπαρτιητέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ
ἀγῷ ἐνέχεσθαι· στρατευσάντων δὲ, πρώτους εἶναι
τοὺς βασιλῆας, ὑστάτους δὲ ἀπίαναι· ἑκατὸν δὲ ἄν-
δρας λογάδας ἐπὶ στρατηγῆς φυλάσσειν αὐτούς· προ-
βύτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι, ὁπόσοισι ἂν
ὦν ἐθέλωσι. τῶν δὲ θυομένων ὑπάντων τὰ δέρμα-
τά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ
ἐμπολέμια.

57. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τὰδε σφί δε-
δοκται. ἦν θυσίην τις δημοτελῆ ποιήται, πρώτους
ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵξειν τοὺς βασιλῆας· καὶ ἀπὸ του-
τέων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῃ
τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι· καὶ σπον-
δαρχίας εἶναι τουτέων, καὶ τῶν τυθῶντων προβαίτων
τὰ δέρματα. νεαμηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἐβδομάς
ἵσταμένου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου
ἱρήϊον τέλειον ἑκατέρῃ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον
ἁλφίτων, καὶ οἶνον τετάρτην Λακωνικήν· καὶ ἐν τοῖ-
σι ἀγῶσι πῦσι προεδρίας ἐξαιρέτους. καὶ προξένους
ἀποδεικνύναι τούτοις προκρίσθαι τοὺς ἂν ἐθέλω-
σι τῶν ἀστῶν, καὶ Ἡυθίους αἰρίεσθαι δύο ἑκάτε-
ρον· οἱ δὲ Πύθιοι εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Ἀελφούς, σι-
τεόμενοι μετὰ τῶν βασιλῆων τὰ δημόσια. μὴ ἐλθού-
σι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπε-
σθαι σφί ἐς τὰ οἰκία ἁλφίτων τε δύο χοῖνικας ἑκα-
τέρῃ, καὶ οἴνου ποτύλην παρεούσι δὲ διπλήσιο

πάντα δίδουθαι· τὸν δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας τοὺτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούνοὺς τοὺς βασιλῆας τοσάδε μούνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἣν μήπερ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιῶν πέρι. καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα ποιέσθαι ἐθέλῃ, βασιλῶν ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρῖζειν βουλευούσι τοῖσι γέρονσι, ἑοῦσι δυνῶν δέουσι τριήκοντα· ἣν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστα σφετῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλῶν γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

58. Ταῦτα μὲν ζῶσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανοῦσι δὲ τὰδε. ἱππεῖς περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πῦσαν τὴν Λακωνικὴν· κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιϊοῦσαι λέβητα κροτίουσι. ἐπεὶ ὧν τοῦτο γίνηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἐκάστης ἐλευθέρους δύο καταμαίνεισθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέεται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλῶν τοὺς θανάτους ἐστὶ ὡύτος καὶ τοῖσι βαρβάροις τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖντες τῶντῳ νόμῳ χρεώνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλῶν. ἐπεὶ γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαιμόνος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῶ τῶν περιόρων ἀναγκαστοὺς ἐς τὸ κῆδος ἵεναι. τουτέων ὧν καὶ τῶν εἰλωτέων ἐπεὶ συλλεχθέωσι ἐς τὸντῳ πολλὰι χιλιάδες, σύμμικτα τῇσι γυναῖξὶ κόπτονται τε προ-

θύμῳ, καὶ οἰμογῇ διαχρῆνται ἀπλᾶς· φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλῆων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλῆων ἀποθάνῃ, τοῦτω δὲ εἰδῶλον σπενδάσαντες, ἐν κλῆνῃ εὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὶ δὲ θάψῃσι, ἀγορῇ δέκα ἡμερῶν οὐκ ἵσταται σφι, οὐδ' ἀρχαιρεσίῃ συνίξει, ἀλλὰ πενθέουσιν ταύτας τὰς ἡμέρας.

59. Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὶ ἀποθανόντος τοῦ βασιλῆος ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος δ' ἐξῶν ἐλευθεροῖ, ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ δημοσίῳ ἄφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι δ' κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προσφειλόμενον φόρον μετῆι πάσῃσι τῇσι πόλιν.

60. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδίδονται τὰς πατρίδας τέχνας· καὶ αὐλητῆς τε αὐλητῶ γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κήρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακλητοῦσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πύτρια ἐπιτελέουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

61. ΤΟΤΕ δὲ τὸν Κλεομένεα ἰόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσερχαζόμενον, δ' Δημάρετος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὥς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρωόμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλετο τὸν Δημάρετον παῦσαι τῆς βασιλείης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο, παῖδες οὐκ ἐγένοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγινώσκατο αὐτὸς τοῦτου εἶναι αἰ-

τιος, γαμίζει τρίτην γυναῖκα· ὧδε δὲ γαμίζει. ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσκείμετο τῶν αὐτῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τρύτην τῷ ἀνδρὶ ἐκύχτα-
νε ἑοῦσα γυνὴ καλλίστη μακροῦ τῶν ἐν Σπάρτῃ γε-
ναικῶν καὶ ταῦτα μίχεται καλλίστη ἐξ ἀνιχίας γα-
νομίῃ. ἑοῦσαν γάρ μιν τὸ εἶδος φάνερην, ἣ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνδρώπων τε ὀλβίων θυγατέρας, καὶ δυσ-
ειδία ἑοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ δρέουσα τοὺς μοῖαις συμ-
φορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιημένους, ταῦτα ἰκαστα
μαθοῦσα, ἐπιφράζεται τοιαῦτα. ἐφάρει αὐτὴν ἀπὸ
πᾶσαν ἡμέραν ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν
τῇ Θερσίππῃ καλεσμένῃ, ὅπου δὲ τοῦ Φαιβηίου ἱεροῦ
ὅπως δὲ ἐκείνη ἣ τροφὸς, πρὸς τὸ πῶκαλμα ἵστα,
καὶ ἰλίσσετο τὴν θιὸν ἀπαλλάττει τῆς δυσμεροφείας τὸ
παιδίον. καὶ δὴ κοπε ἀπιδίωσθ ἐν τοῦ ἱεροῦ τῇ τρο-
φῇ γυναῖκα λέγεται ἀπιφανῆναι· ἐπιφανῆσαν δὲ
ἀπείρεσθαι μιν. ὃ, τι φέρει ἐν τῇ ἀγναίᾳ· καὶ εὖ
φράσαι, ὥς παιδίον φέρει· τὴν δὲ αὐτὴν αἰετῶσαι αἰ δαί-
ξει· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπεφράσθαι γάρ οἱ ἐν τῶν
γενναμένων μηδὲν ἐπιδεικνύσθαι τὴν δὲ πάντας ἐκεί-
νῃ κελύειν ἐπιδείξει· ἐφώσαν δὲ πῶν γενοῦσα πρὸς
πολλοῦ ποιημένην ἰδέσθαι, οὕτω δὲ εὖ τῶν τροφῶν
δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν τοῦ παιδίου
τὴν κεφαλὴν, εἶπαι, ὥς καλλιστείουσι πασῶν τῶν ἐν
Σπάρτῃ γεναικῶν. ὅπο μὲν δὲ ταύτης τῆς ἡμέρας
μεταπαύσειν τὸ εἶδος. γαμίζει δὲ θῆ μιν ἐς γάμου ὄ-
ργον ἀπινομένην Ἀγχιος ὁ Ἀλκείδης, οὕτως δὲ ὁ τοῦ
Ἀρίστωνος φίλος.

62. Τὴν δὲ Ἀρίστωντα ἔπειτα ἄρα τῆς γυναικὸς

ταύτης δ' ἔρω· μηχανᾷται δὴ τοιάδε. αὐτὸς τε τῷ
 ἐταίρῳ, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὕτη, ὑποδέκεται δουρίην
 δώσειν τῶν ἐσωτοῦ πάντων ἔν, τὸ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος
 ἔληται, καὶ τὸν ἐταῖρον ἐσωτῶν ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν
 δμοίην διδόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυ-
 ναικί, δρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καται-
 νείει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ ὄρκους ἐπήλασαν. μετὰ
 δὲ, αὐτὸς τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο, ὅ, τι δὴ ἦν, τὸ
 εἴλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ
 αὐτὸς τὴν δμοίην ζητῶν φέρεσθαι παρ' ἐκείνου,
 ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειρᾷτο ἀπά-
 γεσθαι. ὁ δὲ, πλὴν τούτου μόνου τᾶλλα ἔφη κα-
 ταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε ὄρκῳ, καὶ τῆς
 ἀπάτης τῇ παραγωγῇ, ἀπείει ἀπάγεσθαι.

63. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐξηγάγετο γυναῖκα
 ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμψάμενος. ἐν δὲ οἱ
 χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας
 ἡ γυνὴ αὕτη, τίεται τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον. καί
 τις οἱ τῶν οἰκετῶν ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν
 ἐφόρων ἐξαγγάλλει, ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ, ἐπιστά-
 μενός τε τὸν χρόνον, τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ
 ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπο-
 μόσας, „Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.“ τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ
 ἔφοροι· περὶ γὰρ μὲντοι οὐδὲν ἐποίησαν· τοπαρην-
 τισα. ὁ δὲ παῖς αὖξεται, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημέ-
 ρον μετίμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μά-
 λιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὖνομα
 ἔθηκε διὰ τόδε· πρότερον τούτων πανδημεὶ Σπαρ-
 τιῆται Ἀρίστωνι, ὥς ἀνδρὶ εὐδοκίμεοντι διὰ πάντων

δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἄρην ἐποίησαντο παῖδα γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οὐ τὸ οὐνομα Δημάρετος ἐτέθη.

64. Χρόνου δὲ προϊόντος, Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρετος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδει δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα, καταπαῦσαι Δημάρετον τῆς βησιληΐης, διὰ τὰ Κλειομένει διβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρετος ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἑλευσίως, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινήτων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλειομένους.

65. Ὀρμηθεὶς ὢν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλειομένης, συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενέριος τοῦ Ἁγίος, ἐόντος οὐκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτου, ἐπ' ᾧ τε, ἦν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλεῖα ἀντὶ Δημαρήτου, ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μέλιστα γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιόνδε. ἄρμουςμένου Λευτυχίδει Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρετος ἐπιβουλεύσας, ἀποστειρεῖ Λευτυχίδα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἀρπάσας καὶ σκῶν γυναῖκα· κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημάρετον ἐγγόνει· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλειομένους προθυμίας ὁ Λευτυχίδης πατόμενται Δημαρήτου, φᾶς αὐτὸν οὐκ ἐννομένως βασιλεύειν Σπαρτιτῶν, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε ἀνασώζων ἐκείνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτι οἱ ἐξήγγαλλε ὁ οὐκίης παῖδα γεγενῆσθαι, ὁ δὲ, συμβαλλόμενος τοῖς μῆνας, ἀπέμωσε, φᾶς οὐκ ἔνι τοῦ μιν εἶναι. τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης, ἐπίφαινε

τὸν Δημόφροντα οὕτως δὲ Ἀρίστωνος γεγονότα, οὕτως
 ἰσχυμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους
 μάρτυρας παρεχόμενος κείνους, οἳ τότε ἔτυχον πά-
 ρειδροί τε ὄντες καὶ ἀνέουσας ταῦτα Ἀρίστωνος.

66. Τίλλος δὲ, ὄντων πρὶ αὐτῶν νεκίων, ἔδο-
 ξε Σπαρτιάτῃσι ἐπαίρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελ-
 φοῖσι, εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημόφροντος. ἀναι-
 στού δὲ γινόμενου ἐκ προνοίας τῆς Κλεομένης ἐς τὴν
 Πυθίαν, ἐνθαῦτα προσποιέται Κλεομένης Κόβωνα
 τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύον-
 τα μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων Περίαλλον τὴν πρόμαστιν
 ἀναπαίδει, τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι, λέγων.
 οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπαιρωμένων τῶν θεοπρόπων,
 ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημόφροντα παῖδα. ὅσο-
 ρω μίντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο τοῦτο, καὶ Κό-
 βων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλος ἡ πρόμα-
 στις ἐπάσθη τῆς τιμῆς.

67. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαφρόντου κατάπαυσιν
 τῆς βασιλεῖας οὕτω ἐγένετο. ἔφυγε δὲ Δημόφροντος
 ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδαος. μετὰ
 τῆς βασιλεῖας τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημόφροντος ἤρξα-
 ται αἰρεθὺς ἀρχὴν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαιδῆες· Θεωμέ-
 νου δὲ τοῦ Δημαφρόντου, ὁ Λευτυχίδης, γυγονίς ἤδη
 αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν Θεόραπον-
 τα, ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λίσσῃ εἰρώτα τὸν Δημόφροντα,
 δοκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν· ὁ δὲ,
 ἀλγίστας τῷ ἐπειρωτήματι, εἶπε φῶς, αὐτὸς μὲν ἀμ-
 φοτέρων ἤδη πεπειρωθῆναι, καῖνον δὲ οὐ· τὴν μίντοι
 ἐπειρωτήσιν ταύτην ἄρξειν Λαμιαδαμονίοισι ἢ μν-

φίλης κακότητος, ἣ μυρίας εὐδαιμονίας. ταῦτα δὲ ἔπαυσε, καὶ κατακαλυψάμενος, ἥϊς ἐκ τοῦ θείου ἐς τὰ ἰωντοῦ οἰκία· ἀντίκω δὲ παρασκευασάμενος, ἔδωκε τῷ Διὶ βῶν· θύσας δὲ, τὴν μητέρα ἐκάλεσε.

68. Αἰσιπομένη δὲ τῇ μητρὶ, ἐςθούς ἐς τὰς χεῖρας οἱ τῶν σπλάγχνων, κατακείμε, λέγων τοιαῦτα, „ὦ μητέρα, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος, ἱεραύω, καὶ τοῦ Ἑρκαίου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι, „τὴν ἀληθινήν, τίς μεν ἐστὶ πατήρ ὁρθῶ λόγῳ. „Ἀετυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων, „κυέουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρός, οὕτως ἐλθεῖν „παρὰ Ἀρίστων· εἰ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον λόγον „λέγοντας φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκατιῶν τὸν „ὄνοφορβόν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ ὦν „σε μετέρχομαι τῶν θεῶν, εἰπεῖν τῶληθές· εὖτε γὰρ, „εἴπαρ πεποικησὶς τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ ποιοήκας, μετὰ πολλῶν δέ· ὅ, τι λόγος πολλὸς ἐν „Σπάρτῃ, ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὖν „ἐνῆν. τιμῆν γὰρ ἔν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας.“ ὃ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλαλε.

69. Ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖςδε. „ὦ παῖ, ἐπεὶ τέ με „λιτῆσαι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθινήν, πᾶν εἰς σὲ „κατειρήσεται τῶληθές. ὡς με ἡγάγετο Ἀρίστων ἐς „ἰωντοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἤλθῃ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι. συνεννηθὲν δὲ, τοῦς στεφάνους, οὓς εἶχε, ἐμοὶ περιτίθει. καὶ τὸ μὲν οὐχ ἔλαλε, ἦκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὡς δὲ με εἶδε „ἔχουσάν στεφάνους, εἰρώτα, τίς εἶπῃ ὃ μοι δοῦς „ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκείνον· ὃ δὲ οὐκ ὑπαδάκετο· ἐγὼ δὲ

κατωμυμένην, φασμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἄπαρ-
 ρεῦμενον· ὀλίγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ
 συνεννηθέντα, δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὄραν
 δέ με κατομυμένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε, ὥς θύϊον
 εἶη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν, οἱ στεφάνοι ἐφάνη-
 σαν ἔόντες ἐκ τοῦ ἡέφου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι
 τῇσι αὐλείῃσι ἰδρυμένον· (τὸ καλέουσι Ἀστράβα-
 κον) τοῦτο δέ, οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἦρκα
 ἀναίρεον εἶναι. οὕτω δὲ, ὦ παῖ, ἔχεις πᾶν, ὅσον τι
 καὶ βούλει πυθίσθαι. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τοῦ-
 του γέγονας, καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ
 ἥρως, ἡ Ἀρίστων· ἐν γὰρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναι-
 ρέομαι. τῇ δέ σε μάλιστα κατάπτονται οἱ ἐχθροί,
 πλέγοντες, ὥς αὐτός ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἡγ-
 γέλιθης γεγεννημένος, πολλῶν ἀπουόντων οὐ φέ-
 σαι σε ἑαυτοῦ εἶναι· τὸν χρόνον γάρ, τοὺς δέκα
 μῆνας, οὐδέκως ἐξέκειν· αἰδομένη τῶν τοιούτων καί-
 νος τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος. τέκνουσι γὰρ γυναῖ-
 κες καὶ ἐνναάμηναι καὶ ἐπτάμηναι, καὶ οὐ πᾶσαι
 δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δέ σε, ὦ παῖ, ἐπτά-
 μηνον ἔτεκον. ἔγνω δέ καὶ αὐτός ὁ Ἀρίστων οὐ με-
 τὰ πολλὸν χρόνον, ὥς ἀγνοῖη τὸ ἔπος ἐκβαλοῖ τοῦ-
 το. λόγους δέ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωυτοῦ
 μὴ δέκιο· τὴ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀπήκασας. ἐν
 δὲ ὄνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα
 λέγουσι τέκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας· ἡ μὲν δὲ
 ταῦτα ἔλεγε.

70. Ὁ δέ, πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπό-
 δια λαβὼν, ἐπορεύετο εἰς Ἡλιν τῇ λόγῃ φάς, ὡς ἐς

Διελφούς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὑποτοπηθέντες Δημάρετον θρησμάς ἐπιχειρεῖν, ἐδίωκον. καὶ πως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβάς ὁ Δημάρετος ἐκ τῆς Ἡλίδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τε ἄπτοντο, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιροῦνται. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδουσιν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνδεύτην διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλῆα Λαρδίον. ὁ δὲ ὑπεδάξατό τε αὐτὸν μεγαλωστί, καὶ γῆν τε καὶ πόλιν ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρετος, καὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχη· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισι τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυνθεῖς, ἐν δὲ θῇ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρήνητο προσέβαλε, μόνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γινομένων βασιλῆων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

71. Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου κατὰπαυσθέντος, διεδέξατο τὴν βασιλείην. καὶ οἱ γίνεταί πᾶσι Ζευξίδημος, τὸν δὴ Σπαρτιητῶν μετεξέτεροι Κυνίσκον ἐκάλεσαν. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδου γὰρ τελευταῖ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ στεγρηθεὶς Ζευξιδήμου, γαμίζει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐούσαν Μενίου μὲν ἀδελφεήν, Διακτορίδου δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτῶ· τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμίζει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδου.

72. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοῖνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἔστισι. ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρὲν δὲ οἱ

ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἰδωροδόκησε ἀργύριον πολὺ. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἄλλους αὐτοῦ ἐν τῇ στρατοπέδῳ, ἐπικατήμενος χειρὶδι πλήρῃ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ διπαστήριον ὑπαχθίς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τυγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

73. Τότε δὲ ὥς τῇ Κλειομένῳ εὐωδώθη τὸ ἐς τὸν Δημέρῃτον προῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτοχίδα, ἥτις ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφι ἔγνωτον διὰ τὸν προπηλακισμόν ἔχων. οὕτως δὲ οὕτε οἱ Αἰγινήται, ἀμφοτέρων πᾶν βασιλῆων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἰδικαίῳ ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκείνοί τε ἐπιλοξόμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινήτων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ γένει, ἦγον, καὶ ἄλλους, καὶ δὴ καὶ Κριὸν τε τὸν Πολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστακράτους, οἵπερ ἔσχον μίγιστον κράτος ἀγαγόντες δὲ σφείας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτησι Ἀθηναίους.

74. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλειομέναι ἐπαϊστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημέρῃτον δεῖμα ἔλαβον Σπαρτιατέων, καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῖται δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην, νεώτερά ἐπηρεασε προήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκαδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὄρεους προσάγων σφι, ἣ μὲν εἶναι σφείας αὐτῶν, τῇ αἰν ἐξερῆται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νέαναιον πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκαδῶν τοὺς προεσιτώτας αἰγινέων, ἐξορνοῦν τὸ Στυγὸς ὕδαρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπὸ τῶν Ἀρκαδῶν τὸ Στυγὸς ὕδαρ· καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόδε τι. ὕδαρ ὀλίγον φαινόμενον ἐν

πέτρης στάζει εἰς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἵμασιῆς τις πα-
ρῳθεῖ κύνος. ἡ δὲ Νάνακρῖς, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὐτῇ
συγγίνει δοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Θερμοῦ.

75. Μειδόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλειομένηα
ταῦτα κήρσονται, κατήγον αὐτὸν δεισάντες ἐπὶ τοῖσι
αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην, τοῖσι καὶ πρότερον ἤρχε. κα-
ταλθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε ματὴν τοῦτος,
δόντα καὶ πρότερον ὑπεμαργότερον· ὅπως γὰρ τὰς
ἐντύχας Σπαρτιητίων, ἐνέχευε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ
σκήπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρο-
νήσαντα, ἔδωκαν οἱ προσήμεντοι ἐν ξύλῳ· ὁ δὲ, δο-
φούς, τὸν φύλακον μουνυθίεται ἰδὼν τῶν ἄλλων, αἶ-
ψα μάχαιραν οὐ βουλομένου δὲ ταπρῶτα τοῦ φυλά-
κου διδόναι, ἀπειλεῖ τὰ μιν λυθεῖς ποιήσαι ἐς ὃ δέσας
ταῖς ἀπειλάς· ὁ φύλακος, ἦν γὰρ τῶν τις εἰλωτῶν, δίδωσθαι
οὐ μάχαιραν. Κλειομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον,
ἄρχει ἐν τῶν κνημίων ἑαυτὸν λωβώμενος· ἐπιτά-
μνων γὰρ κατὰ μένος ταῖς σάρκας, προὔβαινε ἐκ τῶν
κνημίων ἐς τοὺς μηρούς· ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ
ἰσχία καὶ τοὺς λωπάρας· ἐς δὲ ἐς τὴν γαστέρα ἀπικε-
το, καὶ ταύτην καταχορδαύων, ἀπιδάνα τροπὴν τοι-
ούτῃ· ὥς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἕλληνας, ὅτι τὴν
Πυθίαν ἀνέγνωσε τὰ παρὰ Δημόκριτον γεγόμενα λε-
γεῖν ὥς δὲ Ἀθηναῖοι μόνον λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευ-
σίνα ἐξβαλὼν, ἔκτειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὥς δὲ
Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτέων τοῦ Ἀργου Ἀργείων
τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέ-
κεπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν αἰολίῃ ἔχων ἐνέπρησε.

76. Κλειομένει γὰρ μαντευόμενῳ ἐν Δελφοῖσι

ἐκρήσθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπαί τε δὲ Σπαρτιώτας ἄγων
 ἀπῆλκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἑρασῖνον, ὃς λέγεται φέειν ἐκ
 τῆς Στυμφηλίδος λίμνης· τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην
 ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄρ-
 γεῖ, τὸ ἐνθεῦται δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων
 Ἑρασῖνον καλεῖσθαι· ἀπικόμενος δ' ὢν ὁ Κλειομέ-
 νης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αὐτῷ·
 καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιέρεε διαβαίνειν μιν, ἄ-
 γασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἑρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς
 πολίτας, Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς χαυρήσειν. με-
 τὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν κατήγαγε
 ἐς Θυρέην· σφαγιασόμενος δὲ τῇ θαλάσση ταύρῳ,
 κλοίοισι σφίαις ἤγαγε ἕς τε τὴν Τιρυνθίην χώραν
 καὶ Ναυπλίην.

77. Ἀργεῖοι δ' ἐβροήθεον, πυνθανόμενοι ταῦτα,
 ἐπὶ θάλασσαν. ὥς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγένοντο τῆς Τί-
 ρυνθος, χώρα δὲ ἐν τούτῳ, τῷ κέσται Σήπεια τοῦ-
 νομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντας, ἔζοντο ἀν-
 τίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι
 τὴν μὲν ἐκ τοῦ φαναροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ
 μὴ δόλῳ αἰρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ
 πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπὶ κείνῳ ἔχρησε ἡ
 Πυθίη τοῦτοις τε καὶ Μιλησίοις, λέγον ὧς,

Ἄλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενά νικήσασα
 Ἐξέλδῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδροφίας τίτε θήσῃ.
 Ὡς ποτὲ τις ἔρρει καὶ ὑπεσσομένων ἀνδρῶν,
 Διὸς ἔπος τελέωντος ἀπώλετο δουρὶ δαμνοστέε.

ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρείχε, καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυνι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι· δόξαν δὲ σφι, ἐποίησεν τοιόνδε ὅπως ὁ Σπαρτιήτης κήρυξ προσημαίνει τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίησεν καὶ οἱ Ἀργεῖοι ταῦτ' οὗτο.

78. Μασθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους, ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήναι, παραγγέλλει σφι, ὅταν σημήνη ὁ κήρυξ ποιέσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα, χωρεῖν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιταλία ἐν τῶν Λακεδαιμονίων· ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπικαίετο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτῶν. πολλὰ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἀργίου καταφυγόντας περὶζύμενοι ἐφύλασσον.

79. Ἐνθαῦται δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίησεν τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τουτέων, ἐξικάλει, πέμπων κήρυκα, ὀνομαστὲ λέγων τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ ἀπεργμένους τῶν Ἀργίων· ἐξικάλει δὲ, φάς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα· ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνῆαι τεταγμένοι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργίων ὥς ἐκάστους ἐκκαλεῦμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθει τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐντός τοῦ ἄλσος, οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτός, ὃ, τι ἔπρασσον· πρὶν γὰρ δὴ αὐτῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεῖδε τὸ πτοεῦμενον. οὐκ ἔτι καλεόμενοι ἐξήσαν.

80. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα
HEROD. T. II.

ταῖς τῶν ἐλλυτίων περὶ τὴν ὕλην τὸ ἄλλος· τῶν δὲ περὶ τοὺς ἄλλους, ἐκέρχοντο τὸ ἄλλος. καί ποτε δὲ ἦδη, ὁμοίως τῶν τινὰ ἀντομάλων, τίνες εἰς θύων τὸ ἄλλος· ὁ δὲ ἄρα ἄρτος εἶναι· ὁ δὲ, εἰς ἄρτους, ἀναστενύσας μίγα, εἶπε, „Ὡς ἄπολλον χρηστήρια, ἡ με- „γίστη με ἡγεμονία, φάμενος ἄρτος εἰσφύσιν συμ- „βαλλόμεναι ὃ ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον.“

81. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλείων στρατιάν ἀπῆκε ἀπέναντι ἐς Σπάρτην· χιλλίους δὲ αὐ- τῶν λαβὼν τοὺς ἀριστίας, ἦκε ἐς τὸ Ἡραῖον θύων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὃ ἐφύσιν ἀπηγόρευε, πρὸς οὗτοι οὖτοι πῶς ἔσονται αὐτόθι θύων. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱερεῖα ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἴδυσθαι ποιήσας δὲ ταῦτα, ἀπῆκε ἐς τὴν Σπάρτην.

82. Νοστήσαντα δὲ μιν ὑπῆρχον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοι μιν δωροδοκήσαντας, οὐκ εἶναι τὸ ἄρτος, παρὰ οὐκ ἐπὶ τῶν μιν εἶναι. ὁ δὲ σφί ἐλεξε, οὐτε εἰ ψευδόμενος, οὐτε εἰ ἀληθὴς λέ- γων, ἔχω σαφηνέας εἶπαι· ἐλεξε δ' ὅτι φάμενος, ἐπεὶ ταῦτα δὲ τὸ τοῦ ἄρτος ἱερὸν εἶναι, δοκέειν οἱ ἐβέλτερον εἶναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐκ ἀπιστεῖν περὶ τῆς πόλεως, πρὶν γὰρ δὴ ἱεροῖσι χρησθῆται, καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραβιδοῖ, εἴτε οἱ ἰμπεδίων ἔσται καλλιπρεπὴς δὲ ἐν τῇ Ἡραίᾳ, ἐκ τοῦ ἀγνίσματος τῶν στηθῶν φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μάθῃ δὲ αὐτὸς οὕτως τὴν ἀρετήν, ὅτι οὐκ αἰδέει τὸ ἄρτος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγνίσματος ἐκλάμψαι, αἰδέειν ἂν καὶ σφίς τὴν πόλιν· ἐκ τῶν στηθῶν

δὲ λήψαντος, πᾶν εἰ πεποιῆσθαι, οὖρον δ' οὐδὲς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ οἰκία ἐδόκει Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολὺν τοὺς δῖονκτας.

83. Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχρησάθη οὕτω, ὥς τε οἱ δοῦλοι αὐτίκων ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα, ἄρχοντες τε καὶ δικάοντες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτ' αὖτις οὗτοι, ἀνατινόμενοι ὡπίσω ἐς ἰωντοὺς τὸ Ἄργος, ἐξέβαλον ἐξωδιόμενοι δὲ οἱ δοῦλοι μάχη, ἔσχον Τίρυνθα. τῶς μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δοῦλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἑὼν Φιναλεὺς ἀπ' Ἀρχαδίδης· οἷτος τοὺς δοῦλους ἀνέγνωσε ἐπιθίσθαι τοῖσι δεσπότησι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμος σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἄργεῖοι ἐπεκράτησαν.

84. Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλειμένεά φασι μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς. αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασι ἐν δαιμονίῳ μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλειμένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν, ἀπρητοπόδιον γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τὴν σφι Λαρεῖον ἐςβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμονῶναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ συντίθεσθαι, ὥς χρῆν ἐῖη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν περὶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐςβαλεῖν, σφίας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας καλεῦειν ἐξ Ἐφέσου δορυκαμένους ἀναβαλεῖν, καὶ ἔπειτα ἐς τωὺς ἀπαντῆν. Κλειμένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν

Σκυθίων ἐπὶ ταῦτα, δμιλέειν σφι μεζόνως· δμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου, μαθεῖν τὴν ἀκριτοποίησιν παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μανηναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἔκ τε τοῦ, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἑπεὶ ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, Ἐπισκύνθισον λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένας λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῶν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτω ἐκτίσαι.

85. Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένους, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον εἰς Σπάρτην ἀγγέλους καταβασομένους Λευτυχίδειω παρὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι δμηρῶν ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν περιϋβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδειω καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι εἰς Αἶγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινήτεων τὸν Λευτυχίδα, εἶπε σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ, „Τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται; τὸν βασιλῆα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν ποληητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὄργῃ χρωόμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅπως ἐξ ὑστερης μὴ τι ὑμῖν, ἣν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθροι, κακὸν εἰς τὴν χώραν ἐσβάλωσι.“ ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται, ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιγῆδε, πισπόμενον Λευτυχίδα εἰς Ἀθήνας, ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἀνδρας.

86. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προ-

φράσις εἶλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο
 σφέας ἰόντας βασιλῆας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιο-
 οῦν τῇ ἐτέρῳ ἄνευ τοῦ ἐτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φα-
 μένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευ-
 τυχίδης τάδε, „ὦ Ἀθηναῖοι, ποιεῖτε μὲν δοκότερα
 „βούλεσθε αὐτοῖ· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιεῖτε ὅσια,
 „καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ ἐναντία τουτέων· δοκοῖον
 „μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνέχθη γενέσθαι περὶ
 „παρακαταθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν
 „ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι
 „κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμῆο Γλαῦκον Ἐπικύ-
 „δεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φάμεν τὰ τε ἄλλα
 „πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄρι-
 „στα δικαιοσύνης περὶ πάντων, ὅσοι τὴν Λακεδαί-
 „μονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνενειχθῆναι δὲ
 „οἱ ἐν χρόνῳ ἰκνευμένοι τάδε λέγομεν. ἄνδρα Μιλή-
 „σιον; ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην, βούλεσθαι οἱ ἐλ-
 „θεῖν ἐς λόγους, προῖσχύμενον τοιαῦτα· Εἰμὶ μὲν
 „Μιλήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, δικαιοσύνης
 „βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν
 „τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην τῆς σῆς
 „δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεινωτῶ λόγους ἐδί-
 „δουν, καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίη, ἢ
 „δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλῶς ἰδρυμένη, καὶ διότι
 „χρήματα οὐδαμᾶ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὄρεᾶν ἔχοντας.
 „ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγόμεν, καὶ βουλευομένων, ἔδοξε
 „μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα,
 „θέσθαι παρὰ σέ, εὐ ἐξέπισταμένων, ὥς μοι κεί-
 „μενα ἔσται παρὰ σοὶ ὅσα. σὺ δὲ μοι καὶ τὰ χρή-

„μιστα δέξαι, καὶ τὰδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὃς
 „δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτήῃ, τοῦτ' ἀποδοῦναι.

2. „Ὁ μὲν δὲ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξείνος τασαῦτα
 „ἔλαβε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακαταθήκην ἐπὶ
 „τῷ εἰρημένῳ λόγῳ· χρόνου δὲ πολλοῦ διαλθόντος,
 „ἦλθον ἐς τὴν Σπύρτην τούτου τοῦ παρθεμένου
 „τὰ χρήματα οἱ παῖδες· ἔλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ
 „Γλαύκῳ, καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτουν
 „τὰ χρήματα· ὃ δὲ διωθέετο, ἀντυποκρινόμενος τοιά-
 „δα· Οὔτε μένημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει
 „οὐδὲν εἰδέναι τουτέως τῶν ὑμῖς λέγετε· βούλομαι
 „τε, ἀναμνησθεῖς, ποιῆιν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ
 „γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀφθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἴ γε ἀρχὴν
 „μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρῆσομαι ἐς
 „ὑμῖας· ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι νυνὴσιν ἐς
 „τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.

3. „Οἱ μὲν δὲ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι
 „ἀπαλλάσσοντο, ὥς ἀπειστερημένοι τῶν χρημάτων.
 „Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Διελφούς· χρησόμενος τῷ
 „χρηστηρίῳ· ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον, εἰ
 „ὄρεται τὰ χρήματα ληΐσται, ἢ Πυθίῃ μετέρχεται
 „τοῖςδε τοῖσι ἔπεισι,

„Γλαῦκ' Ἐπικυδέειδ' ἔτι μὲν αὐτίκα κίρδιον οὖτω,

„Ὅρκω νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσασθαι.

„Ὅρν', ἔπει θάνατός γε καὶ εὖορκον μένει ἄνδρα.

„Ἄλλ' Ὅρκου πάρις ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,

„Οὐδὲ πόδες· κρατὶς δὲ μετέρχεται, εἰς αἶμα πῶσις.

„Συμμάροφας δόση γυνεήν, καὶ οἶκον ἄπαντα.

„Ἄνδρες δ' εὐέλκτου γεναή μετόπισθεν ἀραίτων.

„ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν Θρό-
 „παρατίτατο αὐτῷ ἔχων τῶν ῥηθάντων. ἡ δὲ Πυ-
 „θίη ἔφη, πὸ περιφθῆναι τοῦ Θροῦ, καὶ πὸ ποιῆ-
 „σαι, ἴσον δύναιτο.

4. „Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψόμενος πρὸς Βί-
 „ληαίους ἑλόντες, ἀποδιδούσιν αὐτῷ τὰ χρήματα. τοῦ δὲ
 „εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὃ Ἀθηναῖος, ὡρμήθη λέγε-
 „σθαι ἐς ὑμῖας, εἰρήσεται, Γλαῦκος γὰρ οὕτως τι
 „ἐπιδόντων ἴστω οὐδέν, οἷον ἰστίη ἀνδρὶα νομιζο-
 „μένη εἶναι Γλαῦκον. ἐπείκειται τε πρὸς φίλους ἐν
 „Σπάρτῃ. οὕτως ὡγαθὸν μηδὲ δεικνύσθαι πρὸς
 „περὶ αὐτοῦ ἀνδρὶας ἄλλα γὰρ, ἢ ἀναιτιόνηται ἀπο-
 „διδόναι.

5. Λακεδαιμόνιοι μὲν ἄλλως ταῦτα, ὥς αἰ οὐδὲ οὐ-
 „τοι ἐφίενται οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσεται.

6. Οἱ δὲ Αἰγινήται, πρὶν τῶν πρότερον ἰδο-
 „νημάτων δοῦναι δίκας, τῶς ἐς Ἀθηναίους ὑβρίζοντες,
 „Θηβαίοις χαρίζονται, ἐπέβησαν τοῖσδε. μαμφ-
 „μοι τοῖσι Ἀθηναίοις, καὶ ὀλεῖντες ἀδικεῖσθαι,
 „ὥς τιμωροῦμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρασκευάζοντο.
 „καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοις πεντήρης ἐπὶ Στυ-
 „νίῃ, λαχόντας αὖ, τὴν θρασυδα νῆα εἶλον πλήρη
 „ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. λαβόντας δὲ τοὺς
 „ἀνδρας, ἔθυσαν.

8. Ἀθηναῖοι δὲ, παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγι-
 „νήταιν, οὐκ αὖτε ἀνδράλλονται μὴ αὖ τὸ πᾶν μηχανή-
 „σασθαι ἐπὶ Αἰγινήταις. καὶ, ἦν γὰρ Νικόδομος
 „Κροῖδαν καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος
 „οὗτος μαμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήταις προτίειπε

ἑαυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐπείνους ἐς τὴν ἡμέραν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν κατὰ τὰ συνεδήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλασὴν καλεομένην πόλιν.

89. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς θέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητίων συμβαλέειν. ἐν ᾧ ὢν Κορινθίων ἐδίοντο χρῆσθαι σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορινθιοί, ἔσαν γὰρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι ἄκουσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμμενοι· ὁπότερην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἔξῃν δοῦναι, ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς ἀπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγιναν καὶ ὑστέρισαν ἡμέρῃ μὴ τῆς συγκειμένης.

90. Νικόδρομος δὲ, ὥς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγένοντο, ἐς πλοῖον ἐςβὰς, ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δὲ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητίων ἔσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεύτην δὲ οὗτοι ὀρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστατον ἐγένετο.

91. Αἰγινητίων δὲ οἱ παχέες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπικράτησαν· καὶ ἔπειτὰ σφίσι χειρωσάμενοι, ἔξῃγον ἀπολίσσαντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκδύσασθαι

οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐπιμηχανώμενοι· ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπιασόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου, ἣ σφι ἔλεον γενέσθαι τὴν θιόν. ἐπιτακσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ἔωργήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες. εἰς δὲ τις τουτίων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ, καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων, εἶχετο· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγένοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἤγον οὕτω· χεῖρες δὲ κείμεναι ἱμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι.

92. Ταῦτα μὲν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἤκουσι ἐναυμάχῃσαν νηυσὶ ἐβδόμηκοντα· ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς, τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργεῖους. καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μαμφόμενοι, ὅτι Αἰγυαῖαι νῆες ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλειμένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν, καὶ συναπέβησαν. Λακεδαιμονίοισιν συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικωνίων νειῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ἱεμίη, χίλια τάλαντα ἐπιῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικωνῖοι μὲν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὥμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐπέσαντες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συναγινώσκοντο, ἔσαν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὲ ὧν σφι ταῦτα δεομένοισι, ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθει, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Εὐρυβάτης, πενταδεθλον ἐπασκήσας. τουτίων οἱ πλεῖντες οὐκ ἀπεσώστησαν ἐπίσω, ἀλλ' ἐταλεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων

ἐν Αἰγίῃ αὐτὸς δ' αὖδ' στρατηγὸς Εὐρυβάτης μονομαχίην ἐπασσών, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρώει τοιοῦτω κτείναι, ἑπὶ δὲ τοῦ τεταρτέου Σωφάνους τοῦ Δακελίδος ἀποθνήσκει.

93. Αἰγινῆται δὲ, ἰούσι ἀτάκτοις Ἀθηναίοις συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ, ἐνίκησαν καὶ σφισιν νύκτας τέσσαρας αὐτοῖσι ἄνδράσι ἔλλον. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆκετο πρὸς Αἰγινήτας.

94. Ὁ ΔΕ Πέρσης τὸ θυτοῦ ἐποίησεν, ὥς τε ἀναμνησκοντός τε αἰεὶ τοῦ Θερσέποντος, μνηστῆσθαι μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πισιστρατιδῶν προσπατημάτων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους· ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχέμενος τῆς προφασίως, καταστρέφεισθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δότας αὐτῇ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρας πρήξαντα τῷ στόλῳ, παραλύει τῆς στρατηγίης ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδείξας, ἀπέστειλε ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δαίην τε, ἰόντα Πηΐδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνην τὸν Ἀρταφέρνηος παῖδα, ἀδελφεύσαν θυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμψε, ἔκαστον ἐπισαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν, ἀγαγεῖν ἐκιντῇ ἐς ὕψιν τὰ ἀνδρείποδα.

95. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ αὗτοι εἰ ἀποδεχθῶσι πορευόμενοι παρὰ βασιλῆος ἀπικοντο τῆς Κιλικίας ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδῖον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῖα στρατοπεδομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ πεντηκὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἐκαστοῖσι· παρεγένοντο δὲ καὶ οἱ ἐκπαγγοὶ νῆες, τὰς τῷ προτέρῳ ἑκὶ προέβη τοῦσι ἐκ-

τοῦ δασμαφόροιςι Δαρείος ἐτοιμάζειν. ἐξβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐξ-
βιβάσαντες ἐς τὰς νῆας, ἔπλεον ἐξακουσίησι τριήρεσι
ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπαιρον ἔχον
τὰς νῆας ἰδὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θερρῆς,
ἀλλ' ἐν Σάμῳ δρμεῶμενοι, παρὰ τε Ἰκάριον καὶ
διὰ νῆσαν τὸν πλόον ἐποιεῦντο· ὥς μιν ἐμὸι δοκέειν,
δεύσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, οὐ τῷ
προτίμῳ ἔτι ποιούμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν, μεγά-
λως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφίσι
ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα.

96. Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῦ Ἰκαρίου πλόῳτος προσπε-
ρόμενοι προσέμειξαν τῇ Νάξῳ, ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ
πρώτην ἐπέχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημέ-
νοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἰχοντο
φεύγοντας, οὐδὲ ἐπίμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραπο-
δισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησαν καὶ τὰ
ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν ταῦτα δὲ ποιήσαντας, ἐπὶ τὰς ἄλ-
λας νῆσους ἀνάγοντο.

97. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Ἀῆλαιοι,
ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Ἀῆλον, οἰχοντο φεύγοντες
ἐς Τήνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλειούσης, ὁ Δούρις
προπλάσας, οὐκ ἔα τὰς νῆας πρὸς τὴν νῆσον προς-
ορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυ-
θόμενος, ἔα ἔσαν οἱ Ἀῆλαιοι, πέμπων κήρυκα, ἡγό-
ρευέ σφι τάδε, „Ἄνδρες ἱεοὶ, τί φεύγοντες οἰχασθε,
„οὐκ ἐπιτήδεα καταγρόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ
„αὐτὸς ἔτι τοιαῦτα φρονέω, καὶ μοι ἐκ βασιλῆος ὧδε
„ἐπέσταλται· ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην

μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώραν, μήτε τοὺς
 „οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐ-
 „τέων, καὶ τὴν νῆσον κέμεσθε.“ ταῦτα μὲν ἐπικηρυ-
 παύσατο τοῖσι Ἀθηλοῖσι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ τροφηκό-
 σια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἐθυμίσαι.

98. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, ἔπλεε ἅμα
 τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἑρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος
 καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολίαις. μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἔξα-
 ναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὥς ἔλεγον οἱ Ἀῆλιοι, καὶ
 πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο
 μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι
 πακῶν ἔφηγε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος,
 καὶ Ξέρξου τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρτοξέρξου τοῦ Ξέρξεω,
 τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλεῶν κακὰ τῇ
 Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου
 γενομένας· τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα,
 τὰ δὲ, ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς
 πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινήσῃναι Δῆλον,
 τοπρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. [καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμ-
 μένον περὶ αὐτῆς ὧδε,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.]

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνο-
 ματα, Δαρεῖος, ἐρξείης· Ξέρξης ἀρήιος· Ἀρτοξέρξης,
 μέγας ἀρήιος. τοὺτους μὲν δὴ τοὺς βασιλεῖας ὧδε
 ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἑλλήνες κα-
 λοίεν.]

99. Οἱ δὲ βάρβαροι ὥς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου,
 προςίσχον πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιὴν τε
 παρελάμβανον, καὶ δμήρους τῶν νησιωτικῶν παῖδας

ἐλάμβανον. ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους, προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε δμήρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἄστυ-
γείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρετριάν τε καὶ Ἀθήνας, ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρχεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς δὲ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην.

100. Ἐρετριέες δὲ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέονσαν, Ἀθηναίων ἐδε-
ήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπέλπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλ-
λους κληρουχίοντας τῶν ἵπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν
χώραν, τούτους σφι διδοῦσι τιμωροὺς. τῶν δὲ Ἐρε-
τριέων ἦν ἄρα οὐδὲ ὑγιὲς βούλευμα· ὅτι μτεπέμπον-
το μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας. οἱ
μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς
τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι δὲ αὐτέων, ἴδια κέρδεα
προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσιω εἶσεσθαι, προδο-
σίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὥς εἴ-
χε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶ-
τα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ
παρεόντα σφι πρήγματα· προσεδέετό τε ἀπαλλάσ-
σεσθαι σφείας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλων-
ται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλευσάντε
πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν,
ἔσωζον σφείας αὐτούς.

101. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νείας
τῆς Ἐρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας, καὶ Χοιρέας,
καὶ Αἰγίλια· κατασχόντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία, αὐ-

τίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς
 προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἑρετριεῖς ἐπιξ-
 ελθὼν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιῦντο βουλὴν,
 εἴ πως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τεῖχεα, τοῦτου σφι ἔμειλα
 πῆρι, ἐπεὶ τα ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβο-
 λῆς δὲ γενομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον
 ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων τῇ δὲ ἰβδόμῃ
 Εὐφορβὸς τε ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνίου,
 ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρ-
 σεσι. οἱ δὲ, ἐξελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ
 ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρ-
 δισι κατακαυθέντων ἱρῶν τοῦτο δὲ, τοὺς ἀνθρώ-
 πους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρειον ἐντολάς.

102. Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἑρέτριαν, καὶ ἐπι-
 σχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλειον ἐς τὴν Ἀττικὴν κατέρ-
 γοντες τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταῦτά τοὺς Ἀθηναί-
 οὺς ποιήσειν, τὰ καὶ τοὺς Ἑρετριεῖς ἐποίησαν· καὶ,
 ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀτ-
 τικῆς ἐνιππεῦσαι, καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἑρετρίας, ἐς
 τοῦτό σφι κατηγέιτο Ἰππίας ὁ Πεισιστράτης.

103. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοή-
 θειον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ σφας
 στρατηγοὶ δέκα· τῶν δὲ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ
 τὸν πατέρα Κίμωνος τὸν Στησαγόρειω κατέλαβε φυ-
 γεῖν ἐξ Ἀθηναίων Πεισιστράτην τὸν Ἰπποκράτους. καὶ
 αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελίσσεται τεθρήνηκω συν-
 ἔβη· καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τω-
 τὸ ξανεῖναι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ.
 μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι, τῇσι αὐτῇσι ἱππασίαι

οικῶν, παραδιδού Παισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ εἶναι τήν παρὰ τοῦτο, κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἱερὰ τοῦ ὑποσπονδος. καὶ μὴ ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Παισιστράτου παίδων, οὐκ εἴ τι παριόντος αὐτοῦ Παισιστράτου· καί ποτε οὐτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανεῖον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθνηκε δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄσπετος, πόρην τῆς διὰ Κοίλης παιδομανίης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάρταται αὐταὶ αἱ τρεῖς ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἥδη τωὐτό τοῦτο Εὐαγόρεω Ἀάκωνος· πλεον δὲ τουτῶν οὐδαμῶς. ὁ μὲν δὲ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τετυμαῖται παρὰ τῷ πατρί, Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδου Μιλτιάδης.

104. Οὗτος δὲ ὡς τότε ὁ Μιλτιάδης ἦσαν ἐκ τῆς Χερσονήσου, καὶ ἐκπεφυγώς διπλόον θάνατον, ἰστρατήγει Ἀθηναίων. αἶμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιβιάσαντες μέχρι Ἰμβρόν παρὰ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· αἶμα δὲ ἐκφυγόντα τε τοὺτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἱερὰ τοῦ, δοκούντᾳ τε εἶναι ἐν σωτηρίᾳ, ἥδη τοιενθεῦτάν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδιέξαμενοι, καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίδωσαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τοὺτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀποδέχθη, αἰρεθείς ὑπὸ τοῦ δήμου.

105. Καὶ πρῶτα μὲν, ἰόντες ἔτι ἐν τῷ ἄσπετι οἱ στρατηγοί, ἀποπέμπονσι ἐς Σπάρτην μήρυκα Φει-

διππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμιροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τῷ δὲ, ὥς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης, καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὗρος τὸ ὑπὲρ Τρυγῆς ὃ Πᾶν περιπίπτει. βῶσαντα δὲ τοῦνομα τοῦ Φειδιππίδου τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι καλεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἰωντοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖνται, ἰόντος εὖνου Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἰσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθεῖα, ἰδρύναντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἰρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπιτείησαι καὶ λαμπάδι ἰλάσκονται.

106. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτεπερ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φωνῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἀρχοντας ἔλεγε, „ὦ „Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμῶν δέονται σφίσι βοηθῆσαι. καὶ μὴ περιῦδιῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι „Ἑλλῃσι δουλοσύνην περιτεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ Ἑρέτρια τέ νῦν ἡνδραπόδισται, „καὶ πόλις λογίμῃ ἢ Ἑλλάς γέγονε ἀσθενεστέρα.“ ὁ μὲν δὲ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελλε. τοῖσι δὲ ἑαθε μὲν βοηθεῖν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τοπαραυτίκα ποιεῖν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον ἦν γὰρ ἵσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρους ἰόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσίληνον ἔμενον.

107. Τοῖσι δὲ βαρβάροις κατηγίετο Ἰαπὶνός ὁ

Πεισιπράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροικομένης
 νηπιᾶς ὅψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε. ἰδόναι δ' Ἰπ-
 πίας ἦν μητρὶ τῇ ἑαυτοῦ συντενηθῆναι· συνεβάλετο
 ᾧν ἐκ τοῦ ὄναιον, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ
 ἀνασπασάμενος τὴν ἀρχὴν, τελευτήσῃεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ
 γηραιός. ἐκ μὲν οὖν τῆς ὅψιος συνεβάλετο ταῦτα.
 τότε δὲ κατηγυρόμενος, τοῦτο μὲν, τὰ ἀνδράποδα, τὰ
 δὲ Ἐκτερίης ἀπέθισσε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρῶν, κα-
 λεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ, καταγομένους ἐς τὸν
 Μαραθῶνα τὰς νέας ἀρμίζε οὗτος· ἐκβάντας δὲ ἐς
 τὴν γῆν τοὺς βαρβάρους διάτασσε. καὶ οἱ ταῦτα διέ-
 ποντι ἀπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώ-
 θεα· οἳ δὲ οἱ παρὰ βυτίῳ ἔοντι, τῶν ὀδόντων οἱ
 πλεῖντες ὀσείοντο. τουτίων ᾧν ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκ-
 βάλλαι ὑπὸ βίης βήξας· ἀπασόντος δὲ ἐς τὴν ψάμ-
 μον αὐτοῦ, ἐποίετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν. ὥς δὲ
 οὕτω ἐφαίνετο οἱ δ' ὀδὼν ἀνασπασάσας, εἶπε πρὸς τοὺς
 παρυστοῦσας, „Ἢ γῆ ἤδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδὲ μιν
 „θανησέμεθα ὑποχειρὴν ποιήσασθαι· ὀκῶσον δὲ τι
 „μοι μέρος μετῇν, ὃ ὀδὼν μετέχει.“

108. Ἰππίης μὲν οὖν ταύτην τὴν ὅψιν συνεβάλετο
 ἐκτελεσθῆναι. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τιμῇ-
 καὶ Ἱερωνίδας, ἐπῆλθον βοηθίοντες Πλαταιῆς παν-
 δημαί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκασαν σφίρας αὐτοῦς τοῖσι
 Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιῆς, καὶ πόρους ὑπὲρ αὐτίων
 οἱ Ἀθηναῖοι συγχροὺς ἤδη ἀναιράτο· ἴδοσαν δὲ ὧδε.
 πικρύνοντο ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιῆς, ἐδίδουσιν πρῶ-
 τα παρατυχοῦσι Κλειμένει τε τῷ Ἀναξανδρίδῃ καὶ
 Ασπαδαμονίοισι σφίρας αὐτούς. οἱ δὲ, οὐ δεδόμενοι,

ἄλγος σφί τᾱδε, „Ἡμεῖς μὲν ἱκανώτεροι τε οἰόμεν,
 „καὶ ὑμῶν τοιήδε τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρή ψυχρή·
 „φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἑξανδραποδισθέντες, ἥ
 „τινα πυθίσθαι ὑμῶν συμβουλευόμεν δὲ ὑμῖν δοῦ-
 „ναι ἡμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε
 „ἄνδράσι, καὶ τιμαρξέειν τοῖσι οὐ κακοῖσι.“ ταῦτα
 συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην
 οὔτα τῶν Πλαταιῶν, ὥς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναί-
 ους ἔχειν πόρους, συνεστῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαί-
 μόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον οἱ
 δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιούντων
 τοῖσι δώδεκα θείοισι, ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βε-
 μόν, ἐδίδοσαν σφίρας αὐτοῦς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμε-
 νοι ταῦτα, ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιάς· Ἀθη-
 ναῖοι δὲ σφί ἐβρόθήθον. μαλλόντων δὲ συνάπτειν μά-
 χην, Κορίνθιοι οὐ περιμῖδον· παρατυχόντες δὲ, καὶ
 καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὕρισαν
 τὴν χώραν ἐπὶ τοῖςδε· ἔξω Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς
 μὴ βυλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελεῖν. Κορίνθιοι μὲν
 δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἀπι-
 εῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθήμενοι δὲ, ἐσώθη-
 σαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κο-
 ρίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὐρούς, τοτέτους
 ὑπερβάντες, τὸν Ἀσσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὐφον
 Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιάς εἶναι καὶ Τυφῆς. ἔδοσαν
 μὲν δὴ οἱ Πλαταιεῖς σφίρας αὐτοῦς Ἀθηναίοισι τρό-
 πον τῇ ἐρημίῃ· ἦσαν δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοη-
 θήσαντες.

109. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο

δίχα αἱ γινώμαι· τῶν μὲν οὖν ἐόντων συμβαλέειν·
 ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν·
 τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελυόντων. ὥς δὲ δίχα τε ἐγι-
 νοτο, καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμένων, ἐνθαῦτα,
 ἣν γὰρ ἐνδέκατος ψηφισοφόρος ὁ τῷ κυάμφι λαχὼν
 Ἀθηναίων πολεμαρχεῖν· τοπαλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι
 ἐμόψηφον τὸν πολεμαρχὸν ἐποιεῦντο τοῖσι στρατη-
 γοῖσι ἣν τε τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος·
 πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης, ἔλεγε ταῦτα, „Εν σοὶ
 „νῦν Καλλίμαχε, ἔστι ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας, ἡ
 „ἐλευθέρως ποιήσαντα, μνημόσυνα λιπείσθαι ἐς τὸν
 „ἄπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμέδιός τε καὶ
 „Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο
 „Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον, καὶ ἦν μὲν
 „γε ὑποκύνωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσον-
 „ται παραδεδομένοι Ἰκπέρῃ· ἣν δὲ περιγίγνηται αὕτη
 „ἡ πόλις, οἷη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων
 „γενέσθαι. πῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷα τέ ἐστι γενέσθαι,
 „καὶ πῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ
 „κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φρούσων ἡμέων τῶν στρα-
 „τηγῶν ἐόντων δίχα, δίχα γίνονται αἱ γινώμαι, τῶν
 „μὲν κελυόντων συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ συμβαλέειν.
 „ἦν μὲν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔμπομαι τινα στάσιν
 „μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασεῖσειν τὰ Ἀθηναίων φρο-
 „νήματα, ὥς τε μηδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν, πρὶν τι
 „καὶ σαρδὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι,
 „θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί τέ εἰμεν περιγενέσθαι
 „τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν τείνει, καὶ
 „ἐπὶ σέο ἀρτῆται· ἣν γὰρ σὺ γνώμη τῇ ἐμῇ πρὸς δὲ,

„ἔστι τοι πατρίς τε ἑλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν
 „ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἦν δὲ τῶν ἀποσπενδόντων τὴν συμ-
 „βουλὴν ἢ, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγα-
 „θῶν τὰ ἐναντία.“

110. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης, προσκίταται τὸν
 Καλλίμαχον. προσγενομένης δὲ τοῦ πολέμαρχου τῆς
 γνώμης, ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ, οἱ στρατη-
 γοὶ, τῶν ἢ γνώμη ἔφαρα συμβάλλειν, ὥς ἐκείστου
 αὐτίκων ἐγένετο πρυτανηθῆ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ
 παρεδίδοσαν· ὁ δὲ, θαρόμενος, οὔτε καὶ συμβολῆν
 ἐποίηστο, πρὶν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηθῆ ἐγένετο.

111. Ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ
 ἐτάσσοντο ὥδε Ἀθηναῖοι ὥς συμβαλλόντες. τοῦ μὲν
 δεξιοῦ κέρας ἦγέτο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ
 νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρ-
 χον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου, ἐξ-
 ἔδοντο ὥς ἀριθμύμεντο αἱ φυλαὶ, ἔχόμεναι ἀλλήλων·
 τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας,
 Πλαταιᾶς. ἀπὸ ταύτης γὰρ σφι τῆς μάχης, θυσίως
 Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριος τὰς ἐν τῇσι
 πεντετηρίσι γινομένης, κασιγχεῖται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθη-
 ναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνισθαι ἀγαθὰ
 καὶ Πλαταιεῦσαι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων
 ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγένετο τοιῶνδε τι. τὸ στρατόπε-
 δον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν
 αὐτοῦ μέσον ἐγένετο ἐπὶ τάξιαις ὀλίγαις, καὶ ταύτῃ ἦν
 ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρας ἐκείτε-
 ρον ἔρόρωτο πλήθει.

112. Ὡς δὲ σφι διατίταντο, καὶ τὰ σφάγια ἐνί

νυτο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπαιθήσαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἴατο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τῷ μεταίχμιον αὐτῶν, ἢ ὅκτις. οἱ δὲ Πέρσαι, δρόμους δρόμῳ ἐπιόντας, παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἀπέφερον, καὶ πάγχυ ὀλεσθήην, δρόμους αὐτοὺς ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπαιγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι, οὔτε τοξυμάτων. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι καταίκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπὶ τε ἀνδρῶι προέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἕλληνας πάντων τῶν ἡμῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐκρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθιῆτά τε Μήδων δρόμους, καὶ τοὺς ἀνδρας ταύτην ἐσθιημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ τὸ οὐνομαὶ τὸ Μήδων φόβος ἀκούσαι.

113. Μαχομένων δὲ ἐν τῇ Μαραθῶνι, χρόνος ἐγένετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνέκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσῃ τε αὐτοὶ καὶ Σίκαι διτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνέκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες, ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγειαν· τὸ δὲ πέρας ἐκότερον ἐνέκων Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς. νεκῶντες δὲ, τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔω· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξαι αὐτῶν, συναγαγόντες τὰ πέρα ἀμφοτέρω, ἐμάχοντο, καὶ ἐνέκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἰποντο νέπτοντας, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι, πῦρ τε ἔπεισαν, καὶ ἐπιλαμβάνοντο τῶν νεῶν.

114. Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πότῳ ὃ πάλαιος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμε-

νος ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Σιηοί-
λεως δ' Θρασύλειω· τοῦτο δὲ, Κυνέγειρος δ' Εὐφο-
ρίωνος ἐνθαῦτα ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς,
τὴν χεῖρα ἀποκοπίς πελέκει, πίπτει· τοῦτο δὲ, ἄλ-
λοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε καὶ ὀνομαστοί.

115. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπικράτησαν τρέ-
πῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι
ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου, ἐν
τῇ ἔλιπον, τὰ ἐξ Ἑρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλων
Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπι-
κόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ
Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπνοηθῆναι·
τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρησι ἀναδέξαι
ἀσπίδα, δοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί.

116. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον. Ἀθη-
ναῖοι δὲ, ὥς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθειον ἐς τὸ
ἄστυ· καὶ ἐφθησάν τε ἀπικόμενοι, πρὶν ἢ τοὺς βαρ-
βάρους ἥκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπικύμενοι ἐξ
Ἡρακλῆζου· τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῃ Ἡρακλῆζι τῇ
ἐν Κυνησάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπερβαί-
ντες Φαλήρου, τοῦτο γὰρ ἦν ἐπένειον τότε τῶν
Ἀθηναίων, ὑπὲρ τούτου ἀναγκεύσαντες τὰς νῆας,
ἐπέπλων ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.

117. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθα-
νεν τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλλούς καὶ τετρακο-
σίους ἄνδρας· Ἀθηναίων δὲ, ἑκατὸν ἐννεήκοντα
καὶ δύο· ἔπισσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήντησαν
δὲ αὐτέθι θωῦμα τοιόνδε γενέσθαι· Ἀθηναῖον ἄν-
δρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφάγῳριον ἐν τῇ συστάσει μα

χόμενον τι καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθόν, τῶν δμμά-
 των στερηθῆναι, οὕτε πληγέντα οὐδέν τοῦ σώματος,
 οὕτε βληθέντα· καὶ τὸ λοκπὸν τῆς ζῆς διατελεῖν
 ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἰόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐ-
 τὸν ἦκουσα περὶ τοῦ πάθους τοιόνδε τινα λόγον· ἄν-
 δρα οἱ δοκέειν ἐπλήτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γέ-
 νειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φάσμα τοῦ-
 το ἰωυτὸν μὲν παραξάλλειν, τὸν δὲ ἰωυτοῦ παραστά-
 την ἀποκταίνει. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐκλυθό-
 μεν λέγειν.

118. Ὡς δὲ πορευόμενος ἄμα τῷ στρατῷ ἐς
 τὴν Ἀσίην, ἐπεί τι ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν
 τῷ ὕπνῳ. καὶ ἦτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ,
 ὥς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐπομέτο τῶν
 νεῶν· εὐρὼν δὲ ἐν Φαινίῳσι νηΐ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος
 κεκρυσμένον, ἐκκυνθάνετο, ἐκείθεν σεσυλημένον εἶη.
 πυθόμενος δὲ, ἐξ οὗ ἦν ἱεροῦ, ἔπλεε τῇ ἰωυτοῦ νηὶ
 ἐς Δῆλον καὶ, ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δῆλιοι
 ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τι ἐς τὸ ἱερὸν τὸ
 ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοις ἀπαγαγεῖν τὸ
 ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ Θαλάσ-
 σῃ Χαλκίδος καταντίον. Ὡς μὲν δὴ ταῦτα ἐντα-
 λάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δῆλιοι
 οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτέων ἱέκοσι Θηβαῖοι
 αὐτοὶ ἐκ Θιοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δῆλιον.

119. Τοὺς δὲ τῶν Ἑσπερίων ἀνδραποδισμένους
 ὧς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὥς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην
 πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Λαρτιάς,
 πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἑσπερίας,

ἐν αἷχῃ σφί δεινὸν χόλον, διὰ ἀρξάντων ἀδικίης παρα-
 τήρων τῶν Ἑρετριέων· ὅτι ταὶ δὲ εἰδὲ σφίς ἀπαρχθόν-
 τας παρ' ἑαυτῶν, καὶ ὑποχρεῖσθαι ἑαυτὰς ὄντας,
 ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ σφίς τῆς Μισίας
 χώρας κατοίκοις ἐν σταθμῷ ἑαυτοῦ, τῷ οὐνομά ὅτι
 Ἀρδάρικτα, ἀπὸ μὲν Βούσων ὄνομα καὶ θαλασσίου
 σταδίου ἀπέχοντι, τεσσαράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέα-
 τος, τὸ παρέχεται τριφυσίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἑσφαλ-
 τὸν καὶ ἄλλας καὶ ἕλαιον ἀρύονται ἐξ αὐτοῦ τρέψαι
 τοιαῦτα. ἀντίκειται μὲν πηληνηγῆ. ἀντὶ δὲ γαυλὸς
 ἡμισυ ὠκεοῦ οἱ προορέδεται· ὑποκύψας δὲ πούτῃ
 ἀντίκειται, καὶ ἔπειτα ἐγγαίῃ ἐς δεξιαντὴν· ὅς δὲ ταύ-
 τῃς ἐς ἄλλο διαχεόμενον τρέπεται τριφυσίας ὁδοῦ.
 καὶ ἡ μὲν ἑσφαλτος καὶ οἱ ἄλλοι πηγνύνται παρὰ το-
 πία, τὸ δὲ ἕλαιον συνάγουσι ἐν ἀγγείοις, τὸ οἱ ἑλάν-
 σαι καλέουσι φαιδινάκη· ὅσοι δὲ μέλαν καὶ ὀκρὸν
 παραχόμενον βαρύν. ἐνθαῦτα τοὺς Ἑρετρίους κα-
 τοίκοις βασιλεὺς Δαρεῖος, ὃς καὶ μάλιστα ἀπὸ εἶχον
 τὴν χώραν ταύτην, φυλάσσοντας τὴν ἀρχαίην γένε-
 σαν. τὰ μὲν δὴ παρὰ Ἑρετρίας ἔχει οὕτως.

120. Δαμιδαμονίαν δὲ ἦγον ἐς τὴν Ἀθήνας
 διεξιόντες μετὰ τὴν πανοσίαν, ἔχοντες σπουδὴν πολ-
 λὴν καταλαβεῖν, οὕτως ἄλγεα ἔργατοιοι ἐν Παιονίᾳ
 ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὅσοι δὲ ἀπαιέμενοι τῆς
 συμβολῆς, ἱμείνοντο ὅμως θοήσασθαι τοὺς Μή-
 δους· ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν ἑκαταμόδιον, ἔδωκαντο.
 μετὰ δὲ αἰνέσαντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν,
 ἀπαλλάσσοντο ἐπίσω.

121. ΘΩΠΤΜΑ δὲ μοι, καὶ οὔτε ἀνδάνομαι ἐν

λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἂν κατὰ ἀναδέξαι Πίερσιν ἐν
 συνδήματος ὥσπινδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβαρίσ-
 σι τι εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἰππῆ· οὔτινες μὴ-
 λον ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππῳ, Ἰπποντίου δὲ
 πατρὶ, φαίνονται μισοτύφανοι ἰόντες. Καλλίης τε
 γὰρ μῦθος Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅπως Πει-
 σιστρατος ἐκπίσσι ἐν τῶν Ἀθηνίων, τὰ χρήματα
 αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠρίσθαι,
 καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐχθίστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμνησαντο.

122. [Καλλίῳ δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνή-
 μην εἶναι πάντα τινα ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ, τὰ προ-
 λελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα
 τοῦτο δὲ, τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας
 τεθρόνῳ δὲ, δεύτερος γενόμενος· Πύθιοι δὲ πρό-
 τερον ἀνελόμενος, ἐφανερῶς ἐς τοὺς Ἕλληνας πάν-
 τας μεγίστησι δαπάνησι· τοῦτο δὲ, κατὰ τὰς ἐκκε-
 θυγασίας, εὐόσας τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπει-
 δὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὥραϊσι, ἔδωκε σφι δαρεῖν
 μεγαλοπρεπεστάτην, ἐπὶ οὖσι τε ἐχαρίσατο· ἐν γὰρ
 πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐκδότη ἐθόλοι ἄνδρες
 ἐαυτῇ ἐκλήσασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρὶ.]

123. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσ-
 σον τούτου ἔσαν μισοτύφανοι! Θυμῶν ἂν μοι, καὶ
 οὐ προσέμειναι τὴν διαβολὴν, τούτους γὰρ ἀναδέξαι
 ὥσπινδα, οὔτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοῦ
 τυφάννου, ἐν μηχανῇ τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ
 Πεισιστρατίδαι τὴν τυφαννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθή-
 νας οὕτοι ἔσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῶ μᾶλλον
 ἢ αὐτὸς Ἀρμέδιος τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω.

οἱ μὲν γὰρ ἐξηγγρίωσαν τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατιδῶν
Ἰππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον ἔπαυσαν
τοὺς λοιποὺς τυραννίζοντας· Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμ-
φανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοι γε ἀληθῶς ἔσαν
οἱ τὴν Πυθίην ἀγαπίσαντες προσημαίνειν Δακεδαί-
μονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, ὥς μοι πρότερον
δεδήλωται.

124. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι ἐπιμεμφόμενοι τῶν Ἀθη-
ναίων τῇ δῆμῳ προεδίδοσαν τὴν πατρίδα; οὐ μὲν
ὧν ἦσαν σφέων ἄλλοι δοκιμώτεροι ἢν γε Ἀθηναίοισι
ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτιμιέσθαι. οὕτω οὐδὲ λόγος
αἰρεῖσι ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἢν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ τοι-
σὺτω λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἄσπις· καὶ τοῦτο οὐκ
ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὃς μέντοι ἦν ὁ ἀνα-
δέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τουτέων.

125. Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἔσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέ-
καθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίω-
νος καὶ αὐτῆς Μεγακλῆος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμ-
προί. τοῦτο μὲν γὰρ, Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλῆος τεῖσι
ἐν Σαρδίῳ Ἀνδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικομένοισι ἐπὶ
τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρτε ἐγένετο
καὶ συνελάμβανε προθύμους. καὶ μὲν Κροῖσος πυ-
θόμενος τῶν Ἀνδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτούντων
ἑαυτὸν εὖ ποιεῖν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις ἀπι-
κόμενον δὲ δωρεῖται χρυσῶν, τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑαυ-
τοῦ σώματι ἐξενέικασθαι ἐςάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων
πρὸς τὴν δωρεὴν δοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύ-
σας, προσέφερε. ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν, καὶ κόλπον
πολὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρουνος τοὺς

εὐρίσκει εὐφυνέτους ἰόντας ὑποδησάμενος, ἥτε ἐς τὸν
 θησαυρὸν, ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο. ἐκπεσὼν δὲ ἐς σω-
 ρὸν ψήγματος, πρῶτα μὲν καρέσασκε παρὰ τὰς κνή-
 μας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κούφοι· μετὰ δὲ,
 τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς
 τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπλάσας τοῦ ψήγματος, καὶ
 ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆλθε ἐκ τοῦ θησαυροῦ,
 ἔλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δὲ τῷ ὁ-
 κῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ τοῦ τό, τὸ στόμα ἐβέβυ-
 στο, καὶ πάντα ἐξόγκαστο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον
 γέλως ἐσηλθε καὶ οἱ πάντα τὰ ἐκείνου δοκοῖ, καὶ
 πρὸς, ἑτέρα θεωρεῖται, οὐκ ἐλάσσει ἐκείνων. οὐτωμὲν
 ἐπλούτησε ἡ οἰκὴ αὕτη μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗ-
 τος οὕτω τεθριπποτροφήσας, Ὀλυμπιάδα ἀναιρέσται.

126. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλει-
 σθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννος ἐξήειρε, ὥστε πολ-
 λῶ ὀνομαστοτέραν γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι, ἢ πρό-
 τερον ἦν. Κλεισθένι γὰρ τῷ Ἀριστινύμῳ, τοῦ
 Μύρωνος, τοῦ Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ, τῇ αὖτο-
 μα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθίλησε, Ἕλλήνων πάντων
 ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τοῦτω γυναῖκα προσθεῖναι.
 Ὀλυμπίων ὧν ἔόντων, καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίπ-
 πῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποίησατο, ὅστις Ἕλλή-
 νων ἰωντὸν ἄξιός Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι,
 ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Εὐ-
 κυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθέneos τὸν γάμον ἐν
 ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς ἀφραμένον ἡμέρης. ἐν-
 θαῦτα Ἕλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἔσαν καὶ πᾶ-
 ρη ἐξαγωγόμενοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες· τοῖσι Κλει-

σθάνης καὶ δρόμον καὶ πάλαιστρην πειρησάμενος ἐπ' αὐτῇ τούτῳ εἶχε.

127. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίας ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἰπποκράτης Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλείστον δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἐπίκειτο· ἡ δὲ Σύβαρις ἤματι τοῦτον τὸν χρόνον μόλιστα· καὶ Σιρίτης Δάμασος Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγυμένου παῖς· οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίας ἦλθον. ἐκ δὲ τοῦ πόλεως τοῦ Ἰονίου Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρέφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου πόλεως. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύοντος τοῦ Ἑλλήνας ἰσχυῖ, καὶ φυγόντι ἀνθρώπους ἐς τὰς ὁχευαίας τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μόλης. ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λακωνίδης· Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἑλλήνων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε· τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀρίαντος Ἀνκούργου Ἀρκαίος ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παύλου πόλεως Λαφάρης Εὐφορίωνος, τοῦ δεξιμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οὐλοίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκίοντος πάντας ἀνθρώπους, καὶ Ἡλείος Ὀνομαστός Ἀγαίου· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηνίων ἐπικέοντο Μεγακλίδης τε ὁ Ἀλκμαίωνος, τούτου τοῦ πατρὸς Κροΐσου ἀπικουμένου, καὶ ἄλλος Ἰπποκλείδης Τισάνθρου, πλοῦτος καὶ εὖδαι προφάρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἑσπερίας ἀκτικῆς τοῦτον τὸν χρόνον, Ἀυσανίης· οὗτος δὲ ἐκ

Εὐβοίης μούτος. ἐν δὲ Θισσαλῆς ἦλθε τῶν Συναδίων Διακτορίδης Κρατώνιος. ἐν δὲ Μολοσσῶν Ἄλκεον. τοσούτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστήρες.

128. Ἀπεικόμενον δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν εἰς πόλιν τε αὐτῶν ἀνελύθηντο, καὶ γένος ἐκείνου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐπισπνόν, διεκπιδύτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίας καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἐπὶ ἐκείνῃ ἦν ἐς συνουσίην, καὶ συνάπασιν, καὶ ἐς γυναικῶν τε ἱσαγινάν, ὅσας ἔσαν αὐτῶν νεώταται, καὶ, τὸ γὰρ μέγιστον, ἐν τῇ συνισταῖ διεκπιδύτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοῦς, τούτου πάντα ἐπαίει, καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπείας. καὶ δὴ πᾶσι μάλιστα τῶν μνηστῆρων ἠρώσκειτο οἱ αἱ αὖτ' Ἀθηναῖων ἀπυγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἰπποκλείδης ὁ Τισσάδρου, καὶ πατ' ἀνδραγαθίην ἐκείνῃ, καὶ ὅτι τὸ ἀνέεσθαι τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυρράλλοις ἦν προσήμιον.

129. Ὡς δὲ ἡ νύκτις ἐγένετο τῶν ἡμερῶν τῆς τε κατακλίσεως τοῦ γάμου καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένης, τὸν κρίνει ἐν πόλει, θύσας βοῦς ἐκατόν ὁ Κλεισθένης, αὐτῷ τε τοὺς μνηστήρας καὶ τοὺς Σικανώλους πάντας, ὅς δὲ ἀπὸ Μείστρου ἐγένοντο, οἱ μνηστήρας εἶχον ἔξιν ἅμφοι τε μαυσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον. προϋούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἰπποκλείδης, ἐκείνους τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι οἱ ἡμέλειαν· παιθομένου δὲ τοῦ αὐλητῆ, ὀρχήσατο. καὶ πῶς ἰοντῶ μὲν ἀριστῶς ὀρχεῖτο· ὁ δὲ Κλεισθένης δόξων ὅλον τὸ πρῆγμα

ὑπόπτευσεν, μετὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἰπποκλειδῆς χρόνον, ἐκέλευσά οἱ τινὰ τραπέζαν ἐσυνεῖναι. ἐκαθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὄρχησαστο Ἀκωνικά σχηματῖα· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά· τὸ τρίτον δὲ, τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τραπέζαν, τοῖσι σκέλεσι ἐχειροσκόμῃσι. Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ἐρχομένου, ὑποστυγίων γαμβρόν οἱ εἶτι γενέσθαι Ἰπποκλειδεά διὰ τὴν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε θυτὸν, οὐ βουλόμενος ἐκπαγῆναι ἐς αὐτόν· ὥς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρόνομῃσάντα, οὐκ εἴτι κατέχεν δυνάμενος, εἶπε, „ὦ παῖ „Τισάνδρον, ἀπορχήσαύ γε μὴν τὸν γάμον.“ ὁ δὲ Ἰπποκλειδῆς ὑπολαβὼν εἶπε, „Οὐ φρονίς Ἰπποκλειδῆρ.“ ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομαζέται.

130. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλαβεν ἐς μέσον τάδε. „Ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, „ἐγὼ καὶ πάντας ὑμῖας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ „οἷόν τ' εἴη, χαρίζοίμην ἄν, μήτ' ἔνα ὑμῶν ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων „ἀλλ', οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι, μῆς πέρε παρθένου „βουλεύοντα, πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν „ὑμῶν ἀπειλαννομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τίλαντος ἱερουργίου ἐπείσω δωρεὰν δίδωμι τῆς ἀξιώσεως ἑ „νεκα τῆς ἑ ἐπειθ' γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδη „μῆς· τῇ δὲ Ἀλκμαίῳς ἡγεταίῃ ἐγγυὴ παῖδα „τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων.“ φωμόμενος δὲ ἐγγυῆσθαι ἡγεταίῳς, ἐπεκθέρωντο ὁ γάμος Κλεισθένει.

131. Ἀμφὶ μὲν κρείστος τῶν μνητῆρων τοσαῦτα

ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαί ἐβίωσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. τούτων δὲ συνοικησάντων, γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλαῖς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὖνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλῆς καὶ Ἱπποκράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτους, Μεγακλῆς τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένης Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὖνομα· ἡ συνοικήσασα τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· ἰδόναι δὲ λέοντα τεκῆιν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίπτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

132. ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γεγῆσιν, Μιλτιάδης, καὶ πρότερον εὐδοκίμων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὖξτε. αἰτήσας δὲ νῆας ἐβδομήκοντα, καὶ στρατιὴν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφί, ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χῶρην, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουσιῖν, ἣν οἱ ἔπυνται· ἐπὶ γὰρ χῶρην τοιαύτην δὴ τινα ᾔδειν, ὅθεν χρυσὸν εὐπετιῶς ἀφθονον οἰσονται· λέγων τοιαῦτα, αἷτε τὰς νῆας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοις ἐπαρθέοντες παρέδωκαν.

133. Παράλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιήν, ἔπλεε ἐπὶ Πάρου, πρόφασιν ἔχων, ὥς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στραταυόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ· τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν, αἰτέειν τινα καὶ ἔγνωσαν εἶχε τοῖσι Πάριοις διὰ Ἀνσαγόρεα τὸν Τισίαν, ἰόντα γένος Πάριον, διαβυλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνια τὸν Πέρσῃ. ἐπικρόμιντος δὲ ἐξ τῆς ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ, ἐπολιόρουν Πάριους.

απειλημένους ἐντὸς τείχεος καὶ ἐπιέμπων κήρυκα, αἷται ἑκατὸν τάλαντα, φάς, ἣν μὴ οἱ δῶσι, οὐκ ἀπα-
ναστήσειν τὴν στρατιήν, πρὶν ἢ ἔξιλῃ σφίτας. οἱ δὲ
Πάριοι, ὅπως μὲν τι δάσουσι Μιλιτιάδῃ ἀργυρίου,
οὐδὲν διανοεῦντο· οἱ δὲ, ὅπως διαφυλάξουσι τὴν πό-
λιν, τοῦτο ἀμνηστῶντο· ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ
οἷ μάλισται ἔσσι ἐκείστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦ-
το ἅμα συνκτὶ ἐξήρτα διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου.

134. Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντας
Ἕλληνας λέγουσι· τὸ ἀποσῶν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γε-
νίσθαι αἶδε λέγουσι· Μιλιτιάδῃ ἀπορίοντα ἐλθαι
ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναικα, τοῦσαν μὲν Παρίην
γίνεσθαι, αἰσχροῦ δὲ οἱ εἶναι· Τιμοῦν δὲ ὑποζά-
ναρον τῶν χθονίων θεῶν. ταύτην ἐλθούσαν ἐς θεῶν
Μιλιτιάδῃ, συμβουλευσάσιν οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιε-
ται Πάρον ἐλαῖν, καὶ ἂν αὐτὴ ὑποθῇται, ταῦτα
ποιέειν. μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑποθίσθαι τὸν δὲ ἀπ-
κόμενον ἀπὸ τῶν παλαιῶν πόν πρὸ τῆς πόλεως ἔσθαι,
τὸ ἔσθαι θασμαφόρον Δῆμητρος ὑπερθεορίειν, οὐ
δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερθερόντα δὲ, ἵ-
ναι ἐπὶ τὸ μέγαρον, δευδὴ ποιήσαντα ἐντὸς, αἷτε κ-
νήσαντά τε τῶν ἀμιασίων, αἷτε δευδὴποτε πρήζοντα·
πρὸς τῆσι θύραις τε μανέσθαι, καὶ πρὸς τε φρί-
κης αὐτῶν ὑπαλθεύσης, ἐπίσσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵ-
σθαι· παταθροέσκοντα δὲ τὴν αἵμασιήν, τὸν μη-
ρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προςπειῶσαι
λέγουσι.

135. Μιλιτιάδης μὲν νυν φλαύρας ἔχων, ἀπέ-
πλεε ὀπίσσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἔχων, οὔτε

Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἔξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ τυθόμενοι, ὥς ἡ ὑποζάκορος τῶν Θεῶν Τιμὴ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τουτέων τιμωρήσασθαι, Θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφούς, ὥς σφέας ἡσυχίῃ τῆς πολιορκίης ἔσχε. ἔπεμπον δὲ ἐπειρησομένους, εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν Θεῶν, ὥς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρβητα ἱερὰ ἐκφῆρσας Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα, οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τουτέων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε.

136. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόματι, οἳ τὲ ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρωνος, ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν παρῶν οὐκ ἀπελογέτο, ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ· προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ, ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμεμνημένοι, καὶ τὴν Ἀῆμνον αἵρεσιν· ὥς ἔλὼν Ἀῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελαγοῦς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. προσγενομένου δὲ τοῦ δῆμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἔξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

137. **ΑΗΜΝΟΝ** δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ᾤδε ἔσχε. Πελασγοί, ἐπεὶ τε ἐπὶ τὸς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξελάθησαν, εἴτε ὧν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως, τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἐκαταῖος μὲν ὁ Ἠγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώραν, τὴν σφίσι ὑπὸ τὸν Ἱμνησσὸν ἔουσιν ἔδοσαν οἰκῆσαι, μισθὸν τοῦ τέλους τοῦ παρὶ τὴν ἀκρόπολιν νοτε ἠληλαμένου· ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξαργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἕμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προῖσχομένους τοὺς Ἀθηναίους. ὥς δὲ ἀπὸ τοῖς Ἀθηναίοις λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ἱμνησσῷ, ἐνθεῦτεν ὀρμειωμένους, ἀδικεῖν τὰδε. φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας ἐπ' ὕδαρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάνηρον· οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι καὶ οὐδὲ τοῖσι ἄλλοις Ἑλλήσι οἰκέτας. ὅπως δὲ ἔλθοιεν αὐταί, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγορίας βιάσθαι σφείας. καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν, ἐπ' αὐτοφώρῃ φανῆναι. ἐωντοὺς δὲ γενέσθαι τοσοῦτο ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσῃ παρὲν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεὶ σφείας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθέλῃσαι, ἀλλὰ σφι προσιπτεῖν ἐκ τῆς γῆς ξεῖναι. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας, ἄλλα τε σχεῖν χωρία, καὶ δὴ καὶ Ἀῆμνον.

138. Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Ἀῆμνον

τότα νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τι-
μωρήσασθαι, εὖ τε ἐξπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὀφ-
ταῖς, πεντηκοντέρους στησάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι
ἐν Βραυρωνί ἀγούσας ὀρετὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυ-
ναῖκας. ἐνθαῦτεν δὲ ἀρπαίσαντες τουτέων πολλὰς,
οἰχοντο ἀποπλείοντες· καὶ σφας ἐς Ἀῆμον ἀγαγόν-
τες, παλλακὰς εἶχον. ὥς δὲ τέκνων αὐταὶ αἱ γυναῖ-
κες ὑπεπλήσθησαν, γλώσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρό-
πους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ
οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πιλασιγίδων γυναι-
κῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιό τις αὐτέων ὑπ'
ἐκείνων τιδὼς, ἐβοηθεῖν τε πάντες, καὶ ἐτιμώρεον
ἄλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παιδῶν οἱ παῖ-
δες ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτειον. μαθόντες δὲ
ταῦτα οἱ Πιλασγοὶ, ἑωντοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καὶ
σφίσι βουλευομένοισι δεινὸν τι ἐξείδυνε, εἰ δὴ δια-
γινώσκοιεν σφίσι τε βοηθεῖν οἱ παῖδες πρὸς τῶν
κουριδίων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τουτέων αὐ-
τίκα ἄρχειν περὶ ῥάτο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποι-
ήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξε σφικτείνεσθαι τοὺς παῖδας τοὺς
ἐκ τῶν Ἀττικῶν γυναικῶν. ποιῦσι δὴ ταῦτα· πρὸς
ἀπολλύουσι δὲ σφρων καὶ τὰς μητέρας. ἀπὸ τούτου
δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργά-
σαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέ-
ρους ἀποκτείνασαι, γενόμενται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ
σχέτλια ἔργα πάντα Ἀθήνεια καλέεσθαι.

139. Ἀποκτείνاسι δὲ τοῖσι Πιλασγοῖσι τοὺς
σφετέρους παῖδας τε καὶ γυναῖκας οὔτε γῇ καρπὸν
ἔφαρε, οὔτε γυναῖκίς τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον
καὶ προτοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῶ τε καὶ ἀπαιδίῃ, ἐς

Δελφούς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας, τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι ἤλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελαγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντός τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ προτανητῷ κλίνην στρώσαντες, ὥς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλήν ἄγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσιν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν, „Ἐπεὶν βορρῇ ἀνέμῳ „αὐτημερὸν νηὺς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρας ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν,“ τοῦτο εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κίσται πολλὸν τῆς Ἀἰώνου.

140. Τύττε μὲν τοιαῦτα. ἔτισι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τουτέων, ὥς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλληςπόντῳ ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης δὲ Κίμωνος, ἐτησιῶν ἀνέμων κατεστηκότων, νηὶ κατανύσας ἐξ Ἑλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς τὴν Ἀἴμονον, προηγόρευε ἐξίεναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμυμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμᾶ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέσθαι. Ἡφαιστιῆς μὲν νυν ἐπείθοντο· Μυριναῖοι δὲ, οὐ συγγινωσκέμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικὴν, ἐπολιορκίοντο, ἐς ὃ καὶ οὗτοι παρέστησαν. οὕτω δὴ τὴν Ἀἴμονον ἔσχον Ἀθηναῖοι τε καὶ Μιλτιάδης.

**HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARUM
LIBRI IX.**

**ADIECTUS EST LIBELLUS
DE VITA HOMERI.**

**EDITIO STEREOTYPA
DENUO RECOGNITA ET EMENDATA.**

TOMUS III.

**LIPSIAE
SUNTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1828.**

Tabellenpreis 6 Groschen.

A✓

ARGUMENTA.

LIB. VII.

BELLVM ALTERVM PERSICVM. 1. Darius, claudis ad Marathonem acceptae nleiscendae studio incensus, novas copias dum parat, Aegyptii deficiunt. 2. Dissidium inter Darii filios. 3. Xerxes successore constituto, moritur Darius. 4. Xerxes, minus propensus ad bellum Graeciae inferendum, instigatur a Mardonio, 6. Thessalis, et Pisistratidis. Onomacritus. 7. Xerxes Aegyptum subigit; Persarum proceres ad consilium vocat de bello Graecis faciendo. 9. Mardonius suadet. 10. Dissuadet Artabanus. 12—19. Xerxes, somnio instigatus, exercitum conscribit. 21. Naves ad Chersonesum congregantur. Athos mons foditur. 26. Pedester exercitus, in Cappadocia congregatus, Sardes proficiscitur. 27. Pythius Lydus. 33. Xerxes Abydum proficiscitur. Ponte iunctus Hellespontus. 38. Pythius Lydus. 41. Ratio itineris Sardibus Abydum. 44. Xerxes exercitum lustrat. 46—53. Eius cum Artabano colloquium. 55. X. transit Hellespontum. 57. Ostenta. 59. Apud Doriscum ad Hebrum X. caenat exercitum. 60—99. Describuntur singuli in eo populi eorumque ornatus et duces. 89. Numerus navium. 99. Artemisia Halicarnassi regina. 101. Xerxis cum Demarato colloquium. 105. Mascanes Doriscum praefectus. 107. Boges. 108. Iter Xerxis in Graeciam, et populi, per quorum fines profectus. 120. Megacreon Abderita. 122. Classis iter. 125. Leones exercitum infestant. 128. Xerxes ad Penesum 129. in Thessalia. 132. Qui Graecorum Xerxi terram aquamque miserint. 133. Legati olim Darii a Spartanis male habiti. 134—137. Huic culpa expiandae causa legatio Spartanorum ad Persarum regem.

138—142. Responsa ab oraculo Delphis data Atheniensibus. 143—44. Quae interpretatur Themistocles. 145. Congregantur Helleneae, Xerxe adhuc Sardibus commorante, inimicitiasque seponunt. 146. Exploratores in

Asiam missi. 148. Argivis oraculum datum. 153—162. Legatio Graecorum in Siciliam ad Gelonem. 163. His quid decrevit sibi faciendum. 166. Carthaginienses in Sicilia. 168. Corcyraeorum consilium; 695. Cretensium. 172. Thessalorum ad Graecorum in Isthmo concilium legatio. 173. Graecorum ad Peneum fl. expeditio, Xerxes Abydi commorante. Alexandri Macedonis ad eos legatio. 175. Graeci in Isthmo congregati. Thermopylas Artemisiumque occupare constituunt. 178. Delphis oraculum datum. 182. Graecorum classis ad Artemisium recedit. 184. Numerus Persarum qui fuerit. 188. Persarum naves calamitatem ferunt e tempestate. 196. Xerxes Thessaliam peragrat, 201. ad urbem Melidem prope Thermopylas accedit. 202. Spartani ad THERMOPYLAS, Leonida duce. 211. Proelium. 213. Ephialtes preditor. 226. Qui excelluerint in pugna ad Thermopylas. 231. Aristodemus 233. Thebani. 234. Xerxis cum Demarato colloquium.

239. Qua ratione Demaratus Lacedaemonios de Persarum contra Graecos expeditione certiores fecerit.

LIB. VIII.

1. Graecorum ad Artemisium classis. 2. Dux Eurybiades. 4. Graeci de fuga cogitant. 5. Themistocles impedit. 6—17. Pugna ad Artemisium Persae pelluntur. Graeci recedunt. 19. Themistocles Iones sollicitat, ut a rege desciscant. 24. Classarii Persici caesos ad Thermopylas spectant. 26. Arcades quidam Xerxi de certamine Olympico nuntiant. 27. Thessalorum ad Phocenses legatio. 32. Persae in Phocide. 37. Pelluntur a Delphis.

40. Graecorum classis ad SALAMINEM. 43. Eorum qui numerus fuerit. 49. Duces consultant. 50. Persae Atticam invadunt. 51. Athenas capiunt. 56—64. Themistocle suadente Graeci ad pugnam separant. 65. Ostentum ad Eleusinem. 67. Xerxes de pugna suos consultat. 71. Pedester exercitus in Peloponnesum contendit, ubi, duce Cleombroto Peloponnesii congregati. 74. Classarii Graecorum ad Salaminem de fuga cogitant. 75. Impedit Themistocles. Includuntur Graeci. 79. Aristides nuntius. 84. Pugna ad Salaminem. Fugunt barbari. 87. Artemisiae

factum. 94. Adeimantus Corinthius. 95. Aristides. 97. Xerxes reditum cogitat; 100. quem suadet Mardonius 102. et Artemisia. 104. Hormotimi vindicta.

107. Classis Persarum ad Hellespontum redit; 108. quam Graeci persequentes, desistunt a persecutione. 110. Themistocles ad Xerxem nuntius. 111. Athenienses insulas recipiunt, ducis Themistocle. 113. Pedester Persarum exercitus in Thessaliam recedit. Spartanorum ad Xerxem legatio. 115. Inde, relicto Mardonio cum copiis, Xerxes ad Hellespontum contendit. Calamitas Persarum in reditu. 116. Bisaltarum regis factum. 117. Xerxes Sardes devenit. 123. Graecorum de Themistocle iudicia.

126. Artabazus Xerxem ad Hellespontum comitatus, in reditu ad Potidaeam cladem accipit. 130. Classis Persarum ad Cymem in Asia devenit; Ioniam servat.

131. Graeci ad Aeginam. 132. Iones eos auxilium rogant. 135. Delam classis navigat. Mardonius oracula consulit. 136. — 143. Tentat Athenienses, legato ad eos misso Alexandro Macedone. Frustra.

LIB. IX.

1. Mardonius e Thessalia in Atticam movet. 4. Athenas denuo occupat. Eius ad Athenienses legatio; 6. qui in insulam Salamina migraverant. 7. Athen. legatos mittunt Spartam. 10. Spartanorum exercitus duce Pausania proficiscitur. 12. Argivi de hoc nuntium mittunt Mardonio, 13. qui in Boeotiam recedit. 14. Deinde denuo Megaram usque progreditur. 15. Inde reversus, ad Plataeas stationem capit. Attagini epulum. 17. Phocenses in exercitu Persarum. 19. Graeci ad PLATAEAS procedunt.

20 — 73. Pugna ad Plataeas. 26. Tegeatae et Athenienses disceptant de imperio alterius cornu. 28. Acies Graecorum 30. eorumque numerus. 31. Acies Persarum. 33. Graeci sacra faciunt. Tisamenus. 34. (De Melampode.) 37. Persae sacra faciunt. De Hegesistrato narratio. 40. Neutri volunt initium facere pugnae, per decem dies. 41. Consultant Mardonius et Artabazus. Mardonius pugnam suadet. 43. Vaticinium de Persis. 44. Noctu Alexander Macedo Athenienses de Mardonii consilio certat.

res facit. 46. Graeci mutant aciem. 47. Mardonius suam mutat. 48. Iterum mutant Graeci. Exprobrat Mardonius. 49. Mard. equitatum immitit Graecia. 50. Graeci conturbati, 52. recedere decernunt. 53. Amompharetus. 59. Postero die sequitur Graecos Mardonius. 60. Adhortatio Pausaniae. 61. Sacra sunt. 62. Tegeatae et Lacedaemonii confidunt cum Persis. Cadit Mardonius. Fugiant Persae 65. in castra sua; 66. Artabazus Phocidem versus, 67. Boeotii Thebas confugiunt. 70. Pugna ad castra, quae Tegeatae et Athenienses primi intrant. 71. Qui virtute eminuerint in praelio. 73. Sophanes Atheniensis. 76. Mulier Cox captiva. 77. Mantinenses sero veniunt, et Elei. 78. Lamponis Aeginetae consilium 79. a Pausania reiectum. 80. Praeda cogitur. 82. Epulum Pausaniae. 83. Memorabilia, Mardonii cadaver sepultum. 85. Mortui sepeliuntur. 86. Graeci adversus Thebas profisciscuntur. 88. Occupant. 89. Artabazus in Asiam fugit.

90. Eodem die, quo ad Plataeas, et ad *Mycalē* in Ionia pugnatum. Nimirum cum Graeci ad Delum essent, venit Hagesistratus Samius petiit, ut liberent Ioniam. 92. Foedus cum Samiis. Sacra sunt, ministrante Deiphono Apolloniade. 93. Eius a civibus occaecati historia. 96. Graeci Samum accedunt; Persae in continentem ad *Mycalē*, eo consilio, ut pedestri proelio dimicent. 97. Castra ibi faciunt, navibus in terram tractis. Ibi et Iones sub Persis, quos hortatur tecte Lentychides Spartan. rex. 99. Graeci escendunt in terram. Persae Iones sibi suspectos ablegant. 100. Nuntium audiunt Gr. de pugna in Boeotia facta. 101. Lucus Cereris. 102. Pugna. Pulsantur Persae. 104. Fugientes in Iones iucidunt; caeduntur. 106. Inde Graeci in Hellespontum navigant. 107. Persae Sardes abeunt.

114. Ex Hellesponto Spartani domum redeunt, Athenienses Sestum obsident. 116. Ibi Artayctes Persa praefectus, crudelis homo. 118. Persae fugiunt. 119. Capimur. 121. Graeci in patriam redeunt. 122. Artem-
varis, avi Artayctae, dictum memorabile.

Lib. 1. 9847

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΕΒΔΟΜΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

ΕΠΕΙ ΔΕ ἡ ἀγγαλίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλείᾳ Δαρεῖον τὸν Ὑστιάσπρος καὶ πρὶν μεγάλως καχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν εἰς Σάρδεις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλὰ τα δευνότερα ἐποίησε καὶ μᾶλλον ὤρητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπειν ἀγγέλους κατὰ πόλιν ἐτοιμάζειν στρατιήν, πολλὰ πλείω ἐπιτάσσειν ἐκείστοισι ἢ πρότερον παρῆχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ αἵτον καὶ πλοῖα. τούτων δὲ περιαγγελλομένων ἡ Ἀσίη ἰδονέετο ἐπὶ τρία ἔτη, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσόμενων καὶ παρασκευαζομένων. τετάρτῃ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσῳ δουλωθέντες ἀπίστησαν ἀπὸ

HEROD. III.

A

Digitized by Google

Περσίων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ἔρρητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

2. Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παιδῶν αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὥς δαὶ μὴν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσίων νόμον οὕτω στρατεύεσθαι. ἦσαν γὰρ Δαρεῖω καὶ πρότερον ἢ βασιλεύσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρας γυναικός, Γωβρύου θυγατρός, καὶ βασιλεύσαντι ἔξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἑταροὶ τέσσαρες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρίσβευε Ἀρτοβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης. ἶόντες δὲ μητρός οὐ τῆς αὐτῆς ἐστίαζον, ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης κατότι πρεσβύτατός τε εἶη παντός τοῦ γόνου καὶ ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν, Ξέρξης δὲ ὥς Ἀτόσσης τε παῖς εἶη τῆς Κύρου θυγατρός καὶ ὅτι Κύρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην.

3. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου καὶ γνώμην, ἐτύγχανε κατὰ τὸντὸ τοῦτοισι καὶ Δημάρετος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβιβηκώς ἐς Σοῦσα, ἑταρημίνος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιλεῖας καὶ φυχὴν ἐπιβαλὼν ἑαυτῷ ἐκ Λακεδαιμόνος. οὗτος ὡνὴρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παιδῶν τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὥς ἡ φάτις μὴν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λίσσασθαι πρὸς τοῖσι ἔλαττε ἔπεισι, ὥς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρεῖω ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσίων κράτος, Ἀρτοβαζάνης δὲ ἐπὶ ἰδιώτῃ ἵεντι Δαρεῖω οὐκ ὄντι οἶκός εἶη οὕτω δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑαυτοῦ, ὅτι γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρετος ὑποτιμώμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφείων βασιλεύσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὑπὲρ γόνος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγεγενομένου τὴν ἐκ-

δεξιν τῆς βασιλεῖας γίνεσθαι. χρησαμένον δὲ Ξέρξῃ τῇ Δημαρίτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγοι δίκαια, βασιλέα μιν ἀπέδωκε. δοκέειν δ' ἐμοὶ, καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης ἐβασίλευσεν ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἀίσιος εἶχε τὸ πᾶν κράτος.

4. Ἀποδίδας δὲ βασιλέα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξῃ αὐτοῦ στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἴγυπτον ἀπόστασιν τῷ ὑστέρῳ ἔτι παρασκευαζόμενον συνήγαγε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν, οὐδὲ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπαστασίαις Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι.

5. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ βασιλεῖα ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξῃ. ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόκιος ὁ Γωβρύῃ, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἶχετο, λέγων· Ξέρσῃ, οὐκ οἶκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασάμενους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τάπερ ἐν χειρὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτας ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ ὅσα ἔχη πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθός, καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι. Οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός, τοῦδε δὲ τοῦ λόγου παρενθήκαμεν ποιέμεστο εἴηδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὲς χώρα καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἡμέρα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τὸ μόνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκτεῖσθαι.

6. Ταῦτα δὲ ἔλεγε οἷα νεωτέρων ἔργων ἀπιδυμητῆς ἔων καὶ φίλων αὐτός τῆς Ἑλλάδας ὑπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ καταργάσατό τε καὶ ἀπέπαισε Ξέρξης ὥστε ποιεῖν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ παθεσθαι Ξέρξης. τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδῶν ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλίσοντο βασιλεία πᾶσαν προδυμένην παρεχόμενοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίας βασιλεῖς), τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδῶν οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δὴ τι πρὸς τούτοις ἐτι πλέον προσορέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαδίτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκασαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλόνς ὑπὸ Λάσον τοῦ Ἐρμιονέος ἐμπούων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν ὥς αἱ ἐπὶ Ἀθήνων ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανίζοιτο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξηλάσε μιν ὁ Ἰππαρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβὰς ὅπως ἀπίκειτο ἐς ὅψιν τὴν βασιλείαν, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ αὐτοῦ σεμνοῦς λόγοις, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐλεγόμενος ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον ὥς ζευχθῆναι χρεῶν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσῃ, τὴν τε ἔλασιν ἐξηγόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμοῦδων προσεφέρετο, καὶ οἱ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

7. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτι μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρεῖον πρῶτα στρατηγὴν ποιεῖται ἐπὶ τοὺς ἀπε-

στεῶτας. τοῦτους μὲν νῦν καταστρεφόμενος καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν θαντοῦ Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μὲν νῦν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμίτου, ἀνὴρ Αἰθῖος.

8. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν ὥς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπικλητὸν Περσέων τῶν ἀριστῶν ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθεται σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θεῖαι. 1. Ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τὰδε· Ἄνδρες Πέρσαι, οὐτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡτρεμήσαμεν, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου καταλόντος Ἀστυάγεα· ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τὰ μὲν νῦν Κύρός τε καὶ Καμβύσης πατὴρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτίσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὐ οὐκ ἂν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον ὅπως μὴ λείπωμαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτίσομαι δύναμιν Πέρσῃσι· φροντίζων δὲ εὗρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον χώραν τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσοντα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην δὲ, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοεῶ πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. 2. Μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλάσποντον, ἑλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι

Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὥρατε μὲν νυν καὶ Δαρεῖον ἰδύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελευτήκη, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρῆσθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἔλω τε καὶ πυρῶσω τὰς Ἀθήνας, οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμόν ὑπηρξαν ἄδικα ποιῶντες· πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι ἐπύπρησαν τὰ τε ἄλσασα καὶ τὰ ἱρά· δεύτερα δὲ ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Αἴτλις τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγηον, τὰ ἐπίστασθαι κού πάντες. 3. Τούτων μέντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι· ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος· εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γῆν τὴν Περσίδα ἀποδεξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμouρέουσιν. οὐ γάρ δὴ χώρην γε οὐδεμίαν κατοῦνται ὁ ἥλιος ὁμouρέουσιν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὥδε ἔχειν, οὔτε τινα πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἴτιοι ἔξουσι δούλιον ζυγὸν οἳ τε ἀνάτιοι. 4. Ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημῆνῃ τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινα ὑμῶν χρήσει παρῆναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἤκη παρσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἳ δῶρα τὰ τιμωτάτα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω· ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆ-

γμα ἐς μέσον, γνώμην καλεύων ὑμῶν τὸν βουλόμανον ἀποφαίνεσθαι. Ταῦτα εἰπας ἐπάνετο.

9. Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόκιος ἤλγε· Ὡ δέσποτα, οὐ μόνον εἰς τῶν γενομένων Περσῶν ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων, ὃς τὰ τε ἄλλα λόγων ἐπῆκεο ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἰωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῖν ἔοντας ἀναξίλους. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδούς καὶ Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν, ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης οὐ τιμωρησόμεθα. τί δέισαντες, κοίην πλήθους συστιροφήν; κοίην δὲ χρημάτων δύναμιν; 1. τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀσθενείᾳ· ἔχομεν δὲ αὐτῶν παῖδας καταστρεψάμενοι, τούτους οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι Ἰωνές τε καὶ Αἰολεὲς καὶ Δωριεὲς καλέονται. ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐταλάνων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ καλευσθείς· καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι οὐδεὶς ἀντιώθη ἐς μάχην. 2. Καίτοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἄβουλότατα πολέμους ἵστασθαι ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προεῖπωσι, ξευνρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται, ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἐσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχὴν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἔοντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχησι· εἰ

δὲ πάντως ἔθεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξουρίσκειν χρῆν
 τῇ ἐκάτεροί εἰσι δυσχειρωτότατοι, καὶ τάντῃ πειρᾶν.
 τρόπον τοῖνον οὐ χρηστῶ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμὲο
 ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον λό-
 γον ὥστε μάχεσθαι. 8. Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασι-
 λεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πλη-
 θος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ νέας τὰς ἀπάσας; ὥς μὲν ἐγὼ
 δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνῆκει τὰ Ἑλλήνων πρή-
 γματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευδομένην γνώμην καὶ ἐκείνοι
 ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν
 ὥς εἴμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολεμῆϊα. ἔστω δ' ὦν
 μηδὲν ἀπειρήτον· αὐτόματον γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ πεί-
 ρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι. Μαρδόνιος
 μὲν τοσαῦτα ἐπιλεῖρας τὴν ἑξέξει γνώμην ἐπέειπεντο.

10. Σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων καὶ οὐ τολ-
 μώντων γνώμην ἀπεδείκνυσθαι ἀπὸ τῇ προκειμένῃ,
 Ἀρτιάβανος ὁ Ὑστιάσπεος, πάτρως ἐὼν ἑξέξει, τῷ δὴ καὶ
 πύρρονος ἐὼν ἔλεγε τάδε. 1. Ὡ βασιλεῦ, μὴ λεχθισείων
 μὲν γνωμέων ἀντιῶν ἀλλήλησι οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰ-
 ρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι, λεχ-
 θισείων δὲ ἔστι, ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτὸν
 μὲν ἐπ' ἐώντου οὐ διαγινώσκουμεν, ὅτεσάν δὲ παρατρέψα-
 μεν ἄλλῃ χρυσῷ, διαγινώσκουμεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ καὶ
 πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ Δαρείῳ ἡγόρευον μὴ
 στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστν
 νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας κατα-
 στρέψασθαι ἐμοί τε οὐκ ἐπαίθετο, στρατευσάμενός τε
 πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλ-
 θε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι
 πολλὸν ἔτι ἀμείνονας ἢ Σκύθας, οἱ κατὰ θάλασσαν τε

ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐν-
 σι δεινόν, ἐμὲ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. 2. Ζεύξας
 φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἑλὼν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς
 τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ καὶ συνήνεκε ἦτοι κατὰ γῆν ἢ κατὰ
 θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρω. οἱ γὰρ
 ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώ-
 σασθαι, εἰ στρατιὴν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρτα-
 φέρνῃ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μῦνοι Ἀθηναῖοι
 διέφθειραν. οὐκὼν ἀμφοτέρῃ σοι ἐχώρησε· ἀλλ' ἦν
 τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς
 τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο
 δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. 3. Ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ
 οἰκτιρῶ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ' οἷόν μοι κοτε ἡμέας
 ὀλλῶν ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ ὁ σὸς Ζεύ-
 ξας Βόσπορον τὸν Θρηϊκίον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν
 Ἰστρὸν διέβη ἐπὶ Σκύθας. τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύ-
 θαι δεόμενοι Ἰώνων λύσαι τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο
 ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἰστρὸν. καὶ τότε γε Ἰστι-
 αῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράν-
 νων τῇ γνώμῃ μηδὲ ἀντιώθη, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων
 πρήγματα. καίτοι καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρὶ
 γε ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείας πρήγματα γεγενῆσθαι. 4.
 Σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέ-
 σθαι μηδεμιᾶς ἀνάγκης εὐούσης, ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ. νῦν
 μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον, αὐτίς δὲ, ὅταν τοι
 δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σεωντοῦ προαγόρευε τὰ τοι
 δοκέει εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι κέρδος μέ-
 γιστον εὗρισκω ἐόν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναι τι θέλει,
 βαβούλευται μὲν οὐδὲν ἥσπον εὖ, ἔσσεται δὲ ὑπὸ τῆς
 τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχροῶς, εἰ οἱ

ἡ τύχη ἐπίσκοιτο, εὖρημα εὖρηκε, ἥσσον τε οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. 5. Ὅρᾳς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς παρὰ νοῖ ὁ θεὸς οὐδὲ ἐὰ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲν μιν κνίξει· ὁρᾳς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσπῆπτει τὰ βέλεια· φιλεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν. οὕτως δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἔπειτ' ὅτε ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλλῃ ἢ βροντῇ, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑκόντων. οὐ γὰρ ἐὰ φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον ἢ ἑαυτόν. 6. Ἐπειχθῆναι μὲν νῦν πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλας φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῇ ἐπισχεῖν ἔνθεσι ἀγαθὰ, εἰ μὴ παραντίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύρωταις ἄν. 7. Σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλευέμε· σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἔόντων ἀξίων φλαύτως ἀκούειν. Ἑλληνας γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου εἴνεκα δοκίμεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νῦν οὕτω γένηται· διαβολὴ γὰρ ἐστὶ δεινότατον· ἐν τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικέοντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικεῖ οὐ παρεόντος κατηγορεῖν, ὁ δὲ ἀδικεῖ ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ· ὁ δὲ δὴ ὑπεὶν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικέεται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἐτέρου καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἐτέρου κακὸς εἶναι. 8. Ἄλλ' εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθασί τοῖσι Περσέων μενέτω, ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, στρατηλάται αὐτὸς σὺ ἐπιλεξάμενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσῃν τινα βούλῃαι. καὶ τῇ

μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαίνει βασιλεῖ τὰ πρήγματα, πει-
νέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι καὶ ἐγώ· ἦν δὲ
τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δὲ σεα
καὶ σὺ, ἦν ἀπονοστήσης. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύναν
οὐκ ἐθαλῆσαι, σὺ δὲ πάντως στρατεύματα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα, ἀκούσεσθαι τινά φημι τῶν αὐτοῦ· τῇδε ὑπολει-
πομένων Μαρδόκιον, μέγα τι κακὸν ἐξαργασμένον Πέρ-
σας, ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἥ κου ἐν
γῇ τῇ Ἀθηναίων ἢ σὲ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ
ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα ἐπ' οἴους ἀνδρας
ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα.

11. Ἀρτιάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμω-
θεὶς ἀμειβεται τοῖσδε· Ἀρτιάβανε, πατὴρ δὲ τοῦ ἐμοῦ
ἀδελφεός· τοῦτό σε βύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λα-
βεῖν ἐπὶ τῶν ματαίων. καὶ τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προσ-
τίθμι ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε συστρατεύ-
σθαι ἔμοιγε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι
γυναιξί· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσαπερ εἶπα, ἐπιτελέα
ποιήσω. μὴ γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος τοῦ
Ἀρσάμεος τοῦ Ἀριαράμω τοῦ Τείσπεος τοῦ Κύρου
τοῦ Καμβύσεω τοῦ Τείσπεος τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς,
μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους, εὖ ἐπιστάμενος ὅτι, εἰ
ἡμῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα κεεῖ
στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, εἰ χρή σταθμώσασθαι
τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων, οἱ Σάρδεις τε ἐνέπρησαν
καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίν. οὐκ ἔξαναχωρεῖν οὐδέτε-
ροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιεῖν ἢ παθεῖν προκίεσαι
ἄγων, ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἑλλήσι ἢ ἐκείνα πάντα
ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἐχθρῆς
ἐστὶ. Καλὸν ὦν προσηπονθότας ἡμῖας τιμωρεῖν ἢ δὴ

γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι ταῦτο μάθω, ἐλά-
σας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τοὺς γὰρ καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ,
ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέφετο οὕτω ὡς
καὶ ἐς τόδε αὐτοὶ τε ὠνθρώποι καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐπώνυ-
μοι τοῦ καταστρεφαμένου καλέονται.

12. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο φέρετο· μετὰ δὲ εὐ-
φρόνῃ τε ἐγένετο καὶ Πέρσης ἐκτίσῃ ἡ Ἀρταβάνου γνώμη·
νυκτὶ δὲ βουλὴν διδούς πᾶσιν εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶ-
ναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. δεδογμένων δέ οἱ
αὐτῆς τούτων κατύπνωσε· καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε
ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Πέρσης
ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν· μετὰ
δὲ βουλευέσθαι, ὃ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγχι ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα, προέπας ἄλλῃ Πέρσας στρατόν; οὔτε ὦν
μεταβουλευόμενος ποιεῖς εὖ, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι
πάρα· ἀλλ' ὡς περ τῆς ἡμέρης ἐβουλευσας ποιεῖν, ταύ-
την ἴθι τῶν ὁδῶν. τὸν μὲν ταῦτα εἰπαντα ἐδόκεε ὁ Πέρ-
σης ἀποπτίσσθαι.

13. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμπράσης ὄνειρον μὲν τούτου λό-
γον οὐδένα ἐποιέετο, ὃ δὲ Περσέων συναλλίσας τοὺς καὶ
πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε· Ἄνδρες Πέρσαι,
συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλευόμεαι· φρε-
νῶν γὰρ ἐς τὰ ἐμειντοῦ πρῶτα οὐκ ἄνῃκω, καὶ οἱ
παρηγορούμενοι καὶ νῦν ποιεῖν οὐδένα χρόνον μεν ἀπέχον-
ται· ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης πα-
ραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέβρεσε, ὥστε ἀεικέστερα ἀποβῆ-
ναι ἔπειτα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρῶν· νῦν μέντοι
συγγνώμης χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς ὦν μεταδε-
δογμένον μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἤσυχος

ἔσται. Πέρσαι μὲν ὥς ἤκουσαν ταῦτα, καχαρηκότες *being*
προσεκύνουσιν. *mean*

14. Νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τῶντ' ὄνειρον ἔλαβεν
τῷ Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ ἐπιστάν· ὃ παῖ Δαρείου, καὶ
δὴ φαίνεται ἐν Πέρσῃσι τὸ ἀπεικάζεσθαι τὴν στρατηλα-
σίην καὶ τὰ ἐμὰ ἔπαια ἐν οὐδενὶ ποιούμενος λόγῳ ὥς
παρ' οὐδενὸς ἀκούσας. εὖ νυν τόδ' ἴσθι, ἥνπερ μὴ αὐ-
τίκα στρατηλατῆς, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἀνασχῆσαι· ὥς
καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένετο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ
ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσται.

15. Ξέρξης μὲν περικειμένης γενόμενος τῇ ὄψει ἀνά τε
ἔδραμον ἐκ τῆς κοίτης καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβα-
νον καλέοντα. ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλαβεν Ξέρξης τάδε· Ἀρ-
τάβανε, ἐγὼ τὸ παρὰ γυναικα μὲν εὖκ ἐσωφρόνουν εἰπας ἐς
σὲ μάταια ἔπαια χρηστῆς εἵνεκα συμβουλῆς· μετὰ μὲντοι
οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιη-
τέα ἔόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὦν δυνατὸς τοι εἶμι
ταῦτα ποιεῖν βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ με-
τεγνωνότι ἐπιφροσύνῃ ὄνειρον φαντάζεται μοι οὐδαμῶς
συνέτακτον εἶναι ποιεῖν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆ-
σαν οἶχεται. εἰ ὦν θεὸς ἐστὶ ὃ ἐπιτέμπων καὶ οἱ πάν-
τως ἐκ ἡδονῇ ἐστὶ γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλ-
λάδα, ἐπιπιθήσεται καὶ σοὶ τῶντ' ὄνειρον, ὁμοίως ὥς καὶ
ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὐρίσκω δὲ ὧδ' ἂν γινόμενα ταῦτα,
εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο
ἵξοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ
κατυπνώσκειαι.

16. Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλαβεν· Ἀρτάβανος δὲ οὐ
τῷ πρώτῳ οἱ κλεψύσματι παιθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιούμενος
ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἵξασθαι, τέλος, ὥς ἡναγκάσται,

HERODOTI

Digitized by Google

ἐμὲ ὁρῶν σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τακμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆ-
ναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω οὔτε ἦν τὴν σὴν, σὲ
δὲ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστί· εἰ γὰρ δὴ
ἐπιφοιτήσαι γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θαῖον εἶ-
ναι. εἰ δέ τοι οὕτω δοδόκηται γίνεσθαι καὶ οὐκ οἶά τε
αὐτὸ παρατρέφαι, ἀλλ' ἢ δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυ-
πνώσαι, φέρε, τούτων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων φανήτω καὶ
ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι.

17. Τοσαῦτα εἰπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξεα
ἀποδέξαι λέγοντα οὐδὲν, ἐποίησε τὸ καλευόμενον· ἐνδὺς
δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον
θρόνον ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποίηστο, ἤλθε οἱ κατυ-
πνωμένῳ τῷ αὐτῷ ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα,
ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· Σὺ δὴ κείνος
εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μέτεπαιτα, οὔτε
ἐς τὸ παραντίκα νῦν καταπροΐξεαι ἀποτρέπων τὸ χρεὼν
γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν,
αὐτῷ ἐκείνῳ δεδήλωται.

18. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον
ἀπειλέειν καὶ θαρμοῖσι σιδηρείοισι ἐκκαλεῖν αὐτοῦ μέλειν
τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὅς ἀμβώσας μέγα ἀναθρόσκει,
καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου
διεῖληθε ἀπηγεόμενος, δευτέρᾳ οἱ λέγει τάδε· Ἐγὼ μὲν
ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλὰ τε καὶ μεγά-
λα πεισόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ
πάντα τῇ ἡλικίᾳ εἶκιν, ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἶη τὸ
πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγά-
τας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπὶ

εἶπας τάδε ἐποίησεν τὸ καλενόμενον. 1. Ἴσον ἐκαῖνο, ὃ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκερται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ὁμότερα περιήκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμίλῃσι σφάλλουσι, καταπερ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματά φασι ἀνέμων ἐμπύπτοντα οὐ περιορᾷς φῶσαι τῇ ἐωντῆς χρᾶσθαι, ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σὲ κακῶς οὐ τοσοῦτον ἔδρακε λυπη, ὅσον γνωμῶν δύο προκαίμενών Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπανούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν τὴν ψυχὴν πλέον τι διλῆσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τοιοντέων προκαίμενών γνωμῶν ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεαυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρεο. 2. Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραπαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῆς τοι μετιέντι τὸν ἐπ' Ἑλλήνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινὸς πομπῇ, οὐκ ἐώντιά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ' οὐδὲ ταυτὰ ἐστι, ὃ παῖ, θεῖα· ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαυτὰ ἐστι οἷα σὲ ἐγὼ διδάξω, ἔτρεσι σὺ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἔων· πεπλανῆσθαι αὐταὶ μάλιστα ἐώθασιν αἰ ὀψιες τῶν ὀνειράτων, τὰ τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἶχομεν μετὰ χεῖρας. 3. Εἰ δὲ ἄρα μή ἐστι τοῦτο τοιοῦτο οἷον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλὰ τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἰρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοί, ὥς καὶ σοί, διακαλενόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλον μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν, οὐδὲ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ, εἴπερ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνέκει τοῦτο, ὃ τι δὴ ποτὲ ἐστι τὸ ἐπιφανόμενόν τοι ἐν τῇ ὕπνῳ, ὥστε δόξει

ἐμὲ ὁρᾶν σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι ταμμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆσαι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω οὔτε ἦν τὴν σὴν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστὶ· εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι. εἰ δὲ τοι οὕτω δεδοκῆται γίνεσθαι καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἢ δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τούτων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρούσῃ γνώμῃ χρῆσομαι.

17. Τοσαῦτα εἰπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδὲν, ἐποίησε τὸ κελευόμενον· ἐνδύς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποίηστο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τῷντ' ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα, ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· Σὺ δὴ κείνος εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παρὰντίκα νῦν καταπροΐξαι ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γένεσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ ἐκαίνῳ δεδήλωται.

18. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκει Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν καὶ θερμοῖσι σιδηροῖσι ἐκκαλεῖν αὐτοῦ μύλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὅς ἀμβώσας μέγα ἀναθρόσκει, καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά οἱ λέγει τάδε· Ἐγὼ μὲν ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλὰ τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σὲ τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἶκειν, ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἶη τὸ πολλῶν ἐπιθυμῆειν, μαμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μαμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπὶ

Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείω ἐπὶ Σκύθας. ἐπιστάμενος ὧν ταῦτα γνώμην εἶχον ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ δαιμονίη τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἕλληνας, ὥς ἔοικε, φθορὴ τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι· σὺ δὲ σήμερον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ παμπόματα, χρῆσθαι δὲ κλέου τοῖσι ἐκ σεῦ πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευὴν· ποίᾳ δὲ οὕτω ὅπως τοῦ θεοῦ παρὰ διδόντος τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν. Τούτων δὲ λαχθέντων, ἐνταῦθα ἐπαρθίνετες τῇ ὄψει, ὥς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτιάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μόνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερός ἦν.

19. Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατῆει μετὰ ταῦτα τρίτῃ ὄψει ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τε οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἡδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐσταφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ, ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ ἀφανισθῆναι παρὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλαχθέντων ἀντίνα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἐαυτοῦ ἀπαλάσας εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν, καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγεσιν ποιεῖται, χώρον πάντα ἑσπέρων τῆς ἡμέρας.

20. Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσαρα ἔτη πλήρεια παραρτίετο στρατιὴν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ, πέμπτη δὲ εἰς ἀνομένην ἐστρατηλάτῃ χειρὶ

μεγάλη πλήθος. στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλὰρ
 δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο, ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν
 ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν
 Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες ἐς τὴν Μη-
 δικὴν χώραν ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς
 Ἀσίας καταστρεφόμενοι ἐνέμοντο, τῶν εἰσέων ὑστερον
 Δαρεῖος ἐτιμωρίετο, μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρεί-
 δέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τρωκρῶν, τὸν
 πρὸ τῶν Τρωικῶν γενόμενον, οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώ-
 πην κατὰ Βόσπορον τοὺς τε Θρηῖκας καταστρέψαντο
 πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόντον κατέβησαν μέχρι τε
 Πηγαίου ποταμοῦ τὸ πρὸς μεσαμβρίας ἥλασαν.

21. Αὗται αἱ πῦσαι οὐδ' ἔτιραι πρὸς ταύτησι γε-
 νόμεναι στρατηλασίαι μῆς τῆςδε οἶκε ἄξιαί. τί γὰρ οἶκε
 ἡγάγε ἐκ τῆς Ἀσίας ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον
 δὲ πενόμενόν μιν ὕδαρ οἶκε ἐπέλυτα, πλὴν τῶν μεγάλων
 ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρέχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν
 ἐκτετάχματο, τοῖσι δὲ ἵππος προστετάχματο, τοῖσι δὲ ἱππα-
 γωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευόμενοι, τοῖσι δὲ ἐς τὰς γε-
 φύρας μακρὰς νέας παρέχων, τοῖσι δὲ σιτὰ τε καὶ νέας.
 Καὶ τοῦτο μὲν, ὥς προσπταισάντων τῶν πρώτων παρι-
 πλεόντων παρὰ τὸν Ἀθῶν, προετομίζετο ἐκ τριῶν ἐτέων
 καὶ μάλιστα ἐς τὸν Ἀθῶν· ἐν γὰρ Ἐλαίουντι τῆς Χερ-
 σονήσου ὠρεσσιν τριήρεις, ἐνθεῖται δὲ ὀρμαῖόμενοι ὠρυσ-
 σον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διαδόχοι
 δ' ἐφοίτων· ὠρυσσον δὲ καὶ οἱ παρὰ τὸν Ἀθῶν κατοι-
 κημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάξου καὶ Ἀρταχάτης ὁ
 Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάται του ἔργου.

22. Ὁ γὰρ Ἀθῶς ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομα-
 ντιόν, ἐς θάλασσαν κατήκον, οὐκηνόν ὑπὸ ἀνθρώπων

τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἡπειρον τὸ ὄρος, ^{μεγαλει} χερσονησοειδὲς τὲ ἐστὶ καὶ ἰσθμὸς ὥς δώδεκα σταδίων· πεδῖον δὲ τοῦτο καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἐντίον Τορώνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκῆται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημένοι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἡπειρωτῶν ὥρμητο ποιεῖν, εἰσὶ αἶδε, Δίον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθων, Θύσσοι, Κλεωναί. πόλις μὲν αὗται, αἱ τὸν Ἄθω νύμονται.

23. Ὀρυσσον δὲ ὥδε· δασάμενοι τὸν χώρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνη, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι, ἐπειδὴ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ μὲν κατώτατα ἐστρωῖτες ὥρυσσον, ἔταροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύνεργε ἐστρωῖσι ἐπὶ βάθρων, οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἐτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἠνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεον τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων καταβόηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρεῖχον· ἅτε γὰρ τοῦ τε ἠνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιουμένων, ἔμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσασθαι. οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοις ἀποδεικνύονται καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὥρυσσον τὸ μὲν ἠνω στόμα τῆς διώρυχος ποιούντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνῆγον αἰεὶ· κάτω τε δὴ ἐγένετο καὶ ἐμισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὴ λειμῶν ἐστὶ, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πρητήριον· σίτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοῖτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληθεσμένος.

24. Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὗρίσκειν, μεγαλο-

φροσύνης εἶνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθελών τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι· παρεὼν γὰρ μηδὲνα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς τῆς διαιρέσεως, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ εὖρος ὥς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοις, τοῖσι περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετίτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζυζαντίας γεφυρώσαι.)

25. Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίησε. παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὄπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνον, ἐπι-^{what it is} τάξας Φοινῆς τε καὶ Αἰγυπτίοισι, καὶ σιλα τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ ἡμῆνευε ἡ στρατιὴ μηδὲ τὰ ὑποζύ-^{horses}για ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεύατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγνέοντας ὀλκᾶσι τε καὶ πορθμητοῖσι ἐκ τῆς Ἀσίης πανταχόθεν. τὸν δὲ ὢν πλεῖστον ἐς Ἀσκήν Ἀκτὴν κα-
λεομένην τῆς Θρηάκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περιθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡΐονα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

26. Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκαείμενον ἥϊονον ἐργά-^{task}ζοντο, ἐν τούτῳ δὲ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡμεῖρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκαείμενα παρὰ βασιλέως ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι εἰδόντας οἶδα. οἱ δὲ ἐπεί τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὠμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Καλαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ εἰέρου σὺν ἐλάσσονος ἡ Μαι-

ἀνδρου, τῷ ὄνομα τυγχάνει ἐὼν Καταφρήτης, ὃς ἔξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδόει· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληροῦ Μαρσύου ἄσκιος ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρῆντα ἀνακρεμασθῆναι.

27. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Αἰνός, ἀνὴρ Ἀνδός, Ξεάνισα τὴν βασιλέως στρατιὴν πᾶσαν Ξανίοισι μαγίστοισι καὶ αὐτὸν Ξέρξῃ, χρήματά τε ἐπαγγέλλετο βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πύθιου, εἶρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἑὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ πόσα χρήματα κατημέμενος ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν· ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ ἡλιτανίστῃ τῇ χρυσῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος ἀνθρώπων πλοῦτερ τῶν ἡμῖς ἰδμεν, μετὰ σέ. *vine*

28. Θυμιάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης αὐτὸς δευτέρα εἶρετο Πύθιον ὅκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρίνω οὔτε σκῆψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἑμαυτοῦ ὀυσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεὶ τε γὰρ ἑλάχιστά σε ἐπνυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα ἑξέμαθον, καὶ τοῦτον λογιζόμενος ἀργυρίου μὲν ὀδύο χιλιάδας ἐούσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδουόσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τοῦτο σέ ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεαιποδίων Ἀρκίων ἐστὶ βίος. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε.

29. Ξέρξης δὲ ἡσθίς τοῖσι εἰρημένοισι εἶπε· Ξεῖν Ἀνδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώραν, οὐδενὶ

ἄνδρ' ἀντίμαχον ἐς τόδε ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι
στρατῇ τῷ ἑμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστάς
ἀντεπαγγέλτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέ-
σθαι χρήματά ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ξείνισας μεγάλας
στρατὸν τὸν ἐμὸν καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ
ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτῶν ῥήεα τοιαύδε δίδωμι· ξεινόν τέ σε
ποιεῦμαι ἐμὸν, καὶ τὰς τετραποσίας μυριάδας τοὶ τῶν
στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμεωντοῦ δοὺς τὰς ἐπὶ χι-
λιάδας, ἵνα μὴ τοὶ ἐπιδέες ἔωσι αἱ τετραπόσiai μυριά-
δες ἐπὶ χιλιάδων, ἀλλ' ἢ τοὶ ἀπαρτιλογητὴ ὑπ' ἐμέ
πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς τάπαρ αὐτὸς ἐπὶ ἡσίο,
ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· σὺ γάρ τοι ταῦτα ποι-
εῦντι οὔτε ἐς τὸ παρὲν οὔτε ἐς χρόνον μεταμείλῃσι.

30. Ταῦτα δὲ εἰπας καὶ ἐπιτελὲς ποιήσας ἐπορεύετο
αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεσμένην Φρυγῶν πόλιν
παραμαυρόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλης γίνονται, ἀπί-
κετο ἐς Κολοσσάς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος
ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ
σταδίων ὡς μάλιστα πρὸς πέντε ἀναφαινόμενος ἐκιδδοὶ καὶ
οὗτος ἐς τὸν Μαλανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὁρμώμενος
ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Ἀνδῶν
ἀπέκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἐνθα στήλη καταπεπηγυῖα,
σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων
τοὺς οὖρους.

31. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἀσίην,
σχιζομένης τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Μα-
ρίης φερομένης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σαρδεις, τῇ καὶ πο-
ρευομένην διαβῆναι τὸν Μαλανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνά-
γκη γίνεται καὶ ἔναι παρὰ Καλλάτηρον πόλιν, ἐν τῇ
ἄνδρες δημοεργοὶ μὲν ἐκ μαρίης τε καὶ ποροῦ ποιεῦσι,

ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὗρε πλατάγιστον, τὴν κάλλεος εἶνεκα δωρησάμενος κόσμῳ χρυσῷ καὶ μελεθωνῷ ἀθανάτῃ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας· δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπῆκετο ἐς τὸν Ἀνδῶν τὸ ἄστυ.

32. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδεις πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας δαίπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν· πλὴν οὐτε ἐς Ἀθήνας οὐτε ἐς Ἀκαδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἰτήσιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ εἶνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρεῖω πέμπαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκει τότε δαΐσαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐμαθεῖν ἀκριβῶς ἔπεμπε.

33. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἔλθων ἐς Ἀβυδὸν. αἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξέγκυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλις μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τραχία ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδῳ καταντίον· ἐνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων Ἀρταύκην ἄνδρα Πέρσῃν λαβόντας Σηστοῦ ὑπαρχον ζῶντα πρὸς σάνίδα διαπασσάλευσαν, ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλαου τὸ ἱὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινόμενος γυναικῆς ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκα.

34. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμώμενοι ἰεραφύρουσι τοῖσι προσπλέστο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοβηκῆς, τὴν δ' ἐτέρην τὴν βυβλίην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἐπτά στάδια ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἐξαγγέμενον τοῦ πόρου ἐπιγενόμενος χειμῶν μέγας συνέκοψέ τε ἐκείνῃα πύστα καὶ διέλυσε.

35. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιούμενος τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπιέσθαι μάστιγι πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδῶν ζεύγος. ἦδη δὲ ἤκουσα ὥς καὶ σιγῆας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμπε στίλβοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐντελλέτο δὲ ὧν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· ὧ πικρὸν ὕδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον πάθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεται σε, ἦν τε σύ γε βούλη ἦν τε μή· σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὥς ἐόντι δολαφῷ τε καὶ ἄλμυρῷ ποταμῷ. Τήν τε δὴ θάλασσαν ἐντέλλετο τούτοις ζημοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεωῶτων τῇ ζυῖι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς.

36. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίησαν τοῖσι προσκειέστο αὕτῃ ἡ ἄχαρις τιμὴ, τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν· ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε· πεντηκοντέρους καὶ τριήρας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν εἰσέχον τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀναχωρῇ τὸν τόνον τῶν ὀπλων, συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατήκταν περιμήκεις, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς εἰσέχουσας τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεούτων, τῆς δὲ εἰσέχουσας τῆς πρὸς ἐσπέρας τε καὶ τοῦ Αἰγαίου εὗρου τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφανσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ τριηρέων τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βονυόμενος πλείων πλοίοις λεπτοῖσι καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὅνοιςι ξυλίνοισι τὰ ὄπλα, οὐκέτι χωρὶς ἐκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκόλινου δασάμενοι ἐς ἐκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν

βυβλίαν. παχύντης μὲν ἦν ἡ ἀντὶ καὶ καλλομένη, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ μέλας, τοῦ τάλαντον ὁ πηχὺς εἶλεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, πορμούςς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδὸς τοῦ εὐρεῖ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατάντερον τῶν ὀπλων τοῦ τόνου, θέντες δὲ ἐπεξῆς ἐνθαῦτα αὐτὶς ἐπεξούγυσον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ὕλην ἐτεφόρησαν, κόσμῳ δὲ θύντες καὶ πῦν ὕλην γῆν ἐτεφόρησαν, κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν φραγμὸν παρεΐδυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια πῆν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ οἱ ἵπποι.

37. Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατασκευάσαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἱ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς βηχίης εἵκασιν ἐποικήθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ ἀντὶ ἡ διώρυξ πανταλῶς πεποιημένη ἀγγέλλετο, ἐνθαῦτα χαμερῖσας, αἶμα τῷ ἄρι παρασκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ἄρματό εἰς τὸν Ἄβυδον. ὠρημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην ἀφανὴς ἦν οὐτ' ἐπινοφείων ἰόντων αἰθρῆς τε τὰ μάλιστα, ἀντὶ ἡμέρης τε νύξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Πέρσῃ ἐπιμαλὲς ἐγένετο, καὶ αἶετο τοὺς μάγους τὸ θείον προφαίναν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔκραζον ὡς Ἑλλήσι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψεν τῶν πολλῶν, λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προθέτορα, σελήνην δὲ σφέων. πανθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Πέρσης παριχαρῆς εἶν ἐποιέετο τὴν ἔλασιν.

38. Ὡς δ' ἐξήλυνε τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Ἀνδρὸς καταφύωδῃσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα ἐπαρθείς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν παρὰ Πέρσῃα ἔλαγε τάδε· ὦ δέ-

σποτα, χρήσας ἂν τοῦ βουλομένην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρόν τυχεῖται, ἐὼν ὑπουργήσας, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον. Εἰρήνης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέειν μὴ χρήσων ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσας καὶ δὴ ἀγορεύειν ἐκείνου ὅτου δέοιτο. ὁ δὲ ἐπὶ τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνσας τάδε· ὦ δέσποτα, τυγχάνωσί μοι παῖδες ὄντες πάντε, καὶ σφας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὰ ἐς τόδῃ ἡλικίῃς ἤματα οὐκ αἰῶνας πᾶν μοι παῖδων ἕνα παραλύσον τῆς στρατιῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἢ μαλεδωνός, τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγε ἅμα σκευτῇ· καὶ πρήξας τὰ νοεῖς νοστήσεις ὁπίσω.

39. Κάττα τε ἐθυμώθη ὁ Εἰρήνης, καὶ ἀμείβεται τοῖσδε· ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμεῦ στρατευόμενον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμοὺς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οὐκίῳους καὶ φίλους, μνήσασθαι παρὶ σέο παιδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρὴν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνετίσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὥσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκεῖ ὁ θυμός, ὅς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρμος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα, ὑπαναγνῆ δὲ ταῦτοισι ἀκούσας ἀνοιδεῖ. ὅτε μὲν νῦν χρηστὰ ποιήσας ἔτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλο, εὐεργεσίῃσι βασιλέα οὐ καυχῆσαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὸ ἀνανδρότερον ἐτράπην, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμβαναι, ἐλάσσει δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσαρας τῶν παίδων φύεται τὰ ξείνια, τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχειν μάλιστα, τῇ ψυχῇ ζημιώσαι. Ὡς δὲ ταῦτα ὑπεσφόνετο, ἐνείκη ἐτόλμα τοῖσι προστετάκτο ταῦτα πρῆσσαι, τῶν Πυθίου παιδων ἔξυρόντας τὸν πρεσβύτατον μέσον διαταμῆν, διαταμόντας δὲ τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ δεξιᾷ

τῆς ὁδοῦ τὸ δ' ἐπ' ἀριστερά, καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.

40. Ποιησάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξιῖε ὁ στρατός. ἤγοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια, μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παντοίων ἐθνῶν ἀναμῖξ, οὐ διακακριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίστες ἦσαν, ἐνθαῦτα διαλέλεστο, καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλεῖ. προηγύντο μὲν δὴ ἱππότες χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ ἱεὶς Νισαῖοι καλεόμενοι ἱπποὶ δέκα, κεκοσμημένοι ὥς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἱπποὶ ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὐνομά ἐστι Νισαίον. τοὺς ὧν δὴ ἱππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὀπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἱππων ἄρμα Διδὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἱπποὶ μὲν εἰλεῖν λευκοὶ ὁπτιῶ, ὀπισθε δὲ τῶν ἱππων εἰσθε περὶ ἥνιχος ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνδρώπων ἀναβαίνει. τούτου δὲ ὀπισθε αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἅρματος ἱππων Νισαίων· παραβεβήκει δὲ οἱ ἥνιχος τῷ οὐνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνω παῖς, ἀνδρὸς Περσέων.

41. Ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μεταβαλὼν τε δὲ, ὅπως μὲν λόγος αἰεδοί, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἅρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὀπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἀριστοὶ τε καὶ γενναϊότατοι χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντας, μετὰ δὲ ἵππος ἄλλη χιλίῃ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη, μετὰ δὲ τὴν ἵππον ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος περὶ τῆς· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων φοιᾷς

εἶχον χρυσείας καὶ πέριξ συνκελήϊον τοὺς ἄλλους, οἱ δὲ εἰναμισχίλοι ἐντὸς τούτων ἔοντες ἀργυρέας φοιᾶς εἶχον. εἶχον δὲ χρυσείας φοιᾶς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λογγὰς, καὶ μῆλα οἱ ἀγχιστὰ ἐπόμενοι Ξέρῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπιτέτακτο ἵππος Παρσέων μυρὴ. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διέλειπε καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὁμίλος ἦτε ἀναμῖξ.

42. Ἐποίετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τοῖς ποταμὸν Κάϊκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ Καϊκου ὁρμώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο. Ἀτραμύντειόν τε πόλιν καὶ Ἀντιάνδρον τὴν Παλασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἦτε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταὶ τε καὶ πρησιγῆρες ἐπισπέντουνσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συγχὸν ὄμιλον διέφθειραν.

43. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπαὶ τε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐτίλειπε τὸ θέατρον οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήεσι κινόμενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπῆκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη ἵμαρον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ καὶ πυνθόμενος κέκων ἕκαστα τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔδυνσε βούς χίλας, χοῆς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἡρᾶσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῶν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίταιον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδου ὁμογράφος ἐστὶ, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τηκερούς.

44. Ἐπεὶ δ' ἐγίνοντο ἐν Ἀβυδῷ, ἡθελήσας Πέρσης ἰδεῖσθαι πάντα τὸν στρατὸν. καὶ προσπακοίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἀπείθεος αὐτῷ ταύτῃ προσέδωκε Μίδου λουκοῦ (ἐποίησαν δὲ Ἀβυθῖοι ἀνταλαμάνου πρόταρον βασιλέως), ἐνθαῦτα ὡς ἔστο, παρῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθρήνητο καὶ τὸν παῖδον καὶ τὰς νέας. θηρόμενος δὲ ἑμάρθη τῶν νεῶν ἄμυλλαν γινομένην ἰδεῖσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγίνετό τε καὶ ἐπέμιν Φοίνικας Σιδώνιοι, ἡσθη τε τῇ ἀμύλλῃ καὶ τῇ στρατῇ.

45. Ὡς δὲ ὦρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τῶν νεῶν ἀποσκευυμένον, πῶστος δὲ τὰς ἀπτάς καὶ τὰ Ἀβυθῖων παρὶα ἀπάλαια ἀνδρείων, ἐνθαῦτα Πέρσης ὄντων ἑμακάρισε, μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε.

46. Μαθὼν δὲ μὲν Ἀρτάβανος ὁ πατήρ, ὅς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλεύσας Πέρσῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τῇ Ἑλλάδι, οὗτος ὡς ἦν φρασθεὶς Πέρσεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· αἰ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων παχυστάμενα ἐργάσαιο νῦν τε καὶ ὀλίγω πρόταρον· μακρότους γὰρ σεωπτόν δακρύεις. ὁ δὲ αὖτε· ἐσθλήτε γὰρ με λογιώμενον κατοικεῖναι ὡς βραχὺς ἦν ὁ πᾶς ἀνδράκωνος βίος, εἰ τούτων γε ὄντων τουτέων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται. Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἐτερεὰ τούτου παρὰ τὴν ζῆον πεπιδόθαιεν οἰκτρότερα. ἐν γὰρ οὕτω βραχὺ βίω οὐδεὶς οὕτω ἐνδραπέτης ἐὼν εὐδαιμων πέφυκε, οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων, τοῦ οὐ παραστήσεαι πολλὰς καὶ οὐκ ἀπαιετὰ θανάτων βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῆεν. αἱ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσιν καὶ αἱ νόσοι συνταρύσσουσιν καὶ βραχὺν ὄντα μακρὸν δοκίμω εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος μοχθηρῆς εἰσῆς τῆς ζῆς καταφυγὴ αἰ-

φειωτάτη τῇ ἀνδρείῳ γέγονε, ὃ δὲ θεὸς γλαυκῶν γούνας
τὸν αἰῶνα φθονερός ἐν αὐτῷ εὐρίσκειται ἔων.

47. Εἰρήνης δὲ ἀμαίβετο λέγων· Ἀρτάβατο, βιοτῆς
μὲν νῦν ἐν-θρονητῆς πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἰκτιρᾶς σὺ
διαίρειαι εἶναι, παυσιμέθεα, μηδὲ κακῶν μεμνημέθεα
χρηστὰ ἔχοντας πρήγματα ἐν χειρὶ· φράσον δέ μοι
τόδε· εἰ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἀναγῆς οὕτω ἐφά-
νη, εἴχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἔων με στρατεύε-
σθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο
ἀτρεκέως εἰπέ. Ὁ δὲ ἀμαίβετο λέγων· ὦ βασιλεῦ, ὄψις
μὲν ἡ ἐμπαρσύνει τοῦ ὄναιον, ὡς βαυλόμεθα ἀμφοτέ-
ροι, ταυτηῆσαι· ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς τόδε δαίματός εἰμι
ὑπὸ πλοῦς οὐδ' ἐντὸς ἐμωυτοῦ, ἀλλὰ τε πολλὰ ἐπιλεγό-
μενος, καὶ δὴ καὶ ὁρᾶν τοι δύο τὰ μέγιστα πάντων
ἔοντα πολεμώμεντα.

48. Εἰρήνης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμαίβετο τοῖσδε· Δαι-
μόνια ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμώ-
μεντα; πόταρ εἰ τοι ὁ πόρος μαρτυρὸς κατὰ τὸ πλῆθος
ἔστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρατεύμα φαίνεται πολλαπλή-
σιον ἔσασθαι τοῦ ἡμαίον; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον
λαίβεσθαι τοῦ ἐνείων, ἢ καὶ συναμρόταρα ταῦτα; εἰ
γάρ τοι ταύτη· ἐνδείκταρα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα
πρήγματα, στρατοῦ ὅτε ἄλλων τις τῆς τεχέστην ἄγασιν
παιοῖτο.

49. Ὁ δὲ ἀμαίβετο λέγων· ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν
τοῦτον, ὅστις γε σῶσαι ἔχοι, μίμφοιτ' ἂν, οὔτε τῶν
νεῶν τὸ πλῆθος. 1. Ἦν δὲ πλεῦνως συλλέξῃς, τὰ δύο
τοι τὰ λόγῳ πολλὰ ἔκ πολεμώμεντα γίνεσθαι. τὰ δὲ δύο
ταῦτα ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσ-
σης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις

ἐγχερομένου χαμῶνος δεξάμενός στυ τοῦτο τὸ ναυτικὸν
 φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νῆας. καίτοι οὐκ ἔνα
 αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπει-
 ρον παρ' ἣν δὴ κομίζαι. οὐκ ὦν δὴ ἔόντων τοι λιμένων
 ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρ-
 χουσι καὶ οὐκ ὦν ἄνθρωποι τῶν συμφορέων. 2. Καὶ δὴ
 τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου τὸ ἕτερον ἐρχομαι
 ἐρέων. γῇ δὲ πολαμὴ τῇδε τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλει τοι
 μηδὲν ἀντίξουν καταστήναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολε-
 μιωτέρῳ ὅσῳ ἂν προβαίνης ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ
 κλεπτόμενός· εὐπρηξίης γάρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐ-
 δεμία πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς οὐδενὸς ἐναντιευμένου,
 λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν
 τεῖσθαι. ἄνθρωπος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος
 μὲν ἀρφωδέιοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ
 τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη.

50. Ἀμείβεται Πέρσης τοῖσδε· Ἀρτάβασης, οἰκόντος
 μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαιρεῖαι· ἅτῳ μῆτε πάντα
 φοβεῖο μῆτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγει. 1. Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο
 ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπασφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπι-
 λέγεσθαι, ποιήσεαι ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρείσσον δὲ πάν-
 τα θαρσέοντα ἡμῶν τῶν δεσπῶν πάσχειν μᾶλλον ἢ πᾶν
 χρῆμα προδεμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρί-
 ζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις,
 σφάλλεσθαι ὀφθαλμοῖς ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπερὰντία
 τούτοις λέξας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει· εἰδέναι δὲ
 ἀνθρώπων ἔοντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκίμω μὲν οὐδα-
 μῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοις ποιέειν ὥς τὸ ἐπίσταν
 φιλεῖ γίνεσθαι τὰ κέρδεα, τοῖσι δὲ ἐπιλεγομένοις τε
 πάντα καὶ ὁκνεῖσι οὐ μάλα ἐθέλει. 2. Ὅρῳ τὸ Περ-

σίῳν πρῆγματα. ἐς ὃ δυνάμιος προεχώρημα. εἰ τοίνυν
 ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμαυτοῦ γεγνημένοι βασιλεῖς γνώμῃσι ἐχρέων-
 το. ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἥ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι τοιαύτησι
 ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οἷα ἂν κοτε εἶδες
 αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρβί-
 πτιέοντες ἐς τοῦτό σφρα προηγάζοντο. μεγάλα γὰρ πρή-
 γματα μεγάλοισι κινδύνουσι ἐθέλει κατατρέσθαι. Ἡμεῖς
 τοίνυν ὁμοιούμενοι κείνοισι ὥρην τε τοῦ ἔτους καλλίστην
 πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην
 νυστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμῶθι οὔτε
 ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολ-
 λὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα, τοῦτο δὲ τῶν ἂν
 κου ἐπιβέβωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῆτον ἔξομεν.
 ἐπὶ ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας.

51. Λέγει Ἀρτιάβανος μετὰ ταῦτα· ὦ βασιλεῦ, ἐπαί-
 τε ἀρρώδεειν οὐδὲν ἕως πρῆγμα, σὺ δὲ μεν συμβουλίην
 ἐνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει παρὶ πολλῶν πρηγμάτων
 πλεῦνα λόγον ἐκτείνειν. Κύρος ὁ Καμβύσσει Ἰωνίην πᾶ-
 σαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι
 Πέρσῃσι. τούτους ὧν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μη-
 δεμῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνθρωποι
 τούτων οἷοί τε εἰμεν τῶν ἐχθρῶν κατηντίεταροι γίνεσθαι.
 ἢ γὰρ σφρας, ἣν ἐκωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι κα-
 ταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιωτάτους συνα-
 λευθεροῦντας. ἀδικωτάτοι μὲν νῦν γινόμενοι οὐδὲν κέρ-
 дос μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιώτατοι δὲ γινόμενοι
 οἷοί τε δηλήσασθαι μέγας τὴν σὴν στρατιὰν γίνονται.
 ἐς θυμὸν ὧν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὥς εὖ εἴρηται,
 τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι.

52. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· Ἀρτιάβαν, τῶν

ἀπαφίγῃσι γυναικῶσι, σφάλλεαι κατὰ τούτην δὴ μάλιστα, ὅς Ἰερακας φοβέαι μὴ μεταβάλλῃσι· τῶν ἔχομεν γυνῆρα μέγιστον, τῶν σὺ τε μέγιστος γίνεαι καὶ οἱ συστρατευόμενοι Δαρυῖν ἄλλοι ἐπὶ Σπάρτης, ὅτι ἐπὶ τούτοις ἡ πᾶσα Πελοποννησικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ διαπισσύνῃν καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδὲν· πέρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τάκτα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερός τι ποιήσαν· οὕτω μὴδὲ τούτω φοβίῳ, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν σῶζε οἰκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμὴν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μόνῳ καὶ πάντων σῆπτερά τὰ ἐμὰ ἐπιτρέπω.

53. Ταῦτα εἰπὼς καὶ Ἀρτάβατον ἀποστελλας ἐς Σούσα, δυνάταί τι καταπείρατο Πέρσης τοὺς δοκιμωτάτους· ἐπὶ δὲ οἱ παρήσαν, ἔλεγί σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμῶν χρήζων συνίλεξα, ἄνδρες τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς καὶ μὴ κατασχέσθαι τὰ πρόσθεν ἐργασμένα· Πέρσῃσι, ὅντι μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια, ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχοντες· ἔκον γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδειναι· τῶνδε δὲ εἴνεκεν προαγορεύω ἀντάχουσθαι τοῦ πολέμου ἐνταυμάτως· ὥς γὰρ ἐγὼ πενθέωμαι, ἀπ' ἀνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς, τῶν ἦν κρείττους, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντισηῖ κατεσθράπῃ. τῶν δὲ διαβαίνοντων ἀπαιξόμενοι ταῦτα θεοῖσι, οἱ Περσέϊδε γῆν λολέχουσι.

54. Ταῦτα μὲν τὴν ἡμέραν παρασκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμουν τὸν ἥλιον ἐθέλοντες ἰδεῖσθαι ἀνίσχοντι, θυμῆματά τε παντὰ ἐπὶ τῶν γεφυρῶν καταγίζοντες καὶ μυροθήνη στεφνόντες τὴν ὁδόν.

ὥς δ' ἐπινέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης
 Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εὐχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδε-
 μίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἢ μιν παύσει κα-
 ταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι
 τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξάμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην
 ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν
 ξίφος, τὸν ἀπανάκην καλίουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως
 διακρῖναι, οὔτε εἰ τῇ ἡλῶ ἀνατιθεῖς κατῆκε ἐς τὸ πέ-
 λαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώ-
 σαντι καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο.

55. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐτεπολεῖτο, διέβαινον κατὰ μὲν
 τὴν ἐτέρην τῶν γεφυρῶν τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζός
 τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ
 ὑποζύγια καὶ ἡ θρακητῆ. ἤγγοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ
 μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους
 ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν
 ἡμέρην οὗτοι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππότες
 καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ
 οὗτοι. μετὰ δὲ οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρὸν,
 ἐπὶ δὲ αὐτός τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ ἱππό-
 ται οἱ χίλιοι, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ἄλλος στρατός. καὶ αἱ
 νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἦδη δὲ ἤκουσα
 καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

56. Ξέρξης δὲ ἐπαὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθη-
 εῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ
 ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρό-
 νησι, ἐκινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται Ξέρξεω
 ἦδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλη-
 σπόντιον· ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ
 οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θάμενος ἀνάστατον τὴν Ἑλ-

λάδα ἐθάλει ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνθρωποι τούτων ἔξῃν τοι ποιεῖν ταῦτα.

57. Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρημένοισι τέρας σφι ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο, καίπερ εὐσύμβλητον εἶν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν εἰλῶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγανρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἐαυτοῦ τρέχων ἦξει ἐς τὸν αὐτὸν χώρον. ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας εἶναι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσανος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσανος.

58. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος τὸ πρόσω ἐπορεύετο, σὺν δὲ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικός ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαιον πρήσσω τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηθονίης ἄκρης ποιεύμενος τὴν ἀπείξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν. ὁ δὲ κατ' ἡπαιρον στρατός πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὖνομα τυγχάνει εἶναι Ἀγορή. ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτιον τὸν κόλπον τὸν Μίλανα καλούμενον, καὶ Μίλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ φέεθρον, ἀλλ' ἐπιελπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβάς, ἐπὶ οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἥτις πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Σταντορίδα λίμνην παραξιών, ἐς ὃ ἀπῆκετο ἐς Δορίσκον.

59. Ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς Θρηάκης αἰγιαλὸς τε

καὶ παθίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας
 "Εβρος· ἐν τῷ τείχός τε ἐδάδμητο βασιλῆϊον, τοῦτο τὸ δὴ
 Δορίσκοις κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατα-
 στήκεται ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπὶ τε ἐπὶ
 Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι
 ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν,
 καὶ ἐποιεῖν ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομέ-
 νας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι καλεῦσαντος Ξέρξεω ἐς τὸν
 αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλη
 τε Σαμοθρηϊκῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία
 δὲ αὐτοῦ Σέρφειον ἄκρη ὀνομαστή. ὁ δὲ χῶρος οὗτος
 τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατα-
 σχόντες τὰς νέας ἀνέφυγον ἀναλίσσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ
 Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν
 ἐποιεῖτο.

60. Ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἐς ἀρι-
 θμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς
 οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πε-
 ζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες.
 ἐξηρίθμυσαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς ἓνα
 χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς
 μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἕξωθεν κύκλον· περιγρά-
 ψαντες δὲ καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους αἵμασιν περιέβα-
 λον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνέκουσιν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμ-
 φαλόν· ταύτην δὲ ποιήσαντες ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ
 περιοικοδομημένον, μέχρι οὗ πάντας τοῦτω τῷ τρόπῳ
 ἐξηρίθμυσαν· ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἕθνη διέτασσον.

61. Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἶδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν
 ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάραις
 καλομένοις, πύλους ἀπαγίας, περὶ δὲ τὸ σῶμα κινῶνας

χειρῶν τοὺς ποιμίλους, λεπίδος σιδηρῆς ὅψιν ἰχθυοει-
 δέος, περὶ δὲ τὰ σκέλα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων
 γάρφα· ὑπὸ δὲ φαρστρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμᾶς δὲ βρα-
 χεας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, ὀιστοὺς δὲ καλαμίλους,
 πρὸς δὲ ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωφεύ-
 μενα ἐν τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρδείχοντο Ὅτάνεα
 τὸν Ἀμήστιριος πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναῖκός. ἐκαλέοντο
 δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων
 αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ
 Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπικέτο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου
 καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐ-
 τῷ παῖς τῷ οὐνομα ἔσθετο Πέρσην, τοῦτον δὲ αὐτοῦ κα-
 ταλείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἅπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρπαιος
 γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.

62. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρα-
 τεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ καὶ οὐ Περσι-
 κή. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρδείχοντο Τηγράνην,
 ἄνδρα Ἀχαμενίδην, ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων
 Ἄριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθη-
 νῶν ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὐ-
 νομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὥδε λέγουσι Μῆδοι. Κισ-
 σιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ Πέρσαι
 ἐσκευάδατο, ἀντὶ δὲ τῶν πύλων μισρηφόροι ἦσαν. Κισ-
 σίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὅτάνεω. Ὑρκάνιοι δὲ κατὰ περ
 Πέρσαι ἐσσεάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπασον,
 τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα.

63. Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῆσι πεφα-
 λῆσι εἶχαν χάλκεά τε κράνη καὶ πεπλεγμένα τρόπον
 τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμᾶς
 καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον,

πρὸς δὲ ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λυγίους θώρηκας· οὗτοι δὲ ἐπὶ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλίοτο Σύριοι, ἐπὶ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι. ἦρχε δὲ σφεων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχάου.

64. Βάκριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμυνα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχείας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμέναις ὀρθὰς εἶχον πεπηγνίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδυκασαν, τόξα δὲ ἐπιχώρια καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον. τούτους δὲ ὄντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλίουσι Σάκας. Βακτριῶν δὲ καὶ Σακίων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου.

65. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμυνα εἶχον καὶ οἷστοὺς καλαμίνους· ἐπὶ δὲ σιδήρῳ ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἴνδοι. προστετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρη τῷ Ἀρταβάτῳ.

66. Ἄριοι δὲ τόξοις μὲν ἐσκενασμένοι ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα κατὰπερ Βάκριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνης. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμοι καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Λαδίκαι τὴν αὐτὴν σκεπὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκριοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε, Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκῳ, Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων δὲ καὶ Λαδικίων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου.

67. Κάσπιοι δὲ σισύργας τε ἐνδεδυκότες καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμυνα ἔχοντες καὶ ἀκονάκας ἐστρατεύοντο.

οὔτοι μὲν οὕτω ἐσπευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυρίου ἀδελφόν. Σαραγγαὶ δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες, πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀναταίνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγείων δὲ ἦρχε Φερσενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρῆχοντο Ἀρτύνην τὸν Ἰθαμάτρεω.

68. Οὔτιοι δὲ καὶ Μύνιοι τε καὶ Παρκιάνιοι ἐσπευσμένοι ἦσαν κατώτερ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε· Οὔτιων μὲν καὶ Μύνκων Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου, Παρκιάνων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.

69. Ἀράβιοι δὲ ζειράς ὑπεζωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα, μακρὰ, τετραπηχίων οὐκ ἁλίσσω, ἐπὶ δὲ καλαμένους οἷστους μικρούς· ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπὴν λίθος ὀξύς πεπονημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγίδας γλύφουσι· πρὸς δὲ αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ κέρας δορκάδος ἐπὴν ὀξύ πεπονημένον τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἡμισυ ἐξηλείφοντο γύμφῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ μίλτω. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστίωνης τῆς Κύρου θυγατρός, τὴν μάλιστα σιέφξας τῶν γυναικῶν Δαρεῖος εὐκὼ χρυσὴν σφυρήλατον ἐποίησατο. τῶν μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης.

70. Οἱ δὲ ἀπ' ἡλλοῦ ἀνατολέων Αἰθίοπες (δεξιὸν γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) προσπειτάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι,

διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι θείοισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῦνον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἐθύντριχες εἰσι, οἱ δὲ ἐκ τῆς Αἰβύης οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Αἰθίοπες τὰ μὲν πλεῖα κατάπερ Ἰνδοὶ ἐσσεάχατο, προμτωπίδια δὲ ἔππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι σὺν τε τοῖσι ὥσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ. καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἡ λοφιὴ κατέχρα, τὰ δὲ ὦτα τῶν ἔππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων δοράς.

71. Αἰβυες δὲ σκευὴν μὲν στυτήνην ἦσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρῶμενοι. ἄρχοντα δὲ παρ-εἶχοντο Μασσάγην τὸν Ὀαρίζου.

72. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράννα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας, πρὸς δὲ ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια, περὶ δὲ τοὺς πόδας πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Αἰγυες δὲ καὶ Ματιηνοὶ καὶ Μαριανδυνοὶ τε καὶ Σύροι τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλεῖνται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε, Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Αἰγύων καὶ Σύρων Γωβρήης ὁ Δαρβίου τε καὶ Ἀρτυστῶνης.

73. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὥς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλεῖντο Βρύγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήϊοι ἶόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ ὄνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατάπερ Φρύγες ἐσσεάχατο, ἶόν-

τες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης Δαρειοῦ ἔχων θυγατέρα.

74. Ἀνδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὄπλα. οἱ δὲ Ἀνδοὶ Μηῖονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι, ἐπὶ δὲ Ἀνδῶν τοῦ Ἄιτος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὖνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ μικράς· ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπακάντοισι. οὗτοι δὲ εἰσι Ἀνδῶν ἄποικοι, ἀπὶ Οὐλύμπου δὲ οὖρεος καλεῖνται Οὐλυμπιηνοί. Ἀνδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνηος ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δαίτι.

75. Θρηῖκες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλαπτεκίας· ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κυθῶνας, ἐπὶ δὲ ζειράς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νιβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντιά τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια μικρά. οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί, τὸ δὲ πρότερον ἐκαλεῖντο, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκίσοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξαναστῆναι δὲ φασὶ ἐξ ἡθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηῖκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου.

76. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας εἶχον μικράς, καὶ προβόλους δύο λυκιοεργίας ἕκαστος εἶχε, ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλυκα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι ὠτά τε καὶ κέρα προσῆν βοὸς χάλυκα, ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικίοισι κατελλέχματο. ἐν τούτοισι τοῖσι ἀνδράσι Ἀρεός ἐστι χρηστήριον.

77. Καβηλῆες δὲ οἱ Μηῖονες, Λασόνιοι δὲ καλεῖσθαι τοὺς τὴν αὐτὴν Κίλιξιν εἶχον σκευὴν, τὴν ἐγὼ, ἐπαὴν κατὰ τὴν Κιλικίαν τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω.

Μιλούαι δὲ αἰχμὰς τε βραχέας εἶχον καὶ εἵματα ἐνεπαπορπίετο· εἶχον δὲ αὐτῶν τόξα μεταξέτεροι Δύνια, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κινέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος.

78. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κινέας ξυλνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικρὰς· λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατάπερ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσαν ἄρχοντες οἶδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνούς· Ἀριόμαρδος ὁ Λαρείου τε παῖς καὶ Πάρμυος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κίφου, Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνολίκους· Ἀρταΰκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστῶν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε.

79. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλακτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματίνας σμικρὰς καὶ ἀκέντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας σμικρὰς αἰχμὰς τε βραχέας, πρὸς δὲ καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τιάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατάπερ Κόλχοι ὀπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομέτρεω ἦρχε.

80. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνη τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπαστοὺς καλεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀγχοιάτῳ τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δευτέρῳ ἔτι τούτων ἐταλεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

81. Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπείρον στρατευόμενά τε ἔθνη καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πλεόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέεσθαι, καὶ οἱ διατάξαντες καὶ

ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἦσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδεξάντες, ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες. ἦσαν μὲν δὴ οὗτοι οἵπερ εἰρέεσσι ἀρχόντες.

82. Ἐστρατήγησον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ συμπαύσιος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ Μαρδόνιος τε ὁ Ἰωβρύσιω καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου τοῦ γνώμην θαμῖνου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτιάνας, Δαρείου ἀμφοτέρω οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξης δὲ ἐγένοντο ἀνεψιοί· καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτιόσσης παῖς καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου καὶ Μεγάβουλος ὁ Ζωπύρου.

83. Οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος πεζοῦ χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγησε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνης, ἐκαλέοντο δὲ ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε· εἰ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν ἢ θανάτῳ βιηθεὶς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγένοντο οὐδαμὰ οὕτω πλεῖνες μυρίων, οὕτω ἐλάσσονες, κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἀριστοὶ ἦσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἰρηται, χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἄρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς καὶ θαραπῆτην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἤγον.

84. Ἰππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνη· πλὴν οὐ πάντα παρείχεται ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μόνον. Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μεταξέτεροι αὐτῶν καὶ χάλκεια καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα.

85. Ἔσι δὲ τινες νομάδες ἀνθρώποι Σαγάρτιοι καλούμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Παντυκῆς· οἱ παρέρχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχυλὴν, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεια οὔτε σιδήρεα ἔξω ἐγχειριδίων, χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάτων. ταύτησι πλόνιοι ἔρχονται ἐς πόλεμον· ἡ δὲ μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὶ συμμισγῶσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς ἐπ' ἀκρῶ βρόχους ἐχούσας· ὅταν δ' ἂν τύχη, ἦν τε ἵππου ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἐκιντὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν ἔρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθείρονται. τούτων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπιτετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας.

86. Μῆδοι δὲ τήνπερ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν, καὶ Κίσσιοι ὡσάντως. Ἰνδοὶ δὲ σκευὴ μὲν ἐσσεάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἥλαννον δὲ κέλητας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσάντως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Αἰθῦες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἥλαννον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὖτως Κάσπειροι καὶ Παρικιάνιοι ἐσσεάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἥλαννον δὲ πάντες καμήλους ταχυτῆτα οὐ λαιπομένας ἵππων.

87. Ταῦτα τὰ ἔθνη μούνα ἵππευσαν, ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὅκτῳ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεια, Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπιτετάχατο· ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτε ἀνεχομένων τὰς καμήλους, ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν.

88. Ἴππαρχοι δὲ ἦσαν Ἀρμαμίδρης τε καὶ Τίθαιος· Ἀάτιος παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνῖππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσῶν. ὥς γὰρ ὀρμίσαντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνθεδήλητον· ἐλεύοντι γάρ οἱ ὑπὸ τοῖς πόδας τοῦ ἵππου ὑπιδράμα κίων, καὶ ὁ ἵππος οὐ προΐδων ἐφεβήθη τε καὶ σπῆς ὀρθὸς ἀπεσεύσατο τὸν Φαρνούχην, πεσὼν δὲ αἵμα τα ἤμισε καὶ ἐς φθίσιν περιήλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶρον ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότην ἀπαγαγόντες, ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σπῆλα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίας.

89. Τῶν δὲ τριήρων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλαι, παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε, Φοίνικες· μὲν σὺν Συρίοις τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριημοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κινέας εἶχον ἀγχοιότιω πεποιημένους τρόπον τὸν Ἑλληνικόν, ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἵτις οὐκ ἐχούσας εἶχον καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οὐκ ἔκον, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίας οἰκόνουσι τὰ παρὰ Θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνῃ καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνηα χηλεντὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἵτις μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα καὶ τύκκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσταλάδατο.

90. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλέχματο

μίτρησι οἱ βασιλεῖς αὐτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας, τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι, οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθηναίων, οἱ δὲ ἀπ' Ἀρκαδίας, οἱ δὲ ἀπὸ Κύθνου, οἱ δὲ ἀπὸ Φωιῆς, οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι.

91. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνθα ἐπιχώρια λαισιγῆιά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων, ὠμοβοοῖς πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυνότας· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὴν ἑπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσπευδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι.

92. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα θωρηκοφόροι τε ἔοντες καὶ κνημιδοφόροι· εἶχον δὲ τόξα κράνθηα καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια, ἐπὶ δὲ αἶγος δέσματα παρὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πύλους πτεροῖσι περισσестρανωμένους· ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμύλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγονότες, ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίωνος ἀνδρὸς Ἀθηναίου ἔσχον τὴν ἑπωνυμίην.

93. Δωριεῖς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἐβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἱσταλμένοι, εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. Οὗτοι δὲ οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοις τῶν λόγων εἰρηται.

94. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκον τὴν νῦν καλουμένην Ἀχαιήν, καὶ πρὶν ἢ Δαναὸν τε καὶ Διούθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαίοντο Πελαργοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Διούθου Ἴωνες.

95. Νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα παρείχοντο νέας ὠπλισμένοι ὡς Ἕλληνες. καὶ τοῦτο Πελαργικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἴωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δωδεκαπόλεες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηναίων. Χιολῆες δὲ ἐξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες καὶ τὸ πάλαι καλούμενοι Πελαργοί, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλῆος κατὰ χώραν μένουσι φύλακας εἶναι τῶν γεφυρῶν), οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες. οὗτοι δὲ Ἰώνων καὶ Δωριέων ἀποικιοί.

96. Ἐπεβάτευσον δὲ ἐπὶ πασίων τῶν νῶν Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Σάκαι, τούτων δὲ ἄριστα πλουύσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. τούτοις πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοις αὐτῶν ἐπῆσαν ἐκάστοις ἐπιχώριοι ἡγεμόνες, τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέρχομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παραμύνημαι· οὔτε γὰρ ἔθνος ἐκάστου ἐπάξιον ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἐν τ' ἔθνεϊ ἐκάστῳ ὅσαυτ' ἀρχὴς τοσούτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἰποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι, ἐπεὶ στρατηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν ἐκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέσεται μοι.

97. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγησεν οὗτος Ἀραβίγνης

τε ὁ Δαρεῖον καὶ Πηξιάστης ὁ Ἀσπαθίνεω καὶ Μεγάβατος ὁ Μεγαβάτεω καὶ Ἀχαμένης ὁ Δαρεῖον, τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβλήνης ὁ Δαρεῖον τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἑστρατιῆγεσσι Ἀχαμένης Ξέρξεω ἔων ἀπὶ ἀμφοτέρων ἀδελφεός, τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἑστρατιῆγεσσι ρεῖ δύο. τριηκόντεροι δὲ καὶ πεντηκόντεροι καὶ κέρκονροι καὶ ἵππαυγά πλοῖα μακρὰ συναλθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια.

98. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς οἷδε ἦσαν οἱ ὀνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνητος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμον, καὶ Ἀράδιος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννησις Ὀλομέδοντος, καὶ Λάμιος Κυβερνήσιος Σέκα, καὶ Κύπριοι Γόργος τε ὁ Χέρσιος καὶ Τιμώνναξ ὁ Τιμαγόρεω, καὶ Καρῶν Ἰστιαιὸς τε ὁ Τύμνεω καὶ Πίλγρης ὁ Σελδώμου καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω.

99. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμείνημαί ταξιαρχεῖν ὥς οἱ ἀναγκαζόμενοι, Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θάυμα ποιῆσαι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης γυναικός, ἣτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτὴ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παῖδός ὑπάρχοντος νεηρίεω ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρῆς ἑστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. ὄνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμος, γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησσοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρήσση. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνησίων τε καὶ Κώων καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδονίων, πάντα νέας παρεχομένη. καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρέίχετο, πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βα-

σιλέϊ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύων αὐτήν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἔον Δωρικόν, Ἀλκαρινησσείας μὲν Τροϊζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδαυρούς. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

100. Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διατάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφεας διεξελάσας θύεσθαι. μετὰ δὲ ἐποίησε ταῦτα, καὶ διεξελάνων ἐπ' ἄρματος παρ' ἔθνος ἐν ἑκάστον ἐπυνθάνετο, καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί, ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπίκτετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐτεποιήτο, τῶν νεῶν κατελκυσθαισίων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετακτὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἔειτο ὑπὸ σκηπῇ χρυσῇ, καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρώρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσαρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνενέχεον, τὰς πρώρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μεταπηδόν, καὶ ἐξοπίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὥς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν προρέων πλέων ἐθιγέτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

101. Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλεσε καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπίμνητο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος συστρατευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καλέσας δ' αὐτόν, εἶρετο τάδε· Δημάριτε, νῦν μοί σε ἡδὺ ἐστι ἐπιτρέσθαι τὰ θεῖα. σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ ὥς ἐγὼ πανθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπιστομένων, πόλις οὐτ' ἐλαχίστης οὐτ' ἀσθανεσιότης. νῦν ἔν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐπὶ ἀνταειρόμενοι. οὐ γάρ, ὥς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ θεὶ πρὸς ἐσπίρης οἰκίοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοι εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπο-

μαῖναι μὴ ἔόντες ἄρθριοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτῶν, πυνθῆσθαι. Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα· ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· Βασιλεῦ, κόττερα ἀληθιῇ χρησώμαι πρὸς σέ ἢ ἡδονῇ; Ὁ δὲ μιν ἀληθιῇ χρησασθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσσεσθαι ἢ πρότερον ἦν.

102. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρχης, ἔλεγε τάδε· Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθιῇ χρησασθαι πάντως με κελεύεις ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται, τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης καταργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένῃ ἢ Ἑλλὰς τὴν τε πενίην ἱσταμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μὲν νυν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς Ἀσρικοὺς χώρους οἰκημένους, ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μόνων· πρῶτα μὲν ὅτι οὐκ ἔστι ὅπως κοτὲ σὺν δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι, αὐτίς δὲ ὡς ἀντιώσσονται τοι εἰς μάχην καὶ ἦν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἔόντες ταῦτα ποιεῖν οἶοι τέ εἰσι· ἦν τε γὰρ τύχωσι ἐξοστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τούτων, ἦν τε καὶ πλεῖνες.

103. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης γελάσας ἔφη· Δημάρχη, οἷον ἐφθέγγαιο ἔπος, ἄνδρας χιλίους στρατιῇ τοσσηδε μαχήσασθαι. ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι· σὺ ὦν ἐθελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καίτοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτον οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλεῖα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντι-

τάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμῖν. εἰ γὰρ καίτων
 ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἡμῶν ἀντάξιός
 ἔστι, σὲ δὲ γε διζήμεαι εἰκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω
 μὲν ὀφθαίτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ θεῶν εἰρημένος· εἰ δὲ
 τοιοῦτοί τε ἔοντες καὶ μεγάλα τοσοῦτοι, οἷος σὺ
 τε καὶ οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, ἀνχεῖτε
 τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος ὁ
 εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκίῳ· πῶς
 ἂν δυναίετο χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ καὶ πεντακισμύριοι,
 ἔοντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ' ἐνὸς ἀρ-
 χόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστῆναι; ἐπεὶ τοὶ πλεῖντες
 περὶ ἓνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἔοντων ἐκείνων
 πέντε χιλιαδῶν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμενοι κατὰ
 τρόπον τὸν ἡμέτερον γενοίαι' ἂν, δαμιάνοντες τοῦτον,
 καὶ παρὰ τὴν ἐαυτῶν φύσιν ἀμαίνοντες, καὶ ἴσμεν ἀναγκα-
 ζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῖνας ἐλάσσοντας ἔοντες· ἀνεμμένοι
 δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον οὐκ ἂν ποιοῖεν τούτων οὐδέτερον.
 δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλῆθει χαλεπῶς ἂν
 Ἕλληνας Πέρσῃσι μόνουσι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ' ἡμῶν
 τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις, ἔστι γε μέντοι οὐ πολλὸν ἀλλὰ
 σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἡμῶν αἰχμοφόρων οἱ
 ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι·
 τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος πολλὰ φληνρέεις.

104. Πρὸς ταῦτα Δημάρχος λέγει· Ὡ βασιλεῦ,
 ἀρχήθεν ἠπιστάμην ὅτι ἀληθινήν χρῶμενος οὐ φίλα τοι
 ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀλη-
 θεσιτάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτησι. καίτοι
 ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἱστοργῶς ἐκείνους, αὐτοὺς
 μάλιστα ἐξεπίσταται, οἱ μὲν τιμὴν τε καὶ γέρας ἀπαλούμενοι
 πατρῴα ἄπολλν τε καὶ φυγάδα πεποιήμασι, πατήρ δὲ ὁ

σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκ ἔστι οἶκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπὸ ἰσχύει οἷός τε εἶναι μάχεσθαι οὔτε δυοῖσι, ἐκὼν τε εἶναι οὐδ' ἂν μονομαχείοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγῶν, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἐν τούτων τῶν ἀνδρῶν οἱ Ἕλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιός ἐστιν. ὥς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ μὲν ἓνα μαχομένοι οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν, ἀλῆες δὲ ἀριστοὶ ἀνδρῶν ἀπαστων. ἐλευθεροὶ γὰρ ἔοντες οὐ πάντα ἐλευθεροὶ εἰσι· ἔπασσι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδυναμίζουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιῶσι γῶν τὰ ἂν ἐκείνος ἀνάγῃ· ἀνάγει δὲ τὰντὸ αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐν μάχῃ, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατεῖν ἢ ἀπώλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φληνρέων, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα. γένοιτο μῆντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.

105. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο, Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψε, καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἡπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπαρχὸν ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστειν, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθίοντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηήκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

106. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μόνῳ Ξέρξης δῶρα πέμψεν ὥς ἀριστεύοντι πάντων ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους, πέμψεν δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὥς δὲ καὶ Ἀγροξέρξης ὁ Ξέρξῳ τοῖσι Μασσαμέλοισι ἐγγόνιοις. κατέστασαν γὰρ ἔτι

πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοι ἐν τῇ Θρηάκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε ἐκ Θρηάκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλην τοῦ ἐν Δορίσκῃ ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῃ Μασκάμην οὐδαμοί καὶ ἐδυνάσθησαν ἐξαλεῖν, πολλῶν παιρησαμένων. διὰ τοῦτο δὲ οἳ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι.

107. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μόνον τὸν ἐξ Ἡϊόνος. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα, ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἶνον μεγάλου ἐγένετο Βόγης, ὃς ἐπειδὴ ἐπολιοραεῖτο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὼν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελάθειν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην οὐκ ἐθέλησε, μὴ δαίλιη δόξεις περιεῖναι βασιλεῖ, ἀλλὰ διεκαρτέρει ἐς τὸ ἔσχατον. ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἔτῃ ἐν τῇ ταίχῃ, συννήσας πυρρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οὐκέτας καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄσπετος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπαιρε ἀπὸ τοῦ ταίχους ἐς τὸν Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα καὶ θαντὸν ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τὸδα ὑπὸ Περσέων.

108. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδὼν συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε· ἰδεδούλετο γάρ, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδῆλωται, ἢ μέχρι Θεσσαλίας πάσα, καὶ ἦν ὑπὸ βασιλείᾳ δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστραφεαμένου καὶ ὕστε-

ρον Μαρδονίου. παραμβίβeto δὲ, πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρητικὰ τείχεα, τῶν ἐσχάτῃ πεπόλισται πρὸς ἐσπέρην πόλιν τῇ οὐνομά ἐστι Μεσαμβρίη. ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλιν Στρώμη. διὰ δὲ σφραγῶν τοῦ μέσου Αἰσσοῦ ποταμοῦ διαφύγει, ὃς τότε οὐκ ἀντίσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξῳ στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική· ἐστὶ μέντοι τῷ δικαιωτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων.

109. Διαβὰς δὲ τοῦ Αἰσσοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηρασμένον πόλιν Ἑλληνίδας τάσδε παραμβίβeto, Μαρωνεῖαν, Αἰκαίαν, Ἀβδηρα. ταύτας τε δὴ παρξήϊς, καὶ κατὰ ταύτας λίμνας ὀνομαστίας τάσδε, Μαρωνεῖας μὲν μεταξὺ καὶ Στρώμης κειμένην Ἰσμαρίδα, κατὰ δὲ Αἰκαίαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιῶσι τὸ ὕδωρ, Τραυνός τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἀβδηρα λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἑοῦσαν ὀνομαστίην παραμείφατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέστον ῥέοντα ἐς Θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλιν παρήϊς, τῶν ἐν μιᾷ λίμνῃ ἑοῦσα τυγχάνει ὥσθι τρίηκοντα σταδίων μάλιστά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλευρή· ταύτην τὰ ὑποζύγια μόννα ἀρδόμενα ἀνεξήρησε. τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πιστυρος. ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλιν τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέρχων παρξήϊς.

110. Ἔθνη δὲ Θρητικῶν δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βιστονες, Σαπαῖτοι, Δερσαῖτοι, Ἠδωνοὶ, Σάτραι. τούτων οἱ μὲν παρὰ Θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νησι εἶποντο· οἱ δὲ αὐτῶν τὴν μεσόγαιαν οἰκόντες καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ,

πλήν Σατρώων οἱ ἄλλοι πάντες πεζῇ ἀναγκαζόμενοι εἰ-
ποντο.

111. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώπων ἐπὶ ἥκοι
ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελευσι τὸ μέχρι
ἐμῷ αἰεὶ ἔόντες ἐλεύθεροι μόνον Θρηῶν· οἰκεῖν οὐκ
γὰρ οὖρεα ὑψηλὰ, ἴδῃσι τε παντοίησι καὶ χιόνι συνηρα-
φέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι, οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου
τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτετμημένοι. τὸ δὲ μαντήϊον τοῦτο ἐστὶ
μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν
Σατρώων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ
ἡ χρέουσα κατάπερ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλωτέρων.

112. Παραμυνψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην,
δεύτερα τούτων παραμειβετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν δὲ
ἐνὶ Φάργης ἐστὶ οὐνομα καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτη
μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιεῖτο, ἐκ δεξιῆς
χερὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἔον μῆγα τε καὶ
ὑψηλὸν, ἐν τῇ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἐν μέταλλα, τὰ
νέμονται Πιερὲς τε καὶ Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα Σάτραι.

113. Ὑπερβαίνοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ
ἀνέμου Παλονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιών
ἥια πρὸς ἐσπέρην, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν τε Στρυ-
μόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα, τῆς ἔτι ζωὸς ἔων ἤρχε Βόρης
τοῦτο περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεῖμην. ἡ δὲ
γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται Φυλλῆς, κα-
τατείνουσα τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην,
ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα, τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίην ταί-
νουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ μάγοι ἐκαλλι-
φρόντο σφάζοντες ἵππους λευκοῦς.

114. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ
ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἐννείᾳ ὁδοῖσι τῇσι Ἰθω-

ῥῶν ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γασφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐ-
ρόντες ἔξυγμένον. Ἐννέα δὲ ὁδοὺς πυνθανόμενοι τὸν
χῶρον τοῦτον καλέσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε
καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζῶντας κατώ-
ρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν, ἔπει
καὶ Ἀμηστριν τὴν Ξέρξῳ γυναῖκα πυνθάνομαι γηρά-
σασαν δις ἐπὶ Περσέων παῖδας ἔόντων ἐπιφανέων ἀν-
δρῶν ὑπὲρ ἑκωτῆς τῇ ὑπὸ γῇ λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀν-
τιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.

115. Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρα-
τός, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλὸς ἐν τῷ
οἰκημένῳ Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήϊς· αὕτη δὲ καὶ
ἡ κατ'ὕπερθε ταύτης καλεῖται Βισαλίη. ἐνθεῦτεν δὲ
κόλπῳ τὸν ἐπὶ Ποσιδηΐου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων ἦϊς
διὰ Συλέος πεδίου καλωμένον, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα
παραμειβόμενος, καὶ ἀπῆκτο ἐς Ἀκάνθον, ἅμα ἀγόμενος
τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάργαιον
ὄρος οἰκούντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς
μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρα-
τευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης περὶ ἐπομένους.
τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν
ἤλασε, οὔτε συγγέουσι Θρηῖκας οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέ-
βονται τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ.

116. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκάνθον ἀπῆκτο, ξενίην
τε ὁ Ξέρξης τοῖσι Ἀκανθίοισι προσέειπε, καὶ ἰδωρήσατό
σφας ἐσθῆτι Μηδικῇ ἐπαίνεῖ τε, ὁρῶν αὐτοὺς προθύ-
μους ἔοντας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων.

117. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἔοντος Ξέρξῳ, συνήνευκε ὑπὸ
νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρτα-
χαίην, δόκιμον ἔοντα παρὰ Ξέρξῳ καὶ γένος Ἀχαιμενί-

δην, μεγάθει τε μέγιστον ἔοντα Περσέων (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληῶν ἀπέλειπε τέσσαρας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων, ὥστε Ξέρξῃ συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην ἐξεναῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐνυμνοῦσιν δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἤρωι, ἐπονομάζοντες τὸ οὖνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἀπολομένου Ἀρταχαίῃ ἐποιέετο συμφορὴν.

118. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ δειπνίζοντες Ξέρξῃ εἰς πᾶν κακοῦ ἀπικίατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκῶν ἐγίνοντο· ὅκου γὰρ Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πόλεων τῶν σφετέρων δεξαμένοι τὴν Ξέρξῃ στρατιὴν καὶ δειπνίσασιν Ἀντίπατρος· ὁ Ὀργεὺς ἀραιορημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῦα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα.

119. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλεσι οἱ ἐπεστωῖτες ἀπαδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγένετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενον· τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγαλλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλεσι οἱ ἄστοι ἄλευρά τε καὶ ἄλφατα ἐποίησαν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς, τοῦτο δὲ κτήνῃσι σιτεύεσκον ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χεισαίους καὶ λιμναίους ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοις, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ, τοῦτο δὲ χρύσέα τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθέαται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοις μετ' ἐκείνου ἐπεποιήτο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μόνον

τασσόμενα. ὅπως δὲ ἀπείκοιτο ἡ στρατιή, σκηνή μὲν ἔσκα πεπηγυῖα ἐτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιείσκατο Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιή ἔσκα ὑπαίθριος. ὥς δὲ δειπνου γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχουσιν πόνον, οἱ δὲ, ὅπως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, ἐν τῇ ὑστέραιῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπᾶσαντες καὶ τὰ ἐπιπλα πάντα λαβόντες οὕτω ἀπελεύθεσκον, λείποντες οὐδὲν ἄλλὰ φερόμενοι.

120. Ἐνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω ἕπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτησι πανθημεῖ, αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἰρὰ ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν παραίτεομένους καὶ τὸ λουπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμῖς, τῶν τε παροικομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἰρέεσθαι· παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτησι, εἰ καὶ ἄριστον προαίρητο ὁμοῖα τῷ δειπνῷ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι.

121. Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμῶς τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον· Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκίανθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐκιντοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι, Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ γὰρ ἐπινυθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ Ἀκίανθου ὥδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς μόλρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν εἶναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγησεν Μαρδόνιός τε καὶ

Μασίστης, ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἦε τῷ στρατοῦ τριτημορίς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Γέργης. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτός ὁ Ξέρξης, ἦε μὲν τὸ μέσον αὐτίων, στρατηγούς δὲ παρείχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβρυον.

122. Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς, ὡς ἀπαίθη ὑπὸ Ξέρξεω καὶ διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἀθρ. γενομένην, διέχουσαν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἀσσα τε πόλις καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἰκῆνται, ἐνθούτιν, ὡς καὶ ἐκ τουτίων τῶν πολλῶν στρατιὴν παρελάβε, ἔπλε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτιον δὲ Ἀμπέλον τὴν Τορωναίην ἄκρην παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλεις, ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε, Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύλην, Μηκύνθεραν, Ὀλυνθον. ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη Σιθωνίη καλεῖται.

123. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, συντάμνωσεν Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὲ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθούτιν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης καὶ Ἀφύτιος καὶ Νέης πόλιος καὶ Αἰγῆς καὶ Θεράμβω καὶ Σκυώνης καὶ Μάνδης καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἔπλε ἐς τὸ προειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολλῶν τῇ Παλλήνῃ, ὁμονοεουσίων δὲ τῷ Θερμαῖῳ κόλπῳ, τῇσι οὐνόματά ἐστι τάδε, Αἰταξος, Κώμβρεια, Αἰσαι, Γήγωνος, Κάμψα, Σμίλλα, Αἶνεια. ἡ δὲ τουτίων χώρα Κροσσάτη ἔτι καὶ ἐς τότε καλεῖται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλεις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ

ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην, πλείων δὲ ἀπικέτο ἐς τε τὴν προειρημένην Θέρμην καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλίστην ἐπὶ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν, ὃς οὐρλίξει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαΐδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλιν Ἰχναί τε καὶ Πέλλα.

124. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς αὐτοῦ παρὶ Ἀξιὸν ποταμὸν καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλιν τουτέων περιμένων βασιλέα ἐστρατοπεδεύετο, Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου τὴν μεσόγαιαν τάμναν τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Ἐχιδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας καὶ ἔξει παρὰ τὸ ἔλος τὸ ἐπ' Ἀξιῷ ποταμῷ.

125. Πορευομένων δὲ ταύτῃ λέοντες οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας καὶ λαίποντες τὰ σφέτερα ἦθθα ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποζυγίου οὔτε ἀνθρώπου. οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκαράϊζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἶτιον, ὃ τι κοτὴ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι, τὸ μῆτε πρότερον ὀπώπασαν θηρίον μῆτ' ἐπεπειρέετο αὐτοῦ.

126. Ἔσσι δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρσα ὑπερμεγάλα ἐστὶ τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα. οὗρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστὶ ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος καὶ ὃ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθε Εὐρώπης ἴδοι τις

ἂν λέοντα, οὗτε πρὸς ἐσπέρης τοῦ Ἀχελώϊου ἐν τῇ ὑπολοίπῳ ἡπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται.

127. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἴδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύμενος τὴν παρὰ θάλασσαν χώραν τοσσηδὲ ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης μέχρι Λυδισῶ τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάκμονος, οἳ οὐρρίζουσι γὰρ τὴν Βοττιαΐδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τῶντ' ὀρέεθρον τὸ ὕδωρ συμμισγόντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ καταλαχθέντων τούτων ποταμῶν ἐκ Κρηστιωναίης ῥέων Ἐχρίδωρος μῦθος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπιλιπε.

128. Ξέρξης δὲ ὀρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάθει ὑπερμήκεια ἔοντα, διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στενὸν πυνθανόμενος εἶναι δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμαλλε ἔλάν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Παρφαίβους παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλίστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὥς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίησε ταῦτα· ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τήνπερ ἐσέβαινε αἰαὶ ὅπως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημῆϊον καὶ τοῖσι ἄλλοις ἰνάγασθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θάναματι μεγάλῳ ἐνέσχετο, καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ εἶρετο εἰ τὸν ποταμὸν ἔστι παρατρέψαντα ἐτίρη ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν

129. Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γὰρ συγκεκληϊσμένην πάντοθεν ὑπερμήκασιν οὖρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὅσσα ἀποκλῆει συμμίσγοντα τὰς ὑπερβίας ἀλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορρῶ ἀνέμου Ὀλυμπος, τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην Πίνδος, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον ἡ Ὀθρυς· τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ ἐοῦσα κοίλῃ. ὥστε ὧν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ καὶ Ἀπιδανοῦ καὶ Ὀνοχώνου καὶ Ἐνιπέος καὶ Παμίσσου, οἱ μὲν νῦν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι δι' ἐνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεينوῦ ἔκρουσιν ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τὸντό. ἐπεὶ δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ σὺνόματι κατακρατίων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιεῖ εἶναι. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρούου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηΐδα λίμνην οὔτε σὺνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἦσσαν ἢ νῦν, ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. Αὐτοὶ μὲν νῦν Θεσσαλοὶ φασὶ Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥεῖσι ὁ Πηνειὸς, οἰκότα λέγοντες· ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν καὶ τὰ διαστεῶτα ἐπὶ σεισμοῦ τοῦ Θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαιή Ποσειδέωνα ποιῆσαι· ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται εἶναι, ἢ διάστασις τῶν οὐρέων.

130. Οἱ δὲ κατηγρόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοί

ἀτρεκέως εἶπον· Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἦδε αὐτή· οὐρεσι γὰρ περιεστροφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη. Ξέρξης δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· Σαρφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχείοντις καὶ τᾶλλα καὶ ὅτι χώραν ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον· τὸν γὰρ ποταμὸν προΐημα ἂν ἦν μοῦνον ἐπεῖναι σφραγὸν ἐπὶ τὴν χώραν, χώματι ἐκ τοῦ ἀνέλωνος ἐμβιβάσαντα καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων, ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλευῶν παῖδας, ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων ἔοντες Θεσσαλοὶ ἔδοσαν ἑνωτοὺς βασιλεῖ, δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφραγὸς τοῦ ἔθνος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. εἶπας δὲ ταῦτα καὶ θησάμενος ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

131. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς· τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς· τριτημορις, ἵνα ταύτῃ διεξίη ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περφαιβούς. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἵτησιν ἀπικέατο, οἱ μὲν κειτοὶ, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ.

132. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγέναντο οἶδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Αἰνιῆνες, Περφαιβοὶ, Δοκροὶ, Μάγνητες, Μηλίες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν Θεσπιῶν τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὄρεον οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι· τὸ δὲ ὄρειον ὥδε εἶχε· Ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτούς Ἕλληνες ἔοντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάκτων σφι εὖ τῶν προηγημάτων, τούτους δεκα-

τεῦσαι τῷ ἐν Δελοφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὄρχιον ὥδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

133. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης ἐπὶ γῆς αἰτησιν κήρυκας τῶνδε εἶναι· πρότερον Δαρειου πέμπαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰτιόοντας ἐς τὸ βάραθρον, οἱ δ' ἐς φρεῖα ἐμβαλόντας ἐκείνον γῆν τε καὶ ὕδαρ ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἶναι οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας· ὃ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεκε ἀνεθάλπειν γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηϊώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι.

134. Τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆρις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱερὸν, εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκῆαι αἰ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖσι Σπαρτιῆται καλλιστῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ χρωμένων Λακεδαιμονίων, ἄλλης τε πολλάκις συλλεγομένης καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιουμένων, εἴ τις βούλοιο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερδῆς τε ὁ Ἀηρίστου καὶ Βοῦλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες εὖ καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθαλονταὶ ἐπέδυσαν ποιήν τίσιν Ξέρξῃ τῶν Δαρειου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τοίτους ὡς ἀποθανουμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν.

135. Αὕτη τε ἡ τόλμα τούτων τῶν ἀνδρῶν θύματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τούτοις τὰ ἔπαια. πορευόμενοι

γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσιῶν ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὃς σφας ξείνα προθέμενος ἰστία, ξεινίζων δὲ εἴρετο λέγων τάδε· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλεῖ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὥς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμῆας αὐτοῦ βασιλεῖ, δεδόξασθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοὶ, ἕκαστος ἂν ὑμῶν ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος δόντος βασιλέως. Πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· Ὑδάρνης, οὐκ ἔστιν οὐδὲ γίνεσθαι ἢ συμβουλή ἢ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλευέας, τοῦ δὲ ἄπειρος εἶναι· τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίσται, ἐλευθερίας δὲ οὐκ ἐπειρήθη, οὐτ' εἰ ἔστι γλυκὺ οὐτ' εἰ μῆ. εἰ γὰρ αὐτῆς παιρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμβουλευέοις ἡμῖν παρὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ παλέεσσι. ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο.

136. Ἐνθούτεν δὲ ὥς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κεινόντων καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλείᾳ προσπίπτοντας οὐκ ἔφασαν ὠθεόμενοι πρὸς αὐτῶν ἐπὶ κεφαλὴν ποιήσιν ταῦτα οὐδαμῶς. οὕτω γὰρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν οὕτω κατὰ ταῦτα ἥκειν. ὥς δὲ ἀπαμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα· Ὡ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀποτολιμμένων κηρύκων, ποιήν ἑκείνων τίσοντας· λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης οὐκ ἔφη ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν

γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναν-
τας κήρυκας, αὐτὸς δὲ τὰ κείνοισι ἐπιπλήσσει, ταῦτα οὐ
ποιήσων, οὐδ' ἀνταποκτενῆς ἐκείνους ἀπολύσειν Λακε-
δαιμονίους τῆς αἰτίας.

137. Οὕτω ἡ Ταλθυβίου μήνις καὶ ταῦτα ποιησάν-
των Σπαρτιητέων ἐπαύσατο τὸ παραντίκα, καίπερ ἀπο-
νοστησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθίδω τε καὶ Βούλιος.
χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελο-
ποννησίῳ καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαι-
μόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέ-
σθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατίσκηρε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου
μήνις οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω
ἔφερε· τὸ δὲ σμυτῶσαι ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν
τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλεία διὰ τὴν μῆριν, ἐς
Νικόλαν τε τὸν Βούλιος καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερ-
θίδω, ὃς εἶλε Ἀλκίης τοὺς ἐκ Τίρυνθος ὀλκάδι καταπλώ-
σας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὢν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ
πρῆγμα ἐκ τῆς μῆνης. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ Λακε-
δαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ
Σιτάλκῳ τοῦ Τήρων Θρηῶν βασιλέως καὶ Νουφοδῶ-
ρον τοῦ Πύθια ἀνδρὸς Ἀβδηρίτῳ, ἤλυσαν κατὰ Βι-
σιάνθηρ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν
Ἀττικὴν ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων, μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ
Ἀριστίας ὁ Ἀδεμάντου Κορύνθιος ἀνὴρ. ταῦτα μὲν νυν
πολλοῖσι ἔτσι ὕστατον ἐγένετο τοῦ βασιλέως στόλου.

138. Ἐπῆναιμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. ἡ δὲ
στρατηλασίη ἡ βασιλείς οὐνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπ' Ἀθή-
νας ἐλόντι, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθα-
νόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ
πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν δόντες γῆν τε καὶ

ὔδαρ τῷ Πέρσῃ εἶχον θάρσος ὥς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δείματι μεγάλη κατέστιασαν, ἅτε οὗτα νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκασθαι τὸν ἐπιόντα, οὗτα βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ προθύμως.

139. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι ἐπιφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ, τῇ γ' ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχίσσω. εἰ Ἀθηναῖοι καταβρώδῃσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξελεπον τὴν σφετέρην, ἥ καὶ μὴ ἐκλιπόντες ἀλλὰ μείναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρώντο ἀντιεύμενοι βασιλεῖ. εἰ τοίην κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἡπειρον τοιάδε ἐγένετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κισθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς, κατὰ πόλιν ἀλισκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου ἐμουνώθησαν, μουνωθέντες δὲ ἂν καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον, ἢ πρὸ τοῦ ὀρέωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδιζοντας ὁμολογῇ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεα. καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφοτέρῃ ἢ Ἑλλάς ἐγένετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφελὴν τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθίσθαι ἥτις ἂν ἦν, βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης. νῦν δὲ Ἀθηναίους ἂν τις λέγων σωτήρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι τὰληθείας· οὔτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐγράφοντο, ταῦτα ῥέμειν ἔμελλα. εἰόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι

ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμῇδισ, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγεύραντες καὶ βασιλεία μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδὲ σφας χρηστήρια φοβερά ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δεξασθαι.

140. Πέμπαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἐτοῖμοι· καὶ σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱερόν τὰ νομιζόμενα, ὥς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἴζοντο, χρᾶ ἢ Πυθίῃ, τῇ οὖνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε·

᾿Ω μέλειοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα. οὔτε γὰρ ἡφαιστή μιν ἐμπέδον, οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε πόδες νέατοι οὔτ' ὦν χεῖρες, οὔτε τι μέσσης λείπεται, ἀλλ' αἴζηλα πέλει. κατὰ γάρ μιν ἐρείπει πῦρ τε καὶ ὄξος Ἀρης, Συριηγενὲς ἄρμα διώκων. πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κού τὸ σὸν οἶον· πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει, οἳ που νῦν ἰδρῶτι ρεοῦμενοι ἐστήκασι, δειμάτι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι αἷμα μέλαν κέχυται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας. ἀλλ' ἔτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

141. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφι ἱεστηρίας λαβοῦσι δεύτερα αὐτὶς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἐκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι· Ὡναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱεστηρίας τάσδε τὰς τοι ἤκομεν φέροντας· ἢ οὐ τοι

ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε μενίομεν ἔστ'
 ἂν καὶ τελευτήσωμεν· ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόματι
 χρεῖ δέυτερα τάδε·

Οὐ δύναται Παλλὰς Αἰ' Ὀλύμπιον ἐξαλάσασθαι,
 λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
 σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
 τῶν ἄλλων γὰρ ἀλισκομένων ὅσα Κίετροπος οὖρος
 ἐντὸς ἔχει κυθμών τε Κιθαιρῶτος ἑσθίουα,
 τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
 μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
 μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πιζὸν ἰόντα
 πολλὸν ἀπ' ἡπίρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
 νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσση.
 ὦ θείη Σαλαμῖς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἣ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

142. Ταῦτά σφι, ἡπιώτερα γὰρ τῶν περοτέρων καὶ
 ἦν καὶ ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς
 τὰς Ἀθήνας. ὥς δὲ ἀπαλθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελ-
 λον ἐς τὸν δῆμον, γινῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐρίοντο δι-
 ζημένων τὸ μαντήιον, καὶ αἶδε συνεστιγεῖναι μάλιστα
 τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι δοκέειν σφι τὸ
 θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἣ γὰρ ἀκρό-
 πολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηναίων φήγῃ ἐπέφρακτο. οἱ μὲν
 δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον
 τεῖχος εἶναι, οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν
 θεόν, καὶ τάντας παραστέεσθαι ἐκέλευον τὰ ἄλλα ἀπέν-
 τας. τοὺς ὧν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖ-
 χος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ ταλαιταῖα φηθέντα ὑπὸ τῆς
 Πυθίης,

Ἵθι θείη Σαλαμῖς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἣ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔργα συνεχίσαντο αἱ γυνῆαι τῶν φρενι-

ων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμο-
λόγοι ταύτη ταῦτα ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμίνα δεῖ
σφείας ἐσσωθῆναι ναυμαχίην παρασπενασμένους.

143. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους
νεωστὶ παριών, τῷ οὐτομα μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς
δὲ Νεοκλῆος ἐκαλέστο. οὗτος ὡνὴρ οἷα ἔρη πᾶν ὀρθῶς
τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιαῦτα, εἰ ἐς
Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένων ἰόντως, οὔκ ἂν οὕτω
μὴ δοκτεῖν ἡπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, ὡ σχετὴς Σα-
λαμῖς, ἀντὶ τοῦ ὧ θείῃ Σαλαμῖς, εἴπερ γε ἔμελλον οἱ οἰ-
κήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσῃ· ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πο-
λεμίους τῷ θεῷ εἰρησθαι τὸ χρηστήριον συλλαμβάνοντι
κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οἷα ἐς Ἀθηναίους. παρασπυά-
ζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς
τούτου ἰόντος τοῦ ξυλίνου τεύχεος. ταύτη Θεμιστοκλῆς
ἀποφαινομένου Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἰρετώ-
τερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἱ οὖν ἔων
ναυμαχίην ἀρτίεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι οὐδὲ χεῖρας
ἀνταίρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώραν τὴν Ἀττικὴν ἄλ-
λην τινὰ οἰκίσειν.

144. Ἐτέρη τε Θεμιστοκλέϊ γνώμη ἔμπροσθε ταύ-
της ἐς καιρὸν ἠρίστευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων
χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετὰλλων σφι
προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρεΐου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχη-
δὸν ἕκαστος δέκα δραχμὰς, τότε Θεμιστοκλῆς ἀνέγνωσε
Ἀθηναίους τῆς διαιρέσιος ταύτης παῖσαμένους νέας
τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι δικησίας ἐς τὸν
πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ πό-
λεμος συστάς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θυ-
λασίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐπιδι-

θησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὐταὶ τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποικηθεῖσαι ὑπῆρχον, εἰώρας τε ἔδωκε προσναντηγέεσθαι. ἔδοξε τὲ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεὶ, τῷ θεῷ περδομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλευομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνε.

145. Συλλεγομένων δὲ ἐς τὸντο τῶν παρὲ τὴν Ἑλλάδα [Ἑλλήνων τῶν] τὰ ἀμαίνω φρονεόντων καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἔδοκε βουλευομένοισι αὐτοῖσι πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τὰς τε ἑχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἦσαν δὲ πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγκακησμένοι, ὁ δὲ ὢν μέγιστος Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ δὲ πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβουλευσάντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων, ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαρχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένους, ἔς τε Κίρκυραν καλεῦσοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους, φρονήσαντες εἰ πως ἔν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εἰ συγκύψαντες τὸντο πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγστο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.

146. Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἑχθρας πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ ἀπικόμενοι τε ἐς Σάρδεις καὶ καταβαθόντες τὴν βασιλέος στρατιήν, ὡς ἐπαύστοι ἐγένοντο,

βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὡς ἀπολεσόμενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατακέραιτο θάνατος, Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μαμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων ἐντελάμενος, ἣν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶοντας, ἄγειν παρ' ἑαυτόν. ὡς δὲ ἔτι περιόοντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέως, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἦλθον, ἐκέλευσέ σφας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδακνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον, ἐπεὶ δὲ ταῦτα θησόμενοι ἔωσι πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν ἁσυνίας.

147. Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐπετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' ἂν τὰ ἑαυτοῦ πράγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ὄντα λόγου μῆξε, οὔτ' ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα εἰσινέατο, ἄνδρας τρεῖς ἀπολίσσαντες· νοσησάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑαυτοῦ πράγματα πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν σφάας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πράγματα ἔχειν. οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ· ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διακπλώνοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἰγίαν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἦσαν αἰρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα ὁκότε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης εἶρετο αὐτοὺς ὅκη πλείοιεν· οἱ δὲ εἶπαν, ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους, ᾧ δέσποτα, σῖτον ἄγοντες. ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· Οὐκῶν καὶ ἡμεῖς ἐκπὶ πλόωμεν ἐνθαπερ καὶ οὗτοι τοῖσί τε ἄλ-

λοισι δεηρομένοι καὶ σίτῃ. τί δῆτα ἀδικίουνσι οὗτοι ἡμῶν σιτία παρακομίζοντες; Οἱ μὲν νυν κατὰ σκοπεῖν εὐ-
τω θεησάμενοι τε καὶ ἀποπαμφθέντες ἐνόστησαν ἐς τὴν
Εὐρώπην.

148. Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ μετὰ
τὴν ἀπόπαμιν τῶν κατασκοπῶν δεύτερα ἔπαμπον ἐς
Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐσωτοῦς
γενέσθαι ὧδε· πυθίσθαι γὰρ ἀντίκῃ κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ
τοῦ βαρβάρου ἐγχερόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πυθόμενοι δὲ
καὶ μαθόντες ὡς σφεας οἱ Ἕλληνες παιρήσονται παρα-
λαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους ἐς
Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρησομένους ὡς σφι μέλλει ἄρι-
στον ποιῆσαι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφῶν τεθνήσκει
ἐξαπσυχίλους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένηος τοῦ
Ἀναξανδρίδου· τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπουσιν. τὴν δὲ Πυθίην
ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀναλεῖν τάδε·

Ἐχθρὰ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἦσο
καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσεται.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον, μετὰ δὲ ὡς
ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπαλθεῖν ἐπὶ τὸ
βουλευτήριον καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς
τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι ὡς ἐτοῖμοι εἰσι Ἀργεῖοι ποι-
εῖν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπαισάμενοι Λακε-
δαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἡμῶν πάσης τῆς
συνμαχίης· καίτοι κατὰ γὰρ τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν
ἡγεμονίην ἐωντῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ
ἡμῶν ἡγεομένοισι.

149. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ἀποκρίνασθαι,
καίπαρ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιεῖν.

σθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην. σπουδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριημιονταετίδας, καίτερον τὸ χρησθήσιον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφί οἱ παῖδες ἀνδρωθῶσι ἐν τοῦτοις τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδῶν ἐνυστῶν ἐπιλέγασθαι, ἣν ἄρα σφέας καταλάβη πρὸς τῷ γεγονότι καπῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι τῶν Λακεδαιμονίων ὑπῆκοι. τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ φηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε, παρὶ μὲν σπονδῶν ἀνοίσαιν ἐς τοὺς πλεῖννας, παρὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐπιτάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφί μὲν εἶναι δύο βασιλεῖς, Ἀργεῖοισι δὲ ἓνα· οὐκ ὦν δυνατόν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης, μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι καλίαν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' εἰσεῖναι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι, προσπαῖν τε τοῖσι ἀγγέλοις πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας, εἰ δὲ μὴ, περιμένεσθαι ὡς πολεμίους.

150. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι· ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Εἰρήνης ἐπαμψε κήρυκα ἐς Ἄργος πρότερον ἥπερ ὀρμήσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τούτον λέγεται εἰπεῖν· Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεῖς Εἰρήνης τάδε ὑμῶν λέγει· ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γενόμεθα, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κληφίος θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας οἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡματέρους προγόνους ἐκστρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοις τιμαρτίοντας ἡμῖν ἀντιξοὺς γενέσθαι, ἀλλὰ παρ'

ἡμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἦν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμὸν μείζονα ὑμέων ἄξω. Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταίτεν· ἐπεὶ δὲ σφας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὲ ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταίτεν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγῃσι.

151. Συμπροσθῆναι δὲ τούτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσι τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γεγόμενον τούτων· τυχεῖν ἐν Σούσοις τοῖσι Μαιμονίοις ἔοντα· ἐτέρου πρῆγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἰπποπόικον καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάτας, Ἀργεῖους δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τοὺς ἐς Σοῦσα ἀγγέλους εἰρωτᾶν Ἀρτοξέρξεα τὸν Ξέρξῳ, εἴ σφι ἔτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκράσαντο, ἥ νομιζοίετο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμοι· βασιλεία δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέραν.

152. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέπέμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγαλοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρωτῶν Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφαινομαι ἄλλην γὰρ ἢ τήνπερ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι. ἐπισταμαι δὲ τοσούτο, ὅτι εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκῆα κακὰ ἐς μέσον συνενέκαιεν ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοις, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροίετο ὀπίσω τὰ ἐσπείκοντο. οὕτω δὲ οὐκ Ἀργεῖοις αἰσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πεῖθεσθαι γὰρ μὲν οὐ παντάπασιν ὀφείλω, καὶ μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα

τὸν λόγον. ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέροσιν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐστήκει, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρούσης λύπης. τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται.

153. Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίζοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σάαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκίτωρ ὁ ἐν Γέλῃ, ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τρισιπῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφήμεου οὐκ ἐλαίφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱεροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διατέλουν ἔοντες, Τηλίνεω ἑνός τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε· ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶν ἐσσωθέντες σιάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδαμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἰρὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἰπεῖν. τούτοισι δ' ὦν πλυννος ἔων κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱεροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶνμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι, κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νομίμα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ φώμης ἀνδρεῖης· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπανατία τούτων παφικέναι θηλυδρείης τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ. οὕτω μὲν νυν ἐκτήσατο τοῦτο τὸ γέρας.

154. Κλεάνδρον δὲ τοῦ Παντάρους τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσεν μὲν Γέλῃς ἐπὶ ἔτεα, ἀπέθανε

δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γαλῶν, ἐνθ' αὐτὰ ἀναλαμβάνει τὴν μοναρχίην Ἰπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντας δὲ Ἰπποκράτης τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων ἐὼν Τηλίνου τοῦ ἱεροφάντου ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ, [ὅς] ἦν δορυφόρος Ἰπποκράτους, μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἱππαρχος· πολιορκέοντος γὰρ Ἰπποκράτους Καλλυπολίτας τε καὶ Ναξίους καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίους καὶ πρὸς Συρηκοσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συγχοῦς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τοῦτοις τοῖσι πολέμοις ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολλῶν, τούτων πλεον Συρηκοσίων οὐδεμία κίφενυε δουλοσύνην πρὸς Ἰπποκράτους· Συρηκοσίους δὲ Κορίνθιοι τε καὶ Κερκυραῖοι ἐφφύσαντο μάχῃ ἐσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐφφύσαντο δὲ οὗτοι ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ὅπερ Ἰπποκράτῃ Καμαρίαν Συρηκοσίους παραδοῦναι· Συρηκοσίων δὲ ἦν Καμαρίνα τὸ ἀρχαῖον.

155. Ὡς δὲ καὶ Ἰπποκράτης τυραννέουσιντα ἴσα ἔσται τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Ὑβλῆν, στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὲ ὁ Γέλων τῷ λόγῳ τιμωρεῖται τοῖσι Ἰπποκράτους παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιτεῶν κατηκόων εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπακράτησε μάχῃ τῶν Γαλῶν, ἤρχε αὐτὸς ἀποστέρησας τοὺς Ἰπποκράτους παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὖρημα τοὺς γαμόρους καλεσμένους τῶν Συρηκοσίων ἐπιστόντας ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεσμένων δὲ Κελλυρίων, ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμῆνης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας ἔσχε καὶ ταύτας· ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν

Συρημοσίων ἐπιόγῃ Γέλωνι παραδίδοι τὴν πόλιν καὶ ἑαυτὸν.

156. Ὁ δὲ ἐπεὶ τε παρήλαβε τὰς Συρημοῦσας, Γέλῃς μὲν ἐπικρατῶν λόγον ἐλάσσω ἐποιέτο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἰέρωνι ἀδελφεῷ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρημοῦσας ἐκράτνυε, καὶ ἥσάν οἱ πάντα αἱ Συρημοῦσαι. αἱ δὲ παραντίκα ἀνά τ' ἰδραμον καὶ ἀνέβλαστον· τοῦτο μὲν γὰρ Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρημοῦσας ἀγαγὼν πολίητας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε, τοῦτο δὲ Γελῶν ὑπερημίσας τῶν ἄστων τῶντὸ τεῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεῖσθαι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας, ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῷ καὶ προσδοκέοντας ἀπολέσθαι διὰ τοῦτο, ἀγαγὼν ἐς τὰς Συρηκούσας πολίητας ἐποίησε, τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων οὐκ ὄντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου οὐδὲ προσδοκόμενον κακὸν οὐδὲν παῖσασθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρημοῦσας ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τῶντὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διακρίνας. ἐποίησε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνόλκημα ἀχαριτωτάτον. Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραντας ἀγερόντες μέγας ὁ Γέλων.

157. Τότε δ' ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συρημοῦσας, ἀδρόντας αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον τάδε· Ἐπιμαρκαν ἡμῶς Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμφομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον· τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κεν πυνθάνει, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥγον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίας, στρατηλατήσῃν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

πρόσχημα μὲν ποιούμενος ὥς ἐπ' Ἀθήνας ἰαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑκιντῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμεις τε ἦκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μετὰ ἄρχοντι γὰρ Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συναλευθέρου. αἰλῆς μὲν γὰρ γινόμενη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς χεῖρ μεγάλη συνάγεται καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιούσι· ἦν δὲ ἡμῶν οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θείωσι τιμωρεῖν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλέγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς. μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἦν ἡμεῖς καταστρέψῃται ὁ Πέρσης μάχη κρατήσας, ὥς οὐκ ἤξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοηθέων γὰρ ἡμῖν σεκιντῷ τιμωρεῖς· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτῇ ὥς τὸ ἐπίπταν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίγνεσθαι.

158. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέπειτο λέγων τοιαῦτα· Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην ἐτολήμηναι ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ἐπισκῆπτοντός τε τὸν Δωριεὸς τοῦ Ἀναξανδρίδω πρὸς Ἑγασταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια συναλευθεροῦν ἀπ' ὧν ἡμῖν μεγάλαι ὠφελαι τε καὶ ἐπανυρέσιες γεγόνασι, οὔτε ἐμεῦ εἴνεκα ἤλθετε βοηθήσοντες οὔτε τὸν Δωριεὸς φόνον ἐκπρηξόμενοι, τό τε κατ' ἡμέας τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροις νέμονται. ἀλλ' εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη. νῦν δὲ ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖκται ἐς ἡμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνηστis γέγονε. ἀτιμής δὲ πρὸς ἡμῶν κυρήσας οὐκ ὁμοιώσομαι ἡμῖν, ἀλλ'

ετοῖμός ἐμι βοηθέειν παρεχόμενος διηκασίας τε τριή-
 ρεας καὶ δισμυρίους ὀπλίτας καὶ δισχιλήν ἵππον καὶ
 δισχιλλούς τοξότας καὶ δισχιλλούς σφενδονήτας καὶ δι-
 σχιλλούς ἵπποδρόμους ψιλούς· στίτον τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλή-
 νων στρατιῇ, ἔστι ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέχομαι παρ-
 εῖναι. ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ
 στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν
 βάρβαρον. ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι
 οὔτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι.

159. Ταῦτα ἀκούσας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύναγρος
 εἶπε τε τάδε· Ἡ κα μέγ' οἰμώξεις ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέ-
 μνων πνυθόμενος Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρή-
 σθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκοσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν
 τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῆς, ὅπως τὴν ἡγεμονίην τοι πα-
 ραδώσωμεν. ἀλλ' εἰ μὲν βούλαιο βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι,
 ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δι-
 καιοῖς ἀρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθέειν.

160. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὦρα ἀπεστραμ-
 μένους τοὺς λόγους τοῦ Σύναγρου, τὸν τελευταῖόν σφι
 τόνδε ἐξέφηνε λόγον· Ὡ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὄναίδεα κα-
 τιόντα ἀνθρώπων φιλεῖ επανάγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι
 ἀποδεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ οὗ με πείσει
 ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκον δὲ ὑμεῖς οὕτω
 περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἶκός καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων
 περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἔοντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα
 καὶ νηῶν πολὺν πλεούνων. ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω
 προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπαίξομεν τοῦ ἀρχαίου
 λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ
 ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεῦειν,
 τοῦ πεζοῦ ἐγώ θείλω. καὶ ἥ τούτοισι ὑμέας χρεῶν ἔστι

ἀρπείσθαι, ἢ ἀπιδέσθαι συμμάχων τοιῶνδε ἐσθμῶν. Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προσαίνοτο.

161. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοῖσδε· Ὡ βασιλεῦ Σπάρτησι, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμᾶς πρὸς σὲ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ ὅπως μὲν στρατιῶν πέμψῃς μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις· ὥς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχῃαι. ὅσον μὲν νῦν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδίδου ἡγέσθαι, ἐξήκασι ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίαν ἄγειν, ἐπισταμένοισι ὥς ὁ Λάων ἐκτός τοι ἔμελλε ἔσσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελαυνόμενος δίδαι τῆς ναυτικῆς ἄρχην, οὕτω ἔχει τοι· οὐδ' ἦν ὁ Λάων ἐπὶ τῇ ἄρχῃ αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπύθωμεν. ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γὰ μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων. ταῦτοισι μὲν ὧν ἡγέσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνωμεν, ἄλλῃ δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέων. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πᾶσαν Ἑλλήνων στρατὸν πλεῖστον εἴημεν ἐκτεθνήκοι, εἰ Σπάρτησις εἶντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίας, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μῦνοι δὲ εἶντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων. τῶν καὶ Ὀμηρὸς ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε εἰς Ἴλιον ἀπικνίσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμεῖν στρατόν. οὕτω σὺν ὄνειδος ἡμῖν ἐστὶ οὐδὲν λέγειν ταῦτα.

162. Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· Πῶς Ἀθηναῖε, ἡμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχον, τοὺς δὲ ἀρεξομένους οὐκ ἔχον. ἐπεὶ τοῖων οὐδὲν ὑπέντας ἔχον τὸ πᾶν ἐθάλαττα, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὁπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνεστωῦς τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐφαίρηται. [οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος,

τὸ ἐθῆλει λέγειν· ὁῖα γὰρ ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωντοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωντοῦ συμμαχῆς εἵκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔξαραισθμενον εἶη.]

163. Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον· Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλήσι μὴ οὐ δύνανται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἡμέλησε, ὃ δὲ ἄλλης εἶχετο· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσῃ διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει σεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθῳ ἄνδρα Κῶν ἐς Δελφούς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φίλους λόγους, παραδοκῆσοντα τὴν μάχην τῇ πεσέσθαι, καὶ ἦν μὲν ὁ βάρβαρος νικῇ, τὰ τε χρήματα ἀντὶ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων, ἦν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὁπίσω ἀπάγειν.

164. Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος πρόταρον τούτων παρὰ δεξάμενος παρὰ πατρός τὴν τυραννίδα Κῶν εὖ βεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλ' ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κῶοισι καταθεῖς τὴν ἀρχὴν οἶχετο ἐς Σικελίην, ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὖνομα. τοῦτον δὴ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον διὰ δικαιοσύνην, τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῆδες ἐούσαν, ἔπαμπε· ὅς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοις δικαιοῖσι τοῖσι ἐξ ἑωντοῦ ἐργασμένοις καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τούτων ἐλείπετο· κρατήσας γὰρ μεγάλων

χρημάτων τῶν οἱ Γέλων ἐπειράπτετο, παρὸν κατασχίσθαι οὐκ ἐθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπειράτησαν τῇ ναυμαχίῃ καὶ Εἰφέης οἰχώκεα ἀπελάνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπύκετο ἐς τὴν Σικελίην ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων.

165. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκούντων, ὡς ὁμῶς καὶ μέλλον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰθησιδήμου Ἀκραγαντίνων μονάρχου ἐξαλασθεὶς ἐξ Ἰμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἰμέρης ἐπέγγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Αἰθύνων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἐλισύων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκην τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίαν ἔοντα βασιλεῖα, κατὰ ξεινήν τε τὴν ἐωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλειω τοῦ Κρητίου προθυμίην, ὃς Πηγίου ἐὼν τύραννος τὰ ἐωυτοῦ τέκνα δούς ὁμήρους Ἀμίλκῃ, ἐπέγγε μὲν ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρίαν τῷ πενθέρῳ. Τήριλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλειω, τῇ οὖνομα ἦν Κυδέππη. οὕτω δὴ οὐκ οἶόν τε γενόμενον βοηθεῖν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφούς τὰ χρήματα.

166. Πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα ναυτῶν Ἀμίλκην τὸν Καρχηδόνιον καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκην Καρχηδόνιον ἔοντα πρὸς πατρός, μητρόθεν δὲ Συρρακόσιον, βασιλεύσαντά τε καὶ ἀνδραγαθὴν Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγένετο καὶ ὡς ἐσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι.

οὔτε γὰρ ζῶντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα.

167. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκίτι χρωσμένων, ὥς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δαίλης ὀψίης (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἐλκύσαι τὴν σύστασιν), ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγλίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἐκωτοῦ γινομένην, ὥς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱοῖσι, ὥς ἐκωτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκῃ τρόπῳ εἶτε τοιούτῳ, ὥς Φοίνικες λέγουσι, εἶτε ἑτέρῳ, ὥς Συρηκόσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλεσι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνη. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα.

168. Καρχηραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι τοιάδε ἐπαίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρσλάμβανον οἱ αὐτοὶ οὔτε καὶ ἐς Σικελίην ἀπύκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους, τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραντίκα μὲν ὑπὶσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνεῖν, φράζοντες ὥς οὐ σφι περιοπτὴ ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· ἦν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν· ἀλλὰ τιμωρητέον εἶη ἐς τὸ δυνατώτατον· ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα, ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέντες, ἄλλα νοεῦντες ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα, μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχενον τὰς νέας, παραδοκίοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον τῇ πεσέσθαι, ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέσθαι, δοκίοντες

δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξαι πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίησαν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσῃν λέγειν τοιαύδε· Ὡ βασιλεῦ, ἡμῖς παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμῖας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἄν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οἳ ἐθελήσαμεν τοι ἀντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποδύμενοι ποιῆσαι. Τοιαῦτα λέγοντες ἡλιπύζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσσεσθαι· τάπερ ἄν καὶ ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. πρὸς δὲ τοὺς Ἑλλήνας σφι σκῆψις ἐπαποίητο, τῇπερ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθησαν, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιῶν ἀνιμῶν ὑπερβαλεῖν Μαλιῆν οὐκ οἶοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

169. Κρήτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφας παρελάμβανον αἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμπαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Ἀελοφούς τὸν θεὸν ἐπειρώτων εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι· ἢ δὲ Πυθίῃ ὑπεκρίνατο· Ὡ νήπιοι, ἐπιμέμερεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλαω τιμωρημάτων Μίνως ἐπαμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συναξερήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῃ θάνατον γινόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα. Ταῦτα οἱ Κρήτες ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίας.

170. Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαυδάλον ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλουμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας θεοῦ

σφρα ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανὴν πολιορκίαν ἐπ' ἔτι πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ οὐ δυναμένους οὔτε ἐλεῖν οὔτε παραμένειν λιμῷ συνεστειώτας, ἀπολιπόντας οἴχσθαι. ὥς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφείας χειμῶνα μέγαν ἐβαλέειν ἐς τὴν γῆν· συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων (οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας καταμειναι τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ τοῦ εἶναι νησιώτας ἡπαιρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὲ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῶν ἐξανιστάντες προσέπειτασαν μεγάλως, ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἱ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνουσι ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπὲν ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκίτης ἐὼν Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο, οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τυγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας.

171. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὥς λέγουσι Πραῖσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας, τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἔοντας Κρητῆτας τιμωροὺς Μενέλεω. ἀντὶ τούτων δὲ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ

Τροίης λιμὸν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι, ἔστε τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τῶν ἐπολοέων τρίτους αὐτῶν τῶν νέμεσθαι Κρήτας. ἡ μὲν δὴ Πηνελίη ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρεῖν τοῖσι Ἕλλησι.

172. Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν, ὅτι οὐ σφι ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλεονάδαι ἐμυχανίωντο. ἐπεὶ τε γὰρ ἐπυθιάτο τάχιστα μέλλοντε διαβαίνειν τὸν Πέερσιν ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσιν ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους· ἐν δὲ τῇ Ἰσθμῷ ἦσαν ἀλισμένοι πρόβουλοι, τῆς Ἑλλάδος ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσίων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ὁπαιόμενοι δὲ ἐπὶ τοῦτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἀγγελοι ἔλεγον· Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐσκέπη τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νῦν ἐτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμῶς στρατιὴν πολλήν, ὥς εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ὑμῶς ὁμολογήσαν τῇ Πέρσῃ· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μόνους πρὸ ὑμῶν δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθεῖν δὲ οὐ βουλόμενοι ἀναγκαίην ἡμῶν οὐδεμίαν οἰοί τε ἔσται προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρείσσειν ἔχει. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοὶ τινα σωτηρίην μηχανώμενοι. ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοὶ.

173. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελήχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι' Εὐρέτου· ἀπαικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἐς Ἄλωνα, ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλειπών, καὶ ἀπίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν ἥπερ ἀπὸ

Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὗρου ἐόντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλῖται συλλεγόντες, καὶ σφι προστὴν ἢ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατιγγεὺς δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιωμένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλέως, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος. Ἐμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντω ἀνδρὸς Μακεδόνος συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, σημαίνοντες τὸ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὥς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκειον συμβουλεύειν, καὶ σφι εὖνος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδὼν) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀφῥωδέη ἦν τὸ πεῖθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περφαιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμὸν.

174. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιῇ βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

175. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεί τε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἐβουλεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἰοισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι.

στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνεται ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ μίᾳ ἀγχοτέρῃ τε τῆς ἐσωτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν, δι' ἣν ἤλυσαν οἱ ἀλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾔδεισαν ἐοῦσαν πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὡν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντας τὴν ἐσβολὴν μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἰσθμιαΐτιδος ἐπὶ Ἀρταμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατ' ἐκατέρους ἔοντα, οἳ τε χῶροι οὕτως ἔχουσι.

176. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρταμίσιον, ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηῆμιου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στενὸν πόρον τὸν μεταξὺ ἔοντα νήσου τε Συιάδου καὶ ἡπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στενωτοῦ τῆς Εὐβοῆς ἤδη τὸ Ἀρταμίσιον δέκεται αἰγιαλός, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱόν. ἡ δὲ ἀν' διὰ Τρηχίνος ἔσδοτος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ, τῇ στενωτάτῃ, ἡμίπλευρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ στενωτάτον τῆς χώρας τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἐμπροσθε τα Θερμοπυλῶν καὶ ὀπισθε, κατὰ τε Ἀλπηνούς ὀπισθε ἔοντας ἐοῦσα ἀμαξιτός μούνη, καὶ ἐμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποταμὸν ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος ἀμαξιτός ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλῶν τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρης ὄρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκημνον, ὑψηλόν, ἀνατείνον ἐς τὴν Οἶτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τεχνίγεια. ἐστὶ δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρος καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμός ἴδρυται Ἡρακλῆος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδεδόμητο δὲ ταῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς, καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειξαν δὲ Φωκῆες τὸ ταῖχος δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἤλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήν περ νῦν ἔκτε-

αται. ὅτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρί-
φασθαι σφας τοῦτο προσφυλάξαντο οἱ Φωκῆες, καὶ τὸ
ὔδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἄν
χαρὰδρωθεῖν ὁ χῶρος, πᾶν μηχανώμενοι ὅπως μὴ σφι
ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν. τὸ μὲν νυν τεῖ-
χος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλέον
αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο· τοῖσι δὲ αὐτῖς ὀρθώσασι
ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνασθαι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον.
κώμη δὲ ἐστὶ ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλτηνοὶ οὖνομα· ἐκ
ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177. Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι
ἐφαινοντο ἐπιτήδεοι· ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι καὶ
ἐπιλογισθέντες ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρ-
βαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκασθαι τὸν ἐπὶόντα
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὥς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃ ἐόντα ἐν
Περσῇ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐστρατεύοντο αὐτῶν
οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας περῆν, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν
ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον δια-
ταχθέντες, Ἀελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζ-
οντο τῷ θεῷ ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρώ-
θηκότες, καὶ σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους
γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Ἀελφοὶ δὲ
δεξάμενοι τὸ μαντήϊον πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βου-
λομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα
αὐτοῖσι, καὶ σφι δεινῶς καταρρώδεονσι τὸν βάρβαρον
ἐξαγγέλλαντες χάριν ἀθάνατον κατέθεντο· μετὰ δὲ
ταῦτα οἱ Ἀελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν
Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός
ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, καὶ

θυσίησί σφας μετήϊσαν. Δελοφοὶ μὲν νῦν κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179. Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξης στρατὸς ὁρμώμενος ἐκ Θέρμης πόλις παρέλαβε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιάθου, ἐνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι νῆες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροϊζηνίη τε καὶ Αἰγιναιή καὶ Ἀττική· προϋδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων ἐς φυγὴν ὥρμησαν.

180. Τὴν μὲν δὴ Τροϊζηνίην, τῆς ἤρχε Πηξίτιος, ἀντίκα αἰρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι· καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατείων αὐτῆς τὸν καλλιστεύνοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τὴν πρῶρην τῆς νηὸς ἔσφαξαν διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὖνομα ἦν Λέων· τάχα δ' αὖν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιο.

181. Ἡ δὲ Αἰγιναιή, τῆς ἐπιτηράρχης Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε Πύθω τοῦ Ἰσχερόου ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην, ὅς, ἐπειδὴ ἡ ναὺς ἡλίσκετο, ἐς τοῦτο ἀνταῖχε μαχόμενος ἐς ὃ κατακρουρηγῆθη ἅπας. ὥς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπροος, οἱ Πέρσαι, οὔτερ ἐπιβάτευσον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαι μιν περὶ πλείστου ἐποίησαντο, σμύρνησίν τε ἰώμενα τὰ ἔλκεα καὶ συνδόγος βυσσίνης τελαμῶσι κατεμίλυσσοντας· καὶ μιν, ὥς ὀπίσω ἀπείκοντο ἐς τὸ ἐκωτῶν στρατόπεδον, ἐπαδείκνυσαν ἐκπαγλόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ· τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηϊ ταύτῃ, περιεῖπον ὥς ἀνδράποδα.

182. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν, ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐπιτηράρχης Φόρμος ἀνὴρ Ἀθηναῖος,

φεύγουσα ἐξοικίλει ἐς τὰς ἐμβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ. ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπὶ πάλιν τὴν νῆα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδούμενοι πυνθάνονται παρὰ πηρῶν ἐκ Σκιάθου. πυνθόμενοι δὲ καὶ καταβρωδήσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μεταρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάζοντες μὲν τὸν Εὐριπον, λαίποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης.

183. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπὶ ἡλῶσαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλούμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγγύστε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ, ἑνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλείας ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπτιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπτιάδος ἁπλῆς.

184. Μέχρι μὲν νῦν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλῶν ἀπαθῆς τε κακῶν ἦν ὁ στρατός, καὶ πληθὺς ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τόσον· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας, ἰουσεῶν ἐπὶ καὶ διηκοσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἐθνέων ἔοντα ὁμίλον τέσσαρας καὶ εἴκοσι μυριάδας καὶ πρὸς χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὥς ἀνὰ διηκοσίους ἀνδρας λογιζόμενοισι ἐν ἐκάστη νηϊ. ἐπαβάτηνον δὲ ἐπὶ τουτίων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβα-

τῶν, Περσίων τε καὶ Μήδων καὶ Σακίων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὁμιλος γίνεσθαι τρισμύριοι καὶ ἑκα-
 κισχίλιοι καὶ πρὸς διηκόσιοι τε καὶ δεκά. προσθήσω δ'
 ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἡριθμῶ τοὺς ἐκ τῶν πεντη-
 κοντίων, ποιήσας ὅ τι πλέον ἦν αὐτῶν ἢ ἔλασσον ἂν
 ὀγδῶκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελήχθη δὲ ταῦτα τὰ
 πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια. ἥδη ὦν
 ἄνδρες ἂν εἴεν ἐν αὐτοῖσι τέσσαρες μυριάδες καὶ εἴκοσι.
 τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐόν
 πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύ-
 τησι ἑπτὰ καὶ πρὸς ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦ δὲ
 πεζοῦ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο, τῶν δὲ
 ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες. προσθήσω δ' ἔτι τούτοις τὰς
 καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους καὶ τοὺς τὰ ἄρμα-
 τα Αἰθίους, πλήθος ποιήσας δισμύριους ἄνδρας. καὶ δι
 τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλήθος συντιθέμενον
 γίνεσθαι διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ
 πρὸς χιλιάδες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦτο
 μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίας στρατεύμα ἐξαναχθέν εἰρη-
 ται, ἄνθ' τε τῆς Θερραπῆθης τῆς ἐπομένης καὶ τῶν σιτα-
 γωγῶν πλοίων καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοις.

185. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγρόμενον στρατεύμα
 ἔτι προσλογιστῆαί τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ δό-
 κησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηάκης Ἑλλη-
 νες καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηάτῃ παρ-
 εἶχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ἐκ μὲν νυν τούτων τῶν νεῶν
 ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ
 τὸν Θρήϊκας παρείχοντο καὶ Παίονες καὶ Ἑορδοὶ καὶ
 Βοττιαῖοι καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος καὶ Βρύγοι καὶ Πίε-
 ρες καὶ Μακεδόνες καὶ Παφραῖβοι καὶ Αἰνιῆνες καὶ

Δόλοπες καὶ Μάγνητες καὶ Ἀχαιοὶ καὶ ὅσοι τῆς Θρηῆς τὴν παραλίην νέμονται, τούτων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες καὶνησι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίας γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχῃμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἐξήκοντα καὶ τέσσερες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκακίδεκα καὶ δεκάς.

186. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἑόντος ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν θεωρητὴν τὴν ἐπομένην τούτοις καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοις ἑόντας καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σφας ποίω ἴσους ἐκείνοις εἶναι, καὶ οὕτε πλεῦνας οὕτε ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνησι. οὕτω πεντηκισίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτώ καὶ χιλιάδας τρεῖς καὶ ἑκατοντάδας δύο καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρεῖον μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλῆων.

187. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμὸς. γυναικῶν δὲ σκοποειῶν καὶ παλλακείων καὶ εὐνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεπεία ἀριθμὸν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων πτηνῶν τῶν ἀχθοφόρων καὶ κνυῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων, οὐδ' ἂν τούτων ὑπὸ πλῆθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμὸν. ὥστε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τὰ σιτία ἀντέχρησε θῶνμά μοι μυριάσι τοσαύτησι. εὐρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χολίκα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε καὶ μηδὲν πλέον, ἔνδεκα μυριάδας μεδίμων ταλομένης

ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς τριηκοσίους τε ἄλλους μεδί-
μους καὶ τεσσαράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ
ὑποζυγίοισι καὶ πούσιν οὐ λογίζομαι. Ἄνδρῶν δ' ἰουσιῶν
τεσποντέων μυριάδων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάρτος
οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιωμακίωτέρος ἦν αὐτοῦ Σέρξω ἔχειν τοῦτο
τὸ κράτος.

188. Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπαί τε ὀρμηθεὶς
ἔπλεε καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν
τὸν μεταξὺ Κασθαναιῆς τε πόλιος ἔοντα καὶ Σηπιάδος
ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νῆων ὤρμεον πρὸς γῆν, ἄλ-
λαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυράων· ἅτα γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ
ἔοντος οὐ μέγαλον, πρόκροσσαι ὀρμύοντο ἐς πόντον καὶ
ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω, ἅμα δὲ
ῥοθρῶν ἐξ αἰθέρης τε καὶ νηνεμῆς τῆς θαλάσσης ζεσάσης
ἐπέπασέ σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπη-
λιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντιῆν καλεοῦσι οἱ παρὶ ταῦτα τὰ
χωρῖα οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νῦν αὐτῶν ἀνέξομενον ἔμαθον
τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμου, οἱ δ' ἔρθησαν
τὸν χειμῶνα ἀνασπᾶσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε πε-
ριῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν· ὅσας δὲ τῶν νῆων μεταρσίας
ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἰπνοὺς καλεομένους τοὺς ἐν
Πηλῶν, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν
Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ
ἐς Κασθαναιήν ἐξεβράσσοντο. ἦν δὲ τοῦ χειμῶνος χρεῖ-
μα ἄφορητον.

189. Λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορρῆν ἐκ
θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστι-
οῦ τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορρῆς δὲ
κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν, Ὡρε-
θυήν τὴν Ἐρεχθίδος. κατὰ δὲ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθη-

ναῖοι, ὥς φάτις ὤρεται, συμβαλλόμενοι σφι τὸν Βορῆν γαμβρόν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοῆς ἐν Χαλκίδι ὥς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἣ καὶ πρὸ τούτου, ἔθύνον τε καὶ ἐπεκαλέοντο τὸν τε Βορῆν καὶ τὴν Ὠρειθυίην τιμωρῆσθαι σφι καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὥς καὶ πρότερον περὶ Ἀθῶν. εἰ μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ Βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὧν Ἀθηναῖοι σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορῆν πρότερον καὶ τότε ἐκείνα καταργάσασθαι, καὶ ἱρὸν ἀπαλθάντες Βορέω ἰδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Πισσόν.

190. Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσίων οὐκ ἐλάσσονας, ἀνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλήθος ἄφθονον, ὥστε Ἀμεινοκλέϊ τῷ Κρηίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα μεγάλως ἡ ναυηγίῃ αὕτη χρησιτὴ ἐγένετο, ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνέλλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα, θήσαντοὺς τε τῶν Περσέων εὖρε, ἅλλα τε [χρύσεια] ἄφατα χρήματα περιεβάλλετο. ἀλλ' ὁ μὲν τᾶλλα οὐκ εὐτυχέων εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος.

191. Στρατηγῶν δὲ ὀκτάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθειρομένων οὐκ ἐπὶν ἀριθμός· ὥστε δέισαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφι κακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχέματς τρεῖς· τέλος δὲ ἔντομά τε ποιεῦντες καὶ καταβδοντες γόησι τῷ ἀνέμῳ οἱ μάγοι, πρὸς τε τούτοις καὶ τῇ Θέτῃ καὶ τῇσι Νηρηΐσι θύοντες ἐπαιψαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἣ ἄλλως πως αὐτὸς

ἐθέλων ἐκόπασα. τῇ δὲ Θέτι ἔθνον πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθείη ὑπὸ Πηλῆος, εἴη τε ἅπαντα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπτιὰς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Ἰννησιῶν. Ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαιοντο.

192. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, καὶ ἥς ὁ χειμὼν ὁ πρῶτος ἐγένετο, ἐσήμαινον πάντα τὰ γινόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ ὥς ἐπύθοντο, Ποσειδῶνι σωτήρι εὐξάμενοι καὶ σπονδὰς προχέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἡπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπίσαντες ὀλλῆγας τινας σφι ἀντιξοὺς ἔσσεσθαι νῆας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχουν, Ποσειδῶντος σωτήρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τὸδε νομίζοντες.

193. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὥς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ πῦμα ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νῆας ἔπλεον παρὰ τὴν ἡπειρον, κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνητῆς ἰθαῖαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασίων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνητῆς, ἐνθα λέγεται τὸν Ἡρακλῆα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργεῖος ἐπ' ὕδαρ παμφθῆντα, οὗτ' ἐπὶ τὸ πῶς ἔπλεον ἐς Αἴαν τὴν Κολχίδα· ἐνθεῖται γὰρ ἔμμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πῆλαγος ἀφῆσαν· ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ ὄνομα γέγονε Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὦν ὄρμον οἱ Ἑξέρτω ἐποιεῖντο.

194. Πεντακαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτιῶν ἔτυχόν τι ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ πῶς κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας. ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλείοντες ἐσέτεσσον ἐς τοῖς

πολεμίους· τῶν ἐστρατήγεω ὁ ἀπὸ Κίμης τῆς Διολίδος ὑπαρχος Σανδῶκης ὁ Θαμασίον, τὸν δὴ πρότερον τούτων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπ' αὐτῇ τοιῇδε λαβὼν ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιλεῶν δικαστέον· ὁ Σανδῶκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνακρεμασθέντος ὡν αὐτοῦ, λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὖρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλῆιον· εὐρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνούς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἶη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγῶν μὴ ἀπολέσθαι περιῆν, τότε δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγῶν ἔσεσθαι· ὡς γὰρ σφας εἶδον προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἁμαρτιάδα, ἐπαναχθέντες εὐπετέως σφας εἶλον.

195. Ἐν τούτων μὴ Ἀρίδαλις πλέων ἦλω, τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ, ἐν ἐτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πανθύλος ὁ Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφας τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπτιάδα, μὴ τῇ περιγενομένη καταπλέων ἐπ' Ἀρταμίσιον ἦλω. τούτους οἱ Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πνθίσθαι ἀπὸ τῆς Πέρσεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδωμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν.

196. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδῶκα στρατηγείην, ἀπῆκετο ἐς Ἀφέτας. Πέρσης δὲ καὶ ὁ πρῶτος πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαΐης ἐσβεβλημένος ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιάς, ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἄμειλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑαυτοῦ, ἀποπαιρῶμενος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πνθόμενος ὡς ἀρίστη εἶη τῶν ἐν Ἑλ-

λησι· ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἔπει ἐλίποντο πολλόν. τῶν μὲν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀτόχωνος μαῦνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ρέεθρον πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιῇ ποταμῶν ρεόντων οὐδὲ ὅσπερ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἡπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε αἰ μὴ φιλοῦρας.

197. Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγήσθαι ἕλαγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ παρὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Λαερτυσίου Διὸς, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο Φοῖβῳ μόρον σὺν Ἴνοϊ βουλεύσας, μετέπειτα δὲ ὡς ἐκ Θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοις αἰθλοὺς τοιούσδε· ὅς ἂν ἢ τοῦ γένους τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανῆϊον, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι (λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανῆϊον οἱ Ἀχαιοί), ἣν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅπως ἔξωσι πρὶν ἢ θύσασθαι μέλλῃ· ὡς τ' ἔτι πρὸς τούτοις πολλοὶ ἤδη τῶν μαλλόντων τούτων θύσασθαι δαίσαντες οἰχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν, χρόνου δὲ προϊόντος ὀπίσσω πετελθόντες ἦν ἀλλοσκῶνται ἐσπελθόντες ἐς τὸ πρυτανῆϊον, ὡς θύεται τε ἐξηγέοντο, στάμμασι πᾶς πυκασθεὶς καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθεὶς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτίσσωρον τοῦ Φοῖβου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιουμένων Ἀχαιῶν ἐκ Θεοπροπίου Ἀθάμας τὸν Αἰόλου καὶ μαλλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρύφυστο, ποιήσας δὲ τοῦτο τοῖσι ἐπιγεγομένοις ἐξ ἐκείνου μῆριν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε, τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίαν ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος δεύετο.

198. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαίῃ· ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦν ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηγίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χώρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρύς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός· περὶ δὲ τὸν χώρον τοῦτον οὖρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβρατα περικληθεῖς πᾶσαν τὴν Μηλίδαν γῆν, Τρηχίναι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μὲν νῦν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπ' Ἀχαΐης Ἀντικύρη, παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχεῖος ῥέων ἐξ Αἰνιήρων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου διὰ εἰκοσὶ κου σταδίων ἄλλος ποταμὸς τῷ οὐνομα καῖται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλεῖ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου δὲ ἄλλων εἰκοσι σταδίων ἄλλος ποταμὸς ἐστὶ ὃς καλεῖται Μέλας.

199. Τρηχὺς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πάντα στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' αὐτὴν Τρηχὺς πεπόλισται· δισχισιὰ τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὐρεος τὸ περικληθεῖς τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην, ἔστι διασφάξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχίτος, διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπωρέην τοῦ οὐρεος.

200. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ, ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τούτων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοῖ. κατὰ δὲ τὸν Φοῖνικα ποταμὸν στενωτότατόν ἐστι· ἁμαξίτος γὰρ μία μόνη δέδιμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλείων κώμη τέ ἐστι τῇ οὐνομα Ἀνθήλη καῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ.

καὶ χώρος περὶ αὐτὴν εὐρύς, ἐν τῷ Ἀήμητρός τε ἱόν
Ἀμφικτυονίδος ἴδρυται, καὶ ἔδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι καὶ
αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱόν.

201. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς
Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ
καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλή-
νων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ παριούτων
Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι
τοῖσι χωρίοισι, ἐπεκράτες δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορρῇ ἄνε-
μον ἔχοντων πάντων μέχρι Τρηχίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς
νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς
ἡπείρου.

202. Ἦσαν δὲ οἷδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν
Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ Σπαρτιωτῶν τε τριηκόσιοι
ὀπλίται καὶ Τεγεστέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεις
ἐκατέρων, ἐξ Ὀρχομανοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας εἴκοσι καὶ ἑκα-
τὸν καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν
Ἀρκάδων· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ Φλι-
σύντος διηκόσιοι καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα· οὗτοι μὲν
ἀπὸ Πελοποννήσου παρήσαν· ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν Θεσπι-
ῶν τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι.

203. Πρὸς τούτοισι ἐπικλήτοι ἐγένοντο Λοκροὶ τε
οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γάρ
σφας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων
ὥς αὐτοὶ μὲν ἦκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ
τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέραν, ἥ θά-
λασσά τε σφι εἴη ἐν φυλακῇ ὑπὲρ Ἀθηναίων τε φρουρεο-
μένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν
ταχθέντων, καὶ σφι εἴη δαυὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι
τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δι

θνητὸν οὐδὲν οὐδὲ ἔσσεσθαι τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γνω-
μένῳ οὐ συνεμίχθη, τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτῶν μέγιστα
ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἔοντα θνητὸν, ἀπὸ
τῆς δόξης πεσείιν ἄν. οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβόη-
θουν ἐς τὴν Τρηχῖνα.

204. Τούτοις ἦσαν μὲν νῦν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ
κατὰ πόλιν ἐκάστων, ὃ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ
παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν
Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδου τοῦ Λέοντος τοῦ Εὐρυκράτι-
δου τοῦ Ἀναξάνδρου τοῦ Εὐρυκράτους τοῦ Πολυδώρου
τοῦ Ἀλκαμένους τοῦ Τηλέκλου τοῦ Ἀρχέλου τοῦ Ἡγησί-
λου τοῦ Δορύσσου τοῦ Λεωβότου τοῦ Ἐχρεστῆτος τοῦ
Ἡγίου τοῦ Εὐρυσθένης τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστο-
μάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου τοῦ Ἡρακλῆος, κτησά-
μενος τὴν βασιλιῆν ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου.

205. Διὼν γάρ οἱ ἔοντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν,
Κλεομένεος τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος
περὶ τῆς βασιλιῆς. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένους ἄπαι-
δος ἔρσεως γόνου, Δωριέως τε οὐκίτι ἔοντος, ἀλλὰ τε-
λευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίᾳ, οὕτω δὲ ἐς Λεωνίδην
ἀνέβαινε ἡ βασιλιῆ, καὶ διότι πρότερος ἐγγόνος Κλεομ-
εότου (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδου παῖς)
καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένους θυγατέρα. ὃς τότε ἦν ἐς
Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστρωτάς
τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἔοντες. παρα-
λαβὼν δὲ ἀπίκτετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λο-
γισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεω Λεοντιάδης ὁ Εὐρυ-
μάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποίησατο
Λεωνίδης μούνονος Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων με-
γάλης κατηγόρητο μηδίζειν· παρεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον

θίλων εἰδέναι, εἴτε συμπεμψουσι εἴτε καὶ ἀπαρέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην· οἱ δὲ ἄλλοφρονέοντες ἔπαμπον.

206. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λαωνίδην πρώτους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὀρώντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται, μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἢ αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους· μετὰ δὲ, Κάρνεια γὰρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἔμαλλον ὀρτάσαντες καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ κατὰ τάχος βοηθήσαν πανδημεῖ. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνέναντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ τὸντο Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα· οὕτως δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθῆσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἔπαμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενέωντο ποιήσιν.

207. Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπαυρὴ πύλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρώδεοντες ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε ἐλθούσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λαωνίδης δὲ Φωκίων καὶ Λοκρῶν περισπερχέοντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ αὐτοῦ τε μένειν ἐφημίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλεις καλεούντάς σφι ἐπιβοηθήσειν ὥς ἐόντων αὐτῶν ὀλγῶν στρατὸν τῶν Μήδων ἀλέξασθαι.

208. Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπαμπε Εἰρξῆς κατάσκοπον ἱππέα ἰδέσθαι ὁπόσοι τέ εἰσι καὶ ὅ τι ποιοίεν. ἀπηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὥς ἀλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιῇ ὀλγῇ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὥς εἶησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λαωνίδης ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὥς δὲ προσέλασε ὁ ἱππὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθελῆτό

τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀπορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὄπλα ἔκατο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὦρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτανιζομένους. ταῦτα δὴ θρώμενος ἐθωύμαζε καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὁπίσω κατ' ἡσυχίην· οὔτε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς· ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξῃ τάπερ ὁπώπῃε πάντα.

209. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἔόν, ὅτι παρασκευάζοντο ὥς ἀπολεýμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ' αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μεταπέμψατο Δημάρτην τὸν Ἀριστινὸς ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθῆλῳ μαθῆναι τὸ ποιεύμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε· Ἦκουσας μὲν μεν καὶ πρότερον, οὔτε ὀρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, παρὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ γέλῳτά με ἔθου λέγοντα τῇ περ ὥρων ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθινήν ἀσκῆναι ἀντὶα σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἀκουσον δὲ καὶ νῦν. οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκται μαχεσόμενοι ἡμῖν παρὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γὰρ σφι οὕτω ἔχων ἐστὶ· ἐπεὶ μὲν ἄλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεύονται. ἐπίστασο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέφειν, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τό σε, βασιλεῦ, ὑπομένει χεῖρας ἀνταυρόμενον· νῦν γὰρ πρὸς βασιλῆην τε καλλίστην τῶν ἐν Ἑλλήσι

προσφέρειναι καὶ ἄνδρας ἀρίστους. Κάτω τε δὴ ἄπιστα
 Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα
 ὄντινα τρόπον τοσούτοι ἐόντες τῇ ἐωντοῦ στρατιῇ μα-
 χέσονται. ὁ δὲ εἶπε· Ὡ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀν-
 δρὶ ψεύστη, ἢ μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐμβῇ τῇ ἐγὼ λέγω.

210. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξα. τίσσε-
 ρας μὲν δὴ παραξήκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφας ἀπο-
 δρῆσεν· πέμπτη δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ
 ἐφαίνοντο ἀναιδέῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρῶμενοι μένειν.
 πέμπτη ἐπ' αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς,
 ἐντειλάμενός σφας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἐων-
 τοῦ. ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι
 ἐπιπτον πολλοὶ, ἄλλοι δ' ἐπεσῆσαν καὶ οὐκ ἀπῆλαντον,
 καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ' ἐποίουν παντί
 τεω καὶ οὐκ ἥμισυ αὐτῶ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἀν-
 θρωποι εἰεν, ὀλγοὶ δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι'
 ἡμέρης.

211. Ἐπεὶ τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιερίποντο, ἐν-
 θαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξῆσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεχάμενοι
 ἐπῆσαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἡγε-
 ῖν Υδάρνης, ὡς δὴ οὗτοι γε εὐπετέως καταργασόμενοι. ὡς
 δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέ-
 ροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ὅτι ἐν
 στεينوπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι βραχυτέροισι
 χρῶμενοι ἢ περ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρή-
 σασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἀλλὰ
 τε ἀποδυνάμει ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξ-
 πιστάμενοι, καὶ ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἄλλες φεύγε-
 σκον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέωντες φεύγοντας βοῇ τε
 καὶ πατάγῳ ἐπῆσαν· οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπὲρ

στρεφον ἄντιοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλῆθει ἀναριθμήτους τῶν Περσίων· ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιητίων ἐνθαῦτα ὀλγοί. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνάτο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρωόμενοι καὶ κατὰ τέλῃ καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαννον ὀπίσω.

212. Ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλεὺς θησόμενον τρεῖς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δέσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. Τότε μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο, τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλῃσιν· ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπισαντές σφεας κατατετριωματοῖσθαι τε καὶ οὐκ οἶους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταδρασθαι συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξεις τε καὶ κατὰ ἔθνη κακοσμημένοι ἦσαν καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκίων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν. ὥς δὲ οὐδὲν εὗρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνώρων, ἀπήλαννον.

213. Ἀπορέοντος δὲ βασιλέως ὅ τι χρήσεται τῷ παρίοντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθέ οἱ ἐς λόγους ὥς μέγα τι παρὰ βασιλέως δοκέων οἴσεσθαι, ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὖρος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτη ὑπομαίναντας Ἕλληνας. ὕστερον δὲ δέσας Λακεδαιμονίους ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην, καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηναῖος οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτητα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι

σημανέω, τιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἴσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε.

214. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὥς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυθαλλὸς Ἀντιπυρεὺς εἰσὶ οἱ εἰπαντες πρὸς βασιλέα τούτους τοὺς λόγους καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρή σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπακήροξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυθαλλῷ ἀργύριον ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηγινίῳ, πάντως καὶ τὸ ἀτραπέσιαιον πυθόμενοι· τοῦτο δὲ φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτήν οἶδαμεν. εἰδεῖη μὲν γὰρ ἂν καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεύς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὁμιληκῶς εἴη· ἀλλ' Ἐπιάλτης γάρ ἐστι ὁ περιηγησάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω.

215. Εὐρέτης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἦρσε τὰ ἐπίσχετο ὁ Ἐπιάλτης καταργάσασθαι, αὐτίκα περιχαρὲς γενόμενος ἔπαμπε Ὑδάρνεα καὶ τῶν ἐστρατήγεω Ὑδάρνης. ὥρμιατο δὲ παρὶ λύχνων ἀφ' ἑκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιεῖς, ἐξουρόντες δὲ Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκίας, τότε ὅτε οἱ Φωκεῖς φράξαντες ταίχεϊ τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τοσοῦδε καταδέδεκτο εἶναι οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι.

216. Ἐχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος, οὐνομα δὲ τῇ οὐρεῖ τούτῃ καὶ τῇ ἀτραπῷ τέντω καίται, Ἀνόπαια· ταίνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχην τοῦ οὐρέος, λίγχι δὲ κατὰ τὴν Ἀλπηνὸν πόλιν, πρῶτην εἶδον τῶν Δοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ

Μελάμπρογόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Καρκώπων ἕδρας, τῇ καὶ τὸ στεννότατόν ἐστι.

217. Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντας οὖρα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων. ἡγὼς τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, Φωκίων χίλιοι ὀπλίται, φυόμενοι τε τὴν σφετέρην χώραν καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφύλασσετο ὑπὸ τῶν εἴρηται, τὴν δὲ διὰ τοῦ οὐρεος ἀτραπὸν ἐθελονταὶ Φωκίης ὑποδεξάμενοι Δωονίδῃ ἐφύλασσαν.

218. Ἐμαθὸν δὲ υφρας οἱ Φωκίης ὥδε ἀναβεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ οὖρος πᾶν ἰὸν δρυῶν ἐπέπλεον. ἦν μὲν δὴ νημερὴς, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὥς οἶκός ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνὰ τε ἕδραμον οἱ Φωκίης καὶ ἐνέδυνον τὰ ὄπλα, καὶ ἀντίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν. ὥς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἐν θῶνματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδὲν σφί φανήσεσθαι ἀντίξουν, ἐνεκύρησαν σιρατῶ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρώδηςας μὴ οἱ Φωκίης ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός· πυνθόμενος δὲ ἀτρεκέως διάτασσε τοὺς Πέρσας ὥς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκίης ὥς ἐβάρλλοντο τοῖσι τοξεύμασι παλλοῖσί τε καὶ πικνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὐρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὥς ἐπὶ σφέας ὠρμήθησαν ἀρχὴν, καὶ παρσπευάδατο ὥς ἀπολεσόμενοι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόντον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ

Ἵδάρνεα Πέρσαι Φοκίων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος.

219. Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης, εἰδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσσεσθαι ἅμα ἡοῖ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἔσαν οἱ εξαγγεῖλαντες τῶν Περσέων τὴν περὶ οδον. οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφραγίσαντες ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι· οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μῖναι αὐτοῦ παρασκευάδατο.

220. Λέγεται δὲ καὶ ὥς αὐτὸς σφραγίσας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιατῶν τοῖσι παρεοῦσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἡλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλεῖστός εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ἥσθετο τοὺς συμμάχους ἔοντας ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, καλεῦσαι σφραγίσας ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλάττετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείβετο. ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιατήσιν χρωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου ἀντίκα κατ' ἀρχαῖς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλεῖα σφῶν ἀπολέσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπσοι ἐξαμέτροισι χρᾶ λέγοντα ὥδε·

Ὑμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδέες ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσιν.

πέρθεται, ἥ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλείους δὲ γενέθλης
 πενθήσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαιμόνος οὔρος.
 οὐ γὰρ τὸν ταύρων στήσει μένος οὐδὲ λεόντων
 ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἔφημι
 στήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται.

Ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον
 κλέος καταθύεσθαι μόνων Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι
 τοὺς συμμάχους μᾶλλον ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω
 ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους.

221. Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλαχιστον τού-
 του πέρι γέγονε· οὐ γὰρ μούνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ
 τὸν μάντιν ὃς εἶπτο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν
 Ἀκαρνηῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμπο-
 δος, τοῦτον τὸν εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφί
 ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμψων, ἵνα μὴ
 συναπόληται σφί. ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ
 ἀπαλίπτο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἔοντα οἱ
 μουννογενέα, ἀπέπεμψε.

222. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴ-
 χοντό τε ἀπιόντες καὶ ἐπαίθοντο Λεωνίδῃ· Θεσπιᾶς δὲ
 καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μόνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι.
 τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον καὶ οὐ βουλόμε-
 νοι (κατεῖχε γὰρ σφας Λεωνίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποι-
 εύμενος), Θεσπιᾶς δὲ ἐκόντες μάλιστα· οἱ οὐκ ἔφασαν
 ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξε-
 σθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἑστρατήγησε δὲ
 αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμω.

223. Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἤλλου ἀνατείλαντος σπονδὰς
 ἐποιήσατο, ἐπισχὼν χρόνον ἐς ἀγορῆς καὶ μάλιστα πλη-
 θύωσιν πρόσοδον ἐποιεῖτο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἔξ' Ἐπι-

άλτεω οὕτω· ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεος ἡ κατάβασις σπαντομωτέρη τέ ἐστι καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν, ἤπαρ ἡ περιόδός τε καὶ ἀνάβασις. οἱ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ ἀνέχενος. τὸ μὲν γὰρ ἔργον τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στενωπόρια ἐμάχοντο. τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στενῶν ἔπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων· ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελευτῶν ἔχοντες μάστιγας ἐβρόάπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ διαφθείροντο, πολλῷ δ' ἐπιπλεῦντες κατεπατέοντο ζῶοι ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ἄτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφί ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιμόντων τὸ οὐρος, ἀπεδείκνυντο βώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους παραχρῶμενοί τε καὶ ἀτέοντες.

224. Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσι αὐτῶν τηρεῖσθαι ἐτύχανε κατεηγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι ματ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητῶν, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσῶν πίπτουσι ἐνθάυτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρεῖον δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνειω θυγατρὸς Φραταγοῦνης γεγονότες Δαρεῖον. ὁ δὲ Ἀρτιάνης Δαρεῖον μὲν τοῦ βασιλέως ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμειω παῖς· ὃς καὶ ἐκδιδούς τὴν θυ-

γατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑαυτοῦ ἐπέδωκε, ὥς μούνου οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου.

225. Ξέρξῳ τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθ' αὐτὰ πίπτουσι μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδου, Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠδισμὸς ἐγένετο πολλός, ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συναστήκας μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο. ὥς δὲ τούτους ἦκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἐταροιοῦτο τὸ νῆκος. ἔς τε γὰρ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἴζοντο ἐπὶ τὸν κολωνόν πάντες ἅλεις οἱ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ, ὅκου νῦν ὁ Μιδίνος λέων ἔστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφείας τῇ χώρῃ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύγγανον εἰ περιβοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχουσιν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τεύχους συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοτε περισταδόν.

226. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιάτης Διηγάης, τὸν τότε φασὶ εἰπεῖν τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῆξαι σφας τοῖσι Μήδοισι, πυνθόμενον πρὸς τῶν Τρηχινίων, ὥς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥμιον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὀιστιῶν ἀποκρίπτουσι· τοσοῦτό τι πλήθος αὐτῶν εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις εἰπεῖν, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὥς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρίπτοντων τῶν Μήδων τὸν ἥμιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ.

ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιοντότροπα ἔπαθ' ἑκαστὸς *Δακεδαίμων* τὸν *Δακεδαίμονιον* λιπέσθαι μνημόσυνα.

227. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεύσαι λέγονται *Δακεδαίμονιοι* δύο ἀδελφοὶ, Ἀλφείος τε καὶ Μάρων, Ὁρσιφάντου παῖδες. Θεσπιδέων δὲ εὐδοκίμῃς μάλιστα τῇ οὐνομᾷ ἦν *Διθύραμβος* Ἀρματίδου.

228. Θαφθεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇπαρ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ *Λεωνίδου* ἀποπαμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λόγοντα τάδε·

*Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.*

Ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ *Σπαρτιήτῃσι* ἰδίῃ.

Ἦ ξεῖν', ἀγγέλλειν *Δακεδαίμονιοις*, ὅτι τῇδε
κειμένα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Δακεδαίμονιοι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι τόδε·

*Μνήμα τόδε κλεινοῦ Μεγιστία, ὃν ποτὲ Μῆδος
Σπερχεῖδον ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε Κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.*

Ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπιγράμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφας οἱ ἐκμοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίῳ Σιμωνίδῃς ὁ *Λακεδαιμόνιος* ἐστὶ κατὰ ξενίην ὁ ἐπιγράψας.

229. Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται *Εὐκλῆτον* τε καὶ *Ἀριστόδημον*, παρὸν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς *Σπάρτην*, ὥς μεμνημένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ *Λεωνίδου* καὶ κατεκίετο ἐν Ἀλκηνόισι ὀφθαλμοῦντας ἐς τὸ ὄσχατον, ἢ εἴγε μὴ ἐβούλοντο νοστήσαι, ἀποθανεῖν

ἅμα τοῖσι ἄλλοισι, παρὸν σφι τοῦτων τὰ ἔσχα ποιέειν οὐκ ἐθαλῆσαι ὁμοφρονέειν, ἀλλὰ γνώμῃ διανοιχθέντας Εὐρυτον μὲν πυθόμενον τὴν τῶν Παρσέων παρίσδοι, αἰτήσαντά τε τὰ ὄπλα καὶ ἐκδύνα, ἄγειν αὐτὸν καλεῦσαι τὸν εἰλωτα ἐς τοὺς μαχομένους· ὅπως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὄμιλον διαφθαρῆναι, Ἀριστόδημος δὲ λαιποφυγέοντα λαιφθῆναι. εἰ μὲν νυν ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγῆσαντα ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην, ἣ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομὴν γινώσθαι, θεαταὶν ἐμοὶ οὐκ ἂν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθίσθαι· νυνὶ δὲ τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθαλῆσαντος δὲ ἀποδινήσαν, ἀναγκάως σφι ἔχειν μνηίσαι μεγάλως Ἀριστόδημον.

230. Οἱ μὲν νυν οὕτω σφθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε· εἰ δὲ ἄγγελον παμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἔξον αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην οὐκ ἐθαλῆσαι, ἀλλ' ἐπιπονεύοντα ἐν τῇ ὁδῷ παρεγένεσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν.

231. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαιμόνα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην· πάσχων δὲ τοιάδε ἡτίμωτο, οὔτε οἱ πῶρ οὐδέ τις ἦναιε Σπαρτιητέων, οὔτε διαλέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρένας Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Ἑλλασταίῃσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην.

232. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηποσίων τοῦτων παρεγένεσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὥς ἡτίμωτο, ἀπάγξασθαι.

233. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λαοντιάδης ἐστρατήγεα, τῶς μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἔοντες ἐμάχοντο, ὑπὲρ ἀναγκαίης ἐχόμενοι, πρὸς τὴν βασιλέως στρατιήν· ὥς δὲ εἶδον κατυπείκταρα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λαωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπαιγόμενων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποσχισθέντες τούτων χεῖρας τε προέτασσον καὶ ἦισαν ἄσπον τῶν βαρβάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὥς καὶ μηδίζουσι καὶ γῆν τε καὶ ὕδαρ ἐν πρώτοισι ἔδωσαν βασιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικολατο, καὶ ἀνατίοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλεῖ· ὥστε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο· εἶχον γάρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων μάρτυρας. Οὐ μόντοι τὰ γε πάντα εὐτύχησαν· ὥς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινας καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῖντας αὐτῶν κελύσαντος Ξέρξεω ἔστιζον σιγῆματα βασιλῆα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λαοντιάδω, τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιέας, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων καὶ σθέντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

234. Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγωνίσαντο· Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρτην, εἰρώτα ἀρξάμενος ἐνθόνδε· Δημάρτηε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός. τιμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ, πόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τούτων ὅκασοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. Ὁ δ' εἶπε· Ὡ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν καὶ πόλις πολλή· τὸ δὲ θύλεις ἐμαθῆεν, εἰδήσεις. ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Ἐπάρτη πόλις ἀνδρῶν ἀτακτοσύλων μάλιστα. καὶ οὗτοι

πάντες εἰσι ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἱ γὰρ μὲν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι τούτοις μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ. ἔλπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· Δημάρκτης, τῶν τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν· ἴθι ἐξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διαξόδους τῶν βουλευμάτων οἷα βασιλεὺς γενόμενος.

235. Ὁ δ' ἀμείβετο· Ὡ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύσαι μοι προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἔστι φράζειν τὸ ἀριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριήκους ἀποσταλείας ἐπὶ τὴν Λάκαιαν χώραν. ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη τῇ οὐνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μείζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτησι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδικέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι, οὗτι τὸν σὸν στόλον προειδώς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμευόμενοι φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἔοντες οἰκῆτον οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλικομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀσθενὲς ἦδη τὸ Λακωνικὸν μόνον λαίπεται. ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στενός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συννομοσάντων ἐπὶ σοὶ μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέξο ἔσσεσθαι τοι. ἐκείνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὃς τὸν ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι.

236. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης ἀδελφεός τε εὖν Ξέρξῳ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρτυχῶν τε τῷ λόγῳ καὶ δέσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης

ποιεῖν ταῦτα· Ὡς βασιλεῦ, ὁρῶ σε ἀνδρὸς ἐνδεχόμενον λόγους, ὃς φθονεῖ τοι εὖ πρήσσοντι ἢ καὶ προδιδῶι πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούταισι χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παραούσῃσι τύχησι, τῶν νέες νεοανηγήμασι τετρακόσται, ἀλλὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψας περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλὲς δὲ ἔων ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται, καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρῆξει καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσθαι κείνοισι χρήσιμος οὔτε κείνοι σοί. τὰ σταντοῦ δὲ τιθέμενος εὖ γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀστυπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πληθὸς εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἐκντῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὥσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀντὶ Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲν τὸ παρὸν τρώμα ἀνιῶνται.

237. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· Ἀχαίμενες, εὖ τί μοι δοκέεις λέγειν καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάργητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοί, γνώμῃ μέντοι ἔσσοῦται ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ ἐκείνός γε ἐνδέξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοεῖ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος καὶ τῷ ἔόντι, ὅτι πολέμῃς μὲν πολίτῃ εὖ πρήσσοντι φθονεῖ καὶ ἔστω δυσμενὴς τῇ σιγῇ, οὐδ' ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ πολίτῃς ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκούντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσσω ἀρετῆς ἀνήκοι· σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι· ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ἔστι εὐμενέστατον πάντων,

συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα. οὕτω ὢν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρετον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, ἔχουσθαι τινα τοῦ λοιποῦ καλέω.

238. Ταῦτα εἰπας Ξέρξης διεξῆλθε διὰ τῶν νεκρῶν. καὶ Λαωνίδῳ, ἀκηκοὺς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἐποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δηλὰ μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοις, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἦμιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζῶντι Λαωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρενόμηνε, ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἀνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίησαν, τοῖσι ἐπιτέτακτο ποιεῖν.

239. Ἄνεμι δὲ ἐκείσε τοῦ λόγου τῇ μοι πρότερον ἐξέλιπε. Ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέταμψαν· ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγα πρότερον εἶπον· ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θάυμασίῳ. Δημάρετος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος φυχὼν ἐς Μήδους, ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἶκός ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὖνοος Λακεδαιμονίοις· πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνόη ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων· ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατεῖν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοις ὁ Δημάρετος καὶ πνυθόμενος ταῦτα ἠθέλησε Λακεδαιμονίοις ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν, μὴ λαμφθῆναι· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιαῦτα· δελτίον δίπτυχον λαβὼν τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλῆος γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα ὀπίσω ἐπέτεξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον

μηδὲν πρῆγμα παρέχει πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἔπει δὲ καὶ ἀπίεστο ἐς τὴν Λακεδαιμόνα, οὐκ εἶχον συμβαλεῖσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφί, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Δεωνίδεω δὲ γυνὴ Γοργὼ ὑπέθετο ἐπιφρασθεῖσα αὐτῇ, τὸν κηρὸν πᾶν καλεῦσθαι, καὶ εὐρήσειν σφείας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. παιθόμενοι δὲ εὖρον καὶ ἐπαλέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως λέγεται γενέσθαι.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΟΓΔΟΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΟΥΡΑΝΙΑ.

ΟΙ ΔΕ Ἕλληνας εἰς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέν-
τες ἦσαν οὕτως· Ἀθηναῖοι μὲν νέας παρεχόμενοι ἑπτὰ
καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας
Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ὄντες, συνεπλήρουν
τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσαράκοντα
νέας παρέχοντο, Μεγαρεῖς δὲ εἴκοσι· καὶ Χαλκιδεῖς
ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρεχόντων τὰς νέας,
Αἰγινήται δὲ ὀκτωκαίδεκα, Σικωνῖοι δὲ δυοκαίδεκα, Λα-
κεδαιμόνιοι δὲ δέκα, Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτὼ, Ἐρετριεῖς δὲ
ἑπτὰ, Τροιζήνιοι δὲ πάντα, Στυρεῖς δὲ δύο καὶ Κεῖοι δύο
τε νέας καὶ πεντηκοντίρους δύο· Λοκροὶ δὲ σφι οἱ
Ὀπούντιοι ἑπάρωθτον πεντηκοντίρους ἔχοντας ἑπτὰ.

2. Ἦσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτα-

μίαιον· εἰρηται δέ μοι καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλαχθεισῶν νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν, πᾶρες τῶν πεντηκοντέρων, μία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι. τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρείχοντο Σπαρτιῆται, Εὐρυβιάδης τὸν Εὐρυκλείδω. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὕτω ἔρασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύη, Ἀθηναίοισι ἔρυσθαι ἡγεμόνοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔρυσθαι στρατεύμα.

3. Ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὼν εἶη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα, καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὡς ἀπολέσται ἡ Ἑλλὰς, ὁρθὰ νοεῦντες· στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κῆκλόν ἐστι, ὅση πόλεμος εἰρήνης. ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶκον, μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτῶν, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ διωσάμενοι τὸν Πέρσέα περὶ τῆς ἑκάστου ἡδὴ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόσκεινται τὴν Πανσάνειω ὕβρι προῖσχύμενοι ἀπᾶλλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

4. Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφείτας καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ καταδόκουν, καταρῥωδήσαντες δρησμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφραγίσαι οἱ Εὐβοεῖς ταῦτα βουλευομένους ἐδέοντο Εὐρυβιάδω προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστι ἂν αὐτοὶ τέσσαρα τε καὶ

τούς οἰκέτας ὑπερδίδονται. ὥς δὲ οὐκ ἔπειθον, μεταβάν-
τες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν παίδουσι Θεμιστοκλῆα
ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα τάλαντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμέναν-
τες πρὸ τῆς Εὐβοῆς ποιήσονται τὴν ναυμαχίην.

5. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὥδε
ποιεῖ· Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ
πέντε τάλαντα ὥς παρ' ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς. ὥς δὲ οἱ
οὗτος ἀνεπέπειστο, (Ἀδεύμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κοριν-
θίων στρατηγός, τῶν λωπῶν ἡσπαιρε μοῦνος, φάμενος
ἀποπλώσσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρταμισίου καὶ οὐ παραμα-
νεῖν) πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας·
Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μὲν δῶρα
δώσω ἢ βασιλεὺς ἄν τοι ὁ Μήδων πέμπειαι ἀπολιπόντι
τούς συμμάχους. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ πέμπει
ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδεύμαντου τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗ-
τοι τε δὴ πληγέντες δώροισι ἀναπεπαισμένοι ἦσαν, καὶ
τοῖσι Εὐβοεῦσι ἐκχαρίστο, αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρ-
δησε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων, ἀλλ' ἠπιστάτο οἱ
μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων
ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

6. Οὕτω δὴ κατέμενάν τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ καὶ ἐναυ-
μάχησαν. ἐγένετο δὲ ὥδε· ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας
περὶ δαίην προῶν γινομένην ἀπῆκατο οἱ βάρβαροι, πνυ-
θόμενοι μὲν εἰ καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρταμισιον ναυ-
λοχεῖν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες,
πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν
δὴ τῆς ἀντίης προσπλώειν οὐκω σφι ἐδόκει τῶνδε εἵνεκα,
μή πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας ἐς φυγὴν ὁρ-
μήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνῃ καταλάβοι· καὶ ἔμελλον

δῆθ' ἐκφεύξασθαι, ἔδει δὲ μηδὲ πυρφόρον τῷ ἐκείνῳ λόγῳ ἐκφυγόντα παρηνέσθαι.

7. Πρὸς ταῦτα ὧν τάδε ἐμνησανόοντο· τῶν νεῶν ἀπασῶν ἀποκρίναντες δημοσίας περιπέμπτοντες ἔξωθον Σκιάθου, ὥς ἂν μὴ ὀφθῇσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλώουσαι Εὐβοίαν κατὰ τὰ Καφηρέα καὶ Γεραιστον ἐς τὸν Εὐριπον, ἵνα δὴ περιλάβοιεν οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτῶν τὴν ὀπίσω φέρονσαν ὁδόν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπτον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιδήσειν, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλώοντων ὡς ἤκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιπέμπτον, τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν ἐν τῇσι Ἀφείτῃσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν.

8. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, (ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλῆς Σκιωναῖος, δύτες τῶν τότε ἀνθρώπων ἀριστος, ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήμιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιβάλετο) οὗτος ὁ Σκυλλῆς ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον ἀντομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέσχε ὡς τότε. ὅτε μὲν δὴ τρόπον τὸ ἐνθεῦτεν εἴ τι ἀπῆκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀτρεκέως· θωνμάζω δὲ εἰς τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθία. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφείτων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπῆκετο ἐπὶ τὸ Ἀρταμῖσιον, σταδίους μάλιστα κῆ τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξιθῶν. λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδέσι βίβλα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τὰ δὲ μεταξέταρα ἀλη-

θία. παρὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεχέσθω, πλοῖα μὲν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρταμίσιον. ὥς δὲ ἀπύκτο, ἀντί-
κα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην, ὥς γέ-
νοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν παρὶ Εὐβοίαν.

9. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι
ἀντοῖσι ἐδίδουσιν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα τὴν ἡμέ-
ρην ἐκείνην αὐτοῦ μέναντάς τε καὶ αὐλισθέντας μετέ-
πειτα νύκτα μύσῃν παρέντας πορεύεσθαι καὶ ἀπαντᾶν
τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὥς οὐ-
δαίς σφι ἐπέπλωε, δελὴν ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυ-
λάξαντες αὐτοὶ ἐπανέπλων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπό-
πειραν αὐτῶν ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ
τοῦ διεκπλόου.

10. Ὅρέωντες δὲ σφας οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ
Ξέρξῳ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλώοντας νηυσὶ ὀλίγησι,
πάγχυ σφι μανίην ἐπανεύκοντες ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς
νέας, ἐλπίσαντές σφας εὐπετεῶς αἰρήσειν, οὐκ ὅτα κάρτα
ἐλπίσαντες. τὰς μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὀρέωντες ὀλίγας
νέας, τὰς δὲ θουτῶν πλήθει τε πολλαπλησίαις καὶ ἄμει-
νον πλωούσας, καταφρονήσαντες ταῦτα ἐκκλοῦντο αὐ-
τοὺς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὐνοοὶ
τοῖσι Ἕλλησι ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε
ἐποιεῦντο μεγάλην, ὀρέωντες παρεχομένους αὐτοὺς καὶ
ἐπιστάμενοι ὥς οὐδεὶς αὐτῶν ἀπινοοσθήσει· οὕτω ἀσθε-
νία σφι ἐφάνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα.
ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἄμεινον ἐποι-
εῦντο ὅπως αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν
δῶρα παρὰ βασιλέος λάμψεται. Ἀθηναίων γὰρ αὐ-
τοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατιόπεδα.

11. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὥς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν ἀντί-

πρωροι τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον, δεύτερα δὲ σημήναντος ἔργου ἔχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες, καὶ κατὰ στόμα. ἐνθ' αὐτὰ τριήκοντα νέας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων καὶ τὸν Ἰόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἰόντα ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἶλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήϊον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑταραιοῦς ἀγωνιζομένους νύξ ἐταλθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνας ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμιος μόνος τῶν σὺν βασιλεῖ Ἑλλήνων ἰόντων αὐτομολεῖ ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδωσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι.

12. Ὡς δὲ εὐφρόνη ἐγεγόνε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρους, ἐγένετο δὲ ὕδωρ τε ἁπλοστον διὰ πάσης τῆς νυκτός καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξαφορέοντο ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πρώρας τῶν νεῶν εἰλέοντο καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπῶν. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέσθαι ἐς οἷα κακὰ ἦγον· πρὶν γάρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ἐπέλαβε ναυμαχίῃ κρατερῇ, ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης ὄμβρος τε λάβρος καὶ ρεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρμημένα βρονταὶ τε σκληραὶ. καὶ τούτοις μὲν τοιαύτῃ νύξ ἐγένετο.

13. Τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτῶν περιπλώειν Εὐβοίαν ἢ αὐτὴ περ ἰούσα νύξ πολλὸν ἦν ἐπὶ ἀγριωτέρῃ, τοσούτῳ

ὅσῃ ἐν παλάγῃ φερόμενοισι ἐπέπιπτε, καὶ τὸ τέλος σφί ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι ἀντοῖσι χειμῶν τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο ἐοῦσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφύρῳ, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐπεισὶν οὖν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθῇ τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Παρσικόν, μηδὲ πολλῶ πλείον εἴη. οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης διαφθείροντο.

14. Οἱ δὲ ἐν Ἀφείησι βάρβαροι, ὥς σφί ἁσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρεμάς τε εἶχον τὰς νέας, καὶ σφί ἀπεχρῆστο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβώθεον νέες τρεῖς καὶ παντήκοντα Ἀττικάι. αὗται τε δὴ σφας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίῃ ἐλθοῦσα ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλώοντες τὴν Εὐβοίαν πάντες εἶησαν διαφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥρην, πλώοντες ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὥς εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλωον ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

15. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων νέας οὕτως σφί ὀλίγας λημάνεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ Εὐρέως δευμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακαλευσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. συνέπιπτε δὲ ὥστε ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρίπῳ, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λαωνίδαε τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκαλεύοντο, ὅπως μὴ παρήσουν ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς

βαρβάρους, οἱ δ' ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες τοῦ πόρου κρατήσουσι.

16. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξης ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηροειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐκπύλοντο, ὥς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐνθῦνεν οἱ Ἕλληνες ἐπ' ἀνέπλωόν τε καὶ συνήμωγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγένοντο. ὁ γὰρ Ξέρξης στρατὸς ὑπὸ μεγάρθεος τε καὶ πλήθθος αὐτὸς ὑπ' ἑωντοῦ ἔπιπτε, ταρασσομένων τε τῶν νεῶν καὶ περιπιπτονουσῶν παρὶ ἀλλήλας· ὅμως μέντοι ἀνταῖχε καὶ οὐκ εἶχε· δεινὸν γὰρ χρεῖμα ἐποσύντο ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολλοὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διαφθείραντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. Οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι.

17. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξης στρατιωτῶν ἡρίστουσιν, οἱ ἄλλα τε ἔργα μεγάλα ἀπεδείξαντο καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πάντα. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἡρίστουσιν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδης, ὃς δαπάνην οὐκ ἔτι παρεχόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε δημοσίοισι καὶ οὐκ ἔτι νηϊ.

18. Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἑκάτεροι, ἐς ὄρμον ἤπαιγοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες ὥς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως δὲ περιφθέντες καὶ οὐκ ἦμιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετριωμέναι ἦσαν, δρησμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα.

19. Νόψ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὥς αἱ ἀποφάγαι ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τό τε Ἰωνικὸν φύλον καὶ τὸ

Καρικόν, οἳ τοις εἶσαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἑλανόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτη συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε σφι ὡς δοκέοι ἔχαιεν τινὰ παλάμην, τῇ ἐπιέλκοι τῶν βασιλέος συμμάχων ἀποστήσαιεν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρεγύμνου. ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιήτῃ σφι εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοέων ὅσα τις ἐθέλοι καταθύειν (κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους), παραίνας τε προειπεῖν τοῖσι ἐκαστῶν ἐκάστους πῦρ ἀνακαίειν· κομιδῆς δὲ πέρι τὴν ὥρην αὐτῷ μαλήσειν, ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρσεσθαι σφι ποιεῖν· καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα.

20. Οἱ γὰρ Εὐβοεῖς παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξακομίσαντο οὐδὲν οὔτε προσάξαντο, ὡς παρεσσομένου σφι πολέμου, περιπετία τε ἐποίησαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκις γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός,

Φράζιο, βαρβαρόφωνος ὅταν ζυγον εἰς ἄλλα βάλλῃ
βύβλιν, Εὐβοίης ἀπέχεν πολυμηλιάδας αἰγας.

τούτοις δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοις ἐν τοῖσι τότε παρευούσι τε καὶ προσδοκίμοις κακοῖσι παρῆν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα.

21. Οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἔπραττον, παρῆν δὲ ὁ ἐν Τρηχίνοις κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ Ἀρταμισίῳ κατάσκοπος Πολύτας, γένος Ἀντικυρεῆς, τῷ προστετέακτο, καὶ εἶχε πλοῖον κατήρως ἐτοῖμον, εἰ παλήσειε ὁ ναυτικός στρατός, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἰούσι· ὡς δ' αὐτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλῆος Ἀθηναῖος καὶ παρὰ Λαωνίδῃ ἐτοῖμος τοῖσι ἐπὶ Ἀρταμισίῳ ἰούσι ἀγγέλλειν

τριημιοντάρων, ἦν τι καταλαμβάνη νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὢν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπυκόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα περὶ Δαωνίδα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκ αἶτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐνομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, Κορινθιοὶ πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι.

22. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς εἴριστα πλωσούσας ἐπιλαξάμενος Θεμιστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὕσταταίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρταμισίον ἐταλέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλοῦμενοι. ἀλλὰ μάστιγα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῶν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῶν ποιεῖν· εἰ δὲ μηδέτερον τούτων οἶόν τε γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ ἀναγκαιῆς μέζονος κατέλυσχεθε ἢ ὥστε ἀπίστανσθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῇ ἔργῃ, ἐπεὶ ἂν συμμίσγωμεν, εὐθελοκαίετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γέγονατε καὶ ὅτι ἀρχῆσθε ἢ ἔχθητε πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῶν γέγονε. Θεμιστοκλῆς δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκῶν ἑμοὶ, ἐπ' ἀμφοτέρω νοέων, ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλεὺς Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ γενέσθαι πρὸς ἑαυτῶν, ἢ ἐπὶ ταῖς ἀνεπαχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Πέρσας, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας καὶ τῶν ναυμαχιῶν αὐτοὺς ἀποόσχη.

23. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε, τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοῖψ ἤλθε ἀνὴρ Ἰστυαῖος, ἀγγέλλον τὸν δρησμόν τὸν ἀπ' Ἀρταμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπὲρ ἀπιστίας τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον

ἐν φυλακῇ, ἣς δὲ ταχέας ἀπέστειλαν προκατοφρομένας· ἀπαγγειλάντων δὲ τούτων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἡλίκῃ σκιδναμένῃ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπλώε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἐπλῶον ἐς Ἰστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαίων καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαίης τὰς παραθαλασσίας κώμας πᾶσας ἐπιδράμον.

24. Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ὄντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς ναυρῶνς ἔταμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προετοιμάσατο δὲ τὰδε· ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐαυτοῦ ἦσαν ναυρεὶ ἐν Θερμοπύλῃσι (ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες), ὑπολιπόμενος τούτων ὡς χίλους, τοὺς λοιποὺς τάφρους ὀρυξάμενος ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ἐταμΗΣάμενος, ἵνα μὴ ὀφθῇσιν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου ἔλεγε τὰδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμῶν παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα θεήσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἳ ἥλπισαν τὴν βασιλείας δύναμιν ὑπερβαλέσθαι.

25. Ταῦτα ἐπαγγελαμένον, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγένετο πλοίων σπαινώτερον. οὕτω πολλοὶ ἤθελον θεήσασθαι. διαπεραιωθέντες δὲ ἐθρῆντο διεξιόντες τοὺς ναυρῶνς· πάντες δὲ ἠπιστάτο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιὰς, ὀρέοντες καὶ τοὺς εἰλωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς ναυρῶνς τοὺς ἐαυτοῦ· καὶ γὰρ δὴ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο ναυροὶ

καίμενοι, οἱ δὲ πάντες ἐλάτο ἄλλες συγκεκομισμένοι ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον, τέσσαρες χιλιάδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέτην πρὸς Θήβην ἐφράποντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλεον ἐς Ἰστιαίην ἐπὶ τὰς νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὀρμιάτο.

26. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίας ὀλίγοι τινές, βλου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι· ἀγόντες δὲ τούτους ἐς ὅσιν τὴν βασιλείος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι παρὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιοῖεν· εἰς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θωαυροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν. ὃ δὲ ἐπαίρετο ὃ τι τὸ ἀεθλον εἴη σφι καίμενον, παρὶ ὅτου ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθ' αὖτα εἰπας γνώμην γενναιοτάτην Τρεπτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δευλὴν ὤφλε πρὸς βασιλέος. πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἀεθλον ἔον στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἰπέ τε ἐς πάντας τὰδε· Παπαὶ Μαρδόνιος, κούους ἐπ' ἄνδρας ἡγεγες μαχησομένους ἡμέας, οἱ οὐ παρὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ παρὶ ἀρετῆς. τούτω μὲν δὴ ταῦτα εἶρητο.

27. Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπαί τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρώμα ἐγεγόνες, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσιν κήρυκα ἐς Φωκίας, ἅτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα. ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐς τοὺς Φωκίας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βασιλείος στρατηλασίης, ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκίων καὶ περιέφθησαν τρηχέως. ἐπαί τε γὰρ κατελήθησαν ἐς τὸν Παρνησσὸν οἱ Φωκίαις, ἔχοντας μόνων

Τελλήν τὸν Ἡλείον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλὴς οὕτως σοφίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε. γυνώσας ἄνδρας ἐξακοσίους τῶν Φωκίων τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε τούτους καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν, νύκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι, προετίας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λυκανθίζοντα ἴδωται, τοῦτον κτείνειν. τούτους ὧν αἱ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτῇ ἡ στρατιὴ οὕτω ὥστε τετραπυσχίλων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκίας, τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ ἐς Δελφοὺς· ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ παρὶ τὸν τρίπεδα συνεσιτεύτες ἔμπροσθε τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἑταροὶ τοιοῦτοι ἐν Ἀβησι ἀνακέαται.

28. Ταῦτα μὲν νῦν τὸν πᾶν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκίαι, πολιορκέοντας ἐκιντοῦς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν τὴν ἵππων αὐτῶν ἐλυμήναντο ἀνημέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἣ ἐστὶ κατὰ Ὑάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες ἀμφορέας κεινοὺς ἐς αὐτὴν κατέβηκαν, χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκίας, φερόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλα διαφθάρησαν.

29. Τούτων δὴ σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγνωτον οἱ Θεσσαλοὶ πέμψαντες κήρυκα ἠγόρευον τάδε· Ὡ Φωκίαι, ἥδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέστε μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν. πρόσθε τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἕλλησι, ὅσον χρένον ἐκείνα ἡμῖν ἦνδανε, πλέον αἰεὶ κοτε ἡμῶν ἐφερόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα ὥστε ἐπ’

ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐσταρῆσθαι καὶ πρὸς ἡνδραποδι-
σθαι ὑμῶας. ἡμεῖς μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησκα-
πόμεν, ἀλλ' ἡμῖν γανέσθω ἀντ' αὐτῶν παντίκοντα τά-
λαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ
τὴν χώραν ἀποτρέψαν.

30. Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ
Φωκῆες μόννοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ'
ἄλλο μὲν οὐδέν, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὗρισκω, κατὰ δὲ
τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων
ἠΐξον, ὥς ἐμοὶ δοκεῖν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκῆες. ταῦτα
ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν οὔτε δώσωιν ἔφασαν χρήμα-
τα, παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μῆδιζεν, εἰ ἄλ-
λως βουλοίατο· ἀλλ' οὐκ ἔσσεσθαι ἐκόντες εἶναι προδό-
ται τῆς Ἑλλάδος.

31. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω
δὴ οἱ Θεσσαλοὶ καχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι ἐγένοντο
ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης
ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρας πο-
δῶν στενὸς ταύτῃ κατατείνει, ὥς τριήκοντα σταδίων
μάλιστα κῆ εὐρος, καίμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλίδος καὶ
τῆς Φωκίδος χώρας, ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Ἀρυσπὶς· ἡ δὲ
χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοπον-
νήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν οὐκ εἰσίναντο ἐσβα-
λόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκει
Θεσσαλοῖσι.

32. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον,
αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκῆας οὐκ αἰδέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν
Φωκῆων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ
καὶ ἐπιτηδὴ δέξασθαι ὄμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἢ κορυ-
φῇ, κατὰ Νέωνα πόλιν καμένη ἐπ' ἐκπτῆς· Τιθοραία

ὄνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνηνέικαντο καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλεῖντες αὐτῶν ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξομίσαντο, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισσαίου πεδίου οὐκισμένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν· ὅποσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκαιρον καὶ ἐς τὰς πόλεις ἐνέκντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱερά.

33. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν ἐδήιον πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκανσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην καὶ Ἐρωχον καὶ Τεθρῶνιον καὶ Ἀμφίκλειαν καὶ Νέωνα καὶ Πεδιέας καὶ Τριτίας καὶ Ἐλάττειαν καὶ Ὑάμπολιν καὶ Παραποταμίους καὶ Ἄβας, ἐνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσι τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἐστὶ χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱερὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν. καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκίων πρὸς τοῖσι οὖρεσι· καὶ γυναῖκάς τινες διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθους.

34. Παραποταμίους δὲ παραμαίβόμενοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπίας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτῶν ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς γῆν τῶν Ὀρχομενίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμῆδιζε· τὰς δὲ πόλεις αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες. ἔσωζον δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιεῖν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐγράφοντο.

35. Ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἡγεμόνας ἔχοντες ὁρμήατο ἐπὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέρ-

γοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπίσχον τῆς Φωκίδος, πάντα εἰναμώρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν καὶ Δαυλίων καὶ Αἰολιδίων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτη ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως συλήσαντες τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδεξαίην τὰ χρήματα. πάντα δ' ἐπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυσάττω ἀναθήματα.

36. Οἱ δὲ Δελφοὶ πυνθανόμενοι ταῦτα ἐς πᾶσαν ἀφρόωδην ἀπίατο· ἐν δελματι δὲ μεγάλῃ κατεστρωῶτες ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξωσι εἴτε ἐκιομίσωσι ἐς ἄλλην χώραν. ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινεῖν, φᾶς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑαυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες σφέων αὐτῶν πέρι ἐφρόντιζον. τέσσα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέφην ἐς τὴν Ἀχαΐην διάπεμψαν· αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησοῦ τὰς κορυφὰς καὶ ἐς τὸ Κωρίκιον ἄντρον ἀνηρεύκοντο, οἱ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὧν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλήρῃ ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτου.

37. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες καὶ ἀπώρεον τὸ ἱερὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνομα ἦν Ἀκέρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὄπλα προπείμενα ἔσθαι ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξηνηνιγμένα ἱρὰ, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἀπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἦε Δελφῶν τοῖσι παρεοῦσι σημαίνειν τὸ τέρας· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπαιγόμενοι κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Προνητῆς Ἀθηναίης, ἐπυγίνετ' αὖτε τέρεα ἔτι μείζονα τοῦ πρὶν

γενόμενον τέρεος. Θῦμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ, ὅπλα ἄρῃα αὐτόματα φαῖναι ἕξω προκαίμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θυνμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐπέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρηγησοῦ ἀποφθαγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλὰ πατάγῃ ἐς αὐτοὺς καὶ κατέλαβον συγχροὺς σφραων, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγένετο.

38. Συμμιγέντων δὲ τούτων πάντων φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκει. μαθόντες δὲ οἱ Ἀελοφοὶ φεύγοντίας σφας, ἐπικαταβάντες ἀπέπαιναν πληθὺς τι αὐτῶν. οἱ δὲ περιεόντες ἰδὺ Βοιωτῶν ἔφρευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὥς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὤρων θεῖα· δύο γὰρ ὀπίκτεας μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔοντας ἔπεσθαὶ σφὶ κτείνοντας καὶ διώκοντας.

39. Τούτους δὲ τοὺς δύο Ἀελοφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους ἤρωας, Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι παρὶ τὸ ἱερὸν, Φυλάκου μὲν παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατέπαρθε τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης, Αὐτονόου δὲ πέλας τῆς Κασταλλῆς ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρηγησοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης καίμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. Τούτων μὲν νῦν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγή γίνεται.

40. Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου Ἀθηναίων δεηθέντων ἐς Σαλαμίνα κατίσχει

τὰς νῆας. πάντες δὲ εἴνεκα προσεδέχθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξεγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς πρὸς δὲ καὶ βουλεύονται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἕμμελλον ποιήσεσθαι ὡς ἐφευσμένοι γνώμης· δοκέοντες γὰρ εὐρήσων Πελοποννησίους πανδημῶν ἐν τῇ Βασιλῇ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἔον, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς περὶόντας, τὴν Πελοπόννησον παρὰ πλείστου τε ποιευμένους περιεῖναι καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι οὕτω δὴ προσεδέχθησάν σφωον σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα.

41. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑκαστῶν. μετὰ δὲ τὴν ἀπεικὴν κρηνημα ἐποίησαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σώζειν τὰ τέσσα τε καὶ τοὺς οὐκείας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροίην ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκδέσθαι τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν, καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἴνεκα οἳ ἥματα λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι ὅφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλεως ἐνδιατέεσθαι ἐν τῷ ἱερῷ. λέγουσὶ τε ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὡς ἔοντι ἐπιμήνια ἐπιτελείουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμονιμένη τότε ἦν ἀφανιστος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱερείης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμώτερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολαλοισυλῆς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλων ἐς τὸ στρατόπεδον.

42. Ἐπὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρταμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νῆας, συνέφρες καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ

τῶν Ἑλλήνων ναυτικός στρατός ἐκ Τροϊζήνος· ἐς γὰρ Πύργονα τὸν Τροϊζήριον λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῶ πλεῖντες νέες ἢ ἐπ' Ἀρταμισίᾳ ἐναυμάχουν, καὶ ἀπὸ πολλῶν πλεόνων. ναύαρχος μὲν νῦν ἐπὶν ὧπλος ὅσπερ ἐπ' Ἀρταμισίᾳ, Εὐρυβιάδης Εὐρυκλαίδου, ἀγὴρ Σπαρτιάτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλεῖος ἑὸν. νέας δὲ πολλῶ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρεῖχοντο Ἀθηναῖοι.

43. Ἔστρατεύοντο δὲ οἷδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἐπικαίδευα νῆας παρεχόμενοι, Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρταμισίᾳ, Σικυνῶνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρεῖχοντο νῆας, Ἐπιδαύριοι δὲ ὅκτα, Τροϊζήριοι δὲ πάντα, Ἑρμιονέες δὲ τρεῖς, ἔοντες οὗτοι πλὴν Ἑρμιονέων Δωρικόν τε καὶ Μαικεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἑρμιεοῦ τε καὶ Πύλδου καὶ τῆς Ἀρυσίδος ὕστατα ὀρμηθέντες. αἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Ἀρυσopes, ὑπὸ Ἡρακλῆος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρας ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νῦν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἑξω ἡπείρου.

44. Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας ὀγδωκόντα καὶ ἑκατὸν, μοῦνοι. ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνεναυμάχησαν Πλαταιᾶς Ἀθηναίοισι διὰ τοιόνδε τι κῆρυγμα· ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρταμισίου, ὥς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιᾶς ἀπεβάντες ἐς τὴν παραλίην τῆς Βοιωτίας χώρας πρὸς ἀποραδὴν ἐτράποντο τῶν οὐκ ἐκείνων. οὗτοι μὲν νῦν τούτους σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην ἦσαν Πελασγοὶ, οὐνομαζόμενοι Κραναοὶ, ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι, ἐκδεξαμένον δὲ Ἐρεχθίδος τὴν

ἀρχὴν Ἀθηναῖοι μετανομάσθησαν, Ἴωνος δὲ τοῦ Ξού-
θου στρατάρχου γενομένου Ἀθηναῖοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ
τούτου Ἴωνες.

45. Μιγαριῆς δὲ τὰντὸ πλήρωμα παρείχοντο καὶ
ἐπ' Ἀρταμισίῳ. Ἀμπρακιδῶται δὲ ἐπὶ νῆας ἔχοντες ἐπε-
βάδθησαν, Δευκαδῖοι δὲ τρεῖς, ἔθνος ἑὸντες οὗτοι Δωρι-
κὸν ἀπὸ Κορίνθου.

46. Νησιωτῶν δὲ Αἰγινήται τριήκοντα παρείχοντο.
ἦσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νῆες· ἀλλὰ τῇσι
μὲν τὴν ἐωντῶν ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα
πλωούησι ἐν Σαλαμῖνι ἐνανμάχθησαν. Αἰγινήται δὲ
εἰσι Δωριῆς ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὖ-
νομα ἦν Οἰνώγη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας Χαλκιδῆες τὰς ἐπὶ
Ἀρταμισίῳ εἰκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἐρετριῆς τὰς ἐπὶ·
οὗτοι δὲ Ἴωνές εἰσι. μετὰ δὲ Καῖοι τὰς αὐτὰς παρεχό-
μενοι, ἔθνος ἑὸν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηναίων. Νάξιοι δὲ
παρείχοντο τέσσαρας· ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μή-
δους ὑπὸ τῶν πολιτῶν, κατὰπερ ἄλλοι νησιῶται, ἀλο-
γήσαντες δὲ τῶν ἐντολῶν ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας Δη-
μοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ
τότε τριηραρχέοντος· Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἐπ' Ἀθη-
ναίων γεγονότες. Στυριῆς δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας
τὰς καὶ ἐπ' Ἀρταμισίῳ, Κύνριοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόν-
τερον, ἑὸντες συναμφοτέροι οὗτοι Ἀρύστες. καὶ Σαρ-
φιοὶ τε καὶ Σίφριοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ
οὐκ ἔδοσαν μόνον νησιωτῶν τῇ βαρβάρῳ γῇν τε καὶ
ὕδαρ.

47. Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν
καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γὰρ
εἰσι οἱ ὁμουνέοντες Ἀμπρακιδῶτησι καὶ Δευκαδῖοισι, οἱ

ἐξ ἰσχυαίων χωρέων ἱστρατεύοντο. τῶν δὲ ἑκτὸς τούτων οἰκημένων Κροτωνῆται μόνον ἦσαν οἱ ἐβώθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ νηϊ μῆ, τῆς ἤρχε ἀνὴρ τρεῖς πυθιονίης Φαῦλλος· Κροτωνῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί.

48. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι τριήρεας παρεχόμενοι ἱστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ καὶ Σίφριοι καὶ Σερφίοι παντημιοντέους· Μήλιοι μὲν γένος ἰόντες ἀπὸ Λακεδαιμόνος δύο παρείχοντο, Σίφριοι δὲ καὶ Σερφίοι Ἴωνες ἰόντες ἀπ' Ἀθηναίων μίαν ἐκάτεροι. ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν παντημιοντέων, ὅκτω καὶ ἐβδομήκοντα καὶ τριηκόσια.

49. Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμίνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολλῶν, ἐβουλεύοντο, προθέμενος Εὐρυβιάδω γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλούμενον, ὅκου δοκέοι ἐπιτηδεύτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἰσὶ· ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφάρτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπῶν πέρι προστίθεα. αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Παλοποννήσου, ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς ἦν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἰόντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφετιμωρίῃ οὐδεμία ἐπιφανήσεται, πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἐς τοὺς θαντῶν ἐξοίσονται.

50. Ταῦτα τῶν ἀπὸ Παλοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων, ἀηλύθεα ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἦκεν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ πᾶσαν αὐτὴν πορπολίεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιῶν τὴν πόλιν αὐτῶν ἐπιδιοικτόων ἐς Παλοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιῶν ὡσαύτως, ἥκει τε ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκείνα ἐδήμιον. ἐνέπρησε

δὲ Θέσπταιάν τε καὶ Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαίων οὐκ ἐμνήδιζον.

51. Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα ἐν τῷ διάβασον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μῆνεσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρήμον τὸ ἄστυ, καὶ τινὰς ὀλέγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ ἔοντας, ταμίᾱς τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένης ἀνθρώπους, οἱ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσι τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείας βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκίοντες ἐξευρημένοι τὸ μαντήϊον τὸ ἢ Πυθίῃ σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσσεσθαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήϊον, καὶ οὐ τὰς νῆας.

52. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν κατακτίειν τῆς ἀκροπόλεως ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλοῦσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπαλιόρχεον τρόπον τοιόνδε· ὅπως στυγαῖον παρὶ τοὺς οἰστοὺς παριθάντες ἄψαιαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκούμενοι ὅμως ἡμύνοντο, καί περ ἐς τὸ ὄσχατον κακοῦ ἀπογμῆνοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότες· οὐδὲ λόγους τῶν Παισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο, ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀνταμνηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν, ὥστε Εὐρέστα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίησι ἀνέχεσθαι, οὐ δύναμεν ὄν σφας εἶλιν.

53. Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἐπύρων ἐφάνη δὴ τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδωκε γὰρ κατὰ τὸ θβοπρόπτιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι.

ἐμπροσθε ὢν πρὸ τῆς ἀκροπόλεως, ὅπισθε δὲ τῶν παλίων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὕτε τις ἐφύλασσε οὐτ' αὖ ἤλπισε, μὴ κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαλεῖ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱὸν τῆς Κίρκωπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι κατ' ἀποκήρυκτον νότον τοῦ χώρου. ὥς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐφύλαττον ἐκωτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διαφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφηνον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότας πρῶτον μὲν ἐπράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνολέξαντες τοὺς ἐκείτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφί πάντας κατέστρωον, τὸ ἱὸν συλῆσαντες ἐνέκησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

54. Σχῶν δὲ πανταλῶς τὰς Ἀθήνας Πίρξης ἀπέπαμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα Ἀρταβάνῃ ἀγγαλιόντα τὴν παροῦσάν σφί εὐπερῆξιν. ἀπὸ δὲ τῆς πέμπτης τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἐκωτῇ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπον τῷ σφετέρῃ θῆσαι τὰ ἱὰ ἀναβάοντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν, εἴτε δὴ ὢν ὅπιν τινα ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνστήλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπιρῆσαι τὸ ἱόν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐνσταλμένα.

55. Τοῦ δὲ εἵνεκιν τούτων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθίδος τοῦ γηγενεὶς λεγόμενον εἶναι νηὸς, ἐν τῇ εἰσόδῳ καὶ θάλασσαν ἔνι, τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδῶνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας παρὶ τῆς χώρας μαρτύρια θάσθαι. ταύτην ὢν τὴν εἰσόδον ἅμα τῷ ἄλλῃ ἱερῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος Ἀθηναῖοι οἱ θύειν ἐπὶ βασιλείας καλεσόμενοι ὥς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱόν, ὥρων βλαστὸν ἐκ τοῦ σταλέχεος

ὅσον τε πηχναῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

56. Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφε ἐξαγγέλθη, ὥς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀεροπόλειν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπέκοντο, ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ πυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκαείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τὰς νῆας ἐσέκωπτον καὶ ἰστία ἀείροντο ὥς ἀποθυσσόμενοι, τοῖσι τε ὑπολειπομένοισι αὐτῶν ἐκωρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας.

57. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπαικόμενον ἐπὶ τὴν νῆα εἶρετο Μνησιφίλος ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ τι σφε εἶη βεβουλευμένοι. πυνθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ, ὥς εἶη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν καὶ πρὸ τῆς Παλοτιοννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· Οὐ τοι ἄρα ἦν ἀπαίρωσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμῖνος, οὐδὲ περὶ μῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κατὰ γὰρ πόλις ἕκαστοι τρέφονται, καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται οὔτε τις ἀνδρώπων ἄλλος ὥστε μὴ οὐ διασκαδασθῆναι τὴν στρατιάν, ἀπολέσται τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλήσῃ. ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ μηχανή, ἣτι καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἦν καὶς δύνῃ ἀναγνῶσθαι Εὐρυβιάδα μεταβουλεύσασθαι ὥστε αὐτοῦ μανίειν.

58. Κάριτα δὴ τῷ Θεμιστοκλεῖ ἤρεσε ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψόμενος ἦτο ἐπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδα. ἀπαικόμενος δὲ ἔφη θίλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμῆξαι. ὃ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν, εἴτε θίλοι. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς παραζώμενός οἱ καταλέγει κατὰ τὰ πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ζωντοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθεὶς, ἐς ὃ

ἀνέγνωσε χρητῶν ἐκ τε τῆς νῆος ἐκβῆναι συλλέξαι τε τοὺς στρατηγούς ἐς τὸ συνέδριον.

59. Ὡς δὲ ἄρα συναλέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδα προθῆναι τὸν λόγον τῶν εἴνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα θεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδελμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε· Ὡς Θεμιστοκλῆες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προσεξανιστάμενοι θαπίζονται. ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· Οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύονται.

60. Τότε μὲν ἡπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμαίψατο. πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὥς ἐπεὶ ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρήσονται· παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων τάδε· 1. Ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ παίδῃ ναυμαχίην αὐτοῦ μένων ποιήσθαι, μηδὲ παιδόμενος τούτων τοῖσι λέγουσι ἀναξυδῆς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νῆας. ἀντίθες γὰρ ἐκάτερον ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλον ἐν παλάγῃ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις, ἐς ὃ ἦμιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νῆας ἔχουσι βαρυτέρως καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας· τοῦτο δὲ ἀπολείς Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρον καὶ Αἴγιον, ἥνπερ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσομεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ στρατῷ αὐτῶν ἔφεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός. καὶ οὕτω σφέας ἀντὶς ἄξαις ἐπὶ τὴν Παλοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. 2. Ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις· πρῶτα μὲν ἐν στενωπῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἦν τὰ οἰκίατα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίῃ, πολλὸν κρατήσου-

μαν· τὸ γὰρ ἐν σταινῷ ναυμαχεῖαν πρὸς ἡμῶν ἐστὶ, ἐν
 εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων. αὐτὶς δὲ Σαλαμῖς περιγίγ-
 νεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκειται τέσσα τε καὶ γυναιῖες. καὶ
 μὴν καὶ τότε ἐν αὐτοῖσι ἔσσι, τοῦ καὶ περιέχεσθαι μά-
 λιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμαχῆσαι Πλο-
 ποιήσου καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ, οὐδὲ σφας, εἴπερ εὖ
 φρονεῖς, ὥξαις ἐπὶ τὴν Πλοποιήσου. 3. Ἦν δὲ γε
 καὶ τὰ ἐγὼ ἐπιστῆμι γίνεσθαι καὶ νικήσασθαι τῇσι νηυσὶ,
 οὔτε ἡμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι οὔτε
 προβήσονται ἐκαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀπλάσι τε οὐδανὶ
 κόσμῳ, Μεγάροισι τε καρδανόμεν περιεοῦσι καὶ Αἰγίνῃ
 καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν
 κατύπερθε γενέσθαι. οἰκότε μὲν νυν βουλευομένοισι
 ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίλειπεν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰ-
 κότε βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρέ-
 εις πρὸς τὰς ἀνθρωπότηας γνώμας.

61. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους αὐτὶς ὁ Κοριν-
 θιος Ἀδαίμαντος ἐπαφύετο, σιγᾶν τε καλεῖσθαι τῷ μὴ ἔστι
 πατρίς καὶ Εὐρυβιάδα οἷα ἔων ἐπισηφίλειαν ἀπὸ τοῦ ἀν-
 δρὶ· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον οὔτε ἐπι-
 λαινα γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δὲ οἱ προέφερα, ὅτι
 ἡλίκασάν τε καὶ κατείχοντο εἰς Ἀθῆνας. τότε δὲ ὁ Θε-
 μιστοκλῆς κρινόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ
 κατὰ ἔλεγε, ἐκντοῖσί τε ἐδήλου λόγῳ ὡς εἶη καὶ πόλιν
 καὶ γῇ μέζων ἢ περ κείνοισι, ἔντ' ἂν διηρόσαις νῆας σφί
 ἔωσι πεπληρωμένοι· οὐδαμῶς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς
 ἐπιόντας ἀποκαρούσεσθαι.

62. Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ διέβαινε ἐς Εὐρυ-
 βιάδα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα· Σὺ εἰ μανθεῖς αὐ-
 τοῦ, καὶ μένων ἔσσαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μὴ, ἀναστρέ-

φεις τὴν Ἑλλάδα. τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρονσι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πέλοιο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκίας κομισέμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπὲρ ἡμεῶν αὐτὴν δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς δὲ, συμμάχων τοιῶνδε μονωθέντες μαμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων.

63. Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος ἀντιδιδάσκτο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι ἀφ' αὐθῆσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀντιδιδάσκτο, μὴ σφας ἀπολίπῃσι, ἣν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας· ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οἵκετι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λαῖποι. ταύτην δὲ αἰρέσται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διανουμαχείαν.

64. Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμίνα ἔπεισι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεί τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἡμίρῃ τε ἐγίνετο, καὶ ἅμα τῇ ἡλίῳ ἀθρόντι σεισμός ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσῃ. ἔδοξε δέ σφι εὐχασθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὥς δέ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίησαν ταῦτα· εὐχάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἰαντὰ τε καὶ Τηλαμῶνα ἐπικαλέοντο, ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγινα.

65. Ἐφ' ἣν δὲ Αἰαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φηγὰς τε καὶ παρὰ Μήρδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπεί τε ἐκαίρετο ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω ἐούσα ἐρήμος Ἀθηναίων, τεχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημοκρίτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ, ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρίοντα ἀπὸ Ἐλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα καὶ τρισμυρίων· ἐποδυημέ-

ζεν τὲ σφας τὸν κονωρτόν, ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων,
 καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φω-
 νὴν εἶναι τὸν μυστικὸν ἱακχον. εἶναι δ' ἀδαήμενα τῶν
 ἱρώων τῶν ἐν Ἐλευσίνι γινομένων τὸν Δημόρητον, εἰρε-
 σθαι τε αὐτὸν ὃ τι τὸ φθεργγόμενον εἴη τοῦτο· αὐτὸς
 δὲ εἰπεῖν· Δημόρητε, οὐκ ἔστι ὅπως οὐ μέγα τι σῖνος
 ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀρίθηλα ἐρήμιον
 εἰούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θαῖον τὸ φθεργγόμενον, ἀπὸ
 Ἐλευσίνος ἰὼν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι συμ-
 μάχοισι. καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Παλοπόννη-
 σον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ
 ἡπείρῃ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τράπηται τὰς ἐν Σα-
 λαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύουσι βασιλεὺς ἀπο-
 βαλέειν. τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγεσσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ
 πάντα ἔττα τῇ Μητρί καὶ τῇ Κούρῃ, καὶ αὐτῶν τε ὁ
 βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυθεῖται· καὶ τὴν
 φωνὴν τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὁρτῇ ἱακχάζουσιν. Ἐρὸς
 ταῦτα εἰπεῖν Δημόρητον· Σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν
 λόγον τοῦτον εἴπης. ἦν γάρ τοι ἐς βασιλείαν ἀνταρξάσῃ
 τὰ ἔττα ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν, καὶ σε οὔτε
 ἐγὼ δυνήσομαι φύσασθαι οὐδ' ἄλλος ἀνθρώπων εὐδὲ
 εἰς. ἀλλ' ἐχ' ἥσυχος, περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι
 μαλήσει. Τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινεῖν· ἐκ δὲ τοῦ κο-
 νορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος καὶ μεταρσιωθὲν
 φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν
 Ἑλλήνων. οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ
 ἀρξέω ἀπολέσθαι μέλλοι. Ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεο-
 κίδεος ἔλεγε, Δημόρητον τε καὶ ἄλλων μαρτύρων κατα-
 πτόμενος.

66. Οἱ δὲ ἐς τὸν ἀρξέω ναυτικὸν στρατὸν ταχθεῖν

τας, ἐπειδὴ ἐν Τρηχίνοις θησάμενοι τὸ τρῶμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰσθμίαν, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλωον δι' Εὐρέπτον, καὶ ἐν ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκίειν, οὐκ ἐλάσσονες ὄντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἡπειρον καὶ τῆσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἣ ἐπὶ τὴν Σηπτιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιδήσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι καὶ τῆσι ἐπ' Ἀρταμισίῳ ναυμαχίῃσι τοῖςδε τοῖς τότε οὐκ ἔπομένους βασιλεῖ, Μηλιάς τε καὶ Λαοκῆας καὶ Λοκροῦς καὶ Βοιωτοῦς πανστρατιῇ ἔπομένους, πλὴν Θερμοπύλων τε καὶ Πλαταιῶν, καὶ μάλα Καρυστίων τε καὶ Ἀνδρίων καὶ Τηρίων τε καὶ τοῖς λοιποῖς νησιώταις πάντας, πλὴν τῶν πέντε πόλεων, τῶν ἐπαμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέλοπος, τοσούτῳ πλέω ἔθνεα οὐ εὔπετο:

67. Ἐπεὶ ὦν ἀπίκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι πλὴν Παρίων (Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύνῳ ἐκαραδόκουν τὸν πόλεμον καὶ ἀποβήσεται), οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτοὺς Διόξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῆξαι τε καὶ πυνθίσθαι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προὔζετο, παρήσαν μετὰπαμπετοὶ οἱ τῶν ἐθνῶν τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἔζοντο ὡς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδοδάκε, πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς, μετὰ δὲ ὁ Τύριος, ἐπὶ δὲ ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἔζοντο, πάντα Διόξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἀποπαιρῶμενος ἐκάστου, εἰ ναυμαχίην ποίεοντο.

68. Ἐπεὶ δὲ παρυῖεν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὲ ἄλλοι κατὰ τὸν τὸ γνῶ-

μην ἐξαφέροντο, καλέοντες ναυμαχίην ποιέσθαι, Ἄρτε-
μισίη δὲ τὰδε ἔφη· 1. Εἰπέω μοι πρὸς βασιλέα, Μαρ-
δόνιε, ὡς ἐγὼ τὰδε λέγω· οὔτε καμίστην γανομένην ἐν
τῇσι ναυμαχίησι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ οὔτε ἐλάχιστα ἀπο-
δεξαμένην, θέσποτα, τὴν ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστι
ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρή-
γματα τὰ σά. καὶ τοι τὰδε λέγω, φείδες τῶν νῆων, μηδὲ
ναυμαχίην ποιεῖο. οἱ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρείσ-
σοντες τοσοῦτό εἰσι κατὰ θάλασσαν ὅσον ἄνδρες γυναι-
κῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίησι ἀνακινδυνεύειν;
οἷα ἔχαις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ἐρμήθης
στρατεύεσθαι, ἔχαις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδίων δὲ
τοι ἴσταται οὐδεὶς· οἱ δὲ τοι ἀντίστησαν, ἀπήλλαξαν
οὔτω ὡς παίρους ἔπρεπε. 2. Τῇ δὲ ἐγὼ δοκίμῃ ἀποβή-
σεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω·
ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς
νῆας αὐτοῦ ἔχης πρὸς γῇ μένων, ἣ καὶ προβαλέων ἐς τὴν
Πελοπόννησον, εὐπατέως τοι, θέσποτα, χωρήσει τὰ νοί-
ων ἑλλήνδας. οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι
ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφεας διασκαδῆς, κατὰ πόλιν
δὲ ἕκαστοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σίτος πάρα σφόδρην ἐν τῇ
νῆσῳ τάντη, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοῖς οἰκὸς, ἢ
σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνης τὸν πεζὸν στρατὸν,
ἀτρεμεῖν τοὺς ἐκείθεν αὐτῶν ἦγοντας, οὐδὲ σφραγεύσειν
πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. 3. Ἦν δὲ ἀντίνα ἐπει-
χθῆς ναυμαχῆσαι, δαμαίνω, μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κα-
κωθείς τὸν πεζὸν προσδηλήσῃται. πρὸς δὲ, ὦ βασιλεῦ,
καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῖν, ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν
ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ
κακοῖσι χρηστοί. σοὶ δὲ εἰσὶν ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων

κακοὶ δοῦλοι εἰσι, οἳ ἐν συμμέχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ὄντες Αἰγύπτιοί τε καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὀφελός ἐστι οὐδέν.

69. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἦσαν εὐνοοὶ τῇ Ἀρταμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους ὥς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασιλέος, ὅτι οὐκ ἐξ ναυμαχίῃν ποιέεσθαι, οἳ δὲ ἀγαιόμενοι τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τατιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμέχων, ἐτίρποντο τῇ ἀνακρίσει ὥς ἀπολομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξεα, κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρταμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίῃν εἶναι τότε πολλῶ μᾶλλον αἶνεα. ὅμως δὲ τοῖσι πλείοσι πείθεσθαι ἐκέλευε, τάδε καταδόξας, πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐδαλοκακίειν ὥς οὐ παρόντος αὐτοῦ, τότε δὲ αὐτὸς παρυσκαύαστο θηήσασθαι ναυμαχέοντας.

70. Ἐπειδὴ δὲ παρήγγαλλον ἀναπλῶειν, ἀνήγον τὰς νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ' ἡσυχίαν. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίῃν ποιέεσθαι· νύξ γὰρ ἐπεγένετο· οἳ δὲ παρυσκαυάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίαν· τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀφφωδίη, οὐκ ἥμισυ δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀφφώδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχεῖν μέλλοιεν, νικηθέντες τε ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται ἀπέντες τὴν ἐκιντῶν ἀφύλακτον.

71. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεούσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅπως κατ' ἥπαιρον μὴ ἐσβάλουσιν οἱ βάρβαροι. ὥς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Δεωνίδα ἐν Θερμοπύλῃσι τεταλευ-

τημέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐς τὸν Ἴσθμόν ἔζοντο, καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδης, Λεονίδης δὲ ἀδελφεός. ἔζοντο δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ καὶ συγχώσαντες τὴν Σικριανίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὥς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκοδόμουν διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσέων μυριάδων πολλῶν καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦντο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἔσφορέοντο, καὶ ἔλκνον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας.

72. Οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἴσθμόν πανδημεὶ οἶδε ἦσαν Ἕλληνας, Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀρκάδες πάντες καὶ Ἠλεῖοι καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυνῶνιοι καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Ἐρμιονῆς. οὔτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραββάδιοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμαλε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώσας ἦδη.

73. Οἰκεῖ δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνη ἐπτὰ. τούτων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἔοντα κατὰ χώραν ἴδονται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἶκον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνούριοι. ἐν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαϊκὸν ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐσσιῶν, οἰκεῖ δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνη τῶν ἐπτὰ τέσσαρα ἐπὶ γλῶσσά ἐστι, Ἀωρεῖς τε καὶ Αἰτωλοὶ καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀωρεῶν μὲν πολλὰ τε καὶ δόκιμοι πόλεις, Αἰτωλῶν δὲ Ἥλις μούνη, Ἀργεῶν δὲ Ἐρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ, Ἀθηναίων δὲ Παρωρεῖται πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι, αὐτόχθονες ἔοντες, δοκέουσι μῦθοι εἶναι Ἴωνες, ἐκδεδωρεῖνται δὲ ὑπὸ τοῖς Ἀργείοις ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἔοντες Ὀρεῖται καὶ παρῖοι.

Τούτων ὦν τῶν ἐπὶ ἐθνῶν αἱ λοκταὶ πόλεις, πάρειξ τῶν κατέλαξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκατέατο· εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξαστι εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι ἐμῆδιζον.

74. Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, αἷτε περὶ τοῦ παντός ἤδη δρόμον θέοντες καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐπιζόντες ἐλλάμψασθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὅμως ταῦτα πανθανόμενοι ἀρρώδουν, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δαιμαίνοντες ὥς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. ἕως μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς σιγῇ λόγον ἐποιέστο, θῶνμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυβιάδῳ ἀβουλήν· τέλος δὲ ἐξεφράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγένετο, καὶ πολλὰ ἐλέγτο περὶ τῶν αὐτῶν, οἱ μὲν ὥς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεῶν εἶη ἀποπλῶειν καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Αἰγινῆται καὶ Μεγαρέες, αὐτοῦ μένοντας ἀμύνασθαι.

75. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς ὥς ἐσοῦντο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐέρχεται ἐκ τοῦ συναδρίου, ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων - ἀνδρα πλοῖον, ἐνταυλάμενος τὰ λέγειν χρεῶν, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων. τὸν δὴ ὕστατον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπιέα τε ἐποίησα, ὥς ἐπαδέκοντο οἱ Θεσπιᾶς πολίτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. ὃς τότε πλοῖον ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων τάδε· Ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλῆος καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα), φράσσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμον βουλευόνται καταρρώδηκότες. καὶ

νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμῶς ἔργον ἀπάντων ξερογάσασθαι, ἣν μὴ περιόητε διαδράντας αὐτούς. οὕτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι οὐτ' ἔτι ἀντιστήσονται ἑαυτοῖς, πρὸς ἑαυτούς τε σφέας ὄψασθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μὴ.

76. Ὁ μὲν ταῦτά σφι σημήνας ἀποδὼν ἀπαλλάσσειο· τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ ἐγένετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν ἐς τὴν νησιῶδα τὴν Φυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε καὶ μέντην καὶ τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαν, τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐγένοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἐσπέρας κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμένοι, κάτεχόν τε μέχρι Μουσυχῆς πάντα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσὶ. τῶνδε δὲ εἵκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγῆαι ἔξῃ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι δοῖεν ἰσὶν τῶν ἐπ' Ἀρταμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησιῶδα τὴν Φυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβασαν τῶν Περσέων τῶνδε εἵκεν, ὥς, ἐπεὶ γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων (ἐν γὰρ δὴ πόρε τῆς ναυμαχίης τῆς μαλλούσης ἔσσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος), ἵνα τοὺς μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρῃσι. ἐποίησαν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὥς μὴ πυνθανοίαιτο οἱ ἐναντίοι. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο.

77. Χρησιμοῖσι δὲ οἱ αἰετὶς ἔχων ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιαύδε πρήγματα ἐσβλήρας.

Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἐρὸν ἀκτὴν νηυσὶ γεφυρώσῃ καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν, ἑλπίδι μαινομένη λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,

ὅτω Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὑβριος υἱόν,
 δεινὸν μαμῶντα, δοκεῖντ' ἀνὰ πάντα πιθέσθαι.
 χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἵματι δ' Ἄρης
 πόντον φοινίζει. τότε ἑλεύθερον Ἑλλάδος ἡμὰρ
 εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει καὶ πότνια Νίκη.

ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάαυδι ἀντι-
 λογίης χρησμῶν πέρι οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμῶ οὔτε παρ'
 ἄλλων ἐνδέχομαι.

78. Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγένετο ὠθι-
 σμὸς λόγων πολλός. ἥδεσαν δὲ οὕκω ὅτι σφέας περι-
 κυκλέοντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι, ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέ-
 ρης ὤρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι.

79. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν ἐξ Αἰγίνης
 διεῖβη Ἀρισταίδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν,
 ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νενόμικα,
 πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέ-
 σθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαίατατον. οὗτος ὠνὴρ σιᾶς
 ἐπὶ τὸ συνέδριον ἐξεκαλέσθη Θεμιστοκλέα, ἔοντα μὲν
 δοντῷ οὐ φίλον, ἐχθρόν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγά-
 θεος τῶν παρόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιούμενος
 ἐξεκαλέσθη, θάλων αὐτῷ συμμῖξαι. προακηκόες δὲ ὅτι
 σπεύδουσιν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς
 τὸν Ἰσθμόν. ὥς δὲ ἐξηλθέ οἱ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγε Ἀρι-
 σταίδης τάδε· Ἡμᾶς στασιάζειν χρεὼν ἐστὶ ἐν τῇ τῷ
 ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε παρὶ τοῦ ὀκότερος ἡμῶν
 πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. λέγω δὲ τοι ὅτι
 ἴσον ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν παρὶ ἀποπλοῦς τοῦ
 ἐνθαῦται Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω
 γενόμενος, ὅτι νῦν οὐδ' ἦν θάλωσι Κορίνθιοι τε καὶ
 αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷοί τε ἔσονται ἐπιπλῶσαι· περιεχό-

μεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κίπλη. ἀλλ' ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμερον.

80. Ὁ δὲ ἀμαίβετο τοῖσδε· Κάρτα τε χρηστὰ διακαλύσαι καὶ εὖ ἡγγεῖλαι. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς ἀντιόπτης γενόμενος ἦκαις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμιοῦ τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων. ἔδρα γὰρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔδραλον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, αἰκοντας παραστήσασθαι. σὺ δὲ ἐπέπερ ἦκαις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγεilon. ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλίσσας λέγειν καὶ οὐ πείσω, ὥς οὐ ποιεύντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμερον αὐτὸς παρελθὼν ὥς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνης, ἦν μὲν πείθωνται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῶν ἔσται· οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὥς σὺ λέγεις.

81. Ταῦτα ἔλαβε παρελθὼν ὁ Ἀρισταίδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ἑρξέω· παραρτίεσθαι τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξησομένους. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπας μετιστήκαε, τῶν δὲ αὐτῆς ἐγένετο λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῖντες τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα.

82. Ἀπιστάοντων δὲ τούτων ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένης, ἦπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθειάν· πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον καταλοῦσι. σὺν δὲ ὣν ταύτῃ τῇ νηϊ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρταμισίον τῇ Ἀθηνίῃ ἐξεπληροῦτο τὸ

ναυτικὸν τοῖσι Ἑλλήσι ἐς τὰς ὀγδάκοντα καὶ τρηκισίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδρα ἐς τὸν ἀριθμὸν.

83. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὥς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὥς ναυμαχῆσόντες. ἥως τε δὴ διάφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατίων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς, τὰ δὲ ἔπειτα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἡσσοσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ καταστάσει ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ τούτων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τὴν ῥήσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. Καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦγε ἡ ἀπὸ Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες.

84. Ἀναγομένοισι δὲ σφι αὐτίκα ἐπεκράτο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες [ἐπὶ] πρόμνην ἀνακρούοντο καὶ ὤπλλον τὰς νῆας, Ἀμεινίης δὲ Παλληνηὺς ἀνὴρ Ἀθηναῖος ξαναχθεὶς νηϊ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς καὶ οὐ δυναμένων ἀταλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχήν, Αἰγινηταὶ δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγιαν, ταύτην εἶναι τὴν ἀρξασαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὥς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη, φανείσαν δὲ διακαλεύσασθαι ὥστε καὶ ἅπαν αἰοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· Ὡ δαιμόνιοι, μέχρι πόσου ἔτι πρόμνην ἀνακρούεσθε;

85. Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχато Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσινός τε καὶ ἐσπέρης κίρας· κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Παιραιά. ἐθαλονάκισον μέντοι

αὐτῶν κατὰ τὰς Θασιοτοκλέος ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῖντες οὐ. ἔχω μὲν νῦν συγχῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων, χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδέν πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε δὲ εἶνεκα μέμνημαι τούτων μοίρων, ὅτι Θεομήστῳ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐνυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων, Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη, καὶ χώρη οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ δ' εὐεργέται τοῦ βασιλέος ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί. περὶ μὲν νῦν τούτους οὕτω εἶχε.

86. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῶν ἐπαραιῖτο, αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δὲ ὑπὸ Ἀγωναίεων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι οὔτε σὺν νόῳ ποιεούσων οὐδέν, ἑκάστω τοσούτο σφι συνοίσασθαι οἷόνπερ ἔπαθον. καίτοι ἥσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακροῦ ἀμείνονος αὐτοῖς ἐσπότην ἢ πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθυμιόμενος καὶ δαμιάων Ξέρξην, ἐδόκεε τε ἕκαστος ἐσπότην θήσασθαι βασιλέα.

87. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους οὐκ ἔχω μετεξετέρας εἰπεῖν ἀτρεκέως ὥς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἡγωνίζοντο, κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλεῖ. ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πράγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἢ νηὺς ἢ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς· καὶ ἡ οὐκ ἔχουσα διαφυγεῖν, ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νῆες φίλαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἰούσα, ἔδοξε οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεκε ποιησάσθαι· διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς

Ἀττικῆς φέρουσα ἐνέβαλε νηϊ φίλῃ ἀνδρῶν τε Καλινδίων καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλινδίων βασιλέος Ἀμασιθύμου. εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγγόνος ἔτι παρὰ Ἑλλήσποντον ἰόντων, οὐ μὲντοι ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἐκ προνοίας αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνενύρησε ἢ τῶν Καλινδίων κατὰ τύχην παραπαισοῦσα νηὺς. ὥς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἑωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο· ὃ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος ὥς εἶδέ μιν ἐμβάλλουσαν νηϊ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας πρὸς ἄλλας ἐτρέπετο.

88. Τοῦτο μὲν τοιοῦτο αὐτῇ συνέβαινε γενέσθαι διαφυγῆαι τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι, τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γὰρ βασιλεῖα θηεύμενον μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δὴ τινα εἶπαι τῶν παρεόντων· Δίσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὥς εὖ ἀγωνίζεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε; Καὶ τὸν ἐπαιρῆσθαι εἰ ἀληθῶς ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον, καὶ τοὺς φάναι, σαρφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους· τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἡπιστάεσθαι εἶναι πολεμίην. τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὥς εἴρηται, αὐτῇ συνέβαινε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῇ Καλινδιῶν νηὸς μηδὲνα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φερόμενα· Οἱ μὲν ἄνδρες γεγένησιν μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. Ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι.

89. Ἐν δὲ τῷ πόντῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν Ἰθάκης ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίτης ὁ Δαρσίον, Ξέρξῃ ἐὼν ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσῶν καὶ Μήδων

καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλγοὶ δὲ τινες καὶ Ἕλληρουν· ὅτε γὰρ νέων ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νῆες διαφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένειον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διαφθάρησαν, νέων οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐκράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλείους διαφθείροντο· οἱ γὰρ ὀπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῆσι νηυσὶ παρῆναι πειρώμενοι ὥς ἀποδεξόμενοί τε καὶ αὐτοὶ ἐργον βυσιλέϊ, τῆσι σφειάρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι παρῆπυτον.

90. Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῶν τινὲς Φοινίκων, τῶν αἱ νῆες διαφθάρησαν, ἐλθόντες παρὰ βασιλείᾳ διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὥς δι' αἰώνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὥς προδόντων. συνήρκευ ὦν οὕτω ὥστε Ἴώνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν· ὅτε τούτων ταῦτα λεγόντων ἐπέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρητικῇ νηὺς. ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφυρομένη Αἰγιναιὴ νηὺς κατέδυσε τῶν Σαμοθρητικῶν τὴν νῆα. ὅτε δὴ ἔόντες ἀποντισταὶ οἱ Σαμοθρητικὲς τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἐπήραξαν καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα γινόμενα τοὺς Ἴωνας ἐφύσατο· ὥς γὰρ εἰδὲ σφας Εἰρένης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐκράπτετο πρὸς τοὺς Φοινίκας οἳ ὑπερλυπεσόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος, καὶ σφρων ἐπέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμῶν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γινόμενοι τοὺς ἀμείνωνας διαβάλλωσι. ὅπως γάρ τινα ἴδοι Εἰρένης τῶν ἐκείνου ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, κατήμενος ὑπὸ τῇ οὐραῖ τῷ ἄντιον Σαλαμῖνος, τὸ καλέσται Αἰγάλεως, ἀναπυθιάετο τὸν ποιήσαντα, καὶ οἱ γραμματισταὶ

ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δέ τι καὶ προσεβάλετο φίλος ἑὼν Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης παρὼν τούτου τοῦ Φοινικηίου πάθους.

91. Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐπάποντο· τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐπιλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα ἀπεδέξαντο λόγον ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεράζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλωούσας· ὅπως δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπικτον ἐς τοὺς Αἰγινῆτας.

92. Ἐνθαῦτα συνεκίρεον νῆες ἥ τε Θημιστοκλῆος διάκουσα νῆα καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κρίου, ἀνδρὸς Αἰγινήτης, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ, ἥτερ εἶλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθίης ὁ Ἰσχενοῦς, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα ἀρετῆς εἶναι εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐπαγλωμένοι. τὸν δὴ παριάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσησι ἦλω νηὺς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθίην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἶγιναν. ὥς δὲ ἐσαῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος, καὶ βώσας τὸν Θημιστοκλέα ἐπεκερτόμησε ἐς τῶν Αἰγινήτων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων. ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέβηκε ἐς Θημιστοκλέα.

93. Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες περιεγένοντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν. Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἦμυσαν Ἕλληων ἀριστα Αἰγινῆται, ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλληνεὺς, ὃς καὶ Ἀρταμισίην ἐπεδίωξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε, ὅτι ἐν ταύτῃ πλώοι ἡ Ἀρταμισίη, οὐκ ἂν

ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἰλέ μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἦλε. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρασκευάσαντο, πρὸς δὲ καὶ ἀεθλον ἔπειτο μύριαι δραχμαὶ, ὃς ἂν μιν ζώην Εἰη· δεινὸν γάρ τι ἐποιεῖντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δὴ, ὥς πρότερον εἴρηται, διάφυγε· ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, τῶν αἱ νῆες περιωγεγόνεσαν, ἐν τῇ Φαλήρῳ.

94. Ἀδελμάντων δὲ τὸν Κορινθίων στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι ἀντίκα κατ' ἀρχάς, ὥς συνήμισον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδαΐσαντα, τὰ ἴστια ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύγοντα, ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσανύτως οἴχεσθαι. ὥς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμίνης κατὰ τὸ ἱερὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κλέητα θάλη πομπῇ, τὸν οὕτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὕτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θάισιν τὸ πρῆγμα· ὥς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν, τοὺς ἀπὸ τοῦ κλέητος λέγειν τάδε· Ἀδελμάντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρώντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἑχθρῶν. Ταῦτα λεγόντων, ἀπιστίειν γὰρ τὸν Ἀδελμάντων, οὕτως τάδε λέγειν, ὥς αὐτοὶ οἰοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὄμηροι ἀποθνήσκειν, ἣν μὴ νικῶντας φαίνονται οἱ Ἕλληνες. οὕτω δὲ ἀποστρέψαντα τὴν νῆα αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξαργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μόντοι αὐτοὶ γε Κορινθιοὶ ὁμολογεῖουσιν, ἀλλ' ἐν πρώτοις σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

95. Ἀρισταίδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγη τι πρότερον τούτων ἐπαμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῇ θορύβῳ τούτῳ τῇ περὶ Σαλαμίνα γενομένῃ τάδε ἐποίησε· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτῶν οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνης χώρας, γένος ἰόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Φυτιάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πύστας.

96. Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διαλείλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμίνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἰόντα, ἐτοιμοὶ ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιουήσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλείᾳ. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ἕρπυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡῶνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα, ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμὸν τὸν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ νανήγια τὰ ταύτῃ ἔξενιχθόντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας,

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἀρετμοῖσι φρυξύναι·
τοῦτο δὲ ἔμαλλε ἀπαλάσαντος βασιλέος ἔσσεσθαι.

97. Εἰρξῆς δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δαίσας μὴ τις τῶν Ἰώνων ἐποθῇται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσασσι πλάων ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λίσοντες τὰς γαφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολίσσθαι κινδυνεύσῃ, δρησμὸν ἐβούλετο· θάλασσαν δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι Ἰωνοῦ, ἐς τὴν Σαλαμίνα χώρα ἐπαιράτο διαχοῦν· γαυλοῦς τε Φοινικῆτους συνάδου, ἵνα ἀντί τε σχεδὴς ἔωσι καὶ τείχεος, ἀρτίετό τε ἐς πόλεμον ὡς

ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα εὖ ἐπιστάτο ὥς ἐκ παντὸς νόου παρεσκεύασται μένων πολεμήσειν· Μαρδόκιον δ' οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε ὥς μάλιστα ἔμπαιρον ἔοντα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίησε, καὶ ἔπειτα ἐς Πέρσας ἀγγαλιόντα τὴν παροῦσάν σφι συμφορὴν.

98. Τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τε θᾶσσον παραγίνεται θνητῶν ἰόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξουρηται τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὥς ὅσων ἂν ἢ ἡμερῶν ἢ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διωστῶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκίστην ἵπποι τε καὶ ἄνθρωποι ταταγμένοι, τοὺς οὔτε νυκτός, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῖμα, οὐ νύξ ἔργει μὴ οὐ καταλύσαι τὸν προκαείμενον ἐν τετῇ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὲ πρῶτος δραμῶν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δευτέρος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθύτερον ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατὰ πᾶρ Ἑλλῃσι ἢ λαμπαδηφορίῃ τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελείουσι. Τοῦτο τὰ δράγματα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήϊον.

99. Ἡ μὲν δὲ πρώτη ἐς Σούσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὥς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔταρσε οὕτω δὴ τε Περσῶν τοὺς ὑπολειφθέντας ὥς τάς τε ὁδοὺς μυφίστησι πάσας ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμῆματα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυαίῃσι τε καὶ εὐπαθείῃσι· ἡ δὲ δευτέρῃ σφι ἀγγελίῃ ἐπεξελθούσα συνέχευε οὕτω ὥστε τοὺς κινδύνους καταφράξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλῆτες, Μαρδόκιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὕκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίησαν, ὥς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δαιμαίνοντες.

100. Καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντε

μεταξὺ χρόνον γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφραγίσας ἀπικόμενος ἔπαυσεν· Μαρδόνιος δὲ ὁρέων μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δρασμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φροντίσας πρὸς ἐαυτὸν ὥς δώσει δέκην ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ καταργήσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰσχροκέρδων· πλέον μὲντοι ἔκπερ οἱ ἡ γνώμη καταργήσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὢν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τόνδε· Δέσποτα, μήτε λυπέο μήτε συμφορὴν μηδαμίαν μεγάλην ποιεῖν τοῦδε τοῦ γεγονότος εἴνεκα πρήγματος· οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ὑπῆων· σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν σφί ἤδη δοκούντων καταργήσθαι ἀποβῆς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἡπείρου τῆσδε· οἱ τε ἡμῖν ἡντιωθήσαν, ἔδοσαν δίκας· εἰ μὲν νῦν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα· μὴ δὲ δυσθύμει· εὐ γάρ ἐστι Ἕλλησι οὐδαμῶς ἔκδυνσις μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον εἶναι σοὺς θεύλους· μάκιστα μὲν νῦν ταῦτα ποιεῖ· εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλὴν· σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι δεδῆλται τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί· εἰ δὲ Φοίνικες τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος· ἤδη ὢν ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἔμοι πείθεο· εἰ τοι δέδοται μὴ

παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἡθὰ τὰ σκωτικοῦ ἀπέλαυνε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δὲ σοι χρή τὴν Ἑλλάδα παρασχῆν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.

101. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἦσθη, πρὸς Μαρδόνιον τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι ὁκότερον ποιήσει τούτων. ὡς δὲ ἐβουλευέτο ἅμα Περσίων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο μόνῃ νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε συμβούλους Περσίων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειραῖσθαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἡ ταῦτα κελύει ποιῆειν, ἡ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχῆν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δ' ἐμὲ κελύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἡθὰ τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἔωσα ποιῆσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποιῶν ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος. Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλευέτο.

102. Ἡ δὲ λέγει τάδε· Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστὶ συμβουλευομένῃ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἶπασαν. ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι δοκεῖ μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελαύνειν ὅπλῳ, Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέχεται ταῦτα ποιήσῃ, αὐτοῦ καταλεπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέψῃται τά φησι ἐθέλειν καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὺν τῷ ἔργῳ, ὃ δέσποτα,

γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι καταργάσαντο· τοῦτο δέ, ἦν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιεόντος καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἦν γὰρ σύ τε παρῆς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλὰκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφείων αὐτῶν οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἦν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δέ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω, πυρῶσας τὰς Ἀθήνας ἀπαλᾶς.

103. Ἦσθη τε δὴ τῇ συμβουλῇ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετόγγατε τάπερ αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρβώδημα. ἐπαινίσας δὲ τὴν Ἀρταμισίην ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἑφεσον· νόθοι γάρ τινες παῖδες οἱ συνείποντο.

104. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἰόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνοίχων παρὰ βασιλῆϊ· οἱ δὲ Πηδασεῖς οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοιςι τούτοιςι τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱρεὴ αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φέει πώγωννα μέγαν. τοῦτο δὲ σφι δις ἤδη ἐγένετο.

105. Ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασείων ὁ Ἑρμότιμος ἦν, τῷ μεγίστῃ τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμῶς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλούμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χίος, ὃς τὴν ζώνη κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅπως γὰρ κτήσαιο παῖδας εἶδος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγινῶν ἐπώ-

λεε ἐς Σάρδεις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων· παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνούχοι πλείους εἴνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμα πολλούς, ἅτε ποιούμενος ἐκ τούτου τὴν ζῆν, καὶ δὴ καὶ τούτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνίσταται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλείᾳ μετ' ἄλλων δώρων, χρόνου δὲ προϊόντος πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη.

106. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέσται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλούς καὶ φίλους λόγους, πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι ἀγαθὰ, δεύτερα δὲ οἱ ὑπισχνόμενος ἀντὶ τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἦν κομισάμενος τοὺς οἰκέτας οἰκίῃ ἐκίνη, ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον κομίσει τὰ τέκνα καὶ τὴν γυνῆκα. ὥς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· Ὡς πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπίας τὸν βίον κτησάμενα, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο, ἢ σέ ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκασέ τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμῆχανώ τότε· οἱ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμὰς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμῶ τοι ἐσομένην δίκην. ὥς δὲ οἱ ταῦτα ὠνελίδισ, ἀχθόντων τῶν παιδῶν ἐς ὄψιν, ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἐαυτοῦ παιδῶν τεσσάρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτάμναι, ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὥς ταῦτα ἐργά-

σατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιήλθε ἡ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

107. Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν ἐς Ἑφεσον, καλίσας Μαρδόνιον ἐκαλευσέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιεῖν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα παιρόμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο, τῆς δὲ νυκτὸς καλεῦσαντος βασιλέως τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπήγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχως εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἄγχοῦ ἦσαν Ζωστήρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε νῆας εἶναι καὶ ἔφηνγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες ἐκομίζοντο.

108. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὀρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώραν μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν ἡλιτίζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον, ἔδοκεόν τε ναυμαχῆσαι σφέας, παραρτίοντό τε ὡς ἀλεξησόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, ἀντίκα μετὰ ταῦτα ἔδοκεα ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδεύετο διὰ νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νῆας πλώειν ἰδέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας. Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων, ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεὶς ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρώτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν, ὡς ἄγοντι μὲν οἱ

ἡσυχίην οὔτε τι προχωρεῖν οἶόν τε ἔσται τῶν πραγμάτων οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶν τε οἱ ἢ στρατιὴ διαφθαρέσεται, ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῶ καὶ ἔργου ἐχομένῃ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷα τε ἔσται προχωρήσαι κατὰ πόλιν τε καὶ κατὰ ἔθνη, ἦτοι ἀλισκομένων γε ἢ πρὸ τούτου ὁμολογούντων· τροφήν τε ἔξω σφέας τὸν ἐπίτιμον αἰὲ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν. ἀλλὰ δοκίειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μανέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσας· ἐατέον ὦν εἶναι φεύγειν, ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑσπιοῦ. τὸ ἐνθεῦταν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέσθαι ἤδη τὸν ἄγωνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἶχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

109. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλεῖν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὔτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφυγότες περιημέπτουν, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλῶειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλλόμενοι, εἰ ἄλλοι μὴ βουλοίατο) ἐλεγέ σφι τάδε· Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμεν, καὶ πολλῶι πλῆθι ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι, ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτιήρη κακότητα. ἡμῖς δὲ (εὖρημα γὰρ εὖρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι) μὴ διώκαμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς καταργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι ἔοντα ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τὰ ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐπρίετο, ἐμπυγρὰς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμασίγῃσσι πέδας τε κα-

τῆς. ἀλλ' εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρὲν ἡμῶν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντας ἡμῶν τε αὐτῶν ἐπιμαλῆσθαι καὶ τῶν οὐκιστῶν· καὶ τις οὐκίαν τε ἀναπλασάσθω καὶ σπόρου ἀνακτῆς ἐχέτω, πανταλῶς ἀπαλάσας τὸν βάρβαρον· αἶμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης. Ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέλοπα, ἵνα ἦν ἄρα τί μιν καταλαμβάνη πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποσιτροφίην· τάπερ ὦν καὶ γένητο.

110. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφὸς ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ εὐβουλος, πάντως εἰοῖμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὥς δὲ οὗτοι οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπίστευε σιγᾶν ἐς πᾶσαν βῆσανον ἀπικνομένοισι, τὰ αὐτὸς ἐντελλάτο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σικιννος ὁ οὐκίστης αὐτίς γένητο. οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σικιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νῆας βουλομένους διώκειν καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γαφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὰν κομίζω. Οἱ μὲν ταῦτα σημείναντες ἀπέπλεον ὀπίσω.

111. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τέ σφι ἀπέδοξε μήτ' ἐπιδιώκειν ἔτι προσωτέρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας μήτε πλέειν ἐς τὸν Ἑλλησπόντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν

Ἄνδρον παρματιάτο ἐξέλεον ἐθέλοντες. πρῶτοι γάρ Ἄνδριοι νησιωτῶν αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα οὐκ ἔδωσαν, ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἐκκεντοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῶ τε καὶ Ἀναγκάην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτεῖα εἶναι χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα λέγοντες ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαιμόνες καὶ θεῶν χρηστῶν ἤκοιεν εὖ, ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπαίνας ἐς τὰ μίγιστα ἀνήμεντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ' αἰεὶ φιλοχωρεῖν, Πενίην τε καὶ Ἀμυχανίην, καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἔοντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα· οὐδέποτε γὰρ τῆς ἐκκεντῶν ἀδυναμείας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι καὶ οὐ δόντες χρήματα ἐπολιορκέοντο.

112. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτῶν, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους αἷτε χρήματα διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρήσατο, λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεώμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκεῖν ἐξαιρήσει. λέγων ὦν ταῦτα συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων, οἳ πυνθανόμενοι τὴν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκεῖτο, διότι ἐμήδισε, καὶ Θεμιστοκλέα ὡς εἶη ἐν αἰνῇ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δέσαντες ταῦτα ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δὴ τινες καὶ ἄλλοι ἔδωσαν νησιωτῶν, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δὲ τινὰς καὶ ἄλλους δοῦναι καὶ οὐ τούτους μόνους. καίτοι Καρυστίοισι γε οὐδὲν τούτου εἶναι τοῦ κακοῦ ὑπαρβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλῆς

μέν νυν ἐξ Ἀνδρου ὀρμαῶμενος χρήματα παρὰ νησιωτίων ἐκτίστο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

113. Οἱ δὲ ἅμφι Ξέρξῃ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην ἐξέλανον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γάρ Μαρδονίῳ ἅμα μὲν προπύμναι βασιλέα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτιος πολεμῆναι· χαίμαρ-σαι δὲ ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Παλοποννήσου. ὥς δὲ ἀπίκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγστο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς ἀθανάτους καλσομένους, πλήν Ὑδάφνης τοῦ στρατηγοῦ· οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λαμβε-σθαι βασιλέος· μετὰ δὲ τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλὴν, καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας καὶ Βακτριῶν τε καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν πᾶζον καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγστο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἶδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἰ τέοισι τι χρηστὸν συνήδεε παποσθῆμενον. ἐν δὲ πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἵρεστο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελοφόρους, ἐπὶ δὲ Μήδους· οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων, φώμη δὲ ἦσσονες· ὥστα σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι.

114. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ Μαρδονίῳ τε τὴν στρατιὴν διέκρινε καὶ Ξέρξης ἦν παρὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξῃ αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδου φόνου καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκασθαι. πέμπουσιν δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῇται, ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἐοῦσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὴν Ξέρξεω ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοι τέ σε καὶ

Ἡρακλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφείων τὸν βασιλέα ἀπέκταντας φεύγοντες τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ γαλάσας τε καὶ πατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐνέγχατα παρσενεὺς Μαρδόνιος, δεκνὺς ἐς τοῦτον εἶπε· Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὁδε δίκας δώσει τισιναύτας οἷας ἐπείνοισι πρέπει. Ὁ μὲν δὲ δεξάμενος τὸ ρηθὲν ἀπαλλάσσετο.

115. Εὐρέης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀπικνέσται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πάντα καὶ τωσσεράκοντα ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος ὥς εἶπαι. ὅπου δὲ παρενύμενοι γινώατο καὶ κατ' οὐσίνας ἀνθρώπους, τὸν τοῦτιον καρπὸν ἀρπάζοντες ἐστίεοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὗροισιν, οἱ δὲ τὴν ποιήσιν τῆν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυομένην καὶ τῶν δενδράων τὸν φλοῖον περιλέποντες καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ' ἐτόλουν ὑπὸ λυμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λομῶς τε τὸν στρατὸν καὶ δυσαντερήν κατ' ὁδὸν διέφθειρε· τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτῶν κατέλιπε, ἐπιτάσσων τῇσι πόλιν, ἵνα ἐπείστοτε γένοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνων τε καὶ τρέφειν, ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας καὶ ἐν Σίρῃ τῆς Παιονίης καὶ ἐν Μακεδονίῃ. Ἐνθα καὶ τὸ ἱερὸν ἄρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλανε, ἀπυλὸν οἶον ἀπέλαβε, ἀλλὰ δόντας οἱ Παῖονες τοῖσι Θρήξι ἀπαιτέοντος Εὐρέειν ἔφασαν νομομένας ἀρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνω Θρηίκων τῶν παρὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκημένων.

116. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστανικῆς, Θρήξ, ἔργον ὑπερφυῖς ἐργάσατο· ὅς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Εὐρέῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσαν, ἀλλ'

οἶχετο ἄνω ἐς τὸ οὐρος τὴν Ῥοδόπην, τοῖσι τε πᾶσι ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θηήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἄσινέες πάντες ἐξ ἰόντες, ἐξώρυξε αὐτῶν ὁ πατήρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον.

117. Οἱ δὲ Πέρσαι ὥς ἐκ τῆς Θρηῆης πορευόμενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπαιγόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἀβυδὸν· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὖρον ἐτι ἐντεταμένας, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλαλεμένας. ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι σιτία τε πλείω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχχανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ παρεόντος πολλοί. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις.

118. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδε λεγόμενος λόγος, ὥς ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπαλαύνων ἐξ Ἀθηναίων ἀπίκτο ἐπὶ Ἥϊονα τὴν ἐπὶ Σιτυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκίτι ὁδοπορήσει διεχρίετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάφνηϊ ἐπιτρέψει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλώοντα δὲ μιν ἄνεμον Σιτυμονίην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίν. καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δαῖμα πεσόντα τὸν βασιλέα εἶρεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτην εἰ τις ἐστί σφι σωτηρία, καὶ τὸν εἶπαι· Δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμία, ἣν μὴ τούτων ἀπαλλαγὴ τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων. καὶ Ξέρξης λέγεται ἀπνούσαντα ταῦτα εἶπαι· Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ἡμέων βασι-

λίος κηδόμενος· ἐν ἡμῶν γὰρ οἷα ἐμοὶ εἶναι ἡ σωτηρίη. Τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς δὲ προσκυνέοντας ἐκπηδέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν νῆα ἐπικουμισθεῖσαν οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὥς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσῇ στεφάνῃ τὸν κυβερνήτην, ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμῆν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

119. Οὗτος δὲ ἄλλος λέγεται λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστον, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλως οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτην πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίησι γνώμησι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξουν, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε, τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κολλὴν νῆα ἔοντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἑσπετέρων ἔοντων Φοινίκων, ὅπως οὐκ ἂν ἴσον πληθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ὁδῷ χραιώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

120. Μείγα δὲ καὶ τότε μαρτύριον φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδηρα καὶ Ξυνίην τέ σφι συνθίμενος καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀπανάγη τε χρυσῶν καὶ τριήρη χρυσοπιάστω. καὶ ὥς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρεῖται, λέγοντες ἔμοιγε οὐδαμῶς πιστά, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὥς ἐν ἀδείῃ ἔων. τὰ δὲ Ἀβδηρα ἰδρυταὶ πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου μᾶλλον ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἠϊόνος, ὅθεν δὴ μιν φασὶ ἐκβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.

121. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπὶ τα οὐκ οἶαί τε ἐγένοντο ἐξελίξω τὴν Ἀνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάφιστον καὶ δευτέρως

σαντες αὐτῶν τὴν χώραν ἀπαλλάσσουντο ἐς Σαλαμίνα. πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἔξῃλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας, τὴν μὲν ἐς Ἴσθμόν ἀνα-
 θεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν, τὴν δὲ ἐπὶ Σούνιον, τὴν
 δὲ τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμίνα. μετὰ δὲ τοῦτο δι-
 δάσαντο τὴν ληΐην καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελ-
 φούς, ἐκ τῶν ἐγένετο ἀνδρίας ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτή-
 ριον νηὸς, ἐὼν μέγαθος δυκακαίδεκα πήχσεων· ἔστις δὲ
 οὗτος τῆπερ ὁ Μακαδῶν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος.

122. Πέμπαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελ-
 φούς ἐπαιρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λαλάβηκε πλήρη καὶ
 ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλ-
 λων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγινητέων δὲ οὐ· ἀλλὰ ἀπαίτεα
 αὐτοὺς τὰ ἀριστήϊα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰ-
 γινῆται δὲ πυθόμενοι ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσοῦς, οἱ
 ἐπὶ ἴστου χαλκοῦ ἐστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτά-
 τω τοῦ Κροίσου κρητήρος.

123. Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς ληΐης ἔπλωον οἱ
 Ἕλληνες ἐς τὸν Ἴσθμόν ἀριστήϊα δάσοντες τῷ ἀξιωματικῷ
 γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. ὥς δὲ ἀπι-
 κόμενοι οἱ στρατηγοὶ διανέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ
 Πρωσιδῆως τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον
 κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἐωντιῷ
 ἐτίθετο τὴν ψήφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκίαν ἀριστος γενέ-
 σθαι, δεύτερα δὲ οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα
 κρίνοντας. οἱ μὲν δὲ ἐμονοῦντο, Θεμιστοκλῆς δὲ δευ-
 τεροῖσι ὑπερεβάλλετο πολλόν.

124. Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίναι τῶν Ἑλλήνων
 φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπιλώοντι καὶ ἐκείνων ἐς τὴν ἐκωντιῶν ἀρι-
 των, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβρώσθη τε καὶ ἐδοξώσθη εἶναι

ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νεῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖν ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαιμόνα ἀπίκετο θύλακ' ἐτιμήθηναί· καὶ μὲν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλας δὲ ἐτίμησαν. ἀριστῆμα μὲν νῆν ἔδωσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον, σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος Θεμιστοκλέϊ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δὲ μὲν ὅχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστευόντι. αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπειραν ἀπύοντα τριηρόσιοι Σπαρτιητῶν λογάδες, οὗτοι οἵπῳ ἱππίας καλέονται, μέχρι οὐρανῶν τῶν Τυρρητικῶν. μῦνον δὲ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπειραν.

125. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργίων ἐνάσας τὸν Θεμιστοκλέα, τὴν ἐς Λακεδαιμόνα ἀπύειν προφέρειν, εἰς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐκοντόν. ὁ δὲ, ἐπεὶ τε οὕτω ἐπικύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· Οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' ἂν ἐγὼ εἴην Βαλβινίτης ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητῶν, οὐτ' ἂν σὺ, ὦνθρωπε, εἴην Ἀθηναῖος. Ταῦτα μὲν νῦν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

126. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκης, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε εἶν, ἐκ τῶν Πλαταικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἑξ μυριάδας στρατοῦ τοῦ Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπειρε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω παρηνόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ὥς Μαρδονίου τε χειμαρρίζοντος παρὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην καὶ

οὐδὲν μὴ καταπαύοντος ἦσαν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίειν ἐντυχὼν ἀπεσπείρωσι Ποτιδαίηται μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαι σφεας. οἱ γὰρ Ποτιδαῖται, ὡς βασιλεὺς παραξληλάκει καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσησι οἰχώμεσθαι φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες.

127. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτιάβαζος ἐπολιόρκει τὴν Ποτιδαίην. ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλείας, καὶ ταύτην ἐπολιόρκει· εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιορκίαν, κατίσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην, τὴν δὲ πόλιν παραδιδούῃ Κριτοβούλῳ Τρωναίῳ ἐπιτροπεύειν καὶ τῷ Χαλκιδιῷ γένει, καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδεὺς ἔσχον.

128. Ἐξελθὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτιάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐνταταμένως προσέειχε, προσίχοντι δὲ οἱ προθύμως συντίθεται προδοσίην Τιμόξενος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅτινα μὲν τρόπον ἀρχὴν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὐ γὰρ ὦν λέγεται), τέλος μέντοι τοιαῦτα ἐγένετο· ὅπως βυβλίον γράψας ἢ Τιμόξενος ἐθέλων παρὰ Ἀρτιάβαζον πέμψαι ἢ Ἀρτιάβαζος παρὰ Τιμόξενον, τόξενματός παρὰ τὰς γλυφίδας περιεβλέψαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον ἐτόξευον ἐς συγκαίμενον χωρίον. ἐπ' αὐτοῖς δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξενος προδιδούς τὴν Ποτιδαίαν· τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτιάβαζος ἐς τὸ συγκαίμενον, ἁμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου βάλλει ἄνδρὸς Ποτιδαίηται τὸν ὄμιον, τὸν δὲ βληθῆντα περιέδραμε ὄμιλος, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν πολέμῳ, οἱ αὐτίκα τὸ τόξενμα λαβόντες, ὡς ξυαθὸν τὸ βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς· παρῇ δὲ καὶ τῶν

ἄλλων Παλληναίων συμμαχίῃ. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπι-
λεξαμένοισι τὸ βυβλὸν καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προ-
δοσίης ἔδοξε μὴ καταπλήξαι Τιμόξανον προδοσίῃ τῆς
Σικανναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοίετο εἶναι Σικανναῖοι
ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδοταί. ὁ μὲν δὴ τοιού-
τῃ τρόπῳ ἐπαῖστος ἐγεγόνεα.

129. Ἀρταβάζω δὲ ἐπειδὴ πολιορκίοντι ἐγεγόνεσαν
τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπτωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη καὶ
χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγες γε-
νόμενον παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὥς δὲ τὰς δύο μὲν
μοίρας διοδοιοποίησαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν,
ταῖς διαλθόντας χρῆν ἔσθαι εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπὶ ἧλθε
πλημυρίς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμὰ πω, ὥς οἱ
ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γενομένη. οἱ μὲν δὲ νῆαν
αὐτῶν οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπιστα-
μένους Ποτιδαῖται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν.
αἴτιον δὲ λέγουσι οἱ Ποτιδαῖται τῆς τε φηγίης καὶ τῆς
πλημυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε,
ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν
τῷ προαστείῳ ἤσεβησαν οὗτοι τῶν Περσίων οἵπερ καὶ
διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέ-
γοντες εὐ λέγειν ἔμοιγε δοκίουνσι. τοὺς δὲ παρεγενομένους
ἀπῆγε Ἀρταβάζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόκιον. οὐ-
τοι μὲν οἱ προπύμψαντες βασιλείᾳ οὕτω ἔπρηξαν.

130. Ὁ δὲ ναυτικός ὁ Πέρξης παρεγεγόνεμος, ὥς
προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος καὶ βασιλείᾳ
τε καὶ τῇ στρατιῇ ἐκ Χερσονήσου διεπέρθεμενος ἐς Ἀβυ-
δὸν, ἐχαμέρισε ἐν Κύμῃ. ἕαρος δὲ ἐπιλάμψαντος πρώϊος
συναλέγεται ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχαμέρισαν
αὐτοῦ. Περσίαν δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖντες ἐπαβάνεον.

στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον Μαρδόντης τὸ ὁ Βαγαίον καὶ Ἀρταύντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τοῖσι καὶ ἀδελφιδεὸς αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομένου Ἰθαμίτης. ἄτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἐσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδὲ εἰς, ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι ἐρύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῇ, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην ἀλλ' ἀποκρήσειν σφι τὴν ἐκωτῶν φυλάσσειν, σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μὲν νῦν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, περὶ δὲ ἐδόκουν πολλὸν κρατήσκειν τὸν Μαρδόνιον. ἔόντες δὲ ἐν Σάμῳ ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναίητο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούσισιν, ὅκη παύεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα.

131. Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐὼν. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκ ὀκνοῦν συνελέγετο, ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπείκετο ἐς Αἰγίνα, νῆες ἄριθμὸν δέκα καὶ ἑκατὸν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος τοῦ Ἡγησίλεω τοῦ Ἰπποκρατίδεω τοῦ Λευτυχίδεω τοῦ Ἀναξίλεω τοῦ Ἀρχιδήμου τοῦ Ἀναξανδρίδεω τοῦ Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου τοῦ Χαρίλλων τοῦ Εὐνόμου τοῦ Πολυδέπτεος τοῦ Πρυτάνιος τοῦ Εὐρυφώντος τοῦ Προκλέος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου τοῦ Ἡρακλῆος, ἐὼν τῆς ἐτέρης οἰκῆς τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πληρὴ τῶν θυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρώτων καταλαχθέντων, οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγες Σάνθιππος ὁ Ἀρίφρωνος.

132. Ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιαν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἴώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, οἳ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγω πρότερον τοῦτων ἀπικόμενοι εἶδοντο Λακεδαιμονίων Μουθαρουν τὴν Ἰωνίαν· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλεῖδης ἦν. οἳ στασιῶται θύβισι γενόμενοι ἐπαβούλευον θάνατον Στρατί τῇ Χίῳ τυράνῳ, ἔοντες ἀρχὴν ἐπὶ· ἐπαβουλεύοντες δὲ ὥς φανεροὶ ἐγένοντο ἐξουσίαντος τὴν ἐπιχειρήσῃ ἐνὸς τῶν μεταχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἐξ ἔοντες ὑπαξίσχον ἐν τῇ Χίῳ, καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιαν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλεῖσαι ἐς τὴν Ἰωνίαν· οἳ προσήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι Αἴλου· τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δαῖνόν ἦν τοῖσι Ἕλλησι οὕτα τῶν χώρων ἰοῦσι ἐμπαίροισι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκει εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστάτο δόξῃ καὶ Ἡρακλίας στήλας ἴσον ἀπέχαι. συνέκυπτε δὲ τοιοῦτο ὥστε τοῖς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σάμον μὴ τολμᾶν καταπλεῖσαι καταρρύδνηκός, τοὺς δὲ Ἕλληνας, χρηζόντων Χίῳ τὸ πρὸς τὴν ἡμῶν κατωτέρω Αἴλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφῶν.

133. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλεον ἐς τὴν Αἴλον, Μαρδόκιος δὲ παρὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχέμαζε. ἐνθαῦτεν δὲ ὀρυεώμενος ἔπαμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπία γένος, τῷ οὐνομα ἦν Μῆς, ἐντελόμενος πανταχῇ μὲν χρησόμενον εἰδᾶν, τῶν οἷά τε ἦν σφί ἀποποιήσασθαι ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐμαθήσκει πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐντέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ αἶν λέγεται· δοκίμω δ' ἔγωγε παρὶ τῶν παρῶντων προφημάτων καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι.

134. Οὗτος ὁ Μῆς ἐς τε Δελφείων φαίνεται ἀπαι-

κόμενος καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκίων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηρίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· ἔστι δέ, κατὰπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηρία· ζεσθαι· τοῦτο δὲ ξειρόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας κατακόμισε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τόδε· ἐκέλευσέ σφας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιούμενος ὁκότερα βούλονται εἰεσθαι τούτων, ἐωντῇ ἢ ἄτε μάντι χρεῖσθαι ἢ ἄτε συμμάχῳ, τοῦ ἐτέρου ἀπαχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακομῆθῃναι.

135. Τόδε δὲ θῶνμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων, εἰθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπία Μῦν, περιστροφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πιῶν Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ ἱρόν καλέσται μὲν Πιῶν, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέσται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης πρὸς οὐρεὶ ἀγχοτάτῳ Ἀκραιφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρόν ἐπαί τε παρελθεῖν τὸν καλούμενον τοῦτον Μῦν, ἐπεσθαι οἱ τῶν ἀστῶν αἵρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὡς ἀπογραφομένους τὰ θεσπίειν ἔμאלλε. καὶ πρόκα τε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ γλώσση χρᾶν. καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θῶματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσωνται τῷ παρόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπία Μῦν ἔξαρχάσαντα παρ' αὐτῶν τὴν ἐφέροντο δῆλον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν, φάναί δὲ Καρὴν μιν γλώσση χρᾶν· συγγραψάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπὸντα ἐς Θεσσαλίην.

136. Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὃ τι δὴ ἦν λέγοντα τα χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον εἰς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω ἄνδρα Μακεδόνα, ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδῆες οἱ Πέρσαι ἦσαν (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγγόνες Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος, τῷ δὴ ἐκ βασιλείας τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι), ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος πυνθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος ἔπαμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκλήσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα πατερghασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. τούτων δὲ προσγενομένων κατήλπιξε εὐπειτέως τῆς θαλάσσης κρατήσιν, τάπερ ἂν καὶ ἦν· περὶ τὴν ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἡγορίζετο κατ'ἑαυτὸν οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖον ποιεσθαι· τοῖσι δὲ πειθόμενος ἔπαμπε.

137. Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ Παρδίκης ἐστὶ ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. ἐξ Ἀργεος ἔφυγον εἰς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοὶ, Γανάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Παρδίκης, ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες εἰς τὴν ἄνω Μακεδονίην ἀπίκοντο εἰς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευσον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἱππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτῶν Παρδίκης τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἦσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενεῖς χρήμασι, οὐ μούτον

ὁ δῆμος. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέως αὐτὴ τὰ σπία σφι ἔπεσσε. ὅπως δὲ ὀπιῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητός, τοῦ Παρδίακου, διπλήσιος ἐγένετο αὐτὸς θωτοῦ. ἐπεὶ δὲ αἰεὶ τῶντὸ τοῦτο ἐγένετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα ἑωυτῆς. τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσηλθε αὐτίκα ὡς εἶη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θήτας προηγόρευε σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς θωτοῦ. οἱ δὲ τὸν μισθὸν ἔρασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες οὕτω ἐξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε θοβλαβῆς γενόμενος. Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμῶν ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι, δείξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γανάνης τε καὶ ὁ Ἀίροπος οἱ πρεσβύτεροι ἔστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ παῖς, ἐτύγγανεν γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε, Δεκόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς, περιγράψει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον, περιγράψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τρεῖς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ' ἐκείνου. Οἱ μὲν δὴ ἀπήϊσαν.

138. Τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν παρόδρων οἷόν τι χρῆμα ποιήσεις ὁ παῖς καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὀξυνθαις πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. πιστάμους δὲ ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἀργεὸς ἀπόγονοι σωτῆρι. οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐφύη ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἷους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδῖω, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ρόδα, ἐν ἑκάστῳ ἔχον ἐξήκοντα φύλλα,

ὁδῷ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοις καὶ ὁ Σιληνός τοῖσι κήποισι ἦλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὗτος κέεται Βέρμιον οὐνομα, ἄβατον ὑπὸ χαμῶνος. ἐνθ' οὗτοι δὲ ὀρμεῖσθαι, ὡς ταύτην ἔσχον, καταστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.

139. Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγγόνεα. Ἀμύντω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος, Ἀμύντης δὲ Ἀλκίτω, Ἀλκίτω δὲ πατήρ ἦν Ἀέροπος, τοῦ δὲ Φίλιππος, Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος, τοῦ δὲ Περδίκκης, ὁ πηγσάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγγόνεα μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντω.

140. Ὡς δὲ ἀπικέτο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε. 1. Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει. Ἐμοὶ ἀγγαλίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω. Ἀθηναῖοις τὰς ἁμαρτιάδας τὰς ἔκθεσις ἐς ἐμὲ γανομένας πάσας ματήμι. νῦν τε ὧδε, Μαρδόνιε, ποίεε. τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐλίσθων ἀντιοί, ἦντινα ἂν ἐθάλωσι, ἔόντες αὐτόνομοι. ἰρά τε πάντα σφι, ἦν δὴ βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐπέρησα. Τούτων δὲ ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιεῖν ταῦτα, ἦν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε νῦν. τί μαλιστα πόλεμον βασιλεῖ ἀντασφόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε, οὔτε οἷοί τε ἐστὶ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἰδότε μὲν γὰρ τῆς Πέρσεως στρατηλασίης τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα, πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἐμὲ ἰούσαν δύναμιν, ὥστε καὶ ἦν ἡμᾶς ὑπερβάλεσθε καὶ νικήσητε, τοῦτο ὑμῖν οὐδαμᾶ εἰπὼς εἴτερ εὐφρονέστε, ἄλλη παρίσταται πολλαπλησίη. μὴ ἂν βούλεσθε παρυσέμενοι βασιλεῖ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θῆναι δὲ

αἰεὶ περὶ ὑμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι βασιλέος ταύτη ὥρμητον. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τοῦ δόλου καὶ ἀπάτης. 2. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὡς Ἀθηναῖοι, ἐντεταλτό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εἰνοῦλης τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐούσης ἐξ ἑαυτοῦ οὐδὲν λέξω (οὐ γὰρ ἂν εἴην πρῶτον ἐκμάθοις), προσχηρῶ δὲ ὑμῶν παύσασθαι Μαρδονίῳ. ἐνορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἶοις τε ἐσομένοις τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Πέρσῃ· εἰ γὰρ ἐνῶρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν ποτε ἐς ὑμᾶς ἦλθον ἔχων λόγους τούτους· καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλέος ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήτης. ἦν ὣν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προταινόντων ἐπὶ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσιν, δαμαίνω ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τριβῇ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων, αἰεὶ τε φθαιομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν ἐπιτημένων. ἀλλὰ παύσασθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῶν Ἑλλήνων τὰς ἁμαρτιάδας ἀπικεῖς ἐθέλει φίλος γενέσθαι. Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα εἶπε,

141. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυνθόμενοι ἤκουσαν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῇ βαρβάρῃ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λόγων ὡς σφας χρεῶν ἔσται ἅμα τοῖσι ἄλλοις Λακωνεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῇ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἄγγελους. καὶ δὴ συνέπαιτε ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κατὰστασιν. ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπὶ

ὁμολογίῃ, πυθόμενοι τε πέμψειν κατὰ τάχος ἄγγελους. ἐπίτηδες ὧν ἐποίουν ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἐκοντῶν γνώμην.

142. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· Ἡμῶς δὲ ἐπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμῶν μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα μήτε λόγους ἐνδεκασθαι παρὰ τοῦ βάρβαρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥμισυ πολλῶν εἶνεκα· ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς οὐδὲν ἡμῶν βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε τούτων ἀπάντων αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετὸν, οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. πιεζυμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἐστερήθητε διξῶν ἤδη, καὶ ὅτι οὐκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τούτων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναικίᾳς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετίων ἐχόμενα πάντα ἐκιδρῆσαι, ἔστι ἂν ὁ πόλεμος ὅδε συνεστήκη. μὴ δὲ ὑμῶς Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λείνας τὸν Μαρδονίου λόγον. τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύραννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ συγκαταργάζεται· ὑμῖν δὲ γε οὐ ποιητέα, εἴπερ εὖ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὥς βαρβάροισι ἐστι οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθές οὐδέν. Ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

143. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ἐπεμψάντο τάδε· Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολ-

λαπιλαστή ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἥπερ ἡμῖν, ὥστε οὐδὲν δεῖν τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνόμεθα οὕτω ὅπως ἂν καὶ θυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμείας πειρῶ ἀναπαύειν, οὔτε ἡμῖες πεισόμεθα. νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦγ τῇ καὶ νῦν ἔρχεται, μήποτε ὁμολογήσειν ἡμείας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι καὶ τοῖσι ἡρώσι, τῶν ἐκείνος οὐδαμίαν ὅπιν ἔχων ἐνέπρησσε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σὺ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκίων χρηστὰ ὑπουργεῖν ἀθέμιστα ἐρδειν παραινῆς· οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν ἰόντα πρόξενόν τε καὶ φίλον.

144. Πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε· Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρωπῆϊον ἦν. ἀτὰρ αἰσχυρῶς γε οἴκατε ἐξεπιστάμενοι τὸ Ἀθηναίων φρόνημα ἀρρώδῃσαι, ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμόθι τοσοῦτος οὔτε χώρη κάλλει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλομεν ἂν μηδίσαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. πολλὰ τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιῆιν, μηδ' ἦν ἐθέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπειρησμένα τε καὶ συγκαχωσμένα, τοῖσι ἡμείας ἀναγκαιῶς ἔχει τιμωρέεν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἥπερ ὁμολογεῖν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ· αὐτίς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαμίον τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἡθεῖά τε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ

ἂν οὐ ἔχοι. ἐπιστασθὶ τα οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐπιγνώ-
 ντες ἐπιστάμενοι, ὅτε ἂν καὶ εἰς περιῇ Ἀθηναίῳ, μη-
 δαμὰ ὁμολογήσουσας ἡμῖας Διόξην. ἡμῶν μὲντοι ἀγέ-
 μεθα τὴν προνοίην τὴν ἐς ἡμῖας ἔχουσαν, ὅτι προσέειπε
 ἡμῶν οἰκοφθορημένων οὕτω ὥστε ἐπιθρέφαι ἐθῆρας
 ἡμῶν τοὺς οἰκίτας. καὶ ἡμῖν μὲν ἡ χάρις ἐπιτεκλήρωται,
 ἡμῖας μὲντοι λιταρήσομεν οὕτω ὅπως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν
 λιπύοντες ἡμῖας. νῦν δέ, ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ἐς
 τάχιστα ἐκπέμψεται. εἰς γὰρ ἡμῖας αἰσάζομεν, οὐκ ἐπὶ
 χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν,
 ἀλλ' ἐπειδὴν τάχιστα πέθῃται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν
 ποιήσομεν τῶν ἐκείνου ἡμῶν προσεδόετο. πρὶν ἂν πα-
 ρεῖναι ἐκείνον ἐς τὴν Ἀιτωίην, ἡμῖας καιρός ἐστι προβω-
 θῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην. Οἱ μὲν ταῦτα ὑποκρινάμενων
 Ἀθηναίων ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΕΝΝΑΤΗ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὡς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμνη, ὀρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας· ὅπου δὲ ἐκείστοτε γίνετο, τούτους παρελάμβανε. ταῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεμένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ πεποιημένα μετέμαλε οὐδέν, πολλῷ τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσην, καὶ συμπροέταμνέ τε Θείρῃς ὁ Ληρισαῖος Πέρσης φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φαναροῦ παρήκε Μαρδόκιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

2. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι καταλάμβανον τὸν Μαρδόκιον καὶ συναβούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς εἴη αἱ χεῖρες ἐκτεθειμώτερος ἐνστρατοπαδεύεσθαι αὐτοῦ, οὐδὲ ἔστιν ἔναι

διαστέρω, ἀλλ' αὐτοῦ ἱζόμενον ποιεῖν ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, ὅπερ καὶ πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι· εἰ δὲ ποιήσεις τὰ ἡμῖς παραινέοντες, ἔφασαν λέγοντες, ἔξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ κείνων βουλευόμενα. πέμπτε χρήματα ἐς τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι, πέμπων δὲ τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας ρηϊδίως μετὰ τῶν στασιωτῶν καταστρέψῃται.

3. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον, ὁ δὲ οὐκ ἐπαίθετο, ἀλλὰ οἱ δεινὸς τις ἐνέστακτο ἡμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερον ἐλεῖν, ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔντι ἐν Σάρδισι ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὅς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστοις ἐπυνθάνετο εἶναι ἐν τε τῇσι νηυσὶ, αἶρεσι τε ἐρημον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλεὺς αἶρεσις ἐς τὴν ὑστέραν τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατητὴν δεκάμηρος ἐγένετο.

4. Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο Μαρδόσιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθησε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέσταλλε προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φίλας γνώμας, ἐλπίσας δὲ σφεας ὑπήσκειν τῆς ἀγνωμοσύνης ὡς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐκιντῶ. τούτων μὲν εἰνεα ἀπέταμψε Μουρρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα.

5. Ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδοσίου. τῶν δὲ βουλευτῶν Ἀνακλῆς εἶπε γνώμην

ὡς οἱ ἰδόσκει ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουρυχίδης προσφέρει, ἔπειτα εἰς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴτε καὶ ταῦτά οἱ ἐάνδανε. Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἳ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδα καταέλυσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδα ἀπέταμναν ἀσινέα. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδα, πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων, διακατευσάμεναι δὲ γυνὴ γυναικὶ καὶ παραλαβοῦσα ἐπὶ τὴν Λυκίδω οἰκίην ἦσαν ἀντοκαλίες, καὶ κατὰ μὲν ἔλυσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἰδοῦς μὲν προσεδέκοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἤξειν τιμωρήσONTά σφι, οἱ δὲ ἔμεινον ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερά τε καὶ σχολαίτερα ἐποίησον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπαξεκομίσαντό τε πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν εἰς Σαλαμῖνα, εἰς Λακεδαιμονίαν τε ἐπεμψαν ἀγγέλους ἅμα μὲν μεινόμενους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν βάρβαρον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφῶν ἦν τινας εἰς τὴν Βοιωτίην, ἅμα δὲ ὑπομνήσοντας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσι δάσειν, προσῆπαί τε ὅτι εἰ μὴ ἀμνηῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλαφρὴν εὐρήσονται.

7. Οἱ γάρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ σφι ἦν Ὑακίνθια, περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ Θεοῦ πορσύνειν. ἅμα δὲ τὸ τεῖχός σφι, τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἔταχεον, καὶ δὴ ἐπάλλευσ ἑλάμβανε. ὥς δὲ ἀπὶ-

κοντο ἐς τὴν Δακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεσάρων ἀγγίλους καὶ ἐκ Πλαταιῶν, ἔλεγον τὰδε ἐπαλθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· 1. Ἐστειψαν ἡμῖας Ἀθηναῖοι λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων τοῦτο μὲν τὴν χώραν ἀποδιδού, τοῦτο δὲ συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἑσθ' τε καὶ ὁμοίῃ ποιῆσαι, ἅντ' τε δόλου καὶ ἀπάτης, ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν ἃν αὐτοὶ ἐλώμεθα· ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδασθέντες καὶ τὴν Ἑλλάδα δαυόν ποιούμενοι προδύναι οὐ κατανέσαμεν, ἀλλὰ ἀπαυτάμεθα, καίπερ ἀδικούμενοι ὑπὲρ Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοι τε ὅτι κατὰλεύτερόν ἐστι ὁμολογεῖν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολέμειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμῶν οὕτω ἀκίβδηλον εἶναι γίμνεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. 2. Ὑμεῖς δὲ ἐς πᾶσαν ἀφ' ὧνδ' ἰδὲν τότε ἀπαιτούμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξαμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ἡμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ διασπόμενον ἐν τέλει ἐστί, καὶ δὴ λόγον οὐδέναι τῶν Ἀθηναίων ποιέσθαι, συνθέμενοι τε ἡμῖν τὸν Πέρσῃ ἀντιλέσσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίην προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλέεσθαι ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νῦν τὸ παρὸν Ἀθηναῖοι ἡμῖν μηνίονσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδεύς. νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ἡμέας ἐπιπέμπειν, ὥς ἂν τὸν βάρβαρον δαυώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτίας, τῆς γὰρ ἡμετέρης ἐπιτηδεωτάτον ἐστί ἡμᾶς χέσασθαι τὸ θριώσιον πεδίον. 3. Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀναβύλλοντο ἐς τὴν ὑπεραιὴν ὑποκρίνασθαι, τῇ δὲ ὑπεραιῇ ἐς τὴν ἐτέρην. τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ οὗτος ἡμέρας ἐποίησαν, εἰς

ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον σπουδὴν ἔχοντας πολλὴν πάντας Παλοποννήσιοι, καὶ σφι ἦν πρὸς τέλος. οὐδ' ἔγω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικόμενον μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαντιδόνορος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδαμῶς, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἰσθμὸς σφι ἐτετείχιστο καὶ ἐδόκειον Ἀθηναίων εἶναι δέεσθαι οὐδέν. ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆκετο ἐς τὴν Ἀττικὴν, οὕτω ἀπετετείχιστο, ἐργάζοντο δὲ μεγάλως καταβρωδημότας τοὺς Πέρσας.

9. Τίλος δὲ τῆς ταῦτα ἐπιχειρήσεως καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιωτῶν ἐγένετο τρόπος τοιόσδε· τῇ προτεταρῇ τῆς ὑστάτης καταστάσεως μαλλούσης ἔσθαι Χίλος ἀνὴρ Τυγείτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαιμονίᾳ μέγιστα ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐνύθιτο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον. ἀκούσας δὲ ὁ Χίλος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· Οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῶν ὄντων μὴ ἀρθμῶς, τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμάχων, καίπερ τεύχεος διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἀληλαμίνου παρταροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀνατεπτάται ἐς τὴν Παλοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐστανούσατε, πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δοῖται σφάλμα τῇ Ἑλλάδι φέρον.

10. Ὁ μὲν σφι ταῦτα συναβούλευε, οἱ δὲ φρονὶ λαβόντες τὸν λόγον ἀντίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοις τοῖσι ἀπυγμένοις ἀπὸ τῶν πολλῶν, τυπὸς εἶναι ἀπτόμηνουσι πανταποσχίλους Σπαρτιωτῶν [καὶ ἅπτα παρὶ ἐκαστον τάξαντες τῶν εἰσέτων], Πανσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτρέφοντας ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν νυν ἡ ἡγεμονία Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδου· ἀλλ' ὁ μὲν ἦν εἰς παῖς, ὁ δὲ τούτου ἀπτεροπὲς τε καὶ ἀνεμὸς. Κλεομβρότος γάρ

ὁ Πανσάνειος μὲν πατήρ, Ἀναξανδρίδης δὲ παῖς οὐκέτι παρῆν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατὴν τὴν τὸ τεῖχος δαίμασαν μετὰ ταῦτα αὐτὸν πολλὸν χρόνον τινὰ βιὸς ἀπέδρανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατὴν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θναμένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐκ τῷ αὐραῶ. προσαιρείται δὲ ἐκιντῷ Πανσακίης Εὐθυάνακτα τὸν Λωφίος, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὲ σὺν Πανσανίῃ ἐκλήλυθον ἐξω Σπάρτης.

11. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐγγόμην, οὐδὲν εἰδότες παρὲς τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόμῳ δὲ ἔχοντας ἀπαλλάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλιτοῦ ἐπιστος· ἐπαλθόντες δὲ ἔλεγον τάδε· Ὑμεῖς μὲν, ὦ Δαμδαμόνοι, αὐτοῦ τῆδε μένοντες Ὑμένειά τε ἄγεται καὶ παῖς τε, καταπροδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἀδικούμενοι ὑπὸ ὑμῶν, χήτι τε συμμάχων, καταλύσονται τῷ Πέρσῃ οὕτω ὅπως ἂν δύνωται καταλύσασθαι· οἱ δὲ, δήλω γάρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλεὺς γινόμεθα, συναστρευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκείνοι ἐξηγόνται· ὑμεῖς δὲ τὸ ἐκείνους μαθήσεσθε, ὅκοιόν ἂν τι ὑμῶν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίη. Ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων οἱ ἔφοροι εἶσαν ἐπ' ὄρκου καὶ δὴ δοκίμην εἶναι ἐν Ὀρεσταίῳ σταίχοντας ἐπὶ τοὺς ἐκείνους· ἐκείνους γὰρ ἐκέλευον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ, ὡς οἱ εἰδότες, ἐπειρώτεον τὸ λεγόμενον, ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἴον, ὥστα ἐν θαύματι γινόμενοι ἐπαρσύνοντα τὴν ταχίστην δαίμοντας· σὺν δὲ σφίσι τῶν περιόρων Δαμδαμονίων λογάδας πεπτατισχέλιοι ὀπλῆται πάντες τοῦτο ποιεῖσαν.

12. Οἱ μὲν δὲ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἡπάγοντο, Ἀργεῖοι δὲ ἐκείνη τὴν ἡμέραν ἐκείνους τοὺς μετὰ Πανσανίαν ὄψαν

λυδίας ἐν Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα τῶν ἡμεροδρομῶν ἀνευρόντες τὸν ἀριστον ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδόνιῳ ὑποδεξάμενοι σχήσειν τὸν Σπαρτιάτην μὴ ξείναι. ὃς ἐπαί τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, εἰσαγαγόμενος Μαρδόνιῳ, ἑταίρων μὲν Ἀργεῖοι φράσσοντάς τοι, ὅτι ἐν Λακεδαιμόνῳ ἐξελεύσθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἰσχεῖν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξίκαται. πρὸς ταῦτα τύγγαντο οὐ βουλευόμενοι. Ὅ μιν δὴ εἰπὼς ταῦτα ἀπαλλάσσετο ὅπισθα.

13. Μαρδόνιος δὲ σὺν δαίμωνι ἐν πρόθυμῳ ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν κῆρ ἢ πυνθέσθαι, ἀνεκώχεντο φίλων εὐδέναι τὰ παρ' Ἀθηναίων, ὁμοῖον τι ποιήσουσι, καὶ οὕτως ἐπύκναιτο οὕτως ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παπτός τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφάτας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυνθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πανυσανίαν ἐς τὸν Ἰσθμὸν συμβαλεῖν ὑπεξεχώρει ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ ποῦ τι ὀρθὸν ἦν τῶν ταχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱερῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλανε δὲ ταῦτα εἰσάγων, ὅτι οὕτως ἱπποσύμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττικὴ, εἴ τε μικρὸν συμβαλεῖν, ἀπάλλαξίς οὐκ ἦν ὅτι μὴ κατὰ σταυρὸν, ὥστε καὶ ἀλλοιὸν σφάτας ἀνθρώπους ἰσχεῖν. ἐβουλεύετο ὦν ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας συμβαλεῖν πρὸς πόλε τε φιλή καὶ χώρα ἱπποσύμῃ.

14. Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρει. ἦδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἔοντι αὐτῷ, ἤλθε ἀγγελίη πρόδρομα· ἄλλην στρατὴν ἦσαν ἐς Μέγαρον, Λακεδαιμονίων χιλοῦς. πυνθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλεύετο, φίλων, εἰπὼς τούτους πρῶτον εἶλοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατὴν ἦγε ἐπὶ τὰ Μέγαρον· ἡ δὲ ἱστὸς προσελθοῦσα καταπνύσασα χώραν τὴν Με-

γαρίδα. ἐς ταύτην δὲ ἐκαστάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύοντος ἢ Περσικῇ αὐτῇ στρατιῇ ἀπώριστο.

15. Μετὰ δὲ ταῦτα Μαρδόνιος ἦλθε ἀγγαλίῃ ἐς ἁλῆς αἶψαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ. οὕτω δὲ ὁπίσω ἀπορεύατο διὰ Δαυλῆς· οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετακίψαντο τοῖς προσχώρους τῶν Ἀσσιπίων, οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγάγοντο ἐς Σφανδαλίας, ἐνθαῦταν δὲ ἐς Τανάγραν. ἐν Τανάγρα δὲ νύκτα ἐκκελισάμενος καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σπύλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων καίπερ μηδίζοντων ἔκρινε τοῖς χώρους, οὗτοι κατὰ ἔχθος αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς μεγάλης ἐχόμενος, βουλόμενος ἔργμαί τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἀβραῖναι ὁπίσθεν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποίηστο. παρῆμα δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρίων παρὰ Ὑσιᾶς, κατέβαινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσσιπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μόντοις τὸ γε τεῖχος τοσεύτεον ἐποίηστο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστα κη μέτρετον ἔκαστον. ἔχοντων δὲ τὸν πόρον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγίνος ὁ Φρύγιος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασπασάμενος μεγάλως ἐκάλει ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόκιον καὶ παντίμοντα Περσῶν τοῖς λογιματάτους, κληθῆντας δὲ οὗτοι ἔποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι. ταῦτα δὲ ἤδη τὰ ἐπιλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογιμὸν δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ.

16. Ἐφθ δὲ ὁ Θερσάνδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο, κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἀνδρας παντίμοντα, καὶ σφραῖν οὐ χωρὶς ἐκαστέρους κλῖναι, ἀλλὰ Πέρσῃ τε καὶ Θηβαίῳ ἐν κλῇ ἐκαστῇ. ὥς δὲ ἀπὸ δεῖπνου ἦσαν, διακινύμενοι τὸν Πέρσῃ τὸν

ὁμόκλων Ἑλλάδα γλῶσσαν ἴστα ἀρεσθαι αὐτὸν, ὅπο-
δαπὸς ἐστὶ, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομένιος.
τὸν δὲ εἰπῶν· Ἔσται νῦν ὁμοτράπεζός τί μοι καὶ ὁμό-
σπονδος ἔγνεο, μνημόσυνά τοι γυνῆς τῆς ἐμῆς κατα-
λίσσασθαι θύλει, ἵνα καὶ προειδὼς αὐτὸς παρὶ σταντοῦ
βουλεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαι-
τυμένους Πέρσας καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλπομαι ἐπὶ τῷ πο-
ταμῷ στρατοπεδευόμενον; τούτων πάντων ὄψαι ὀλγου-
τινὸς χρόνου διαλθόντος ὀλγους τινας τοὺς περιγενομέ-
νους. Ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃ λέγειν καὶ μεταίνααι
πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωυμάσας τὸν λόγον
εἶπαι πρὸς αὐτόν· Οὐκῶν Μαρδονίῃ τε ταῦτα χρεῖν
ἐστὶ λέγειν καὶ τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐν αἴγῃ ἐοῦσι Περσέων.
Τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἶπαι· Εἴνε, ὃ τι δεῖ γένεσθαι ἐν
τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ
πιστὰ λέγουσι ἐθέλει παύεσθαι οὐδαίς. ταῦτα δὲ Περ-
σέων συγχροὶ ἐπιστάμενοι ἐπόμεθα ἀναγκαιῇ ἐνδεδαμένοι.
ἐχθίστη δὲ ὀδύνη ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ
φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν. Ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομένιου
Θερσάνδρου ἦκουον, καὶ τὰδε πρὸς τούτοις, ὡς αὐτὸς
αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρόταρον ἢ γένε-
σθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

17. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτῇ στρατοπεδευόμε-
νου οἱ μὲν ἄλλοι παραίχοντο ἅπαντες στρατιὴν καὶ συν-
εσέβαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοιτερ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν
ταύτῃ οἰκισμένων, μόνον δὲ Φωκίας οὐ συνεσέβαλον·
ἐμῆδιζεν γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι οὐκ ἐόντες ἄλλ' ἐπὶ
ἀναγκαιῆς. ἡμίρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἀπεικὴν τὴν
ἐς Θήβας ὕστερον ἦλθον αὐτῶν ὀπίσται χίλιοι· ἦγε δὲ
αὐτοὺς Ἀρμονίδης ἀπὸ τῶν ἀσπερ δακρυμώτατος. ἐπεὶ

δὲ ἀπικνέοντο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμπας ὁ Μαρδόκιος ἱππέας ἐκκλιπύσσει σφας ἐπ' ἐκαστῶν ἐν τῇ παρίᾳ ἵστασθαι. ἔπει δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρήν ἡ ἱππος ἅπασα, μετὰ δὲ ταῦτα διεξήλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἔοντος φήμη ὡς καταπεσσιπεί σφείας, διεξήλθε δὲ δι' αὐτῶν Φωκίων τὸν τοῦτο. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμανίουδης παραίνεσσι λέγων τοιαῦτα· ὦ Φωκίεσσι, πρόδηλα γὰρ ὅτι ἡμεῖς οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μίλλονσι προόπτῳ θανάτῳ δώσιν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰπάω· νῦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμῶν χρῶν ἐστι γένεσθαι ἀγαθόν. κρίσσοι γὰρ ποιῶντάς τι καὶ ἀμνημονεύουσιν τελευτήσασιν τὸν αἰῶνα ἥπερ παρέχοντας διασφαλεῖν αἰσχίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ μαθήτω τις αὐτῶν ὅτι ἔοντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλήσι ἀνδράσι νόνον ἔρρασαν.

18. Ὁ μὲν ὦν ταῦτα παραίνεσσι· οἱ δὲ ἱππεῖς ἐπεί τι σφας ἐκκλιπύσαντο, ἐπήλαυον ὡς ἀπολίσοντες, καὶ δὴ διαταίοντο τὰ βέλα ὡς ἀπῆσοντες, καὶ κού τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ αὐτοὶ ἔστισαν, πάντῃ συστρέφαντες δυντοὺς καὶ πωπνύσαντες ὡς μάλασται. ἔνθα αὖτα οἱ ἱπποὶ ὑπέστρεφον καὶ ἀπῆλαυον ὀπίσω. οὕτω ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολίσοντες τοὺς Φωκίεσσι δεηθέντων Θεσσαλῶν, ἔπει δὲ ὤρων πρὸς ἀλέξεισιν τραπομένους, θέλσαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπῆλαυον ὀπίσω· ὡς γὰρ σφι ἐνταύθατο Μαρδόκιος· οὕτω εἰ αὐτῶν πειρηθῆναι ἠθέλησε εἴ τι ἀληθὲς μετέχουσι. ὡς δὲ ὀπίσω ἀπῆλθαν οἱ ἱπποὶ, πέμπας Μαρδόκιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· Θαρασίεσσι, ὦ Φωκίεσσι· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἔοντες ἀγαθοὶ, οὕτω ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προθύμως φέρεται τὸν πόλε-

μον τούτον· ἐνεργεσίησι γὰρ οὐ νικήσατε οὔτε ὧν ἐμὶ οὔτε βασιλέα. Τὰ περὶ Φωκίων μὲν ἐς τοσούτο ἐγένετο.

19. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνδαν, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὲ ὧν τοῦ Ἰσθμοῦ καλλιερησάντων τῶν ἱρών ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρά, ὡς σφι ἐκαλλίερε, τὸ πρόσω ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐν Σαλαμῖνος, συμμειγνέτες δὲ ἐν Ἐλευσίνι. ὡς δὲ ἄρα ἀπικνόντο τῆς Βοιωτῆς ἐς Ἐρυθρὰς, ξμαθὸν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀνιστασονται ἐπὶ τῆς ὑπερείχης τοῦ Κιθαιρώνος.

20. Μαρδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος εὐδοκίμων παρὰ Πέρσησι, τὸν Ἕλληνας Μασίστιον καλέουσι, ἔππον ἔχων Νισαῖον χρυσοχάλινόν τε καὶ ἄλλως πεπορημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσήλασαν οἱ ἐπιπτάει πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλον κατὰ τέλεια, προσβαλόντες δὲ κατὰ μογὰλα ἐργάζοντο καὶ γυναῖκας σφραγ ἀπαιάσαν.

21. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρίες ἐτυχον ταχθέντες, τῇ τε τὸ ἐπιμαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου φαντός, καὶ ἡ πρόσσδος μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο τῇ ἵππῳ. προσβαλόνσης ὧν τῆς ἵππου οἱ Μεγαρίες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα, ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· Μεγαρίες λέγουσι,

Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἶμιν τὴν Περσῶν ἵππον δέικσθαι μῦνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔσθημιν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λυπαρὴν τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν καὶ περ πιεζόμενοι. νῦν τε εἰ μὴ τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξης, ἵστε ἡμᾶς ἐλευθέρους τὴν τάξιν. Ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγαλε, Πανσαπῆς δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων εἴ τινας ἐθέλοιεν ἄλλοι εἰσελόνται ἵναί τε ἐς τὸν χώρον τοῦτον καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηπόσιοι λογάδες, τῶν ἐλοχῆγεσσι Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπειρος.

22. Οὗτοι ἦσαν οἱ τε ὑποδεξάμενοι καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελόμενοι. μαχομένων δὲ σφραγὶ ἐπὶ χρόνον τέλος τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλόνσης τῆς ἵππου κατὰ τέλας, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξοῖματι τὰ πλευρά, ἀλγῆσας δὲ ἵσταται τε ὀρθὸς καὶ ἀποσείσεται τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντίκα ἐπεκάλυτο, τὸν τε δὲ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι. ἐνθαπέναστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδωτὸν, κατενέφεθε δὲ τοῦ θώρηκος κητῶνα φοινίκων ἐνδεδίμια. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐποίησαν οὐδέν, πρὶν γε δὴ μαθῶν τις τὸ ποιούμενον παῖν μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν. οὕτω δὲ ἔπεσε τε καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δὲ πῶς γινόμενα ἐλέληθε τοὺς ἄλλους ἱππίας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα, ἀναχωρήσιός τε γινόμενης καὶ ὑποστροφῆς οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον. ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, ἀντίκα ἐπόθεσαν, ὥς σφραγὶ οὐδεὶς ἦν ὁ τάσ-

σαν. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακατευσάμενοι ἤλαντον τοὺς ἵππους πάντας, ὡς ἂν τὸν γε νεκρὸν ἀνελόιατο.

23. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκίτι κατὰ τέλα προσελάνθοντες τοὺς ἱππείας ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπεβόησαν. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἄσας ἐβώθη, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μοῦνοι ἦσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλὸν καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὡς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησαν, οὕτω δὴ οὐκίτι οἱ ἱππῶται ὑπέμεινον, οὐδέ σφι ἐεγίνετο τὸν νεκρὸν ἀνελίσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐαὶνῳ ἄλλους προσαπέτασαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὧν ὅσον τε δύο στάδια ἐβουλεύοντο ὃ τι χρῶν εἴη ποιεῖν· ἐδόξα δὲ σφι ἀναρχίης ἐούσης ἀταλάνειν παρὰ Μαρδόκιον.

24. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον πάνθος ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόκιος μέγιστον, σφέας τε αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ· ἅπασαν γὰρ τὴν Βουσιήν κατεῖχε ἡχώ ὡς ἂν δρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόκιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. Οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῇ σφετέρῃ ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον.

25. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλονσαν καὶ δεξάμενοι ὥσαντο, ἐθάρσησαν πολλῷ μᾶλλον. καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθίντες τὸν νεκρὸν παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὃ δὲ νεκρὸς ἦν θῆης ἄξιος μεγάρθεος αἰνακα καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίησαν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτησαν θαησόμενοι Μασίστιον. μετὰ δὲ ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὃ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ἐπιτηδεωτέρος σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὃ Πλαταιῶς τοῦ Ἐρυθραίου,

τά τε ἄλλα καὶ εὐνδρότερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χρόνον καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην τὴν ἐν τῷ χρόνῳ τοῦτον ἰούσαν ἔδοξε σφί χρόνῳ εἶναι ἀπικέσθαι καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα ἦσαν διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κιθαιρώτος παρὰ Ὑσιᾶς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, ἀπικόμενοι δὲ ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνη πηλείων τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ ταμέντος τοῦ Ἀνδροκράτους τοῦ ἥρωος, διὰ ἔχθραν τε οὐκ ὑψηλὴν καὶ ἀπείδου χωρίον.

26. Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγους πολλοὺς ὠθισμὸς Τηγεστίων τε καὶ Ἀθηναίων· ἰδομένην γὰρ αὐτοὶ ἐκότεροι ἔχων τὸ ἕταρον μέρος, καὶ καιρὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. τοῦτο μὲν οἱ Τηγεῖται ἔλεγον τάδε· Ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιούμεθα ταύτης τῆς τάξεως ἐν τῶν συμμάχων ἀπάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοινὰί ἐγένοντο. Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐκ κείνου τοῦ χρόνου ἔπειτα τε Ἡρακλείδαις ἐταυρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἔπειτα μετὰ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἰόντων ἐν Πελοποννήσῳ ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἰζόμεθα ἀπὸ τοῖσι πατιούσι, τότε ὦν λόγος ὕλλον ἀγορεύεσθαι ὡς χρόνῳ αἶψα τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνασπινδυνεύειν συμβάλλοντα, ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου τὸν ὅσον σφέων αὐτῶν κρήνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μονομαχεῖσαι ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδοξε τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρμα ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε, ἣν μὲν Ὑλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα, κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώϊα, ἣν δὲ νικηθῇ, τὰ ἑμπαιεῖν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι καὶ ἀπιάγειν τὴν στρατιήν,

ἐκείνους τὰς ἐκείνων μὴ ζητῆσαι ἀπέδοσαν ἐς Παιονίαν. προσηκόντως τὰ δὲ ἐν πάντων συμμάχων ἐθελοντὴς ἔχοντες ὁ Ἡρακλίου τοῦ Φηγεῖος, στρατηγός τε ὢν καὶ βασιλεὺς ἡμῶν, καὶ ἀμυνόμενος τε καὶ ἀπέκτανε Ὑλλόν. ἐν τούτῳ τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Παιονιστοῦσι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατυλέμενα ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρους τοῦ ἐτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν κοινῆς ἐξόδου γαστομένης. ἡμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιέμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἴρασιν ὁμοτέρου βούλευσθαι κέρους ἄρχειν, παρίεμεν· τοῦ δὲ ἐτέρου φοβῆναι ἡμῶν ἐκείσθαι ἡγεμονεύειν κατώτερ ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ. χωρὶς τε τούτου τοῦ ἀπηρημένον ἔργου ἀξιοσημειώτατοί εἰμεν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχων· πολλοὶ μὲν γὰρ εὖ ἔχοντες πρὸς ἡμῶν ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνας ἀγωνίζονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὢν ἡμῶν δίκαιον ἔχειν τὸ ἕταρον κέρους ἥπερ Ἀθηναίους· εὖ γάρ σφι ἐστὶ ἔργα οἵαντα ἡμῖν καταργασμένα, οὐτ' ὢν καὶ τὰ οὕτε παλαιά. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

27. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· Ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον εἶναι μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων· ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεστήτης προσέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἐκατέρωσι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστὰ, ἀναγκαῖος ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ἡμῶν ὅθεν ἡμῖν πατρῷόν ἐστι, εἶναι χρηστοῖσι, αἰεὶ πρώτοις εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδης, τῶν φασὶ οὕτοι ἀπεκτείναν τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τούτους πρότερον ἐξελκυσμένους ὑπὲρ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐς τοὺς ἀπικελεύετο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυνηναίων, μόνον ὑποδεξάμενοι τὴν Βέρυσθίος

ἔβριον πατελλομαι, σὺν καίνοισι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πολυπρόννησον. τοῦτο δὲ Ἀργαίους τοὺς μετὰ Πολυτεΐδης ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, ταλαιπώραντας τὸν αἶψα καὶ ἀτάφους πατέρας, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους ἀναλίσθαι τε τοὺς νεκροὺς φάμεν καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρας ἐν Ἑλευσίῃ. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας τὰς ἀπὸ Θαρμαίδαντος ποταμοῦ δορυαλούςας ποτὶ ἐς γῆν τὴν Ἀτυκὴν. καὶ ἐν τοῖσι Τρηάποϊσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλαπόμεθα. ἀλλ' οὐ γὰρ τι προσχεῖ τούτων ἐπιμαρτυρῆσαι· καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ὄντες ὧντοί νῦν ἂν εἴεν φλαυρότεροι, καὶ τότε ὄντες φλαυροὶ νῦν ἂν εἴεν ἀμαίοντες. παλαιῶν μὲν νῦν ἔργων ὅλως ἔστω. ἡμῖν δὲ εἰ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδοθεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα εἰ τοίοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοί εἰμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ, οἷον· μόννοι Ἑλλήνων δὴ μονομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπικυρήσαντες παρεγενόμεθα καὶ ἀνικήσαμεν ἔθνεα ἕξ τε καὶ τεσσαράκοντα. ἄρ' οὐ δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μόνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξις εἶναι στασιάζειν πρέπει, ἄρτιοί εἰμεν παύσασθαι ἡμῶν, ὃ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκιμαίᾳ ἐπιτηδεύωμεν ἡμέας εἶναι δούλῳ καὶ κατ' οὐσίῳ· πάντῃ γὰρ τεταγμένοι παρεσχόμεθα εἶναι χρηστοί. ἐξηγέσθαι δὲ ὡς παισομένων.

28. Οἱ μὲν ταῦτα ἀπαίροντο. Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβησε ἅπασιν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἄξιονοτόρους εἶναι ἔχειν τὸ πῆρς ἦπαρ Ἀρκαδίας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὑπερβάλλοντο τοὺς Τρυγῆτας.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐνέειπεντο ὧδε οἱ ἀπαραστῆτες τε καὶ

οἱ ἀρχὴν λαθόντες Ἕλληνας. τὸ μὲν δαξιὸν πύρας εἶχον
 Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πανταποχιλλοὺς
 ὄντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσαν φιλοὶ τῶν εὐλατείων πω-
 ταποχιλλοὶ καὶ τρισημῖραι, ἀπὲρ ἄνδρα ἑκαστον ἐπὶ τὰ
 τεταγμένοι. προσεχίας δὲ σφισι εἴλοντο δοτάνας οἱ
 Σπαρτιῆται τοὺς Τυγέτας καὶ τιμῆς εἶναι καὶ ἀρετῆς.
 τούτων δ' ἦσαν ὀπίλται χίλιοι καὶ παντημόσιοι. μετὰ δὲ
 τούτους ἴσταντο Κορινθίων πανταποχιλλοὶ, παρὰ δὲ σφι
 εὗροστο παρὰ Πανσакίων δοτάνας Ποτιδαμητῶν τῶν ἐκ
 Παλλήνης τοὺς παρῶντας τριημόσιους. τούτων δὲ ἐχό-
 μενοι ἴσταντο Ἀρναῖδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι, τούτων δὲ
 Σικωνῖοι τρισημῖραι. τούτων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρίων
 ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χί-
 λιοι, Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι Ἀπρεσιτῶν δεημόσιοι, τού-
 των δὲ Ἐκπυραίων καὶ Τιγυνθίων τετρακόσιοι, τούτων
 δὲ ἐχόμενοι Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν
 Ἐρμιονῆς τριημόσιοι. Ἐρμιονῶν δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο
 Ἐρετριῶν τε καὶ Στυρίων ἑξακόσιοι, τούτων δὲ Χαλκι-
 δῆς τετρακόσιοι, τούτων δὲ Ἀμπερακητῶν παντημόσιοι.
 μετὰ δὲ τούτους Ἀσκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι
 ἔστασαν, τούτων δὲ ἐχόμενοι Παλῆς οἱ ἐκ Κεφαλλη-
 νῆς δεημόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινητῶν παντημόσιοι
 ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων
 τρισημῖραι. εἶχοντο δὲ τούτων Πλαταιῆς ἑξακόσιοι. τε-
 λενταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, πύρας εἶχον-
 τες τὸ εὐώνυμον, ὀκταποχιλλοὶ. ἰστροπῆγος δ' αὐτῶν
 Ἀρισταίδης ὁ Ἀνακτιμέχων.

29. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἐπὶ τὰ παρὰ ἑκαστον τεταγμένων
 Σπαρτιήτησι, ἦσαν ὀπίλται, συνάπαντες ὄντας ἀριδρῶν
 τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατοστήδες

ἑκτά. ὀπίσκει μὲν οἱ πάντες συλλογόντες ἐπὶ τῶν βάρβαρον ἦσαν τούτοις, φιλοὶν δὲ πλεῖθος ἦν τότε. τῆς μὲν Σπαρτιατικῆς τάξεως πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες ὡς ἴσμεν ἑκτὰ περὶ ἑκατοντῶν ἄνδρων, καὶ τούτων πᾶς τις παρήγαγε ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων φιλοὶ, ὡς εἶς περὶ ἑκατοντῶν ἄνδρα, πενταπόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν. φιλοὶν μὲν δὴ τῶν Ἀσπιδόμοιων ἦν τὸ πλεῖθος ἕξ τε μυριάδες καὶ ἑνὲα χιλιάδες καὶ ὀκτακοστίδες πάντα.

20. Τῷ δὲ σύμπαντι Ἑλληνικῷ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλαταιάς σὺν τοῖς ὀπίλοιποις καὶ φιλοῖσι τοῖσι μετρημοῖσι ἔνθακα μυριάδες ἦσαν, μῆς χιλιάδες, πρὸς δὲ ὀκτακοσίους ἄνδρων καταβάνουσα. σὺν δὲ Θεσπιάων τοῖσι παραυτοῖς ἐξοπληροῦντο αἱ ἔνθακα μυριάδες· παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιάων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' αὐτοὶ εἶχον. Οὗτοι μὲν νῦν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσπιδόμοιο στρατοπεδεύοντο.

21. Οἱ δ' ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι ὡς ἀπαρήδυσαν Μακίστιον, παρήσαν, πρυθόμενοι ταῖς Ἑλλήνεσι εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσπιδόμοιον τῶν ταύτην ῥέοντα. ἀπαρήδμενοι δὲ ἀντατίσσαντο αὐτῷ ἐπὶ Μαρδόνιου· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔσθησε Πέρσης. καὶ δὴ πολλὸν γὰρ παρήσαν κληῖθε· οἱ Ἕλληνες, ἀπὲρ τοῖς τάξις πλεῖστας ἀπεσπείλαντο καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ Τυγάρης. ἔταξε δὲ οὕτω· ὅ τι μὲν ἦν αὐτοῦ διατεταγμένον πρὸς ἀπολέξας, ἔσθησε ἀντίον Λακεδαιμονίων, τὸ δὲ ἐνθάδε ἵστατον παρήδμενοι πρὸς τῶν Τυγάρης· καὶ τὸ δὲ ἀπὸ τῶν φραζόντων τε καὶ διδασκόντων· Θεσπιάων. Παρήσαν δὲ ἑχομένους ἔταξε Πέρσης· οὔτε δὲ ἀπὸ τῶν Ἀσπιδόμοιων τε καὶ

Ποτιδαίους καὶ Ὀρχομανίους τὰ καὶ Σικωνίους. Μήδων δὲ ἔχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροϊζήριους καὶ Λακρῆτας τε καὶ Τρενθίους καὶ Μνηστραίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐμμονέας τε καὶ Ἑρατρίας καὶ Στυφίας τε καὶ Χαλυβίδας. Ἰνδῶν δὲ ἔχομένους Σάπας ἔταξε, οἱ ἐπέσχον Ἀμαρακίτας τε καὶ Ἀναπορίους καὶ Δουκαδίους καὶ Παλίας καὶ Αἰγινήτας. Σαπίων δὲ ἔχομένους ἔταξε ὠκίᾳ Ἀθηναίους τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μαγαρέων Βοιωτοὺς τε καὶ Λακρῶν καὶ Μνησίων τε καὶ Θεσσαλῶν καὶ Φακίων τοὺς χιλιούς. οὐ γὰρ ὥς ἅπαντες οἱ Φακίαι ἐμῆδισαν, ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ τὰ Ἑλλήνων πῦρον παρὶ τὸν Παρνησσὸν κατελημέτοι, καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἤγον τὴν τε Μαρδονίου στρατιὴν καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ ἔαυτας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνες τε καὶ τοὺς παρὶ Θεσσαλίην οἰκισμένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους.

32. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνῶν τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ Μαρδονίου καχθέντων, τάπερ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου πλείστον. ὤησαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνῶν ἄνδρες ἀναμαμυγμένοι, Θρυγῶν τε καὶ Θρηάκων καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων καὶ τῶν ἄλλων, ἐν δὲ καὶ Διδοίπτεων τε καὶ Αἰγυπτίων οἱ τε Ἐμμοσύβιας καὶ οἱ Καλασίβιας καλεόμενοι μακροφρόνοι· οἵπερ εἰς Αἰγυπτίῳ μόνον μάχῃ. τοίτους δὲ ἐπὶ ἐὼν ἐν Φαλίῳ ἐπὶ τῶν νηῶν ἀπαρβιάσατο ἔστας ἐπιβόας· οὐ γὰρ ἐπύχθησαν ἐς τὸν ποταμὸν τὸν ὅμα Πύδην ἀπυκόμενον ἐς τὴν Ἀθήνας· Αἰγυπτίῳ τῶν μὲν δι' βαρβάρων ἦσαν τριήκοντα μνηστῆρες, οἱ καὶ πρότερον διεδύλασαν, τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μακεδόνων συμμάχων οἶδον μὲν οὐδὲν ἄριστον (οὐ γὰρ,

ὣν ἡμιθμῆθησαν), ὡς δὲ ἀπεκρίσας, ἐς πάντα μυριάδας συλλεγῆναι εἰκάζει. οὗτοι οἱ παρατεχθέντες πεζοὶ ἦσαν, ἦ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτάσστο.

ΒΒ. Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτατάχοντο κατὰ τὰς ἑξήκοντα καὶ κατὰ τέσσα, ἐν ταῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐδύνοντο καὶ ἀμρόταροι. Ἕλλησι μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυμῶνος· οὗτος γὰρ δὴ αἶπαιτο τῷ στρατεύματι νοῦτον μάντις· τὸν ἶόντα Ἡλείου καὶ γένος τοῦ Ἰερμίδου Κλυτιάδην Αἰακιδαιμόνιοι ἐποίησαντο λαισφύταρον. Τισαμενὸς γὰρ μαντευομένων ἐν Δελφοῖσι παρὶ γόνου ἀνέστη ἡ Πυθίη ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πάντα. ὁ μὲν δὴ ἀμεινῶν τοῦ χρηστηρίου προσέειπε τοῖσι γυμνασίοισι ὡς ἀναιρησόμενος γυμνακίους ἀγῶνας, ὥσπερ δὲ παντάσῳδον παρὰ ἐν πάλαισμα ἔθραρυ νικῶν Ὀλυμπιάδα, Ἰερωνύμῳ τῷ Ἀνδρῶν ἐλθὼν ἐς ἔριν. Αἰακιδαιμόνιοι δὲ μαθόντες οἷα ἐς γυμνακίους ἀλλ' ἐς ἀρῆτους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήϊον, μισθῷ ἐπαιφῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέσθαι ἅμα Ἡρακλειδῶν τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων. ὁ δὲ ὀρέων παρὶ πολλοῦ ποιουμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσδέσθαι, μαθὼν τοῦτο ἀντίμα, σημαίνων σφι ὡς ἦν μὲν πολέμῳ σφύταρον ποιήσονται τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσω ταῦτα, ἐπ' ἄλλῳ μισθῷ δ' οὔ. Σπαρτιῆται δὲ πρῶτα μὲν ἀκούσαντες δεινὰ ἐποίησαντο καὶ μετίεσαν τῆς χρησμοσύνης τὸ παράπαν, τέλος δὲ δαίματος μεγάλου ἀναιρεμαμένου τοῦ Παρσικῷ τούτου στρατεύματος κατὰ τινος μετιόντες. ὁ δὲ γυνὴν τετραμμένην σφίσι οὐδ' οὕτω εἶπε ἔρη ἀρῶσθαι τούτοις μύθοισι, ἀλλὰ δεῖν εἶναι καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ἠλέην γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται.

34. Ταῦτα δὲ λέγων οὗτος ἐμμέστο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασιλῆην τε καὶ πολιτηὴν αἰτεόμενον. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους τῶν ἐν Ἀργεῖ γυναικῶν μαρτυσίῳ, ὡς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἔμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέραις γυναῖκας τῆς νόουσον, μισθὸν προστείνεται τῆς βασιλῆης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀνασχομένῳν δὲ τῶν Ἀργείων ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῶ πλεῦντες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προστείνεται ἥσαν δώσοντες οἱ ταῦτα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορεύεται ὁρῶν αὐτοὺς τετραμμένους, φᾶς, ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βλαντι μεταδῶσι τὸ τρίτημόριον τῆς βασιλῆης, οὐ ποιήσεν τὰ βούλονται. οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀπειληθέντες ἐς σταινὸν καταινέουσι καὶ ταῦτα.

35. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμενοῦ, πάντα συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πάντα σφι μαρτυρόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἥλειος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει. μῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι πολῖται. οἱ δὲ πάντα ἀγῶνες οἶδα ἐγένοντο, εἰς μὲν καὶ πρῶτος οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι, ἐπὶ δὲ ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας τε καὶ Ἀργείους γενόμενος, μετὰ δὲ ὁ ἐν Αἰπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας πλην Μαντινέων, ἐπὶ δὲ ὁ Μεσσηνίων ὁ πρὸς Ἰθώμῃ, ὕστατος δὲ ὁ ἐν Τανάργῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πάντε ἀγῶνων.

36. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς, ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι. Τοῖσι μὲν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγένετο τὰ ἱερὰ ἀμνημονέοις, διαβάσι δὲ τὸν Ἀσσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι οὗ.

37. Μαρδονίῳ δὲ προθυμῶντι μάχης ἄρχαν οὐκ ἐπιτήδεα ἐρίνετο τὰ ἱρὰ, ἀμνησμένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλὰ. καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρεῖστο, μάλιστα ἔχων Ἡγησιστράτον, ἄνδρα Ἡλείῳν τε καὶ τῶν Τελλιαδῶν ὄντα λογιμώτατον, τὸν δὲ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάροια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κακῇ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς πρὸ τοῦ θανάτου πεισώμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μῆλον λόγου. ὥς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἑσπευχθέντος κως σιδηροῦ ἐκράτησε, ἀντίκτα δὲ ἐμπεχανῶτο ἀνδρειότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμῖς ἰδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅπως ἐξελύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδός, ὑπὲρταμε τὸν παρσὸν δαυταῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διοφύξας τὸν τοῖχον ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ἕλην καὶ ἀνελκόμενος, οὕτω ὥστε Λακεδαιμονίων πανδημῶν διζημένων τρίτῃ εὐφρονῇ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ, τοὺς δὲ ἐν θώρηματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδός κείμενον, πᾶ καῖνον οὐ δυναμένους εὐρεῖν. τότε μὲν οὕτως διαφυγὼν Λακεδαιμονίους καταφεύγει ἐς Τεγέην ἰούσαν οὐκ ἀρθμήν Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον· ὅγῃς δὲ γινόμενος καὶ προσποιησάμενος ξύλῳ ποδα πατεστήκας ἐκ τῆς ἰθαίης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι γε ἐς τέλος οἱ συνήντικε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκακωρημένον· ἦλθον γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ αὐτῶν καὶ ἀπείθεται.

38. Ὁ μὲν νῦν θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταικῶν, τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀστυνῶ τῷ

Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγον ἐθύετό τε καὶ προσθυμείτο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος. ὥς δὲ οὐκ ἐκαλλίερεσεν ὥστε μάχεσθαι οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἰούσι Ἑλλήνων (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἐωνυῶν μάντιν Ἰππομάχον Δευκάδιον ἄνδρα), ἐπιφύγοντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινομένων πλεύνων Τιμηγενηίδης ὁ Ἑρπνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαιρωνος φυλάξαι, λέγων ὥς ἐπιφύγουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀναπᾶσαν ἡμέρην καὶ ὥς ἀπολάμπουτο συχνούς.

39. Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὥπτι, ὅτε ταῦτα ἐκεῖνος συνεβούλευσε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὥς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιῶν φέρουσι, τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφαλῆς καλεῖναι, Ἀθηναῖοι δὲ Ἀργυρὸς Κεφαλῆς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἱππῶται οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ λαμβάνουσι ὑποζύγια τε παντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Παλοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους οἱ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι οὔτε ὑποζυγίου οὐδενός οὔτε ἀνθρώπου. ὥς δὲ ἄθην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτῶν ἤλαυνον περιβαλλόμενοι παρὰ τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον.

40. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἀρξαι· μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσσωποῦ ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι πευρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέεικτό τε καὶ ἐλύπτεσεν τοὺς Ἕλληνας· οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως

ἔφερον τὸν πόλεμον καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι μάλα ἔσχον οἱ ἀπαδεύοντο ἀρετάς.

41. Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερίων οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν ἐγένετο τούτων· ὥς δὲ ἑνδεκάτῃ ἐγεγόνεσσι ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλὰ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεσσι τῇ ἔδρῃ. ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεσσι καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσίων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Πέρσῃ. βουλευομένων δὲ αἶδε ἦσαν αἱ γνώμαι, ἡ μὲν Ἀρταβάζου ὥς χρεὼν εἶη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν ἵεναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἐνθα στίον τέ σφι ἐσσηνεῖσθαι πολλὸν καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι, κατ' ἥσυχήν τε ἱζομένους διαπρήσσεσθαι ποιούντας τάδε· ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τούτων φειδομένους μηδενὸς διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προσσιωῶτας ἐν τῇσι πόλεσι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὥς προσιδότης πλεῦν τι καὶ τούτου· Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμονεστέρῃ καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη· δοκεῖν τε γὰρ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων, τὰ τε σφάγια τὰ Ἑγησιστράτου ἔαν χαίρειν μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσίων χρεωμένους συμβάλλειν.

42. Τούτου δὲ οὕτω δικαιῶντος ἀντίλεγε οὐδαίς,

ὅσπερ ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρα-
 τῆς οὗτος ἐκ βασιλείος, ἀλλ' οὐκ Ἀρτάβαζος. μεταπαμ-
 ψάμενος ὢν τοὺς ταξίαρχους τῶν τελέων καὶ τῶν μετ'
 ἐκαστοῦ ἰόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, εἰρώτα εἴ τι
 εἰδῆεν λόγιον περὶ Περσέων ὡς διαφθαρένται ἐν τῇ
 Ἑλλάδι. σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδό-
 των τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδόντων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ
 ποιευσμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε· Ἐπεὶ
 τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ
 ἐρέω ὥς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς χρῶν ἐστι
 Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα διαρπάσαι τὸ ἱερὸν
 τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολέσθαι πάν-
 τας. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι οὕτως ἔμεν ἐπὶ
 τὸ ἱερὸν τοῦτο, οὕτως ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν, ταύτης
 τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεσόμεθα. ὥστε ἡμεῶν ὅσοι
 τυγχάνουσι εὖ νοοι ἰόντες Πέρσῃσι, ἦδεσθε τοῦδε εἵνεκα
 ὡς παριεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων. Ταῦτά σφι εἴπας
 δεύτερα ἐσήμηνα παραρτέσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα
 ποιέσθαι ὡς ἅμα ἡμέρη τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

43. Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος
 εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἑλλησπορίους τε καὶ τὸν Ἑγχεύων
 στρατὸν οἶδα πεπονημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. ἀλλὰ
 τὰ μὲν Βάκιδι ἐς ταύτην τὴν μάχην πεπονημένα,

τὴν δ' ἐπὶ Θερμῳδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
 Ἑλλήνων σύνοδον καὶ βαρβαρόφωνον ἰνυγὴν,
 τῇ πολλοὶ πεισίσονται ὑπὲρ Λάχεσιλν τε μόρον τε
 τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἰσιμον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ,

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τούτοις ἄλλα Μουσαῖον
 ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμῳδὼν ποταμὸς ῥέει
 μεταξὺ Τανάγρας τε καὶ Γλίσσαντος.

44. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου νύξ τε ἐγένετο καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὥς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίη ἐδόκει εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τηλικαῦτα προσελάσας ἔππεω πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγὸς τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξτετο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖντες παρέμενον, οἱ δ' ἔθρον ἐπὶ τοῖς στρατηγοῖς, ἐλθόντες δὲ ἔλεγον ὡς ἄνθρωπος ἦτοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων ἐθέλει κησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν.

45. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα εἶποντο ἐς τὰς φυλακὰς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιούμεενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμῖας ἄλλον ἢ Πανσανίην, μή με καὶ διαφθείρητε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος· αὐτὸς τε γὰρ Ἕλληγ γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλομι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὡς ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλοι γὰρ ἂν ἐμάχεσθαι. νῦν δὲ οἱ δεδοκται τὰ μὲν σφάγια εἶναι χαίρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ διαφανσκοῦσθαι συμβολὴν ποιέσθαι· καταφρόνῳκα γὰρ μὴ πλεῖντες συλλεχθῆτε, ὥς ἐγὼ εἰκάξω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθαι. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάλλεται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μετρησθῆναι

τινα χρή καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοις καὶ εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐκιντοῦ τάξιν.

46. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας ἔλεγον Πανσανίῃ τάπερ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ· τοῦτω τῷ λόγῳ καταρρώδηςας τοὺς Πέρσας ἔλεγε τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμῖας μὲν χρεῶν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμῖας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς τε καὶ τοὺς κατ' ὑμῖας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκα· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτῶν ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι, ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἴμεν καὶ ἀδαιέας τούτων τῶν ἀνδρῶν· Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς παπαίρηται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἴμεν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χρεῶν ἐστὶ ἵεναι ὑμῖας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμῖας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον. Πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ' ὑμῖας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν ταῦτα τάπερ ὑμεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ γὰρ ἀρρώδιεμεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγονάσι καὶ ἐτοιμοὶ εἴμεν ποιεῖν ταῦτα.

47. Ὡς δ' ἤρρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἥως τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιεῦμενον, ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἔπει

τε ἤκουσα, αὐτίκα μετιστάναί καὶ αὐτὸς ἐπειράτο, πα-
ράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὥς δὲ
ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Πανσανίης, γνούς οὐ
οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τῷ δεξιῷ
κέρας· ὥς δ' αὐτῶς καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

48. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις,
πέμπας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας
ἔλεγε τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι
ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῆδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλο-
μένων ὥς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου οὔτε τάξιν ἐκλεί-
πετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους ἢ αὐτοὶ
ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές· πρὶν γάρ ἢ
συμμίξαι ἡμέας ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ
φεύγοντας καὶ τάξιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν Ἀθη-
ναίοισι τε τὴν πρόπτεiran ποιουμένους αὐτοὺς τε ἀντία
δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐδαμῶς ἀν-
δρῶν ἀγαθῶν ἔργα, ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ἐν ὑμῖν ἐφύεσθη-
μεν· προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος ὥς δὴ πέμψετε ἐς
ἡμέας κήρυκα προκαλούμενοι καὶ βουλόμενοι μόνουσι
Πέρσησι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἔοντες ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν
τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὖρομεν, ἀλλὰ πτώσσοντας
μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λό-
γου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλή-
νων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδόξασθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν
βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα;
καὶ ἦν μὲν δοκῇ καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν
μετέπειτα μαχίσθων ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκῇ, ἀλλ'
ἡμέας μόνους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκό-
τεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατο-
πέδῳ νικᾶν.

49. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας τε καὶ ἐπισχὼν χρόνον, ὥς οἱ οὐδείς οὐδέν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσεται ὀπίσω, ἀπαλθὼν δὲ ἐσήμεαινε Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. ὁ δὲ περὶ χαρῆς γενόμενος καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὥς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππῶται, ἐρίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντες τε καὶ ἐστοξεύοντες ὥστε ἱπποτοξόται τε ἔοντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἦσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι μῦνοι τεταγμένοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρόσω ἐρίνετο, ὥς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ· ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι ὑπὸ τῶν ἱππίων καὶ τοξευμάτων.

50. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτῶν τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ Πανσανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τούτων τοιούτων ἔοντων μᾶλλον σφεας ἐλύπεε· οὗτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἱ δὲ σφρων ὀπέωντες ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὥς ἐπισιτινέμενοι ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον.

51. Βουλευόμενοι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἥν ὑπερβάλλονται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιεῦμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἵνα· ἡ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς

Πλαταιέων πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπαίρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσων περ τρία στάδια, καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τὸ αὐτό. οὐνομα δὲ οἱ Ἰλαρόη· θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χώρον ἐβουλεύσαντο μεταναστεῖναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχῃσι χρᾶσθαι ἀφ' ὧν καὶ οἱ ἱππῆες σφέας μὴ σινοίατο, ὥσπερ κατιθὺ ἐόντων. μετακινέσθαι τε ἔδοκεν τότε, ἑταῖαν τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ, ὥς ἂν μὴ ἰδοίατο οἱ Πέρσαι ἐξορμευμένους καὶ σφῆας ἐπόμενοι ταράσσοιεν οἱ ἱππῶται. ἀπαικόμενων δὲ ἐς τὸν χώρον τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ἰλαρόη περσχιζέται, ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἔδοκεν τοὺς ἡμίσεας ἀποστελλεῖν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὥς ἀναλάβοιεν τοὺς ὑπείκοντας τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολαλαγμένοι.

52. Ταῦτα βουλευσάμενοι καίτην μὲν τὴν ἡμέραν πᾶσαν προσκειμένης τῆς ἵππου ἔχον πόνον αἵρουντο. ὥς δὲ ἡ τε ἡμέρη ἔληγε καὶ οἱ ἱππῆες ἐπέπαυοντο, νυκτὸς δὴ γνωμένης καὶ εὐρύσης τῆς ὥρης ἐς τὴν δὴ συνέκειτο σφῶ ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀφ' ὧν οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χώρον ἐς τὸν συνέκειτο οἶκ' ἐν νόφ' ἔχοντες, οἱ δὲ ὥς ἐκνήθησαν ἔφευγον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν, φεύγοντες δὲ ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον· τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλεως ἐστὶ τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι στάδιους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφῆς ἀπέχον. ἀπαικόμενοι δὲ ἔθαστο πρὸ τοῦ ἱεροῦ τὰ ὄπλα.

53. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο,

Πανσανίης δὲ ὄρεων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου παρήγγαλλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἵνα κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϋόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἵνα, ἐς τὸν συνεθήκαντο. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἦσαν τῶν ταξιαρχέων παύσασθαι Πανσανίη, Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδω, λοχηγῶν τοῦ Πιτανητέω λόχου, οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φρεῖσθαι οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην, ἐθῶμαζέ τε ὄρεων τὸ ποιούμενον ἅτε οὐ παραγινόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ. ὁ δὲ Πανσανίης τε καὶ ὁ Εὐρύαναξ θειρὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ παύσασθαι ἐκείνόν σφισι, δεινότερον δὲ ἔτι κείνου ταῦτα γενωμένον ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ ἦν ἀπολιπῶσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοις Ἕλλησι, ἀπόληται ὑπολειφθεῖς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Ταῦτα λογιζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπαιρῶντό παίδοντές μιν ὥς οὐ χρεῶν εἶη ταῦτα ποιεῖν. Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον μόνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τρῳητίων λαλειμμένον· Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίησαν τοιάδε.

54. Εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα ὥς ἄλλα φρονούντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὥς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπόν σφρων ἱππέα ὀφόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειρέοιεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι, ἐπείρασθαι τε Πανσανίην τὸ χρεῶν εἶη ποιεῖν.

55. Ὡς δὲ ἀπῆλθε ὁ κῆρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὦρα τέ σφας κατὰ χώραν τεταγμένους καὶ ἐς νείκεα ἀπυγμένους αὐτῶν τοὺς πρώτους. ὥς γὰρ δὴ παρηγο-

ρίοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃ τε Εὐρυάναξ καὶ ὁ Πανσανίης μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούρους Λακεδαιμονίαν, οὕτως ἔπειθον, ἐς ὃ ἐς ναῖκά τε συμπασόντες ἀπικέατο καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος. νακίαν δὲ ὁ Ἀμομφάρετος λαμβάνει πέτρον ἀμοφοτέρησι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Πανσανίῳ ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους, ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ μαϊνόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα λέγειν ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παρῶντα σφι πρήγματα, ἔχρηξέ τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρῆσαι τε πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ποιεῖν παρὶ τῆς ἀπόδου τάπαρ ἃν καὶ σφεῖς.

56. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσεται ἐς τοὺς Ἀθηναίους· τοὺς δὲ ἐπαὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑαυτοὺς ἡδὺς καταλαμβάνει, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πανσανίης, σὺ δοκίω τὸν Ἀμομφάρετον λείψασθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, τὰ δὴ καὶ ἐγένετο, σήμενας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τρυγῆται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ξυπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος, φοβεόμενοι τὴν ἵππον, Ἀθηναῖοι δὲ κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον.

57. Ἀμομφάρετος δὲ ἀρχὴν τε οὐδαμὰ δοκίω Πανσανίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτεφρόντων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰδεῖν τέχνη ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὸν λόχον τὰ ὄπλα ἦγε βάρην πρὸς τὸ ἄλλο στίφος. τὸ δὲ ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια

ἀνίμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον, περὶ ποταμὸν Μολό-
εντα ἰδρυμένον Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμενον, τῇ καὶ
Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσται· ἀνίμενε δὲ τοῦδε εἴ-
νεκα, ἵνα ἦν μὴ ἀπολέπῃ τὸν χῶρον ἐν τῷ ἐπιτάχατο ὃ
Ἀμομφαρέτός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοη-
θῆσι ὀπίσω παρ' ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομ-
φάρετον παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων
προσέειπε πᾶσα. οἱ γὰρ ἱππότες ἐποίουν, οἷον καὶ
ἐώθουσιν ποιεῖν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν τῷ
ἐπιτάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι, ἤλαννον τοὺς ἱπ-
πους αἰεὶ τὸ πρόσω καὶ ἅμα καταλαβόντες προσεκέατο
σφι.

58. Μαρδόνιος δὲ ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποι-
χομένους ὑπὸ νύκτα εἶδε τε τὸν χῶρον ἐρήμον, καλέσας
τὸν Ἀθηναῖον Θώρηκα καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐ-
ρύπυλον καὶ Θρασυδῆιον, ἔλεγε· Ὡ παῖδες Ἀλέως, ἔτι
τί λίξετε τάδε ὀρέοντες ἐρήμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχω-
ροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ
ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρώτους, τοὺς πρότερόν τε με-
τισταμένους ἐκ τῆς τάξεως εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροι-
χομένην νύκτα καὶ οἱ πάντες ὀρέομεν διαδράντας· διέ-
δεξάν τε, ἐπεὶ σφας ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους
ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἔοντες ἐν
οὐδαμοῖσι ἑοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν
ἑοῦσι Περσέων ἀπαίροισι πολλὴ ἐκ γὰρ ἐμεῦ ἐγένετο συγ-
γνώμη, ἐπαινεόντων τούτους τοῖσι τε καὶ συνηδέεσσι·
Ἀρταβάζου δὲ θῶνμα καὶ μᾶλλον ἐποιεῦμην τὸ καὶ κα-
ταβῶδῃσαι Λακεδαιμονίους, καταβῶδῃσαντά τε ἀπο-
δέξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὥς χρεὼν εἴη ἀναξεύξαντας
τὸ στρατόπεδον ἵεναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκησο-

μένους· τὴν ἔτι πρὸς ἡμεῦ βασιλεὺς πεύσεται. Καὶ τούτων μὲν εἰρῆσθαι ἔσται λόγος· νῦν δὲ ἐπαινοῖσι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτεῖα ἔστι, ἀλλὰ δικαστικοὶ εἰσὶ, ἐς ὃ καταλαμφθέντες δώσουσι ἡμῖν τῶν δὴ ἀποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.

59. Ταῦτα εἰπας ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἀστυπὸν κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων ὡς δὴ ἀποδιδρονησκότων, ἐπέιχε τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεῆτας μούρους· Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδίον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους δικάζειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελείων ἄρχοντες αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημήϊα, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδανὶ κοσμηθέντες οὔτε τάξει. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήϊσαν ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

60. Πανσανίης δὲ, ὡς προσέειπετο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἵππεα, λέγει τάδε· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέραν εἶναι ἡ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροικιομένην νύκτα διαδράσων. νῦν ὦν δέδοται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μὲν νῦν ἐς ὑμείας ὠρμηθεὶς ἀρχὴν ἡ ἵππος, χρεὴν δὴ ὑμείας τε καὶ τοὺς μετ' ἡμῶν τὴν Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεῆτας βοηθεῖν ἡμῖν· νῦν δὲ, ἐς ὑμείας γὰρ ἅπαντα πεχώρησε, δίκαιοι ἔστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρῶν ἀμυνόντες ἵναί. εἰ δ' ἄρα αὐτοὺς ὑμείας καταλαλάρηκα ἀδύνατάν τι βοηθεῖν, ὑμεῖς δ' ἡμῶν τοὺς τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θείσθε. συνειδάμεν δὲ

ἡμῶν ὑπὸ τὸν παρόντα τόνδε πόλεμον ἰοῦσι πολλὸν κροθυμοτάτοις, ὥστε καὶ ταῦτα ἰσακούειν.

61. Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἀνέθοντο, ὥρμητο βοηθεῖν καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύναι. καὶ σφι ἤδη σταίχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλείας γενομένων, ὥστε μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσπαίμενόν σφας ἔλπεα. οὕτω δὲ μυνθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τηγεῖται, ἔόντες σὺν ψιλοῖσι ἄριθμόν οἱ μὲν πεντακισμύριοι, Τηγεῖται δὲ τρισχίλιοι (οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων), ἰσφαγιάζοντο ὡς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρούσῃ. καὶ, οὐ γὰρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστὰ, ἔκπυόν τε ἀντὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεόντες ἐρωματίζοντο· φράξαντες γὰρ τὰ γέγραφα οἱ Πέρσαι ἀπίσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδώς, οὕτω ὥστε, πιεζομένων τῶν Σπαρτιητῶν καὶ τῶν σφαγίων οὐ γνωμένων ἀποβλέψαντα τὸν Πανσανίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλίσασθαι τὴν θεὸν, χρηίζοντα μηδαμῶς σφας φανθῆναι τῆς ἐλπίδος.

62. Ταῦτα δ' ἔτι τούτου ἐπικαλεσμένου προεξασταίναντες πρόταροι οἱ Τηγεῖται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοις ἀντίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πανσανίαν ἐγένετο θυομένοις τὰ σφάγια χρηστὰ. ὡς δὲ χρόνῳ ποτὶ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι τὰ τόξα μετέντες. ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέγραφα μάχη. ὡς δὲ ταῦτα ἐπαπτώσκει, ἤδη ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ Δημήτριον καὶ χρόνον ἐπὶ πᾶλλον, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠδισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκταν οἱ βάρβαροι. λίματι μὲν νῦν καὶ φώμῃ οὐκ ἴσσοις ἦσαν οἱ Πέρσαι, ὄνοπλοι

δὲ ὄντες καὶ πρὸς ἀνεπαστήμονες ἦσαν καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοις σοφίην. προεξαΐσσοντες δὲ κατ' ἓνα καὶ δέκα, καὶ πλευνέες τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιῆτας καὶ διεφθείροντο.

63. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς εἶναι Μαρδόνιος, ἀπ' Ἰππικῶν τε μαχόμενος λευκοῦ ἔχων τε περὶ ἐωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλλούς, ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νῦν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἱ δὲ ἀντιῆχον καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον ἐὼν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῖστον γὰρ σφεας ἰδηλέετο ἢ ἐσθῆς ἐρημος εἶναι ὅπλων· πρὸς γὰρ ὀπλίτας ὄντες γυμνῆτας ἀγῶνα ἐποιεῦντο.

64. Ἐνθαῦτα ἦ τε δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδου κατὰ τὸ χρηστήριον τοῖσι Σπαρτιῆταις ἐκ Μαρδονίου ἐπατελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέσται καλλίστην ἀπασέων τῶν ἡμῖς ἰδμεν Πανσάνης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδου. τῶν δὲ κατύπερθε οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἶρηται ἐς Λεωνίδην· ὧντοὶ γὰρ σφι συγγάνουσι ὄντες. ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀσπινήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου, ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους συνίβαλε ἐν Στενταλήρῳ, πολέμου ὄντος, Μεσσηνίοισι πᾶσι, καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκόσιοι.

65. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὥς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφηνγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐωυτῶν καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον τὸ ἐποίησαντο ἐν μόλῃ τῇ Θηβαΐδι. θῶνμα δὲ μοι ὅπως παρὰ

τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχομένων οὐδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος οὔτε ἀναποθανῶν, περὶ τε τὸ ἱερόν οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκίω δέ, εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ, ἡ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδάκτο ἐμπηρῆσαντες τὸ ἱερόν τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνάκτορον. Αὕτη μὲν συν ἡ μάχη ἐπὶ τοσούτῳ ἐγένετο.

66. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκης αὐτίκα τε οὐκ ἀρῆσκειτο κατ' ἀρχὰς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλείας, καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων οὐδὲν ἦνυε, συμβάλλειν οὐκ ἐὼν· ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιάδε ὥς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι δὲ Μαρδονίου ποιευμένοισι. τῶν ἐστρατήγεα ὁ Ἀρτάβαζος (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἐωντῶν), τούτους, ὅπως ἡ συμβολὴ ἐγένετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβῆσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἥτις κατηρτισμένος, παραγγέλλας κατὰ τῶντὸ εἶναι πάντας τῇ αὖ αὐτὸς ἐξηγείται, ὅπως αὖ αὐτὸν ὀρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγέλλας ὥς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. προτρέων δὲ τῆς ὁδοῦ ὥρα καὶ δὴ φεύγοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὲ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε φεύγων οὔτε ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκίας, ἐθέλων ὥς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλάσποντον ἀπικέσθαι. καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο.

67. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλείας ἐθελονακούντων Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συγχρόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι εἶχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην μαχόμενοι τε καὶ οὐκ ἐθελονακούντες, οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ ἄρι-

τοὶ ἐν-θαῦτα ἔτασον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας, οὐ τῆπερ οἱ Πέρσαι· καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενὶ οὔτε τι ἀποδεξάμενος ἔφευγον.

68. Ἀηλοὶ τὲ μοι ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτηντο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ συμμῖξαι τοῖσι πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες ἔφευγον πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ Βοιωτῆς· αὕτη δὲ τοσαῦτα προσωφάλα τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἀγχιστα ἐοῦσα ἀπείργουσα τὰ τοὺς φίλλους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἶποντο, τοὺς Ξέρξεω δυνάμοντες τε καὶ φονεύοντας.

69. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγύλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἡραῖον καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης ὅτι μάχη τε γέγονε καὶ νικῆεν οἱ μετὰ Πανσανίῳ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρονσαν ἄνω ἰδὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος, οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λισιτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεί τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγένοντο οἱ Μεγαρέας καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφείας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππῶται ἐπαιγομένους οὐδένα κόσμον ἤλαντον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱππάρχων Ἀσωπόδαρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ καταστόρεσαν αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν διώκοντας ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. Οὔτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο.

70. Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος, ὡς κατέφηνον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάτες

πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐφράξαντο ὡς ἡδυνέατο ἄριστα τὸ τεῖχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων κατεστήκει σφι τειχομαχίη ἐφθωμεννοτέρη. ἕως μὲν γὰρ ἡπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο καὶ πολλῶ πλείον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν· ὥς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγίνετο τειχομαχίη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τεύχεος καὶ ἤριπον, τῇ δὴ ἰσχυρόντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τυγεῆται εἰς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηπὴν τοῦ Μαρδονίου οὗτοι ἦσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν φάτιν τῶν ἱππῶν ἑοῦσαν χαλκίην πᾶσαν καὶ θῆς ἀέλην. τὴν μὲν τὴν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθεσαν εἰς τὸν νηὸν τῆς Ἀλῆς Ἀθηναίης Τυγεῆται, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ αὐτό, ὅσαπερ ἔλαβον, ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. οἱ δὲ βάρβαροι αὐδὲν ἔτι στίφος ἐποίησαντο πεσόντος τοῦ τεύχεος, οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς ἐμμένητο, ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλὰ μυριάδες κατελιγμένοι ἀνθρώπων. παρῆν τε τοῖσι Ἕλλησι φονεῖν οὕτω ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδευσίων τεσσάρων, τὰς ἔχων Ἀρτιάβαζος ἔφυγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἐνανθιπόντα, Τυγετῶν δὲ ἑκατὶδεκα, Ἀθηναίων δὲ δύο καὶ σταντήκοντα.

71. Ἡρόστειτος δὲ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν ὁ Περσίων, ἵππος δὲ ἡ Σακίων, ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόσιος. Ἕλλησιν δὲ, ὁγαθῶν γενομένων καὶ Τυγετῶν καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλοι

μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆσθαι (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἐκκεντοὺς ἐνέκων), ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότατον προσηνεύθησαν καὶ τούτων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο μακρῷ Ἀριστοδόημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, ὃς ἐκ Θερμοπυλίων μόνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς εἶχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον ἠρώστεισαν Ποσειδάωνιός τε καὶ Φιλοκίων καὶ Ἀμομφάρετος Σπαρτιήτης. καίτοι γενομένης λίσσης ὃς γένοιτο αὐτῶν ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγεγόμενοι Σπαρτιητίων Ἀριστοδόημον μὲν βουλόμενον φάσεώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρσούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα, Ποσειδάωνιον δὲ οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτω τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν· οὗτοι δὲ τοὺς κατέλαξα πάντες, πλὴν Ἀριστοδόημον, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμοι ἐγένοντο, Ἀριστοδόημος δὲ βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προσημνίην αἰτίην οὐκ ἐτιμήθη.

72. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἔλθων ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξιν ἐτραυματίσθη τοξοῦματι τὰ πλευρά. καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὃ δ' ἐξερρηγμένος ἐδυσθανάτει τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶ οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἐκκεντοῦ ἄξιον προθυμευμένου ἀποδέξασθαι.

73. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκμηῆσαι Σωφάνης ὁ

Εὐτυχίδω, ἐκ δῆμου Δεκαλεῖσθαι, Δεκαλέων δὲ τῶν ποτὶ ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαριδαὶ ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθει καὶ ἀνίστασθαι τοὺς δῆμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκετο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκαλέας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς ἐὼν ἀντόχθων καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δεκαλέωσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀταλετὴ τε καὶ προεδρίῃ διαταλεῖ ἐς τοῦδε αἰῶς ἔτι ἐοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτσει τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινομένων τὴν ἄλλην Ἀττικὴν Δακεδαίμονίων, Δεκαλέης ἀποσχέσθαι.

74. Τούτου τοῦ δῆμου ἐὼν ὁ Σωφάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους λεγομένους ἔχει, τὸν μὲν ὥς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ Θώρηκος ἐφόρες χαλκῇ ἀλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρεὴν, τὴν ὅπως πελάσεις ἀπικνεύμενος τοῖσι πολεμίοισι βαλλέσκατο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξις μετακινήσῃ μὴ δυναίατο· γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων δεδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται, ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβатиῶν λέγεται, ὥς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμιζούσης ἐφόρες ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ Θώρηκος δεδεμένην σιδηρεὴν.

75. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, οἷοι περικατημένων Ἀθηναίων Αἰγίνα,

Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον, ἄνδρα παντάεθλον, ἐκ προαλή-
σιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνης χρόνῳ ὕστερον τού-
των κατέλαβε ἄνδρα γενόμενον ἀγαθόν, Ἀθηναίων
στρατηγέοντα ἅμα Λαάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν
ὑπὸ Ἡδωνῶν ἐν Δάτῳ περὶ τῶν μετάλλων τῶν χρυσίων
μαχεόμενον.

76. Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρεψαντο
οἱ βάρβαροι, ἐνθαυτὰ σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἣ
ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας καὶ νικῶντας
τοὺς Ἕλληνας, ἐοῦσα παλλακὴ Φαρανδάτος τοῦ Τέα-
σπιος, ἀνδρὸς Πέρσῳ, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ
αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ τῶν
παρουσίων, καταβᾶσα ἐκ τῆς ἄρμαμάξης ἐχώρεε ἐς τοὺς
Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἔοντας· ὁρῶσα δὲ
πάντα ἐκείνα διέποντα Πανσανίην, πρότερόν τε τὸ οὖ-
νομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην ὥστε πολλὰς ἀκού-
σασα, ἔγνω τε τὸν Πανσανίην καὶ λαβομένη τῶν γου-
νάτων ἔλεγε τάδε· Ὡ βασιλεῦ Σπάρτης, ὅυσαι με τὴν
ἐκείναι αἰχμαλώτου δουλοσύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τότε
ᾤνησας, τοὺςδε ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν
ᾔπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῶν, θυγάτηρ δὲ Ἠγη-
τορίδῳ τοῦ Ἀνταγόρου. βίβη δὲ με λαβὼν ἐν Κῷ εἶχε ὁ
Πέρσης. Ὁ δὲ ἀμείβεται τοῖσδε· Γύναι, θάρσει καὶ
ὥς ἐκίτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθεία λέ-
γουσα καὶ εἰς θυγάτηρ Ἠγητορίδῳ τοῦ Κῶν, ὃς ἐμοὶ
ξαῖνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ κείνους τοὺς χώ-
ρους οἰκημέμων. Ταῦτα εἰπας τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν
ἐφόρων τοῖσι παροῦσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγι-
ναν, ἐς τὴν αὐτὴ ἦθαλε ἀπικέσθαι.

77. Μετὰ δὲ τὴν ἀπῆλθεν τῆς γυναικὸς ἀντίκα μετὰ

ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπὶ ἐξεργασμένοις· μαθόν-
τες δὲ ὅτι ὕστεροι ἦκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποι-
εῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφρασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι.
πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς μετὰ Ἀρταβάζου
φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας· Λακεδαι-
μόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διαίκων. οἱ δὲ ἀναχωρή-
σαντες ἐς τὴν ἐωντιῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίω-
ξαν ἐκ τῆς γῆς. μετὰ δὲ Μαντινέας ἦκον Ἠλεῖοι· καὶ
ὥσαύτως οἱ Ἠλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιη-
σάμενοι ἀπαλλάσسونτο· ἀπαλθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς
ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἠλείους
τοσαῦτα.

78. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγι-
νητέων ἦν Λάμπων ὁ Πυθίω, Αἰγινήτεων τὰ πρῶτα, ὃς
ἀνοσιώτατον ἔχων λόγον ἴστο πρὸς Πανσάνην. ἀπι-
κόμενος δὲ σπονδῇ ἔλεγε τάδε· Ὡ παῖ Κλεομβρότου,
ἔργον ἐργασταί τοι ὑπερφυῆς μέγαθός τε καὶ κάλλος,
καὶ τοι θεὸς παρέδωκε φυσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλῆρος
καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ
καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοις ποιήσον, ὥπως λόγος-τέ
σε ἔχη ἔτι μᾶλλον καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρ-
βάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποιῶν ἐς τοὺς
Ἕλληνας. Λεωνίδω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι
Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρξης ἐπισταμόντες τὴν κεφαλὴν
ἀνυσταύρωσαν. τῷ σὺ τὴν ἑμολὴν ἀποδιδούς ἔπαινον
ἐξῆς πρῶτα μὲν ὑπὸ πάντων Σπαρτιητέων, αὐτὶς δὲ καὶ
πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολο-
πίσας τετιμωρήσεται ἐς πάτρων τὸν σὸν Λεωνίδην. Ὁ
μὲν δοκέων χαρίζεσθαι ἔλεγε τάδε.

79. Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε· Ὡ ξείνε Αἰγινήτα,

τὸ μὲν εὐνοεῖν τε καὶ προορᾶν ἔργαμαί σεο, γυνήεις
 μάντοι ἡμάρτημας χρησιτῆς. ἑώρας γάρ με ὑποῦ καὶ
 τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἑς τὸ μηδὲν κατέβαλες παρφα-
 νέων νεκρῶ λαμαίνεσθαι, καὶ ἦν ταῦτα ποιεῖω, φῶς ἔρε-
 νόν με ἀκούσεσθαι. τὰ πρέπτα μᾶλλον βιασβάροισι ποιεῖω
 ἤπερ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφρονέομεν. ἐγὼ δ'
 ὦν τούτου εἵναιαι μήτε Αἰγινήτησι αἰδοίμιν μήτε τοῖσι
 ταῦτ' ἀρέσκειται· ὑποχρῆ δέ μοι Σπαρτιήτησι ἀρεσκό-
 μενον ὅσια μὲν ποιεῖω, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λακεδῶν δὲ
 τῇ με τελευταῖς τιμωρῆσαι, φημι μεγάλως ἐπιτιμωρῆσθαι,
 ψυχῇσί τε τῇσι τῶνδε ἀναφιδμήτοισι ταπῆται αὐτός
 τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ
 μάντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε
 μήτε συμβουλεύσῃς, χάριν τε ἴσθι ἔων ἀπαθῆς.

80. Ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσεται· Πανσα-
 νίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος μηδὲν ἄπεισθαι τῆς ληΐας,
 συγχομῆζιν ἐκέλευσε τοὺς εἰλωτας τὰ χρήματα. οἱ δὲ
 ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σμιδνάμενοι εὐρισκον σπηναῖς κατα-
 σπικασμένας χρυσῶ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρύσους
 καὶ ἐπαργύρους, κρητῆρας τε χρυσίους καὶ φιάλας τε
 καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπὶ ἁμαξίων εὐρισκον,
 ἐν τοῖσι λίβητας ἐφαίνοντο ἐνέοντες χρύσοι τε καὶ ἀρ-
 γύροι· ἀπὸ τε τῶν καμμένων νεκρῶν ἐσπύλουν ψάλλ' αὖτε
 καὶ στραπτούς καὶ τοῖς ἁμνάσας ἔοντας χρυσίους, ἐπὶ
 ἐσθῆτός γε ποικίλης λῆρας ἐγίνετο οὐδὲ εἷς. ἐνθαῦτα
 πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ
 εἰλωτας, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτῶν οὐκ οἶα
 τε ἦν κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλοῦτοι
 ἀρχὴν ἐνθαῦτεν ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν ἅτα ἔοντα χαλ-
 κὸν δῆθεν παρὰ τῶν εἰλωτῶν ὠνίσκοντο.

81. Σιμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα καὶ θαυμάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίτους ὁ χρύσεος ἀντιέθη ὁ ἐπὶ τοῦ τριετηρίου ὄριος τοῦ χαλκίου ἐπεστωὶς ἄγχιστα πού βωμοῦ, καὶ τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς θαυμάτηχον χάλκωον Δία ἀνέθησαν, καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπιτάπηχον χάλκωος Ποσειδῶν ἐξεγένετο, ταῦτα ἐξελόντες τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἦσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσῶν καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. Ὅσα μὲν νυνὶ ξαίρετα τοῖσι ἀριστεύουσι αὐτῶν ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, θαυμά δ' ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι. Πανσανίη δὲ πάντα δάνα ἐξαίρεθ' ἐκ τῶν καὶ ἐδόθη, γυναῖκας, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὡς δὲ αὐτὰς καὶ τὰ ἄλλα χρήματα.

82. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γινέσθαι, ὡς Πέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίπει τὴν δαντοῦ. Πανσανίην ὡν ὄρεοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἄργύρῳ καὶ παραπαιάσμασι ποικίλοις κατασκευασμένην, καλεῦσαι τοὺς τε ἀρτοποιούς καὶ τοὺς ὀψοποιούς κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ δαίτηνον παρασκευάζειν. ὡς δὲ καλουμένοι οὗτοι ἐποίησαν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πανσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυσείας καὶ ἄργυρέας εὖ ἐστρωμένους καὶ τραπέζας τε χρυσείας καὶ ἄργυρέας καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπείας τοῦ δαίτηνον, ἐπιπλάγν' ἐκ τὰ προκαίμενα ἀγαθὰ καλεῦσαι ἐπὶ γάλλωσι τοὺς δαντοῦ διηκόοντες παρασκευάσαι Λακωνικὸν δαίτηνον. ὡς δὲ τῆς θοότητος ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Πανσανίην γαλάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, συνελθόντων δὲ τούτων εἰπεῖν τὸν Πανσανίην, θαυμάν' ἐκ ἐκείνης τοῦ δαίτηνον τὴν πα-

ρασκευήν. Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἴνεκα ἐγὼ ἡμῖν
 συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦ Μήδου τὴν ἀφροσύνην
 δεῖξαι, ὃς τοιήνδε διαίταν ἔχων ἤλθε ἐς ἡμῖας οὕτω
 οὕςυχρην ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. Ταῦτα μὲν Πανυσσάτην
 λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων.

83. Ὑστέρῃ μάντοι χρόνῃ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν
 Πλαταιέων εὖρον συχνὸν θήμας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
 καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστατον
 εἶναι τούτων· τῶν νεκρῶν περιηλωθέντων τὰς σάρκας
 (συναφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιέες ἐς ἓνα χώρον)
 εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα φάρην οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ
 ἑνὸς εἶναι ὀστέου· ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ὅσπερ
 τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας μονοφυείας, ἐξ ἑνὸς ὀστέου
 πύσσας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους· καὶ παντα-
 πύχνης ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη.

84. Ἐπεί τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς
 ἐφάνιστο, ἐπ' ὅτε μὲν ἀνδράων, τὸ ἀτρεκέως οὐκ ἔχω
 εἰπεῖν, πολλοὺς δὲ τινας ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἦκουσε
 θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας
 πολλοὺς παρὰ Ἀρτιόντῃ τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ
 τοῦτο τὸ ἔργον· ὅστις μάντοι ἦν αὐτῶν ὁ ἐπιτελούμενός τε
 καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδόνιον, οὐ δύναμαι
 ἀτρεκέως πυνθῆσθαι. ἔχει δὲ τινα φάτιν καὶ Διονυσιο-
 φάνης, ἀγὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν
 ἐρώπῃ τοιοῦτῃ ἐτάφη.

85. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν λήτην διέ-
 λοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐκνυτῶν χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαι-
 μόνιοι μὲν τριεὺς ἐποίησαντο θήμας· ἔθα μὲν τοὺς
 ἱόντας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδάσιος καὶ Ἀμομφάρετος
 ἦσαν καὶ Φιλανύων τε καὶ Καλλιχράτης. ἐν μὲν δὴ ἐν

τῶν τάφων ἦσαν οἱ ἱρόντες, ἐν δὲ τῇ ἐτέρῃ οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ οἱ εἰληπταί. Οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον, Τυγεῖται δὲ χωρὶς πάντας ἁλίας, καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐκοντῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρεῖς τε καὶ Φιλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἔππου διαφθαρέντας. Τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι· τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἰόντες τάφοι, τούτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπειστοῖ τῆς μάχης ἐκείστους χώματα χῶσαι κατὰ τῶν ἐπιγυνομένων εἵκεαν ἀνθρώπων. ἔπει καὶ Αἰγινητῶν ἐστὶ ἀντίοθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστατον μετὰ ταῦτα δεηθέντων τῶν Αἰγινητῶν χῶσαι Κλεάδην τὸν Ἀντοδίκου ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξενον ἰόντα αὐτῶν.

86. Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευόμενοισί σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας καὶ ἑξατίων αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας, ἐν πρώτοισι δὲ αὐτῶν Τιμμηγανίδην καὶ Ἀτταγῆνον, οἳ ἀρχηγεῖται ἀνὰ πρώτους ἦσαν· ἦν δὲ μὴ ἐκιδιδᾶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλαισι. ὡς δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκουν Θηβαίους, καλεύοντες ἐκιδιδόναι τοὺς ἄνδρας· οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκιδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτῶν ἔταμνον καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ ταῖχος.

87. Καὶ οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμμηγανίδης τάδε· Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας ἢ ἐξέλαισι Θήβας ἢ ἡμέας ἀντιοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμῶν εἴκεα γῆ· ἢ Βοιωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ, ἀλλ' εἰ μὲν χρημίστων χρηζέοντες

πρόσχημα ἡμίας ἐξαίτιόνται, χρήματά σφι δῶκεν ἐκ τοῦ ποινού· σὺν γάρ τῃ ποινῇ καὶ ἐμψέσαμεν, οὐδὲ μόνον ἡμίας· εἰ δὲ ἡμῶν ἀληθείας δοόμενοι πολιορκήσοι, ἡμεῖς ἡμίας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παράξομεν. Κάριτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν καὶ ἐς καιρὸν, αὐτίκα τε ἐπακηρυξάμεντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι θέλοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας.

88. Ὡς δὲ ὁμολόγησαν ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγῆνος μὲν ἐκδιδρῆσαι ἐκ τοῦ αἵματος, παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίας, φῶς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταπίλους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν καὶ δὴ χρήμασι ἐπαπολέθσαν διαθίσσασθαι· ὁ δὲ ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοήσας τὴν στρατιὴν τὴν συμμάχων ἀπασαν ἀπῆκε καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διαφθεῖρε. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβῃσι γενόμενα.

89. Ἀρτιάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκος φεύγων ἐκ Πλαταιέων καὶ δὴ πρόσω ἐγένετο. ἀπαιόμενον δὲ μὲν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας ἐπὶ τὴν ξείνια ἐκάλεον καὶ ἀναιρέτων παρὰ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτιάβαζος, γυνὴς ὅτι εἰ ἐθέλει σφι πᾶσαν τὴν ἀληθειάν τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός (ἐπιδήσασθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶστο πινθανόμενον τὰ γαγονότα), ταῦτα ἀλογιζόμενος οὕτως πρὸς τοὺς Φωκίας ἐξηγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπελγομαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλὼν ἐς Θρηίκην καὶ σπονδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τὴν προῆμα ἐκ τοῦ

στρατοπέδου μετὰ τῶνδε· αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρκόνιος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ οὗτος κατὰ πόδας ἐμὲ ἐλάυναν προσδοκίμῳ ἐστί. τοῦτον καὶ ξεινίζετε καὶ εὖ ποιῶντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιῶσι μεταμῆλῃσι. Ταῦτα δὲ εἰπας ἀπέλαυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίας ἰθὺς τῆς Θρηήκης, ὡς ἀληθῶς ἐπειγόμενος καὶ τὴν μεσόγαιαν τέμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνίεται ἐς Βυζάντιον, παταλιπῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐκωτοῦ συχνούς ὑπὸ Θρηήκων τε κατασπεπίας καὶ ὁδὸν καὶ λιμῶ συνστάντας καὶ παμάτη· ἐν Βυζαντίῳ δὲ διέβη πλοίοισι. (Οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

90. Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆσπερ ἐν Πλαταιῇσι τὸ τρώμα ἐγένετο, συνειρήνησε γένεσθαι καὶ ἐν Μικῇ τῆς Ἰωνίης. ἔπει γὰρ δὴ ἐν τῇ Ἀήλῃ κατίετο οἱ Ἕλληνες οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἡλθόν σφε ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου Λάμπων τε Θρασυκλῆος καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδω καὶ Ἠγησίστρατος Ἀρισταγόρῳ, παμφθάντες ὑπὸ Σαμίων λάθρῃ τῶν τε Παρσίων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπιλθόντων δὲ σφῶν ἐπὶ τοὺς στρατηγούς ἔλεγε Ἠγησίστρατος πολλὰ καὶ παντοῖα, ὡς ἦν μόνον ἰδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Παρσίων, καὶ ὥς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομένουσι· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομεινῶσι, οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὐρεῖν ἂν αὐτούς. Θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων προέτρεπε αὐτοὺς φύσασθαι ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον. εὐπατεῖς τε αὐτοῖσι ἔφη ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νῆας αὐτῶν παρῶς πλείων καὶ οὐκ ἀξιωμαχούς καί-

ποισι εἶναι· αὐτοὶ τε, εἴ τι ὑποπτεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοῖς προάγειν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὄμηροι εἶναι.

91. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Δευτηχίδης, εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θύλων προδίσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην Θεοῦ ποιεῦντος· Ὡς ξεῖνα Σάμιε, τί τοι τὸ οὖνομα; ὁ δὲ εἶπε, Ἡγησίστρατος. ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπὶλοιπον λόγον, εἴ τινα ὄρητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε· Αἰέκομαι τὸν οἰωνὸν τὸν Ἡγησίστρατον, ὃ ξεῖνα Σάμιε· σὺ δὲ ἡμῖν πολεῖς ὡς αὐτός τε δοὺς πίστιν ἀποπλεύσασθαι καὶ οἱ σὺν σοὶ ἔόντες οἶδε, ἢ μὴν Σαμίους ἡμῖν προθύμους ἔσσεσθαι συμμαχοῦς.

92. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε καὶ τὸ ἔργον προσῆγε· αὐτίκα γάρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες οἱ μὲν ἀπέπλεον· μετὰ σφείων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησίστρατον, οἰωνὸν τὸ οὖνομα ποιεόμενος· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένου σφί Αἰεφόνου τοῦ Εὐνήριου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιῆται, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν Ἰονίᾳ πόλεως, τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐήριον προῆγμα τοιούτου.

93. Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἰρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκειται παρὰ ποταμὸν ὃς ἐκ Λάκμωνος οὐρεος ῥεῖ διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρας ἐς θάλασσαν παρ' Ὀρεκτον λιμένα, τὰς δὲ νύκτας ἀραιφόμενοι ἄνδρες οἱ πλοῦτοι τε καὶ γένει δοκιμώτατοι τῶν ἀστέων, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος· περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα ἐκ Θεοπροπίου κινός. ἐν δὲ ἄντρον ἀλλήλονται ἀπὸ τῆς

πόλιος ἐπιάς. ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐήνιος οὗτος ἀραιρημένος ἐφύλασσε. καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον διέφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἑξήκοντα. ὁ δὲ ὡς ἐπῆμσε, εἶχε σιγῇ καὶ ἔφραζε οὐδενί, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γενόμενα, ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μὲν ὑπὸ δικαστήριον κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατά σφι ἔτι τε οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. πρόφαντα δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγένετο, ἐπεὶ τε ἐπειρώτευσιν τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ. οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐστέρησαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους, οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρόντας ἐκείνῳ πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔλῃται καὶ δικαιοῖ· τούτων δὲ ταλαιομένων αὐτοὶ δάσειν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην, τὴν πολλοὺς μὲν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα.

94. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη, οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται ἀπόρρητα ποιησάμενοι προέθεσαν τῶν ἀστυῶν ἀνδράσι διαπρηῆσαι. οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὧδε. κατημένου Εὐηνίου ἐν θώκῃ ἐλθόντες οἱ παρίζοντο καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες εἰρώτεον τίνα δίκην ἂν ἔλαιο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποστῆναι δάσειν τῶν ἐποίησαν. ὁ δὲ οὐκ ἀκηκοὺς τὸ θεοπρόπιον εἶπετο εἰπας, εἴ τίς οἱ δοῖη ἄγρους, τῶν ἀστυῶν ὀνομάσας τοῖσι ἥριστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολ-

λωνή, καὶ οἰκισιν πρὸς τούτοις τὴν ᾗδεν καλλίστην
 ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλει· τούτων δὲ ἔφη ἐπήβολος γενό-
 μενός τοῦ λοιποῦ ἀμύνειν εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην
 ἀποχρᾶν γενόμενῃ. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶλε, οἱ δὲ παρ-
 εδρὸι εἶπαν ὑπολαβόντες· Εὐνίε, ταύτην δίκην Ἀπαι-
 λωνῆται τῆς ἐπιφυλάσιος ἐκείνουσί τοι κατὰ τὰ θεο-
 πρόπια τὰ χερόμενα. Ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα δευρὰ
 ἐποίηστο, ἐνθαῦτεν πνυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς
 ἐξαπατηθείς· οἱ δὲ πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτεμνῶν
 διδοῦσί οἱ τὰ εἶλετο· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμμετον
 μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνομαστός γενέσθαι.

95. Τούτου δὴ ὁ Δημόφρονος ἔων παῖς τοῦ Εὐνίου
 ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ
 τόδε ἦκουσα, ὡς ὁ Δημόφρονος ἐπάβατεύων τοῦ Εὐνίου
 οὐνόματος ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οἷα ἔων
 Εὐνίου παῖς.

96. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλίερχε, ἀνῆγον τὰς
 νῆας ἐκ τῆς Ἀήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπαι δὲ ἐγένοντο
 τῆς Σαμῆς πρὸς Καλάμοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμισάμενοι
 κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ παρθεσνεύζοντο ἐς ναυμαχίην,
 οἱ δὲ Πέρσαι πνυθόμενοί σφας προσπλέαν ἀνῆγον καὶ
 αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ
 Φοινίκων ἀπῆσαν ἀποπλέαν. βουλευσάμενοισι γάρ σφ
 ἐδόκει ναυμαχίην μὴ ποιέσθαι· οὐ γάρ ὡν ἐδόκειον
 ὁμοῖοι εἶναι. ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλεον, ὅπως ἔσει ὑπὸ
 τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον ἔοντα ἐν τῇ Ἀσιαίῃ,
 ὃς καλεῦσαντος Πέρσεω καταλειμμένος τοῦ ἄλλου στρα-
 τοῦ Ἰωνῆν ἐφύλασσε· τοῦ πλήθους μὲν ἦν ἕξ μυριάδες,
 ἐστρατήγας δὲ αὐτοῦ Τυγρᾶνης κάλλιπ' τε καὶ μαγαθή
 ὑπαρχεῖων Περσέων. ὑπὸ τούτων μὲν δὴ τὸν στρατὸν

ἐβουλεύσαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ πεντικοῦ στρατηγοῦ ἀνιρῶσαι τὰς νῆας καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος ἔρκυα τῶν νεῶν καὶ σφύων αὐτῶν κρησφύγετον.

97. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνῆγοντο. ἀπακόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτινῶν ἱερὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνα τε καὶ Σκολοπόνεια, τῇ Ἀήμητρος Ἐλευσινίης ἐστὶ ἱερὸν, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλῆος ἰδρύσατο Νάλλειν τῇ Κόδρου ἐπισκόπου ἐπὶ Μιλήτου πιστὴν, ἐνθαῦτα τὰς τε νῆας ἀνείρυσεν καὶ περιβάλλοντα ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δύνδρεα ἐκόψαντες ἡμερα, καὶ σκόλοπας παρὰ τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ παρεσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικῆσοντες· ἐπ' ἀμφοτέρω ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάδατο.

98. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐπέθοντο οἰχωπίας τοῖς βαρβάρους ἐς τὴν ἡπαιρον, ἤχθοντο ὡς ἀπεφευγόντων, ἐν ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὃ τι ποιήσῃ, αἷτε ἀπαλλάσσονται ὀπίσω αἷτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τούτων μὴν μηδέτερά ποιέειν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἡπαιρον. παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδει, ἔπλεον ἐπὶ τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ὀγγυὲς τε ἔγινοντο τοῦ στρατοπέδου καὶ οὐδαὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσθω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν πεπρακευμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηὶ παραπλέειν, ἐγχεύμενος τῇ αἰγιαλῇ τὰ μάλιστα, Λευτοχίδης ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἰωσι λέγων· Ἄνδρες Ἰῶνες, ὅσοι ἑμῶν τυγχάνουσιν ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὅμην ἐντέλλομαι. ἐπεὶ δὲ συμπλόγωμεν, μαινησθαι τινα χρὴ ἐλευθερίας μὴ πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ τοῦ συν-

θήματος Ἡβης· καὶ τὰδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἀκούσας ὁμῶν
πρὸς τοῦ ἐπακούσαντος. Ὡς τὸς δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνει
νόος τοῦ πράγματος καὶ ὁ Θαιμιστοκλῆος ὁ ἐπ' Ἀρταμι-
σίῳ· ἥ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ δῆματα τοὺς βαρβάρους
ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἥ ἔπειτα ἀνευχερόντα ἐς
τοὺς βαρβάρους ποιήσιν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.

99. Αὐτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου δεύτερον δὴ
τὰδε ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες· προσσχόντες τὰς νῆας ἀπέβη-
σαν ἐς τὸν αἰγιαλόν. Καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο, οἱ δὲ
Πέρσαι ὥς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς
μάχην καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο μὲν ὑπο-
νόησαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν ἀπειρέ-
ονται τὰ ὄπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμοι ἀπικομένων Ἀθηναίων
αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον
ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λαλειμμένους οἱ Δέρξεω, τούτους λυσά-
μενοι πάντας ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθή-
νας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑποψίην ἔχον, πανταχοσίας
κεφαλὰς τῶν Δέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ τὰς
διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μικτῆς φερούσας
προστιάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν ὥς ἐπιστα-
μένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν· ἐποίησαν δὲ τούτου
εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἔωσι. τούτους μὲν
Ἴωνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ὥν τι ποιέειν θυ-
νάμιος ἐπίλαβομένοισι, τρόποισι τοιούτοις προφυλάσ-
σοντο οἱ Πέρσαι, αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέγραφα ἔρκος
εἶναι σφι.

100. Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι,
προσῆσαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἔοῦσι δὲ σφι φήμη τα-
ῖς ἐπέτατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν καὶ κηρυκῆιον ἐφάρη
ἐπὶ τῆς πυρατωγῆς κείμενον· ἥ δὲ φήμη διῆλθε σφι εἰς

ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῶν ἐν Βοιω-
τοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τακτηρίοις ἐστὶ τὰ
θεῖα τῶν πρηγμάτων, εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης
θυμπιπτούσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ
μέλλοντος ἔσσεσθαι τρώματος φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι
ταύτῃ ἐσαπίεστο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν στρατιὴν πολ-
λῷ μᾶλλον καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν.

101. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Ἀθη-
νρος ταμίνας Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρως τὰς συμβολὰς
εἶναι· καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιῇ παρ' αὐτὸ τὸ Ἀθημή-
τριον ἐγένετο, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἡ μάχη, καὶ
ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσσεσθαι. γεγονέναι δὲ νίκην
τῶν μετὰ Πανσανίω Ἑλλήνων ὁρθῶς σφι ἡ φήμη συν-
έβαινε ἐλθοῦσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἔτι τῆς
ἡμέρης ἐγένετο, τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ δεῖλην. ὅτι δὲ τῆς
αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι μνηός τε τοῦ αὐτοῦ,
χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμαρτάνουσι
ἐγένετο. ἦν δὲ ἀβρόδιη σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπιε-
σθαι, οὔτε περὶ σφίων αὐτῶν οὔτω, ὥς τῶν Ἑλλήνων,
μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς. ὥς μέντοι ἡ κληδὼν
αὕτη σφι ἐσέπτατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρό-
σοδον ἐποιεῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι
ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑ-
λῆσποντος ἀεθλα προέκειτο.

102. Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι
τούτοις τεταγμένοις, μέχρι κού τῶν ἡμίσεων, ἡ ὁδὸς
ἐγένετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπαιδον χώρον, τοῖσι δὲ
Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις
κατὰ τε χαράδρην καὶ οὖρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι
περιήϊσαν, οὔτοι οἱ ἐπὶ ταῖς ἐτάραις κέρει [ἔτι] καὶ δὴ

ἐμάχοντο. ὥς μιν τῶν ταῖσι Πέρσῃσι ὄρθια ἦν τὰ γέφρα, ἠμύνοντό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσαν εἶχον τῇ μάχῃ· ὥστε δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατός, ὡς ἐκείνων γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίαν, παραπεισαστάμενοι ἔργον εἶχοντο προθυμότερον, ἐθυσ-
ταν ἤδη ἐταροιαῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέφρα οὗτοι φεράμενοι ἐσέπεσαν ἅλεις ἐς τοὺς Πέρσας. οἱ δὲ δεξάμενοι καὶ χρόνον συγχὸν ἀμυνόμενοι τέλος ἔφρουγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυνῶνιοι καὶ Τροιζήνιοι (οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐπεξῆς τατα-
γμένοι) συνεπιπτόμενοι συνασέπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀράσθητο, οὔτ' ἔτι πρὸς ἀλλήν ἐτά-
ποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγὴν τε ὀρμιάτο οἱ ἄλλοι πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινόμενοι ἐμάχε-
το τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτανσι Ἕλληνας. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταύτης μὲν καὶ Ἰθαμύτης τοῦ ναυτικοῦ στρατηγείαντες ἀποφεύγουσι, Μαρδόνη δὲ καὶ ὁ τῷ πελοῦ στρατηγὸς Τιχράνης μαχόμενοι τελευτῶσι.

103. Ἐπεὶ δὲ μαχομένων τῶν Περσέων ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν καὶ τὰ λοιπὰ σεντα-
χείριζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων συγχὸι ἐ-
θυστία, ἄλλοι τε καὶ Σικυνῶνιοι καὶ στρατηγὸς Περσικ-
τῶν δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι ὄντες τε ἐν τῇ στρα-
τοπέδῳ τῇ Μηδικῇ καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὄπλα, ὥς
εἶδον ἀντίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἐταραλκίαν τὴν μάχην,
ἔρδον ὅσον ἐθυσίατα προσωφελείαν ἐθίλοντες τοῖσι Ἕ-
λλησι. Σαμίους δὲ ἰδόντας οἱ ἄλλοι Ἰωνες ἄρξανται
οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀπαστάντας ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο
τοῖσι βαρβάροις.

104. Μιλησίοισι δὲ προστίετακτο μὲν τῶν Περσῶν τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἵνεκά σφι, ὥς ἦν ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι τούτου τε εἵνεκεν, καὶ ἵνα μὴ παρσόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τι νουχμὸν ποιοῖεν· οἱ δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστισταμένου ἐποίησαν, ἄλλας τε κατηγηθόμενοι σφι ὁδοὺς φεύγουσι, αἱ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὲ τὸ δεύτερον Ἰωνίῃ ἀπὸ Περσῶν ὑπέστη.

105. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας. τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστατον τούτων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισι καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρῳ τῆς Καρυστὸς χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ κείσθαι ἐπὶ Γεραισιῷ. μετὰ δὲ Ἀθηναίους Κορίνθιοι καὶ Τροιζῆνιοι καὶ Σικυώνιοι ἡρίσταναν.

106. Ἐπεὶ τε δὲ καταργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νέας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἄπαν, τὴν ληΐην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ θησαυροὺς τινας χρημάτων εὖρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νέας ἀπέπλυνον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅκη χρεῶν εἶη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι τῆς αὐτοὶ ἐγκρατίες ἦσαν, τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπεῖναι τοῖσι βαρβάροισι· ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἐκντοὺς ταῖς Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον, καὶ ἐκντῶν μὴ

προκατημένων Ἰωνας οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξιν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τῇδεῖ ἐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας δοῦναι τὴν χώραν Ἰωσι ἐνοικῆσαι, Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν Ἰωνὴν γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιῶν βουλεύειν. ἀντιτεινόντων δὲ τούτων προθύμως εἶξαν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Δεσβίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας οἱ ἔνυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἑλλήσι, ἐς τὸ συμμαχικὸν ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστήσασθαι. τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες· ἔτι γὰρ ἐδόκεον ἐνταταμένας εὐρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

107. Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων ἐς τὰ ἄκρα τε τῆς Μυκάλης κατεληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγίγνετο κομὴ ἐς Σάρδεις. πορευομένων δὲ κατ' ὁδὸν Μασίστης ὁ Δαρεῖου παρατυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι τὸν στρατηγὸν Ἀρταῦντην ἔλαγε πολλά τε καὶ κακὰ, ἅλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φῶς αὐτὸν εἶναι τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ τὸν βασιλεὺς οἶκον κακώσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι γυναικὸς κακίῳ ἀκοῦσαι δέννος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιούμενος σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκῃ ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξεναγόρης ὁ Περσὶς, ἀνὴρ Ἀλικαρνησσεὺς, ὅπισθε ἵσταί τινος Ἀρταῦντεω, ἀρπάζει μέσον καὶ ἐξάρας παίει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι οἱ Μασίστεω προίστησαν. ὁ δὲ Ξεναγόρης ταῦτα ἐργάσατο χάριτα

αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθάμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης Κιλικίης πάσης ἤρξα δόντος βασιλείος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τούτων, ἀλλ' ἀπικνεύονται ἐς Σάρδεις. ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἰὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηναίων προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ φυγῶν ἀπίκετο.

108. Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἰὼν ἄρα ἦρα τῆς Μασίστεω γυναικός, ἐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα. ὥς δὲ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο καταργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε προμηθεύμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην. τῶντὸ δὲ τοῦτο εἶχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὖ γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη. ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδί τῷ ἑωυτοῦ Δαρείῳ θυγατέρα τῆς γυναικός ταύτης καὶ Μασίστεω, δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι, ἣν ταῦτα ποιήσῃ. ἀρμόσας δὲ καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας ἀπήλανε ἐς Σοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀπίκετο καὶ ἠγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστεω μὲν γυναικός ἐπέταυτο, ὃ δὲ διαμεμφάμενος ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου μὲν γυναικός, Μασίστεω δὲ θυγατρὸς· οὐνομα δὲ τῇ γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταῦντη.

109. Χρόνου δὲ προϊόντος ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε. ἐξυφίηασα Ἀμηστρίς ἡ Ξέρξεω γυνὴ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θῆς ἄξιον διδοῖ Ξέρξῃ. ὃ δὲ ἥσθεις περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταῦντην. ἥσθεις δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκίλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὃ τι βούλεται οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ ὑπουργημένων· πάντα γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ εἶδε πανοικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε Ξέρξῃ· Δώσεις

μοι τὸ ἄν σε αἰτήσω; ὁ δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων παίησιν αἰτῆσαι ὑπασχέσθαι καὶ ὤμοσεν. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσεν, ἀδελφεὶς αἰτεῖται τὸ φάρος. Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγένετο οὐ βουλόμενος δοῦναι, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβερόμενος δὲ Ἀθηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατακαλῶσθαι τὰ γινόμενα οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσσαν. ἀλλὰ πόλις τε εἶδεν καὶ χρυσὸν ἄπλετον καὶ στρατὸν τοῦ ἑταίρου οὐδείς ἄρξαιν ἄλλ' ἢ κείνη. Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον. ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε, διδοῖ τὸ φάρος. ἡ δὲ παρικορῆς ἐοῦσα τῷ δώρῳ ἐφόρεε τε καὶ ἐγάρλετο.

410. Καὶ ἡ Ἀθηστρίς πυνθάνεται μὲν ἔχουσαν, μαθοῦσα δὲ τὸ ποιούμενον τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ εἶχε ἔγκοτον, ἡ δὲ ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰτιήν καὶ ταῦτα κείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστῳ γυναικὶ ἐβούλετο ἀλαθρῶν. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἐαυτῆς Ξέρξην βασιλεῖον δαῖπνον προτιθέμενον (τοῦτο δὲ τὸ δαῖπνον παρασκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἐκαντοῦ, ἐν ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεὺς· οὐνομα δὲ τῷ δαίπνῳ τούτῳ Περσιστὶ μὲν τυπὰ, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν τέλειον· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μούνον βασιλεὺς καὶ Πέρσας δωρεῖται), ταύτην δὲ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀθηστρίς χρήζει τοῦ Ξέρξεω δοθῆναι οἱ τὴν Μασίστῳ γυναικα. ὁ δὲ δαιμόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιεῖτο τοῦτο μὲν ἀδελφεοῦ γυναικα παραδοῦναι, τοῦτο δὲ ἀναίτην εἶδεν τοῦ πρήγματος τούτου· συνῆκε γὰρ τοῦ εἶναιεν εἶδεντο.

411. Τύλος μέντοι ἐκείνης τε λυπαροσύνης καὶ ὑπὸ τοῦ νόμον ἐξαργόμενος, ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρήζοντα οὐ σφι δυνατόν ἐστι βασιλεῖον δαῖπνον προκειμένον, κάρτα δὲ ἄετι καταναεῖν, καὶ παραδούς ποιεῖν ὥδε· τὴν μὲν καλοῦσι ποιεῖν τὰ βούλονται, ὁ δὲ μεταπηγνύμενος τὸν

ἀδελφεὸν λέγει τάδε· Μασίστα, σὺ εἰς Δαρείου τε παῖς καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ' ἔτι τούτοισι καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός. γυναικὶ δὲ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις μὴ συνοί-
κας, ἀλλὰ τοι ἄστ' αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν.
ταύτῃ συνοίκας· τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκέει ἐμοὶ,
μὴ ἔχει γυναικα. ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμιάσας τὰ λε-
γόμενα λέγει τάδε· Ὡς δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις
ἄχρηστον, καλεῖσθαι με γυναικα, ἐκ τῆς μοι παῖδες νεηρίαί
τέ εἰσι καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ μίαν τῷ παιδί τῷ
σεαυτοῦ ἡγάγες γυναικα, αὐτὴ τέ μοι κατὰ νόον τυγχά-
ναι κάρτα εἶναι, ταύτην με καλεῖς μετέντα θυγατέρα
τὴν σεαυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι
ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι τούτων
οὐδέτερα. σὺ δὲ μηδαμῶς βιώ πρήγματος τοιοῦδος θεό-
μενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται
ἐμεῦ οὐδὲν ἥσων, ἐμὲ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν.
Ὁ μὲν δὴ τοιοῦτοις ἀμείβεται, Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς
λέγει τάδε· Οὕτω τοι, Μασίστα, πέπρηκται· οὔτε γὰρ
ἂν τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμήν γῆμαι, οὔτε ἐκείνη
πλεῦνα χρόνον συνοικήσεις, ὥς μάθης τὰ διδόμενα δι-
ασθαι. Ὁ δὲ ὡς ταῦτα ἤκουσε, εἰπας τοσόνδε ἐχώρησε
ἔξω· Θέσποτα, οὐ δὴ καὶ με ἀπώλεσας.

112. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐν τῷ Ξέρ-
ξης τῷ ἀδελφεῷ διαλέγεται, ἡ Ἀμηστρις μεταπεμφραμένη
τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρξεω διαλυμαίνεται τὴν γυναικα
τὴν Μασίστῳ· τοὺς τε μαστοὺς ἀποταμοῦσα κυσὶ
προέβαλε, καὶ ὅτινα καὶ ὧτα καὶ χεῖλεα καὶ γλῶσσαν ἐκ-
ταμοῦσα ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλυμασμένην.

113. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν καὶ ἀκηκοὺς τούτων,
ἐπιτόμενος δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπύπτει δρόμῳ ἐς τὰ

οὐαία. ἰδὼν δὲ διαφθαρμένην τὴν γυναῖκα, ἀντίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ ἐπορεύετο εἰς Βάκτρα σὺν τε τοῖσι ἐαυτοῦ υἱοῖσι καὶ δὴ κού τισι καὶ ἄλλοισι ὥς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλέα. τάπερ ἄν καὶ ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκεῖν, εἴπερ ἔφθη ἀναβὰς εἰς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἔσταργόν τέ μιν καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκείνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιὴν ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκείνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξῳ καὶ τὸν Μασίστῳ θάνατον τοσαῦτα ἐγένετο.

114. Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλῃς ὁρμηθέντες Ἕλληνες ἐπὶ Ἑλλησπόντου πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὤρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες, ἐνθῆνεν δὲ ἀπίκοντο εἰς Ἀβύδον, καὶ τὰς γεφύρας εὖρον διαλελυμένας, τὰς ἐδόκεον εὐρήσαιν ἔτι ἐντεταμένας, καὶ τούτων οὐκ ἦμιστα εἵνεκεν εἰς τὸν Ἑλλησποντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτοχίδα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλεῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα, Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ αὐτοῦ ὑπομείναντας πειραῖσθαι τῆς Χερσονήσου. Οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον, Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβάντες εἰς τὴν Χερσονήσον Σησιὸν ἐπολιόρχεον.

115. Ἐς δὲ τὴν Σησιὸν ταύτην, ὥς ἐόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν ταύτῃ, συνῆλθον, ὥς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν Ἑλλησποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν παρομικῶς. εἶχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολέες, συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων σνιμμάχων συγχρὸς ὄμιλος.

116. Ἐνυράννευς δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξης ὑπαρχος Ἀρταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δαινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος, ὃς καὶ βασιλεία ἐλαύνοντα ἐπὶ Ἀθήνας ἐξήπατης, τὰ Πρωτεσίλειω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλαιούντος ὑπελόμενος. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος τε καὶ τέμενος παρὶ αὐτόν, ἔνθα ἦν χρήματα πολλὰ καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύρεαι καὶ χαλκὸς καὶ ἐσθῆς καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλησεν βασιλείος δόντος. λέγων δὲ τοιαῦτα Ξέρξης διαβάλετο. Δέσποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύσάμενος δίκης κυρήσας ἀπέθανε. τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι. Ταῦτα λέγων εὐπείτως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξης δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνου ἐφρόνεν. ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλείος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλειων ἔλεγε νοεῖν τοιαῦτα· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν Πέρσαι εἶναι καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλαιούντος ἐς Σησιτὸν ἐξεφόρησεν, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε καὶ ἐνέμετο, αὐτὸς τε ὅπως ἀπύκοιτο ἐς Ἐλαιούντα, ἐν τῷ αὐτῷ γυναιξὶ ἐμίσγητο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην οὔτε προσδεχόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφυλάκτῳ δὲ κως αὐτῷ ἐπέπεσον.

117. Ἐπεὶ δὲ πολιορκουμένοισι σφι φθινόπωρον ἐπεγένετο, ἥσχαλλον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τε τῆς ἑωυτῶν ἀποδημιόντος καὶ οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδίοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅπως ἀπάγοιεν σφεας ὀπίσω· οἱ δὲ οὕκ ἔφασαν πρὶν ἢ ἐξέλωσι ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφεας μεταπέμψηται. Οὕτω δὲ ἔστειρον τὰ παρόντα.

418. Οἱ δὲ ἐν τῇ ταίχῃ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπαιγόμενοι ἦσαν, οὕτως ὥστε τοὺς τέλους ἔχοντας τῶν πλεονέων ἀνέκοντο. ἐπεὶ τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτως θὴ ὑπὸ πύκτα οἰχονται ἀποθράντες οἱ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπως θὰ τοῦ ταίχεος καταβάντες, τῇ ἦν ἐρημώτατον τῶν πολέμων. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, οἱ Χερσονησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὸ γεγονός καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖντες ἐδωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον.

419. Οἰόβαζον μὲν νῦν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηίκην Θρήϊκας Ἀφίνδιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλειστήρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ τρόπῳ τῷ σφετέρῳ, τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτην ὕστατοι ὀρμηθέντες φεύγειν, ὥς καταλαμβάνοντο ὀλίγον ἔντας ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλεξόμενοι χρόνον ἐπὶ συχνὸν οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντες σφας οἱ Ἕλληνες ἦγον ἐς Σηστόν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ Ἀρταύκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὰν παῖδα αὐτοῦ.

420. Καὶ τῶν τῶν φυλασσόντων λίγεται ὑπὸ Χερσονησιέων ταρίχους ὀπτῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ καίμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἤσπαιρον ὅπως περ ἰχθύες νοσάλωσι. καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθύνμαζον, ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους, ἔφη· Παιῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν φοβεῖο τὸ τέρας τοῦτο· οὐ γὰρ σοὶ πάφηε, ἀλλ' ἄμοι σημαίνει ὅ ἐν Ἐλασιῶντι Πρωτεσίδωε, ὅτι καὶ τεθνεώς καὶ τάριχος ὢν δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικούντα τίνασθαι. νῦν ὦν ἀποιναὶ οἱ τὰδε ἐθίλω ἐπιδεῖναι, ὥστ' ἂν μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ,

ἐκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῇ θεῇ, ἀντὶ δ' ἑμαυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα δημόσια Ἀθηναίοις περὶγενόμενος. Ταῦτα ὑπισχόμενος τὰς στρατηγὰς Εὐάνθιακον οὐκ ἔπειθε· οἱ γὰρ Ἑλλανοῦσι τῇ Ἡρώσειλῳ τιμωρόντες ἀδίκοντό μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτῃ ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγκρόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἄκτῃ ἐς τὴν Πέρσης ἔξενε τον πόρον, οἱ δὲ λέγουσι ἐπὶ τὸν κωλωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος, σανίδα προσπασσαλέυσαντες ἀνακρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταῦκτεω κατέλευσαν.

121. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τὰ τε ἄλλα χρήματα ἄγοντες καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γεφυρέων ὡς ἀναθήσοντες ἐς τὰ ἱερά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲν ἔτι πλέον τούτων ἐγένετο.

122. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταῦκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος προπάτωρ Ἀρταμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν ἐκεῖνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσήνευαν λέγοντα τάδε· Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοί, ἀνδρῶν δὲ σοὶ, Κύρε, καταλὼν Ἀστυάγεα, φέρε, γῆν γὰρ ἐκτίμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέην, μετὰναστάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλὰ δὲ καὶ ἐκαστέρω, τῶν μίαν σχόντες πλείοσι ἐσόμεθα θωυμαστότατοι. οἰκὸς δὲ ἄρχοντας ἀνδρας τοιαῦτα ποιεῖν· κότε γὰρ δὴ καὶ παρῖξει κάλλιον ἢ οἷα γε ἀνθρώπων τε πολλῶν ἀρχομεν πάσης τε τῆς Ἀσίης; Κύρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιεῖν ταῦτα, οὕτω δὲ αὐτοῖσι παρήνευε καλεῦν παρασκευάζεσθαι ὡς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἄρξομένους· φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων

μαλακοὺς ἄνδρας γίνεσθαι· οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς
εἶναι παρπὸν τε θωυμαστὸν φύειν καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς
τὰ πολέμια. ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀπο-
στιάνας, ἐσσωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου, ἄρχαν δὲ
εἶλοντο ληψὴν οἰκόντας μᾶλλον ἢ παιδιὰν σπείροντας
ἄλλοισι δουλεύειν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ
ῬΕΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ὍΜΗΡΟΥ
ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ.

ἩΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἀλικαρνασσεύς περὶ Ὅμηρου γενεσίος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστορίας ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς τὸ ἀτρεκέστατον. Ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλαι Αἰολιώτις Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐν ταύτῃ παντοδαπά ἔθνη Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας ἄλλοι τινες καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγενεὶς τοῦ Κρίθωνος, οὐ πολύφορτος, ἀλλὰ βραχέα τοῦ βίου ἔχων. οὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγχευεν ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυγατέρα Ὀμόρητος, καὶ αὐτῇ γίνεται ἐκ κοίτης θήλυ τέκνον ᾧ οὖνομα τίθεται Κριθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον, τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπεται ἀνδρὶ ᾧ ἐχρήτο μάλιστα, Κλεάντασι τῷ Ἀργεῖῳ.

2. Χρόνου δὲ προϊόντος συνέβη τὴν παῖδα μωγεῖσαν ἀνδρὶ λαθραίως ἐν γαστρὶ σχεῖν. τὰ μὲν οὖν πρῶτα

Ἀνάνθαν· ἐπὶ δὲ ᾗσθητο ὁ Κλεάναξ, ᾗσθητο τῇ συμ-
 φορῇ καὶ καλεσάμενος τὴν Κριθηΐδα χωρὶς πάντων ἐν
 αἰτῇ μεγάλη εἶχαν, ἐπιλεγόμενος τὴν αἰσχύνην τὴν πρὸς
 τοὺς πολίτας· προβουλεύεται οὖν περὶ αὐτῆς τάδε·
 ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτιζόντες τοῦ Ἑρμείου κόλπου τὸν
 μυχόν, κτιζομένοισι δὲ τὴν πόλιν Σμύρναν ἔσθαι τὸ
 ὄνομα Θησεύς, μνημεῖον ἐθέλων καταστήσαι τῆς ἐκείνου
 γυναικὸς ἐπωνυμίῃ· ἦν γὰρ αὐτῇ τοῦτομα Σμύρνη· ὁ δὲ
 Θησεύς ἦν τῶν τὴν Κύμην κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις
 Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου τοῦ Ἀδμήτου, κάρτα εὖ ἔχων
 τοῦ βίου· ἐνθαῦτα ὑπεκίθηται ὁ Κλεάναξ τὴν Κριθηΐ-
 δα πρὸς Ἰσμηνίην τὸν Βοιωτίον τῶν ἀποίκων λελογχότα,
 ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ἐὼν ἐταῖρος τὰ μάλιστα. 3. Χρόνου
 δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα ἡ Κριθηΐς μετ' ἄλλων γυναικῶν
 πρὸς ἑορτήν τινα ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Μί-
 λητα ἤδη ἐπίτοκος οὔσα, τίκει τὸν Ὀμηρον, οὐ τυφλὸν
 ἀλλὰ δεδορκότα, καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδὶ Μελιτι-
 γανέα, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐπωνυμίαν λαβοῦσα· τίς
 μὲν οὖν ἡ Κριθηΐς ἦν παρὰ τῇ Ἰσμηνίᾳ· προΐοντος δὲ
 τοῦ χρόνου ἐξῆλθε καὶ ἀπὸ ἐργασίης χειρῶν ὠρηγμένη
 ἔτρεφε τὰ παῖδ' ἐκείνην, ἄλλοτε παρ' ἄλλων ἔργα
 λαμβάνουσα, καὶ ἐπαίδευσε τὸν παῖδα ὡς ἂν ἐδύνατο.
 4. Ἦν δὲ τις ἐν Σμύρῃ τοῦτοσιν τὸν χρόνον Φύμιος τοῦ-
 νομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδά-
 σκων πᾶσαν· αὐτὸς μισθοῦται τὴν Κριθηΐδα ὡς μο-
 νότροπος, ἐπισκεργήσας αὐτῷ ἑορτά τινα ὡς παρὰ τῶν
 παίδων εἰς μισθοὺς ἐλάμβανεν· ἡ δὲ παρ' αὐτῷ εἰργά-
 ζετο πολλὰ κροτάφ' καὶ σφαιροσύνη πολλῇ χρωμένη καὶ
 τῷ Φημίῳ κάρτα ἡρέσκετο· τέλος δὲ προσηνέγκετο αὐτῇ
 λόγους παῖδων ἐκείνῳ οὐνοικῶν, ἄλλα τε πολλὰ λέγων

οὗς μιν ᾤετο προσάξασθαι, καὶ ἔτι περὶ τοῦ παιδὸς υἱὸν
 ποιούμενος, καὶ ὅτι τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ
 ἄξιός ἐστι λόγου ἔσται· ἑώρα γὰρ τὸν παῖδα ὄντα συνθεὶον
 καὶ κάρτα εὐφυΐα· ἔς τ' ἀνέπεισαν αὐτὴν ποιεῖν ταῦτα.
 5. Ὁ παῖς δὲ ἦν τε φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ἐπιμελείης τε
 καὶ παιδευσιος προσγινομένης ἀντίκα πολλὸν τῶν πάν-
 τῶν ὑπερεῖχε. χρόνου δὲ ἐπιγενομένου ἀνδρούμενος οὐ-
 δὲν τοῦ Φημίου ὑποδαείστατος ἦν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ
 οὕτως ὁ Φῆμιος ἐτελεύτησε τὸν βίον καταλιπὼν πάντα
 τῷ παιδί, οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καὶ ἡ Κριθηΐς ἐτελεύτη-
 σάν. ὁ δὲ Μαλησιγενὴς ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ καθιστήκει·
 καθ' ἑωυτὸν δὲ γενόμενος μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων
 ἐωρᾶτο, καὶ αὐτοῦ θαυμασται καθιστήκεισαν οἱ τε
 ἐγχώριοι καὶ τῶν ξένων οἱ ἑσπαπικνεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ
 ἦν ἡ Σμύρνη καὶ στίος ἐξήγατο πολλὸς αὐτόθαι ἐκ τῆς
 ἐπικειμένης χώρας θαυλίως κάρτα ἑσπαγόμενος ἐς αὐτήν.
 οἱ οὖν ξένοι ὁπότε παύσωντο τῶν ἔργων, ἀπεσχόλαζον
 παρὰ τῷ Μαλησιγενεὶ ἐγκατίζοντες.

6. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος,
 ἀπὸ τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπεπληνκὼς ἐπὶ σῆτον,
 ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ ὥς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρό-
 νῳ καὶ πολυῖστωρ· ὅς μιν ἔπεισε, τὸν Μαλησιγενῆ, μεθ'
 ἑωυτοῦ πλεῖν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίαν μισθὸν τε
 λαμβάνοντα καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ὅτι τὸ χώρας
 καὶ πόλεως θεήσασθαι ἄξιον εἴη αὐτῷ ἕως νῆος ἐστί.
 καὶ μιν οἶμαι μάλιστα τούτοις προσαχθῆναι· ἴσως γὰρ
 καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπαυεὶ ἐπιδήσασθαι. καταλύσας
 δὲ τὴν διδασκαλίαν ἐναντίλ्लετο μετὰ τοῦ Μέντεω. καὶ
 ὅπου ἐκείστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ἐπιχώρια διαωρᾶτο
 καὶ ἱστορίων ἔπυνθύνετο· αἰὼς δὲ μὴ ἦν καὶ μνημό-

συνα πάντων γράφασθαι. 7. Ἀνακαμιζόμενος δὲ ἐκ Τυρσηνῆς καὶ τῆς Ἰβηρίας ἀπικνύονται εἰς Ἰθάκην· καὶ τῷ Μαλησιγενεῖ συνῆθη νοσήσαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς κάρτα δυνάως ἔχειν, καὶ αὐτὸν θεραπεύειν αὐτοῖσι πλέον μίλλων εἰς τὴν Λευκάδα κατέλειπον ὁ Μέντης παρὰ ἑνδρὶ φίλῳ ἑωντοῦ ἐς τὰ μάλιστα, Μέντωρ τῷ Ἀλκίμου Ἰθακησίῳ, πολλὰ δεηθεὶς ἐπιμαλῆν ἔχειν· ἐπισταπλώσας δὲ ἀναλήψασθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ἐνοστήλευσεν αὐτὸν ἑκτανέως. καὶ γὰρ τοῦ βίου ἀρκούντως εἶχε καὶ ἦκουεν οὗ ἐς δικαιοσύνην τε καὶ φιλοξενίῳ μακρῶ μάλιστα τῶν ἐν Ἰθάκῃ ἀνδρῶν. ἐνταῦθα συνῆθη τῷ Μαλησιγενεῖ τὰ παρὰ Ὀδυσσεύς· ἐξιστορήσαι καὶ πυθέσθαι οἱ μὲν δὲ Ἰθακήσιοι λέγουσι τότε μὴ παρ' ἑωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὡς δὲ ἐγὼ φημι τότε μὲν ἔχῃ γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν Κολοφῶνι τυφλωθῆναι. ἀπομολογοῦσι δέ μοι καὶ Κολοφῶνι τοῦτοις. 8. Ὁ δὲ Μέντης ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέσχεν εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ ἀνέλαβε τὸν Μαλησιγενέα, χρόνον τε ἐπὶ συχνὸν συμπεριέπλεε αὐτῷ. ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συνῆθη πάλιν νοσήσαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ δύνασθαι διαφύγειν τὴν νόσον, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ἐνταῦθα· ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς εἶναι ἀπικνίσται εἰς τὴν Σμύρναν καὶ οὕτως ἐπεχείρει τῇ ποιήσει.

9. Χρόνου δὲ προδόντος ἐν τῇ Σμύρῃ ἀπαρτος εἶναι τοῦ βίου διανοήθη ἀπικνέσθαι ἐς Κίμην· πορευόμενος δὲ διὰ τοῦ Ἑρμου παθίου ἀπικνίσται ἐς Νέαν τοῦχος, ἀποικίῃν Κυμαίων· ἠκίσθη δὲ τοῦτα τὸ χωρίον ὕστερον Κίμης ἔτισην ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ἀπιστώσας ἐπὶ σπονταῖόν τι εἰπεῖν πρώτα τὰ ἔπειτα τὰδε·

Διδεῖσθε ξένων κορημένον ἡδὲ δέμοιο,

οἱ πόλιν αἰπεινὴν, Κύμης ἐριώπιδα κούρην,
 γαῖατε, Σαρδῆνης πόδα νείατος ὑψικόμοιο,
 ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδαρ θεῶν ποταμοῦ
 Ἑρμου δινήεντος, ὃν ἄθάνατος τέκετο Ζεὺς.

Ἡ δὲ Σαρδῆνη ὄρος ἐστὶν ὑπερκαίμενον τοῦ τε Ἑρμου
 ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχους. τῷ δὲ σκνταῖ ὄνομα ἦν
 Τύχιος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δεῖσθαι
 τὸν ἄνθρωπον. ἤλευσεν γὰρ αἰτίοντα τυφλὸν καὶ διέ-
 λυσεν ἐσιάναι τε αὐτὸν εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ μετέθειν
 ἔφη τῶν παρόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατήμενος δὲ ἐν τῷ
 σκνταίῳ περσόντων καὶ ἄλλων, τὴν τε ποιήσων αὐτοῖς
 ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιάρω τε τὴν ἐθέλασιν τὴν ἐς Θήβας καὶ
 τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεπονημένους αὐτῷ· καὶ περὶ
 τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν παρόντων ἐς τὸ μέσον γνώμης
 ἀποφαινόμενος θάνατος ἀξίος ἐφαίνετο εἶναι τοῖς ἀκού-
 ονσι. 10. Τῶς μὲν οὖν πατεῖχεν ὁ Μελησιγενὴς παρὰ τὸ
 Νέον τείχος, ἀπὸ τῆς ποιήσεώς γε τοῦ βίου τὴν μηχανὴν
 ἔχων. ἐδείκνυσεν δὲ οἱ Νεοσιταχεῖς μέχρις ἐπ' ἐμοῦ τὸν χῶ-
 ρον ἐν ᾧ κατίζων τῶν ἐπέων τὴν ἐπίδειξιν ἐποιέετο. καὶ
 κάρτα ἐσέβοντο τὸν τόπον· ἐν ᾧ καὶ αἴγειρος ἐπεφύκει,
 ἣν ἐκέναι ἔρασαν ἀφ' οὗ ὁ Μελησιγενὴς ἦλθεν αὐτοῖς
 περσένας. 11. Χρόνον δὲ προϊόντος, ἀπόρου καίματος
 καὶ μέλις τὴν τροφὴν ἔχων, ἐτανοήθη ἐς τὴν Κύμην
 ἀπικέσθαι εἴ τι βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι
 τάδε τὰ ἔπειτα λέγει·

Αἶψα πόδες με φέρουσιν ἐς αἰθάλην πόλιν ἀνδρῶν·

τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχους πορευόμενος ἀπίατο εἰς τὴν
 Κύμην, διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος· ἦν γὰρ
 οὕτως αὐτῷ εὐπορώτατον, καὶ ὡς Κυρναῖος λέγουσι τῷ

Φρυγίης βασιλεῖ Μίδῃ τῷ Γορδίου, δεηθέντων πανθεράων
αὐτοῦ, ποιᾷ τὸ ἐπίγραμμα τόδε τὸ ἐπὶ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς
στήλης τοῦ μνήματος [Μίδεω] τοῦ Γορδίου ἐπιγέγραπται·

Χαλκίῃ παρθένος εἰμι, Μίδεω δ' ἐπὶ σήματι κῆμα.

ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῇλη,

ἡλιός τ' ἀνιῶν λάμπῃ λαμπρὰ τε σελήνη,

καὶ ποταμοὶ γε ῥέωσιν, ἀνακλύνῃ δὲ θάλασσα,

αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύτου ἐπὶ τήμβου

ἄγγελόν παριούσι, Μίδης ὅτι τῆδε τέταπται.

12. Κατίζων δὲ ἐν ταῖς λίσχαις τῶν γερόντων ἐν τῇ
Κύμῃ ὁ Μαλησιγενὴς τὰ ἔργα τὰ παποημένα αὐτῷ ἐπι-
δείκναι καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἔταρτα τοὺς ἀκούοντας, καὶ
αὐτοῦ θαυμάσται καθεισπότηκισαν. γνούς δὲ ὅτι ἀπο-
δέκονται αὐτοῦ τὴν ποιήσιν οἱ Καμαῖοι καὶ εἰς συνή-
θειαν ἔλπον τοὺς ἀκούοντας, λόγους πρὸς αὐτοὺς ται-
οῦσθε προσήνεργε λέγων, ὥς αἱ θάλασσιν αὐτὸν δημοσίῃ
τρέφειν, ἐπικλεστιάτην αὐτῶν τὴν πόλιν ποιήσῃ. τοῖς
δὲ ἀκούουσι βουλομένοις τε ἦν ταῦτα, καὶ αὐτοὶ παρή-
νον ἐλθόντα ἐπὶ τὴν βουλὴν δεηθῆναι τῶν βουλευτῶν,
καὶ αὐτοὶ ἔρασαν συμπερήξαι. ὁ δὲ ἐπαίθετο αὐτοῖς
καὶ βουλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ βουλευσιον ἐδεῖτο
τοῦ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ καθιστώτος ἀπαγαγεῖν αὐτὸν
ἐπὶ τὴν βουλὴν. ὁ δὲ ὑπεδεξάτο τε καὶ ἐπεὶ καιρὸς ἦν
ἀπήγαγε. καταστάς δὲ ὁ Μαλησιγενὴς ἔλεξε παρὰ τῆς
τροφῆς τὸν λόγον ὃν καὶ ἐν ταῖς λίσχαις ἔλεγε. εἰς δὲ
εἶπεν, ἔξελθὼν ἐκώδητο. 13. Οἱ δὲ ἐβουλεύοντο ὅτι
χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτῷ. προθυμομένου δὲ τοῦ
ἀπέχοντος αὐτὸν καὶ ἄλλων ὅσοι τῶν βουλευτῶν ἐν
ταῖς λίσχαις ἐπήκοοι ἐγένοντο, τῶν βουλευτῶν ἕνα λέ-
γεται ἐναντιωθῆναι τῇ χρήμῃ αὐτοῦ, ἅλλα τε πολλὰ

λέγοντα καὶ ὥς εἰ τοὺς ὁμήρους δόξει τρέφειν αὐτοῖς,
 ὁμιλον πολλόν τε καὶ ἀχραῖον ἔξουσιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ
 τοῦνομα Ὅμηρος ἐπεκράτησε τῷ Μελησιγενεῖ ἀπὸ τῆς
 συμφορῆς· οἱ γὰρ Κυμαῖοι τοὺς τυφλοὺς ὁμήρους
 λέγουσιν, ὥς τε πρότερον ὀνομαζομένου αὐτοῦ Μελησι-
 γενέος τοῦτο γενέσθαι τοῦνομα Ὅμηρος· καὶ οἱ ξένοι
 διήνεγκαν, ὅτε μνήμην αὐτοῦ ἐποιούντο. 14. Ἐτελεύτα
 δ' οὖν ὁ λόγος τῷ ἄρχοντι μὴ τρέφειν τὸν Ὅμηρον, ἔδοξε
 δὲ πᾶσι καὶ τῇ ἄλλῃ βουλῇ. ἐπαλθὼν δὲ ὁ ἐπιστάτης καὶ
 παρεζόμενος αὐτῷ διηγήσατο τοὺς ἐναντιωθέντας λό-
 γους τῇ χρήμῃ αὐτοῦ καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. Ὁ δὲ
 ὥς ἤκουσεν, ἐσυμφόρηνέ τε καὶ λέγει τὰ ἔπειτα τάδε·

Οἴη μ' αἴση δῶκε πατήρ Ζεὺς κῆρυμα γενέσθαι,
 νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς ἀτάλλων,
 ἣν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
 λαοὶ Φρύγιος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων,
 ὀπλότεροι, μαλεροῖο πυρὸς κρήνοντες Ἄρθη,
 Διολίδα Σμύρνην ἀλιγεῖτονα ποτνιαάκτιον,
 ἣν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
 ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
 ἠθάλέτην κλῆσαι διὰν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν·
 οἱ δ' ἀπανησάσθην ἱερὴν ὅπα, φῆμιν αἰοιδῆς,
 ἀφραδίη· τῶν μὲν τε παθῶν τις φράσσεται αὐτίκ,
 ὃς σφιν ὀνειδείησιν ἐμὸν διαμήσατο πότμον.
 κῆρυα δ' ἐγὼ, τήν μοι θεὸς ὅπασσε γενομένῳ παρ,
 τλήσομαι ἀκράαντα φέρων τετιηότι θυμῷ·
 οὐδέ τι μοι φίλα γυῖα μένειν ἱερᾶς ἐν ἀγνιαῖς
 Κύμης ὀρμαίνουσι, μέγας δὲ με θυμὸς ἐπάγῃ
 δῆμον ἐς ἄλλοδαπῶν ἵεσθαι, ὀλίγον παρ ἰόντα.
 15. Μετὰ τοῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς

Φωκαίην, Καμαίοις ἐπαρυσάμενος μηδὲν ποιητὴν δέου-
 μον ἐν τῇ χώρῃ γενέσθαι ὅς τις Ἑκαταίους ἐπαγλαῖῃ.
 Ἀπαιρούμενος δὲ ἐς Φωκαίην τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐβίότουσαν,
 ἔπειτα ἐνδαινύμενος ἐν ταῖς λίσχαις κατίζων. ἐν δὲ τῇ
 Φωκαίῃ τοῦτον τὸν χρόνον Θεστοριδῆς τις ἦν γράμματα
 διδάσκων τοὺς παῖδας ἀνὴρ οὐ κρήνιος· κατανοήσας δὲ
 τοῦ Ὀμήρου τὴν ποιήσιν, λόγους τοιούτους αὐτῷ προσή-
 νηται, φάς ἔτιμος εἶναι θεραπεύειν καὶ τρέφειν αὐτὸν
 ἀναλαβὼν, εἰ ἐθέλει ὃ γὰρ παρρησίᾳ εἶπεν αὐτῷ τῶν
 ἐπείων ἀναγράφασθαι καὶ ἄλλα ποιῶν πρὸς διαντὸν
 ἀναφέρειν αἰεὶ. 16. Τῷ δὲ Ὀμήρῳ αἰοῦσάντι ἔδοξε
 ποιητέα εἶναι ταῦτα· ὠιδεὺς γάρ ἦν τῶν ἀναγκαίων καὶ
 θεραπευτικῶν. διατρέψας δὲ παρὰ τῷ Θεστοριδῇ ποιῶν
 Ἰλιάδα τὴν ἑλίσσει, ἧς ἡ ἀρχή·

Ἴλιον αἰείδω καὶ Δαρδανίην ἑπύπλον,

ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρης·

καὶ τὴν καλουμένην Φωκαίδα, ἣν φασιν οἱ Φωκαεῖς
 Ὀμηρον παρ' αὐτοῖσι ποιῆσαι. Ἐπεὶ δὲ τὴν τε Φω-
 καίδα καὶ τὰλλα πάντα παρὰ τοῦ Ὀμήρου ὁ Θεστοριδῆς
 ἐγράψατο, διενεμήθη ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπαλλάσσεσθαι
 τὴν ποιήσιν θέλων τοῦ Ὀμήρου ἐξειδιώσεσθαι· καὶ οὐκ
 ἔτι ὁμοίως ἐν ἐπιμελεῖα εἶχε τὸν Ὀμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐ-
 τῷ ἔπειτα τάδε·

Θεστοριδῇ, θνητοῖσιν ἀνώϊστων πολέων παρ

οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

Ὁ μὲν δὲ Θεστοριδῆς ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπηλλάγη ἐς τὴν
 Χίον καὶ διδασκαλίην κατασκευάσαστο, καὶ τὰ ἔπειτα ἐπι-
 δεκνύμενος ὡς ἐωντοῦ ἔοντα ἔπαιονόν τε πολλὸν εἶχε καὶ
 ὠφελεῖτο· ὁ δὲ Ὀμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διεπύπλο

ἐν τῇ Φαιακίῃ ἀπὸ τῆς ποιήσεως τὴν βίον τὴν ἔχειν. 17. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χίοι ἔμποροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φαιακίαν· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἱκανῶν τοῦ Ὀμήρου ἃ πρότερον ἀκηκόεσαν πολλοί· ἐν τῇ Χίῳ τοῦ Θεστογίδου, ἐξηγγέλλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ τις ἐκιδασκόμενος τὰ ἱκανὰ ταῦτα γραμμάτων διδάσκαλος, κάρτα πολλὸν ἔπαινον ἔχει. ὁ δὲ Ὀμηρος κατενόησεν ὅτι Θεστογίδης ἂν εἴη καὶ παντὶ θυμῷ ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὸν λιμένα ἐς μὲν τὴν Χίον οὐ καταλαμβάνει οὐδὲν πλοῖον πλέον, ἐς δὲ τὴν Ἐρεθραίην τινὲς ἐπὶ ξύλου κατασκευάζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῇ Ὀμήρῳ δι' Ἐρεθραίας τὸν πλοῦν ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἔχρηξε πικρὰ τῶν ναυτῶν δέξασθαι αὐτὸν σύμπλεον, πολλὰ τε καὶ προσαγωγὰ λέγων οἷς σφέας ἔμαλλε πείσων. τοῖς δὲ ἔδοξε δεξασθαι αὐτόν· καὶ ἐκέλευον ἐσβαλεῖν εἰς τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Ὀμηρος πολλὰ ἐπαινέσας αὐτοὺς ἐσέβη, καὶ ἐπεὶ ἔχετο, λέγει τὰ ἔπειτα τάδε·

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθένεις ἐνουσίγαιε,
 εὐρυστόρον μαδῶν ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλμαῖνος,
 δὸς δ' εὖρον καλὸν καὶ ἀτήμονα νόστον ἰδέσθαι
 ναύταις, οἳ νῆος πορπὸι ἦδ' ἀρχαὶ ἔασι.
 δὸς δ' ἐς ὑπώρεην ὑπερῆφανοιο Μίμαντος
 αἰδέσθαι μ' ἐλθόντα βροτῶν ὅσιον τε κυρῆσαι.
 φῶτά τε τισαίμην, ὅς ἐμὸν νόον ἤταροπέσας
 ᾤδυσσαςτο Σῆνα ξένιον ξένην τε τραπέζην.

18. Ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο εὐπλοήσαντες ἐς τὴν Ἐρεθραίην, τότε Ὀμηρος τὴν αὐλὴν ἐπὶ τῷ πλοίῳ ἐποιήσατο· ἐν δὲ ὕστατῇ ἔχρηξε τῶν ναυτῶν τινα ἡγήσασθαι αὐτῷ ἐς τὴν πόλιν· οἳ δὲ συνένεμπαν ὅνα αὐτῶν. πορευόμενος

δὲ Ὅμηρος ἐπαι ἔτιχα τῆς Ἑρυνθραϊκῆς τραχείας καὶ ὄρει-
νης ἰούσης, φθέγγεται τάδε τὰ ἔπει·

Πότνια γῆ, πάνδωρε, δόταιρα μαλιφρόνος ὄλβου,
ὥς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὖχοθ' ἑτέχθης,
τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεὶ, οἷς ἐχολώθης.

Ἀπυκόμενος δὲ ἐς τὴν πόλιν τῶν Ἑρυνθραίων ἐπηρώτησε
παρὶ τοῦ ἐς τὴν Χίον πλοῦ, καὶ τινος προσελθόντος αὐ-
τῷ τῶν ἐωρακότων ἐν τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένου
ἔχρηζεν αὐτοῦ συνᾶξαι αὐτῷ πλοῖον, ὅπως ἂν εἰς τὴν
Χίον διαβαίῃ. 19. Ἐκ μὲν δὴ τοῦ λυμένου οὐδὲν ἦν
ἀπόστολον, ἄγει δὲ αὐτὸν ἐνθα τῶν ἁλίων τὰ πλοῖα
ὀρμίζεται. καὶ πως ἐντυγχάνει μύλλουσι τισι διαπλεῖν
ἐς τὴν Χίον, ὧν ἐδέετο προσελθῶν ὁ ἄγων αὐτὸν ἀνα-
λαβεῖν τὸν Ὅμηρον· οἱ δὲ οὐδένα λόγον ποιησάμενοι
ἀνήγοντο· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τάδε τὰ ἔπει·

Ναῦται ποταπόροι, στυγερῇ ἐναλίγκῃ ἄτῃ,
πιτωκάσιν αἰθυλήσι βλον δύσζηλον ἔχοντες,
αἰδεῖσθε ξενίῳ Διὸς σίβας ὑψιμέδοντος·

δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίου Διὸς, ὅς κ' ἁλίσσεται.
Ἀναχθείσι δὲ αὐτοῖς συνέβη ἐναντίου ἀνέμου γανομένου
παλιandroμῆσαι καὶ ἐς τὸ χωρίον ἀναδραμεῖν ὅθ' ἂν ἀτη-
γάγοντο, καὶ τὸν Ὅμηρον ἀναλαβεῖν καθήμενον ἐπὶ τῆς
κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὐτοὺς παπαλιandroμῆκότητας ἔλεξε
τάδε· Ὑμεῖς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄνεμος ἀντίος γενόμενος·
ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε καὶ ὁ πλοῦς ἡμῶν ἔσται.
Οἱ δ' ἁλivi ἐν μεταμελείῃ γενόμενοι ὅτι οὐ πρότερον
ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνουσιν ἦν ἐθλοὶ
συμπλεῖν, ἐκίλενον ἐσβαίνειν· καὶ οὕτως ἀναλαβόντες
αὐτὸν ἀνήχθησαν καὶ ἰσχουσιν ἐπ' ἑκτῆς. 20. Οἱ μὲν
δὲ ἁλivi πρὸς ἔργον ἐτράπησαν· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα

ἐπὶ τοῦ ἀθρίαλου κατέκειτο, τὴν δὲ ἡμέραν πορευόμενος
καὶ πλανώμενος ἀπῆκετο εἰς τὸ χωρίον ὃ Πίτες καλεῖται.
πάνταυθι αὐτῷ ἀναπαυομένῳ τὴν νύκτα ἐπιπύπτει
καρπὸς τῆς πίτεως, ὃν δὴ μεταξέταροι στροφίλον, οἱ δὲ
κῆρον καλέουσιν. ὃ δὲ Ὀμηρος φθίγγεται τὰ ἔπεια τὰδε·

Ἄλλη τίς σου πρῶτη ἀμείνονα καρπὸν ἔησιν

Ἰδὼς ἐν κορυφῇσι πολυτεύχου ἡγεμόσσης,

ἔνθα σίδηρος ἄρῃος ἐπεχθονίοσι βροτοῖσιν

ἔσσεται, ὅτε' ἂν μιν Κεβρῆνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

τὰ δὲ Κεβρῆνιοι τοῦτον τὸν χρόνον κίλιν οἱ Κυματοῖ
παρεσκευάζοντο πρὸς τῇ Ἰδῇ καὶ γίγνεται ἀντόδι σίδη-
ρος. 21. Ἐνταῦθεν ἀναστὰς Ὀμηρος ἐπορεύετο κατὰ
φαιήν τινα αἰγῶν νηιομένων· ὡς δὲ ὑλάκτεαν αὐτὸν αἱ
πίτες, ἀνέκραγεν. ὃ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς φωνῆς,
ἦν γὰρ τοῦτο ὄνομα τῷ νέμοντι τῆς αἰγας, ἐπέδραμεν
ὀτραλέως, τὰς τε κύναις ἀπεκαλεῖτο καὶ ἀπεσώβησεν ἀπὸ
τοῦ Ὀμήρου. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἐν θιῶματι ἦν, ὅπως
τυφλὸς ὢν μένος ἀπῆκοιτο ἐς τοιοῦτους χώρους καὶ ὃ τι
θέλων, προσελθὼν τέ μιν ἰστόρεσεν ὅστις τὴν καὶ τίνι
τρόπῳ ἀπῆκοιτο ἐς τόπους ἀουκήτους καὶ ἀστιβέα χωρία
καὶ τίνας περρημένους αἶη. Ὁ δὲ Ὀμηρος, αὐτῷ πᾶσαν
τὴν ἑαυτοῦ πάθην καταλεγόμενος εἰς οἶκτον προηγάγε-
το. ἦν γὰρ, ὡς ἔοικεν, οὐδ' ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος· ἀνα-
λαβὼν δὲ αὐτὸν ἀνήγαγεν ἐπὶ τὸν σταθμὸν, πῦρ τε
ἀνακαύσας δαίτην παρεσκευάζει καὶ παραθίεις δαιτηρῶν
ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος. 22. Τῶν δὲ πυνῶν μὴ ἐσθιόντων
καὶ ὑλακτούντων δαιπνοῦντα, καθ' ἅπαρ εὐώθεσαν, λέγει
πρὸς τὸν Γλαῦκον Ὀμηρος τὰ ἔπεια τὰδε·

Γλαῦκε πέπλων, ἐπιών τι ἔπος τοι ἐνὶ φρεσὶ θήσω·

πρῶτον μὲν πρὸς δαίτην ἐπ' αὐλαίῃσι θύρῃσι.

δοῦναι· ὡς γὰρ ἄριστον. ὁ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
ἑνδρὸς ἀπαρχομένου καὶ ἐς ἔκθεα θηρὸς ἰόντος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος ἦσθη τῇ παρενέσει καὶ ἐν
θώματι εἶχεν αὐτόν· δεκνήσαντες δὲ διὰ λόγων ἐ-
στιώντο· ἀπηγαμένον δὲ Ὀμήρου τὴν τε πλάνην τὴν
ἐκαστοῦ καὶ τὰς πόλεις ὡς ἐσαπίκωμο, ἀπληγτοὺς ἦν ὁ
Γλαῦκος ἀκούων· καὶ τότε μὲν ἐταὶ ὥρῃ κείτου ἦν, ἀνε-
παύετο. 23. Τῇ δ' ὑστεραίῃ διανοήθη ὁ Γλαῦκος
πρὸς τὸν δεσπότην πορευθῆναι, σημάδιον εἰς περὶ
Ὀμήρου· ἀπαρχὰς δὲ τῇ συνδοίῃ· νόμισεν γὰρ εἶχεν
τὸν Ὀμηρον κατακτείνειν ἄνδρα, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν οὐ διὰ
ταχέων πορεύσομαι, καταβὰς δὲ ἐς Βολισσὸν, ἔστι δὲ
πλησιόν του χωρίου τούτου, καὶ συγγενόμενος τῷ δε-
σπότηι ὑπαγέσσετο περὶ Ὀμήρου πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ
τε αὐτοῦ τῆς ἀρίστου, ἐν θώματι ποιούμενος· ἡρώταί
τε ὁ τι χρὴ ποιεῖν περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἄλλα μὲν προσέειπε
εἰς λόγων, κατεγίνεσθαι δὲ τοῦ Γλαύκου ὡς ἀφρονος
ῥόντος καὶ πρὸς ἀναιτήρους ἀρχομένου καὶ κρείροντος.
ἐκίλευσε δὲ ὁμοῦ τὸν ξείνον ἄγαν πρὸς ἑαυτόν. 24.
Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Ὀμηρον διηγήσατο ταῦτα ὁ Γλαῦ-
κος καὶ ἐκίλευσε πορεύεσθαι τοῦτον· οὕτως γὰρ εἰς πρή-
ξαι· ὁ δὲ Ὀμηρος ἠθέλει πορεύεσθαι. ἀναλαβὼν οὖν
αὐτόν ὁ Γλαῦκος ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην· διὰ λόγων
δὲ ἰὼν τῷ Ὀμήρῳ ὁ Χῖος εὐρίσκει ἔντα δεξιὸν καὶ πολ-
λῶν ἐμπειρὸν, ἔπειθε τε αὐτὸν μένειν καὶ τῶν παιδῶν
ἐπιμέλειαν παιδεύειν· ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖδες ἐν ἡλι-
κίῃ. τούτους οὖν αὐτῷ παραθήσει παιδεύειν· ὁ δὲ
ἐποίησε ταῦτα. καὶ τοὺς Κέρκυρας καὶ Βατραχομο-
μαχίαν καὶ Ἐπιμηλίδας καὶ τὰλλα πάντα ὅσα παιγνῖα
δοῖεν Ὀμήρου, ἐταῦθα ἐποίησε παρὰ τῷ Χίῳ ἐν Βο-

λισσῶ· ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει περιβόητος ἦδη ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει. Καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης ὡς τάχιστα ἐκύνθετο αὐτὸν παρσόντα, ὥχρετο ἐπιλέων ἐκ τῆς Χίου.

25. Χρόνου δὲ προϊόντος δεηθεὶς τοῦ Χίου πορευ-
σαι αὐτὸν εἰς τὴν Χίον ἀπώρετο εἰς τὴν πόλιν, καὶ δι-
δασκαλεῖον κατασκευασάμενος ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπαια.
καὶ κάρτα δεξιὸς ἐδόνκεν εἶναι τοῖς Χίοις καὶ πολλοὶ
θουμασται αὐτοῦ καθειστήκασαν. συλλαξάμενος δὲ βίον
ικανὸν γυναῖκα ἐγημεν ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρας δύο ἐγέ-
νοντο· καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐταλεύτησε, τὴν δὲ συν-
ῳκισεν ἀνδρὶ Χίῳ. 26. Ἐπιχειρήσας δὲ τῇ ποιήσει
ἱστέδωκε χάριν ἣν εἶχε, πρῶτον μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακη-
σίῳ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ, ὅτι μὲν κάμνοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς
ἐν Ἰθάκῃ ἐνοσήλευεν ἐπιανῶς, τοῦτομα αὐτοῦ ἐναρμόσας
ἐς τὴν ποιήσιν Ὀδυσσεῶς τα ἐταῖρον φῶς εἶναι, ποιήσας
Ὀδυσσεῖα, ὡς ἐς Τροίην ἔπλεε, Μέντορι ἐπιτρέψαι τὸν
οἶκον, ἰόντι Ἰθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιοτάτῳ. πολλαχῇ
δὲ καὶ ἄλλῃ τῆς ποιήσεως τιμῶν αὐτὸν τὴν Ἀθηναίαν,
ὅποτε ἐς λόγον τιμὴ καθίσταται, τῷ Μέντορι εὐκλεῖαν
ποιεῖ. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημῇ τῷ ἑαυτοῦ διδασκάλῳ
τροφεῖα καὶ διδασκαλεῖα ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ, μάλιστα ἐν
τοῖσδε τοῖς ἔπεσι·

κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλεῖ ἔθηκε
Φημῇ, ὃς δὴ πολλὸν ἐκαίνυτο πάντας αἰδῶν.

καὶ πάλιν·

αὐτὰρ ὃ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰδῶν.

Μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, μεθ' οὗ ἐκπαρτίλευσε
καὶ εἶδε πόλιός τε πολλὰς καὶ χώρας, ὃ ὄνομα ἦν Μῶ-
της, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε·

Μέντης Ἀρχιάλειο δαΐφρονος εὐχομαι εἶναι
 υἱός, ὅτιάρ Ταφίοισι φιληρέτοισιν ἀνάσσει.
 Ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκωτῇ, ὃς ἐδέξατο αὐ-
 τὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει προσελθόντα πρὸς τὸ σκωτεῖον,
 ἐν τοῖς ἔπεσι καταξέχας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε·

Ἄϊας δ' ἐγγύθεν ἤλθε, φέρων σάκος ἥντις πύργον,
 χάλκσον, ἑπταβόμιον· ὃ οἱ Τύχιος κάμει τείχων,
 σκωτιστόμων ὄχ' ἄριστος, ὧν ἐν οἰκίᾳ ναίων.

27. Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης εὐδοκμεῖ Ὅμηρος
 περὶ τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη περὶ αὐτοῦ
 λόγος ἀναφέρεται. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ Χίῳ καὶ εὐδοκ-
 μέων περὶ τὴν ποιήσιν, ἀπικνευμένων πολλῶν, συνεβού-
 λευον οἱ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικνεύσθαι·
 ὃ δὲ προσεδέξατο τὸν λόγον καὶ κάρτα ἐπεθύμει ἀπο-
 δημῆσαι. 28. Κατανοήσας δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἄργος πολλὰ
 καὶ μεγάλα εἶναι εὐλογίαι πεποιημέναι, ἐς δὲ τὰς Ἀθή-
 νας οὐ, ἐμποιοῦ ἐς τὴν ποιήσιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα τὴν μεγά-
 λην Ἐρεχθίδα μεγαλύνων ἐν Νεῶν καταλόγῳ τὰ ἔπεα
 ταῦτα·

δῆμον Ἐρεχθίδος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
 θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τίς δὲ ζῆδωρος ἄρουρα.

καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πάντων εἴη
 ἄριστος τάξαι πεζὸν στρατὸν καὶ ἵππότης, ἐν τοῖσδε
 τοῖς ἔπεσιν εἶπε·

τῶν αὖθ' ἡγαμόνεν υἱὸς Πετῶιο Μενεσθέης·
 τῷ δ' οὕτω τις ὁμοῖος ἐπαχθόνιος γένει' ἀνήρ
 νοσμήσας ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Ἄπαντα δὲ τὸν Ταλαμῶνος καὶ Σαλαμινίους ἐν Νεῶν
 καταλόγῳ ἔταξε πρὸς Ἀθηναίους λέγων ταῦτα·

Δίας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν θυοκταῖδα νῆας,
 στήσας δ' ἄγων, ἐν Ἀθηναίων ἴσταντο φάλαγγες.
 ἐς δὲ τὴν Ὀδυσσεῖν τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηναῖ ἐς λό-
 γους ἐλθοῦσα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀπί-
 κτο τιμῶσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῶ μάλιστα·

ἔκτο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας,
 δῦνα δ' Ἐρεχθίδος πυκνὸν δόμεν —

29. Ἐμποιήσας δὲ ἐς τὴν πόλιν ταῦτα καὶ παρασκευ-
 ασάμενος, ἐς Ἑλλάδα βουλόμενος ποιῆσθαι τὸν πλοῦν
 προσίσχει τῇ Σάμῳ. ἔτυχον δὲ οἱ ἐκείσε τὸν τότε και-
 ρὸν ἄγοντες ἐροτὴν Ἀπατούριαν· καὶ τις τῶν Σαμίων
 ἰδὼν τὸν Ὀμηρον ἀπιγμένον, πρότερον αὐτὸν ἐπιστάμε-
 νος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τοὺς φράτορας διηγήσατο ἐν
 ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιούμενος αὐτόν. οἱ δὲ φράτορες ἐπέ-
 λευσον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ ἐτυχὼν τῷ Ὀμήρῳ ἔλεξεν·
 ὦ ξένε, Ἀπατούριαν ἀγούσης τῆς πόλιος καλοῦσί σε οἱ
 φράτορες οἱ ἡμέτεροι συνορτάσσοντα. ὁ δὲ Ὀμηρος
 ἔφη ταῦτα ποιήσιν καὶ ἦεν μετὰ τοῦ καλέσαντος. 30.
 Πορευόμενος δὲ ἐγγράμπτειται γυναιξὶ Κουροτρόφῃ θυ-
 ούταις ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέραϊα εἶπε πρὸς αὐτὸν δυσ-
 χαράνασα τῇ ὄψει· ἄνερ, ἀπὸ τῶν ἱερῶν. ὁ δὲ Ὀμη-
 ρος ἐς θυμὸν τε ἔβαλε τὸ φηδὲν καὶ ἤρετο τὸν ἄγοντα
 τίς τε εἴη ὁ φθαρξάμενός καὶ τίνα θεῶν ἱερὰ θύεται. ὁ
 δὲ αὐτῷ διηγήσατο ὅτι γυνὴ εἴη Κουροτρόφῃ θύουσα.
 ὁ δὲ ἀκούσας λέγει τάδε τὰ ἔπειτα·

Κλῆθι μοι εὐχομένη, Κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
 τήνδε νέων μὲν ἀνήρασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν·
 ἡ δ' ἐπιτεφρίσθω πολιορκητάφοισι γίγρουν,
 ὧν ὥρη μὲν ἀπάμβλυνται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

31. Ἐπεὶ δὲ ἤλθαν εἰς τὴν φρήτριν, [καὶ] τοῦ οἴκου ἔνθα

δὴ ἰθαίνοντο ἐπὶ τὸν οὐδὸν ἔσθῃ, οἱ μὲν λέγουσι καπο-
μένου πυρὸς ἐν τῷ ὄλῳ, οἱ δὲ φασὶν τὸ ἐκαστὸν σφᾶς,
ἰταυδὴ Ὀμηρος τὰ ἔπειτα εἶπεν·

Ἄνδρες μὲν στήθεσσι παῖδες, πύργοι δὲ πάλης,
ἵπποι δ' ἐν παλῶν κόσμος, πῆες δὲ θαλάσσης·
χρήματα δ' εἶκον ἄλκι· ὅτε γὰρ βασιλεῖς
ἡμῶν εἰς ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀρέσθαι·
αἰδομένου δὲ πυρὸς γαργώτατος ὄλῳ ἰδεσθαι.

εἰσελθὼν δὲ καὶ κατακλιθεὶς ἰθαίνοντο μετὰ τῶν φρατό-
ρων· καὶ αὐτὸν ἐτίμων καὶ ἐν δάρυματι εἶχον· καὶ τότε
μὲν τὴν πόλιν ἀπεῖθε ἑτοιμήσατο Ὀμηρος. 32. Τῇ δὲ
εἰσαύριον ἀποπερευόμενον ἰδὼντας κεραμῆες τινὲς κάμ-
νον ἐγκαίοντες κεράμιον λεπτὸν, προσηκολίσσαντο αὐτὸν,
παπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη, καὶ ἀκλινὸν ὅταν αἰεῖται,
φάμενοι δώσαναι αὐτῷ τοῦ κεράμιου καὶ ὃ τι ἂν ἄλλο
ἔχῃσιν. ὁ δὲ Ὀμηρος αἰεῖται αὐτοῖς τὰ ἔπειτα τάδε, αἱ κα-
λεῖται Κάμνος·

Ἐγὼ μὲν δώσωτε μισθὸν, αἰεῖται, ὃ κεραμῆες·
θεῦρ' ὅγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπαίρεχε χαίρα καμίνου·
εὖ δὲ μελανθαῖον κότυλοι καὶ πάντα μάλ' ἱρά,
φρυγθῆναι τε καλῶς καὶ τιμῆς ὥσον ἀρεσθαι,
πολλὰ μὲν εἰς ἀγορῇ πωλούμενα, πολλὰ δ' ἀγναιῆς,
πολλὰ δὲ κερθῆναι· ἡμῖν δὲ δὴ, εἰς σφῶν νοῆσαι.
ἦν δ' ἐπ' ἀναιδέων τρεφόμενος ψεύδῃ ἀφρησθαι,
συγκαλεῖν δὴ ἔπειτα καμίνῳ θηλετήρας,
θύντριβ' ὅμοις θράσος ἔχον τε καὶ ἄσβεστον ἡδὲ γ'
Ἄβαντον,

Ἰνμόδαμὸν δ', ὅς τῃδε τέχῃ κακῶς πολλὰ ποιεῖται.
πέριθε πυραϊθούσαν καὶ δάματα· σὺν δὲ κάμνος
πάντα συνευθάλῃ κεραμῆων μέγα κωκυφάλων.

ὥς γυνῆος ἱππασὴ βρύνει, βρύκοι δὲ κάμνονος,
 πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς παραμῆια λεπτὰ ποιούσα.
 δαῦρο καὶ Ἑλλίου θύγατερ, πολυφάρμακε Κίρκη,
 ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκιστον δ' αὐτοῦς τε καὶ ἔργα.
 δαῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
 οἳ θ' Ἑρακλείους χεῖρας φύγον, οἳ τ' ἀπόλοντο.
 τύπτοιαν τάδε ἔργα καπῶς, τύπτει δὲ κάμνον,
 αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὀρώατο ἔργα πονηρά.
 γηθήσω δ' ὀρώων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
 ὅς δέ χ' ὑπερκύψει, περὶ τούτου πᾶν τὸ πρόσθετον
 φλαχθεῖη, ὥς πάντας ἐπισταίητ' αἴσιμα ᾄδων.

33. Παραχαυμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ ταῖς νουμηνίαις
 προσπορευόμενος πρὸς τὰς οἰκίας τὰς εὐδαίμονεστιάτας
 ἐλάμβανέ τι, αἰδῶν τὰ ἔπαια τάδε αἰ καλεῖται Εἰρεσιώνη,
 ὠδήγουν δὲ αὐτὸν καὶ συμπαραῆσαν ἀεὶ τῶν παιδῶν τι-
 νὲς τῶν ἐγχαυρίων.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀπὸρὸς μέγα δυναμένοιο,
 ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ πρέπει ὄλβιος αἰεὶ.
 αὐταὶ ἀνακλίνεσθαι θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσταινι
 πολλός, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐπροσύνῃ. τεθαλυῖα
 εἰρήνη τ' ἀγαθή· ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
 κυρβαῖη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἐρποι μάλα.
 τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ θυράκι βήσεται ὑπνέειν.
 ἡμίονοι δ' ἔξουσιν κραταίποδες ἐς τέδε δῶμα.
 αὐτὴ δ' ἰστίον ὑφαίνου ἐπ' ἡλέκτρῳ βαβαῦτα.
 νεῦμαι τοι, νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδὼν
 ἔσταιν' ἐν προθύροις. —

καὶ

εἰ μὲν τι δώσεις· εἰ δὲ μὴ, οὐχ ἔσθ' ἔξομεν.
 οὐ γὰρ συνοικήσοντας ἐνθάδ' ἤλθομεν.

Ἰδετο δὲ τὰδε ἐν τῇ Σάμῳ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν παίδων, ὅτε ἐγαίρειαν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος.

34. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος ἐπεχείρησε πλεῖν Ὀμηρος εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. καὶ ἀναχθεὶς μετὰ τινων ἐγγυρίων ἀπηνέχθη εἰς τὴν Ἴον, καὶ ὠρεῖσθῃσαν οὐ κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς. συνῆβη δὲ τῷ Ὀμήρῳ κατὰ πάλυ τι ἀρξασθαι μαλακῶς ἔχων· ἐβρίσθ' ἐκ τοῦ πλοίου ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς καματωγῆς ὠδυνάτως ἔχων. πλείους δὲ ἡμέρας ὀρμούντων αὐτῶν δι' ἀπλοῶν καταβαίνοντες αἰεὶ τινες τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἀπεσχόλαζον παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, καὶ ἐν θάλαμῳ εἶχον αὐτὸν ἀκούοντας αὐτοῦ. 35. Τῶν δὲ νευτέων καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τινῶν ἡμῖνων παρὰ τῷ Ὀμήρῳ κατέπλεσαν παῖδες ἀλιφεῖς τὸν τόπον, καὶ ἐφάντες ἐκ τοῦ ἀκατίου προσελθόντες αὐτοῖς τὰδε εἶπον· Ἄγαστε, ὦ ξῖνοι, ἐπακούσατε ἡμῶν, ἄν ἄρα δύνησθε διαγνῶναι ἅσ' ἂν ὑμῖν εἴπωμεν. καὶ τις τῶν παρῶντων ἐκάλειε λέγειν. οἱ δὲ εἶπαν· Ἡμεῖς ἅσσα εἰλομεν, καταλίπομεν· ἃ δὲ μὴ εἰλομεν, φερόμεν. οἱ δὲ φασὶ μέτρον εἰπεῖν αὐτούς·

Ἄσ' εἰλομεν, λιπόμεσθα· ἃ δ' οὐχ εἰλομεν, φερόμεσθα.

οὐ δυναμένων δὲ τῶν παρῶντων γινῶναι τὰ ρηθέντα διηγήσαντο οἱ παῖδες, ὅτι ἀλειύοντες οὐδὲν ἐδύσαντο εἰσὶν, καθήμενοι δὲ ἐν γῇ ἐφθιφίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδύσαντο, ἐς οἴκους ἀπαφύροντο. ὁ δὲ Ὀμηρος ἀκούσας ταῦτα ἔλεξε τὰ ἔπεια τὰδε·

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐγεγάατε,
οὔτε βαθυκλήρων οὔτ' ἄσπετα μῆλα ναιμόντων.

36. Ἐκ δὲ τῆς ἀσθαιίας ταύτης συνῆβη τὸν Ὀμη

ρον ταυτεῖσαι ἐν Ἴφ, οὐ παρὰ τὸ μὴ γινῶναι τὸ παρὰ
τῶν παίδων ῥηθῆν, ὡς οἴονται τινες, ἀλλὰ τῇ μαλακίῃ.
Ταυτεῖσας δὲ ἐν τῇ Ἰφ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῆς ἐτάφη ὑπὸ τε
τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολιητέων ὅσοι ἐν διαλογῇ
ἐγγένηντο αὐτῷ. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἱήται
ὑστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἦδη ἢ τε ποιήσις ἐξεπεπτώκει
καὶ ἐθανμάζετο ὑπὸ πάντων· οὐδὰ Ὀμήρου ἐστίν·

ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα κάλυψεν,
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα, θεῖον Ὀμηρον.

37. Ὅτι δὲ ἦν Αἰολεὺς Ὀμηρος καὶ οὔτε Ἴων οὔτε
Δωριεὺς, τοῖς τε εἰρημένους δεδῆλωται μοι καὶ δὴ καὶ
τοῖσδε τεκμαίρεσθαι παρέχει· ἄνδρα ποιητὴν τηλικού-
τον εἰκὸς ἐστὶ τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις
ποιούντα ἐς τὴν πόλιν, ἥτοι τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα
ποιέειν, ἢ τὰ ἐκ τοῦ πάτρια ἔοντα. ἦδη τοίνυν τὸ ἐν-
θάδε αὐτοὶ τῶν ἐπέων ἀκούοντες κρινάτα. ἱεροποιῆν
γὰρ ἢ τὴν κρατίστην ἐξευρὼν ἐποίησαν ἢ τὴν ἐκ τοῦ
πατρίδι προσήκονσαν. λέγει γὰρ ὧδε·

αἰέρευσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειξαν,
μηρούς τ' ἐξέταμον, κατὰ τε κνίσσῃ ἐκάλυψαν,
δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὤμοθέτησαν.

Ἐν τούτοις ὑπὲρ ὀσφύος οὐδὲν εἴρηται, ἢ ἐς τὰ ἱερὰ
χρῆνται· μονώτατον γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὸ Αἰολικὸν
ἔθνος οὐ καὶ αὐτὸν ὀσφύν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπε-
σιν ὅτι Αἰολεὺς ὦν τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρήτο·

καῖε δ' ἐπὶ σχίλῃς ὁ γέγων, ἐπὶ δ' αἰθιοπα οἶνον

λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπύβολα χερσίν.

Αἰολεὺς γὰρ μόνος τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πάντα ὀβελῶν ὀπτῶ-
σιν, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ τριῶν. καὶ γὰρ ὀνομάζου-
σιν οἱ Αἰολεῖς τὰ πάντα πέμπτα.

38. Τὰ μὲν οὖν ὑπὲρ τῆς γενέσιος καὶ τελευτῆς καὶ βίον δεδήλωται μοι. Περὶ δὲ ἡλικίης τῆς Ὀμήρου ἐκ τῶνδ' ἂν τις ἐπισχεπτόμενος ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογιζοιτο. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἤγαγον, ἔτεσιν ὑστερον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα Λέσβος ἐκίσθη κατὰ πόλεις, πρότερον ἐοῦσα ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οὐκισθεῖσαν ἔτεσιν ὑστερον εἴκοσι Κύμη ἢ Αἰολιδίτις καὶ Φρυγίτις καλουμένη ἐκίσθη. μετὰ δὲ Κύμην ἐκταμαίδωσα ἔτεσιν ὑστερον Σμύρνα ὑπὸ Κυβαίων κατακίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὀμηρος. ἀπ' οὗ δὲ Ὀμηρος ἐγένετο, ἔτι ἐστὶν ἑξακόσια εἰκοσιδύο μέχρι τῆς Εἰρῆαι διαβάσεως, ἣν στρατεύσμενος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ τούτου ὀφειδύως ἐστὶν ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον τῷ ἐθελοντι ζητῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθήνησι. τῶν δὲ Τρωάδων ὑστερον γέγονεν Ὀμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξηκονταοκτὶ.

INDEX HISTORICUS.

- Abae** urbs Phocensium 1, 46.
 8, 27 et 134. Apollinis oraculum 8, 33.
Abantes 1, 146.
Abaris 4, 36.
Abdera Teiorum colonia 1, 168.
 8, 46. 7, 109 et 126. 8, 120.
Abrocomes Xerxis frater 7, 224.
Abronychus Athen. 8, 21.
Abydus, **Abydeni** 5, 117. 7, 33, 34, 43, 44, 174.
Acanthus, **Acanthii** 6, 44. 7, 116.
Acarnania 2, 10.
accipiter apud Aegyptios sacer 2, 65 et 67. omen Persis 2, 76.
Acephali in Africa 4, 191.
Aceratus propheta in templo Delphi 8, 27.
Aeas fluv. 2, 117.
Achaei 1, 145. 8, 72.
Achaei Phthiotae 7, 132 et 197.
Achaia Ceres 5, 61.
Achaemenes Cyri proavus 7, 11.
Achaemenes Xerxis frater 2, 12. 7, 7, 97, 236.
Achaemenidae 1, 125. 3, 66.
Achaia 8, 26. Thessaliae (Phthiotis) 7, 173.
Achelus fluv. 2, 10. 7, 126.
Acheron fluv. 5, 92. 8, 47.
Achilleus cursus 4, 55 et 76.
Achilleum opp. 5, 94.
acinaces Martis apud Scythas 4, 62. acinaces in foedere in eundo 4, 70. abiectus in Hellespontum a Xerxe 7, 54.
Acraephia opp. 8, 135.
Acrisius Danaes pater 6, 53.
Acrothoon opp. 7, 22.
Adieran Afrorum rex 4, 159.
Adimantus Aristaeae pater 7, 137.
Adimantus Corinthius 8, 5, 59, 61, 94.
Adrastus Gordii fil. 1, 35 — 45.
Adrastus Talai fil. 5, 67 et 68.
Adria 1, 163. 4, 33. 5, 9.
Adymachidae Libyes 4, 163.
Aea Colchis 1, 2. 7, 193 et 197.
Aeaces Polycratia pater 2, 39 et 139. 6, 13.
Aeaces Sylosonis fil. 4, 138. 6, 13 et 25.
Aeacidae Thebanis missi 5, 80. ad Salaminem invocati 2, 64.
Aeacus Miltiadis progenitor 6, 35. templum habet Athenis 5, 89.
Aega urbs 7, 123.

- Aegaeus 1, 145.
 Aegaeus civitas Aeolam 1, 149.
 Aegaeum mare 4, 85.
 Aegaleus mons 8, 90.
 Aegaeus Oeolyci fil. 4, 149.
 Aegaeus Pandionis fil. 1, 173.
 Aegialenses Pelasgi 7, 94. Si-
 cyonii 5, 66.
 Aegicores Ionis fil. 5, 66.
 Aegidae tribus Spartae 4, 149.
 Aegila s. Augila apud Nasamone-
 nes 4, 172 et 182.
 Aegilea ins. 6, 107.
 Aegilia circa Eretriam 6, 101.
 Aegina Asopi fil. 5, 80.
 Aegina ins. olim Oenone 8, 46.
 Aeginetae Epidaurio oriundi 8,
 46. Epidauriis subditi 5, 83.
 Samia infensi 3, 59. Atheni-
 ensibus 5, 82 sqq. 6, 49 et 87
 sqq. ab Atheniensibus victi 6,
 92. ad Salaminem fortissimi
 8, 93. ad Plateas 9, 28, 79, 85.
 Aegion urbs 1, 145.
 Aegira urbs 1, 145.
 Aegiroessa urbs 1, 149.
 Aegli pop. 3, 92.
 Aegos Potami 9, 119.
 Aegyptus, Aegyptii 2, 2 sqq.
 Acimnestus Spart. 9, 68.
 Aenea urbs 7, 122.
 Aenesidemus Theronis pat. 7,
 154, et 165.
 Aenianes 7, 132.
 Aenryra Thraciae 6, 47.
 Aenus urbs 4, 90. 7, 58.
 Aeoles a Croeso subacti 1, 6,
 26, 28. Cyro se dedunt 1, 141.
 tributarii Dario 2, 90. circa
 oram Iliadem 5, 122. in Xer-
 xis classe 7, 95. olim Pelasgi
 7, 95. Sestum tenent 9, 115.
 Aeolicae civitates undecim 1,
 149 et 151.
 Aeolidarum oppidum 8, 33.
 Aeolis 5, 122. 7, 176.
 Aeolus Athamantis pat. 7, 197.
 Aëropus Argivus 8, 137.
 Aëropus Macodo 8, 139.
 Aëropus Tegeata 9, 26.
 Aesanius Grimi pat. 4, 150.
 Aeschines Eretrianus 6, 100.
 Aeschreas Ath. 8, 11.
 Aeschronia Semiorum tribus
 3, 26.
 Aeschylus Euphronis fil. 2, 156.
 Aesopus fabularum scriptor 2,
 134.
 Aethiopes 2, 30 et 104. 3, 17 —
 25. 3, 97. nomades 2, 29. tro-
 glodytae 4, 183. cum Xerxo
 militant 7, 69 et 70.
 Aethiopia 3, 114. potestas ea
 Sesontris 2, 110.
 Aethiopicus lapis 2, 134.
 Aetolia, Aetolus 6, 127.
 Africa 4, 17 et 41 — 44. deserta
 2, 32. circumnavigata 4, 42.
 Africus ventus 2, 25.
 Agaeus Eleus 6, 127.
 Agamemnon 1, 67. 7, 159.
 Agarista Clisthenis fil. 6, 126 —
 131.
 Agarista Periclis mater 6, 131.
 Agasiacles Halicarn. 1, 144.
 agathoergi 1, 67.
 Agathyrmi 4, 49. 102, 103, 123.
 Agathyrus Herculis fil. 4, 10.
 Agbalus Arcadius 7, 98.
 Agbatana Medinae 1, 98 et 151.
 3, 64 et 92.
 Agbatana Syriae 3, 62.
 Agenor Phoenix 7, 91.
 Agesilaus Doryssi fil. 7, 204.
 Agesilaus Hippocratidae fil. 8,
 131.
 Agetas Spartanus 6, 61 et 62.
 Agis Menaris pat. 6, 63.

- Aglauri Cecropis filiae fanum 8, 58.
 Aglomachi turris 4, 164.
 Agora opp. 7, 58 cf. 23 et 25.
 Agrianes fluv. 4, 90.
 Agrianes pop. 5, 16.
 Agrigentini 7, 165 et 170.
 Agron Sardinum rex 1, 7.
 Agyllaei 1, 167.
 Ajax Telamonis fil. 5, 66. 6, 35. 8, 64 et 121.
 Aimestus cf. Aeimn.
 Alabanda urbs Phrygiae 8, 136.
 Alabandi in Caria 7, 195.
 Alalia Corsicae urbs 1, 165 et 166.
 Alarodii 3, 94. 7, 79.
 Alaxir Barcaeorum rex 4, 164.
 Alaxones Scythae 4, 17 et 52.
 Alcaeus Herculis fil. 1, 7.
 Alcaeus poeta 5, 95.
 Alcamenes Spart. 7, 204.
 Alcenor Argivus 1, 82.
 Alcotes Macedo 8, 39.
 Alcibiades Cliniae pat. 8, 17.
 Alcides Spart. 6, 61.
 Alcimachus Eretriensis 6, 101.
 Alcimius, Mentoris pat. H. 7.
 Alcmaeon Megaclis pat. 1, 59.
 Alcmaeon Megaclis maioris fil., minoris pat. 6, 125 et 127.
 Alcmaeonidae 1, 61 et 64. 5, 63 sqq. 6, 125 sqq.
 Alcmena Herculis mater 2, 43 et 145.
 Alcon Molossus 6, 127.
 Alea Minerva 1, 66. 9, 70.
 aleae ludus 1, 94. 2, 122.
 Aleius campus 6, 95.
 Aleuadae 7, 6 et 172 cf. 9, 58.
 Aleuas 9, 58.
 Alexander Macedo 5, 19 — 22. 7, 172. 8, 136 — 140. 9, 44.
 Alexander Priami fil. 1, 3. 2, 113 — 117.
 Alilat dea 3, 8.
 Alitta 1, 131.
 Alopecae pagus 5, 63.
 Alpeni prope Thermopylas 7, 176 et 229.
 Alpheus Lac. 7, 227.
 Alpis fluv. 4, 49.
 Alus urbs Achaiae Thessalicae 7, 173 et 197.
 Alyattes 1, 16 — 25, 73. 59. 93.
 Amasis Persarum dux 4, 167; 201, 203.
 Amasis rex 1, 77. 2, 154, 161, 172, 181. 3, 1, 10, 40, 47.
 Amathus, Amathusii 5, 104 sqq.
 Amazones 4, 110 — 117.
 Amazonides 9, 27.
 Ambracia vid. Ampr.
 Amestris Xerxis uxor 7, 61 et 114. 9, 108 et 111.
 Amiantus Arcas 6, 127.
 Aminias Ath. 8, 84 et 93.
 Aminocles Magnes 7, 190.
 Ammonii 2, 32 et 42. 3, 25. 4, 181.
 Ammonis oraculum 1, 46. 2, 32 et 55.
 Amompharetus Lac. 9, 53, 71, 85.
 Amorges Persa 5, 121.
 Ampa nrbs 6, 20.
 Ampelos promont. 7, 122.
 Amphiaras 3, 91. eius oraculum 1, 46, 49, 52. 8, 134.
 Amphicaea urbs 8, 33.
 Amphicrates Samius 3, 59.
 Amphictyones 2, 180. 5, 62. 7, 200, 213, 228.
 Amphictyonis templum 7, 200.
 Amphictyonidis Cereris templum 7, 200.
 Amphilochous Amphiarai fil. 3, 91. 7, 91.
 Amphilytus Arcanan 1, 62.
 Amphimnestus Epidamnius 6, 127.

- Amphion Bacchiades 5, 92.
 Amphissa urbs 8, 82.
 Amphitryo 2, 43. 5, 59. 6, 53.
 Ampracia, Ampraciotaë 8, 47.
 9, 28 et 31.
 Amyntas Alceatæ f. 5, 17 et 94.
 7, 173. 8, 136.
 Amyntas Bubaris f. 8, 136.
 Amyrgii Scythæ 7, 64.
 Amyris Sirita 6, 127.
 Amyrtæus Aegyptius 2, 140. 3,
 15.
 Amythaon Melampodis p. 2, 49.
 Anacharsis 4, 46, 76, 77.
 Anacreon 3, 122.
 Anactorii 9, 28.
 Anaphes dux Cissiorum 7, 62.
 Anaphlystus pagus 4, 99.
 Anaia Phrygiæ opp. 7, 30.
 Anaxander Spart. 7, 204.
 Anaxandrides Leontis f. 1, 67.
 5, 39. 7, 204.
 Anaxandrides Theopompi f.
 8, 131.
 Anaxilaus Rheginus 6, 23. 8, 165.
 Anaxilaus Spart. 8, 131.
 Anchimolius Spart. 5, 63.
 Andreas Sicyonius 7, 126.
 Andrii 8, 66 et 111.
 Androbulus Delphus 7, 141.
 Androcrates heros 9, 25.
 Androdamas Samius 8, 85. 9, 30.
 Andromeda Cephei fil. 7, 61 et
 150.
 Androphagi 4, 106, 119, 125.
 Androsphinges 2, 175.
 Andrus ina. 4, 33. 5, 31. 8, 111.
 Aneristus Sperthiæ p. 7, 134.
 Aneristus Sperthiæ f. 7, 137.
 angareion 8, 98.
 Angites fluv. 7, 113.
 Angrus fluv. 4, 49.
 anguis arcis Ath. custos 8, 41.
 anguilla sacra 2, 72.
 animas migrare Aegyptii di-
 cunt 2, 123.
 anni ratio apud Aegyptios 2, 4.
 apud Graecos 1, 32. apud Per-
 sas 3, 90. anni humanæ vitæ
 LXX 1, 32.
 annuli signatorii 1, 195 cf. 3, 41.
 Anopaea 7, 216.
 antacæi ceto 4, 53.
 Antagoras Cous 9, 76.
 Antandrus 5, 26. 7, 42.
 Anthela opp. 7, 176 et 200.
 Anthemus opp. 5, 94.
 Anthylla opp. 2, 98.
 Antichares Eleonius 5, 43.
 Anticyra 7, 198 et 213.
 Antidorus Lemnius 8, 11.
 Antiochus Eleus 9, 33.
 Antipater Thasius 7, 118.
 Antiphemus Lindius 7, 153.
 Anysis rex 2, 137 et 140.
 Anysis urbs 2, 137. Anyia
 praefectura 2, 166.
 Anyus Sidonius 7, 98.
 Aparytae pop. 3, 91.
 Apaturia 1, 147. H. 29.
 aper in Africa nullus 4, 192.
 apes loca trans Istrum obti-
 nere 5, 10.
 Aphetæ 7, 193. 8, 4 et 6.
 Aphidnae 9, 73.
 Aphrodisias ina. 4, 169.
 Aphthitana praefectura 2, 166.
 Aphytis opp. 7, 123.
 Apia dea 4, 59.
 Apidanus fluv. 7, 129 et 196.
 Apis deus 2, 153. 3, 27 — 29.
 Apis urbs 2, 118.
 Apollo 4, 15. 7, 26. Abis cultus
 8, 33. Spartæ 7, 57. Thornaco
 1, 69. Delphicus 1, 50, 87, 90.
 8, 37. Ismenius 1, 52 et 92. 5,
 59. 8, 124. Loxias 1, 91. 4, 163.
 Orus 2, 156. Oetosyrus 4, 59.

- Ptoas 8, 135. Triopius 1, 144.
ζηνόχοι 6, 80.
 Apollonia in Ionio sinu 9, 92. in
 Ponto 4, 90 et 93.
 Apollophanes Abydenus 6, 26.
 Apries rex 2, 161 et 169. 4, 159.
 Apsanthii Thraces 6, 84. 9, 119.
 Arabes 1, 198. 3, 8, 9, 88, 91, 97.
 7, 69 et 97.
 Arabia 2, 12. 3, 107 et 112. 4, 39.
 Arabicus sinus 2, 11. 4, 39.
 Ararus fluv. 4, 48.
 Araxes fluv. 1, 126, 202, 205. 3,
 36. 4, 11 et 40.
 Arcades 1, 66 et 146. 2, 171. 5,
 49. 6, 74. 7, 202.
 Arcesilaus I. 4, 159.
 Arcesilaus II. 4, 160. .
 Arcesilaus III. 4, 162 — 165.
 Archander Danai gener 2, 98.
 Archandri urbs 2, 97.
 Archelai tribus Sicyonia 5, 68.
 Archelaus Spart. 7, 204.
 Arcestratidas Samius 9, 90.
 Archiae duo Spart. 3, 55.
 Archidamus Anaxandridae f.
 8, 131. Zeuxidami f. 6, 71.
 Archidice meretrix 2, 135.
 Archilochus Parus 1, 12.
 Andericca vicus Assyriae 1, 185.
 Cissiae 6, 119.
 Ardys Lydus 1, 15.
 Arcopagus 8, 52.
 Argadas Ionia f. 5, 66.
 Argaeus Macedo 8, 139.
 Arganthonius Tartessus 1, 163
 et 165.
 Arge Hyperborea 4, 35.
 argenti metalla in Laurio 7,
 144. ad paludem Prasiadem
 5, 17. in Pangaeo 7, 112. ar-
 genti ad aurum ratio 8, 95.
 argentum Aryandicum 4, 166.
 Argia Aristodemi uxor 6, 52.
 Argilus opp. 7, 115.
 Argiopium 9, 57.
 Argippaei 4, 23.
 Argivi 1, 61 et 82. 3, 131. 5, 86.
 6, 78, 83, 92. 7, 148—152. 9, 12,
 27, 34. Argivae 1, 1. 9, 34.
 Argo navis 4, 179. 7, 193.
 Argolis 1, 82.
 Argonautae 4, 145 sq.
 Argos olim potentissimum 1, 1.
 ab Homero celebratum H. 28.
 Argus heros 6, 80.
 Ariabignes Xerxis frater 7, 97.
 8, 89.
 Arianas Scythia 4, 81.
 Ariapithes Scythia 4, 76 et 78.
 Ariaramnes Persa 8, 90.
 Aridolis Alabandensis 7, 195.
 arietes sacri 2, 42.
 Ariei pop. 3, 93. 7, 62 et 66.
 arima Scytharum vox 4, 27.
 Arimaspea carmina 4, 14.
 Arimaspi 3, 116. 4, 13 et 27.
 Arimnestus Plataeensis 9, 72.
 Arimardus Artyphii frater 7,
 67. Xerxis frater 7, 78.
 Arion Methymnaeus 1, 23 et 24.
 Ariphron Ath. 6, 131 et 136. 7,
 33. 8, 131.
 Arisba opp. 1, 151.
 Aristagoras Cymaeus 4, 138. 5,
 37 et 38.
 Aristagoras Cyzicenus 4, 138.
 Aristagoras Milesius 5, 30—38,
 49—51, 97 — 100, 124 — 126.
 7, 8.
 Aristagoras Samius 9, 90.
 Aristaeas Corinthius 7, 137.
 Aristaeas Proconnesius 4, 12—15.
 Aristides Lysimachi f. 8, 79—
 82 et 95. 9, 28.
 Aristocrates Aegineta 6, 73.
 aristocratiae commoda et in-
 commoda 3, 81 et 82.

- Aristocyprus Solius** 5, 119.
Aristodemus Euryathenis et Procli p. 4, 147. 7, 204. 8, 131.
Aristodemus & tēisēs 7, 229 et 231. 9, 71.
Aristodicus Cymaeus 1, 158 et 159.
Aristogiton 5, 55. 7, 123.
Aristolaidēs Ath. 1, 59.
Aristomachus Hylli nepos 6, 52. 7, 204. 8, 131.
Ariston Byzantius 4, 138.
Ariston Demarati p. 6, 61 — 63 et 69.
Aristonice Pythia 7, 140.
Aristonymus Sicyonius 6, 126.
Aristophantus Delphus 6, 66.
Aristophilidas Tarentinus 3, 136.
Arizanti Medorum gens 1, 101.
Arizus Persa 7, 82.
Armenii 1, 194. 5, 94. 7, 73.
Armenius mons 1, 72.
Arpoxais Scythia 4, 5 et 6.
Aršamenes Xerxis frater 7, 68.
Aršames Darii avus 1, 209. 7, 11 et 224.
Aršames Darii f. 7, 69.
artaba mensura Persica 1, 192.
Artabanus Darii frater 4, 83. 7, 10, 11, 17, 46—52, 66, 67, 75.
Artabates Persa 7, 65.
Artabazanes Xerxis frater 7, 2 et 3.
Artabaxus 7, 66. 8, 126 — 129. 9, 41, 66, 89.
Artace urbs 4, 14. 6, 33.
Artachaeus Artaci f. 7, 22 et 117. **Artayntae** p. 8, 130. **Ota-**
spis p. 7, 63.
Artaci olim Persae 7, 61.
Artaeus Artachaei p. 7, 22.
Azanis p. 7, 66.
Artanes Darii frater 7, 224.
- Artanes fluv.** 4, 49.
Artaphernes Darii frater 3, 25, 30 sqq. 73, 100, 123. 6, 1 et 4.
Artaphernes Artaphernis fil. 6, 94 et 116. 7, 10 et 74.
Artayctes 7, 33 et 78. 9, 116—120.
Artaynta Xerxis nurus 9, 108 sqq.
Artayntes 8, 130. 9, 102 et 107.
Artaxostra Darii f. 6, 43.
Artembares Medus 1, 116—116.
Artembares Persa 9, 122.
Artemisia 7, 99. 8, 68, 87, 93, 101.
Artemisium 4, 35. 7, 175 et 195. 8, 9—11 et 14—17.
Artimpasa Venus 4, 59.
Artiscus fluv. 4, 92.
Artochmes Darii gener 7, 73.
Artontes Baggaei p. 8, 128.
Mardonii f. 9, 84.
Artoxerxes 7, 106 et 151. quae sit eius nominis vis 6, 98.
Artybius 5, 108 sqq.
Artyntes 7, 67.
Artyphius 7, 66 et 67.
Artystone Cyri f. 3, 83. 7, 69.
Aryandes 4, 166 et 200.
Aryenis Astyagi nubit 1, 74.
Asbystae Afri 4, 170.
Ascalon urbs 1, 105.
aschy 4, 23.
Asia 1, 4, 72, 95, 104, 130, 142. 2, 17. 4, 37—40, 44, 45. 5, 49. 7, 61. 9, 116.
Asia Promethei uxor 4, 45.
Asias tribus 4, 45.
Asias Cotyis f. 4, 45.
Asine urbs 8, 73.
asini in navibus Armeniorum 1, 194. in **Scythia nulli** 4, 28 et 129. in **Lybia cornuti** 4, 191. nec **bibentes** 4, 192.
asmach vox Aegypti 2, 30.
Asonides Aegineta 7, 181.
Asopii 9, 15.

- Asopodorus Thebanus* 9, 69.
Asopus fluv. 6, 106. 7, 200 et 216. 9, 15 et 19. *Asopi filiae* 5, 80. *Asopis Oeroe* 9, 51.
Aspathines 3, 70 et 78. 7, 97.
asphaltus 1, 179. 6, 119.
Assa opp. 7, 122.
Assesus prope Miletum 1, 19.
Assyria 1, 178, 192, 193. 2, 174, 39.
Assyrii 1, 95, 102, 103, 106, 177. 7, 62 et 63.
Atacus Melanippi p. 5, 67.
Aster Spart. 5, 63.
Astrabacus heros 6, 69.
Astyages 1, 46, 73, 74, 75, 107, 123, 127, 139.
Asychis Aegyptius 2, 136.
Atarantes Afri 4, 184.
Atarbechis urbs 2, 41.
Atarnes fluv. 4, 49.
Atarneus 1, 160. 6, 28 et 29. 7, 42. 8, 106.
Athamas Aeoli f. 7, 197.
Athenades Trachinius 7, 213.
Athenagoras Samius 9, 90.
Athenae tyrannide liberatae 5, 55. *tyrannide oppressae* 1, 59, 60. *captae a Xerxe* 8, 151. *a Mardonio* 9, 3 et 13. *arx occupata a Cleomene* 5, 2. *in-censa a Persis* 8, 53.
Athenienses antiquissimi 7, 161. 8, 44. *sapientissimi* 1, 60. *Pel-lasgicae stirpis* 1, 56. *Iones vocari nolunt* 1, 143. *eorum classis* 7, 144 et 8, 61. *leges* 1, 59 et 2, 177. *nomina* 8, 44. *num-erus* 5, 97. *reditus ex metal-lis* 7, 144. *tribus* 5, 69.
Athos 6, 44 et 95. 7, 21 sqq. 122.
Athribitana praefectura 2, 166.
Athrys fluv. 4, 49.
Atlanticum mare 1, 200.
Atlas fluv. 4, 49.
Atlas mons 4, 184.
Atossa Cyri f. 3, 68, 88, 133, 134. 7, 3.
Atramyttium opp. 7, 42.
Atridarum classis 7, 20.
Attaginus Thebanus 9, 15, 86, 88.
attelabi 4, 172.
Attica non equitabilis 9, 13. *olearum ferax* 5, 82. *quater invasa a Doribus* 5, 76. *vasta-ta a Persis* 6, 102. 8, 51. 9, 13.
Atticae mulieres 5, 87. 6, 138. 9, 5.
Atys Croesi f. 1, 34 — 43.
Atys Manis f. Lydi p. 1, 7 et 94. 7, 74.
Atys Pythii p. 7, 27.
Auchatae Scythae 4, 6.
Augila palmetis clara 4, 172 et 183.
Auras fluv. 4, 49.
aures oculis magis incredulae 1, 8. *aures praecisae* 2, 162. 3, 69, 118, 154.
auri metalla 6, 46 et 47. 7, 112. 9, 76. *ramenta* 1, 93. 3, 102 et 106. 4, 195. 5, 101.
Auschisae Afri 4, 171.
Ausenses Afri 4, 180 et 191.
auster 2, 25. 4, 173.
Autesion Therae p. 4, 147. 6, 52.
Autodiceus Plateensis 9, 85.
Automoli 2, 30.
Autonous heros 8, 39.
Auxesia dea 5, 82 et 83.
Axius fluv. 7, 128 et 124.
Axus opp. 4, 154.
Azanes Persa 7, 66.
Azen 6, 127.
Aziris Africae locus 4, 157 et 169.
Azotos Syriae urbs 2, 157.
Babylon 1, 178, 179 — 183, 191 et 192. 3, 158.
Babyloniae feracitas 1, 193.

- Babylonicum talentum 2, 89.
 Babylonii poli et gnomonis inventores 2, 109. eorum mores et instituta 1, 194 sqq. foedus cum Croeso 1, 77. bellum cum Cyro 1, 190. rebellio sub Dario 3, 150.
 Bacchus Osiris 2, 29, 42, 48, 144, 156. 3, 97. Orotal 3, 8. Bacchi oraculum 7, 111. templum 4, 87.
 Bacchanalia 4, 79 et 108.
 bacchantium vox 8, 65.
 Bacchica et Orphica instituta eadem Aegyptiacis et Pythagoricis 2, 81.
 Bacchiadae 5, 92.
 Bacia 8, 20, 77, 96. 9, 48.
 Bactra urbs 6, 9. 9, 113.
 Bactria 3, 92. 4, 204. gens 1, 153.
 Bactriani 3, 92.
 Bactrii 7, 64 et 86.
 Badres Hystanis f. 7, 77.
 Badres s. Bares Pasargades 4, 167 et 203.
 Bageus Artontis f. 3, 128. Mardontis p. 7, 80.
 Bagasaces Artabani f. 7, 76.
 Barce urbs 2, 91. 4, 160 et 200.
 Barce vicus 4, 204.
 Barcaei 3, 124, 164, 167, 201 - 204.
 Bares vid. Badres.
 bavis vox Aegypt. 2, 96.
 Basilides Ion 8, 182.
 bassaria 4, 192.
 Batrachomyomachia H. 24.
 Battiadae 4, 202.
 battus Libyce rex 4, 155.
 Battus I. 4, 150, 155, 159.
 Battus II. 4, 159.
 Battus III. 4, 161.
 beatus ante obitum nemo 1, 32 cfr. 86.
 beatorum insula 3, 26.
 becos Phrygibus panis 2, 2.
 Belides portae 2, 155 et 158.
 Belus Cephei p. 7, 61. Ninip. 1, 7.
 Bermius mons 3, 138.
 Bessi prophetae 7, 111.
 Bias Melampodis frater 9, 34.
 Bias Priensis 1, 27 et 170.
 Bisaltes Abydenus 6, 26.
 Bisaltarum rex 8, 116.
 Bisaltia 7, 115.
 Bisanthe urbs 7, 137.
 Bistones Thraces 7, 110.
 Bistonis lacus 7, 109.
 Bithyni 1, 28. 7, 75.
 Biton 1, 31.
 Boebeis palus 7, 129.
 Boeotia 2, 49. 5, 57.
 Boeoti 5, 74 et 77. 7, 202. 8, 34. 9, 68.
 Boeoticae *ἰμβραὶ* 1, 195.
 Bogen Persa 7, 107 et 112.
 Bolbitinum Nili estium 2, 17.
 Bolissus loci nomen H. 23. 24.
 Boreas Atheniensium affinis 7, 189.
 boryes 4, 192.
 Borysthenes fluv. 4, 18, 45, 47, 51.
 Borysthenes urbs 4, 78.
 Borysthenitae 4, 18, 53, 74.
 boves 2, 38 et 41. 4, 29, 61, 126, 182, 186.
 Bosphorus Cimmerius 4, 12, 23, 100. Thracius 4, 83, 85, 86.
 Bottiaea 7, 123 et 127.
 Bottiaei 7, 185. 8, 127.
 Branchidae 1, 46, 92, 157. 2, 159. 5, 36.
 Brauron 4, 145. 6, 138.
 Briantica regio 7, 108.
 Briges qui postea Phryges 7, 73.
 Brongus fluv. 4, 49.
 Brundisium urbs 4, 99.
 Bryas Darii f. 7, 72.
 Brygi Thraces 6, 45. 7, 185.
 bubali in Libya 4, 192.

- Bubares Perna 5, 21. 7, 22. 8, 136.
 Bubastiana praefectura 2, 166.
 Bubastis dea 2, 137 et 156.
 Bubantis urbs 2, 59, 137, 156, 166.
 Bucolicum ostium Nili 2, 17.
 Budii Medorum gens 1, 101.
 Budini 4, 21 et 108.
 Bulis Spart. 7, 134 — 137.
 Bura urbs 1, 145.
 Busae Medorum gens 1, 101.
 Busiris urbs 2, 59 et 61.
 Busiritana praefectura 2, 165.
 Butacides Crotoniata 5, 47.
 Buto urbs 2, 59, 63, 155.
 Bybassia peninsula 1, 174.
 byblos 2, 92. 5, 58. 7, 25.
 byssus 7, 181.
 Byzantium 4, 144. 5, 26 et 103.
 Cabales Afri 4, 171.
 Cabalii 3, 90.
 Cabelenses Macones 7, 77.
 Cabiri 2, 51. 3, 37.
 Cadmea victoria 1, 166. Ca-
 dmeae litterae 5, 59.
 Cadmei 1, 56 et 146. 5, 57 et
 61. 9, 27.
 Cadmus Agenoris f. 2, 45 et 49.
 4, 147. 5, 58 et 59.
 Cadmus Cous 7, 163 et 164.
 Cadytis urbs 2, 159. 3, 5.
 Caenides 5, 92.
 Caicus fluv. 7, 42. Caici campus
 6, 28.
 Calami 9, 96.
 Calantiae s. Calatiae Indi 3, 38
 et 97.
 Calasires 2, 164—168. 7, 89. 9, 32.
 calasiris vestis 2, 81.
 Calchas 7, 91.
 calculorum ludus 1, 94.
 Cale Acte 6, 22.
 Callatebus urbs 7, 31.
 Calliades archon 3, 51.
 Callias Kleus 5, 44 et 45.
 Callias Hipponici f. 7, 151.
 Callias Phaenippi f. 6, 121 et 122.
 Callicrates Spart. 9, 72 et 85.
 Callimachus polemarchus 6,
 109 et 114.
 Callipidae pop. 4, 17.
 Callipolitae 7, 154.
 Callista ins. 4, 147.
 Calydani pop. 7, 99.
 Calyndenses 8, 87.
 Calyndici montes 1, 172.
 Camarina urbs 7, 154 et 156.
 Cambyzes Cyri p. 1, 46, 107,
 112, 207. 7, 11.
 Cambyzes Cyri f. 1, 208. 2, 1.
 3, 1 sqq. — 66, 89.
 cameli 1, 80. 3, 103. 7, 86 et 125.
 Camicus urbs 7, 169 et 170.
 Caminus poema Homeri H. 32.
 Camirus urbs 1, 144.
 Campaa urbs 7, 122.
 Canae mons 7, 42.
 Canastraeum promont. 7, 123.
 Candaules Car 7, 98.
 Candaules Lydus 1, 7 — 12.
 canes Indici 1, 192. 7, 187.
 cannabis 4, 74.
 Canobicum Nili ostium 2, 15,
 17, 113, 179.
 Canobus urbs 2, 97.
 Caphareum promont. 8, 7.
 Cappadociae fertilitas 1, 73.
 Cappadoces 1, 71—73. 5, 49. 7, 72.
 caprae, capraril 2, 42 et 46.
 capripedes homines 4, 25.
 captivorum immolatio ap. Scy-
 thas 4, 62. apud Tauros 4, 103.
 Car Lydi et Mysi frater 1, 171.
 Carcinitis urbs 4, 55 et 99.
 Cardamyle 3, 73.
 Cardia urbs 6, 33. 7, 58. 9, 116.
 Carenus Lacedaemonius 7, 173.
 Cares 1, 28, 171, 174. 2, 61, 152.
 154. 3, 11. 5, 117 — 120. 7, 93.

- Caricae mulieres 1, 146. Carica vestis 5, 88.
 Caria 1, 142. 6, 25.
 Carinae opp. 7, 42.
 Carius Iuppiter 1, 171. 5, 66.
 Carnea 7, 206. 8, 72.
 Carpathus ins. 3, 45.
 Carpis fluv. 4, 49.
 Carthaginienses 1, 166. 2, 32. 3, 17 et 19. 4, 197. 7, 165 et 167.
 Carthago 3, 19.
 Carystus, Carystii 4, 32. 6, 99. 8, 112 et 121. 9, 105.
 Casambus Aegineta 6, 73.
 caula 2, 110.
 Casius mons 2, 6 et 158. 3, 5.
 Casmena opp. 7, 155.
 Caspatyrus urbs 3, 102. 4, 44.
 Caspii 3, 92 et 93. 7, 67 et 86.
 Caspium mare 1, 202 et 203. 4, 40.
 Cassandane Cyri uxor 2, 1. 2, 2.
 Cassiterides ins. 3, 115.
 Castalius fons 8, 39.
 Casthanea opp. 7, 183 et 188.
 Castor et Pollux 2, 43. 6, 127.
 castores 4, 109.
 Castra Ionibus et Caribus in Aegypto data 2, 154.
 Castra Tyrriorum in Aegypto 2, 112.
 Catadupa 2, 17.
 Catarrhactes fluv. 7, 26.
 Catiari Scythae 4, 6.
 Cava Euboeae, τὰ σέλλα τῆς Εὐβοίας 8, 13.
 Caucasus Chii portus 5, 23.
 Caucasus mons 1, 104, 203, 204. 3, 97. 4, 12.
 Caucones 1, 147. 4, 148.
 Caunus, Caunii 1, 172 et 176. 5, 103.
 Caystrius fluv. 5, 100.
 Caystrobis Proconnesius 4, 13.
 Cebreniorum origo H. 20.
 Cecrops 3, 44.
 Celaenas urbs 7, 26.
 Celeas Spart. 5, 46.
 Celtae pop. 2, 33. 4, 49.
 Centum insulae, ἑκατὸν νῆσοι 1, 151.
 Ceus ins., Cei 4, 35. 5, 102. 8, 1, 46, 76.
 Cephallenia ins. 9, 28.
 Cephones Persae 7, 61.
 Cepheus Beli f. Andromedae p. 7, 61 et 150.
 Cephisus fluv. 7, 178. 8, 33.
 Ceramicus sinus 1, 174.
 Cercasorum urbs 2, 15, 17, 97.
 Cercopes Homeri H. 24.
 Cercopum sedes 7, 216.
 Ceres Achaia 5, 61. Amphictyonis 7, 200. Eleusinia 9, 62, 65, 97, 101. Isis 2, 59, 122, 156. mater 4, 53. Tesmophoros 2, 171. 6, 16. Ceresis et Proserpinae sollemnia 8, 15.
 cervi in Africa nulli 4, 192.
 Chalcedonii 4, 144. 5, 26. 6, 33.
 Chalcidenses 5, 74, 77, 99. 8, 27. 9, 26.
 Chalcidicum genus 7, 185. 8, 127.
 Chaldaei pop. 7, 63. sacerdotes 1, 181 et 183.
 Chalestra opp. 7, 123.
 Chalybes pop. 1, 28. 7, 76.
 champsae crocodilus 2, 69.
 Charadra opp. 8, 33.
 Charaxus Sapphus frater 2, 135.
 Charilaus Samius 3, 145.
 Charillus Lac. rex 3, 131.
 Charopinus Milesius 5, 99.
 Chemmis ins. 2, 156.
 Chemmis opp. 2, 91.
 Chemmitana regio 2, 165.
 Cheops rex 2, 124.
 Cephren rex 2, 137 et 138.
 Cheraumis Perna 7, 76.

- Chernis Cyprius 5, 104. 7, 98. 8, 11.
 Chersonesus, Chersonesitas 6,
 33 sqq. 6, 140. 9, 118.
 Chersonesus aspera 4, 99. in
 Hellesponto 7, 33.
 Chileus Tegata 9, 9.
 Chilo Lac. 1, 59. 6, 65. 7, 235.
 Chius, Chii 1, 18, 142, 160. 2,
 178. 6, 15, 16, 26, 31. 8, 132.
 Choaspes fluv. 1, 188. 5, 49 et 52.
 choenix mensura 6, 57. 7, 187.
 Choereae opp. 6, 101.
 Choeratae tribus Sicyonia 5, 68.
 Chorus Micythi p. 7, 170.
 Chorasmii pop. 3, 93 et 117. 7, 66.
 chori muliebres 5, 83. tragici
 5, 67. centum adolescentium
 6, 27.
 Chromius Argivus 1, 82.
 Chytri in Thermopylis 7, 176.
 cici 2, 94.
 Cicones 7, 59, 108, 110.
 Cilices 1, 28 et 72. 3, 90. 5, 49
 et 52. 7, 91. 8, 14.
 Cilicia 2, 17 et 34. 3, 90. 5, 52.
 9, 107.
 Cilix Agenoris f. 7, 91.
 Cilla opp. 1, 149.
 Cimmeria 4, 12. Cimmerii 1, 6,
 15, 16. 4, 1, 11, 12.
 Cimmerius Bosperus 4, 12, 28,
 100. πορθήσια Κυμμία 4, 12
 et 45. τριζα 4, 12.
 Cimon Miltiadis p. 6, 34, 38, 39,
 103.
 Cimon Miltiadis f. 6, 136. 7, 107.
 Cineas Thessalus 5, 63.
 cinnamomum 3, 111.
 Cinyps fluv. 4, 175. 5, 42.
 Cinyps regio 4, 198.
 Cion opp. 5, 122.
 circumcisio 2, 36 et 104.
 Cissia terra 5, 29 et 52. 6, 119.
 Cissii 3, 91. 7, 62, 86, 210.
 Cissiae portae 3, 155 et 158.
 Cithaeron 2, 19 et 39.
 Claves Cypri promont. 5, 108.
 Clazomenae 1, 16, 51, 142. 2,
 178. 5, 123.
 Cleades Plataeensis 9, 85.
 Cleanax Argivus H. 1. 2.
 Cleander Phigalensis 6, 83.
 Cleandri duo Gelei 7, 154 et 155.
 Cleobis Argivus 1, 31.
 Cleodaeus Hylli f. 6, 52. 7, 204.
 8, 181.
 Cleombrotus 4, 81. 5, 41. 8, 71.
 9, 10.
 Cleomenes Lac. rex 3, 148. 5,
 41, 49, 64, 70, 76, 82.
 Cleonae opp. 7, 22.
 Clinias Ath. 8, 17.
 Clithones Ath. 5, 66, 69, 70, 73.
 6, 131.
 Clithones Sicyonius 6, 67 et 123.
 Clytiadae 2, 33.
 Cnidus, Cnidi 1, 144 et 174. 2,
 178. 3, 138. 4, 164.
 Cnoethus Aegineta 6, 83.
 Cobon Delphus 6, 66.
 Codrus 1, 147. 5, 65 et 76. 9, 97.
 Κοίλη via 6, 103.
 Κόλλα Chii 6, 26. Kuboae 8, 12.
 Coenyla Thasiarum 6, 47.
 Coes Mytilonaeus 4, 97. 5, 11,
 37, 38.
 Colaenus Samius 4, 152.
 Colaxais Scythia 4, 5 et 7.
 Colchis, Colchi 1, 104. 2, 104.
 3, 97. 4, 37 et 40. 7, 79. lignum
 Colchicum 2, 105.
 Colias ora 8, 96.
 Colophon, Colophonii 1, 14,
 142, 147, 150. H. 8.
 Colossae opp. 7, 30.
 colossi 2, 130, 143, 153, 175, 176.
 columbae albae 1, 138. nigrae
 2, 55.

- comam alunt Babylonii 1, 95.
 Lacedaemonii 1, 82. Persae 6,
 19. pectunt morituri Lacedae-
 monii 7, 208 et 209 cf. 3, 8, 4,
 175 et 191.
 Combraea urbs 7, 122.
 Compsatus fluv. 7, 109.
 conchyliis in montibus 2, 12.
 concubitus in templis 1, 199, 2,
 64. in publico 1, 203, 3, 101.
 promiscuus 1, 216, 4, 104, 172,
 176, 180.
 condire mortuos 2, 86—90, 3, 24.
 Coniacus Cineas 5, 62.
 Contadesdus fluv. 4, 90.
 Copais palus 8, 135.
 Corcyra, Corcyraei 3, 42, 48,
 49, 53, 7, 168.
 Coressus opp. 5, 100.
 Corinthus, Corinthii 1, 14, 50,
 51, 2, 167, 3, 48—52, 4, 162,
 5, 75, 87, 92, 6, 89, 7, 202, 8,
 94, 9, 102.
 Corobius Cretensis 4, 151.
 Coronaei 5, 79.
 Corsica 1, 165. Cornicani 7, 165.
 Corycium antrum 8, 36.
 Corydallus Anticyraeus 7, 214.
 Corys fluv. 3, 9.
 Cos, Coi 1, 144, 7, 164.
 Cotys Asiae p. 4, 45.
 Cranaspes Persa 3, 126.
 Cranai Athenienses 8, 44.
 cranium sutura carens 9, 83.
 crania pro poculis 4, 65. inau-
 rata 4, 26.
 crateres a Croeso dedicati 1,
 51. a Pausania 4, 81. a Samiis
 4, 152. Lesbii 4, 61.
 Crathis fluv. 1, 145, 5, 45. Cra-
 thia Minerva 5, 45.
 Cretinus Magnus 7, 190. Rhe-
 ginus 7, 165.
 Cremai opp. 4, 20 et 110.
 Creston 1, 57. Crestonica 7,
 124, 8, 116. Crestonaea 7, 127.
 Crestonaei 5, 3 et 5, 7, 124.
 Crestoniatae 1, 57.
 Creta, Cretenses 1, 173, 4, 151,
 7, 169—171.
 crex avis 2, 76.
 Crinippus Himerensis 7, 165.
 Crisaeus campus 8, 32.
 cristas galearum invenerant Ca-
 res 1, 171.
 Critalla opp. 7, 26.
 Critheia Melanopi f. Phemii
 uxor H. 1—5.
 Crithon Ithagenis p. H. 1.
 Critobulus Cyrenensis 2, 181.
 Toronaeus 8, 127.
 Crius Aegineta 6, 50 et 73, 8, 92.
 Crobyxi Thraces 4, 49.
 crocodili 2, 66—70 et 148, 4,
 44 et 192.
 Croesus 1, 7 sqq. 3, 14, 34, 36,
 5, 36, 6, 37 et 125, 8, 25.
 Crophi moes 2, 28.
 Crotaea regio 7, 123.
 Croton, Crotoniatae 3, 131, 136,
 137, 5, 44, 3, 47.
 cubitus 2, 149. Aegyptius 2, 168.
 regius 1, 178.
 culices 2, 95.
 cuniculi aere deprehensi 4, 209.
 Cuphagoras Ath. 6, 117.
 Curium, Curienses 5, 113.
 Curotrophus ap. Samios H. 30.
 curvus bellici 5, 113. curvus sa-
 cer in Xerxis exercitu 7, 55,
 8, 115.
 Cyanoe ins. 4, 85.
 Cyaxares 1, 16, 72, 103, 106.
 Cybebe 5, 102.
 Cyberniscus Lycius 7, 96.
 Cycladen ins. 5, 30.
 Cydippa Anaxilae uxor 7, 163.
 Cydonia urbs 3, 44 et 59.

- Cydrara opp. 7, 30.
 cylllestis panis Aegypt. 2, 77.
 Cyllyrii Syracusanorum servi 7, 155.
 Cylon Ath. 5, 71.
 Cyma, Cymaei 1, 149, 157, 165.
 5, 38 et 123, 7, 194. H. 1.2. 12 sqq.
 Cynaegirus Ath. 6, 114.
 Cyneas Eretriensis 6, 101.
 Cynesii 2, 23. Cynetes 4, 49.
 Cyniscus Zeuxidamus 6, 71.
 Cyno s. Spaco 1, 110 sqq.
 Cynocephali 4, 191.
 Cynosarges 5, 63, 6, 116.
 Cynosura ins. 8, 76.
 Cynurii pop. 3, 73.
 Cypria carmina 2, 118.
 Cyprus, Cyprii 1, 199, 2, 182, 3, 19 et 91, 5, 104 — 116, 7, 90.
 Cypri claves promont. 5, 108.
 Cypselus Miltiadis p. 6, 35.
 Cypselus Periandri p. 1, 20 et 114, 5, 92, 6, 128.
 Cyraunia ins. 4, 195.
 Cyrene, Cyrenaica, Cyrenaei 2, 32, 3, 13, 131, 161, 4, 154 sqq.
 Cyraus heros 1, 167.
 Cyraus opp. 9, 105.
 Cyrus Cyri avus 1, 111.
 Cyrus 1 passim, 3, 69, 89, 160, 7, 11, 9, 122.
 Cythera ins. 1, 82 et 105, 7, 235.
 Cythnus, Cythnii 7, 90, 8, 46 et 67.
 Cytissorus Phrixi f. 7, 197.
 Cyzicus, Cyziceni 4, 14 et 76, 6, 33.
 Dadicae pop. 3, 91, 7, 66.
 Daedalus 7, 170.
 Dai Persae 1, 125.
 Damasithymus Car 7, 98. Calyndensis 8, 87.
 Damasus Sirita 6, 127.
 Damia dea 5, 82 et 83.
 Danae 1, 91, 6, 53, 7, 60 et 150.
 Danaus 2, 91 et 98, 7, 94. Danae filiae 2, 71 et 182.
 Daphnae Pelusiae 2, 30 et 107.
 Daphnis Abydenus 4, 138.
 Dardanus urbs 5, 117, 7, 43.
 Dardanenses 1, 189.
 Daritae pop. 3, 92.
 Darius Hytaspis f. 1, 183, 187, 209, 3, 39 et 70 sqq. 7, 3 et 4.
 Darius Xerxis f. 9, 109.
 Dascyleum opp. 3, 120 et 126, 6, 33.
 Dascylus Gygis p. 1, 8.
 Datis Medus 6, 94, 97, 118, 7, 88.
 Datum opp. 9, 75.
 Daulii pop. 3, 35.
 Daurises Persa 5, 116 et 121.
 Decelea, Decelenses 9, 15 et 73.
 Decelus Ath. 9, 73.
 decima diis sacra 5, 77, 9, 81.
 Deioeces 1, 16, 73, 96 — 102.
 Deiphonus Apolloniata 9, 92.
 Delium 6, 118.
 Delphi 1, 14, 46, 48, 50 — 54, 92, 2, 180, 5, 62, 7, 178, 8, 36.
 Delta Aegyptiorum 2, 13, 15, 179.
 Delus, Delii 1, 64, 2, 170, 4, 33 — 35, 6, 97 et 98, 8, 132, 9, 90.
 Demaratus Laced. rex 5, 75, 6, 61 sqq. 7, 3, 101, 209, 234, 239.
 Demarmenus Lac. 5, 41, 6, 65.
 Democedes Crotoniata 3, 125, 129, 131 sqq.
 democratiae commoda et incommoda 3, 80 — 82 cf. 6, 43.
 Democritus Naxius 8, 46.
 Demonax Mantinensis 4, 161.
 Demonous Paphius 7, 195.
 Demophilus Thespiensis 7, 222.
 Dersaei Thraces 7, 110.
 Derusiaci Persae 1, 125.
 Deucalion 1, 56.
 Diactoridas Lac. 6, 71. Crano-nius 6, 127.

- Diadromes Thespiensis** 7, 222.
Diana 1, 26. 3, 48. 6, 138. **Bu-**
baetis 2, 59, 83, 137, 155. **Or-**
thosia 4, 87. **regina** 4, 33.
Dicaea urbs 7, 109.
Dicaeus Ath. 6, 65.
Dictynna 3, 59.
dictys animal 4, 192.
Didymis oraculum 6, 19.
Dieneces Spart. 7, 226.
dies anni vid. annus; diei par-
tes v. horae 2, 109 cf. 3, 9, 14.
Dindymena mater 1, 80.
Dinomenes Gelonis p. 7, 145.
Diomedis *apoteia* 2, 116.
Dionysius Phocaeensis 6, 11 et 17.
Dionysophanes Ephesus 9, 84.
Dioscuri 2, 43 et 50. 6, 127.
Dipaeenses 9, 33.
Dithyrambus Thespiensis 7, 227.
dithyrambos quis invenit 1, 23.
Dium opp. 7, 22.
Doberes Pacones 5, 16. 7, 113.
Dodona 1, 46. 2, 52, 55, 57. 9, 93.
Dolonci Thracae 6, 34 et 35.
Dolopes pop. 7, 132 et 135.
Dores 1, 6, 23, 56, 141, 144, 146,
 171. 3, 56. 5, 76. 6, 53. 7, 92. 8,
 31, 43, 73.
Dorica vestis 5, 87. **Doriche tri-**
bus 5, 68.
Dorieus Anaxandridae f. 3, 41
 sqq. 7, 158 et 205. 9, 10.
Doris olim Dryopis 3, 31.
Doriscus 5, 98. 7, 25, 59, 106.
Dorus Hellenis f. 1, 56.
Doryssus Lac. rex 7, 204.
Dotus Persa 7, 72.
Dropici Persae 1, 125.
Drymus opp. 3, 33.
Dryopis 1, 56. 3, 31. **Dryopes**
 1, 146. 3, 73.
Dyma urbs 1, 145.
Dymanatae tribus Sicronia 5, 63.
- Dyras fluv.** 7, 198.
dysenteria 3, 115.
Dysorum mens 5, 17.
Ebonus 3, 114 cf. 97.
Ecbatana v. Agbat.
Echecrates Corinthius 5, 92.
Echodorus fluv. 7, 124 et 127.
Echemus Tegoata 9, 26.
Echestratus Lac. rex 7, 204.
echidna semivirgo 4, 9. **echi-**
dnae Arabicae 3, 108.
Echinades ins. 2, 10.
echines mures in Libya 4, 192.
eclipsis solis 1, 74. 7, 37. 9, 10.
Edoni Thracae 5, 11, 23, 124.
 7, 110 et 114. 9, 75.
Eetion Echocratis f. 5, 92.
Egestani 5, 46.
Eion opp. 7, 25 et 113. 3, 178.
Elacus, Elacantii 6, 140. 7, 22
 et 33. 9, 116 et 120.
Elatea urbs 3, 33.
Elbo ins. 2, 140.
electrum 3, 115.
Eleonius Antichares 5, 43.
elephantae 4, 191.
Elephantine urbs 2, 9, 17, 23
 sqq. 69, 175. 3, 19, 20.
Eleusis 1, 130. 5, 74—76. 6, 73.
 8, 65. 9, 57 et 101.
Elia, Elei 2, 160. 4, 30 et 143. 6,
 127. 3, 73. 9, 77.
Ellopia 3, 23.
Elorus fluv. 7, 154.
Enarees Scythae 1, 108. 4, 67.
Encheleas Illyrici 5, 61. 9, 43.
Eneti pop. 1, 196. 5, 9.
Enianes 7, 132, 135, 196.
Enipeus fluv. 7, 129.
Enneacranos foas 6, 137.
Enneabodi 7, 114.
Eordi pop. 7, 135.
Epaphus Apis 2, 153. 3, 77 et
 23. **ei sacri boves mares** 2, 33.

- Ephesus**, Ephesii 1, 26, 142, 147. 2, 10, 148, 158. 3, 54.
Epheialtes 7, 213 sqq.
Epheori 1, 65. 2, 148. 3, 39. 6, 63, 65, 82. 9, 9 et 76.
Epichclides Homeri H. 24.
Epicydes Lac. 6, 86.
Epidanus fluv. 7, 196.
Epidauros, Epidaurii 1, 146. 2, 52. 5, 82 sqq. 8, 46.
Epigoni Homeri 4, 22.
ἐπιστάσιον 6, 84.
Epistrophus Epidamnus 6, 127.
Epium opp. 4, 148.
Epizelus Ath. 6, 117.
Epizephyrii Locri 6, 23.
equa leporem enixa 7, 57. equae ter victrices 6, 103.
equi Babylonii 1, 192. candidi sacri 1, 189 et 7, 55. Cilicii 2, 90. fluviales 2, 71. Indici et Nisaei 2, 106. Paeonum 5, 16. quadriiugi 4, 189. Sigynnaeum 5, 9. silvestres 4, 52. Thesalici 7, 196. venatici 4, 22.
equites Spartani 8, 124.
Erasinus fluv. 6, 76.
Erechtheus 5, 82. 7, 189. 8, 44 et 55.
Eresione Homeri H. 33.
Eretria, Eretrienses 1, 61. 5, 99. 6, 43, 94, 101, 119. 8, 46. 9, 28.
Eridanus fluv. 3, 115.
Erinyes Laii 4, 149.
Erochus opp. 8, 33.
Eraxander Mytilenensis 4, 97. 5, 87.
Erycina regio 5, 43 et 45.
Erythea ins. 4, 8.
Erythra bolus opp. 2, 111.
Erythrae Boeoticae 1, 25. 9, 15 et 18.
Erythrae Ioniae, Erythraei 1, 18 et 142. 6, 8.
ERYXO. III.
- Eryxo Arceuilai vidua** 4, 160.
Etearchus Ammonius 2, 52.
Crejensis 4, 154.
Eteocles 5, 61.
Euaenetus Lac. 7, 173.
Euagoras Lac. 6, 103.
Eualcidas Eretriensis 5, 102.
Euboea, Euboeenses 4, 33. 5, 31. 8, 4 et 20. Euboeae *ἀρχα* 6, 100. *πολλὰ* 8, 13.
Euboeenses in Sicilia 7, 156.
Euboicum talentum 3, 89 et 95.
Euelides Gelous 7, 155.
Euelthon Cyprius 4, 162. 5, 104.
euergetae Persarum 3, 154. 3, 11. 6, 29. 8, 85. Lacedaemoniorum 1, 67.
Euhenius Apolloniata 9, 92 sqq.
Euhesperides ins. 4, 171. Euhesperitae 4, 198.
Eumelus Admeti f. H. 2.
Eumenes Ath. 8, 93.
Eumenides 4, 149. 9, 97.
Eunomus Lac. rex 8, 131.
eunuchi 8, 105.
Eupalinus Megarensis 8, 60.
Euphorbus Eretriensis 6, 101.
Euphorion Ath. 2, 156 et 6, 114.
Arcas 6, 127.
Euphrates fluv. 1, 185 et 191. 5, 52.
Euripus 5, 77. 7, 173 et 182. 8, 15.
Europa 3, 115. 4, 42 et 45. 7, 5.
Europa Tyria 1, 2 et 173. 4, 45.
Euryanax Lac. 9, 10, 53, 55.
Eurybates Argivus 6, 92. 9, 75.
Eurybiades Lac. 8, 2, 42, 74, 124.
Euryclides Lac. 8, 2.
Eurycrates Lac. 7, 204.
Eurycratides Lac. 7, 204.
Eurydame Leontychidis uxor 6, 71.
Eurydemus Maliensis 7, 212.
Euryleon Lac. 5, 46.

- Eurymachi duo Thebani 7, 205
 et 283.
 Euryphon Lac. 8, 131.
 Eurypylus Larisaeus 9, 58.
 Euryathenes Proclis frater 4,
 147. 5, 40. 6, 51 et 52. 7, 204.
 Eurystheus 9, 26 et 27.
 Eurytus Lac. 7, 229.
 Euthynus Ath. 9, 105.
 Eutyctides Ath. 9, 78.
 Euxinus pontus 1, 6 et 72. 4,
 37, 46, 85, 86.
 Exampaeus fons 4, 52 et 81.
 expiatio 1, 35 et 64.
 exsecratio 3, 65.
 fabae 2, 37. 6, 109.
 famos 1, 94. 2, 25. 8, 115. 9, 118.
 feles 2, 66 sq.
 ferruminatio 1, 25.
 fibulae 5, 87.
 flamma e simulacro 6, 82.
 fluvii coluntur 1, 138. 7, 113. 8,
 138. deficiunt 7, 42, 108, 196.
 foedera 1, 74. 3, 8, 39. 4, 70,
 201. 6, 23. 7, 116, 132, 150. 8,
 120, 140. formulae foederis 4,
 201. 8, 143.
 formicae Indicae 3, 102.
 forum Persis nullum 1, 153.
 fossa e Nilo in sinum Arabi-
 cum 2, 158 et 4, 42. per Athon
 7, 22 sq. fossis secta Aegyptus
 2, 108. Babylonia 1, 193.
 funus Aegyptiorum 2, 85 sqq.
 Babyloniorum 1, 198. Persarum
 6, 58 et 7, 117. Scytharum 4,
 71 et 72. Spartanorum 6, 58.
 furiae v. Kumenides.
 Gades 4, 8.
 Gaeson fluv. 9, 97.
 galea 4, 186.
 Galepsus urbs 7, 122.
 Gallaica regio 7, 108.
 gamori Syracusani 7, 155.
 Gandarii pop. 3, 91. 7, 66.
 Garamantes pop. 4, 174 et 183.
 Garaphius fons 9, 25, 49, 56.
 Gauanes Perdiccae frater 3, 137.
 Gebeleizis deus Getarum 4, 94.
 Gela, Geloi 6, 23. 7, 153, 154, 156.
 Geleon Ionis f. 5, 66.
 Gelo 7, 153 sqq.
 Gelonus Herculis f. 4, 10.
 Gelonus, Geloni 4, 108 et 123.
 genealogia Hecataei 2, 143.
 geometria 2, 109.
 Gephyraei 5, 57 et 62.
 Geraestus urbs 8, 7. 9, 105.
 Gergis Persa 7, 82.
 Gergithae Teucris 5, 122. 7, 43.
 Germanii Pernaei 1, 125.
 Gerrhus, Gorrhii 4, 53 et 71.
 Gerrhus fluv. 4, 19, 47, 56.
 Geryones 4, 8.
 Getae 4, 93 sqq.
 Gigonis urbs 7, 129.
 Giligammae Afri 4, 169.
 Gillus Tarentinus 3, 138.
 Gindanes Afri 4, 176.
 Glauco Ath. 9, 75.
 Glaucus Chius 1, 25. Lac. 6, 81.
 Lycius 1, 147.
 Glaucus Chius caprarius B
 21 sq.
 Glisas opp. 9, 43.
 Guomon 2, 109.
 Gaurus Scythia 4, 76.
 Gobryas Persa 3, 70, 73, 78. 4
 132 et 134. 7, 2, 5, 82.
 Gonnus urbs 7, 128 et 173.
 Gordius Midae p. 1, 14, 35, 52
 8, 136.
 Gorgo Leonidae uxor 5, 48 e
 51. 7, 239.
 Gorgonis caput 2, 91.
 Gorgus Cyprius 5, 104 et 111.
 7, 98. 8, 2 et 11.
 Graecia temperie saluberrima

- 3, 106. paupertatis alumna, hospes virtutis 7, 102.
Graeci barbaris sollertiores 1, 60. ab Aegyptiis arma 4, 180. deorum nomina 2, 49. et geometriam 2, 109. acceperunt, a Babylonis gnomonem et XII diei partes 2, 109. a Libyssa vestem et aegidem Minervae 4, 189. a Phoenicibus litteras 5, 58.
Graeci Scythae 4, 17. **Tyritae** 4, 51.
Gratiarum collis in Africa 4, 175.
Grinus Theraeus 4, 150.
grues 2, 22.
Grynea opp. 1, 149.
grypes ap. Arimaspos 2, 116. 4, 13 et 27.
Γυράδας γένος 1, 14.
Gygaea Alexandri soror 5, 21. 8, 136.
Gygaea palus 1, 93.
Gyges rex 1, 8 — 15, 91.
Gyges Myrni p. 3, 122. 5, 121.
gymnopaediae 6, 67.
Gyndes fluv. 1, 189 et 202. 5, 52.
Gyzantes Afri 4, 194.
Haemus mons 4, 49.
Haliacmon fluv. 7, 127.
Halicarnassus, Halicarnassenses 1, 144. 2, 178. 7, 99. 8, 104.
Halienses 7, 137.
Halys fluv. 1, 6, 28, 72, 75. 5, 52. 7, 26.
Hamilcar Carthag. 7, 165.
Hannon Carth. 7, 165.
Harmamithres Persa 7, 88.
Harmatides Thespiensis 8, 227.
Harmocydes Phocensis 9, 17.
Harmodius Athen. 5, 55. 6, 109 et 123.
Harpagus Medus 1, 80, 108, 118, 123, 129, 162, 171, 176.
Harpagus Persa 6, 28 et 30.
Hebae tessera 9, 98.
Hebrus fluv. 4, 90. 7, 59.
Hecataeus rerum scriptor 2, 148. 5, 36 et 125. 6, 137.
Hecatonnesi 1, 151.
Hector 3, 120.
Hegesander Hecataei p. 5, 125. 6, 137.
Hegesicles Lac. rex 1, 65.
Hegesipyla Miltiadis uxor 6, 39.
Hegesistratus Eleus 9, 37. **Samius** 9, 90 et 91. **Sigeensis** 5, 94.
Hegetoridas Cous 9, 76.
Hegias Eleus 9, 33.
Helena 2, 112. 5, 94. 6, 61. 9, 73.
Helice urbs 1, 143.
Heliconius Neptunus 1, 148.
Heliopolis, Heliopolitae 2, 3, 7, 8, 9, 59, 63.
Helisyci s. Volsci 7, 165.
Hellen, Dori p. 1, 56.
Hellenium templum 2, 173.
Helles sepulcrum 7, 58.
Hellespontias ventus 7, 188.
Hellespontii 7, 95.
Hellespontus 4, 38 et 85. 5, 11. 7, 33 sqq. et 54.
Helotae 6, 58, 75, 80, 81. 7, 229. 9, 10, 11, 28, 80.
Hephaestianses 6, 140.
Heraclea in Sicilia 5, 42.
Heracidae 1, 7, 13, 91. 5, 43. 9, 26.
Heraclides Car 5, 121. **Cymaeus** 1, 158 et 5, 37.
Heracum opp. 4, 90.
Hercules 1, 7. 2, 42 — 45, 83, 112, 145. 4, 8, 10, 59, 82. 6, 108 et 116. 7, 176, 193, 198, 204. 8, 131. **Herculis columnae** 2, 33. 4, 8, 42, 43, 181, 185.
Hermes sinus H. 2.
Hermion Lasi p. 7, 6.

- Hermione, Hermionenses 3, 59.
 8, 43 et 73. 9, 23.
 Hermippus Atarnita 6, 4.
 Hermolycus Athen. 9, 105.
 Hermophantus Milesius 5, 99.
 Hermotimus Pedasensis 8, 104
 sqq.
 Hermotybes 2, 164—168. 9, 42.
 Hermus fluv. 1, 55 et 80. 5, 101.
 H. 9.
 Herodotus Cabiris initiatus 2,
 51. res divinas verecunde at-
 tingit 2, 3, 46, 65, 171. oracu-
 lis fidem habet 8, 77. quae tra-
 duntur tradit 7, 152. digres-
 siones affectat 4, 30. aetas eius
 2, 13, 53, 145. bellum Pelo-
 ponnesiacum vidit 7, 137. 9, 73.
 Herodotus Ionum legatus 8, 132.
 heroes Aegyptiis ignoti 2, 50.
 Herophantus Parienus 4, 138.
 Herpys Thebanus 9, 38.
 Hesiodus 2, 53. 4, 32.
 Hexapolis antea Pentapolis 1,
 144.
 Hiero Gelonis frater 7, 156.
 Hieronymus Andrius 9, 33.
 Himera urbs 6, 24. 7, 165.
 hippagogae naves 6, 48. 7, 97.
 Hipparchus Pisistrati f. 5, 55
 et 56. 6, 123. 7, 6.
 Hippias Pisistrati f. 1, 61. 5, 91,
 93, 96. 6, 107.
 hippobotae Chalcidenses 5, 77.
 Hippeclides Ath. 6, 123 et 130.
 Hippoclus Lampsacenus 4, 128.
 Hippocoon Scae p. 5, 60.
 Hippocrates Gelae tyrannus 6,
 23. 7, 154 et 155.
 Hippocrates Megacis f. 6, 131.
 Hippocrates Pisistrati p. 1, 59.
 5, 65.
 Hippocrates Sybarita 6, 127.
 Hippocratides Lac. 8, 131.
 Hippolai promont. 4, 53.
 Hippolochus Glauco p. 1, 147.
 Hippomachus Leucadius 9, 38.
 Hipponicus Calliae p. 7, 151.
 eiusdem f. 6, 121.
 hippopotamus 2, 71.
 hircus 2, 46. 3, 112. 4, 187.
 Histiaeus, Histiaeotis Eubeae
 7, 175 et 8, 24.
 Histiaeotis Thessaliae 1, 56.
 Histiaeus Milesius 4, 137 sqq.
 5, 11, 23, 30, 105. 6, 1, 26—30.
 Histiaeus Samius 8, 85.
 Histiaeus Termerensis 5, 31.
 7, 98.
 Homerus 2, 23, 53, 116, 117. 4,
 29 et 32. 5, 67. 7, 161. Praeto-
 rea v. vitam Hom.
 Hoples Ionis f. 5, 66.
 hordei folia quattuor digitos
 lata 1, 193.
 humanae vitae anni 1, 32. 2, 22,
 23.
 Hyacinthia 9, 6 et 11.
 hyacinae 4, 192.
 Hyampeus Parnassi vertex 8, 39.
 Hyempolis urbs 8, 28 et 33.
 Hyatae tribus Sicyonia 5, 68.
 Hybla urbs 7, 155.
 Hydarnes Persa 8, 70. 6, 123.
 7, 135. Hydarnis f. 7, 83 et 211.
 Sicamnis p. 7, 65.
 Hydreia ins. 3, 59.
 Hyela a. Volia 1, 167.
 Hygennae opp. 3, 90.
 Hylaea trans Borythenem 4,
 18, 54, 55, 76.
 Hylenses tribus Sicyonia 5, 68.
 Hyllus fluv. 1, 80.
 Hyllus Herculis f. 6, 52. 7, 204.
 8, 131. 9, 26.
 Hymeas Darii gener 5, 116 et 122.
 Hymettus mons 6, 137.
 hymni Homeri H. 9. Olenis 4, 25.

- Hypachaesi Cilices 7, 91.
 Hypaeyris fluv. 4, 47 et 55.
 Hypanis fluv. 4, 17, 18, 47, 52.
 Hyperanthes Darii f. 7, 224.
 Hyperborei 4, 13, 32—36.
 Hypernotii 4, 36.
 Hyperoche Hyperborea 4, 33—35.
 Hyrcanii 3, 117. 7, 62.
 Hyrgis fluv. 4, 57.
 Hyria urbs 7, 170.
 Hyroades Mardus 1, 84.
 Hysiae urbs 6, 108. 9, 15 et 25.
 Atticae pagus 5, 74.
 Hystanes Persa 7, 77.
 Hystaspes Darii p. 1, 209. 3, 70. 5, 83. 7, 224. Darii f. 7, 64.
 hystrices 4, 192.
 Iacchus mysticus 3, 65.
 Iadmon Samius 2, 134.
 Ialysus urbs 1, 144.
 Iamidae 5, 44. 9, 33.
 Iapygia 3, 138. 4, 99. Iapyges 7, 170.
 Iardanus Lydus 1, 7.
 Iason 4, 179. 7, 193.
 Iatragoras Ion 5, 37.
 Ibanolis Mylassensis 5, 37 et 122.
 Iberi, Iberia 1, 163. 7, 165.
 ibis 2, 65 et 75.
 Icarium pelagus 6, 95.
 Ichnae opp. 7, 123.
 ichneumones 2, 67.
 Ichthyophagi 2, 19, 20, 23.
 Ida mons 1, 151. 7, 42.
 Idanthysus Scythae 4, 76, 120, 127.
 Idrias regio 5, 118.
 Ienysus opp. 3, 5.
 ignis Aegyptiis bellua, Persis deus 3, 16. infamia notato a Lacedaemoniis non praebetur 7, 231.
 Ilia non cremant Aeoles H. 37.
- Iliad minor Homeri H. 16.
 Ilissus fluv. 7, 189.
 Ilium 1, 5. 2, 10 et 118. Iliaca terra 5, 94 et 122. 7, 41.
 Illyrii 1, 196. 4, 49. 9, 43.
 Imbrus ins. 5, 26. 6, 41.
 immortales Getae 4, 93 sq. Persae 7, 31, 83, 211.
 immortalitas animae 2, 123.
 Inarus Afer 3, 12 et 15. 7, 7.
 India, Indi 3, 38, 99 sqq. 4, 40 et 44. 5, 3. 7, 65.
 Indici canes 1, 192 et 7, 187. equi 3, 106.
 Indus fluv. 4, 44.
 Ino Athamantis uxor 7, 197.
 institor Darius 3, 89. institores primi Lydi 1, 94.
 Intaphernes Persa 3, 70, 78, 118, 119. eius uxor 3, 119.
 intercalaris mensis 1, 82. 2, 4.
 interpretes Aegyptiorum 2, 154.
 Scytharum 4, 24. Ichthyophagi 3, 19.
 Inycus opp. 6, 23 et 24.
 Io Inachi f. 1, 1 et 5. 2, 41.
 Iolcus opp. 5, 94.
 Ion Xuthi f. 7, 94. 8, 44.
 Iones, Ionia 1, 6, 28, 56, 76, 141—148, 169. 2, 154. 3, 90. 4, 98 et 133. 5, 28 sqq. 6, 8, 31, 42. 7, 94. 8, 22 et 90. 9, 90 et 104.
 Ionum lingua et terra 1, 142.
 Ionicae litterae 5, 59.
 Ionius sinus 6, 127.
 Ios insula ubi Homerus mortuus H. 34. 36.
 Iphiclus Protesilai p. 9, 116.
 Iphigenia apud Tauros 4, 103.
 Ipmi in Pelio monte 7, 188.
 Irasa in Africa 4, 158.
 irenes Spartanorum 9, 85.
 Is urbs et fluv. Babyloniae 1, 179.

- Isagoras Ath. 5, 66, 69 — 73.
 Ischenous Aegineta 7, 181. 8, 92.
 Isis 2, 40, 41, 59, 61, 156. 4, 186.
 Ismaris lacus 7, 109.
 Ismenias Boeotus H. 2.
 Ismenius Apollo 1, 52. 5, 59. 8, 134.
 Issedones pop. 1, 201. 4, 13, 15, 26, 27.
 Ister fluv. 2, 33. 4, 47 — 50.
 Isthmus Chersonesi 6, 36. Cnidius 1, 174. Corinthiacus 8, 40. 9, 7 et 10.
 Istria Milesiorum colonia 2, 33.
 Istriana 4, 78.
 Italiotae 4, 15.
 Itanus urbs 4, 151.
 iter diurnum stadiorum CC 4, 101. CL 5, 53. iter d. et nocturnum navigio confectum 4, 86.
 Ithaca ins. H. 7.
 Ithagenes Critonis f. H. 1.
 Ithamates Persa 7, 67.
 Ithamitres Persa 8, 180. 9, 102.
 Ithomus mons 9, 35.
 iudices regii apud Persas 8, 14 et 31. 5, 25. 7, 94.
 Iuno 2, 50. Argiva 1, 31, 81, 82. Plataeensis 9, 52 et 61. Samia 2, 182.
 Iuppiter 1, 89 et 121. 7, 40. 8, 115. *Ἰουπατορ* 5, 46. Ammon 1, 182. 2, 29, 42, 54 sqq., 83. 8, 25. Belus 1, 181 sqq. 8, 158. Carus 1, 171. 5, 66. Dodonaeus 2, 55 sqq. *Διωνεύσιος* 3, 142. *Ἑλλήσιος* 9, 7. *Ἰωνεύσιος* 1, 44. *Ἰσμενεύσιος* 6, 68. *Ἰταλῆσιος* 1, 44.
 Lacedaemon 6, 56. Laphystius 7, 197. Lycasus 4, 203. Olympius 2, 7. 9, 81. *Ὀλύμπιος* 6, 56. Papaeus 4, 59. *παπαεύσιος* 8, 119. Thesprotius 2, 56. *Ἰσπρῶσιος* H. 17.
 iurare per Bacchum 2, 7. per Graeciae praesides deos 5, 92. 6, 68. 9, 90. per Mercurium 5, 7. per regios deos apud Persas 3, 65. 4, 68. 5, 106. per solem 1, 212. per viros inatos 4, 172. per Stygem 6, 74.
 Iyrcae Scythae 4, 22.
 Labda Amphionis f. 5, 92.
 Labdacus Laii p. 5, 59.
 Labranda urbs 5, 119.
 Labynetis Babylonius 1, 188.
 Labyrinthus 2, 148.
 Lacedaemoniorum leges et instituta 1, 65. 6, 59. 7, 102. 9, 7. equites 8, 124. irenes 9, 85. regum honores et munera 6, 56 sqq. senatores 6, 57.
 Lacmon mons 9, 93.
 Lacrines Lac. 1, 152.
 Lada ins. 6, 7.
 ladanum 3, 112.
 Ladice uxor Amasidis 2, 181.
 Laii Erinyes 4, 149. genus 5, 59. oracula 5, 43.
λαμναθηροειν 8, 98.
 Lampito uxor Archidami 6, 71.
 Lampon Aegineta 9, 78. Ath. 9, 21. Samius 9, 90.
 Lamponium opp. 5, 26.
 Lampsacus, Lampsaceni 5, 117. 6, 37 et 38.
 lana arborea 3, 106. 7, 65.
 Laodamas Aegineta 4, 152.
 Laodamas Eteoclis f. 5, 61.
 Laodamas Phocaeensis 4, 138.
 Laodice Hyperborea 4, 33 et 35.
 Laphanes Axen 6, 127.
 laquei in pugna 7, 85.
 Lasonii 8, 90. 7, 77.
 Lasus Hermionensis 7, 6.
 Latona 2, 155 et 156.
 Laurius mons 1, 144.
 Laus opp. 6, 21.
 Leager Ath. 9, 75.

- Learchus Cyren. 4, 160.
 Lebadia opp. 8, 134.
 Lebaea opp. 8, 137.
 Lebedus opp. 1, 142.
 Lectus promont. 9, 114.
 Leipsydrium vid. Lips.
 λεῖψιδρον 7, 197.
 Lemnus, Lemnii 4, 145. 5, 26.
 6, 138 et 140. 8, 73.
 leones in Europa 7, 125 et 126.
 Leo Laced. rex 1, 65. 7, 204.
 Troezenius 7, 180.
 Leobotes Lac. rex 1, 65. 7, 204.
 Leocodes Argivus 6, 127.
 Leonidas 5, 41. 7, 204—206,
 219 sqq. 8, 114.
 Leontiades Thebanus 7, 205 et
 233.
 Leontini 7, 154.
 Leoprepes Lac. 6, 85.
 Leoprepes Simonidis p. 7, 228.
 Leotychides vid. Leut.
 λευτιχίδης piscium genus 2, 72.
 Lepreum, Leproatas 4, 148. 9, 28.
 leprosi 1, 133.
 lepus ex equa natus 7, 57. le-
 poris fecunditas 3, 103.
 Leroc ins. 5, 125.
 Lesbos, Lesbii 1, 151 et 160.
 2, 29. 6, 31. H. 38.
 Leucadii 8, 45 et 47. 9, 23.
 Leucas H. 6. 7.
 Leuce Acte 7, 25.
 Leucon opp. 4, 160.
 Leutychides Anaxilai f. 8, 131.
 Menaris f. 6, 65, 73, 85. 8, 131.
 9, 90—92, 96, 98.
 Libya 2, 16, 17, 32, 158. 4, 42,
 45, 181.
 Libycus mons 2, 8.
 Libyes 2, 50 et 161. 3, 13 et 91.
 4, 159, 168 sqq., 186 sqq. 7, 71,
 86, 165, 184.
 Liches Lac. 1, 67 et 68.
 Lida mons 1, 175.
 Ligures 5, 9. 7, 165.
 Ligyes 7, 72.
 lilia 2, 92.
 Limeneum 1, 18.
 Lindus urbs 1, 144. 2, 182. 7, 153.
 linum Colchicum 2, 105.
 Linus 2, 79.
 Lipaxus opp. 7, 123.
 Lipoxais Scythia 4, 5.
 Lipsydrium opp. 5, 62.
 Lisae opp. 7, 123.
 Lissus fluv. 7, 108 et 109.
 litterae a Phoenicibus inventae
 5, 58. Assyriacae 4, 87.
 Locri 7, 132. Epixephyrii 6, 28.
 Opuntii 7, 203. 8, 1. Ozolae
 8, 32.
 lotos 2, 92 et 96. 4, 177.
 Lotophagi pop. 4, 177.
 Lucina 4, 35 cf. 34.
 luctus Aegyptiorum 2, 85. La-
 cedaemoniorum 6, 58. Persa-
 rum 9, 24.
 ludus tesserarum et talorum 1,
 94. ludi gymnici in Aegypto
 2, 91. Olympici 7, 206. 8, 26.
 luna Persarum praeses 7, 37.
 sacris colitur 1, 131. 4, 133.
 observatur a Lacedaemoniis 5,
 106.
 lupi sunt Neuri 4, 105. luperum
 sepultura, 2, 67.
 lutrae 2, 72. 4, 109.
 Lycaretus Samius 3, 143. 5, 27.
 Lycia, Lycii 1, 28, 173, 176. 3,
 90. 7, 92. Lycii arcus 7, 77. Ly-
 cia venabula 7, 76.
 Lycidas Ath. 9, 5.
 Lycomedas Ath. 8, 11.
 Lycopas 3, 55.
 Lycophron Corinthius 3, 50 sqq.
 Lycurgus Arcas 6, 127. Ath. 1,
 59. Lac. 1, 65 et 66.

- Lycus fluv. Phrygiae 7, 30. Scythiae 4, 123.
 Lycus Ath. 1, 173. 7, 92. Scythia 4, 76.
 Lydian fluv. 7, 127.
 Lydia, Lydi 1, 7, 28, 35, 54, 74, 79, 80, 93, 94, 103, 154, 171. 3, 90. 5, 49 et 101. 7, 74.
 Lydus Atyis f. 1, 7 et 171. 7, 74.
 Lygdamis Halicarnassensis 7, 99. Naxius 1, 61 et 64.
 Lynceus Chemitia 2, 91.
 Lysagoras Milesius 5, 30. Parus 6, 133.
 Lysanias Eretriensis 6, 127.
 Lysimachus Ath. 8, 79 et 95.
 Lysistratus Ath. 8, 96.
 Maeae Afri 4, 175. 5, 42.
 Macedni pop. 1, 56. 8, 43.
 Macedonia 7, 127. Macedones 5, 22. 6, 44. 8, 137—140.
 Machlyes Afri 4, 178.
 Macistius s. Masistius 9, 20.
 Macistus opp. 4, 148.
 Macrobius Aethiopes 3, 17.
 Macrones 2, 104. 3, 94. 7, 78.
 Mactorium opp. 7, 153.
 Madyes Scythia 1, 103.
 Madytus urbs 7, 33. 9, 120.
 Maeander fl. 2, 29. 3, 122. 5, 118. 7, 26. Maeandri campus 1, 18 et 161. 2, 10.
 Maeandrius Samius 3, 123 et 142 sqq. 5, 27.
 Maeones Cabelenses 7, 77. Lydi 1, 7. 7, 74.
 Macotis 4, 123.
 Macotis palus 1, 104. 4, 2, 57, 101, 120. mater Ponti 4, 86. *μακωτις Μακωτις* Tanais 4, 45.
 Magdulus opp. 2, 159.
 Magi 1, 101, 107, 120, 128, 132, 140. 7, 19, 37, 43, 113, 191. *μαγοπορία* 3, 79.
 Magnesia Maced. 7, 175, 183, 193. ad Maeandrum 1, 161. 3, 122. H. 1.
 Magnetes in Asia 3, 90. in Europa 7, 132.
 Malea promont. 1, 82. 4, 172.
 Malena opp. 6, 29.
 Males Aetolus 6, 127.
 Maliaca, Malienses 7, 132, 196, 198. 8, 31. Maliacensis 4, 33.
 Mandane Cyri mater 1, 107.
 Mandrocles Samius 4, 87 et 88.
 Maneros Linus 1, 79.
 Manes Lydus 1, 94. 4, 45.
 Mantinea, Mantinenses 4, 161. 7, 202. 9, 77.
 Mantyas Paeon 5, 12.
 Mapei Tyrius 7, 98.
 Maraphii Persae 1, 125. 4, 167.
 Marathon 1, 62. 6, 107 et 111.
 Mardi pop. 1, 84 et 125.
 Mardonius 6, 43—45 et 94. 7, 5 et 82. 8, 100, 113, 133. 9, 1—4, 12—15, 38, 49, 59, 63.
 Mardontes Persae 7, 80. 8, 130. 9, 102.
 maris imperium 3, 122. mari taurus immolatus 6, 76.
 Narea urbs 2, 18 et 30.
 Mares pop. 3, 94. 7, 79.
 Mariandyni pop. 1, 28. 3, 90. 7, 72.
 Maris fluv. 4, 49.
 Maron Lac. 7, 227.
 Maronea urbs 7, 109.
 Mars 2, 63, 64, 83. 4, 59—62. 7, 76.
 Marsyas fluv. 5, 119.
 Marsyas Silenus 7, 26.
 Mascames Persae 7, 105 et 106.
 Masistes Xerxis frater 7, 82. 9, 107 et 113.
 Masistius Persae 9, 20 et 24. Siromitras f. 7, 79.

- Maspli Persae 1, 125.
 Massages Libya 7, 71.
 Massagetae 1, 201, 212—216.
 4, 11 et 172.
 Matiani montes 1, 189 et 202.
 pop. 1, 72. 3, 94. 5, 49 et 52.
 7, 72.
 mater decorum 4, 76. Diadyme-
 na 1, 80. Hypanis 4, 52. Ponti
 4, 86.
 Mausolus Car 5, 118.
 Maxyes Afri 4, 191.
 Nazares Medus 1, 156 et 161.
 Necistes Adrastii frater 5, 67.
 Mecyberna urbs 7, 122.
 Medea 1, 2, 7, 62.
 Media, Medi 1, 72 sqq., 95 sqq.,
 110, 130. 4, 37 et 40. 6, 112. 7,
 62 et 210. *Medic* 1, 91.
 medici Aegyptii 2, 84. 3, 1 et
 129 sqq. medicamenta Graeca
 leniora 3, 130.
 medimnus Atticus 1, 192.
 Megabates Persa 5, 32.
 Megabazus Persa 7, 97.
 Megabyzus Persa 3, 70 et 81. 4,
 143 et 144. 5, 1, 13, 14. alius
 3, 160. 7, 82.
 Megacles Athen. I. 1, 59—64.
 6, 125. II. 6, 127 sqq. III. 6, 131.
 Megacreon Abderita 7, 120.
 Megadostes Persa 7, 105.
 Megapanus 7, 62.
 Megara, Megarica terra, Mega-
 renses 1, 59. 9, 14 et 21.
 Megarenses Sicil. 7, 156.
 Megasidras Persa 7, 72.
 Megistias haruspex 7, 219, 221,
 228.
 mel e palma 1, 193. e myrica 7,
 31. mellis magna copia apud
 Gyzautes 4, 194.
 Melampus Amythaonis f. 2, 49.
 2, 34.
 Melampyrgus lapis 7, 216.
 Melanchlaeni pop. 4, 20, 102, 107.
 Melanippus Astaci f. 5, 67.
 Melanopus Ithagenis f. H. 1.
 Melanthius Ath. 5, 97.
 Melanthus Codri p. 1, 147. 3, 65.
 Melas fluv. Thessaliae 7, 198.
 Thraciae 7, 58.
 Melas sinus 6, 41.
 Meles fluv. H. 3.
 Meles Sardinianus 1, 84.
 Molesigenes Homerus H. 3 sqq.
 Meliboea urbs 7, 188.
 Melii 8, 46 et 48.
 Melissa Periantri uxor 3, 50.
 5, 92.
 Membliarus Cadmi socius 4,
 147.
 Memnonia 5, 53 et 54. 7, 151.
 Memphis urbs 2, 3, 10, 99.
 Menares Leutychidis p. 6, 65 et
 71. 8, 131.
 Menda opp. 7, 123.
 Mendes Pan ap. Aegypt. 2, 42
 et 46.
 Mendesium Nili ostium 2, 17.
 Mendesia praefectura 2, 42, 46,
 166. Mendesium 2, 42 et 46.
 Menelaus 2, 119.
 Menolaius portius 4, 169.
 Menes Aegypt. 2, 4 et 99.
 Menestheus Ath. H. 28.
 Menius Lac. 6, 71.
 mensa solis 3, 18 et 23.
 mensis intercalaris 1, 32. 2, 4.
 Mentis H. 6. 7. 26.
 Mentor Ithacens. H. 7. 26.
 Merbalus Aradius 7, 98.
 Mercurius 2, 51 et 138. apud
 Thraces 5, 7.
 meretrices Naucraticae 2, 135.
 nobiles ib.
 Mermnadae 1, 7 et 14.
 Merod urbs 2, 29.

- Mesambria opp. 4, 93. 6, 33. 7, 108.
 Messana olim Zancle opp. 7, 164.
 Messapii pop. 7, 170.
 Messenii 9, 35 et 64.
 Metapontini 4, 15.
 Methymna opp. 1, 151.
 Metiochus Ath. 6, 41.
 Metrodorus Proconnesius 4, 128.
 Micythus Anaxilae servus 7, 170.
 Midas Phryx 1, 14 et 35. Midas horti 8, 138. H. 11.
 Miletus, Milesii 1, 14—22, 142, 169. 2, 33. 3, 28, 36, 120. 6, 5 sqq. 9, 67.
 Milo Crotoniata 3, 137.
 Miltiades Cypseli f. 6, 34—38 et 103.
 Miltiades Miltiadis f. 4, 137. 6, 39, 109, 132, 137.
 Milyas in Asia, Milyae 1, 173. 3, 90. 7, 77.
 Mimas mons H. 17.
 minae duae pretium captivi 5, 78. 6, 79.
 Minerva Tritonidis f. 4, 180. cum Neptuno contendit 8, 65.
 Alea 1, 66. 9, 70. Assesia 1, 19 et 22. Crastia 5, 45. Cyrenaica 2, 182. Ilias 7, 43. Lindia 2, 182. Pallenis 1, 62. Pedasensis 1, 175. 8, 104. Polias 5, 82. Poliuchos 1, 160. Pronaea 1, 92. 8, 37 et 39. Saitica 2, 175. Sciras 8, 94. Sigea 5, 95. apud Ausenses 4, 180. apud Numidas 4, 189.
 Minoa Scliauntiorum colonia 5, 46.
 Minos Cret. 1, 173. 3, 122. 7, 169 et 170.
 Minyae 4, 145 et 146.
 Mitra Venus 1, 131.
 Mitradates Medus 1, 110 et 111.
 Mitrobates Persa 2, 120, 126, 127.
 Mitylene, Mitylennaei 2, 178. 5, 94.
 Maesarchus Samius 4, 95.
 Mnesiphilus Ath. 3, 57.
 Moeris Aegypt. 2, 13 et 101. Moeridis lacus 2, 4, 69, 148 sq.
 Moloeis fluv. 9, 57.
 Molossi 1, 146. 6, 127.
 Molpagoras Milesius 5, 30.
 Momemphis 2, 162.
 monarchiae commoda et incommoda 3, 80 et 82.
 monolitha 2, 155 et 175.
 Mophi mons 2, 28.
 morbus femineus 1, 105. sacer 3, 33. morborum praecipua causa 2, 77.
 mortuos comedunt Indi 3, 38. et Issedones 4, 26. terra condunt Getae 5, 4 et Scythae 4, 73. melle Babylonii 1, 198. sedentes sepeliant Nananones 4, 190. mortuorum simulacra in conviviis Aegyptiorum 2, 78.
 Mosehi pop. 3, 94. 7, 78.
 Mosynoeci 3, 94. 7, 78.
 mula parit 3, 153. 7, 57.
 muli in Elide nulli 4, 30. Seythis horrendi 4, 129.
 Munychia 8, 76.
 mures bipedes 4, 192. mures auxilio veniunt Sethoni 2, 141.
 Murichides Hellespontius 9, 4.
 muri lignei 4, 108 et 123. 7, 143 et 143. 8, 51. 9, 65 et 70.
 Musaeus 7, 6. 8, 96. 9, 43.
 musici Argivi 3, 131.
 mustelae Libycae 4, 192.
 Mycale promont. 1, 148. 6, 16. 7, 80. 9, 90, 96, 98, 104, 107.
 Mycenaei 7, 202. 9, 27.
 Mycerianus 2, 129—134.
 Myci pop. 3, 93. 7, 68.

- Myconus ins. 6, 118.
 Mycephoritana praefectura 2, 165.
 Myglonia 7, 123 cf. 127.
 Mylasa, Mylasenses 5, 171. 5, 37 et 121.
 Mylitta Venus 1, 131 et 199.
 Myndus avis 5, 33.
 Myrcus opp. 5, 11, 23, 124.
 Myriodicticus sinus 4, 38.
 Myrina opp. 1, 149, Myrinaei 6, 140.
 Myrmex acopulus 7, 163.
 Myren Sicionius 6, 186.
 myrrha 7, 181.
 Myrsilus Candaulis 1, 7.
 Myrsus Candaulis p. 1, 7. Gygis f. 3, 122. 5, 121.
 Mys Europaeus 8, 133 — 135.
 Mysia, Mysi 1, 28, 160, 171. 3, 90. 5, 122. 7, 20, 42, 74.
 mysteria Aegyptiorum 2, 171.
 Calbironum 2, 51 et 3, 37. Eleusinia 8, 65.
 Mytilene opp. 1, 169. 2, 178. 5, 94.
 Myus, Myusii 1, 142. 5, 38. 6, 8.
 Naperis fluv. 4, 48.
 Nasaones pop. 2, 32. 4, 172 et 190.
 Nathy. f. 2, 165.
 naucrati 5, 71.
 Naucratis 2, 97, 178, 179. Naucraticae meretrices 2, 135.
 Nauplius ager 6, 76.
 Naxatrophus Megarensis 3, 60.
 Naxos, Naxii 1, 64. 5, 28 et 30. 7, 154. 8, 49.
 Neapolis Aegypti 2, 91. Pallenae 7, 123.
 Neos, Psammitichi p. 2, 152.
 Psammitichi f. 2, 156 et 159. 4, 42.
 vixovavrov 5, 92.
 Neleus Codri f. 9, 97. Nelidae 5, 65.
 Neocles Themistoelis p. 7, 172.
 Neon opp. 8, 32 et 33.
 Nior uxor 1, 149. H. 9, 10.
 Neptunus 2, 50. 4, 188. 7, 129 et 192. 8, 55, 123, 129. Heliconius 1, 149. Thamiasadas ap. Scythas 4, 59.
 Nereides 7, 191.
 Nestor 5, 65.
 Nestus fluv. 7, 109 et 126.
 Neuri Scythae 4, 17, 51, 105.
 Nicander Lac. rex 8, 131.
 Nicandra Dodonaea 2, 55.
 Nicodromus Aegineta 6, 88.
 Nicolaus Lac. 7, 137.
 Nilus fluv. 2, 19 — 34. 4, 45, 50, 53.
 Ninus urbs 1, 103, 106, 185, 193. 2, 150. Ninia porta 3, 155.
 Nipsaei Thraces 4, 93.
 Nisaea opp. 1, 59.
 Nisaei equi, Nisaeus campus 3, 106. 7, 40.
 Nisyrii 7, 99.
 Nitetis Apriae f. 3, 1.
 Nitocris Aegyptia 2, 100. Babylonica 1, 185 et 187.
 nitrum 2, 86.
 Noës fluv. 4, 49.
 Nomades Libyes 4, 137. Sagaritii 7, 85. Scythae 1, 15.
 Nonacris opp. 6, 74.
 Nothion Eretriensis 6, 100.
 Notium opp. 1, 149.
 Novem-fontes 6, 137.
 Novem-viae 7, 114.
 Nudium opp. 4, 148.
 nummi primum a Lydis cusi 1, 94. nummi e plumbo 3, 56.
 Nymphodorus Abderita 7, 137.
 Nysa opp. 2, 146. 3, 97.
 Oarizus Messagis p. 7, 71.

- Oarus fluv.* 4, 128.
Oasis opp. 3, 26.
Obelisci 2, 111 et 170.
Oceanus 2, 23. 4, 8 et 36.
Octamasades Scythia 4, 80.
Ocytus Corinthius 8, 5 et 59.
Odometri pop. 5, 16. 7, 112.
Odrysae pop. 4, 92.
Oea locus Aeginae 5, 83.
Oebares Persa 3, 85. *alius* 6, 33.
Oedipus Laii f. 4, 149. 5, 60.
Oenoë pagus 5, 74.
Oenone Aegina 8, 46.
Oenotria 1, 167.
Oenussae ins. 1, 165.
Oeobazi Persae tres 4, 84. 7, 68. 9, 115 et 119.
Oeolycus 1, 149.
oeor, oeorpata 4, 110.
Oëroë ins. 9, 51.
Oetaei montes 7, 217.
Oetosyrus Apollo 4, 59.
Olbiopolitae 4, 18.
oleae Athenis propriae 5, 83.
olea cremata revirescit 8, 55.
oleaginea Olympiorum corona 8, 26.
Olen Lycius 4, 85.
Olenus opp. 1, 145.
Oliatus Mylasensis 5, 37.
Olophyxus opp. 7, 22.
Olorus Thrax 6, 39 et 41.
Olympia 2, 160. 5, 22. 8, 26.
Olympias 7, 206.
Olympiodorus Ath. 9, 21.
Olympiceni 7, 74.
Olympus Mysiae mons 1, 36 et 43. *Thessaliae* 1, 56. 7, 128, 129, 172.
Olynthus opp. 7, 122. 8, 127.
Omyretis filia H. 1.
Oncatae tribus Sicyonia 5, 68.
Onesilus Cyprius 5, 104—114.
Onetas Carystius 7, 214.
Onochonus fluv. 7, 129 et 196.
Onomacritus Ath. 7, 6.
Onomastus Eleus 6, 127.
Onuphitana praefectura 2, 166.
Ophryneum opp. 7, 43.
Opis Hyperborea 4, 35.
Opis opp. 1, 189.
Opoea Scylae uxor 4, 78.
Opuntii 7, 203.
oraculum Abis 8, 23. *Ammonis* 1, 46. 2, 18 et 55. *Amphiarai* 1, 46. 8, 134. *Apollonis Iamonii* 1, 52. *Ptois* 8, 135. *Bacchi* 7, 111. *Branchidarum* 1, 46, 92, 157. 2, 159. 5, 36. *Delphicum* 1, 46. 5, 63. 6, 66. *Bidympis* 6, 19. *Dianae* 2, 83. *Dodonaeum* 1, 46. 2, 52 et 34. *Herculia* 2, 83. *Latonae* 2, 153. *Martis* 2, 83. 7, 76. *Minervae* 2, 83. *Pataris* 1, 182. *Thobis Aegyptiis* 2, 56. *Trophonii* 1, 56. 8, 134.
Orbelus mons 5, 16.
Orchomenii Arcades 9, 28. *Minyae* 1, 146. *Boeotii* 8, 24.
Ordessus fluv. 4, 48.
Orentes 1, 67 sq.
Oresteum 9, 11.
Orgeus Thasius 7, 118.
orgia Ceteris 5, 61.
orgyia mēbura 2, 5 et 149.
Orieus portus 9, 93.
Oricus Scythia 4, 78.
Orithyia 7, 189.
Orneatae pop. 8, 73.
Oroetes Persa 3, 120 et 121.
Oromedon Cilix 7, 98.
Oropus opp. 6, 100.
orosangae 3, 154. 5, 11. 6, 29. 8, 85.
Orphica instituta 2, 81.
Orsiphantus Lac. 7, 237.

- Ὀρθόκορυμβαντες* 1, 24.
Orthocorybantes pop. 3, 92.
Orus Apollo 2, 144.
oryes 4, 192.
Osiris v. Bacchus.
Ossa mons 1, 56. 7, 128 et 129.
ostracismus 8, 79.
Otanes Pharnaspis f. 3, 67 sqq.
 80, 83, 141 sqq. *Xerxis socer*
 7, 49 et 61.
Otanes Sisamnis f. 5, 25 sqq.
 116, 123.
Otaspes Artachaei f. 7, 63.
Othryades Lac. 1, 82.
Othrya mons 7, 129.
oves Arabicas 3, 113. *soli sacrae* 9, 93.
Ozolae Locri 8, 52.
Pactolus fluv. 5, 101.
Pactya opp. 6, 36.
Pactyes Lydus 1, 153, 154, 157
 — 160.
Pactyes, Pactyca 3, 93 et 102.
 4, 44. 7, 67 et 85.
Padaei Indi 3, 99.
Paeoniensis pagus 1, 60.
Paeonia, Poenones 5, 1, 13, 98.
 7, 118, 124, 185.
Paeoplae 5, 15 et 113.
Paesus opp. 5, 117.
Paeti. Thracen 7, 110.
Paeum opp. 6, 127.
Paganae opp. 7, 198.
Palaestina, Syri Palaestini 1,
 105. 2, 104 et 106. 3, 5. 7, 89.
Palepses Cephallenes 9, 28.
Pallena. olim Phlegra 7, 123.
 8, 128.
palmæ 4, 172 et 182. 7, 69. *pal-*
meum vinum 1, 194.
Pamphus fluv. 7, 129.
Pammon Scyrius 7, 183.
Pamphyli 1, 28. 3, 90. 7, 91.
Pamphyli Sicyonii 5, 68.
Pan 2, 48, 148, 146. 6, 108.
Panathenaea 5, 56.
Panaetius Tenius 8, 82.
Pandion 1, 173.
panis e loto 2, 92. *e palmas fru-*
ctu 1, 193. *e zea* 2, 77.
Pangaeus mons 5, 16. 7, 112.
Panionia 1, 148.
Panionium 1, 143 et 148. 6, 7.
Panionius Chius 8, 105.
Panites Messenius 6, 52.
Panopenses 8, 34 et 35.
Panormus portus Milesiorum
 1, 157.
Pantagnotus Polycratis frater
 3, 89.
Pantaleon Croesi frater 1, 92.
Pantares Gelous 7, 154.
pantherae 4, 192.
Panthialaci Persae 1, 125.
Panticapes fluv. 4, 18, 47, 54.
Pentimathi pop. 3, 92.
Pantites Lac. 7, 232.
Papaens Iuppiter 4, 59.
Paphlagones 1, 6, 28, 72. 3, 90.
 7, 72.
papraes pisces 5, 16.
Papremis opp. 2, 59, 63, 71. 3,
 12. *Papremitana praefectura*
 2, 165.
Paraebates Lac. 5, 46.
Paralatae Scythae 4, 6.
Parapotamii pop. 3, 38.
parasanga 2, 6. 5, 53. 6, 42.
Paretaceni Medi 1, 101.
Paricanii Medi 3, 92. 7, 86. *alii*
 3, 94.
Paris v. Alexander.
Parium opp. 5, 117.
Parmys Cyri neptis 3, 88. 7, 78.
Parnassus mons 8, 27 et 32.
Paropseatae 4, 148. 8, 73.
Parthenius fluv. 2, 104.
Parthenius mons 6, 105.

- Parthi pop. 3, 93 et 117. 7, 66.
 Parus, Paril 5, 28 et 31. 6, 133
 et 135. 8, 67 et 112.
 Pasargadae 1, 125. 4, 167.
 Pasicles Philisti p. 9, 97.
 Pataici dii 3, 37.
 Pataicus Aenesidemi p. 7, 154.
 Patara opp. 1, 182.
 Patarbemis Aegyptius 2, 162.
 Patiramphes Persa 7, 40.
 Patizeithes magus 3, 61 sqq.
 Patreases 1, 145.
 Patumus opp. 2, 158.
 Pausanias Cleombroti f. 4, 81.
 5, 32. 8, 2. 9, 10, 21, 46, 53, 60,
 78, 82.
 Pausicae pop. 3, 92.
 Pausiris Amystaei f. 3, 15.
 Pedasus, Pedasenses 1, 175. 5,
 121. 6, 20. 8, 104.
 pediculi 4, 109 et 168.
 Pedienses opp. 8, 33.
 Peithagoras v. Pithag.
 Pelasgi 1, 56, 57, 146. 2, 51. 5,
 26 et 64. 6, 137. 7, 42 et 94. 8, 44.
 Pelcus 7, 191.
 Pelius mons 4, 179. 7, 129.
 Pella opp. 7, 123.
 Pellena regio 1, 145.
 Peloponnesus, Peloponnesii 1,
 86 et 68. 7, 137 et 223. 8, 31 et
 73. 9, 73.
 Pelops 7, 8 et 11.
 Pelusium Nili ostium 2, 17 et
 154. 3, 10.
 Penelope Panis mater 2, 145 et
 146.
 Penus fluv. 7, 20, 128, 129, 173,
 182.
 Pentapolis Doriensium 1, 144.
 Penthylus Paphius 7, 195.
 Percalos Demarati uxor 6, 65.
 Percote opp. 5, 117.
 Perdicas 5, 22. 8, 187 sqq.
 Pergamum Priami 7, 43.
 Pergamus Pierum 7, 112.
 Perialla 6, 66.
 Periander Corinthius 1, 20
 23. 3, 48 et 50 sq. 5, 92.
 Pericles 6, 131.
 Perilaus Sicyonius 9, 103.
 Perinthus, Perinthii 4, 90. 5
 et 2. 6, 33. 7, 25.
 perioeci 6, 58. 9, 11.
 perpherees 4, 33.
 Perrhaebi 7, 128, 132, 173.
 Persae 1, 71, 89, 125, 133 sq
 171. 5, 18, 33 et 49. 6, 19.
 61, 81, 84, 114, 150, 2
 9, 16, 24, 80, 107, 122. imm
 tales 7, 83 et 211.
 Perses Persei f. 7, 61 et 1
 Perseus 2, 91. 6, 54. 7, 61 et 1
 Persei specula 2, 15.
 Persidae 1, 125. 3, 65.
 Petra pagus Corinthiorum
 92.
 Petras Trachiniae 7, 198.
 Phaedyma Otanis f. 3, 68 et
 Phaenippus Ath. 6, 121.
 Phagres castellum 7, 112.
 Phalerus portus 5, 85. 6, 1
 8, 66 et 91. 9, 32. Phaleren
 5, 63.
 Phanagoras Carystius 7, 214
 Phanea Halicarnassensis 3
 et 11.
 Pharandates Persa 7, 79. 9,
 Pharbaethitana praefectura
 166.
 Pharenses 1, 145.
 Pharnaces Persa 7, 66. 9, 41
 Pharnaspes Cyri socer Ach.
 menides 2, 1. 3, 2. Otanis
 3, 68.
 Pharnazathres Persa 7, 65.
 Pharnuches Persa 7, 88.
 Phaselis opp. 2, 178.

- anis fluv. 1, 2 et 104. 2, 103.
 37, 38, 45, 86. 6, 84.
 ayllus Crotoniata 8, 47.
 egeus Tegeata 9, 26.
 emius Smyrnensis H. 5. 26.
 eneus opp. 6, 74.
 erendates Perua 7, 67.
 eretima Cyren. 4, 162, 202, 205.
 eron rex 2, 111.
 iala in balteis Scytharum
 10.
 idippides Ath. 6, 105.
 idon Argivus 6, 127.
 igalensis Arcas 6, 83.
 ilaeus Alacis f. 6, 35.
 ilagrus Eretriensis 6, 101.
 ilaon Cyprius 8, 11.
 ilies Samius 3, 60.
 ilippus Crotoniata 5, 47.
 ilacedo 8, 139.
 ilistus Ath. 9, 97.
 ilitis Aegyptius 2, 128.
 ilocyon Lac. 9, 72 et 85.
 ilocyprus Solensis 5, 113.
 ila ins. 4, 178.
 ilegra 7, 123.
 ilius, Phliasii 7, 202. 9, 28.
 ilocaea, Phocaeenses 1, 80,
 142, 152, 163 sqq. 2, 106, 177,
 178. 6, 8, 11, 17.
 ilocais Homeri carmen H. 16.
 ilocenses 1, 146. 7, 176, 212,
 217. 8, 27 sqq. 9, 17 et 31.
 iloebeum templum 6, 61.
 iloenices 1, 1 et 105. 2, 44, 104,
 112. 3, 19 et 107. 4, 42. 5, 58 et
 19. 6, 47. 7, 22, 34, 44, 89. 8,
 10. Carthaginienses 2, 82. 4,
 97. 7, 165.
 iloenicia 2, 44 et 116. 3, 186.
 139.
 iloenix avis 2, 73.
 iloenix fluv. 7, 176 et 200.
 ilormus Ath. 7, 182.
 Phraortes Dejocis p. 1, 96. f. 1,
 73 et 102.
 Phrataguna Darii uxor 7, 224.
 Phriconis Cyma 1, 149. H. 1.
 Phrixae opp. 4, 148.
 Phrixus 7, 197.
 Phronima Cressa 4, 154.
 Phryges 1, 28 et 72. 2, 2. 3, 90.
 7, 73.
 Phrynichus tragicus 6, 21.
 Phrynon Thebanus 9, 15.
 Phthiotis, Phthiotae 1, 56. 7,
 182.
 Phya 1, 59.
 Phylacus heros 8, 89.
 Phylacus Samius 8, 85.
 Phyllis regio 7, 113.
 Pieria, Pieres 7, 112, 131, 177.
 185. Pieria pix 4, 195.
 Pigres Car 7, 98. Paeon 5, 12.
 Pilorus opp. 7, 122.
 pincerna 3, 34.
 Pindarus 3, 38.
 Pindus mons 1, 56. 7, 129.
 pinus 6, 37. loci nomen H. 20.
 Pirene fons 5, 92.
 piromis 2, 143.
 Pirus fluv. 1, 145.
 Pisa opp. 2, 7.
 Pisistratidae 5, 63 et 90.
 Pisistratus Hippocratis f. 1, 59
 — 64. 5, 65. 6, 35 et 103.
 Pisistratus Nestoris f. 5, 65.
 pistrix Croesi 1, 51.
 Pistyrus opp. 7, 109.
 Pitana opp. Aeol. 1, 149. Lac.
 3, 55. Pitanates Loxo; 9, 52.
 Pithagoras Selinuntius 5, 46.
 Pittacus Mytilenaeus 1, 127.
 pix 4, 195.
 Pixodarus Cindysensis 5, 118.
 Placia opp. 1, 57.
 Platacae, Plataeenses 6, 108. 8,
 1, 44, 50. 9, 25, 28, 53 sqq.

- platanus aurea* 7, 27 et 31. *platanetum* 5, 119.
Platea ins. 4, 151 — 153, 156, 169.
Plinthinetes sinus 2, 6.
Plistarchus Leonidae f. 9, 10.
Plistorus deus 9, 119.
Plynus portus 4, 168.
Poeciles Poenus 4, 147.
Poeni v. Carthag.
Pogon portus 8, 42.
Poliades Lac. 9, 53.
Polichnitae Cretes 7, 170.
polus 2, 109.
Polyas Anticyrensis 8, 21.
Polybus Adrastris avus 5, 67.
Polycrates Samius 3, 39, 44, 54, 120 sqq.
Polycriti duo Aeginetae 6, 50. 8, 92 et 93.
Polydectes Lac. rex 8, 131.
Polydorus Lac. rex 7, 204.
Polydorus Laii avus 5, 59.
Polymnestus Theraeus 4, 150 et 155.
Polynices 4, 147. 6, 52. 9, 27.
ponte iunctus Bosporus 4, 83 et 87. *Euphrates* 1, 186. *Hellespontus* 7, 36. *Ister* 4, 89—97.
pontis armamenta 7, 25. 9, 115 et 121.
ponticum arbor 4, 23.
Porata s. Pyretus fluv. 4, 48.
porinus lapis 5, 62.
Porthmea Cimmerica 4, 12 et 45.
Posideum opp. 3, 91.
Posidonjati 1, 167.
Posidonius Lac. 9, 71 et 85.
Potidaea urbs 7, 128. 8, 126 — 129.
praesepe Mardonii 9, 70.
Pracsi Cretes 7, 170 et 171.
Prasias laqus 5, 10.
Praxilans Halicarnassensis 107.
Praxinus Troezenius 7, 180.
pretium captivi dase min. 78. 6, 79.
Prexaspes 3, 30, 33, 34, 62, 74. *alius* 7, 79.
Priamus 1, 4. 2, 120. 7, 43.
Priene urbs 1, 15, 142, 161. 6.
Prinetadas Lac. 5, 41.
Procles Epidaurius 3, 50 et 147. 6, 51 et 52. 8, 131.
Proconnesus ins. 4, 14. 6.
Proconnesius Aristeas 4.
Prometheus 4, 45.
Propontis 4, 85.
Proserpina 8, 65.
Prosopitis ins. 2, 41 et 165.
Protesilaus 7, 33. 9, 116.
Proteus Aegyptius 2, 112—11.
Protothyes Scythia 1, 103.
prytanes naucratorum 5, 71.
prytaneum 1, 146. 6, 139. 7, 1.
Prytanis Lac. rex 8, 131.
Psammenitus 3, 10, 13, 15.
Psammis 2, 160.
Psammitichus 1, 105. 2, 2. 151 sqq. *alius* 7, 7.
Psylli pop. 4, 173.
Psyttalea ins. 8, 76 et 95.
Pteria opp. 1, 76.
Ptoem 8, 135.
puenda circumcidunt Aegyptii 2, 36, 37, 104.
puerorum amores 1, 135.
purpurarius 4, 151.
Pylae v. Thermop.
Pylagori 7, 213 sq.
Pylis 1, 147. 5, 65.
Pylus Elidis opp. 9, 34. 7, 163.
pyramides 2, 8, 124, 125, 128, 134, 136, 149.

- ne urbs 2, 28.
 otus fluv. 4, 48.
 us opp. 4, 148.
 thagoras Milesius 5, 126.
 thagoras Samius 4, 95. Py-
 agorica instituta 2, 81.
 theas Abderita 7, 137.
 theas Aegineta 7, 181. & 92.
 78.
 hermus Phocacensis 1, 152.
 hia corrupta 5, 62. 6, 66.
 ii Lacedaemoniorum 6, 57.
 ius Lydus 7, 27—29, 28, 29.
 o 1, 154.
 ogenes Zancleus 6, 23.
 queremis sacra, 6, 87.
 itus Alexandri ex metallis
 17. Atheniensium 7, 144.
 asici imperii 3, 90 sqq.
 asiorum 6, 46.
 adinace voc. Pers. 6, 119.
 ampsinitus 2, 121 et 122.
 rium, Rhegini 1, 166 et 167.
 170.
 euea ins. 6, 97.
 dlope mons 4, 49. 8, 116.
 dlopis meretrix 2, 134 et 135.
 dus 2, 178. 7, 153. mare
 odium 1, 174.
 pecus Samius 3, 60.
 peteum opp. 7, 43.
 pes opp. 1, 145.
 se sexagenum foliorum 8,
 8.
 rum mare 2, 8, 158, 159. 4,
 159.
 co Aethiops 2, 137, 138,
 139.
 ylla. Gelous 7, 154.
 s pop. 1, 153. 3, 93. 7, 64.
 lotes Aegyptiorum 2, 37.
 ficia Aegyptiorum 2, 39 et
 Croesi 1, 50. Lacedaemo-
 rum 6, 57. Periantri 5, 92.
 EROD. III.
- Persarum 1, 132. Scytharum
 4, 60 et 61.
 Sadyattes Lydus 1, 16 et 18.
 Sagartii Persae 1, 125. 2, 23.
 7, 85.
 Sais urbs 2, 28, 59, 163, 170.
 Saitana praefectura 2, 165.
 Saitani reges 2, 169. Saiticum
 ostium Nili 2, 17.
 sal natus 4, 53. e lacu 7, 30.
 salis colles 4, 181, 182, 183.
 e sale domus 4, 185.
 Sala opp. 7, 59.
 Salamis ins. 8, 58. Salaminia
 pugna 7, 166. 8, 84 sqq.
 Salamis Cypri urbs 4, 162. 5,
 104. H. 28.
 Salmydessus opp. 4, 98.
 Samius Lac. 3, 55.
 Samothracia, Samothracae 2, 51.
 6, 47. 8, 90. Samothracica ca-
 stella 7, 108.
 Samus, Samii 1, 70 et 142. 2,
 148. 3, 26, 39, 46, 54, 60, 129
 sqq. 6, 22. 9, 90 et 99. H. 29.
 san littera 1, 139.
 Sana opp. 7, 22 et 123.
 Sanacharibus 2, 141.
 sandalium Persei 2, 91.
 Sandanis Lydus 1, 71.
 Sandoces Persa 7, 124.
 Sappho 2, 185.
 Sarangae 2, 93 et 117. 7, 67.
 Sardanapallus 2, 150.
 Sardena mons H. 9.
 Sardes 1, 7, 15, 84, 86. 5, 101 et
 105.
 Sardinia, Sardi 1, 170. 5, 106
 et 124. 7, 165.
 Sardonium linum 2, 105. mare
 1, 166.
 Sarpedon 1, 173.
 Sarpedonium promont. 7, 58.
 Sarta opp. 7, 122.

- Saspires* pop. 1, 104. 3, 94. 4, 37 et 40. 7, 79.
Sataspes Achaemenides 4, 43.
Satrae pop. 7, 110 et 111.
satrapiae Persarum 1, 192. 3, 89 sqq.
Sattagydae pop. 3, 91.
Saulius Scythia 4, 76.
Sauromatae 4, 21, 43, 110 sqq., 117.
Scacus 5, 60.
Scamander fluv. 5, 65. 7, 42.
Scamandronymus Lesbium 2, 135.
Scaptosyle 6, 46.
schoenus mensura 2, 6 et 8.
Sciathus ins. 7, 179, 182, 183. 8, 7.
Scidrus opp. 6, 21.
Sciona opp. 7, 123.
Scironis via 3, 71.
Sciton Democedis servus 3, 130.
Scius fluv. 9, 49.
Sceloposis 9, 97.
Scoloti Scythae 4, 6.
Scolus opp. 9, 15.
Scopadae 6, 127.
Scopasis Scythia 4, 120 et 123.
scriptura duplex Aegyptiorum 2, 37. *scripturae veteris apud Graecos monumenta* 5, 58—61.
occulatae specimina 5, 35. 7, 239.
Scylace opp. 1, 57.
Scylas Scythia 4, 78—80.
Scylax Caryandensis 4, 44. *Minidius* 5, 33.
Scyllias urinator 3, 8.
Seyrius Pammon 7, 183.
Seyrmiadae Thracae 4, 93.
Scythia Herculis f. 4, 10.
Scythae, Scythia 1, 15, 37, 103. 2, 103. 4 passim. 6, 34. 7, 64.
Scythes Cous 7, 162. *Zanclaeus* 6, 23 et 24.
Sebennytana praefectura 2, 166.
Sebennyticum ostium Nili 17.
Seldomus Car 7, 98.
Selinuntii pop. 5, 48.
Selybria opp. 6, 33.
semen genitale nigrum 3, 101.
Semiramis 1, 184.
semita ad Thermopylas 7, 216.
Sepia opp. 6, 77.
Sepias acte 7, 183, 185, 188, 191, 195.
sepulcra Aegyptiorum 2, 11.
Alyattis 1, 93. *Apriae* 2, 16.
Helles 7, 58. *in Labyrintho* 148. *Nitocridis* 1, 187. *Scytharum* 4, 127.
sepultura regum Lac. 6, 3.
Scytharum 4, 71 sqq. *Thacum* 5, 8.
Serbonis lacus 2, 6. 3, 5.
Seriphii 8, 46 et 48.
Sermyla opp. 7, 122.
serpens arcis custos 3, 41. *serpentes alati* 2, 75 et 76. 3, 107 et 109. *cornuti* 2, 74. 4, 13.
Iovi sacri 2, 74.
Serrheum promont. 7, 59.
servi Argivorum 6, 83. *Scytharum* 4, 2, 3, 72. *servorum alium* 2, 113.
sesamus 1, 198.
Sesostris 2, 102 sqq.
Sestus opp. 4, 143. 7, 33. 9, 114.
Sethon rex 2, 141.
Sicania 7, 170.
Sicas Lycius 7, 98.
Sicinnus Themistoclis servus 1, 75 et 110.
Sicyon, Sicyonii 5, 67 et 68. 6, 92. 9, 28.
Sidon 2, 116. 3, 186. *Sidonum naves* 7, 99, 100, 123.
Sigeum opp. 5, 65 et 94. *promont.* 4, 38.

- sigilla 1, 195. 7, 69.
 sigma 1, 139.
 Sigynnae pop. 5, 9.
 Silenus 8, 138. Marsyas 7, 26.
 sillicypria 2, 94.
 silphium 4, 169 et 192.
 simiae 4, 194.
 Simonides Ceus 5, 102. 7, 228.
 Sindi, Sindica 4, 28 et 86.
 Sindus opp. 7, 123.
 Singus opp. 7, 122.
 Sinope opp. 1, 76. 2, 34. 4, 12.
 Siphnus, Siphnii 3, 87 et 58.
 8, 46 et 48.
 Siris Italiae opp. 8, 62. Sirita
 6, 127.
 Siris Paeoniae opp. 8, 115.
 Siropaeones 5, 15.
 Siromitres Persa 7, 68 et 79.
 Siromus Cyprius 5, 104. Tyrius
 7, 98.
 Sisamnes Persa 5, 25. alius 7, 65.
 Sisimaces Persa 5, 121.
 sisyrna 7, 67.
 Sitalces 4, 80. 7, 137.
 Sithonia 7, 122.
 Siuph opp. 2, 172.
 amaragdus 3, 41.
 Smerdis Cyri f. 3, 30 et 65. Ma-
 gus 3, 61 sqq.
 Smerdomenes 7, 82 et 121.
 Smila opp. 7, 123.
 Smindyridas Sybarita 6, 127.
 Smyrna opp. 1, 14, 16, 149.
 H. 2. Thesei uxor H. 2.
 Sogdi 3, 93. 6, 66.
 sol Africam circumnaviganti-
 bus dexter 4, 42. matutinus
 apud Indos ardentissimus 3,
 104. telis obscuratus 7, 228.
 solis cursus mutatus 2, 142.
 fons 4, 181. imago aurea 2, 132.
 menna 3, 18. soli sacra faciunt
 Massagetae 1, 212 et 216. Nu-
 midae 4, 188. Persae 1, 131.
 oves sacrae 9, 93. solem ex-
 secrantur Atarantes 4, 184.
 Soli, Solii 5, 110 et 115.
 Soloeis promont. 2, 32. 4, 43.
 Solon 1, 29 sqq. 2, 177. 5, 113.
 Solyi Mliya 1, 173.
 somnia nulla Atlantum 4, 184.
 e somniis responsa 4, 172. 8,
 134. memorabilia Artabani 7,
 17 et 18. Astyagis 1, 107 et
 108. Croesi 1, 34. Cyri 1, 209.
 Cambysis 3, 80. Datis Persae
 6, 118. filiae Polycratis 3, 124.
 Hippiae 6, 107. Xerxis 7, 12,
 14, 19.
 Sophanes Ath. 6, 92. 9, 73—75.
 sophista Pythagoras 4, 95. So-
 lon 1, 29.
 sororis matrimonium 3, 21.
 Sosicles Corinthius 5, 92.
 Sosimenes Tenius 8, 82.
 Sostratus Aegineta 4, 152.
 Spaco nom. Medicum 1, 110.
 Spargapises Massageta 1, 211.
 Spargapithes Agathyrus 4, 78.
 spasmo medetur urina hirci 4,
 187.
 Spercheus fluv. 7, 198 et 228.
 Sperthias Lac. 7, 134—137.
 Spendalenses 9, 15.
 spu vox Scyth. 4, 27.
 spueri indecorum 1, 99.
 stadium, orgyia, cubitus, pes 2,
 149.
 Stagirus opp. 7, 115.
 stannum 3, 115.
 stathmi inter Ephesum et Susa
 5, 52.
 Stentoris lacus 7, 58.
 Stenyclerus opp. 9, 64.
 Stesagoras Cimonis p. 6, 34, 38,
 103.
 Stesenor Curiensis 5, 113.

- Stenilaus* Ath. 6, 114.
stigmata 5, 6, 7, 233.
Strattis Chius 4, 188. a. 132.
strobilus plni fructus H. 20.
Struchates Medi 1, 101.
struthiones 4, 175 et 192.
Stryme opp. 7, 168 et 109.
Strymon fluv. 1, 64. 5, 13 et 28.
 7, 24 et 113. 8, 113.
Strymonias ventus 8, 118.
Strymonii Thraces 7, 75.
Stymphalis palus 6, 76.
styrax 3, 107.
Styrenses 6, 107. 8, 1 et 46. 9, 28.
Styx 6, 74.
subulci ap. Aegyptios 2, 47.
successio in regnum 2, 2. 5, 42.
 6, 52, 65. 7, 3.
Sunium promont. 4, 99. 6, 87, 115.
sus 2, 14 et 47. 4, 63 et 186.
Susa 1, 188. 4, 83 et 91. 5, 49 et
 52. 7, 239. *Memnonia* 5, 53 et
 54. 7, 151.
Syagrus Lac. 7, 153 et 159.
Sybaris urbs 5, 44. 6, 21 et 127.
Syene urbs 2, 28.
Syennesis Cilix 1, 74. 5, 118. 7, 98.
Sylei campus 7, 115.
Syloson Samius 3, 39, 139, 141
 sqq.
Syme ins. 1, 174.
Syracusae 7, 155 sqq.
Syrgis fluv. 4, 123.
Syria 2, 12 et 116. 3, 5. *Palae-*
atina 3, 91. 4, 39. 7, 89. *Syri*
circumciduntur 2, 104.
Syri Cappadoces 1, 72 et 76.
 3, 90. 5, 49. 7, 72.
Syrii i. e. *Assyrii* 7, 63.
Syrtes 2, 32 et 150.
Tabalus Persa 1, 154.
Tabiti Vesta 4, 59.
tabulae geographicae 4, 36. 5, 49.
Tachompsa ins. 2, 29.
Taenarus 1, 28 et 24. 7, 168.
Talaus Adrasti p. 5, 67.
talentum Babylonicum et E-
boicum 3, 89.
 tall 1. 94.
Talthyrius 7, 134 et 137.
Talthyrianae 7, 134 cf. 6, 60.
Tamynae opp. c. 101.
Tanagra, Tanagraei 5, 57 et 79.
 9, 15 et 43.
Tanais fluv. 4, 20, 21, 45, 100, 121.
Tanitana praefectura 2, 166.
Tarentum, Tarentini 1, 24. 2,
 138. 4, 99. 7, 170.
Targiteus Scytharum progeni-
tor 4, 5.
Tarichonae Canobicae 2, 113.
Pelusiaca 2, 15.
Tartessus urbs 1, 163. 4, 152 et
 192.
Taucheira opp. 4, 171.
Tauri, Taurica 4, 3, 20, 99, 101.
Taxacis Scythia 4, 120.
Taygetus mons 4, 145.
Tearus fluv. 4, 90 et 91.
Teaspe Persa 4, 43. 7, 79. 9, 76.
Tegea, Tegeatae 1, 65. 6, 72 et
 105. 7, 170 et 202. 9, 25, 26, 35, 70.
Teii 1, 168. 6, 8.
Telamon 8, 64.
Teleboae 5, 59.
Telecles Samius 3, 41.
Teleclus Lac. rex 7, 204.
Telesarchus Samius 3, 143.
Telines hierophanta 7, 153.
Telliadae 9, 37.
Tellias Eleus 8, 27.
Tellus Athen. 1, 30.
Telmessenses 1, 78.
Telus ins. 7, 153.
Telys Sybarita 5, 44.
Temenidae 8, 138.
Temenus Argivus 8, 137.
Temnus ins. 1, 149.

- Tompe 7, 173.
 Tenedus ins. 1, 151. 6, 81.
 Tenus ins. 4, 33. 6, 97. 8, 82.
 Teos opp. 1, 143 et 168. 2, 178.
 Tereus Tharax 4, 80. 7, 137.
 Terillus Himerensis 7, 166.
 Termereus Histiaeus 5, 37.
 Termilae pop. 7, 92.
 terrae univernae descriptio 4,
 36—45. partes extremae 2,
 33. 4, 18 et 49. terra den 1,
 131. 4, 59.
 tessera militaris 9, 98. tessera-
 rum ludus 1, 94.
 Tethronium opp. 8, 33.
 Tetramnestus Sidonius 7, 98.
 Teucri 4, 191. 5, 18 et 122. 7,
 20 et 43.
 Teuthrania 2, 10.
 Thales Milesius 1, 74, 75, 170.
 Thamanaei 3, 93 et 117.
 Thamasius Persa 7, 194.
 Thamimasadas Neptunus 4, 59.
 Thannyras Inari f. 3, 15.
 Thasus, Thasi 2, 44. 6, 23, 44,
 46, 47. 7, 108 et 118.
 Theasides Lac. 6, 85.
 Thebae Aegyptiae 1, 182. 2, 3,
 15, 42, 56. 3, 10. 4, 181. The-
 bana praefectura 2, 42 et 166.
 Thebae Boeotiae, Thebani 1, 46,
 49, 52. 5, 79. 6, 108. 7, 202 et
 235. 8, 134. 9, 31, 41, 67, 86.
 Thebe Asopi f. 5, 80.
 Thebes campus 7, 42.
 Themiscyra opp. 4, 86.
 Themison Theraeus 4, 154.
 Themistocles 7, 143, 144, 173.
 8, 4, 19, 22, 56, 74, 79, 83, 106,
 111, 123, 124.
 Theocydes Ath. 8, 65.
 Theodorus Samius 1, 51. 3, 41.
 theogonia 1, 132. 2, 53.
Thoi unde dicantur 2, 53.
 Theomestor Samius 8, 85. 9, 90.
 theophania 1, 51.
 Theopompus Lac. rex 8, 131.
 Thera, Therasi 4, 147, 148, 150,
 156.
 Therambus opp. 7, 123.
 Therapne 6, 61.
 Theras Cadmeus 4, 147 et 148.
 Therma opp. 7, 121, 127, 129,
 179, 185. Thermanus sinus 7,
 121. 8, 127.
 Thermodon fluv. Boeotiae 4,
 110. 9, 43. Cappadociae 2, 104.
 4, 86. 9, 27.
 Thermopylae 7, 175 et 176, 184,
 201, 223.
 Theron Agrigentinus 7, 163.
 Thersander Polynisia f. 4, 147.
 6, 52.
 Thersander Orchomenius 9, 16.
 Theseus 9, 72. Smyrnae condi-
 tor H. 2.
 thesmophoria 2, 171. 6, 16.
 Thespieae, Thespioneses 5, 79. 7,
 202, 222, 226. 8, 50 et 75. 9, 30.
 Thesprotia 5, 92. 7, 176. 8, 47.
 Thessalia, Thessali 1, 57. 7, 6,
 30, 123, 172, 176, 196. 8, 27 et
 30. 9, 31 et 89.
 Thessalus Lac. 5, 46.
 Thestes fons 4, 159.
 Thestorides H. 15 et 16.
 Thetis 7, 191.
 Thmuitana praefectura 2, 166.
 Thoas Lemnius 6, 138.
 thoës 4, 192.
 Thonis Aegyptius 2, 114.
 thoraces Aegyptiaci 1, 135. B-
 nei 2, 162. 3, 47.
 Thorax Larisaeus 9, 1 et 53.
 Thoricus pagus 4, 92.
 Thornax mons 1, 69.
 Thracia, Thraces 1, 168. 2, 108.
 4, 74, 93, 99. 5, 2, 3, 6 sqq.

- 6, 33. 7, 110 et 135. 8, 115 sq. 9, 89.
 Thraces in Asia 1, 28. 3, 90. 7, 75.
 Trosbulus Milesius 1, 20—22. 5, 92.
 Thrasyclus Samius 9, 90.
 Thrasydeus Aleuades 9, 58.
 Thrasylaus Ath. 6, 114.
 Thrasianus campus 3, 65. 9, 7. thus 3, 107.
 Thyia Cephi f. 7, 178.
 Thyni 1, 23.
 Thyrea opp. 1, 182. 6, 76.
 Thyssagetæ pop. 4, 22 et 123.
 Thyssus opp. 7, 22.
 tiara 3, 12. 5, 49. 7, 61. 8, 120.
 Tiarantus fluv. 4, 48.
 Tibareni pop. 3, 94. 7, 78.
 Tibialis fluv. 4, 49.
 Tigranes Achaemenides 7, 62. 9, 96 cf. 102.
 Tigris fluv. 1, 139. 5, 52. 6, 20.
 tilones pisces 5, 16.
 Timagenidas Thebanus 9, 38 et 86.
 Timagoras Cyprius 7, 98.
 Timander Thebanus 9, 69.
 Timareta Dodonaea 2, 55.
 Timesitheus Delphus 5, 72.
 Timesius Clazomenius 1, 168.
 Timnas Scytha 4, 76.
 Timo Paria 6, 134 et 135.
 Timon Delphus 7, 141.
 Timonax Cyprius 7, 98.
 Timoxenus Scionæus 3, 128.
 Tiryns, Tirynthii 6, 76, 77, 78. 7, 137. 9, 28.
 Tisamenus Eleus 9, 33—35.
 Tisamenus Thersandri f. 4, 147. 6, 52.
 Tisander Hippoclidis p. 6, 127 et 129. Isagoræ p. 5, 66.
 Tisias Parus 6, 133.
 Titacus Aphidæus 9, 72.
 Tithæus Perna 7, 83.
 Tithorea Parnassi vertex 3, 23.
 Titormus Actolus 6, 127.
 Tmolus mons 1, 84 et 93. 5, 101.
 Tomyris Massagetarum regina 1, 205, 212, 214.
 Torone opp. 7, 22 et 122.
 Trachea Chersonesus 4, 99.
 Trachis opp. 7, 199, 201, 203.
 Trachinia 8, 81. Trachinii 7, 175 et 176. Trachiniæ petreæ 7, 199.
 tragici chori 5, 67.
 Trapezus opp. 6, 127.
 Traspies Scythæ 4, 6.
 Trausi Thraces 5, 4.
 Traus fluv. 7, 109.
 Triballicus campus 4, 49.
 tribus Atticæ 5, 66 et 62. 6, 131.
 Sicyoniæ 5, 68.
 Triopium 1, 174. 4, 38.
 tripodes 1, 92. 4, 179. 5, 59—61. 8, 82. 9, 81.
 Tritacenses 1, 145.
 Tritantæchmes Artabani Y. 7, 82 et 121. 8, 26. Artabaxi 6, 1, 192.
 Tritenses 8, 33.
 Triton 4, 179. Triton fluv. et Tritonis lacus 4, 178 et 191.
 Troezen, Troezenii 7, 99. 8, 41. 9, 28.
 Troglodytæ 4, 182.
 Troia, Troas, bellum Troianum 2, 118. 4, 191. 5, 13, 26, 122. 7, 171.
 Trophenius 1, 46. 8, 134.
 Tychius H. 9, 26.
 tycta ap. Persas 9, 110.
 Tydeus 5, 67.
 Tymnes Termereus 5, 27. 7, 98.
 Tyndaridæ 4, 145. 5, 75. 9, 78.
 Typhon 2, 156. 3, 5.

- tyrannidis incommoda 5, 92.
 tyraanorum mores 3, 80.
 Tyras fluv. 4, 11, 47, 51, 82.
 Tyritae 4, 51.
 Tyrodiza opp. 7, 25.
 Tyrrhenia, Tyrrheni 1, 94, 163,
 166. Tyrrheni in Thracia 1, 57.
 Tyrus 2, 44. Tyrii 2, 112.
 vaccae Isidis sacrae 2, 41. caro
 vaccarum 4, 186.
 vates Nasamonum 4, 172. Scy-
 tharum 4, 67.
 Velia a Phocaeensibus condita
 1, 167.
 Venus 1, 105, 181, 199. 2, 41 et
 112. 3, 8. 4, 59 et 67.
 ventus exercitum obruit 3, 26.
 adversus ventum expeditio 4,
 173. venti incantationibus pla-
 cantur 7, 191 sacris 1, 131. 2,
 119. 7, 178.
 vespertiliones 4, 183.
 Vesta 4, 59.
 via sacra 6, 34.
 vinum palmeum 1, 193 et 194.
 2, 86. 3, 20. ex hordeo 2, 77.
 e loto 4, 177.
 viperae 3, 108 et 109.
 virgines 1, 196. 4, 117, 168, 180.
 5, 6.
 vita humana LXX annorum 1,
 32. LXXX 3, 22.
 vitis aurea 7, 27.
 vivos defodere 3, 35. 7, 114.
 Ulysses H. 7, 26.
 Umbri pop. 1, 94. 4, 49.
 Volsci v. Helisyct.
 urina caecitatis remedium 2, 111.
 spasmi 4, 187.
 Urotat Dionysius 3, 8.
 ursi 2, 67. 4, 191.
 Utii 2, 93. 7, 68.
 Vulcanus 2, 3, 99, 101, 121, 147,
 176. 3, 37. 8, 98.
 vulpanseris 2, 72.
 Xanthippus Periclis p. 6, 131
 et 136. 7, 33. 8, 181. 9, 114 et
 120.
 Xanthus, Xanthii 1, 176.
 Xenagoras Halicarnassensis 6,
 107.
 Xerxes 1, 183. 6, 98. 7 et 8
 passim. 9, 108 sqq.
 Xuthus Ionis p. 7, 94.
 Zacynthus, Zacynthii 2, 59. 4,
 195. 6, 70.
 Zalmoxis 4, 94.
 Zancle, Zancaei 6, 23. 7, 154.
 et 164.
 Zanecei Afri 4, 193.
 zegeries 4, 192.
 zeira 7, 69.
 Zeuxidamus Lac. 6, 71.
 Zona opp. 7, 59.
 Zopyrus Persa 3, 153—158 et
 160. 4, 43. alius 3, 160.
 Zoster promont. 8, 107.

the whole of the day. The morning was
very warm and the wind was
strong. The whole of the day was
very hot and the wind was
strong.

The report that, as in the morning
the patients, they were
very hot and the wind was
strong. The whole of the day was
very hot and the wind was
strong. The whole of the day was
very hot and the wind was
strong.

The whole of the day was
very hot and the wind was
strong.

rate - signified things about to be done
Tobba - stone

July 1 -

July 1 -

516.

K 17.

#3

Digitized by Google

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be
taken from the Building

Form 410

